

अवतरण - निम्नगत जीवस्त पांचवारां नववासेति एतस्मै सत्तारमां वस
तां यकां निर्मथपणु जीवने पांचवार आवे तेनु एकशो वीजु द्वार कहेते
मूल - ठवसमसेणिवचक, जायइ जीवस्त आनव नूण ॥ ता पुण कोएगनवे, ख
वगसेली पुणो एगा ॥ ४४६ ॥ अर्थ - उपशमश्रेणीनो धनुष्क एतस्मै जीवने उप
शमश्रेणी चारवसत, आनवके० नव जे सत्तार तेमां नानानव आश्रयी ठळठळी
उपशमश्रेणी चारवसत आवे आ शब्द मर्यादापणे करी जाणवो, एनो ए अर्थ
जे संसारमांहे वसतांयकां नूनइति निश्चय यकी जीवने उपशमश्रेणी चारवसत
प्राप्तथाय, अने ठळठळी एकज नवमां वेवार थाय, अने कृपकश्रेणी वली एकज
थाय, इहां ए नाव जेउपशान्तमोह क्रीणमोह गुणगाणे निर्मथपणुदोय त्यां चार
उपशमश्रेणी ने एक कृपकश्रेणी थाय तेथी पांचवार थाय इति ॥ ४४६ ॥ द्वार समाप्त

अवतरण - साङ्गविहारसंभवति एतस्मै साङ्गना विहारं जे स्वरूप तेनुं एक
शो ने वीजु द्वार कहेते मूल - गीयशोय विहारो, वीठ गीयशमीसिठ न
शिठ ॥ इतो तइय विहारो, नाणुनाठ निणवरेहि ॥ ४४७ ॥ अर्थ - गीत शब्द
जाणोठे जेणे कृत अकृत लक्षण अर्थ, तेने गीतार्थ बहुश्रुत कहिये तेमां एक
गीतार्थनो विहार ते एकला गीतार्थनोज विहार अने बीजो गीतार्थ मिश्रित विहार
ते केटलाक गीतार्थने केटलाक अगीतार्थनो विहार जाणवो इतोके० एथकी तइय
वियारोके० प्रीजो जे विहार ते नाणुनाठके० श्रुतीर्थिकर वेवे थनुज्ञातपणे कीधो नथी.

ए विहार इत्यादिकना जेव थकी चार प्रकारे ठे ते कहेते मूल - दवठ च
खुस्तापेहे, जुगमेतं तु खेसठ ॥ कालठ जावरीएक्का, ठवसशोय जावठ ॥ ४४८ ॥
अर्थ - धनुष्येकरी नूमिका सारी रीते जोवीते इत्यथकी विहार जाणवो पठी ते
जोइ करीने जुगमात्र नूमि जागे जोईने पगनरतो चाळे ते द्वैत्रथकी विहार जाणवो अ
ने, चही पहोर प्रमुख प्यांजगे जइ आवबु ते कालथकी विहार जाणवो अने जे
उपशुक्रपणु समस्त इत्यादिकने विपे सावधानपणु ते नावथकी विहार जाणवो
इत्यथकी विहार न करे पण नावथकी विहार करतो थको आराधक कहेवाय ठकं च
धाससयपि यमता, मुणियो आराहगा जणिया ॥ इति गाथा द्वयार्थः द्वार समाप्त

अवतरण - अपठिवद्विहारोसि एतस्मै अप्रतिवद्व ते जे रागाविके रहित
एवो विहार तेना स्वरूपमुं एकशो चारमु द्वार कहेते मूल - अपठिवद्वोम
सया, गुरुवएसेण सवजावेसु ॥ मासाइ विहारेण, विहरेकहोशिय नियमा ॥ ४४९ ॥
अर्थ - अप्रतिबंधविहार ते गुरुना उपवेशथकी सदागुरुनी अनुज्ञा सेइने इत्यादि

હવિ હુ વિસુદ્ધચરણા, વિસુદ્ધ આલંબણા જેણ ॥ ૭૮૪ ॥ અર્થ:- એક ક્ષેત્રે જે વાસ કરે તે એક ક્ષેત્રનિવાસી એવાજે કાલાતિક્રાંતચારી એટલે કાલને અતિક્રમિને અર્થાત્ ચતુર્માસાદિક કાલનું ઝલંબન કરીને કદાચિત રહ્યા. તોપણ જે વિશુદ્ધ નિર્મલ ચારિત્રના ધરનાર છે તે વિશુદ્ધ તથા શતજાવના અજાવે કરી અદ્વૈતિત હોય. તેથી તેને એવો આલંબનઆચ્યો જે વૃદ્ધાવસ્થા થઈ કિંવા જંઘાવલ પરિક્ષીણ થયો અથવા તથાવિધ ક્ષેત્રનો અજાવ હોય એવા આલંબન જે કારણે થાય. તો એકત્ર સ્થાનકે રહે.

હવે આલંબન ક્યાં જોવું તે કહે છે. મૂલ:- સાલંબણો પડતો, અન્નાણં ડુગ્ગમેવિ ધારેડ ॥ ૬૪ સાલંબણ સેવી, ધારેડ જઈ અસઢનાવં ॥ ૭૮૫ ॥ અર્થ:- પડતાં થકાં જેને આલંબિયે આશ્રય કરિયે તેને આલંબન કહિયે, તે ૬૪ અને જાવના જેવેકરી વે પ્રકારે છે. તે વલી એકેકો પુષ્ટ અને અપુષ્ટના જેવેકરી વે પ્રકારે છે. તેમાં સવલ વેલી પ્રમુખ તે પુષ્ટ ૬૪આલંબન કહિયે. અને જેના થકી પડતાં થકાં ધણું આલંબન ન હોય એવા માનના ઠોડા સરસું હોય તે અપુષ્ટ ૬૪આલંબન જાણવું. અને પુષ્ટ જાવાલંબન જે તીર્થ અવ્યવહેદાદિક તે આગલ અનંતર ગાથા નેવિષે કહેશે. તેમજ અપુષ્ટજાવાલંબન તે જે પોતાની મતિમાત્રે કરીને ઉપેક્ષા કરિયે.

હવે ગાથાર્થ કહે છે સાલંબણ કે ૦ સવલ આલંબન જેણે લીધું છે એવો પ્રાણી પોતાપાસે ડુગ્ગમેવિ કે ૦ સ્વાદા પ્રમુખ માંહે પડતો થકો તે સવલ આલંબન ને ધારણકરે. તેમ સાલંબન સેવાનો કરનાર યતિ તે અશત માયાયે રહિત જાવ થકો આત્માને ધરીરાણે એટલે આત્માને ડુર્ગતિમાં પડતાં વારીરાણે અજ્ઞાનપ્રાય છે.

હવે પુષ્ટ જાવાલંબન દેખાડે છે. મૂલ:- કાહં અભિતં અહુવા અહિસ્તં, તવોવિહાણે સુયઝ્ઞમિસ્તં ॥ ગણંચ નીએ સુયસારડસ્તં, સાલંબસેવી સમુવેડ મુક્તં ॥ ૭૮૬ ॥ અર્થ:- હું હ્યાં રહ્યોઠતો જિન શાસન સંબંધી અભિતં કે ૦ અવ્યવહેદ કરીશ, વલી હ્યાં રહ્યાંથકાં અમુક એક રાજાદિકને પ્રતિબોધ આપી જૈનશાસનને વિષે પ્રવર્તીવીશ, અથવા અમુક શાસ્ત્ર મૂલ સૂત્ર તથા તેનો અર્થ દર્શનની પ્રજાવના નો કરનાર છે તે અહિસ્તં કે ૦ પઠન કરીશ, અથવા તપોલબ્ધિ યુક્તપણા થકી, નાના પ્રકારના તપને વિષે ઝ્ઞામસ્તં કે ૦ ઝઘમ કરીશ. વાકે ૦ અથવા ગણજે ગણ તે હું સૂત્રોક્ત ન્યાયેકરીને સારડસ્તંકે ૦ સારિશ. ૬૪આદિક અનંતરોક્ત આલંબનેકરી યત્ને કોઈએક નિત્યવાસાદિક સેવતો શ્રીજગવંતની આજ્ઞા ને ન ઝલંબતો થકો મોક્ષપદ સમુવેડ કે ૦ પામે તે કારણ માટે તીર્થ અવ્યવહેદાદિકેજ અથવા જ્ઞાનાદિકની વૃદ્ધિ કરવી માંહેલું કોઈપણ કારણ હોય તેજ આલંબન

જેવું પણ અન્ય આલંબન છેવું નહીં અન્યથા તો આધીરીતેથી આલંબણ જરિઈ,
લોઈજીવસ્ત અજઠ કામસ્ત ॥ ઝંઝં પેઢ્ઢજોઈ, તંત આલંબણ કુણડ ॥૧॥૪૮૬॥

અવતરણ—જાયાજાયકપ્પતિ ઇટલે જાતઅને અજાત કલ્પનું એકસોને પાંચમું
ઢાર કહેઢે મૂલ—જાઈ યજ્ઞજાઈ ય, ડુવિહો કપ્પોય ઢોડ નાયઘો ॥ એકોહોવિ ય ડુવિ
હો, સમતકપ્પો ય અસમતો ॥૪૮૭॥ અર્થ— જેને જાતકે ૦ હોય શ્રુતની સંપદાનો
સંધ્યાસ્મ ઇટલે જાન તેના અધ્યતિરેકપણાથકી કલ્પ જાણવો તે કલ્પને જાત
કલ્પ કહિયે અને એનાથીજે વિપરીત હોય તેને અજાતકલ્પ કહિયે પરીતે યે પ્ર
કારે કલ્પ થાયઢે તે વલી એકેકના યે યેનેદઢે એક જાત સમાસ કલ્પ અને ઢીજો
અજાતસમાસકલ્પ તેમજ જાત અસમાસ કલ્પ અને અજાત અસમાસ કલ્પ ॥૪૮૭॥

હવે જાત કલ્પ અજાતકલ્પ સમાસ કલ્પાદિકનુ સ્વરૂપ કહેઢે મૂલ— ગીય
ઝજાયકપ્પો, અગિયઈ સજ્જનઢે અજાઈય ॥ પળગ સમતકપ્પો, તદૂળગો ઢોડ અસ
મતો ॥૪૮૮॥ અર્થ— ગીતાર્થ પૂર્વોક્ત અર્થ તેનોજે આચાર તેને જાતકલ્પ કહિયે
એમજ અગીતાર્થનો આચાર તે અજાત કલ્પ કહિયે તે પાંચ જળ એકઝ થાય તેવારે તે
સમાસકલ્પ કહેવાય, અને પાંચથકી ઓઢા હોય તેઅસમાસ કલ્પ જાણવો ॥૪૮૮॥

મૂલ— યઘવઢેવાસાસુ સત્સમતો તદૂળગો ડ્યરો ॥ અસમતજાનાયાણ, ઠંહેણ
નકિંધિ આહ્વ ॥ ૪૮૯ ॥ અર્થ— એ પાંચની સભ્યા કહી તે યઘવઢેકે ૦ ચોમાસુ
ટાલીને આઠ મહિનાનેવિપે જાણવી અને વાસાસુકે ૦ ચોમાસાને વિપે તો ઇટલુ
વિગેપઢે જે નવાનું આવવું નથાય ગ્લાનાવિક જાવના સત્સવથકી સાતેજણાયે
કરી કલ્પ સમાસ થાય અને તેથકી ન્યૂનહોય તો અસમાસ કલ્પ જાણવો અ
સમાસ કલ્પ અને અજાતકલ્પ સાધુ તેનેકારણે ઠંહેણકે ૦ ઠસર્ગે કોડકેપ્ર તે ક્ષેત્રગત
શિષ્ય નત્ત પાન વસ્ત્ર પાત્રાવિક આગમ પ્રસિદ્ધ કિંધિ આહ્વકે ૦ કાંડ ઢે નહી ॥

અવતરણ—પરિવણુદ્યાર કરણ વિસત્તિ ઇટલે અચિત્ત સાધુને પરિવવાનું અને
ઢદ્યાર કરવાની વિશિનું એકશો ને ઠતું ઢાર કહેઢે મૂલ—વિસા અવર ઢક્ષિણાય,
ઢક્ષિણાય અયરાય ઢક્ષિણા પુઢા અવરુત્તરાય પુઢા, ઢધર પુઢોત્તરાચેઢ, ॥૪૯૦॥
અર્થ—એક નૈઢ્ઢતકોણ, ઢીજી ઢક્ષિણવિશિ, ઢ્રીજી પશ્ચિમવિશિ ચોઢી અગ્નિકોણ,
પાંચમી વાઢ્યકોણ, ઢઠી પૂર્વવિશિ, સાતમી ઢધરવિશિ, અને આઠમી ઈશાનકોણ

મૂલ— પઠરણ પાણ પઢમા, ઢીયા એ નત્તપાણ નત્તદંતિ ॥ તડ્યાએ ઢવઢિમા
હ, નઢિચઢઠીઅસપ્પાઈ ॥ ૪૯૧ ॥ અર્થ— જે ક્ષેત્રે માસ કલ્પ વાસ કલ્પો
હોય, અથવા ચઢમાસ કલ્પ વાસ સાધુયે કલ્પો હોય તેણે મૃતક સાધુ પરવઢા

રહિયે. કેમકે તેટલો કાલ વીત્યાપછી તે મલના જીવો પોતાને યોગેજ પરિણત થાય. અન્યથા ઝણતાના યોગેકરી તે જીવોને ઘણીજ બાધા થાય. ॥ ૭૯૫ ॥

હવે તે વચ્ચે પોતાનાં ઝપકરણ કેવીરીતે ધરવા તે કહેશે. મૂલ:- ઝવગરણં વામજાણુ, ગંમી મત્તોય દાહિણેહથે ॥ તઢણઢવપુઢેતિહિ આયમણં અદૂરંમિ ॥ ૭૯૬ ॥ અર્થ:-ઝપકરણમાં માંમો, ઝગો એ માવી સાંથલ ઝપર રાખે, અને માત્રક પાણીનો ગમડો તે જમણા હાથનેવિપે રાખે, માવે હાથે માટીનું ઢગડુ લુઢવાને અર્થે રાખે તેનાથી ત્યાંલુંઢણુકરી સુચીકરે તિહાં લુંઢણુકરી પઢી ત્રણવાર શૌચને અર્થે આચમનકરે તે અદૂરકે ઢુંકડુજ આચમનકરે પરંતુ અલગું આચમન નકરે. જો કરે તો ઝઢાહ થાય. કોઢ જાણેકે એ શૌચ કરતોનથી ઇતિ ગાથા ચતુષ્ઠ્યાર્થ

અવતરણ:- અઘારસ પુરિસેસુત્તિ એટલે અઢાર પુરુષો દીઢ્ઢાને અયોગ તેનું એ કશો ને સાતસું ઢાર કહેશે. મૂલ:- બાલે બુઢે નપુંસેય, કીવે જઢેય વાહિએ ॥ તે ણેરાયાવગારીય, ઝમત્તેય અદંસણે ॥ ૭૯૭ ॥ અર્થ:- પ્રથમ જન્મથકી માંમીને આઠવર્ષ પર્યંતની ઝમર વાલાને બાલક કહિયે. તેને દીઢ્ઢા આપવીનહી. ક્યાંએક વલી ગર્જમાં રહ્યો તે દિવસથી આઠવર્ષ ગણાંઢે, એમ શ્રી નિસીથ ચૂણિ પ્રમુખ માં કહ્યોઢે. અને શ્રીવચરસ્વામિ ઢ માસના હતા તેવારે ચારિત્રનો પરિણામ થયો. તેવી વાત ક્વચિત્તજ બનેશે માટે ઇથી વ્યજિચાર જાણવો નહી.

બીજો બુઢેકે ઢૃઢતે સિત્તેર વર્ષની ઝમર પઢી નો જાણવો. ઇહાં ઇંડિયાદિક ની ન્યૂનતા કોઢકને વેલાસર થાયશે. તેથી કોઢક સાઠ વર્ષ પઢી ઢૃઢ કહેશે. એ વા ઢૃઢને ચારિત્ર સંબંધી સમાધાનાદિક કરતાં ઢુર્લજ થાય. યઢુક્ત:- ઝઞ્ઞાસણં સમીહ્ઢ, વિણયં નકરેઢ ગવસુઢહ્ઢ ॥ બુઢો નિ દિરિકિયઢો, જઢજાઢ વાસુદેવેણા? ॥ અન્યથા શો વર્ષના આયુષ્યથી ઝપરાંત જેવારે આયુષ્ય થાય તેવારે તે આયુષ્યના વર્ષની સંખ્યાના ઢશ જાગ કરિયે તેમાં આઠમા નવમા અને ઢસમા, જાગનેવિપે વર્તમાન થકો ઢૃઢ કહેવાય.

ત્રીજો નપુંસક તે પુરુષ ને સ્ત્રી બન્નેના ઝપર અજિલાપનો કરનાર. તેમાં પુરુષ ને આકારે પુરુષ નપુંસક અને સ્ત્રી નિમિત્રણા માત્રે જાણવી, અથવા અસંવૃત સ્ત્રી ના અંગોપાંગ ઢેસીને તેના શબ્દાદિક સાંજલી કામાજિલાષ ઉત્પન્ન થયાથી રહી શકેનહી તેવાથકી ઘણા ઢોષોનો સંજવ થાય. માટે એવાને દીઢ્ઢા ન આપવી.

ચોથો પુરુષાઢુતિ પુરુષ ક્લીબ તેને વેઢનો ઝઢય ઘણો થાય, અથવા પુરુષવેઢના ઝઢયથી બલાત્કારે સ્ત્રીને આલિંગનાદિક કરે તેવો ક્લીબ પણ ઝઢાહકરે.

पांचमो जड ते प्रणप्रकारेरे एक नापाजड, बीजो शरीरजड, अने त्रीजो करणजड तेमां वली नापाजडना प्रणजेवळे एक जलमूक, बीजो मन्मनमूक, त्रीजो एलमूक, तेमां जे पाणीमां बुडतानीपरे पुडबुडाटकरतो थको धोसे ते जलमूक जाणवो अने जे वचन बोजतो थको खंचाय ते मन्मनमूक, अने जे एलके ० वोकडानीपरे अच्यक्त मूकपणा थकी शब्दमात्र बोसे ते एलमूक ए प्रमाणे नापाजड प्रण प्रकारे कह्यो हवे शरीरजड ते जे विचरतां तथा वादणा प्रमुख क्रिया कलाप करतां अति स्पूलपणा थ की अत्यक्त थाय तेने शरीरजड कहिये अने जेने शिखामण आपतां ठतां जडपणा ने योगे शिखामण लागे नही तेने करणजड कहिये ए प्रण जातीना नडमां नापा जड जे वे ते ज्ञान खेवाने अत्यमर्थ, माटे एने दीक्षा न आपवी अने शरीरजड तो मार्गे गमन करतां तथा नक्त पानादिक लेइ आववाने अत्यमर्थ थाय, माटे एने दीक्षा आपवी नही. वली ते जाडो होय माटे जाडाने काख प्रमुख माहे कोह्यो परसेवो होय ते धोताथकां कीडी प्रमुखना विनाश थकी सयम विराधना थाय, वली लोक पण निदाकरे के ए घणा अन्ननो जरूण करनारोळे जो वधारे अन्न न खातो होय तो आवुं पुष्ट शरीर केम होय? एनु गल्ल फुली गथुं वे ते कांइ कळमालाथी फुल्युं नथी एथुं लोक धोसे वली तेने श्वास्त घणो चढतो होय तेथी सर्प, जल, अने अग्निप्रमुख दुकडां आष्याथी दूर जइ शके नही अने जे करण जड होय तेने समिति शुभ्यादिक शिखवाडिये तो शिखे नही तेथी एने दीक्षा न देवी ठणे वादिके ० जगवर, अतिसार, कोठ, फेफरु, अने हरस्त, खर प्रमुखरोग सहित होय तेनी चिकित्सा करतां सयम विराधना थाय, स्वाध्याय पल्लिमपादिक दोपनो संजव थाय सातमो तेण शब्दे घोर जे खातरनो पाठनार अने वटेमार्गुने छुटनार होय, एवाने बीक्षा आपवाथी गडने वध वधन साडनादिक कदर्थना थाय माटे दीक्षान आपवी आठमो रायावगारी एटसे राजाना जंझार अत पुर, शरीर, तथा राजाना कुंवर प्रमुखना होइनो करनार जे होय ते राणापकारी कहेवाय तेने दीक्षा आपवा थ की राणा देशथी बाहेर काढी मूके अथवा राजा रीशाणोयको मार पण आपवे इत्यादिक दोपनो संजव थाय नवमो छन्मस, गांमो ते जे यक्षादिकने वशथयेलो होय अथवा प्रचल मोह ना छदथी परवश थयो होय, तेवा छन्मसने दीक्षा आपवे करी यक्षादिक थकी कष्टनो सजव थाय तेथी तथा ध्यान संयमादिकनी हाणी थाय दशमो अवर्शन, एटसे जेने दर्शन दृष्टि नथी तेने अवर्शन थांभलो कहिये, थ

एषा हाथे गाल देइ अथवा घणो हाथ उलाहलतो थको वातकरे. केम उपर हाथ राखे अने प्रावरणने अनावे स्त्रीनीपरे बाँहे करी रुदय ढाँके. बोलतोथको सवि भ्रमणपणे पांपण हलावे. केशबंधन तथा वस्त्र प्रमुखनुं पहेरवुं प्रमुख ते स्त्री नी परे करे. स्त्रीनां आचरण प्रमुख पहेरवानो घणो हर्ष करे. स्नानादिकनुं एकां ते आचरण करे. पुरुषोनी सनामां नयसहित शंका पामतो संचार करे. स्त्रीउ माँहे निशंकपणे तेमनु जे रांधवुं, खाँदवुं, दलवुं प्रमुख कार्यठे ते करे. इत्यादिक महिलाने स्वनावे पंमकनुं लक्षण कह्युं. ए प्रथम लक्षण. बीजुं स्वर अने वर्णमां नेद. तेमां स्वर ते साद अने वर्णते शरीर संबंधी, एना उपलक्षणथकी गंध रस स्पर्श ते पण स्त्री पुरुषनी अपेक्षायेविपरीतथाय. त्रीजुं मेढंमहंतं एटले जेनो मेढय शब्दे पुरुषाकार ते महंत शब्दे महोटी थाय. चोथो स्त्रीनीपरे मूड जेनी सुकुमाल वालीथाय. पांचमो सहगं एटले जेनो शब्देकरी सहित स्त्रीनीपरे मूत्र प्रस्ववण थाय. ठठो वली फेनके० फीणरहित मूत्रथाय ए ठ पंमकनां लक्षण कहां.

बीजो वाइये जेने वस्त्र होय ते वातिक जाणवो. इहां ए नाव के जेने पोतानी मे लेअथवावायुयेकरी पुरुषाकार स्तब्ध होय ते स्त्री सेवाकसाविना वेद धरी शके नही.

त्रीजो, क्लीब जे असमर्थ ते चार प्रकारेठे. दृष्टिक्लीब शब्दक्लीब, आलिंगन क्लीब, अने निमंत्रण क्लीब. तेमां जे विवस्त्र स्त्री देखी क्लोन पामे ते दृष्टिक्लीब. स्त्री नो शब्द सांजली क्लोन पामे ते शब्दक्लीब, स्त्रीने आलिंगन कह्युं तथा निमंत्रण कह्युं ठतां व्रत धरी शके नही ते अनुक्रमे आलिंगनक्लीब. तथा निमंत्रणक्लीब.

चोथो कुंजी एटले जेहना मोहोत्कटपणाए करीने सागारिक अने वृषण ए कुंज एटले घडानी परें स्तब्ध थाय तेने कुंजी कहेठे.

पांचमो ईर्ष्या ते प्रतिसेवन करेली स्त्री देखी घणी रीस करे अथवा जेने रीस उपजे ते ईर्ष्या जाणवो.

ठठो सोणी के० शकुनि ते चडकला पद्दी विज्ञेपनी परे उत्कृष्ट वेदपणा थकी निरंतर स्त्री सेवानेविषे प्रसक्त होय.

सातमो तत्कर्मसेवी एटले जे मैथुन सेवा करी पढी वीर्य निशरवाथी वटोत्क टपणा ने लीधे कुतरानी परें ते वीर्यने चाटे इत्यादिक निंद्य कर्मोथकीज पोताने सुख मानी लिये ते तत्कर्मसेवी जाणवो.

आठमो परकेके० चांदणो पखवाडे जेने मैथुन नो अधिक अनिलाष थाय, तेमज अपहे एटले अंधारे पखवाडे मैथुननो अल्पअनिलाष थाय, ते पक्षापहोकि.

नवमो पोताना लिंगमां सुगंध मानतो तेनी गंध लिये ते सोगंधिक
दशमो आसक्त, एटले जे वीर्य पद्यापठी पण स्त्रीने विशेषे आलिंगन आपी
तेनी कक्षा प्रमुखमां प्रवेशकरे ते दशमो आसक्त कहिये

एतुं जाणपणु मित्राधिकना कथन थकी थाय सकिच्छे० एने नगर बाह
समान काम होय अथ्यवसायपणा थकी ने स्त्री पुरुष सेवा आश्रयथी एतुं अ
त्यंत मलिन चित्त होय ठे तेमाटे ए साधुने दीक्षा देवासारु अकल्पनीयठे एमां
जे पुरुषने आकारे नपुसक ते पुरुषमाहे गण्या थने स्त्रीने आकारे नपुसक ते
स्त्रीमां गण्या इहां जे नपुसकने आकारे होय ते नपुसक भाणवा एटलुं विशेषठे

द्वे ए नपुसकना सोल जेवठे तेमां दश जेव दीक्षा आपवाने अयोग्य ठे ते कह्या
हवे ठ जेव दीक्षा आपवाने योग्य ठे ते कह्ये ठकच वदिए धिपिए चेव, मतठ
सद्धिठवडे ॥ इति सत्ते वेवसत्ते, पद्माविक्रमपुसए ॥ १ ॥ अर्थः—जेनां राजाये अतः
पुरनी रखवाली कराववाने अर्थे धाढ्यावस्थामां वृषण गलाध्याहोय ते वदिक वी
जो चिपिएके० जे जन्मतान अग्रुता अंगुलीए वृषणनुं समर्दन करी नही सरखा करे
ते चिपित कहिये एरीते कक्षा थकी एने नपुसक वेवनो ठवय थाय तेमज प्रीजो तथा
थोथो कोइकने मंत्रनी शक्तिये थने ठसदके० औषधने प्रनावे पुरुषवेद अथवा स्त्री
वेदे ठवडेके० इणायो ठतो तेने नपुसक वेवनो ठवयथाय पांचमो इति सत्तेके०
इतिजे रूपि प्रमुख ते रीशाणो थको कोइकने शाप बोधो होय के महारा तपना
प्रनावथी अमुक नपुसक थाजो इत्यादिक शाप नपुसकपणुं जाणवुं ठछो एवी री
ते वली कोइ वेव जवनपद्याधिकना क्षापे करी प्रीजा वेवनो ठवय थाय एवा न
पुसकने निषेध सवधी लक्षणो अस्सजव ठे तेथी दीक्षा आपवी योग्यठे ॥ ८०१ ॥

अवतरणः— विगलगति एटछे विकलेंडिनुं एकशोने दशमु द्वार बरवाणेठे
मूलः— इठे पाए कसु, नासाठेविवक्तिए चेव॥ वामणग बडजसुद्धा, पंगुल कुंटा
य काणाय ॥ ८०१ ॥ अर्थ— जे हाथ, पग, कान, नासिका, होठ, एणेरुकी व
जित होय तथा वामणगके० जे हाथ पगादिक अवयवहीन होय तेने वामणो कहिये,
वली जेने आगल अथवा पाठल सुंथ निकली दीय तेने बडज कहिये थने जे
एकपासे हीन होय तेने कुबडो कहिये जे पगेचालीशके नही तेने पांगलो कहिये जे
ना हाथ न्यून होय तेने वूठो कहिये एक आंख जेने होय तेने कांथो कहिये एवा
ने दीक्षा आप्या थकी प्रवचननी निदा रूप बोध थाय माटे एवाने दीक्षा आपवी नही
हवे जो कोइ व्रत ग्रहण कक्षापठी विकलांग थाय ते सर्वधी कथन करे ठे

मूलः—पञ्चावि होंति वियला, आयरियत्तं न कप्पए तेसिं॥सीसो ठावेयवो, कागण म
हिसोव नत्तंमि ॥ ८०३ ॥ अर्थः— पञ्चाविके० जे दोहालीधापठी विकलके० हीनां
ग थाय तो तेने शिष्यपणामांज राखवो पण तेने आचार्यपण कल्पे नही. अने
जो कदाच कर्मनी विचित्रगतिपणाना योगे आचार्यपद पाम्यो अने पठी विकलांग
थाय तो ते पोताना पाटे गुणोपेत शिष्यने स्थायीने पोते जेम काणगके० चोरेलो
महिप (पामो) एनो एवो अर्थ के जेवो चोरेला पामाने कोइ न देखे ते सारु
गुफानी अंदर किंवा नगरनी बहार एकांत स्थलमां किंवा वनमां गुप्त स्थले राखे ठे ते
म एने पण प्रवचन हीलना जिन आज्ञाजंगादिक दोषना प्रसंगथकी एकांतज रहेबुं.
परंतु ए आचार्यनुं जे कार्यठे ते सर्व स्थविर करे इति गाया ह्यर्थ. ॥ ८०३ ॥

अवतरणः— जंमोद्धंजइकप्पंवडंति एटले जेटला मूल्यनुं वस्त्र यतिने कल्पनी
य होय तेनुं एकशो ने अग्यारमुं ढार कहेठे. मूलः—मुल्लजुअं पुण तिविहं, जहत्तयं
मप्पिमं च उक्कोसं ॥ जहत्तेण छारसगं, सयसहस्सं च उक्कोसं ॥ ८०४ ॥ अर्थः— मो
ल्येकरीने युक्त जे वस्त्र ते त्रण प्रकारेठे. ते जघन्य, मध्यम, अने उत्कृष्ट ना जेदथ
की जाणवां. तेमां जघन्य ते अढार रूपक अने उत्कृष्ट ते एक लक्ष प्रमाणरूपक
ना मूलनुं अने तेनी वचमानुं ते मध्यम जाणवुं. एमां जघन्य, उत्कृष्ट अने म
ध्यम ए त्रणे प्रकारना वस्त्र साधुने कल्पे नही. परंतु ए त्रणमां जघन्य करतां प
ण थोडा मूल्यनुं वस्त्र साधुने कल्पे. ॥ ८०४ ॥

हवे कोनो केटला रूपकनो मान होय ते कहेठे. मूलः— दोसानरगादीविच्चगाउ
सोउत्तरा वहो एक्को ॥ दोउत्तरावगा पुण, पाडलिपुत्तो हवइइको ॥ ८०५ ॥ अर्थः—
क्षीपते जे इहां सौराष्ट्रदेशमांहे दक्षिणदिशि ये योजनमात्र समुद्र अवगाहीने
रह्योठे ते क्षीप संबंधी जाणवो. ते बिहुं सानरका एटले वे रूपकनुं नाणुं
होय तेज उत्तरार्द्धनो एक रूपक थाय अने ते उत्तरपथसंबंधी बिहुं रूपक स
हित थाय तेवारे पाडलीपुरनो एक रूपक सानरक नाणुं थाय.

हवे प्रकारांतरे रुआनो मान कहेठे. मूलः—दोदक्किणावहोवा, कंचीए नेलउ सड
गुणाउ ॥ एक्को कुसुमनगरउ, तेण पमाणं इमं होइ ॥ ८०६ ॥ अर्थः—अथवा प्रकारांत
रे दक्षिण पथ संबंधी वे रूपके कांची नगर संबंधी नेलउके० रूपक एकनाणुं थाय
ते रूपक डुगुणके० बमणो करिये तेवारे एक कुसुमनगर पामलीपुरनो रूपक
ते नाणुं थाय, ते रूपकने प्रमाणे इहां वस्त्रनुं प्रमाण जाणवुं. ॥ ८०६ ॥

अवतरणः— सेज्जायरपिंमोत्ति एटले सिधात्तरना पिंमनुं एकसो ने वारमुं

द्वार कहेते मूल - सेह्नापरो पदूवा, पदुसदिन्नय होइ कायहो ॥ एगथणेगेयपदूप
दुसदिन्नोवि एमेव ॥ ८०४ ॥ अर्थ - सक्ता शब्दे साधुने आप्युं जे ठपाश्रय तेणेकरिने
तरे तेने सक्तातर कहिये ते घरनो धणी अथवा घरधणीये बीजा कोइने प्रमाण
करी आप्यु होय तेणे त्यां सक्तातर कीधु होय, ते एकने आप्यु होय अथवा
घणाने आप्यु होय तो तेना प्रभुपणे एक होय, अथवा अनेक पण होय संविष्ट
पणे एक अनेक होय एज अर्थ विशेषे कहेते ॥ ८०४ ॥

मूल - सागारियसंविष्टो, एगमणेगे चयकनयणाठ ॥ एगमणेगावक्ता, एगेसुय
वावए एग ॥ ८०५ ॥ अर्थ - सागारिक शब्दे ठपाश्रयनो स्वामि तथा बीजो तेथ
णिये संविष्ट, ए वेदु एकने अनेक थाय इहां चतुर्नीगनी जननाळे ते आवी रीते १
एकप्रभु एकप्रभुसंविष्ट २ एक प्रभु अनेक प्रभुये संविष्ट ३ अनेकप्रभु एकप्रभुए स
विष्ट ४ अनेकप्रभु अनेकप्रभुसंविष्ट इहां एक पण अने अनेक पण वर्जवोन
इहां अपवाद कहेते जो एगेसुयके० अनेक सध्यातर थाय एटसे सध समुवाय
मज्जि ठपाश्रय कराव्यो होय, ते इहां अपवादपदे एगेके० कोइ एक ते माहेला वडे
राने सधातर स्थापेते अने अनेराथाकताने धरेनिक्ता जियेते ए जावना प्रसिद्धे

हवे सिधातरक वेखाडे ते कहेते मूल - अन्नधवसेकण, आवस्तगचरिममाण
हिंदुकरे ॥ दोसुवितराचवती, सन्नाइसु अन्नदा जयणा ॥ ८०६ ॥ अर्थ - अनेरे
गामे अथवा सायमाहे वसेकणके० सुद्धे आवस्तगके० पाठली रात्रनुं पठिक
मणु अनेरेस्थाने करे तो वे सधातर थाय एटसे एकतो जे स्थानके रात्रेसूता
ते अने बीजो जिहां पाठली रात्रनुं पठिकमणुं कसु ए वेच सधातर थाय आ
दि शब्दचकी चोर धाढना जयनो परिग्रह थायते अन्नहाके० अन्मया प्रकारे न
जना सधातरनी जाणवी सधातरनी विकल्पना ते जे धरमां रह्यो ते अथवा
अनेरो सधातर थाय तेदून जनना आगली गाथाये कहेते ॥ ८०६ ॥

मूल - जइजगंति सुविहिद्या, करति आवस्तसर्पनु अन्नध ॥ सेह्नापरोनहोई, सुचेवक
एय सोदोई ॥ ८०७ ॥ अर्थ - सुष्टके० जसुठे जेनुं विहितके० अनुष्ठान तेने सुवि
हित कहिये ते रात्रीना चार पदोरे जागरण करे अने जागीने अन्यस्थानके प्रजा
तनुं पठिकमणुकरे तो जिहां जाग्यो ते सधातर न होय अने जिहां सुतो होय
अथवा प्रजातनुं पठिकमणु करे ते सधातर थाय अने जो ठपाश्रय न्हानो
होय अने साधुठ ये प्रण स्थानके रहेला होय तो तेमां जे स्थले आचार्यां दिक
घडेरो रहे तेज सधातर होय पण बीजा सधातर न होय ॥ ८०७ ॥

परदेशे गयेलो उपाश्रयनो स्वामि सद्यातर आय किंवा नथाय ते कहेते. मूलः—
दाकण गेहंतु सपुत्तदारो, वाणिज्जमाईहिउ कारणेहिं ॥ तंचेव अन्नंच वड्ढादेसं
सेज्जायरो तच्च सएव होइ ॥ ८१ ॥ अर्थः—दाकण गेहंके साधुने पोतानुं घर देइने पठी
ते गृहस्थ पुत्र कलत्र ने पोतानी साथे लेइ तेज देशमां अथवा अन्य देशांतरे जतो रहे,
तोपण तेज सद्यातर आय, परंतु दूरदेश नणी सद्यातर पणुं नज थाय एम न जाणवुं.

हवे कयोकयो सद्यातर वर्जवो ते दृष्टांते करी कहेते. मूलः— लिंगघस्स विव
ज्जासेतं, परिहरउवज्जंजउवावि ॥ जुत्तस्स अजुत्तस्स, विरसावणो तच्च दिठंतो ॥ ८१ ॥
अर्थः—लिंगमात्रने विपे जे रह्योते केवल वेप मात्रनो धरनार पण ते साधुने गुणोकरी
रहितते तो तेनो पण सद्यातर वर्जवो. तो लिंगधारीना सद्यातरनो पिंम परहरेवो
ज. वाके ० अथवा जुंजउंके ० नागववो जोजन करवो ते साधुजनने अवश्य वर्जवोज.

इहां शिष्य पुढेते के जो ते साधुने गुणो रहितते तो तेनो सद्यातर शावास्ते
परिहरिये? तेनो उत्तर दृष्टांते करी कहेते. मयेकरीने सहित होय किंवा रहित हो
य परंतु मदिरानुं हाटतो खरुं. तेनुं दृष्टांत ते आमतेः—जे माहाराष्ट्र देशने विपे
समस्त मदिराने हाटे ध्वजा बंधायते, मदिरा हो अथवा न हो पण ते ध्वजा देखी
जिह्वाचर पोतानी मेलेज ते वर्ज्यते. तेम इहां पण वेपदेखी वर्जवुं ॥ ८१ २ ॥

सज्जातर पिंमना बार चेद कहेते. असणाईया चउरो, पाउंठणवच्च पत्तकंवलयं
सूइतुरकन्नरोहण, नहरणिय सागारिय पिंमो ॥ १ ॥ तृण मगलादिक अपिंमते.
यडुक्तं. तणमगलठारमल्लग, सेज्जासंथार पेढलेवाइ ॥ सज्जायर पिंमोसो, नहोइ से
होय सोवहिउ ॥ २ ॥ ए वे गाथा परकृत ते ते सुगमपणाने लीधे वखाणी नथी.

हवे सद्यातर पिंमने ग्रहणेदूपण देखाडेते. मूलः— तिठयर पमिक्कुछो, अन्नार्थं उग्ग
गोवियन सुप्पे ॥ अविमुत्तिअलाघवया, दूलह सेज्जाउ वोढेउ ॥ ८१ ३ ॥ अर्थः—
तिठयरके ० समस्त तीर्थकरे सद्यातर पिंमने पडिक्कुछोके ० निषेध्योते. ए सद्यात
रपिंम लेवाथकी जगवंतनी आझानो जंग थायते. भाटे अन्नार्थके ० जे यतिहोय
तेणे अज्ञात पिंम लेवो. जिहां कोइ जाणे नही उजखे नही एवो पिंम लेवो, अ
ने सद्यातर पिंम लेतां तो ते पिंमनो आपनार उजखे जे ए साधु अमारा घरमां
रहेते. वली सज्जातर पिंम लेतां थकां उजम दोष पण लागे. केमके पिंमनो आप
नार जे सज्जातर ते रागवंत बतो दही डुध प्रमुख संनिग्ध अहार आपे, ते लेतां
अविमुक्ति एटले मूकी न शके. केमके रसगृहि मूकतां डुलनते. तेषी तेनो अनाव
नहोय. वली अलाघवयाके ० उपधी तथा शरीरनो बहुलपणी थाय सज्जातर पिं

न सेता उता ते सध्यातर रागी उतो वस्त्रादिक माग्याथकां तरतज आपे तेथी थप
पिनी वृद्धिपाय वली ते पिंन सेतां थकां गाममां फरवा थकी बुटे तेथी शरीर
जाहुंयाय वली कुर्जण सघाते आवीरीते के जे गृहस्थ साधुने उपाश्रय आपे ते
णे थपधि आहारादिक पण आपवां जोश्ये, एवा विचार थकी सघाजे उपाश्रय
तेपण कोइ विरलोज आपे तेथी सघा मलवी पण कुर्जण थाय वली घुष्ठेठके
विनाश थाय एटसे दानना जपथकी सघातरे सघानो विष्टेद थाय ते उपाश्रय
ना अनावथकी जक पान शिष्यादिकनो पण विष्टेद थाय ॥ ७१३ ॥

एवा ए सघातरना थोप वेस्वामी हवे तीर्थकरना घडेसे एनु अग्रहण वेस्वाडे
ठे मूल - पुरपश्चिमवस्तेहिं, अविक्कम्म जिणवरेहिं सेसेण ॥ छुत्तं विवेदं एहिंय, नय
सागारियस्स पिंनो ॥ ७१४ ॥ अर्थ - पड़ेला अने ठहेला तीर्थकर वर्जी वधमांना
वावीश तीर्थकरना वाराना साधु तेणे अविक्कम्म एटसे अपि एवो शब्द संजावना
ये सेवो, श्री जिनवरेंहं छुत्तंके ० नोग्गो सेसेणके ० सेशमात्र एकवेगे ते आवीरीते के,
जेने अर्थ आहारादिक कीथा होय ते तो मात्र तेनेज न कल्पे पण शोप यतिने
तो कल्पे एवी रीते महाविवेद वासी साधुठनी पण एन मर्यादाठे, परंतु नयके
नागारी उपाश्रयदाता सघातर तेनो पिंन तो सेवोज नही ए संजावनाठे ॥ ७१४ ॥

हवे अपवादे ग्लानादिक कारण थपने थके सघातर पिंन सेवो कल्पे एम जे
कारणे कथुंते ते वेस्वाडेठे थकंच दुबिहे गेलसमी, निमतणे दृढदुष्टदे अतिवे ॥
उमोयरीयपठसे, नयए गहण अणुघ्राय ॥ १ ॥ अर्थ - एक आगाढ ने बीजा अ
नागाढ ए वे प्रकारना ग्लानपणाने विवे, तेमां अनागाढ ग्लाननेअर्थ प्रणवार नि
ज्ञाने अर्थ जाबु ह्या ग्लान योग्य निह्ना न मसे तो सध्यातरनो पिंन सिये अने
अगाढ ग्लानने अर्थ तो तत्काल सध्यातरनो पिंन सेवो अथवा निमतणे एटसे वली
जो धणो आग्रह करीने तेहे तोपण एकवारज सेवो पढी प्रसंगे निवारवो एमज
इथने कुर्जणपणे आचार्यादिकने योग्य स्त्रीरादिक जो अन्य स्थानकथो न मसे
तो सघातरने घेर जइ वोहोरी आवे तथा अशिव एटसे छुट् छंतरादिके जो
थपइव कथो होय तोपण सेवो वली अवमोर्वये एटसे कुर्जिह्ने योगे क्पाये
निह्ना न मसे तोपण सघातर सेवो तथा राजाये प्रदेपेकरो सर्वत्र निह्नातुं नि
वारण कथुं होय तो प्रथमपणे सघातरनी निह्ना सेवी, वली नयए एटसे चोर
प्रसुखना जपथकी पण ए सेवानी अनुकाठे इत्यादिक कारणे सघातरनो पिंन
सेवो ए गाथा ग्रंथकारनी नथी पण अन्य शास्त्रनी बखाणीठे

हवे उग्रमादिक दोष केवीरीते लागे ते कहेते. मूलः—वाहुल्लागवृत्तसु, पठमा लियपाणगाइ कळेसु ॥ सप्तायकरण आउट्टिआ करे उगमेगयरं ॥ ८१५ ॥ अर्थः गवना वाहुलपणाथकी प्रथमालिका शिष्यने सिरामणी अथवा ग्लानने अर्थ पणगाइके० उल्लपाणी प्रमुख कार्ये वली वली जातां सद्यातर आवज्यो होय, स ज्ञाय करतां देखी अने घणे परिचये सद्यातरीपणे आर्वाजित चित्तपणाथकी उग्र मादिक मांहेजो अन्यतर दोष करे ॥ ८१५ ॥ इतिगाथा दशकार्थे द्वारसमाप्त.

अवतरणः— जत्तिअसुते सम्मंति एटले जेटला सूत्रे सम्यक्त्व होय एवुं एकशोने तेरमुं द्वार कहेते. मूलः— चउदस दसयअजिन्ने, नियमासम्मंतु सेसए नयणा ॥ मइउहिविववासे, होइ दुमिठं न सेसेसु ॥ ८१६ ॥ अर्थः— चउदपूर्व अने दशपूर्व जे ने विपे श्रुत होय तेने निश्चयकी सम्यक्त्व होय, अने शेष श्रुत जेने विपे होय तेने विपे सम्यक्त्वनी नजना जाणवी. एटले सम्यक्त्व होय किंवा न पण होय. एवो विकल्पते. अने मतिज्ञान अवधिज्ञान तेना विपर्यासे विपरीत पणे थये थके मतिअज्ञान ने विजंगज्ञान ए वे ठतां मिथ्यात्व पण निश्चे थकी थाय. ॥ ८१६ ॥

अवतरणः— जहनिगंथावि चउगइयति. एटले जेम निर्यथपण चतुर्गतिक था य तेनुं एकशो ने चउदमुं द्वार कहेते. मूलः— चउदस उंही आहारगावि मण नाणि वीयरगावि ॥ हुंति पमायपरवसा तयणंतरमेव चउगइया ॥ ८१७ ॥ अर्थः— चउदपूर्वधर, अवधिज्ञानी, आहारक लब्धिवंत, इहां चउद पूर्वधर ते आहार कलब्धिवंत होय किंवा न पण होय. तेथी वेहुनुं जूडंजूडं ग्रहण कीधुंते. तथा त्रीजो मनपर्यवज्ञानी, उपशांत वीतरागादिक, एवा पण प्रमाद विषय कषायादि केकरी कलुपित चित्तथका तदनंतर तत्काल चतुर्गतिना नोगीथाय. ॥ ८१७ ॥

अवतरणः— खेत्रातीत, मार्गातीत, कालातीत, अने प्रमाणातीत एवा चार वा नाना एकशो पन्नर, एकशो सोल, एकशो सतर, अने एकशोने अठार, एवा चार द्वार साथे वखाणेते. मूलः— जमणुग एरविम्मि अतावरक्केतंमि गहिय मसणा इ ॥ कप्पइ न तमव नोतुं खेताईयंति समउत्ती ॥ ८१८ ॥ अर्थः— जे सूर्य उदय थयाविना अतापखेत्रेके० रात्रे लोधुं जे अशनादिक चार ते मांहेलुं कोइपण अश नादिक साधुने नोगवतुं कल्पेनही. अने जो नोगवे तो खेत्रातीत कहेवाय. एवी सिद्धांतनी युक्तिये आगमनुं नाशितते. ए एकशो पन्नरमुं द्वार थयुं. ॥ ८१८ ॥

मूलः— असणाईयं कप्पइ, कोसडुगप्रंतराउ आणेउं ॥ परउं आणिकंतं, मग्गाइयंतीतमकप्पं ॥ ८१९ ॥ अर्थः— वे कोशथकी आणेनुं अशनादिक

माहेलुं कोइपण अशनादिक यतिने कल्पनीयते पण वेकोशयी उपरांतनुं आणेले
अशनादिक ते मार्गातीत अकल्पनीयते माटे लेखुं नही ए एकशो शोलसुं वार

मूल—पढमप्यहराणीयं, असणाइ जईणकण्यए जोनुं जावतिजामेष्ट, तमकण्य
कालइकव ॥ ७१० ॥ अर्थ—पहेला पहोरनुं लावेले अशनादिक यतिने जम
नुं कल्पे, ते जिहांसुधी श्रीजो पहोर तिहांसुधी जाणवुं उपरांत सोथा पहोरमां
ते अकल्पनीय थाय पढिलेदण कथा पठी ते कालातिक्रांत पणाने लोभे जमवु
नही ए एकशो सत्तरसुं वार समाप्त थयुं. ॥ ७१० ॥

मूल—कुकुडिअंनयमाणा, कवला बचीत साहुआहारो॥अह्वा नियआहारो, की
रइ बचीत जाएहिं॥७११॥अर्थ—कुकुडी ते पक्षीविशेष, तेना ईमाने प्रमाणे बत्रीश
कवल प्रमाण साधुनो आहार जाणवो अथवा निजके पोतानो आहार एटलेजेटला
आहारवो जेनुं पेट जराय, तेनो बत्रीशमो जाग करिये ए पण कवल प्रमाणे

मूल—होइ पमाणाईयं, तवहियकवलाण जोयणे जइणो॥एगकवलायकणे, कणो
यरिया तवोवमि ॥ ७१२ ॥ अर्थ—ते बत्रीश कवल थकी अधिक कवलनुं जोवन
कळाथी यतिने प्रमाणातीत थाय अने बत्रीश थकी एकादिक कवल ठंगी लीया
थकी ठणोदरता नामे तप ते साधुनेविषे थाय ॥७१२॥ इति गाथा पंचकार्य

अवतरण - सुख सथानुं एकशो ठंगणीसतुं वार तथा दुःख सथानुं एक
शो वीतसु वार ए वे वार साथे कहेवे मूल—पवपण असइहाण, परलानेहा
य कामआसंता ॥ एहाइइ पष्ठण इय, वत्तारिवि दुःख सेक्काठ ॥ ७१३॥ अर्थ
जेनेविषे शयन करिये तेने सथा कदिये तेमां दुःखनी वेवावाली सथा ते दुःख सथा
ते इय्य अने नावना जेव थकी वे प्रकारनीठे तेमां इय्यदुःख सथा ते अमनोहर ख
ट्वादिरूपनाणवी. जावे इस्थित चित्तपणे करी दुःखमणपणु करे ते इहां जाव थ
की ते चार प्रकारे ठे तेमां प्रथम प्रवचन जिनशासननो असइदवो धीजी
अनेरा के० धीजाने वस्त्रादिकना अलाननी प्रार्थनानु करवुं इहां प्रकार समुष्ट
य ने अर्थे ठे. श्रीजी तेमज काम मनोहर शब्दादिकनो आशता अनिजापानु कर
वुं सोथी आनादिके करी शरीर प्रमुखनुं मर्वन करवुं सोथा विठलवानी प्रार्थना
करवी ए रीते वत्तारिविके० ए चारे जावदुःखसथा जाणवी एने विषे वर्तमान
उतो ते प्राणी कोइरीते पण सुख पामे नही. ॥ ७१३ ॥

ए जेम दुःखसथाये दुःख तेम इहां सुख सथाते पण इय्य भावना जेवे करी
पूर्वोक्त रीते कहेवी मूल—सुदसेक्काइवि चठरो, जइणो धम्मणु राय रत्तस्स ॥

વિવરીયાયરણાઝ, સુહસેક્કા ઝત્તિનસુંતિ ॥ ૮૧૪ ॥ અર્થ:-જેમ પૂર્વોક્ત દુઃસ્વસથા ચાર કહી તેમજ જણો કે ૦ યતિને સુસ્વસથા પણ ચાર થાય. તે પૂર્વોક્તથી વિપરીત જાણવી. इहां यतिने गाढतर धर्मेनो अनुराग जे अनिलाप रूप तिहां रत्तके ० આસક્તે ચિત્ત જેનું, એવાને પ્રથમ જે પ્રવચન અસદ્દહણા પ્રમુખ બોલ કહ્યા તે થી વિપરીત પ્રવચનની સદ્દહણા જાણવી. તેમજ બીજી પરજ્ઞાનની વાંઠાનું કરવું. ત્રીજી મનોહ શબ્દાદિકની આશંસાનો અજાવ. ચોથી જ્ઞાનાદિકનું અપ્રાર્થવું. એમ વિપરીત આચરણ કરવાથી સુસ્વસથા થાય. એમાં વર્તતો થકો સાધુ સદા કાલ સુખી થાય. એ બે દાર સાથે વચાળ્યા. ॥ ૮૧૪ ॥

અવતરણ:- તેરસકિરિયાતાણોંતિ એટલે તેર ક્રિયાના સ્થાનકનું એકશોને એકવીસમું દાર વચાળેઢે. મૂલ:- અજ્ઞાણજ્ઞા હિંસા, કમ્માદિઘીય મોસદિભેય; અપ્પભમાણમિત્તે, માયાલોજેરિયાવહિયા ॥ ૮૧૫ ॥ અર્થ:- જે કરિયે તે ક્રિયા. કર્મવંધનું કારણ ચેષ્ટારૂપ તેના સ્થાનક જે જેદ તે તેર ઢે. એક અર્થક્રિયા, બીજી અનર્થક્રિયા, એમ ક્રિયા શબ્દ સર્વત્ર જોડવો. ત્રીજી હિંસા, ચોથી અકસ્માત્, પાંચ મિ દૃષ્ટિવિપર્યાસ, ઠઠી મોસમૃષાપ્રત્યય, સાતમી અદત્તવૃત્તિ, આઠમી અધ્યાત્મ કી, નવમી માનવૃત્તિ, દશમી મિત્ત, અગ્યારમી માયા, બારમી જોન, તેરમી ર્થ્યા પથિકી, એ તેરક્રિયાનાં નામમાત્ર કહ્યાં. ॥ ૮૧૫ ॥

હવે સૂત્રકાર ગાથાયે કરી વચાળેઢે. મૂલ:- તસથાવર જૂએહિં, જોદંમંનિસરઈ ઝકજ્જેણ ॥ આયપરસ્સવઅજ્ઞા, તમહદંમં તયંભિંતિ ॥ ૮૧૬ ॥ અર્થ:-ત્રસ, થાવર રૂપ જૂતકે ૦ પ્રાણી તેહને જો દંમ નિસરઈઝકે ૦ દંમકરવો. પોતાના આત્માના ધર્મરૂપ ધનને અપહારે તે દંમ કહિયે. દંમ શબ્દે હિંસા જે કોડકરે તે કજ્જેણકે ૦ કોડ કાર્યને કરવે કરીને, તે પોતાના શરીરને કાર્યે અથવા પર જે બાંધવાદિક તે ને કાર્યે જે કરે તેને અર્થે દંમ એટલે અર્થક્રિયા શ્રી તીર્થકર દેવ કહેઢે. ॥ ૮૧૬ ॥

મૂલ:- જોપુણ સરહાર્થ્ય, થાવરકાયં ચવણલયાર્થ્ય ॥ મારેઝઠિંદિક્કણં, ઝહે ર્સો અણઘા ॥ ૮૧૭ ॥ અર્થ:- જે શરહ શબ્દે કાકીહો, આદિશબ્દયકી ઝંદર પ્રમુખ ત્રસકાય, અને સ્થાવર કાય જે વનસ્પતિ તે વેલી. સૂરાદિકને જે મારે એમજ ત્રસ જીવો મારે તથા વન લતા હેદી ઠાંમીને નાચે. અર્થાત્ તે હેદીને નાચી દિયે તેને અણઘાએકે ૦ બીજી અનર્થ ક્રિયા કહિયે. ॥ ૮૧૭ ॥

મૂલ:- અહિમાઽ વડ્ડરિયસ્સ વહિંસી સેહીસઈવહિંસેહી ॥ જોદંમં આરજઈ, હિંસાદંમો હવડ્ડણો ॥ ૮૧૮ ॥ અર્થ:- સર્પ પ્રમુખ અથવા એવરીએ અમારું અણુ

क कांश्कहयुंठे, ए अमने पूर्वे मारतो हतो अथवा सांप्रतके० इमणा मारशे, अथवा आवती कासेमारशे एमजाणीतेने दमपोडाकरे तो हिंसादमक्रियालागे ॥७३७

मूल—अन्नछाए निसिरई, कंमई अन्न माहणे जोय ॥ जोवनिपंती सस्त, उंदिळा सालिमार्शय ॥ ७३७ ॥ अर्थ—एकने मारता बीजाने मारे अनेरा मृग, पक्षी, काकीमाने अर्थे निसिरई के० नाखे कम शब्दे घाण नाखे आविथकी पंथर प्रमुखपकी अनेरा गमे ते प्राणीप्रत्ये जे कोइ मारे अथवा जे कोइ शाली माहे अनेरा ठण प्रमुख वेदतो थको ते शाली प्रमुखने वेदे ॥ ७३७ ॥

मूल—एसअकम्हादंमो, दिचिविळासठ इमो होइ ॥ जोमिन्न ममिंसंतिय ॥ काठंघाएन्न अहवावि ॥ ७३८ ॥ अर्थ—ए सोथीअकस्मात्तुदम क्रिया जाणवी हवे पांचमी दृष्टि विपर्यास क्रिया एवीरीते पाय के जे कोइ मित्रने अमित्र काठंके० करिने घाएल के० विनाश करे अहवावि के० अथवा ॥ ७३८ ॥

मूल—गामार्शयाएळ्ळव, अतेणतेण विवावि घाइळा ॥ दिचिविळ्ळा सेसे, किरिया ठाण मुपंचमय ॥ ७३९ ॥ अर्थ—गाममां रवेनारा कोइएक पुरुषे कांइ एक अपराध कसो ठता तेनायोगे जे संपूर्ण गामने मारे ठे, आ वागदृष्टि विपर्यास दम अथवा बली चोर न होय तेने चोर कही मार आपे ए पांचमुं दृष्टि विपर्यास नामे क्रियानुं स्थान कहिये. ॥ ७३९ ॥

मूल—अचछनायमार्शय वावि अछा जो मुस्त वयइ ॥ सो मोसप्यच्चइठंमो ठ ठो हवइ एतो ॥ ७४० ॥ अर्थ—अचछके० पोताने अर्थे अथवा हाति वडेरा प्रमुखने अर्थे जे कोइ असत्य बोले ते मृषा प्रत्ययिक नामे दम ठठो पाय ॥ ७४० ॥

मूल—एमेव आयनायग, अछा जो गिएहई अविन्नलु ॥ एतोअविन्नविचि, अन्नडीठ इमो होइ ॥ ७४१ ॥ अर्थ—ए पूर्वाक मृषावादनी पेरेन जे पोतानो नायक एटले स्वामि तेना अर्थे जे गिएहई के० ग्रहण करे तथा स्वजन प्रमुख ए पाठ पकी एवो अर्थे पायठे के स्वजन ने अर्थे जे कोइ अवचादान जिये ते अदत्तादानवसिकी नामे सातमी क्रिया आपावी अने आठमी अध्यात्मकी क्रिया आवीरीते पाय ते आगलि गाथाये बेखाडे ठे ॥ ७४१ ॥

मूल—नवि कोइकिचिजणई, तह वि दु हियण्ण डुम्मणो किंवि ॥ तस्त प्रणीसी सइ, चठरोगाणा इमे तस्त ॥ ७४२ ॥ अर्थ—जेने कोइये कांइपण न कष्टुं ठतां पण पोताना हृदयमां दुर्मन आमणो दुमणो थाय तेने आठमी अध्यात्मकी क्रिया सीसइके० कहिये एना चार ठाण ठे ते आगली गाथाये बेखाडे ठे ॥ ७४२ ॥

मूल:-कोहो माणो माया,लोहो अप्रवृत्तिकिरियए चेसा ॥ जोपुण जाइमयाई, अठ विहेणंतु माणेणं ॥ ८३५ ॥ अर्थ:-कोय, मान, माया, ने लोन ए अथ्यात्मकी क्रियानां कारण ठे. पुणके० वली जाल्यादिक आत प्रकारना मानके० अनिमाने करीने.

मूल:- मत्तो हीलेइ परं, खिंसइ परिचवइ माणवत्तेसा ॥ माई पियनायगाइण जो पुणअपेवि अवराहे ८३६ ॥ अर्थ:- मत्तोके० मदोन्मत्तयको परंके० बीजा ने हीलेइके० हीलना करे. परने ठगे, परनी निंदा करे, खिंशाकरे, कदर्थनादिके क री परानव करे ते नवमी मानप्रत्ययकी क्रिया जाणवी. माईके० माता पिता झा ती, नाति स्वजन, सगां प्रमुख तेमने थोडे अवराहेके० अपराधे पण जे पुरुष ते मातादिकने शुं करे? ते आगली गाथाये कहेठे. ॥ ८३६ ॥

मूल:- तिबंधं दंमं कुणई, दहणंकणबंध ताडणाईयं ॥ तम्मिन्नदोसवित्ती, कि रियाठाणं नवेदसमं ॥ ८३७ ॥ अर्थ:- तीव्र एटले महोटी दंम पीडा करे. दह न एटले मांम देइ चिन्ह करे. बंध एटले दोरडेकरी बांधे. ताडना प्रमुख करे. ते मित्रदेष वृत्तिनामे दशमुं क्रिया स्थान जाणवुं. ॥ ८३७ ॥

मूल:- एगारसमं माया, अन्नं हिययंमि अन्नवायाए ॥ अन्नं आयरईवा, सकम्म णा गूढसामञ्जो ॥ ८३८ ॥ अर्थ:- अग्यारमी माया क्रिया तेपोताना मनमां एक चिंतवणा करीहोयअने सुखयी बीजुं बोले. वली आचरण त्रीजुंज करे. एम सया के० सदाकाल दुष्टचित्तवंत थको आपणे कर्मकरीशक्ति गुप्त राखे परने नजणावे. ८३८

मूल:- मायावत्ती एसा, इत्तोपुण लोहवत्तिया इणमो ॥ सावज्जारंन परिगहे सुसत्तो महंतेसु ॥ ८३९ ॥ अर्थ:- ए अग्यारमी मायावृत्ति क्रिया जाणवी. इहां थ की आगल हवे वली लोन प्रत्ययकी क्रिया बारमी कहेठे, ते आवीरीते ठे. साव ज्जजे सपाप आरंज करे तो तेमां घणा जीवोनुं उपमर्दन थाय ते महंतके० परि ग्रह धन धान्य रूप तेने विपे आसक्त थयो थको घणो सपाप आरंज करे. ॥ ८३९ ॥

मूल:- तह इडो कामेसुं, गिहो अप्पाणयं च रक्कंतो ॥ अन्नेसिं सत्ताणं वह बंधं मारणो कुणइ ॥ ८४० ॥ अर्थ:- तह के० तेमज स्त्रीना कामुक मनोहर श द्वादिकने विपे पोतानुं चित्त गृह आसक्तवंत राखतो थको ते कारणने लीधे अन्य प्राणीउने पण वध, बंधन, मरणांत उपसर्ग करे. ॥ ८४० ॥

मूल:- एसेह लोहवत्ती, इरियावहियं अउ पचस्कामि ॥ इहखलु अणगार स्सा, समिई गुत्तीसु गुत्तस्स ॥ ८४१ ॥ अर्थ:- एसा के० ए इहां जिनशासनने वि पे लोनवृत्ति नामे बारमी क्रिया जाणवी. तेरमी इरियाविहिनामे क्रिया ते अउ

के० इहां एनी व्युत्पत्ति एवीले के ईरण के० गमन तेणेकरी जे सहित विशेष जे मार्ग ते इरिया पथ तिहां थइ जे क्रिया ते इरियापथिकी कहिये ए शब्दजो अर्थ कहेवो हवे गाथानो अर्थ कहेवे इहां खलु इति निम्ने अणगार जे साधु ते इरिया समिति प्रमुख पांचसमिति अने मनोगुह्यादिकत्रण गुप्ति तेणेकरी सहितहोय एवा

मूलः— सययं तु अप्यमवस्त जगवत् जाव चकु पम्हमि ॥ निवयइ ता सुद्ध माहु, इरिया वहिआ किरियाएस्ता ॥ ८४१ ॥ अर्थ— सतव के० निरंतरपणे अ प्रमत्त साधुने विपे तथा वली उपशांत मोह क्षीणमोह, अने सयोगी लक्षण ए त्रय गुणवाणाने विपे वर्तता एवा साधु जगवत् ते शरीर सबधी बीजी समस्त क्रियातुं ज्यां लगी रुपन करे चकु के० नेत्र तेनो पक्षमात्र मेपोन्मेप करे, एक सामायिक सात वषलक्षण अतिअल्प क्रिया पाय ठे एवाने प्रगटपणे इरिया पथिकी क्रिया तेरमो होय ॥ ८४१ ॥ इति गाथा अष्टादशकार्य

अवतरण— आगरिस्ता सामझए चवहिदेविवि एगजवेसि जे आर्कापिये ते आ कर्प प्रथम लेहुं, अथवा प्रथम लेइने मूक्यु होय तेनुन फरीधो जे ग्रहण कर तु ते आकर्ष कहिये ते चारप्रकारना सामायक तेनेविपे एक जवमां केटजा आ कर्प पाय० तेनुं एकशेने खावीसहु ढार कहे ठे मूलः—सामार्थ्यं चवद्वा, सुयदं सण वेस सवनेएहिं ॥ ताणइमे आगरिस्ता, एगजव पय नणियवा ॥ ८४३ ॥ अर्थ— एक श्रुतसामायक, बीजो, सम्यक्त्वसामायक श्रीजो वेशविरति सामायक, घोयो सर्वविरति सामायक, ए चार प्रकारना सामायक ठे ए चारे सामायकना आकर्ष पूर्वोक्त शब्दार्थ एक नव पामनि एकजव आश्रीने आकर्ष नणियवा के० कहेवा तेन वेस्तावेठे मूल—तिपिहं सदसपुहस, सयं पुहसंच होइ विरईए ॥ एगजवे आगरिस्ता, एवइया हंति नायवा ॥ ८४४ ॥ अर्थ—प्रथमना त्रण सामायक तेने सदस्य एचकत्व एटले वेदजारथी मानिने नवदुस्सार सुधी एकजवमां आकर्ष पाय इहां पहेलोन सामायक पहिवजे, अथवा प्रथम जीधोठे ते मूक्यो अने फरी लेवो ते आकर्ष कहिये अने विरईएके० सर्व विरतिनो आकर्ष तो शतएचकत्व एटले व सेंथी मानिने नव सें सुधि एक जवमां पाय ॥ ८४४ ॥

हवे नाना जव आश्री कहेवे मूलः— तिपिहमसंखसदस्सा, सदसपुहुनच हो ६ विरईए ॥ नाणानव आगरिस्ता, एवइया हंति नायवा ॥ ८४५ ॥ अर्थ— प्रथम ना त्रण सामायकना आकर्ष असख्याता, सदस्य जाणवा केमके ए त्रणे सामायकना आकर्ष, एक जवमां सदस्य एचकत्व होय ते गुणाकार कथाधी अत्यंजा

त सहस्र थाय. इहां ए क्षेत्र पद्योपमने असंख्यातमें जागे जेटला आकाश प्रदेश होय तेटला नव जाणवा. सर्व विरतिना एक नवे शत पृथक्त्व अने उत्कृष्ट आ व नवे साधिक गुणाकार कीधे सहस्र पृथक्त्व होय. एरीते नानाचवने विपे आकर्ष जीवना अध्यवसाय रूप एटलाज होय ते जाणवा. हवे ए चार सामायक नुंस्वरूप कहेठे. तेमां प्रथम सम्यक्त्व सामायक ते सदहणारूप, बीजुं श्रुतसामायक ते समस्त सिद्धांतनुं पवनकरबुं तत्व ज्ञान लक्षण जाणबुं. त्रीजुं देशविरति सा मायक ते श्रावकना वारव्रतरूप जाणबुं. चोथुं सर्वविरति सामायक ते सावद्य योग विरमण यतिधर्म रूप जाणबुं इति गाथा त्रयार्थ ॥ ८४५ ॥ ए एक शो वावीसमुं द्वार समाप्त.

अवतरणः— सीजंगाणछारस सहस्तति एटले सीजोग ना अठार सहस्रनुं ए कशो ने त्रेवीसमुं द्वार कहेठेः— मूलः— सीजंगाण सहस्ता. अछारस एठ हुंति निअमेणं ॥ जावेणं समणाणं, अखंम चारित्त जुत्ताणं ॥ ८४६ ॥ अर्थः— सीज एटले चारित्रना अंश अथवा चारित्रना कारण तेना अठार हजार जेद ते एठके० इहां यतिधर्मे अथवा जिनशासनने विपे नियमके० निअरे संघाते जावेणंके० वि जु०६ परिणामे थाय. बाह्य वृत्ते वली प्रतिसेवाये करी कांश्क न्यून पण थाय, ए वा अठार सहस्र ते श्रमणने थाय पण श्रावक ने न थाय, केमके सर्व विरतिने विपेज एनो संजव ठे. अथवा जे जावथी श्रमण ठे तेनेज ए होय. पण इअ्य श्रम णने न होय. किंतु जे अखंम चारित्र युक्त संपूर्ण चारित्रे सहितठे तेने होय. ॥ ८४६ ॥

इहां शिष्य चालना करेठे के जे अखंम चारित्रना धरनार तेनेज सर्वविरति कहिये. पण जे किंचित मात्र खंमाय ते तो असर्वविरति केवाय. पडिवळा अश्क मेपंच एवा आगमना वचन थकी ते पांचे महाव्रत पडिवजे, पण तेमां एक व्रतने अतिक्रमे तो पांचनो अतिक्रम कखो. माटे सर्वविरतिने देशथी खंमना नथाय इति.

हवे गुरु उत्तर कहेठे. हे शिष्य तें जलो प्रश्न पुढ्यो, परंतु जेवारे पडिवजे ते वारे सर्वविरतिपणु पालवा आश्री अन्यथा पण होय केमके संजवलनना उद यथकी अतिचारनो संजव थाय. यडुक्तं. सवेविय अइयारा, संजलणाणं तु उदयउं हुंति. इति अतिचार ते चारित्रनी देशथी खंमना जाणवी. तेम एक व्रतने अतिक्र मे सर्व व्रतने अतिक्रमाय. तेमां पण विवक्षाठे से आवीरीते.

वेयस्स जावदाणं, ताव अइकमइ नेव एगंपि ॥ एगं अइकमंतो, अइकमइ पं च मूलेण ॥ १ ॥ एनो ए जावार्थे ठे के ठेदनो ज्यांसुधी दान ठेदे तेवारे

સર્વનો અતિક્રમ થાય. મૂળગુણ આશ્રી એક અતિક્રમે તો પાંધેનો અતિક્રમ થાય એ કારણથી દશ પ્રાયશ્ચિત્ત સફલ થાય અથવા નય મત આશ્રી ધારિત્રિયાને અતિ ધારનો સંનય છે, અને નિષે નયમતો જંગેજ યજ્ઞક એજ્ઞમવિદ્યેય, અથવા પક્ષ્તુ બુદ્ધિમં તેહિં ॥ એકપિ સુપરિસુદ્ધ, સીંગ્ગ સેસસપ્તાયે ॥ એનો અર્થ કરે છે હિંદા શીજાંગના અધિકારને વિષે અશ્વપર્ય કે ૦૧ રદ્ધ્ય બુદ્ધિમંતે જાણવું જે કારણ માટે એક સુપરિસુદ્ધ શીજાંગ સમસ્તને સદ્ભાવે હોય, પણ આવકની પરે દાયાયે તેથી જંગે વર્તતો આવક કહિયે, તેમ એ ન સમજવું જો સમસ્ત જંગે સહિત હોય તો સર્વ વિરતિ કહિયે, પણ એકાદિ જંગે વર્તતો સર્વવિરતિ ન કહેવાય તેમાટે શીજાંગના જાંગ આવકને ન થાય મનની સ્થિરતા રાખવાને અર્થે આવક ગુણે તો જલ્લે ગુણે

મૂળ - જો એ કરણે સદ્ભા, શ્વિય જોમાઈ સમણધમ્માય ॥ સીંગ્ગસદ્ધસ્તાણ, અધરસગસ્ત નિપ્પત્તી ॥ ૭૪૪ ॥ અર્થ - યોગપ્રણ, કરણપ્રણ, સદ્ભાચાર, શ્વિયપાંચ, જોમાઈકે ૦ ધૃત્વીકાયાદિકદશ, શ્રમણધર્મદશ, પરીતે શીજાંગના જે અધાર હજાર જેદ તેનું નિપત્તીકે ૦ નિપજવું થાય તેજ કહેતે ॥ ૭૪૪ ॥

હવે વિદ્યોપે એની સંખ્યા લેવાહેતે મૂળ - કરણાઠ તિજ્જિજોગા, મણમાઈણી હવતિ કરણાઠ ॥ આદારાઈસન્ના, ઘઠ સોયાઈવિયા પંચ ॥ ૭૪૫ ॥ અર્થ - હિંદા પ્રથમ યોગ પઠી સૂત્રના ધંધ સાઠ બીજા લખાણિયેતે યોગ પ્રણ, તે મનોયોગાદિક જાણવા હિંદા ગાયાને ધુરે કરણાઠ એટલે કરવું જેની આદિમાંતે એવા પ્રણ કરણ તથા આદારાદિક ચાર સદ્ભા જાણવી. અને સોયાકે ૦ શ્રોત્રાદિક પાંચ શ્વિય જાણવી

મૂળ - જોમાઈ નવ જીવા, અજીવકાઠય સમણ ધમ્મોય ॥ લ્લતાઈ વસ્ત પયારો, એવ વિઈ જાવણા એસા ॥ ૭૪૬ ॥ અર્થ - જોમાઈકે ૦ ધૃત્વીકાયાદિક નવ જીવ અને અજીવ સાથે દશ થાય શ્રમણ ધર્મે તે લ્લતાયાદિક દશ પ્રકારે એકે ૦ પરીતે વિદ્યેકે ૦ યંત્ર પટાદિક ટપર લલ્લવો જાવનાતે એસાકે ૦ આગલ કહેશે ॥ ૭૪૬ ॥

તેહિજ લેલાહેતે મૂળ - ન કરઈ મણેણ આદાર સદ્ધવિપ્પજઢગોઠનિઅમેણ ॥ સોઈ વિઅ સવરણે, પુઠવિનિણે સ્વતિ સજ્જતો ॥ ૭૪૭ ॥ અથ મહવા જ્ઞોગા, પુઠવીકાએ હવતિ વસ્ત્રેજા ॥ આઠકાયાઈસુવિ, અથ એણે પિનિઅં તુ સર્ય ॥ ૭૪૮ ॥ સોઈવિણ એવ, સેસેહિ વિજ્ઞમ તઠ પંચ ॥ આદારસદ્ધજોગા, અથ સેસાઈ સદ્ધસ્તજ્ઞ ॥ ૭૪૯ ॥ એવમણેણ વયસાઈએસુ એવ તુઠ સદ્ધસ્તાઈ ॥ ન કરે સેસેહિ પિથ, એણે સધેવિ અધારા ॥ ૭૫૦ ॥ અર્થ - હિંદા ન કરઈકે ૦ કરણ લક્ષણ પ્રથમયોગ સ્વિકાઓ છે, તે મનસા એ પ્રથમ કરણતે આદારસદ્ધ વિપ્પજઢ ગોઠતિકે ૦ આદારસદ્ધા વિરહિત થતાંજ પ્રથમ

સંજ્ઞા: તથા આવશ્યતાએ કરી નિરોધન કસ્યોઠે રાગાદિક ગુણ જેનો, એવી શ્રોત્રેંદ્રિયની પ્રવૃત્તિ તેથી પ્રથમેંદ્રિય કહેલી છે. એવીરીતીએ શું ન કરે? તે કહેઠે. પૃથ્વી કાય જીવારંન કરે નહીં એવું તાત્પર્યેઠે. એણે પ્રથમ જીવસ્થાન ક્ષમાયુક્તકે ૦ ક્ષાં તિસંપન્ન એણેકરી પ્રથમ શ્રમણ ધર્મેજેદ જાણવો. એ પ્રકારે કરી એક શીલાંગ આવિર્જાં વિત્ત ઠે. એટલે મને કરી આહાર સંજ્ઞા રહિત થકો શ્રોત્રેંદ્રિયનો સંવર કરી ક્ષમાયુક્ત પૃથ્વીકાય જીવારંન કરે નહીં. એ શીલનું પ્રથમ અંગ આવિર્જાંવિત્ત એટલે પ્રગટઠે. હવે શેષ ઠે તે પણ અતિદેશે કરી દેઘાઢેઠે. ॥ ૮૫૦ ॥

એજ પ્રકારના પૂર્વોક્ત અનિલાપે કરી માર્દવાદિયોગાત્કે ૦ માર્દવ આર્જવાદિ દશ પદ સંયોગેકરી, એટલે જેમ પૂર્વે ક્ષમાયુક્ત એક જેદ થયો તેમ માર્દવને સંયોગ વીજો જેદ, તેમજ આર્યવને સંયોગે ત્રીજો જેદ, એરીતે પૃથ્વી કાયનો આશ્રયકરી એટલે પૃથ્વી કાયારંન એવા અનિલાપે કરી, દશ યતિધર્મેકરી, દશ જેદ તે દશ શીલવિકલ્પ થાયઠે. તે વલી અપ્પકાયાદિ નવ સ્થાનનેવિપે પણ અપિ શબ્દે કરી દશ મા સ્થાનનીપેરે આક્રમણ કરીએ, તેવારે સર્વ જેદ પ્રાકૃતપણેકરી એકત્ર કસ્યાથીએ કશો સંખ્યા થાયઠે ॥ ૮૫૧ ॥ તે માત્ર શ્રોત્રેંદ્રિયને સો જેદ થાય ઠે. તેમજ વાકીની ચક્કુરાદિક ઇંદ્રિયના પણ એ પૂર્વોક્ત રીતિયે શો શો જેદ થાયઠે. એ એમ સર્વ સંખ્યા એકઠી કરિયે તેવારે પાંચજોં થાયઠે. કેમકે ઇંદ્રિયોના પાંચ પ્રકાર ઠે. માટે પાંચજોં થાય. તે માત્ર એક આહાર સંજ્ઞા યોગેકરી આ જેદ થયાઠે. હવે શેષ જય સંજ્ઞાદિક ત્રણેના પણ પાંચજોં પાંચજોં જેદ એ પૂર્વોક્ત રીતેજ થાય. એમ સર્વના મલીને વે હજાર જેદ થાયઠે. ॥ ૮૫૨ ॥ એવે હજાર તેમાત્ર મનોયોગને પ્રાપ્ત થણા ઠે. તેમજ વચન અને કાય એના પણ બે હજાર જેદ થાય ઠે. એમ એકંદર સંખ્યા ૮ હજાર થાયઠે. એ ૮ હજાર માત્ર ન કરોતિ એ મર્યાદાયે પ્રાપ્ત થયા. તેમજ શેષ ન કરાવે તેનાપણ ૮ હજાર. અને અનુમતિ ન આપે એના પણ ૮ હજાર જેદ ઠે. એ સર્વ મેલવિયે ત્યારે શીલના જેદ એકત્રકસ્યાં ઠતાં અઢાર હજાર થાયઠે ॥ ૮૫૩ ॥ એક યોગેકરી અઢાર હજારજ થાયઠે એમ કાંઈ નથી; પણ વે ઇત્યાદિક સંયોગજન્ય જંગ જો આ સ્થલે લીધા હોય તો એના ઘણાજ જેદ થાયઠે. એટલે એક વે ઇત્યાદિક સંયોગે કરી સંયોગનેવિપે સાતવિકલ્પ થાયઠે. એવાજ કરણને વિપે, સંજ્ઞાને વિપે; ઇંદ્રિયોને વિપે, પૃથ્વીકાયાદિ વિગેરેનેવિપે એક હજાર તેવીસ જંગ થાય. એ પ્રમાણે ક્ષમાદિકને વિપે પણ આ રાશીનો પરસ્પર ગુણાકાર કસ્યો હોયતો ત્રેવીશ અબજ ચોરાશી કરોડ એકાવન લાખ ત્રેસઠ હજાર વેશેને પાંસઠ ૩૩ ૮૪ ૫૧ ૬૩ ૨૬૫

જેદ યાપ છે તો પત્ની અદ્ધાર દ્વારજ કેમ કહ્યા? એવું કોઈ પુઠે તેને ઘટ્ટર કહે છે કે જો આવક ધર્મની પેઠે ધીજા ખેંચ કરી સર્વ વિરતિની પ્રતિપત્તિ યાચું તો તે ગણના યોગ્ય છે એક પણ સીલાંગના ખેંચના શોષ સજાવ છે એટલે જેવ થતા નથી એવું નજાણું કારણ અન્યથા સર્વ વિરતીજ ચનારનદી એના યંત્રની સ્થાપના કરિયે છે

બેનોકરંતિ ૧૦૦૦	મેનોકરંતિ ૧૦૦૦	બેનાપ્રમયતિ ૧૦૦૦							
મળના ૨૦૦૦	મયસા ૨૦૦૦	લગુના ૨૦૦૦							
નિગ્મિમા હારસપ્તા ૧૦૦	નિગ્મિમમય સપ્તા ૧૦૦	નિગ્મિમપરિ મહ સપ્તા ૧૦૦	નિગ્મિમમેહ મસપ્તા ૧૦૦						
પ્રોત્તરી ૧૦૦	ચસુરિટી ૧૦૦	પ્રાલેટી ૧૦૦	બીચારી ૧૦૦	લચેટી ૧૦૦					
પુરુષીકા યારંમ ૧૦	આપકાયા રંમ ૧૦	વેડકાયા રંમ ૧૦	માયુજા યારંમ ૧૦	ચનસ્પતિ કાચારંમ ૧૦	ચંચિયા રંમ ૧૦	તેંચિયા રંમ ૧૦	ચોરંદિ યારંમ ૧૦	વંચંદિ યારંમ ૧૦	ચનીકા રંમ ૧૦
સનિદુમા તેમુળી વિદિ ૧	સમદુમા મુળીવિ ૨	સગમમા તેમુળીવિ ૧	મુતિગુમા તેમુળીવિ ૪	તપદુમા મુળીવિ ૫	સસમા મુળીવિ ૬	સપદુમા તેમુળીવિ ૭	સોપદુમા તેમુળીવિ ૮	માર્કપમા તેમુળીવિ ૯	ચમદુમા મુળીવિ ૧૦

અવતરણ - નયસત્તગતિ એટલે સાત નયનું એકશો ને ચોવીસમું દ્વાર કહે છે મૂલ - નેગમ સંગદ્ધ વ્યવહાર ઇક્કુસુ જેવ હોઈ ઘોષે ॥ સહેય સમનિરુદ્ધે, એવનૂય યમૂજનયા ॥ ૭૫૪ ॥ અર્થ - ત્યાં પ્રથમ નય શબ્દનો અર્થ આવીરીતે છે કે અ નત ધર્માત્મક વસ્તુ અવધારણ પૂર્વક એકાદિ કોઈક નિશ્ચત્વાદિક ધર્મે કહીને પોતાની બુદ્ધિ પ્રલ્હે પમાડે તેને નય અનિપ્રાયનો વિશેષ કહિયે હ્યાં જે નય નયાં તરને સાપેક્ષપણે આપણપાને અનિપ્રેત ધર્મે સ્યાદાદપૂર્વક વસ્તુ પઢિવજે તે પર માર્યે હજે સંપૂર્ણ વસ્તુપામે અને પ્રમાણ માંહે અતરજવે

એમજ જે નયને નિરપેક્ષપણે આપણપાને અનિપ્રેત ધર્મે અવધારણ પૂર્વક વ સ્તુતું જાણપણ વાંટે, તેજ વસ્તુના એકદેશ માદકપણા થકી નય કહિયે પરંતુ તે મિથ્યાદૃષ્ટી અવધાવસ્થિતાર્ય વસ્તુના માદકપણા થકી જાણવો એજ કારણે કહ્યો છે કે સહેનયામિદ્યાવાદશોદિતિ જે કારણે નયચાદ તે મિથ્યાવાદ છે,

તે કારણે જિનપ્રવચનના જે જાણ તે મિથ્યાવાદ પરિહારની વાંઠાયે સર્વ સ્યાદા
દ પૂર્વકજ વોલે. અને યદ્યપિ લોક વ્યવહારે સાધ્વાત્ સ્યાદાદ પ્રયુજે તથાપિ ત્યાં
પણ તેનું ગ્રહણ કરવુંજ જોડ્યે. ડકુંચ અપ્રયુક્તોપિ સર્વત્ર સ્યાત્કારોર્થાત્પ્રમીયતે॥
વિધાનિપેધેન્યત્રાપિ, કુશલશ્વેત્પ્રયોજકઃ ॥ ૧ ॥

અનુવાદ વચન અને અતિદેશવચનને વિષે પણ તે નૈગમાદિક સાત નયત્રે.
તિહાં નૈકકે ઘણા પ્રમાણે એટલે મહાસામાન્ય અવાંતર સામાન્ય વિશેષાદિ વિ
પચિક એ પ્રમાણે કરી વસ્તુનું વિશેષપણું તે મિણીતેકે મિણિયે એટલે જાણિયે
તેને નૈગમ કહિયે. અથવા નિશ્ચિતઠે જ્યાં ગમ એટલે માંહોમાંહે જૂઠીજૂઠી સામા
ન્યાદિક વસ્તુનું ગ્રહણ તે નૈગમ કહિયે. અથવા ગમકે માર્ગ તે જેનેવિષે એક
નથી તેને ગમ જાણવો. એટલે ઘણાપ્રકારે કરી વસ્તુનું ગ્રહણકે અંગીકાર કરે. તે
આવીરીતે:- સત્તાલક્ષણ મહાસામાન્ય, અવાંતર સામાન્ય, ઇચ્છા ગુણ કર્મત્વાદિક
અંત્યવિશેષ સકલ અસાધારણ સ્વરૂપ અવાંતર વિશેષ રૂપ થકી નિવર્તન દ્વમ, એ
સર્વ માંહો માંહે વિશંકલિત સ્વરૂપ માને. તેમાટે નૈગમ કહિયે.

હહાં શિષ્ય ચાલના કરેઠે કે જો એ સામાન્ય વિશેષનો અંગીકારક કહ્યો, પરંતુ જે
સામાન્ય તે ઇચ્છા અને વિશેષ તે પર્યાયને કહિયે તો એ ઇચ્છાસ્તિક પર્યાયાસ્તિક
નય મતના અવલંબનપણા થકી તેને સમ્યક્દૃષ્ટિ પ્રતિપન્ન જિનમતની પરે
કહિયે તોજ રૂઢું પણ મિથ્યા દૃષ્ટી કેમ કહિયે?

હવે એનો ઉત્તર કહેઠે. એ મિથ્યા દૃષ્ટિ તે સામાન્ય વિશેષને માંહોમાંહે જૂઠા જૂ
ઠા માનેઠે. જેમ ગુણ અને ગુણી, અવયવ ને અવયવીક્રિયા ને કારક. જેમ એના જેદતેમ
ત્યાં પણ જેદ માને. તેમાટે કણાદનીપરે એને મિથ્યાદૃષ્ટિજ કહિયે. એ નૈગમ નય કહ્યો.

બીજો સંગૃહનાતિ અવશેષ વિશેષને પરિહારે કરી જગત્રયને સામાન્યરૂપ પણો
લિયે તે સંગ્રહ નય કહિયે.

ત્રીજો વ્યવહરિયે તે વ્યવહાર અથવા વિશેષે કરી અવહરિયે નિરા કરિયે એટ
લે વ્યવહારે કરી સામાન્ય પણો નિરા કરિયે. તેથી એને વ્યવહાર નય કહિયે. જેમ
ત્રમરને વિષે ઠતાપાંચેવર્ણઠે, તથાપિ લોક વ્યવહારે કરી તેને કાલો વર્ણજ કહિયે. તેમ
એ નય જે ઠે તે અનેરાવર્ણ ઠતાં પણ તેને ન માને, માત્ર એકનીજ મુખ્યતા કરે.

ચોથો રૂઢુ શબ્દે સરજ. તે અતીત અનાગત વક્ર ને પરિહારે વર્તમાન દ્વણ વ
ર્તિ સૂત્રે નિષ્ક્રિયપણે વસ્તુ દેશ્વાને, તે રૂઢુ સૂત્ર અથવા રૂઢુસૂત્ર એટલે રૂઢુશ
બ્દે પૂર્વોક્ત વક્રના પરિત્યાગ થકી સન્મુખ થયું ઠે જે શ્રુતજ્ઞાન તેણે રૂઢુસૂત્રે તે

श्रुत ज्ञान ग्रहण एटले अंगीकार करी शेषनु अग्रहण कखु ए नय अतीतनो विनष्ट
अने अनागतना अनुत्पन्नपणाथकी अलक्षधारम लाजपणा ने लीधे अर्थ क्रि
याने विषे असमर्थपणाना सद्भाव थकी वर्तमानज माने बली जे पारकी व
स्तु ते पण परमार्थ वृत्तिये अवता समान निप्रयोजनपणाने लीधे जेम परनु
धन काम न थावे तेनोपेरे माने बली लिंग, वचन, निम्न पणे ठतां एकज माने
अने निरूपेपाचारे माने ते कुरुसुप्रनय जाणवो

पांचमो शब्दते के० पहिवजिये शब्द वाच्येज जेनो अर्थ ते शब्द जाणवो ते
सांप्रत वस्तुना आश्रवा थकी सांप्रतपणे एतुं नाम ठे ए नय पण कुरुसुप्र
नी पेरे अतीत अनागतने परिहारे सांप्रत वस्तु माने अने ए पारकी वस्तु पण
न माने तथा चार निरूपेपामांहे एक नाव निरूपेपोज माने. पण नाम, स्थापना,
ने इव्य ए प्रण निरूपेपा पटाविकनी पेरे घटादि कार्यना करनार न पाय माटे
माने नदी बली ए नय ते लिंग तथा वचनना जेव थकी वस्तुनो पण जेव मा
ने जेम तटी ते जूवो अर्थ कहे अने तट ते जूवो अर्थ बोले एमज बली एकव
चन तथा बहुवचनादिक शब्दे जेव जाणवो अने जे शक पुरंदरादिक शब्द ते
पण घुरपतिप्रमुख शब्दने अजिन्न लिंग वचनपणाथकी तेनो अर्थ पण अजिन्न
ज कहे तेथी ए एकार्थ जाणवो ए पांचमो शब्दनय कइयो

तछो स एटले एकीनावे शब्दनी प्रवृत्तिने विषे जे आरुढयपोठे, प्रवर्त्योठे ते समनि
रुढ कहिये. ए नय पर्याय शब्दना जूवा जूवा अर्थ मानेठे ते आर्वीरिते—घटनात् घट
स्तीना मस्तकने विषे अरोहजहण चला करे तेवारे घट तेमज कुट एटले कौटिल वाच
कहे इहां नीचे पद्मोलो, ठपर सांकडो एवा आकारनो धरनार ते कुट एमज खन
अने खन घातु पूरणार्थ ठे तेवारे कुके० पृथ्वी तेने विषे रड्यो थकोठनके० पूरि
ये ते कुन कहिये जेवारे जूमिकानेविषे रड्यो ठतो पाणी प्रमुख साथे पुरिये ते
वारे कुन कहिये, एम समस्त पर्याय शब्दनी साथे नानाप्रकारे पहिवजे अने व
ली एतुं कहे पण शब्दांतरे जे अजिधेय ते इव्यने पर्यायपणे अन्य शब्द वाच्य
वस्तुरूपपण न पहिवजे अने एकपणाने पहिवजे तेथी सकल लोक प्रसिद्ध व्य
वहारनो ठेव पाय जेम शब्दनय लिंग वचनादिकने जेव जेव कइयो तेम एने
पण पर्याय शब्दनो जेव अंगीकार कखो ए तछो समनिरुद्धनय कइयो

सातमो एव शब्द प्रकरनु वचन ठे ते जेवो व्युत्पत्तिनो प्रकार तछूप पणे चूत
के० पद्मोचें ते एवचूत नय कहिये एवचूत शब्द कहिये ते साधवाने जे नय सम

र्थवान् थाय तेने पण एवंचूत कहिये. ए नय शब्दने अर्थ साथे विज्ञेपित करेते. अर्थना वशथकी शब्दनुं निश्चितपणुं थाय. घट शब्दे तत्वथकी तेज के जे चेष्टावन्त शब्दना वशथकी ते शब्द वाच्य निश्चितपणुं थाय. शेष ते आपणे अनिधेये शून्यपणा थकी न कहिये. एमज पांचेंडिय, विविध वलादिक दशविध प्राणने जे धारण करे ते प्राणीनेज संसारी जीव कहिये. पण शेष प्राण धारण व्युत्पत्तिथे रहित सूत्रोक्त सिद्धनेविषे आत्मा कहिये. जे कारणे अतीतके ० ज्ञान दर्शन सुखादिक पर्याय प्रते जाय. तेथी आत्मा कहिये. एवी शब्दनी व्युत्पत्ति त्यांज ठे. ए सात मूल नय कहा. हवे ए नयोना जेदोनी संख्या कहेते. मूलः—एकेकोय सयविहो, सत्तनय सया हवन्ति एवंतु ॥ बीडविय आएसो, पंचेव सया नयाणंतु ॥ ८५५ ॥ अर्थः—नैगमादि क जेनुं प्रथम स्वरूप कहुं ते सात नय मूल जाणवा. तेवारपढी नैगमनयना शो जेद एमज संग्रहना पण शो जेद एरीते एकेका नयना शो शो जेद करतां सात नयना सात शो जेद थायते. अने बीजोपण आएसो एटले आदेश शब्दे मतठे. त्यां पंचेव के ० पांचज नयना शो शो जेद थायते. ते आवीरीते के समनिरूढ ने एवंचूत ए वे नय शब्दपणाथकी शब्द नयमां अवतरे. तेवारे त्रण नय मली एकनी विवक्षा करिये तो पांच मूल नय थाय. तेना प्रत्येके शो शो जेद करतां पांच शो जेद थाय. अने अपिशब्दथकी ठ शो तथा चार शो अने ब शो जेद पण थायते. ते आवीरीते. जो सामान्य ग्राहि नैगम नय संग्रह ने विषे प्रहेपिये अने शेष विज्ञेप ग्राही नैगम जे ठे ते व्यवहारमां प्रहेपिये तेवारे सातमांथी नैगमनो लोप कखो तेथी ठ नयना ठ शो जेद थाय. एम ज नैगमनो लोप तथा समनिरूढ ने एवंचूत ए वे नय पूर्वे शब्द नयमां सम वताखा ठे तेथी वाकीना संग्रह, व्यवहार, रज्जुसूत्र ने शब्द. ए चारमूल नयना शो शो जेद करतां चारशो जेद थाय. तेमज इव्यार्थिक ने पर्यायार्थिक ए मूल वे नयज ठे. तेनी अपेक्षाये वशो जेदज थाय. तेमां नैगम, संग्रह ने व्यवहार ए त्रण नय इव्यार्थिकमां अंतरनवेते. अने शेष रज्जुसूत्र, शब्द, समनिरूढ ने एवं चूत ए चार नय पर्यायार्थिक नयमां अंतरनवेते. अथवा सात नयना असंख्याता जेदपण थायते. जावइया वयण पहा, तावइयाहुंति नयवाया इत्यादिवचनात्.

वस्तु अनंत धर्मात्मक ठे, तेमां एक धर्म माने बीजा धर्म न माने. जेमदीवो एकांते अनित्यज माने तेने दुर्नय जाणवो. अने सर्वनय स्याद्वाद दीवो ते नित्या नित्यज माने ए प्रमाण ठे. इति गाथा द्वयार्थ ॥ ८५५ ॥ सात नयनुं वारसमाप्त थयुं.

अवतरण - ब्रह्मगद्गण विद्यापाति एटसे वस्त्र लेवानी विधिनुं एकशो ने पची शरुं दार कहेने मूल - जज्ञ तयजकीपं, नेयचुपं नेयगहिय मनेसि ॥ आदृढ पामिञ्चयि कप्पए साङ्गणोवहं ॥ ८५६ ॥ अर्थ- प्रथम वस्त्र त्रण प्रकार नांठे एकतो एकेंडिपना अवयवथी छत्पन्न थयां, जेम खुमो कपाश थकी थयो ते जाणवो बीजां विकलेंडिपना अवयव थकी थयां एवां कांशोयादिक एटसे रुमी जे जीवना तेओथी छत्पन्न पनारां, जेवां क रेशमादिक जाणवां त्रीजां पंचेंडिपना अवयव थकी निष्पन्न थयां जे कंचल लोचनि प्रमुख बली एक धयाकति, एटसे जेमांहे सीववानु काम पडे नही जेतुंमध्यु तेतुंज ठपयोगमां आवे, बीजु अल्प प रिर्कमे ते जेमां एकज सीवणी थाय त्रीजु बडुल परिकर्म ते जेमां सीवणी घणी थाय अने ते घणा कटका करीने सीवेल्लु होय इत्यादिक जेव जाणवा ॥ ८५६ ॥

तेमां पहेल्लु धयाकत मले तो अल्प परिकर्म न लेवु अने अल्प परिकर्म मल तुं होय तो बडुल परिकर्म न लेवु एम वेठने अनावे बडुल परिकर्म लेवुं जेम जेम सयमनो व्याघात न थतो होय तेम तेम लेवु ए गडुवांसि जिये त्यां जे न तयज के० ते वस्त्र साधुने अर्थे कीत एटसे वेधातुं मूल आपी लीधुं न होय बली यतिने अर्थे थणुं पण न होय तथा नयगहिय के० जे वस्त्र आपणा पुत्र कलत्र कर्मकरादिक पासेथी ठीनवी लीधेल्लु न होय बली अदृढ णवे अन्यादृत ते स्व ग्राम ने परग्रामना जेवे करी वे प्रकारनुं ठे

त्यां जे हाटे वस्त्र थाय पठी मनमां जाणे के यति वस्त्र वोहोरगा आवरो एम जाणी पेर लावी राखे ते स्वग्राम अन्यादृत जाणवु अने परग्राम अन्यादृत ते बीजा गामथकी लावी आपे ते परग्राम अन्यादृत थाय

ग्रामिण्य ते जे बीजा पासेथी वहीनुं लेइ साधुने आपे इहां पिंम विशोपिना दोष समस्त बली विशोधि कोटी अविशोधि कोटी जाणवी, त्यां जे साधुने अर्थेज वस्त्र वणाभ्यु होय ते अविशोधि कोटी अने जे धोवरावतुं प्रमुख साधुने अर्थे करावे ते विशोधिकोटी इत्यादिक दोष रहित जे वस्त्र होय ते साधुने लेवुं कप्ये

इवे कप्यनीय वस्त्रमां पण जे वस्त्र लेतां सारु नगरु थाय ते वेखाडेने मूल - अजण खंजण कहम, लिसे मूस नस्त्रिय अग्निविदइ ॥ सुमिय कुट्टिय पल्लवलीदे होइ विवायु सुख असुहोवा ॥ ८५७ ॥ अर्थ- अजन ते सुरमो, खं जन ते दीपमल, अने कर्म एटसे कावय अथवा गामाप्रमुखनी मली ते प्रसि ५ ठे तेणे करी लिप्त एटसे खरदायलुं वस्त्र होय, अथवा खंवे करवेल्लु होय,

तथा उद्देश करमेळुं होय, तथा आगमां वळुं होय, तूणेलु होय अथवा धोवी ये कूटतां थका कांकरी साथे कूटाणु होय. ठिड पड्युं होय, वली पझव के० पु राणादिक पर्याये करी एटले जीर्णपणाए जे युक्तते. एवा वस्त्रना ग्रहण थकी विपाक जे परिणाम ते नलो अथवा नूंमो जेवो होय ते विधि विशेषे देखाडे ते.

पहेलो. जेवारे वस्त्रनो आपनार वस्त्र वहोराववा आवे तेवारे ते वस्त्र त्यांज उखेडी जोड्ये. जो तेने ठेडे कांड सुवर्णादिक बांध्युं होय तो गृहस्थने कहे के आ गांठ उखेडी जूठ. तेवारे ते गृहस्थ पोतेज जोडने ते गांठमां बांधेली चीज लडलीये. अने पोते साधु देखे तो पोतेज तेने आपे. यद्यपि गृहस्थने कहेतां थकां अधिकरण दोष थाय ते थोडुं समजवुं, पण जो नज कहे तो सबज उड्डाहादिक दोष प्राप्त थाय. अने सुवर्णादिक न होय तो अंजनादिक जोड गुण दोष विचारणा करे.

मूलः—नवजाग कए वडे, चउरो कोणाय दोन्नि अंताय ॥ दोकसा वटीउं, म झेवठस्त एकंतु ॥ ८५८ ॥ अर्थः— नवजाग वस्त्रना करिये तेमां चार खूणा, अने दोन्नि के० वे ठेहेडा, तेमज वे नीचे तथा उपरनी किनारीना जाग. अने एक मझे के० वस्त्रनो मांहेलो जाग. एरीते नवजाग करिये. ॥ ८५९ ॥

मूलः— चत्तारि देवजागा, डवेजागाय माणुस्ता ॥ आसुराय डवेजागा, एगोपु ण जाण रकस्तो ॥ ८५९ ॥ अर्थः—चारकुणाना चारजाग ते देवताना जाग जाण वा, वे ठेडाना जाग ते मनुष्यना जाणवा, वे कीनारीना जाग ते असुर देवोना जाणवा. अने वचमांनो एक जाग ते राहसना जाणवो. ॥ ८६० ॥

हवे एनुं फल देखाडेते. मूलः—देवेसु उत्तमो जाजो, माणुस्तेसु यमधिमो ॥ आसुरेसु य गेलन्नं, मरणं पुण जाण रकस्ते ॥ ८६० ॥ अर्थः—चार देवताना जागने विपे जो कदाचित् पूर्वोक्त अंजनादिक लाग्यां होय तो त्यां उत्तम जाज जाणवो. अने मनुष्यना जागमां जो पूर्वोक्त अंजनादिक लाग्यां होय तो सारूपण नही ने मातुं पण नही. मध्यम फल जाणवुं. अने असुरना जागमां अंजनादिक लाग्यां होय तो ते वस्त्र वोहोरावा थकी ग्लानत्व रोगनी उत्पत्ति थाय. अने राहसना जागमां अंजनादिक आवे तो मरण प्राप्ति जाणवी. ॥ इति गाथा पंचकार्ये. ॥ ८६० ॥

अवतरणः— ववहारा पंचति एटले पांच व्यवहारनुं एकशो ने ठवीतसुं ढार कहेते. मूलः—आगमसुय आणा धारणाय जीयंच पंच ववहारा ॥ केवल मणोह चउदस, दस नव पुवाडं पढमोड ॥ ८६१ ॥ अर्थः—ववहरिये जीवादिक जेणोक रीने तेने व्यवहार कहिये. अथवा साधुने प्रवृत्ति निवृत्ति रूप ते व्यवहार. तेनां

कारण पण जे ज्ञान विशेष तेपण व्यवहार कहिये ते व्यवहार पांच प्रकारे ते ते
मां प्रथम आगम व्यवहार ते आगम्यतेके० जाणिये जेणेकरिने पदार्थाने तेने
आगम कहिये बीजो जे सज्जलिये ते श्रुतव्यवहार जाणवो प्रीजो जेणेकरि आ
ज्ञा, आवेश आपिये ते आज्ञाव्यवहार जाणवो चोपो धारिये ते धारणाव्यवहार
जाणवो पांचमो जीत शब्दे आधार ते जीत व्यवहार जाणवो

तेमां प्रथम जे आगम व्यवहार ते केवलज्ञानी मनःपर्यवज्ञानी, अवधिज्ञानी, चठ
वपूर्वधर, दशपूर्वधर, अने नवपूर्वधर एनो व्यवहार ते एज ठ प्रकारनो ठे तेमां प्रथम
इहां केवलीना मंदण थकी आलोचना केवली पासेथी लेवी केवलीने अजावे मनःप
र्यवज्ञानी पासेथी आलोचना लेवी एम पाठला पाठलाने अजावे आगला आग
ला पासेथी आलोचना लेवी त्यां केवली प्रमुख जे ठे ते आगम व्यवहारी समस्त
अतिचार पोतेज जाणे, तेनो पास ग्यां ठतां ते पोतेज अतिचार प्रगट करी आ
लोचना आपे किंवा अन्यथा प्रकारे एवी आगला चित्तमांदे आपो न व्हडवे

मूल—कहदिं सव जा बुता, जाणमाणो विगूढ ॥ नतम्सादिति पञ्च चित्तिश्च
सुष्ठुसोदय ॥ ७६१ ॥ अर्थ—किंवा अन्यथा प्रकारे एवी आगला चित्तमांदे लावीने
ते आगम व्यवहारी पुरुष जे आलोचनानो आपनार ते आलोचना सेनारने कहे
के तुं तारा सर्व अतिचार कहे पण ते जाणमाणोके० पोताना दोष सर्व जाणतो
थको पण जो मायाये करी विगूढके० गोपवी राखे तो तेने प्रायश्चित्त आपे नही
अने वित्तिके० एवु कहेके अन्यत्र स्थानके जइ प्रायश्चित्तनी छुदि करो ॥ ७६१ ॥

मूल—न संनरेइ जे दोसे, सप्रावा नय मायठ ॥ पञ्चस्त्री सादए तेठ, मायणोठन
सादए ॥ ७६२ ॥ अर्थ—वली जेने दोसके० अतिचार ते नसजरइके० सांजरे
नही, चित्तमां आवे नही सप्रावाके० स्वजावेज न सजारे, परंतु नयमायठके०
माया एटले कपटे करीन नथी केतो, एम नथी तो तेवाने पञ्चस्त्रीके० केवल ज्ञान
ना धरनार ते जागेलां रूपण सर्व वर्णन करीने सादाएके० कहे, अने माया
वतने कहे नही केमके ते एवुं साणे जे एने कहीश तो पण पठी अर्थ यशे तेमाटे मा
यावतने कहे नही अने स्वजावे जेने विसर्जन यया होय पण निष्कपटी होय तेने
कहे इहां चठद पूर्वधरने यद्यपि परोक्ष ज्ञान ठे तोपण उपयोग दीपाथी जेटलु
केवली कहे तेटलु ए पण कहे इहां कोइ एवु कहेइ के आगम व्यवहारी साणे तो
तेने एटलुज कहिये जे मने आलोचना आपो पठी आपणां प्रायश्चित्त ते पोता

ની મેલે આપણને કહીને તે માફક આલોચણા પણ આપણે, માટે આગમ વ્યવહારીને લાગેલા દોષ વિસ્તારીને કહેવાની જરૂર નથી. ॥ ૫૬૩ ॥

એને ઉત્તર કહેઠે કે, તે રુઢું કહ્યું પરંતુ આલોચણાથી ઘણા ગુણઠે. અથકી સમ્યક્ આરાધના થાય અને આલોચણહારને ઉત્સાહને અર્થે ગુરુ એમ કહે કે, હે વત્સ, તું ધન્ય જાગ્યવંત ઠે કે, એમ માનને હણીને પોતાના આત્માના હિતને અર્થે પોતેજ રહસ્ય પ્રગટ કરેઠે. એ વાત મહાહર્ષનઠે એમ કહે તેથી તે સમસ્ત પ્રકારે નિઃશંક્ય થઈને જે ગુરુ પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તે હર્ષવંત ઠતો કરે. એમ કરતો થકો અલ્પ કાલમાં નિર્વાણપદ પણ પામે. એ પ્રથમ આગમ વ્યવહાર કહ્યો.

હવે બીજો શ્રુત વ્યવહાર કહેઠે. મૂલ:-આધારપકપ્પાઈ, સેસં સવં સુર્ય વિણિહિંદાં ॥ દેસંતરઠિયાણં, ગૂઢપયાલોચણાઆણા ॥ ૫૬૪ ॥ અર્થ:- આચારપ્રકલ્પ તે નિસીય સૂત્રઠે આદે જેને, એવા વ્યવહારસૂત્ર, વૃહત્કલ્પ, દશશ્રુતસ્કંધ, અગ્યાર અંગ, અને નવપૂર્વથકી શેષ પૂર્વ પણ શ્રુતવ્યવહારમાંહેજ ઠે. એ સર્વ વિનિર્દિષ્ટકે કહ્યાઠે.

હવે શ્રુતવ્યવહારી જે થાય તે પ્રગટપણે આગલાના અનિપ્રાય જાણવાને અર્થે તેના મુખ થકી ત્રણવાર દૂપણ કહેવરાવે; પણ એકવાર ન કહેવરાવે. કેમ કે શ્રુતવ્યવહારી જે હોય તે એવું પણ ન જાણે કે આ જીવા મનથી આલોચેઠે. કિંવા સાચા મનથી એ આલોચેઠે, એવો તેનો અનિપ્રાય જાણી શકે નહીં તેથી એ કજ વાર ન કહેવરાવે. પેહેલી વારે કહેઠતે એમ કહેકે મને નિડાં હતી માટે સંનિહ્યું નહીં. તેથી બીજીવાર કહેવરાવે તેવારે ફરી કહેકે મેં બરાબર હૈયામાં ધાણું નહીં. માટે ફરી ત્રીજીવાર કહેવરાવે તે સમયે બરાબર કહેતો પઠી એ નિર્માયઠે; અને જો વિપરીત કહેતો સમજવું કે આ પરિણામે કરી કુટિલઠે. ત્યારે તેનો પાંચ દિવસ સહવાસ કહ્યો ઠતાં આ માયાવીઠે કે નથી? તેની સ્વાતરી કરી, જો માયાવી ઠે એમ જણાય તો અથવા જો જીવું કહેતો પ્રથમ તેને જીવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત આપી પઠી આલોચણા આપે.

હવે ત્રીજું આજ્ઞાવ્યવહાર કહેઠે. દેસંતરકે જે વેદુ આચાર્ય અને સૂત્ર અર્થના આસે વવા થકી મહાગીતાર્થ હોય, પણ જંઘાબલના ક્ષીણપણાથકી વિહારક્રમ કરી શકતા નથી, અને દૂર દેશાંતરે રહ્યા ઠે પણ માંહોમાંહે મલી શકતા નથી. અને તે વેમાં એક પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા વાંઠે ઠે, અને તેવા ગીતાર્થ શિષ્યને અજાણે ધારણા કુશલ અગીતાર્થ શિષ્યને સિદ્ધાંતની જાણાયે ગૂઢાર્થ અતિચાર આસેવનાના પદ કહી બીજા આચાર્ય પાસે મોકલે. પઠી તે આચાર્ય તેના અપરાધ શ્રવણ કરી દ્વિય, દ્વિત્ર, કાલ, જાવ તથા સંઘયણ ધૃતિ બલાદિક વિચારી પોતે ત્યાં જાય.

અથવા તથાવિધ ગીતાર્થ શિષ્ય તેની સાથે કહેવરાવી મોકલે, અથવા તેના અનાથે જે આઘ્યોઢે તેનેન ફરી અતિચાર વિશોધિ કહીને મોકલે, એ આજ્ઞાબ્યવહાર જાણવો

હવે થોથો ધારણાબ્યવહાર કહેઢે. મૂલ - ગીયઢેણ વિઘ્ન, શુદ્ધિ અવરાદિકણ તદ્દ ઘેઢા||દિંતસ્ત ધારણા તદ્દ, ઠદિયપયધરણ રૂઢવા||૭૬૫|| અર્થ - કોઢક ગી તાર્થ સંવિક્ક આચાર્યે કોઢક શિષ્યાદિકને કોઢક અપરાધને વિપે ડધ્યાદિક વારે જોઢને જે વિશુદ્ધિ વીધિ હોય, પઢો તે શિષ્ય યુરુની આપેલી શુદ્ધિ મનમાહે ધારી ને ઘીઝા કોઢકને તેવાજ અપરાધે તેજ શુદ્ધિ આપે એમ વેતાં ઘકાં ધારણા બ્યવહાર કહેવાય તદ્દકે તેમજ ઠદતપવ ધરણરૂપ અથવા ધારણા તે આવી રીતે. કોઢક વેપાવઢનો કરનાર શિષ્ય ઢે, પણ તે સમસ્ટ ઢેવ શ્રુત યોગ્ય નથી, તે વારે તેને આચાર્ય પ્રસાદ કરીને કેટલા એક પ્રાયશ્ચિત્તના પઢનો ઠદાર કરીને કહે, પઢી તે પઢને તે શિષ્ય ધારી રાઢીને અન્યને તેજ પઢ માહેલી આજોય ણા આપે તે ધારણાબ્યવહાર કહિયે || ૭૬૫ ||

|| હવે પાંચમો જીતિ બ્યવહાર કહેઢે મૂલ - રઢાઢ વિંતિકણ, સંઘયણાઈણિ હાણિમાસ ક્ક || પાપશ્ચિંત્તં જીયં રૂઢવા જં જહિંગઢો || ૭૬૬ || અર્થ - જે અપરાધ ઠપન્યાથી પૂર્વે સા ધુઓ ઘણુ તપ કરીને તેની શુદ્ધિ કરતા હતા તેજ અપરાધ ઠપન્યા ઠતાં સાંપ્રત એટલે હમણાંને કાલે ડધ્યાદિક વારને ઘિતવી સઘયણ ધૃતિ તથા ઘજની હાણી જાણી જે યોગ્ય તપનું પ્રકાર પ્રાયશ્ચિત્ત આપે, તેને સમય જાપાયે જીતિ એવો ગીતાર્થ મહંત પુરુષો કહે ઢે અથવા જે પ્રાયશ્ચિત્ત જે આચાર્યના ગઢમા સૂત્રપકી અધિક ન્યૂન પ્રવસ્થુ હોય અને તે ઘીઝા અમ્મ ઘણા ગીતાર્થોને માન્ય હોય તેને રૂઢ જીતિ બ્યવહાર કહિયે એ પાંચ બ્યવહાર માહેલા કોઢ પણ બ્યવહારે સહિત ગીતાર્થ ધાય તેની પાસેથી પ્રાયશ્ચિત્ત જહિયે, પરંતુ અગીતાર્થ પાસેથી પ્રાયશ્ચિત્ત હેઢા ઘ કી ઢોપની ઠપ્પચિ ધાયઢે, ઠક્કચ, અમોઢ નવિયાણાઢ, સોહિં ઘરણસ્ત વેઢ્કણશ્ચિ ધં || તો અપ્પાણ આલોયગંઘ પાહેઢ સંસારે || ૧ || ડતિપદગાથાર્ય || ૭૬૬ ||

અવસરણ - અઢાજાપંતિ એટલે પાંચ પ્રકારના ઘયાજાત કહિયે તેનું એકશો ને સત્તાવીસનું ઢાર કહેઢે મૂલ - પંચ અઢાજાપાર્થ, ઘોજગપઢો તદ્દેવ રયદરણ || ઠસિય સ્વામિય નિસ્સેક્ક, શુઅજયં તદ્દય મુદ્દપત્તી || ૭૬૭ || અર્થ - ઘયાજાત પણુ જન્મ શ્રમણ પણા આશ્રયી ને માણયું ત્થા જેવારે ચારિત્રનું મહંત કરે તેવારે એ પાંચ વાનાં ધાય તે કહેઢે. પહેલો ઘોજગપઢો, તે પ્રસિદ્ધે તેમજ ઘીઝો રજોદરણ, પ્રીઝો ઠર્ણિ ક, એટલે ઘનસંઘંધી, ઘોથો જ્ઞીમીક એટલે રૂતસંઘંધી અને નસીનનો પુગલ તેમાં એક

नसीज तो उनिमांहे थाय. दांभी उपरत्रण विटलीजेनीवले ते पहेली नसीज. अने बीजी हाथने त्रीजे जागे आयाम दसीये करी सहित ते रजोहरण कहिये आगल दांभीये दसी न हती. ते उपरे वली बीजीसूत्र नसीज ते एक हाथ जाऊं प्रमाण आयामे थाय. ते त्रीजी जाणवी. अने ते उपर एक हाथ अने चार अंगुल प्रमाणे घणी बीटली वले ते वेसवाने काम आवे तेने चोथुं पादप्रोठन रुढीथी कहिये. तेमज पांचमी मुहपति ते मुखने ढांके. जे पोतके० वस्त्र ते मुखपोतिका ए एक वेंत ने चार अंगुल प्रमाणनी जाणवी. ए पांच यथाजातकह्या. ॥ ८६७ ॥

अवतरण:- निसिजागरणविहृति एटले रात्री जागरण करवानी विधिनुं एक शोने अछावीसमुं द्वार वखाणोठे. मूल:-सवेवि पढमजामे, दोन्निवि वसहाण आयमा जामा ॥ तइउ होइ गुरुणं, चउछ सवे गुरुसुयइ ॥ ८६८ ॥ अर्थ:-सर्व साधुउं पेहेला पहोरने विषे सप्रायादिक करतां जागे, अने पेहेली रातनो बीजो एक पहोर अने पाठली रातनो पेहेलो पहोर, एवे पहोर ते वृपचना जाणवा. त्यां जे वृपचनी परे वृप न एवा साधु गीतार्थ तेमां जे सूत्रना धरनार होय ते शयन करे, अने अर्थना जाणनार ते जागे. पन्नवणावि सूत्रार्थ परावर्त्तन करे. त्यां त्रीजे पहोरे वृपच शयन करे, तेवारे गुरुनुं जागवुं थाय. ते वखत गुरु उठी सूत्रार्थ गुणे, चिंतवे. अने चोथा पहोरे तो वली सवेविके० सर्वे उठीने वैरात्रिक एटले परोढीयानो काल ग्रहण करी कालिक श्रुत परावर्त्ते, तेवारे वली गुरु शयन करे. इहां ए कारणठे के प्रजाते निष्पार्णित नेत्रयका गुरु नव्यजीवोने उपदेश प्रमुख आपी शके नही, माटे ते गुरु चोथे पहोरे शयनकरे. ॥ ८६८ ॥

अवतरण:- अलोअणदायगन्नेसति एटले आलोयणाना देनार जे गुरु तेने जोवानुं एकसो ने उंगणत्रीसमुं द्वार कहेठे. मूल:-सह्यु-हरणनिमित्तं. गीयस्सप्पेस णाउ उक्कोसो॥ जोयण सयाइ सत्तउ, बारसवासाइं कायवो॥ ८६९ ॥ अर्थ:-सह्युधर णनिमित्तके० सत्य उ-हरवासारु आलोयणा लेवाने अर्थे गीतार्थ गुरुनी गवेपणा करवा सारु जोवा निकलवुं. ते उत्कृष्ट खेत्र सातवों योजन सीम फरवुं. अने वरस आ श्री बारवर्ष सीम शोध करवी. एम आलोचना लेवाने अर्थे गुरु शोधवा सारु च मण करतो कदापि मरण पामे तोपण ते आराधकज कहेवाय. उक्तंच. आलोय णा परिणउं, सम्मं संपटिउं गुरुसगासे ॥ जइ अंतरावि कालं करेऊ आराहउं तहवि ॥ १ ॥ हवे जो समस्त गुण सहित गुरु न पामे तो संविदा गीतार्थ मा त्रने पण आलोयण कहेवी. जे कारण पणा माटे कहुंठे के अपवाद पवे गीता

यं संविद्धं पाक्षिकं सिद्धं पुत्रं प्रवचनं देवताने अजावे सिद्धने पण आज्ञोचना आपवी परंतु सशय मरणते सत्तारजुं कारण ते उक्तं सविगंगीयष्टे, असई पासंभमाइ सारूवी ॥ इतिगाथार्थ ॥ ७५९ ॥

अवतरण - गुरुपमुद्वाण कीरइ अमुद्धसुद्धेदिजेजिपं कालंति एटले गुरुजे आचार्यादिक तेनी अमुद्ध ते आधाकर्मादिक दोषे दूषित अने शुद्ध ते समतालीस दोषे रहित एवा अशनादिके जेटला काल सुधी प्रति जागरणा करीये तेना अर्थजुं एकशो ने त्रीशसु दार कहेवे मूल - जावळीवगुरुणो, सुद्धमसुद्धेदिवाधिका पध ॥ वसद्धे चारसवासा, अचारस निरकणो मासा ॥ ७६० ॥ अर्थ - जावळीव सुधी चारे अशनादिक आंपध प्रमुख सुजतां जेवां अथवा ते न मळे तो अमुज ता अद्वारादिक पंचक परिहाणो जेइने पण समस्त गहनने आधारनूत सुप्रार्थना निर्णयना करनार एवा श्रीआचार्यनी प्रति जागरण जाव जीव सुधी श्रावके करवी

एमज वृषजके० उपाध्यायनी बारवर्ष जगी प्रति जागरणा करवी केमके एट ला काल पठी वीजो वृषज गहनार धारक थाय तेमज सामान्य साधुनी अद्वार मास प्रति जागरणा करवी पठी ते अनशननुं ग्रहण करे, ए रोगादिक कारणे प्रति जागरणा कही अन्यथा आरोग्य शरीर ठतां न करवी, ॥ ७६० ॥ ए व्यवस्था अथद्वार जाप्यने विषे सामान्य ग्याननी क्रियाने अधिकारे कहीजे, तेज कहेवे

उक्तं उम्मासे आयरिठ, कुलच सवहाराइं तिलि जवे ॥ संवहरंगणोस्वस्तु, जा वळीव जवे संयो अर्थ:- इहां ए जावडे के ठ महीनासुधी आचार्य चिकित्सा करा वधा वडे पठी अनशन लाइ शके तो जे अने एटलामां सानो न थाय तो ते कु जने आपे पठी ते कुज तेनी प्रण वर्ष परिचर्याकरे तेम ठतां पण निरोगी न था य तो वजी सवहर सीम तेनी गण परिचर्या करे तेथी पण निरोगता न थाय तो ते गण संघने आपे पठी ते सध तेनी जाव जीव पर्यंत परिचर्या करे इतिगाथार्थ

अवतरण:- उवद्धिधोयण कालोति एटले उपधि धोवाना काल माननु एक शो ने एकत्रीससु दार कहेवे मूल - अप्यसेवि अवासे, सध उवद्धि धुवति जयणाए असई उवगस्तव जह्मठ पायनिह्लोगो ॥ ७६१ ॥ अर्थ - अप्यसेके० वर्षाकाल थाप्याविना जो पाणीनो योग मळेतो सवके० सर्व उपधि जेटसु उपकरण थाय ते ज पणाये करीने धोवुं अने उवकने अजावे अधन्यथी पात्रानां वस्त्र ते तो जरूर धोवांज

इहां विशेष रेखाडेवे मूल - आयरिय गिलाजालाण, मझलामझता पुणोवि धो इक्ता ॥ मादुगुरुण मवजा, लोगमि अजीरण इयरे ॥ ७६२ ॥ अर्थ - आचार्य,

सिद्धांत अने अर्थना वखाणनार अनेक गुण सहित होय, जेमनी पासे देशनादिक सांजलवा सारुं घणा लोक आवे, एनां उपलक्षण थकी उपाध्यायादिक पण लइये. एवाने जो मलीन वस्त्र होय तो तेथी लोकमां अश्लाघा थाय. तेमज ग्लानने मलीन वस्त्रना योग थकी टाढ वायराने योगे शीत उपजे, तेथी आहार पाचक थाय नही. घणी रोग वृद्धि थाय. ए कारणथकी वस्त्र मलीन होय तो अथर्वणाद दोष टाळवाने अर्थे वस्त्र धोवां जोइये. शेष यतिना वस्त्र शेष काले धोवा थकी प्राणीनो विनाश तथा वकुश पणानो संजव थाय. इत्यादिक दूषण जाणी धोवां नही एमकोइ कहेशे तो वर्षाकाल आध्या थका पण ए दोष ठेज. एटले मूलथी धोवांज नही.

तेनो उत्तर कहेवे के त्यां जो न धोइये तो वर्षा काले मलने योगे फूलणी थाय. तेथी घणा दूषण लागे. अने श्रीजिनेश्वरनो आज्ञा पण एमजठे. यद्यपि प्राणीउनुं उपमर्द थाय तोपण जे सूत्रना वचन मान्य करी सूत्रोक्तमार्गे प्रवर्त्ते तो तेवा जयणाये प्रवर्त्तनारने दूषण नथी. जाजयमाणस्सजवे इत्यादि जगवंत नापे ठे. इति गाथा द्वयार्थ ॥ ८७१ ॥

अवतरणः— नोयणजायति एटले नोजनना जागनुं एकशो ने वत्रीसमुं ढार कहेवे. मूलः—वत्तीसं किर कवला, आहारो कुष्ठिपूरउं जणिउं ॥ पुरिसस्स म हिलियाए, अछावीसं जवे कवला ॥ ८७३ ॥ अर्थः— वत्रीश कवल ते किल श वे ए मथ्यम निरतोठे, एटले कोइ दरिडी घणुं खाय अने कोइ अल्प आहारनो धणी थोडा कवल करे, तेथी इहां ए कूखनो पूरनार प्रमाण कहायो. ते पुरुषने व त्रीश कवल अने महिलायाके० स्त्रीने अछावीस कवल प्रमाण थाय. ॥ ८७३ ॥

हवे एना जाग आवी रीते थाय कहेवे. मूलः— अहमसणस्स सबंजणस्स कुळा दवस्स दो जाए ॥ वायपवियारणछा ठाप्पये कणयं कुळा ॥ ८७४ ॥ अर्थः— ठ जाग उदरना करी तेमांहे अह एटले त्रण जाग तो अशन मग कूर प्रमुखना तथा सबंजनस्सके० सालणो अने ठाणे करी सहितना कुळाके० करवा. अने इव्य के० पाणीना वे जाग करवा, वली वायुनो प्रतिचार एटले संचारवो तेने अर्थे ठ छो जाग ते उणो करवो ॥ ८७४ ॥

हवे ए बात कालविशेषे देखाडेवे. मूलः—सीउं उसिणो साहारणोय कालो ति हा मुणोयवो ॥ साहारणंमि काले, तडाहारे इमा मित्ता ॥ ८७५ ॥ अर्थः— शीत उल्ल अने साधारणना जेदेकरी काल त्रण प्रकारे ठे. त्यां साधारण कालने विषे आ हारनी ए मात्रा कहीठे ॥ ८७५ ॥

મૂલ:-સીંદુ દવસ્ત એગો, જને ચત્તારિ અશ્વ દો પાણો॥ચત્તિષે દવસ્ત ફૂટી, તિ
ત્રિ વિસેસાઠ જતસ્ત ॥ ૮૪૬ ॥ અર્થ - અતિ શીતકાલનેવિષે દવસ્તકે ૦ પાણી
નો એક જાગ, અને જમેકે ૦ જતના ચાર જાગ, મધ્યમ શીતકાલનેવિષે પા
ણીના વેજાગ અને જતના ત્રણ જાગ, તેમજ મધ્યમ ઘમ્મકાલનેવિષે પાણીના
વે જાગ અને જતના ત્રણ જાગ, અતિ ઘમ્મકાલનેવિષે પાણીના ત્રણ જાગ અને
જતના વે જાગ મલીને પાંચ જાગ જત અને પાણી, એણે પૂર્ણકરી ઘણે જાગ વા
યુસધારને અર્થે મુકવો ॥ ૮૪૬ ॥

હવે અવસ્થિત જાગ કહેઠે મૂલ:-એગો દવસ્ત જાગો, અવસ્થિતો જોયણસ્ત દો
જાગા, વટ્ટિતિ વહાપંતિવ દોવો જાગાઠ એકેકે ॥ ૮૪૭ ॥ અર્થ - એક દ્વ્ય એટ
લે પાણીનો જાગ, તથા અવસ્થિત નિશ્ચિત જોજનના વે જાગ, અને ઘોજા વે જાગઠે
તે વધે, અને હાપંતિકે ૦ ઘટે એટલે પાનકમાં વધે તો જોજનમાં ઘટે અને જોજ
નમાં વધે તો પાનકમાં ઘટે ઇતિ ગાથા પંચકાર્ય ॥ ૮૪૭ ॥

અવતરણ:- વસહિસુદિતિ એટલે વસ્તિજે ઠપાશ્રય તેની સુદિત્તુ એકલો ને તે
ત્રીશમું દાર કહેઠે મૂલ - પઠીવસો દો ધારણાઠ ચત્તારિ મૂલવેલીઠ ॥ મૂલગુણે
દિ વિશુદ્ધા, એસા કુ અદ્ધાગઢાવસદી ॥ ૮૪૮ ॥ અર્થ - પટીવસ શબ્દ આનત્તર ક
હિયે, અને દોધારણા શબ્દ ઘુણી જેના ઠપર આનત્તર ધરાયઠે તેવી વેધૂણી જાણ
વી અને વલી ચત્તારિકે ૦ ચારે ઘૂણે મૂલવેલિઠકે ૦ ન્હાની ઘૂણીઓ ચાર હોય
એ સાત ઘાનાં ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે કહ્યાં હોય તો મૂલગુણવિશુદ્ધિ કહિયે અને
જે ગૃહસ્થ સાધુ આશ્રિ ધતિને ઘટેસે કરે તે વસ્તિ નિશ્ચયકી આધાકર્મ કૃત થાય

હવે ઠપર ગુણવિશુદ્ધિ કહેઠે મૂલ:- વસગ કહગો કવણ, ઠાયણ લેવણ હ
ધારજૂમીય ॥ પરિકમ્મ વિષ્ણુદ્ધા, એસામૂલોત્તરગુણેસુ ॥ ૮૪૯ ॥ અર્થ:-ઠપરગુણ વે
જેવે ઠે એક મૂલોત્તરગુણ અને ઘીજા ઠપરોત્તરગુણ ત્યાં પ્રથમ મૂલોત્તરગુણ તે
જે ન્હાની ઘુણી ઠપર આઠી આપિયે તે વસગ કહિયે અને આમા વરા આપિ
યે તે કહગ કહિયે વલી ઠપર ઘાંધવાને અર્થે કાંચ આપિયે તે કવણ, તથા ઠાય
ણ તે ઠપર આઠાવન કરવાસારુ જે માનાવિક શિષ્ય આપિયે, એ સર્વને ઠાવન ક
હિયે. અને ઠપર ગારા પ્રમુખ સાથે લેપન એટલે લીપણ કરવું, તથા દાર પઠ
વાઠે ઠાકવા સારું નાવું મોટું ધારણાવું કરવું પઠી જૂમીકે ૦ ઘંધી નીઘી જૂમી
જાગીને ધ્યાંણું સમુ કરવું એ સાત મૂલોત્તરગુણની પરિક્રમણાયે રહિત જે ઠપા
શ્રય તે મૂલોત્તર ગુણનેવિષે વિશુદ્ધિ કહિયે ॥ ૮૪૯ ॥

हवे उत्तरोत्तरगुण विष्णुः कहेते. मूलः—दूमिय धूमिय वासिय, उज्जोड्य बलि कडा अवत्ताय ॥ सिक्ता संसृष्टविय, विसोहि कोडिंगया वसही ॥ ८८० ॥ अर्थः—दूमिय तेने कहिये जे सकोमल जेपन करी कोमल नीतो करवी, अने धवलवुं एटले उज्ज्वल करवुं. वली धूमियते सुगंधपणाने अर्थे अगर धूपादिके धूप करवो, तथा वासिय ते फूल प्रमुखे करी वागित करवो अने उज्जोड्यके० रत्न दीवादि के करी ज्यां उद्योत कखो होय, बलिकडाके० बाकला लापसी प्रमुख बलि ज्यां करी होय अवत्तायके० ठाण माटीये करी नूमिकाये तथा घ्रांगणे ज्यां जेप कखो होय, सिक्ताके० केवल पाणीये करी सिंचीहोय संसृष्टाके० बुहारिये करी पूं जीने कचरो प्रमुख दूर कखो होय. एटलां ए आठ वानां साधु उद्देसीने कखां हो य तो विशोधिकोटिगत वस्ति कहिये.

अने प्रथम मात मूलगुण अने मात मूलोत्तरगुण ए चउद ज्यां यति आश्रय कखा द्रांय तां ने अविशोधि कोटिगत वस्ति जाणवी. तेमज चउशाखावि कनेविपे पण मूलोत्तर गुण विजाग जाणया. पण ते इहां सूत्रमां जे कहा नथी तेनुं कारण एते के जे बहुल पण साधु विहार करतां गामडानविपे जाय त्यां जेवी सूत्रमांहे कही तेवी थाय. तेथी तेनुंज ग्रहण कीधुं. ॥ ८८० ॥

इहां वली विशेष देखाडेते मूलः—मूलोत्तरगुणसुखं. थी पशु पंमग विवज्जि अं वसहिं ॥ सेविज्ज सवकालं, विवज्जए होति दोसाउ ॥ ८८१ ॥ अर्थः—प्रथम क ह्यां जे मूलगुण ने उत्तरगुण तेणेकरीने विष्णुः अने स्त्री, पशु, पंमग तेणेकरी वि वर्जित एटले रहित एवीजे वस्ति तेने सेविज्जके० साधु सर्वकाल सेवे, नोगवे, पण एथी विपरीत जेमां मूलोत्तर गुण विष्णुः न होय अने स्त्री पशु पंमगे सहित होय एवी वस्तिनुं सेवन कखाथी साधुने दूपण प्राप्त आयते. इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः—संलेहणा डुवालस वरिसेत्ति एटले संलेपणा बार वर्ष सुधी कर वी तेनुं एकशोने चोत्रीशमुं द्वार कहेते. मूलः—चत्तारि विचिताइं, विगई निज्जुहि याइं चत्तारि ॥ संवड्डरे य दोन्निउ, एगंतरियंच आयामं ॥ ८८२ ॥ अर्थः—आग मोक्त विधियेकरी शरीरादिकनुं अपकर्ष एटले रुशपणु करे तेने संलेपणा कहि ये. ते जघन्य, मध्यम, अने उत्कृष्टना जेदे करी त्रण प्रकारे ठे. तेमां जघन्य तो एक मास सीम, अने मध्यम एक वरस सीमः उत्कृष्ट बार वर्ष सीम जाणवी.

इहां प्रथम उत्कृष्टनी विवक्षा करेते. चत्तारि के० प्रथमना चार वर्ष सीमतो विचित्र एटले चतुर्थ, अष्टम दशम, द्वादशादिक विचित्र प्रकारनां तप करे. अने

पारणे सर्व काम शुणित आहार लिये ते बार पढी बीजा चार वर्ष सीम वली पूर्वोक्त विवित्र तप करे परंतु पारणे विगड रहित निबी करे, ठळकृ रस वर्जे पढी वली बे वर्ष लगी चतुर्थ करे पारणे आबिल करे. एवी रीते वश वर्ष पुरा कथा पढी बे वर्षमां जे करे ते कहेते ॥ ८८१ ॥

मूल— नाइविगिछोय तवो, ठम्मासे परिमिषंथ आयाम ॥ अवरैविष ठम्मासे, होइ विगिछे तवो कम्म ॥ ८८२ ॥ अर्थ— हवे अग्यारमा वर्षना ठ मास सुधी च तुर्थ पष्ट तप करे, अने पारणे आबिल करे परंतु कांइक कणो आहार लिये व ली आगला ठ मासमां अष्टम, वशम अने ढावशाविक तप करे अने पारणे आबि ज सपूर्ण करे एटले अग्यार वर्ष पूरण थाय ॥ ८८३ ॥

हवे बारमा वर्षनी करणी कहे ठे मूल— वासंकोढी सहिपं, आयाम कट्टु आयुपुढीए ॥ गिरिकंदरच गठु, पाठवगमं पवळेइ ॥ ८८४ ॥ अर्थ— वासंके० बारमा वर्ष सीम कोटीसहित निरंतर आबिल करे जे कारणे निसीयनी चूर्णि मां कथुं ठे इवाजसमंवरिसं निरंतरदायमाण, वसिणोदण आयंखिलं करेइ तं कोमीसहियं नवति जेण आयंखिलस्स कोढी कोढीएमिलइति एक आचार्य वली एम कहेते के बारमे वर्ष चतुर्थ करिने पारणे आबिल करे, इहां बारमा वर्ष सर्वधी घणा मत ठे, परंतु ग्रंथगौरवना नय मकी इहां लखता नथी ॥ ८८५ ॥

हवे बारमे वर्ष आबिल करे तेवारे नोजननो कवल न्यून करतो ज्यां सीम ठे देजो एक कवल थाय त्यां सीम करिने पढी ते कवलमां पण कवलना कणिया ठंडा करतो जाय ते ज्यां सीम एक सीपे एटले एक कणिये आवे त्यां सीम जाणवी. एतु ठवाहरण कहेते जेम बीपकमां समकाले तेज ने वाटनो ह्य थाय तेम इहापण शरीर अने आयुष्यनो ह्य समकाले थाय

फरी बारमा वर्षना जेवारे ठेहेला चार महिना रहे तेवारे एकांतरे तेजना कोणजो नरी पणो वखत मुखमांहे राखी राखमांहे नाखि दिये पढी वन्हा पाणी साथे कोणजो करे, जो एम न करे तो ठेहेते मोहुं लुखुं थाय मिलीजाय अने तेथी नवकार मात्रनो वज्जार न थाय एरीते बार वर्ष सजेवणा करी पढी गिरिषथे पर्व त तेनी गुफामां नइने अथवा पटकाय जीव रहित एवा एकांत स्थानके सइ त्यां पावोपगमने नक परिह्राइ अथवा गिनी मरणाविक पडिवजे इहां मध्यम यकी जे एक वर्ष कह्यो ते एकवर्षना बार महिना थाय, त्यां पण बारवर्षनी क्रिया ते महिनाठने अनुक्रमे चार महिनामांज पूरण करे ठ मासे बार पढ जाणवा

अवतरणः— वसहेण वसहिगहणंति एटले ग्रामादिकने विपे उपाश्रय लेवुं ते वृपन ने आकारे लेवुं तेनुं एकशोने पांत्रीसमुं द्वार कहेठे. मूलः— नयराइसु धिप्पइ, वसही पुवामुहं वविय वसहं ॥ वामकडीइ निविठं, दीहीकय अग्नि मिक्कपयं ॥ ८८५ ॥ अर्थः—नगरादिकने विपे जे वस्ति एटले उपाश्रय लेवुं ते पूर्वाजिमुखे वेठेलो वृपन अने मावे पासै कुहिना जोरे निविष्टके० रह्योठे. वली दीर्घपणे लंवाइमां जेनो आगलनो एक पग करेलो होय. एवी जूमिनी कल्पना करी उपाश्रय लेवुं.

एवी वस्ति लेवा थकी जे फल थाय ते देखाडेठे. मूलः— सिंगरकोडे कजहो, गाणं पु ए नेव होइ चलणेसु ॥ अहिगाणे पुटरोगो, पुठमिय फेडणं जाणं ॥ ८८६ ॥ मुह मूलंमिय चारी, सिरेयकउहेय पूयसकारो ॥ खंधे पिठीयन्नरो, पुटंमिय धायउ वसहो ॥ ८८७ ॥ अर्थः—सिंगडाने स्थानके वसतां थकां साधुने मांहोमांहे क्लेश था य अने ते स्थाने यतिने वसवुं पण न थाय. एमज चरणने विपे तथा अधिष्ठान एटले पश्चिम गुरु प्रदेशने विपे वसतां यतिने पेट रोग थाय. अने पुठडानेविपे व सतां फेडणंके० उपाश्रयनुं पडवुं थाय एटले उपाश्रय तूटी पमे. एम तुं जाणंके० जाण ॥ ८८६ ॥ मुहमूलंमिके० मुखस्थाने वस्ता थकाचारेआहारादिकनो घणो लानथा य. सिरेके० वन्ने सिंगडानी वचाले अने ककुद थूंजी त्यां जो वसे तो पूजा वस्त्रादि कनो सत्कार, अन्युत्थानादिक थाय. तथा कांधे अने पुठने स्थानके वसतां थ कां नर एटले आवता जता यतिओनी वस्ति ए व्याप्त थाय. अने पेट स्थानके वस तां थकां जेम वृपन धरायो होय एटले खुख खाइने पेट नखुं होय तेम यतिपण आहारादिके तृप्त थको रहे. एरीते कल्पना करीने उपाश्रयमां रहेवुं. इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरणः— उप्तिणस्त फासुयस्त, जलस्त सच्चित्तया कालोप्ति एटले उप्प अने प्रासुक जल ने सचित्तपणाना कालनुं एकशो ने ठत्रीसमुं द्वार कहेठे. मूलः— उप्तिणोदगं तिदंहु, कलियं फासुयजलंति जइक्कणं ॥ नवरि गिलाणाइ कए, पहरतिगोवरि वि धरियव्वं ॥ ८८८ ॥ अर्थः— उप्प एटले ज्यां त्रण उकाला वाव्या होय, तेमां पहेले उकाले थोडाक जीव प्रासुक थाय, पण घणा रही जाय. अने बोजे उकाले घणा प्रासुक थाय अने थोडाज सचित्त रही जाय; तथा त्रीजे उका ले तो सर्व जीव अचित्त थाय. परंतु एवा त्रण उकाला वाव्या विना यतिने पान अ ग्राह्यठे. अने प्रासुक ते जे स्वकाय परकायादिक शस्त्र परिणाम थयो. एवो यतिने कल्पनीय होय, ते त्रण पहोर सुधी राखवुं पण उपरांत कालातिक्रांत दोषनो सं

जब धाय माटे न राखवुं. कदाचित् अपवादे राखे तो नवरके० एटलुं विशेषते के ग्लानादिकने अर्थे प्रण पद्मोर छपरांत पण राखवुं ॥ ८८८ ॥

मूल - जायद सचिचया से, गिम्हंमि पद्मरपंघग स्तुवरिं ॥ चठपदुरुवरिं सि सितरे, वासासु पुणोति पुद्गरुवरिं ॥ ८८९ ॥ अर्थ - गिम्हंमिके० श्रीममकाल बना जाने विषे अतिरुक्क पणाने लीधे पांच पद्मोर छपरांत ते पाणी सचिच धाय अ ने सिसिरेके० सीतकालने विषे कालना सन्निधपणा थकी चार पद्मोर छपरांत सचिच धाय अने ए कहेला काल पढी राखवुं पडे तो तेमां स्वार नाखीने राख वुं के जे थकी ते सचिच न धाय इति गाथा द्यार्य ॥ ८९० ॥

अवतरण - तेरिडीठ माणवीठ देवीठय तिरिय मणुयवेवाण जगुणातय मत्तादियायंसि एटले तिरिय, मनुप्य, अने देवतानी स्त्रीं ते जेना थकी जेटला गुणी अधिकते तेनुं एकशो ने साहज्रीसहुं दार कहेते मूल - तिगुणा तिरुवथ दिया, तिरियाण इधिया मुणोयवा ॥ सत्तावीस गुणा पुण, मणुयाण तवद्विधा खेव ॥ ८९० ॥ वसीसगुणा वसीसरुव, अद्विधाय तद्वय वेवाण ॥ देवीठ पन्नता, जिणे हिं निअरागवोसेहिं ॥ ८९१ ॥ अर्थ - त्रिगुणा एटले प्रणरुपे अधिक तिरिय थ की तिरियनी स्त्री जाणवी सत्तावीस गुणी सत्तावीसो अधिक मनुप्य थकी मनुप्य नी स्त्री जाणवी ॥ ८९० ॥ वप्रीश गुणी वप्रीशो अधिक देवताथकी देवतानी स्त्री जाणवी, एरीते राग, देपना जीतनार श्री जिनवरे कसुंते इतिगाथा द्यार्य ८९१

अवतरण - अठेरयाण वसगति एटले वय आभर्यनुं एकशोने आहतरिश हुं दार कहेते. मूल - ठवसग गप्रहरण, इड्डीतिथ अजाविया परिसा ॥ कएहस्त अवरकंका, अवपरण खंदसुराण ॥ ८९२ ॥ अर्थ - ठपसुज्यतेके० धर्म थकी प्राणीने चलायमान करोये इएके० एटला माटे ठपसर्ग कदिये देवमनुष्यादिक ना करेला ठपद्व ते ज्यो श्रीतीर्थकर जगवान विहार करे ज्यो सवाशो यो जनमाहे रोग मारी जय प्रमुख ठपशमावे समस्त सुरनर नागेंदने वय एवा श्री महावीर परमेश्वर तेना ठपस्थ कालने विषे अने केवली कालने विषे जे प्राकृत गोवालिया प्रमुख तेणे पण महोटा मरणांत ठपसर्ग कसा ए प्रथम आभर्य जाणवुं बीड्ड एस श्री महावीर जगवानने देवानंदांना रुवरमांधी व्यासी दिवस व्य तिक्रमे थके इड्डना आवेसथकी खुरणिमेषी, वेवे गर्न खुरण करी त्रिसला रा णीनी रुखे संक्रमाज्यो ए पण बीड्ड आभर्य जाणवुं

श्रीड्ड इड्डी तिड्डके० स्त्रीने तिर्थकरपणुं ठपनुं एटले इड्डा ए जावने के ती

र्थ शब्दे षादशांगी अथवा चतुर्विध संघ ते त्रिभुवनने अतिशायी निरुपम म हिमाना धणी एवा पुरुष यकीज प्रवर्त्तवुं जोइये. ते आ वर्त्तमान चौबीसीमां कुं नराजानी प्रजावती राणीनी पुत्री श्रीमह्वी एवेनामे कुमरी यई तेणैज उंगणीसमो तीर्थकर यइने तीर्थ प्रवर्त्ताव्युं. ए पण त्रीजुं आश्रय जाणवुं.

चोथुं. श्रीमहावीर नगवानने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं; तेवारे देवकृत समव सरणे वेसीने पोताना कल्प जणी देशना दीधी. पण ते देशना निष्फल थइ. केम के त्यां कोइये सम्यक्त्वादिकनो अंगीकार कखो नही, तेथी ए अज्ञावित पर्पदा लक्षण चोथुं आश्रय जाणवुं.

पांचमु. डौपदीने व्यतिकरे श्रीरुण्णने घातकी खंममां अमरकंका नामनी न गरीनेविपे गमन थयुं, समुड उलंघी डौपदीने लइ आव्या. ए पांचमुं आश्रय.

ठहुं. श्रीमहावीर देव कौसंबी नगरीये समवसखा. त्यां चंडमा थने सूर्य जेनां शाश्वत विमान ज्योतिष चक्रमांठे. ते तेज विमानमां वेसीने वांदवा आव्या. इहां कोइक एवुं कहेठे के उत्तर वैक्रिय विमानमां वेसी वांदवा आव्या; परंतु तेम न जाणवुं. ए मूलगे विमाने वेसीनेज वांदवा आव्याठे. माटे ए ठहुंआश्रय जाणवुं.

मूलः—हरिवंसकुलपत्नी, चमरुण्याउ अष्ठसय सिद्धा॥ अस्संजयाणपूया, दसविय णं तेण कालेण ॥ ७९३ ॥ अर्थः— सातमुं हरि शब्दे हरिवर्ष क्षेत्र तेनो जुगलिउ तेनो वंश पुत्र पुत्रादिकनी परंपरा लक्षण जे कुल तेनी उप्पत्तीके उप्पजवो ते हरिवंश कुलोत्पत्ति कहिये. तेनी कथा आमठे. के, आ जंबुद्वीपमांता भरतक्षेत्र नेविपे कौशंबी नगरीनो सुमुख नामे राजा हतो. एकदा प्रस्तावे वसंत ऋतुये ते राजा हाथी उपर आरूढ थइ ते नगरनी नजीकना वनमां रमवाने अर्थे जतो हतो. मार्गे जतां वीरकनामे कुविंदनी जार्या अत्यंत स्वरूपवान देखीने मांहो मांहे सराग दृष्टिये जोतां प्रीति जाव उत्पन्न थयो. तेथी राजा त्यां थकी आगल जाय नही. ते वारे सुमतिनामा प्रधान कहेवालाग्यो के हे स्वामि, समस्त सौजन आव्या ठतां तमे आगल केम चालता नथी? ते सांजली राजा पोताना प्रधाननी लाज आणी आगल वनमां गयो. पण शून्य चित्त थको मनमांहे केवल ते स्त्री नुं चित्तवन ठे तेथी कहींए पण चेन पामतो नथी. ते जोइने प्रधाने पुठुं के हे महा राज, तमे आज आवा शून्य चित्त केम देखाउठो? एम फरीथी फरी घणो आग्रह करी पुठ्या थकी पोताना मननी सर्व वात राजाये प्रधानने कही. ते सांजली प्रधान बोळ्यो के, तमे कांइ चिंता करशो नही; हुं तमने ए स्त्री मेलवी आपीश.

पढी पेर आबी प्रधाने आत्रेयिकानामे परित्राजिकाने बोलावी सर्व वात समजा
की वनमालानी पासे मोकली तेपण त्यां जइ छुएजे तो वनमाला पण विरहविब्ध
न थकी सुखे निम्बास नाखती रूपोक बेसे, रूपोक ठठे, रूपोक पडे एरीते महा विरह
णी बेखी तेने ते परित्राजिका केदेवा लागी के दे वस्ते, तुं आन एम इखितके
म बेस्वापडे? ताहरु इख मने कहे तो हुं ते इखधीतने पार खतारु ते सांजली
वनमालाये सुधनी वात कही तेवारे परित्राजिका बोली के हुं तने राजानी सापे का
जे मेजवीश, तुं काइ चिंता करीश नही, पढी ते परित्राजिकाये हर्षवंत थकी त्यांची
जई सर्व वात प्रधानने कही प्रधाने जई राजाने सर्व वृत्तांत संजलाव्यो

तेवार पढी प्रजाते परित्राजिका वनमालाने राजा पासे तेडी आबी राजाये हर्ष
वत थइ अंत पुरमां तेने राखी अने तेनी साये ते पंच विध विषय सुख भोगववा
लाग्यो हवे वीरककुर्विंद पेर आब्यो ते वारे तेणे स्त्रीने वीठी नही पढी पढोली
प्रमुखने पूढतो थको जाण्यांना विरहची घेलो थपो थको आखा गाममां फरतो
फरतो एक दिवसे राजाना प्रासाद नीचे आबी खनो रह्यो तेवामां राजा अने
वनमाला ए धन्ने जणां पण गोखमां आबी बेठा राजाये वीरककुर्विंदने बेखीने
मनमां विचाबुंजे में अत्यंत लोकविरुद्ध अनार्यकार्यकीधुं माटे मनेधिकारठे एम
मनमां घणीज पोतानी निंदा करवा लाग्यो तेवामां अकस्मात् उपरची वीजली
पढी तेथी बेठ जणां हुज ध्याने मरण पामि हरिवर्ष क्षेत्रे युगलिया पयो थपन्यां
त्यां समस्त मनोवांछित कल्पवृक्ष पूरण करेवे तेथी सुखे रहेवे

पढी वीरककुर्विंद ते वेदुनुं मरण जाणी अज्ञान तपस्या करी सौधर्म देवजो
के किंत्विपया देवमां थपन्यो अवधिज्ञाने ते युगलने बेखी मनमां चितववा ला
ग्यो के ए युगलिया इहां तो मरझो नही अने ज्यारे मरण पामझो तेवारे पण बेव
लोके जाझो माटे एने इहांथी थपाढीने अभ्य स्थानके लइ जाठ एम चिंतवी त्यां
थकी थपहरण करी थंपानगरिये ते युगलने लाब्यो त्यां राजा अपुत्रीठ मरण
पाम्यो हतो तेथी ते बेव, स्थानां लोकोने कदेवा लाग्योके हुं तमारावास्ते राजाने
लाब्योहुं एने मांस मद्यनो आहार करावजो एम कही तेने राजपणे स्थापन
करी ते बेव पोतानी शक्तिये करी तेमनुं आयुष्य तथा वेद मान घटाढीने पोताने
स्थानके गयो पढी ते युगल थकी हरिवंश कुलोत्पत्ति थइ ए आभर्य जाणवुं
आवमुं पातालवासी थमरेंदजो वस्पात एटजे थंथ जनुं थधुं ते आवीरीते
जरतक्षेत्रे विनेलनामा ग्रामने विपे पूरणनामे महा घनाढ्य रहेतो हतो ते ए

क दिवसे रात्रे चिंतववा लाग्यो के, में पूर्वजने पुण्य कखावे; तेथी हमणां अत्यंत कृद्धिनो धणी महासुखी थयोहुं. हवे गृहवास ठांही तपस्या करुं तो बली न वांतरे विशेष फल पामुं. एवुं चिंतवी प्रजात समये स्वजन संबंधीने पूठी पोता नो पुत्र पाटे स्थायी प्राणायाम नामा तापसी दीक्षा लेइ ते दिवसथकी जावजी व लगी ठठ तपस्या करवानी प्रतिज्ञाकरी. अने पारणं करवाने दिवसे एक लाक डानो चारपुडो ठामडो राख्यो. ते ठामडामां मध्यान्हसमये फरी निष्ठा लेइ ते मांथी पहेला पुडमां पडेली निष्ठा पंथीउने आपे, बीजा पुडमां पडेली निष्ठा काग प्रमुख पद्धिउने आपे, तथा त्रीजा पुडमां पडेली निष्ठा जलचर मठ प्रमुख जी वीने आपे अने चौथा पुडमां पडेली निष्ठा पोते रागद्वेषरहित थको आरोगे. एरीते बार वर्ष पर्यंत तपस्या करी अंतरे मासनी संलेपणाये काल करी चमरचंचा राजधानीने विपे सुवनपति देवोनो इइ चमरेंइ पणे उपन्यो. ते पोताना उपर सोधर्म इइने देखी आमर्ष थकी देवोप्रत्ये बोळ्यो के कोण डुरात्मा मारा मस्तकउ पर रहीने शोचेठे? ते समये देव बोळ्या के, पूर्व जन्मने विपे संपादन करेला पुण्ये क री सर्वना करतां अतिशय ठे समृद्धि अने पराक्रम जेतुं एवो आ सौधर्माधिप ठे. ते सांजली अतिशय क्रोधयुक्त थई बोळ्यो के मारा परिवारे मारुं जो पण निवारण कछुं तो पण युद्ध करवाने माटे इहा करनारो हुं अपराध करनारा आ इइने शिक्षा करीश. एवुं बोली हाथमां परिघ धारण करी विचार करवा लाग्यो के को इ पण प्रकारे ते इइं मारो पराजव कखो ठतां हुं कोने शरणे जाउं? एवो विचार करी सुसुमारनगरने विपे प्रतिमास्थित श्री महावीरनी समीप जई वंदनपूर्वक बो ड्यो के हे जगवन्, तमारा प्रसादथी हुं इइने पण जीतीश. ए प्रमाणे प्रार्थना करी लाख योजन प्रमाण विस्तीर्ण शरीर करी परिघायुध फेरवतो गर्जना करी देवोने त्रासउत्पन्न करतो गर्वे करी अंध थइ सौधर्मेंइ सन्मुख थायो. पढी पोतानो एक पग सौधर्मा वतंसक विमाननी वेदिकाने विपे अने बीजो पग सुधर्म सजानी उपर राखी परि वेकरी इइकीजउपर ताडन करी अनेक प्रकारे इइने आक्रोश करवा लाग्यो. सौधर्मेंइपण अवधिज्ञाने तेने जाणीने कोपे करी देदीप्यमान एवुं वज्र ठो ड्युं. चमरपण पोतानी पाठल आवनारा वज्रने जोइ असमर्थ थइ विस्तार करेला पोताना शरीरनो उपसंहार करी शरणं शरणं एवुं बोली सूक्ष्म थइ श्रीमहावीर स्वामिना चरणनी वचमां प्रवेश करतो हवो. सौधर्मेंइपण अरहत चरणने विपे प्रवेश करतो जाणी त्वराथी आवी ज्यासुधि त्यां वज्र प्राप्त थयुं नथी

एतलामां वज्रनो उपसहार करी श्रीमहावीर स्वामिनी पासे झुमा मागी चम
रेंद्रप्रत्ये घोड्योके, में तारा ठपर वज्र मुक्युं उतां पण तु श्रीमहावीर स्वामिने
शरण आब्यो तेमाटे में वज्रनो उपसहार कसो श्रीमहावीर स्वामिनी रुपाये त
ने हवे जय नथी एवीरीते ते चमरेंद्रु आभ्यासन करीने पढी महावीरस्वामिने
वदन करी आझा जेइ पोताना स्थानप्रत्ये गयो पढी चरमेंद्र पण नाना प्रका
रे करी श्रीमहावीरस्वामिनी स्तुति करी अने आझा जेइ पोतानी चमरचंचारानपा
नीप्रत्ये गयो ए आठमुं चमरोत्पात नामा आभ्यर्च जाणुं

नवमुं ठळ्ळुटी अवगाहना वाला नवाणु वीकरा अने आठ पौत्रा तथा एक
पोते श्रीआवीश्वर जगवान एरीते बधा मली एकशो ने आठ ते एक समये अ
जितित नक्षत्रमां सिद्ध थया ते एकज समये ठळ्ळुटी अवगाहनावाला एकशो
आठ त्यां सिद्धि पाव्या ते नवमुं आभ्यर्च जाणुं

दशमुं असंपति आरंजी परिग्रहवत् अवघट्टचारी गृहस्थना वेपे रद्देला, तेनो
पूजा सत्कार ते असंपति पूजा नामे दशमुं आभ्यर्च ते आवीरीते ठे श्रीसुविधि
नाथना निर्वाण पढी केटलोक काल व्यतिक्रम्यानतर दुंदावसर्पणीना दोपने ली
वे सायुठनो विज्ञेव थयो तेवार पढी जे स्थविर आवको हुता, तेमनी पासे जई
बीजा लोको धर्म पुढवा लाग्या तेपण जेहुं जाणता हुता तेहु तेउने कहेवा लाग्या
तेथी लोकपण तेमने धनवस्त्राधिक देवा लाग्या तेथी तेउं गर्वित थया थका पोता
ना मनकल्पित नवीन शास्त्र बनावी कहेवा लाग्या के, जे कोइ पृथ्वी, तथा, मंदिर,
सुवर्ण, रुपुं, लोड, कपास, गाय, कन्या, अश्व अने गज अमने आपे, ते आ लोके तथा
परलोके महा फल पामे अने अमेज सुपात्र बड्ये एवो उपवेश सांजली लोके तेमने
गुरु करी मान्या एवी असंपतिनी पूजा चाली प्रथम तदासर्वदा संपतिनी पूजा
पती हुती तेथी विपरीतपणायें करीने श्रीशीतलनाथजिनना तीर्थसुधि आभ्यर्च
थयुं एरीते ए दश आभ्यर्च आ सोवीसीमां थयां वली अनते काजे थयो ॥७५३॥

हवे जे तीर्थकरना वस्त्रतमां जे आभ्यर्च थयुं ते कहेवे— मूल— तिरि
सहसीपलेसुं, एककं मछिनेमिनादोय ॥ वीरभिलिदे पंचव, एगं सवेसु पाएण
॥७५४॥ अर्थ— श्रीरूपजदेव अने श्रीशीतलनाथनी वारे एकेक आभ्यर्च थयुं तथा
श्रीमल्लीजिनेश्वरने वारे एक थयुं अने श्रीनेमिनाथने वारे एक थयुं अने श्री वी
रभिलेइने वारे पांच थयां वली असंपतिनी पूजा लक्षण तो श्रीआविनाथना वस्त्रत
मां मरीचि कपिलादिकनी सांजलीये ठेए एम थणुकरिने बीजा तीर्थकरोना वा

रामां पण प्रवाहे थाय ठे. तेनो स्पष्ट रीते करी आगली गाथामां खुलासो कहेठे.

विशेषे नाम पूर्वक एज वात कहेठे. मूलः— रिसहे अछहियसयं, सिद्धि सीय लजिणंमि हरिवंस्तो नेमि जिणे अवरकंका, गमणं कन्हस्स संपत्तं ॥ ८९५ ॥ इ ठी तिळं मल्ली, पूथा अस्संजयाण नवम जिणे ॥ अवसेसा अत्तेरा. वीरजिणंद स्स तिळंमि ॥ ८९६ ॥ अर्थ. श्रीरूपनदेवना वखतमां एकशोने आव सिद्ध थाया. श्रीशीतलजिनना वखतमां हरिवंशकुलनी उत्पत्ति थई. श्रीनेमिनाथना वख तमां अपरकंकानगरिये श्रीरूपणुं गमन थयुं. ॥ ८९५ ॥ अने स्त्रीनुं तीर्थ मल्ली नाथना वखतमां थयुं. नवमा जिनना वारामां असंयतिनी पूजा थई; अने अव शेप थाकतां आश्रय श्रीवीरपरमेश्वरना वारामां थयां. इति गाथा पंचकार्य ८९६

अवतरणः— चउरोजासाउत्ति एटले चार नापानुं एकशोने ओगणचालीस मुं द्वार कहेठे. मूलः— पढमाजासासच्चा, बीयाउ मुसा तयज्झिया तासि ॥ सच्चासु सा असच्चा, सुसापुणो तह चउत्ति ॥ ८९७ ॥ अर्थः— त्यां प्रथम नापा ते सत्या कहिये. त्यां संतकेण मूलुत्तरगुणयतिने सर्व विश्वने मुक्तिपद प्रापकपणा थ की अथवा संतविद्यमान जे जीवादिकपदार्थ तेना हेतुये जे बोलवी ते सत्या ना पा जाणवी. बीजी ए थकी जे विपरीत नापा ते मृषा नापा जाणवी. त्रीजी ए मां हेला सत्यने पण मले अने मृषाने पण मले; तेउजय स्वभाव सत्यामृषा नापा जा णवी. चोथी असत्याअमृषा ते जे पूर्वोक्त त्रणे नाथाने न मले ते चोथी नापा जाणवी.

हवे सत्यादिक चार नापाना जेद कहेणहार ठतो तेमां प्रथम सत्याना जेद कहेठे. मूलः— जणवय संमय उवणा, नामेरूवे पडुच्चसच्चेय ॥ ववहार नाव जोगे, दसमे उवम्मसच्चेय ॥ ८९८ ॥ अर्थः— जे देशमां जे वस्तुनुं जेवुं नाम रूढी थी कहेवातुं होय अने तेज नाम परदेशमां जइने पण कोइ कहे तो तेने ज नपदसत्य कहिये. जेम कोंकणदेशमां पाणीने पिच्च नीर इत्यादिक कहेठे.

बीजुं संमयकेण ते जे समस्त लोकने सम्मत. ते आवीरीते के कुमुद, कुवलय उत्पल अने तामरस इत्यादिकने विपे सरखे पंकज शब्दने संजवे. पण गोवा लादिक अरविंदनेज पंकज केहेठे. परंतु अन्यशब्दने सम्मत नही. तेनी परे बी जाने न कहिये. ए बीजुं सम्मतसत्य जाणवुं.

त्रीजुं उवणाकेण स्थापनासत्य. ते आवीरीते के जेम एकडो मांमीने तेना आगल एक मींहुं मांमीये तेवारे दश थाय, तेमज वे मींमां मांमिये तेवारे एक शो थाय, त्रण मींमा मांमिये तो हजार थाय. ए पण स्थापना जाणवी. तेमज मु

दा, मासो, तोल प्रमुख स्थापिये जे, आ अमुक पांचशेर किंवा दश शेरते ते पण स्थापना ठे, अथवा आचार्यनी स्थापना करिये ते सर्व स्थापना सत्य जाणवुं

षोडुं नामसत्य, ते नाम तथा कृजनी वृद्धि न करतो होय तोपण कोइकतुं कुलवर्द्धन एवु नाम होयते एमज धननी वृद्धि न करतो ठता पण धनवर्द्धन नाम होयते इत्यादिक सर्व नामसत्य जाणवुं

पांचमु रूवेके० रूपसत्य, ते कपटे करी साधुनो वेप लीपो होय तोपण तेने साधु कहिये एरीते नवाइया प्रमुख जेनो वेप धारण करे तेवारे ते वेपजु रूप वे खीने तेने ते नाम कहेते ते रूपसत्य जाणवुं

वहुं पादुश्चके० प्रतीत आश्रीने सत्य कहेवायते जेम पांच अगुली माहेली अना निकाने देखी मध्यमा अगुलीने तेनी अपेक्षाये महोटी कहियेते ए तेमज कनिष्ठिका आश्री अनामिकाने मोटी कहियेते ए एम जेने जे आश्री कहियेते प्रतीतसत्य जाणवुं

सातमु व्यवहारसत्य ते पर्वत वपर तृणादिक बजता देखीने एवुं कहेवामां आवे ते के पर्वत बजेते तेमज पाणीना वासणमांथी पाणी श्रवतुं देखीने कहेके पाणीतुं वासण श्रवेते इत्यादिक व्यवहारसत्य कहेवायते

आठमु नावसत्य ते ज्या पांचे वर्णनो सनव ठता जे वर्णनी अधिकता होय ते वर्ण कहेवो जेम चमरमा पांचेवर्ण ठता श्याम कहेवायते तेमज बजा दिकाने खजबल कहेवाय ते ए नाव सत्य जाणवो

नवमु योगसत्य ते जेम वृंदना योग्यकी वृंदी कहेवाय वृंदना योग्यकी वृंदी कहेवाय लिंगना योग्यकी लिंगी कहेवाय तेना अजावे तथा अठते पण एज कहेवाय ते योगसत्य जाणवुं

दशमु उपमासत्य ते जेम महोदु तलाव देखीने कहिए के ए समुद्र जेवुं महोदु तलाव ते ते उपमासत्य कहेवायते ए दश प्रकारनी जापा सत्य कही. ॥ ७५ ॥

हवे मुससि एठले मृपाजापाना दश प्रकार कहेते मुलः—कोदे मापो माया, जोदे पेळे तहेव बोतेय ॥ हास जये अस्काइय, उषघाए निस्सिया वसहा ॥ ७५ ॥

अर्थ—मृपाजापा दश प्रकारे ते आधी रीते ठे एक क्रोधनिसृत, एमज माना दिक शब्दांनी साधे निसृत शब्द सर्वत्र जोइवो ते आधीरीते क्रोधेकरी अदासने दास कही बोलावे क्रोधनि श्रुत आश्रयो थको जो बीजो कोइ सत्य जापण करे तोपण ए छतुज माने तेमज वीजुं माने करी पोते अधन थको धनवंत कहे ते मान निसृत जाणवुं श्रीछु बीजाने घघवाने अर्थ इज्जाजिपानी पेरे कहे ते

માયાનિઃસૃત જાણવું. ચોથું લોનેકરી વાણીયાની પેરે વસ્તુ ક્રય વિક્રય કરતાં અસત્ય બોલે, તે લોનનિઃસૃત. પાંચમું પિઙ્ગેકે० અતિ પ્રેમથી બીજાને કહે કે, હું તારો દાસહું, इत्यादिक બોલવું તે પ્રેમનિઃસૃત જાણવું. ઠતું દોસેય કે० દેષેકરી ગુણવંત પુરુષને નિર્ગુણી કહે તે દેષનિઃસૃત. સાતમું ઠતી વસ્તુને કહેકે, અમે નથી દીઠી તે હાસ્યનિઃસૃત. આઠમું ચોરપ્રમુખને મુશ્વત્તી અતિ અસંબંધ વચન બોલે તે નયનિઃસૃત જાણવું. નવમું અરુચિકે० આસ્વાનને વિષે એટલે વચ્ચાણને વિષે રસપોષણ, કરવાને અર્થે કાંઈક કલ્પિત વચનો બોલવાથી આસ્વાયિકાનિઃસૃત થાય. દશમી ઝવઘાએકે० અચોરને ચોર કહેવો, એમ કહેવાથી તેને ઝવઘાત થાય તેથી એ ઝવઘાતનિઃસૃત જાણવું. એ દશે પ્રકારે મૃપાનાપા જાણવી. ॥ ૮૭૭ ॥

હવે સચ્ચામુસત્તિ કહેઢે. મૂલઃ- ઝપ્પન્ન વિગય મીસગ, જીવ અજીવેય જીવ અજીવે ॥ તહ મીસગા અણંતા, પરિત્ત અદાય અદા. ॥ ૮૭૮ ॥ અર્થઃ- इहां मिश्र शब्द सर्वत्र जोड़वो. તેવારે અણઝપન્યાની સાથે સંખ્યા પૂરણ કરવાને અર્થે મિશ્રપણે કહિયે, તેમાં પ્રથમ ઝપ્પન્નમિશ્રા તે આવીરીતે. જેમ નગરાદિકને વિષે અધિક ન્યૂન પુત્રોનો જન્મ થયો ઠતાં એમ કહેવામાં આવેઢે કે, આજ દશદીકરાનો જન્મ થયો. इत्यादि જાણવી. બીજી. એજ રીતે વિગત એટલે મૃતક સાથે મિશ્રપણે કહેતાં થકાં વિગતમિશ્રનાપા થાય, જેમ આજે અમુક ગામમાં દશનો વિનાશ થયો, એમજ ત્રીજી જન્મ અને મૃતક બંનેનો પરિમાણ અધિક ન્યૂન કહે તે ત્રીજી મિશ્રતાનાપા જાણવી. ચોથી ઘણી જીવતી અને થોડી મૃતક થયેલી એવી ક્રમીની રાશી દેખી ઘણા જીવો કહે, અને એવું કહેકે, અહો આ કેવડી મોટી જીવરાશી ઢે!!! એમ જીવમિશ્ર ચોથી નાપા જાણવી. પાંચમી ઘણી ક્રમી મરણ પામેલી ઢે અને થોડી જીવતી ઢે તે દેખી કહેકે, એ અજીવરાશી ઢે, એમ કહેતાં થકાં અજીવમિશ્ર કહેવાય. ઠઠી જીવ અજીવ એટલે તેમજ વલી તેજ રાશી દેખી અધિક ન્યૂન ઢતે એમ કહેકે, એમાંહે એટલી ક્રમી મરણ પામી ને એટલી જીવેઢે. તે જીવાજીવમિશ્રતા જાણવી. સાતમી તહમીસગા એટલે અનંત કાયનો ઢગલો પડયો થકો તે તેના પત્રાદિક સાથે મિશ્રઢતાં પણ એવું કહેકે, આ અનંત કાયનો ઢગલો પડયોઢે. તો તે અનંતમિશ્રતા નાપા જાણવી. આઠમી તેમજ પ્રત્યેક વનસ્પતિ ઘણી હોય, અને તે થોડી અનંત કાય સાથે મિશ્ર થયેલી હોય, તેમ ઢતાં એવું કહેકે, એ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયનો ઢગલો પડયોઢે. તે

प्रत्येकमिश्र जापा जाणवी नवमी अर्धा ते कालविशेष रात्र विवस प्रमुख जाणवी. ह्यां कोइएक बीजा कोइने उतावलाणी विवसउते एतुं कहेके, उठ उ रात्र पही अमुक काम करवानुं ठे, अथवा रात्रि उतां कहेके, उठ उठ न लवी विवसोदय थई चूष्यो ए अर्धामिश्र नामे नवमी जापा जाणवी वक्षमी ते मन विवस अथवा रात्री तेनो एक वेश ते अर्धामिश्रित जापा जाणवी जेम प्रथम पक्षोर वर्तमान ठते कहेके, मध्यान्ह थयो इत्यादिक जाणवी. ॥ ५०० ॥

हवे असच्चा मोसति ए चोथी जापा बार प्रकारे कहेठे मूल—आमंतणि आणवणी, जायणि तद् पुष्पणीय पद्मवणी ॥ पञ्चत्वाणी नासा, नासा इष्टाणु लोमाय ॥ ५०१ ॥ अर्थः—आमप्रण करिये के, हे वैवस्वत इहां आव इत्यादिक जे आ मंत्रण ते प्रण प्रकारे ठे. प्रथम, जे कोइने न मले, पण केवल व्यवहार मात्र प्रवृत्तिने माटेज ठे ते साची पण नही, ने छुठी पण नही, ते असत्य अमृता जाणवी बीजी आह्वा अपिये ते आह्वापनी प्रीजी जायणीके कोइ एक कोइ पासेथी मागे चोथी आगलाने पुठीये ते पुठणी पांचमी जम्बजीवोने उपवेश वेतांथकां एम कहेवाय के, जे प्राणी प्राणवय थकी निवृत्ते, ते जर्वांतरे सुखपामे 'एतु नाम प्रज्ञापनी ठठी निपेय वचन बोले ते प्रत्याख्यानी जापा जाणवी सातमी कोइएक कोइ कार्य करवाने प्रवृत्ते अने कोइ एकने पूठे तेवारे ते कहेके, मारे पण ते मान्य ठे माटे तारी इष्टा आवे तेम तु कर ए इष्टा अनुलोमजापा जाणवी. ॥ ५०१ ॥

मूल—अणजिग्गहिया नासा, नासाय अजिग्गहमि बोधवा ॥ संसयकरणी नासा, बोयड अहोयडा चेव ॥ ५०२ ॥ अर्थ—आवमी, घणां कामो करवानां होय अने कोइ पूठे के कसुं काम करुं? तेवारे कहेके तारे गमे ते काम कर एम ज्यां कांड कवामह न होय ते अनजिग्रहितजापा जाणवी नवमी, जे निभे थ की वचन बोलिये तेज करिए ए जापा अजिग्रहिने विषे जाणवी वक्षमी, सं शयिक एटले कोइये कोइने कसुं के सेंधव लई आव अने सेंधव सधे लवण, वस्त्र, पुरुष, अश्व, प्रमुख कहेवायठे एम विचारि सामाने संशय उत्पन्नयाय ते संशयकरणीजापा जाणवी. अग्यारमी, ज्यां बोलवा थकी वर्ष एटले अक्षर अ ने तेनो अर्थ तेपण प्रगट होय ते व्याकृत जाणवी बारमी, तेमज जे अग्रगटप पो बोलिये ते अव्याकृत जापा जाणवी इति गाथा पदकार्य ॥ ५०२ ॥

अवतरण—वयण सोलसगति एटले वचन सोलप्रकारनां तेनुं एकशोने चा लीसमुं बार कहेठे मूलः—कालतिथं वयणतिथं, लिंगतिथं तद् परोक्त पञ्चत्वं ॥

ઝવણય વણય વચ્ચે, અપ્પહં ચેવ સોલસમં ॥ ૧૦૩ ॥ અર્થ:-પ્રથમ કાલત્રિક તે એક વર્તમાને કરેછે તે. બીજો ચૂત તે જે પૂર્વે કયું તે. અને ત્રીજો નવિષ્ય તે આગલ કરજો તે. વચન ત્રિક. તે એક વચન, દિવચન, ને બહુવચન. લિંગત્રિક તે પુરુષ, સ્ત્રી, ને નપુંસક લક્ષણ જાણવાં. તેમ પરોક્તવચન, પચ્ચક્કં કે ૦ પ્રત્યક્ વચન, ઉપનયઅપનય વચન ચાર પ્રકારે છે તે આવીરીતે:- ઉપનયગુણ અને અપનય દોષ. તે જ્યાં બોલિયે. જેમ સ્ત્રી સ્વરૂપવાન છે પરંતુ કુશીલ છે તે ઉપનય અપનયવચન જાણવું. તથા કુરૂપવાન સ્ત્રી છે પરંતુ સુશીલ છે તે અપનયોપનય વચન જાણવું. ત્રીજું, સ્વરૂપવાન અને સુશીલ સ્ત્રી તે ઉપનયોપનય વચન જાણવું. ચોથું, કુરૂપને કુશીલ સ્ત્રી છે તે અપનયોપનય વચન જાણવું. ૧ પન્નર થયા અને સોલસુ અપ્પહંકે ૦ અધ્યાત્મવચન તે મનમાં એક હોય અને બીજાને ફસાવવાને અર્થે બીજું કહે તે સોલસું અધ્યાત્મવચન જાણવું. ઇતિગાથાર્થ. ॥ ૧૦૩ ॥

અવતરણ:- માસાણ પંચનેયન્તિ એટલે માસના પાંચ નેદોનું એકશોને એક તાલીસમું ધાર કહેછે. મૂલ:- માસાય પંચસુત્તે, નક્કત્તે ચંદિંડય રિવમાસો ॥ આશ્વોવિય અવરો, નિવહ્મિંડ તહય પંચમડ ॥ ૧૦૪ ॥ અર્થ:- સૂત્ર જે શ્રી અરિ હંત પરમાત્માનું પ્રવચન તેને વિષે માસ પાંચ કહ્યાછે. તેમાં પ્રથમ જે નક્કત્રની ગણનાયે થાય તેની રીત કહેછે:- ચંડમા ચારકે ૦ સંચરતો જેટલે કાલે અનિજી તાદિકથી વિચરતો ઉત્તરાષાઢા નક્કત્ર સુધી જાય તેને પ્રથમ નક્કત્રમાસ કહિયે. બીજો ચંદિંડયકે ૦ ચંડયકી થાય તે અંધારા પડવા થકી આરંભીને અજવાલી પૂર્ણિમા સુધી ચંડમાસ કહેવાય. ત્રીજો રિંડકે ૦ ક્રતુ તે લોક રુઢિયે સાઠ અહો રાત્રીયે ક્રતુ કહિયે. તેનો અર્ધમાસ એટલે ત્રીસ અહોરાત્રી પ્રમાણનો તે ક્રતુમાસ જાણવો. ચોથો, આદિત્ય જે સૂર્ય તેહનું અયન એકશો ને ત્ર્યાસી દિવસનું હોય. તેનો ઠંઠો નાગ તે આદિત્યમાસ કહિયે. પાંચમો, અનિર્વાર્ધિત તે તેર ચંડમાસે થાય. વાર ચંડમાસે સંવત્સર જાણવો. પરંતુ જેવારે એક વધે તેવારે તેને અનિર્વાર્ધિત માસ કહિયે.

એનુંજ પ્રમાણ વિશેષ દેસાઢે છે. મૂલ:- અહરત્ત સિત્તવીસં, તિસત્ત સત્તઠિ નાગનસ્કતો, ॥ ચંદોઅ ઝણત્તીસં, વસઠ્ઠિનાગાય વત્તીસં ॥ ૧૦૫ ॥ અર્થ:- સત્તા વીસ અહોરાત્રી અને એક અહોરાત્રીના શમસઠ નાગ કરિયે તેવા એકવીસ નાગે અધિક એક નક્કત્ર માસથાય. અને માસના ઝંઘણત્રીસ અહોરાત્રી તેના ઉપર એક અહોરાત્રીના વાસઠ નાગ કરિયે, એવા વત્તીસ નાગે અધિક એક ચંડમાસ થાય.

મૂલ:- ઝવમાસો તીસદિણો, આશ્વોવિ તીસ હોઈ અર્ધંચ ॥ અનિવહ્મિં ઝંઘમા

સો, ચઠવીસ સપ્ત ઢેણ ॥ ૫૦૬ ॥ અર્થ— ચતુમાસ તે સપૂર્ણ પ્રીતિવિવસ પ્રમાણનો જાણવો તથા આદિત્યમાસ તે પ્રીતિ વિવસ અને ઘરેર એક વિવસના સાવિયા પ્રીતિ જાગ કરિયે તેટલા પ્રમાણનો જાણવો અને અનિર્વાહિત માસ તે ચઠવીસે અધિક એકશત ઢેણ એટલે જાગ તેજ રેલાઢે ॥ ૫૦૬ ॥

મૂલ — જાગાણિગ વીસતર્ય, તીસાણાદિયા વિણાણચ ॥ એ જહ નિપ્પરિં, જહંતિ સમયાઘ તદ્વ નેય ॥ ૫૦૭ ॥ અર્થ— તે પૂર્વોક્ત એકશોને ચોવીસ જાગ એક અદોરાત્રના કરિયે તેવા એકશો એકવીસ જાગ અને એક દિવસે અધિક પ્રીતિ એટલે એકત્રીસ દિવસ અર્થાત્ એકત્રીસ વિવસને એક અદોરાત્રીના એકશો ચોવીસ જાગમાહેલા એકશોને એકવીસ જાગ ઘરેર, એટલું અનિર્વાહિત માસનું પ્રમાણ જાણવું એરીતે એ પાંચમાસની જેમ નિ પ્પતિ એટલે પ્રાપ્તિ થાયઢે તે સમય કે સિદ્ધાંત થકી જાણવી. ક્રિતિગાથા ચતુષ્ટયાય ॥ ૫૦૭ ॥

અવતરણ — વરિસાણ પંચજેયસિ એટલે વર્ષના પાંચ જેવું એકશોને વેતાલી સમું દાર કહેઢે મૂલ— સંવહરાઠ પંચઠ, ચવેચવેનિવક્રિયે ચેવ ॥ ચવેનિવક્રિયે એ તદ્, વિસત્તિમાસેહિ જુગમાણ ॥ ૫૦૮ ॥ અર્થ— ચંદ્રાદિક સંવત્સર પાંચ ક હાઢે. તેમાં પૂર્વોક્ત ચંદ્રમાસે જે નીપન્યો તે ચંદ્ર સંવત્સર જાણવો તેનું પ્રમાણ ત્રણશોં ઘોપન દિવસ અને એક દિવસના બાસઠ જાગ કરિયે તેવા દાર જાગ ઘરેર જાણવા તેમજ બીજા ચંદ્રસવત્સરનું પણ માન જાણવું હવે ચંદ્રસંવત્સરથી એક અધિક માસ થાય એટલે તેને અનિર્વાહિત સંવત્સર જાણવો તેનું પ્રમાણ ત્રણસે ત્રણાલી દિવસ અને એક દિવસના બાસઠ જાગ કરી તેમાંના ચુમાલીશ જાગ એવો એક અનિર્વાહિતસવત્સર જાણવો એકત્રીશ અદોરાત્ર અને એક દિવસના એકશો ચોવીસ જાગ કરિયે તે માહેલા એકશો એકવીસ જાગ ઘરેર, એ અનિર્વાહિત માસનું માન જાણવું હવે પૂર્વોક્ત માને અનિર્વાહિત સવત્સર થે અને ચંદ્રસંવત્સર ત્રણ એવા પાંચ સવત્સરે એક યુગમાન થાયઢે તે બાસઠ ચંદ્રમાસ પ્રમાણક ઢે સા રાંશ એક યુગમાં ત્રણ ચાંડ સંવત્સર તે ચાંડસંવત્સરના પ્રત્યેક દારમાસ મહીઠ ત્રીશ ચાંડમાસ અને થે અનિર્વાહિત સંવત્સર તેમાં એક અનિર્વાહિત સવત્સરના તેર ચાંડમાસ એ પ્રમાણે બીજા વરસના પણ તેર મહી એકદર ઠવીસ માસ અને પૂર્વોક્ત ચાંડમાસ ઠત્રીશ મહીને બાસઠચાંડમાસે એક યુગનું માન થાય ॥ ૫૦૮ ॥

અવતરણ — જોગસરૂવસિ એટલે જોગના સ્વરૂપનું એકશો ને તેતાલીશમું દાર પ્રગટ કરતો કહેઢે મૂલ — માધવર્ક્ષિતલાઈ, ફીસીપપ્પા રઠવરિમત્તજંજા ॥

ચત્વરસ્રજ્જુલોગો, તસ્માદ્દોવિહરે સત્ત ॥ ૧૦૯ ॥ અર્થ:- માધવતિ જે અલોકને
ફરસેઢે. સર્વ અધસ્તન જાગ તેથીકી માંમીને સિદ્ધસિલાનો ઉપરલો જાગ ત્યાંસુધી
ચત્વર રાજ માન લોકઢે. તેને અધસ્તન જાગે વિસ્તારપણે જોડ્યે. તેવારે સાતરાજ
કાંડક ડણાઢે. પરંતુ સૂત્રકારે અલ્પપણાને લીધે તેની વિવદ્ધા કરી નથી ॥ ૧૦૯ ॥

મૂલ:- ડવરિં પાસહાણી, તા નેયા જીવનૂતલે ંગા ॥ તયણુપ્પાસવુઢી, પં
ચમકર્ણમિ જા પંચ ॥ ૧૧૦ ॥ અર્થ:- ત્યાંથીકી ંટલે તે અધસ્તન પ્રદેશથીકી આરં
નીને જેમ જેમ અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ ડંચા જડ્યે, તેમ તેમ પ્રદેશ પ્રદેશની
હાણી જાણવી. તે જ્યાંસુધી સંનૂતલા ંથ્વી ંકરાજનીઢે ત્યાંસુધી જાણવી. તય
ણુકે ૦ તેવારપઢી વલી અંગુલને અસંખ્યાતમે જાગે ંદિ જાણવી. તે જ્યાંસુધી પાં
ચમો દેવલોક પાંચરાજનોઢે, ત્યાંસુધી જાણવી. ॥ ૧૧૦ ॥

મૂલ:- પુણરવિ પાસહાણી, સિદ્ધિસિલાંક્રગારજૂ ॥ ધમ્માં લોગમજ્ઞે
જોયણ અસંખકોમીહિં ॥ ૧૧૧ ॥ અર્થ:- પુનરપિકે ૦ વલી તે પાંચમા બ્રહ્મ
દેવલોક થકી પ્રદેશની હાણી થાયઢે. પહેલાની પરે અંગુલને અસંખ્યાતમે જાગે
પ્રદેશ ઘટે તે જ્યાં સીમ સિદ્ધિસિલા ંકરાજની આવે ત્યાં સીમ જાણવી. ધમ્મા
કે ૦ રત્નપ્રજા પહેલી ંથ્વી તેહને સમનૂતલે અધોજાગે અસંખ્યાત યોજનની કો
ડી ડલંથી જાડ્યે ત્યાં લોકનો મધ્યજાગ આવે. ॥ ૧૧૧ ॥

મૂલ:- હિંઢા હોમુદમલ્લગ, તુલ્લો ડવરિંતું સંપુઢ વિચ્છાણં ॥ અણુસરય મલ્લગાણં,
લોગો પંચઢિકાયમડ ॥ ૧૧૨ ॥ અર્થ:- લોકને અધોજાગે અધોમુખ સરાવલાને
આકારે તે ઉપર વલી સંપુટને આકારે ંટલે ંક સરાવલું તેના ઉપર બીજું ડં
ધું સરાવલું ઢડ્યે તે સંપુટ આકાર સ્થિત કે ૦ રહ્યા જે સરાવલા તેને અનુસારે આ
કાર થાય. ંમ મલ્લકને આકારે ં લોક જે પંચાસ્તિકાય મય તે હોયઢે. ॥ ૧૧૨ ॥

મૂલ:- તિરિયં સત્તાવન્ના, ડહુંપંચેવ હોંતિ રેહાડં ॥ પાંસુ ચડસુરજૂ, ચડદસરજૂ
ય તસનાડી ॥ ૧૧૩ ॥ અર્થ:- તિરઢી સત્તાવન રેખા અને ડની પાંચ રેખા થાય.
ંમ કરતાં પ્રવાહે ચાર ંમાંમૂ ંકરાજ અને ચડદરાજ પ્રમાણ ડસનાડી થાયઢે.

મૂલ:- તિરિયં ચડરો ઢોસું, ઢઢોસુંઅઢ ઢસયંકેકે ॥ બારસ ઢોસું સોલસ, ઢોસું વી
સાય ચડસુંપિ ॥ ૧૧૪ ॥ અર્થ:- રુચક સમનૂતલાના જાગ થકી ડંચો બેહુ પંક્તિયે ડ
ગણત્રીસ રેખા થકી ઉપરે તિરઢા ચાર ચાર ંમાંડૂથ્યા. તેમાં ચાર ઢસનાડી મધ્યગત
હોય. ત્યાં ઢસનાડી બાહિરે ંમાંવા નથી. તેવારપઢી ઉપરની બે પંક્તિનેવિષે ઢ ઢ ંમાં
મૂથ્યા થાય. તેમાં ચાર ઢસનામી મધ્યગત જાણવા, અને ઢસનાડીની બાહર ંક ંક

एटले वे पद्मत्वामां एक एक पठी एक एक पंक्तिमां वली थात खांहुआ, स्यां वने पासे वे वे खांहुआ वध्या तेथी पठी वली वसयके० वस खांहुआ य या स्यां बेहुपासे प्रण प्रण वध्या, ए एकेक पंक्तिये वध्या पठी वली धार य या वेठ पंक्तिने विपे चार चार खांहुआ वेठ पासे वध्या पठी वेठ पंक्तिने विपे शोल शोल, स्यां ठ ठ वध्या पठी चार पंक्तिने विपे बीस बीस खांहुआ स्यां चारे पंक्तिने विपे थात थात बाहेर वध्या एम कर्ध्वलोकने विपे चठव पंक्तिये यथा संजये वधता खांहुआ कहा ॥ ९१४ ॥

॥ मूल - पुणरवि सोलस दोसु, चारस दोसु पि दोइ नायवा ॥ तिसु दस ति तु अठ हाय दोसु दोसु पि चत्तारि ॥ ९१५ ॥ अर्थ - वली ठपरली वे पंक्तिने विपे सोल सोल वली वेठ पंक्तिने विपे चार चार होय ते जाणवा पठी प्रण पं क्तिने विपे दश दश, वली त्रण पंक्तिने विपे थात थात तथा ठठदोसुं के० वे पं क्तिने विपे ठ ठ वली वे पंक्तिने विपे नाडीमां रदेला चार चार खांहुआ जाणवा. एटले कर्ध्व लोकनी बात कही ॥ ९१५ ॥

हवे अधोलोके सात नरक पृथ्वीने विपे कर्ध्व थने अधोनागे जे खांहुआ ठे ते कहेते - मूल - ठपरिय लोय मल, चठरो चठरोय सवहिं नेया ॥ तिग तिग झग झग एकेक गोय जा सतमी पुठवी ॥ ९१६ ॥ अर्थ - ठपरित के० नीचे रु चकना मध्यनागयकी थारंजी चार चार खांहुआ सर्व साते पृथ्वी प्रसनाडीनी मांहे कर्ध्व अधोनागे जाणवा प्रसनाडीनी बाहेर द्वितीयादिक पृथ्वीने विपे अनुक्रमे प्रण प्रण वे वे थने एक एक खांहुआ जाणवा ते ज्यां सुधी सातमी पृथ्वी प्राप्त पाय, स्यांसुधी जाणवा रत्नप्रनाये प्रसनाडीनी बाहेर खांहुआनो अ नाव ठे. धारपठी बीजी शर्कराप्रनाये ठपरना तलनो थारज करी दक्षिण वाम नागनेविपे प्रति पंक्ति तीर्थक एवा प्रण प्रण खांहुआ कर्ध्व अधोनागे करी जाण वा ते सातमी पृथ्वीना अधोनागसुधी जाणवा

॥ श्रीजी बालुकाप्रनाना कर्ध्वनागनो थारंज करी थने बाळुने विपे खांहुआ प्र ण त्रणनी धागल वली प्रण प्रण खांहुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत पठी पंकप्रनाना कर्ध्वनागनो थारंज करी थने बाळुने विपे पूर्व खांहुआनी धाग ल वे वे खांहुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत पठी धूम प्रनाना कर्ध्वनाग नो थारंज करी थने बाळुने विपे धवे खांहुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत. पठी तमःप्रनानो थारंज करी थने बाळुने विपे एक एक खांहुआ जाणवो ते सा

તમી પૃથ્વી પર્યંત. પઠી સપ્તમ પૃથ્વીને વિષે પૂર્વે કહેલા ધાંડુઆની આગલ દરેક પંક્તિને વિષે એક એક ધાંડુ આય છે. એમ ઉપર થકી નીચે આવતાં જે ધાંડુઆ થયા તે કહ્યા. એ પ્રમાણે અધોલોકને વિષે ઊર્ધ્વ અને અધોનાગે ધાંડુઆ કહ્યા.

હવે નીચે થકી ઉપર જાતાં જેમ વૃદ્ધિ થાય તેમ દેખાડે છે. મૂલ:- અઢવી સા ઠઢીસા, ચઢવીસા, વીસ સોલ દસ ચરો ॥ સત્તાસું પુઢવીસું, તિરિયં ધાંડુયં ગપરિમાણં ॥ ૯૧૭ ॥ અર્થ:- અઠાવીસ, ઠવીસ, ચોવીસ, વીસ, સોલ, દશ, ને ચાર એ સાત પૃથ્વીને વિષે અનુક્રમે તિરઠો ધાંડુઆનો પરિમાણ કહ્યો. ॥ ૯૧૭ ॥

હવે અર્ધ ઊર્ધ્વ એ બન્ને લોકના ધાંડુઆનો માન કહે છે. મૂલ:- પંચસયવા રસુત્તર, હેઠા તિસયાવ ચર અશ્વહિયા ॥ અહ ઝડું અષ્ણયા, સોલહિયા ધાંડુઆ સવે ॥ ૯૧૮ ॥ અર્થ:- પાંચર્ણેને બાર ધાંડુઆ હેઠાકે નીચે અધોલોકને વિષે જાણવા. અને ત્રણર્ણે ને ચાર ધાંડુઆ ઝંચા ઊર્ધ્વ લોકને વિષે જાણવા. એ અર્ધ ને ઊર્ધ્વ બેના મલી આઠર્ણે સોલ ધાંડુઆ થાય. ॥ ૯૧૮ ॥

હવે ચઢરાજ જેમ થાય તેમ દેખાડે છે. મૂલ:- સત્તેવય રજૂઠ, એગા પંચેવ લો ગવિઢારો ॥ અહલોય તિરિયમજ્ઞા, એગા રજૂ અલોગંતે ॥ ૯૧૯ ॥ અર્થ:- સા તરાજ, એકરાજ અને પાંચરાજ લોકનો વિસ્તાર જાણવો. તેમાં અનુક્રમે અધોલોકે સાતરાજ, તિરઠે લોકે એકરાજ, મધ્યલોકે પાંચરાજ અને તેવારપઠી એકરાજ અધોલોકના અંતસુધી હોય. ॥ ૯૧૯ ॥

હવે ત્રણપ્રકારનો રાજ દેખાડવાને અર્થે કહે છે. મૂલ:- બત્તીસં રજૂઠ, હિઠા રુ યગસ્સ હોંતિ નાયઢા ॥ એગોણવીસ સુવરિં, ઇગુવન્ના સઘપિંમેણં ॥ ૯૨૦ ॥ અર્થ:- ઇહાં ત્રણ પ્રકારના રજૂ છે. પેહેલા સુચીરજૂ. બીજા પ્રતરરજૂ અને ત્રીજા ધનરજૂ. તેમાં જે આયામે ચાર ધાંડુઆ અને બાહુલે એક ધાંડુ આમ સુચીને આકારે થાય. તે સુચીરજૂ જાણવા. હવે સુચીરજૂને સુચીરજૂગુણો કરિયે તેવારે સોલ ધાંડુઆ પ્રમાણ પ્રતરરજૂ થાય. એજ પ્રતરરજૂને ચાર ગુણો કરીએ તેવારે સોલ ધાંડુ આ, તેને ચારે ગુણતાં ચોશઠ થાય. તે ધનરજૂ જાણવો. જે ઉપરાં ઉપર ચાર પ્રતર થાય તે ધનરજૂ જાણવો.

હવે પાંચર્ણે બાર ધાંડુઆ માન અધોલોકે ધાંડુઆની રાશીઢે તેને પ્રતરરજૂ આણવાને અર્થે સોલેકરી નાગ આપિયે તેવારે બત્રીશ પ્રતરરજૂ થાય. તે રુચક પ્રદેશ થકી નીચે જાણવા. તેમજ ઊર્ધ્વલોકના ત્રણર્ણે ને ચાર ધાંડુઆ તેને શોલે નાગ આપિયે તેવારે ઊર્ધ્વલોકે ઝંગણીશ પ્રતરરજૂ થાય. તે રુચક પ્રદેશ થકી ઝંચા જાણવા. અથ ઝર્ધ બે લોકને વિષે સર્વે મલી એકાવન્ન થાય. ॥ ૯૨૦ ॥

હવે ત્રણ પ્રકારના રક્ષૂની સંખ્યા લેવાયે છે મૂલ-તિલ્લિસયા તેવાલા ઘણરક્ષૂપરરક્ષૂ
જગવજા ॥ સુરરક્ષૂ પણસહસ્તા, ચત્તારિસયા ચચહસીયા ॥ ૧૨૧ ॥ અર્થ - ત્રણસે તેતાલી
સ ધનરક્ષૂ થાય, એકાવન પ્રતરરક્ષૂ થાય પાંચ હજાર ચારશેને અઠાસાસી છુવિરક્ષૂ થાય

મૂલ - સુરરક્ષૂ ચચહિં સ્વમગેહિં સોલસયપર રક્ષૂ ॥ ચચસહિસ્વમગેહિં, ઘ
ણરક્ષૂ હોડ વિજેત ॥ ૧૨૨ ॥ અર્થ - છુવિરક્ષૂ ચાર સ્વામૂં થાય સોલ સ્વામૂં પ્રત
રરક્ષૂ થાય અને ચોસઠ સ્વામૂંકરી ધનરક્ષૂ થાય એવા પ્રકારે વિશેયોકે ૦ જાણવા

ધનરક્ષૂ કહેવાને અર્થે પ્રકાર લેવાયે છે મૂલ - હાહિણપાસિ હ્રસ્વના, વામેસંધિ
ક્ષ વિવિધ્ય વિવરીય ॥ નાહીજીઆ તિ રક્ષૂ, ઘડાહો સતઠજાયા ॥ ૧૨૩ ॥ અર્થ -
પ્રસનાહીની દક્ષિણ પાસે લે સ્વમગે. બ્રહ્મલોકના મધ્યયકી નીચલો અને ઘરલો
૧ લેવ લેઈ વિપરીતપણે નીચેનો જાગ ઘરકરી ઘરનો જાગ નીચે કરી વામેકે ૦
માથે પાસે સંધિક્ષકે ૦ સાંધિયે પઢી તે બંને સ્વમ રાજને વિસ્તારે પ્રસનાહી સહિત
કરિયે તેવારે સર્વે પ્રણરાજ વિસ્તારે થાય, અને ઇંચપણે તથા નીચપણે એકઠા
કક્ષા થકા સાતરાજ થાય ॥ ૧૨૪ ॥

મૂલ - હેઠાઘ વામસ્વમ, હાહિણપાસિ ઉવસુ વિવરીય ॥ ઘરિમતિરક્ષૂસ્વમ,
વામેઘામિ સંધેક્ષા ॥ ૧૨૫ ॥ અર્થ - અધોલોકે પ્રસનાહી થકી માઘી વાજીયે જે
સ્વમગે તે ક્ષેત્રે વિપરીતપણે જમણી વાજીયે, અને ઘરલો ત્રણ રાજનો જે
સ્વમ તે માઘીપાસે જોડીયે હજાં ૧ જાવનાજે લોક કર્ધ્વ અથ મલી ચચદ રાજ પ્ર
માણયે તેમાં નીચે વિસ્તારે શ્રેષ્ઠે ઘણા સાતરાજ પ્રમાણયે અને તિરઠા લોકને મ
ધ્ય એક રાજ પ્રમાણ યે. બ્રહ્મલોકને મધ્ય પાંચ રાજ પ્રમાણયે, ઘણી ઘર લોકાંતે
એકરાજ પ્રમાણયે અને ઘીજે ઠેકાણે વિસ્તારનો નિયમ નથી એવા લોકનો ૧ ધન
કરવાને અર્થે પ્રથમ અર્ધ સર્વે તે આવીરીતે કે, સર્વે એકરાજ વિસ્તીર્ણ પ્રસના
હીયે, તેની જમણી વાજી બ્રહ્મલોકના મધ્યયકી ઘરનો અને નીચેનો સ્વમ ૧ ક્ષે
પ્રસનાહીની માઘી પાસે વિપરીતપણે જોડીયે એમ કરતાં કર્ધ્વલોક પ્રણરાજ વિ
સ્તારે થાય અને ઇંચપણે સાતરાજ માટેરા થાય

હવે અધોલોકે પ્રસનાહીની માઘી વાજીયે જે સ્વમ ગે તે ક્ષેત્રે વિપરીતપણે જમ
ણી વાજીયે જોડીયે એમ કરવાથી અધસ્તન લોકનું અર્ધ વેશોન ચારરાજ માટેરા
વિસ્તારે થાય અને ઇંચાહમાં સાતરાજ જાણેતો થાય, પઢી ઘરનો અર્ધ, બુદિયે
ક્ષેત્ર નીચે માઘી વાજીયે જોડીયે એમ કરવાથી વિસ્તારે કાંઈક સાતરાજ માટેરા
થાય જે અને ઇંચપણે ક્યાંએક સાતરાજ જાણેરા થાય તથા ક્યાંએક સાતરાજ

માઠેરા થાય પઠી જ્યાં જાઠેરા સાતરાજ ઠે ત્યાં સાતરાજ ઉપરના લેડ જ્યાં ડંઠા ઠે ત્યાં જોડિયે. એમ કરતાં સાતરાજ ધન થયો. એ વ્યવહારનયના મતે સ્થૂલ દૃષ્ટિપણા થકી જો લગારેક ક્યાંક ડણાઠે તોપણ સાતરાજ કહિયે. ॥૯૧૪॥

હવે એ ધનપણે કરેલા લોકની રજી સંખ્યા કહેઠે. મૂલ:- તિન્નિસયા તેયાજા, રજૂણં હોંતિ સવ્વલોગમ્મિ ॥ ચત્તરંસો હોડ જયં, સત્તણ્ણવણેણિમાસંસ્વા ॥ ૯૧૫ ॥ અર્થ:- સર્વ ચત્તરરાજ લોકનો ધન કરિયે તેવારે ત્રણસે તેતાલીસ રાજ થાયઠે. તે આવીરીતે કે, ધન કહ્યાથી સમસ્ત સમચતુરસ્ર થયો. સંવર્તિત લોકને આયામે વિષ્કંજે વાદુલ્ય સર્વ સાત રાજ થાય. તે સાતને સાતવાર ગુણાકાર કરિયે તે આ વીરીતે. સાતને સાતે ગુણતાં ડંગણપચાશ થાય તેવા. સાત ડંગણપચાશ આંક ઢા-માંદીને એકંદર સરવાલો કરતાં ત્રણશે ને તેતાલીસ પૂર્વોક્ત રજી થાયઠે. એ સર્વ વ્યવહાર નય આશ્રી કહ્યો ઠે. અને નિશ્ચય નયથકી તો વર્ણને ડંગણચાલીસ ધનરજૂ સંજવેઠે. તેજ કહેઠે. ॥ ૯૧૫ ॥

મૂલ:- ડવરિઠ અહ્હ ઠપ્પન્ન પયર પચ્ચરક્કદિઠિલ્લંમાણં ॥ વગ્ગં કુણહિ પિદ્ધુપિદ્ધુ, સંજોગે તિજયગણિયપયં ॥ ૯૧૬ ॥ અર્થ:- ડંચપણે નીચેથકી ગણિયે અથવા નીચે થકી ડંચપણા સુધી ઠપ્પન્ન પંક્તિની સંખ્યાઠે અને તિરિયં ચત્તરો ઇત્યાદિ ગાથાને વિપે તિરહ્વા સ્વાંમુઆ કહ્યા તે પ્રત્યક્ષે દીઠા એવા સ્વંમનો વર્ગ કરિયે. વલી તજુણો વર્ગ કરિયે. ચાર ચાર ગુણા ઇત્યાદિક સર્વ પંક્તિનો વર્ગ જૂડોજૂડો કરી પઠી એકઠા કરિયે તેવારે ત્રણે લોકનો ગણિત પદ (૧૫૧૯૬) એટલા સ્વાંમુઆ થાય. એને ચોસવને જાગે દડ્યે તેવારે વર્ણને ડંગણચાલીસ ધનરજૂ થાય. ॥૯૧૬॥

એહિજ અર્થે ગાથાયે કરી દેવાડેઠે. મૂલ:- સહસેગારસડ્ડસયા, વત્તીસહિયા અહંમિ સ્વંમાણં ॥ સમદીહપિદ્ધુચ્છેહાણ ધણરજૂ ચત્તરંસમાણેણં ॥ ૯૧૭ ॥ અર્થે અગ્યાર હજાર વર્ણને વત્તીસ એટલા અધિકા સ્વાંમુઆ અધોલોકે ઠે. પણ તે એહેવા-ઠે. કે સરસું જેમનું લાંબપણું પહોલપણું ને જાડપણું ઠે. ધનરજૂ એથકી થાય. ચતુરસ્ર માન હોય. ॥૯૧૭ ॥

મૂલ:- ચત્તારિસહસ્સાઈ, ચવસઠિ જુઆઈ કઢલોગંમિ ॥ પનરહસહસ્સ ડસયં, ઠન્નચય જાવમુજણસિં ॥ ૯૧૮ ॥ અર્થ:- ચાર હજાર ને ચોસઠ સહિત એટલા સ્વાંમુઆ કર્ધ્વલોકને વિપે ઠે. વેઝમલી પન્નર હજાર વર્ણને ઠન્ન થાય. ॥૯૧૮॥

મૂલ:- ચવસઠિએ વિહત્તં, ડગુવાલા ડોસયા હવિક્કેવં ॥ લોઘણરજૂણં, તિરિયં ચવરોત્તિ ગાહ્હો ॥ ૯૧૯ ॥ અર્થ:- પૂર્વોક્ત સંખ્યાને ચોસવના આંક સાથે વિ

હત્તકે ૦ ॥ ષેવિયે ઇટલે ખાગ આપિયે તેવારે વડો ને 'ઠંગણખાલીત થાય' એમ લો
કનેવિયે ઇટલા ધનરજી થાય ॥ ઇટલે તિરિયચરો એ ગાથામાં જે સ્વાંમુઆ કહ્યા
ઠે તેહનો વર્ગ કરિયે તેવારે એ ગાથાર્થે જાણવો ॥ ૫૧૫ ॥

રુચકપ્રવેશ થકી જે વેવલોક જેટલો દૂરઠે તે વેલાડેઠે મૂલ - ઠસુ સ્વર્ગોસુ યજ્ઞ
મં, યજ્ઞસુ જગ વસ સુદંતિ ચષારી ॥ ધવસુ ચષક ગેધિક્કુ પુત્રાર ૬ ચષકમિ ॥ ૫૧૬ ॥
અર્થ - રુચકપત્રી ઠવે મુસે ઠ સ્વાંમુએ વોઢરાજ થાય, સ્વાં સૌધર્મ ને ફેશાન એ વે
વેવલોકઠે તે થકી ઘર ચાર સ્વાંમુએ એકરાજ પ્રમાણે સેત્ર, તેમાં વલી સનતકુ
માર ને માહેડ ૬ એ વે વેવલોકઠે. આગલ વજ સ્વાંમુએ અઢીરાજમાં વ્રજાં લોતંક,
શુક, ને સદસાર લક્ષણ ચાર વેવલોક ઠે તેવાર પઠી વલી ચારસ્વાંમુએ આનત, પ્રાણત,
આરણ ને અચ્યુત એ ચાર વેવ લોકઠે, તે પઠી વલી નવયેધ્યક પંચાનુત્તર વિમાન સિદ્ધ
સિદ્ધા એ સર્વ ચાર સ્વાંમુએ ઠે એ સાતરાજમાં સૌધર્માદિક વેવલોક કહ્યા. ॥ ૫૧૬ ॥

તિરનો રાજમાન વેલાડતો લોક પ્રમાણ કહેઠે મૂલ - સર્વચુપુરિમંતાઠ, અ
પરંતો જાવ રક્ષમાર્ફત ॥ ૫૧૭ ॥ રક્ષમાર્ણે લોગો ચઠદસરજૂઠાં ॥ ૫૧૮ ॥ અર્થ - સ્વ
યંત્રમણ સમુદની પૂર્વદિશિયકી માંદીને અવરાંતકે ૦ જ્યાં સુધી પશ્ચિમ દિશિનો
પ્રાંત ઠે સ્વાંમુધી એક રાજનો માન જાણવો ॥ રાજને પ્રમાણે લોક ચઠદરાજ
પ્રમાણઠે કિતિગાથા ત્રયોવિણતિકાર્થ ॥ ૫૧૮ ॥

અવતરણ - સજ્ઞાઠતિભિવિ ઇટલે પ્રણ સંજ્ઞાનું એકશોને ધુમાલીસમું દાર
કહેઠે મૂલ - સજ્ઞાઠતિભિ પઠમે ઠ વીદિકાલોષણસિયાનામ ॥ તદ્દ હેવવાય વિઠી,
વાઘ વણ્ણા તદિયરાઠ ॥ ૫૧૯ ॥ અર્થ - સજ્ઞા પ્રણ કહિઠે 'સ્વાં જે સમ્યક્પ્રકા
રે જ્ઞાનપણુ તે સંજ્ઞા કહિયે તેમાં પઠમાકે ૦ પહેલી તે હુદાં વીધિકે ૦ અતીત અ
નાગત વસ્તુ વિપયિક ઠપવેશ કહેવોઠે જેને વિયે, તે વીધિકાલોપવેશિકા એ નામે
સજ્ઞા જાણવી તદ્દકે ૦ તેમજ વલી વીજી હેમુકે ૦ કારણ નિમિત્ત તેહનો વઘન
કે ૦ કહેવો તે વિપયિક ઠપવેશની પ્રરૂપણા કરવીઠે જેને વિયે તે હેતુવાદોપવેશ
કા નામે સંજ્ઞા જાણવી વીજી જ્યાં દટ્ટી શબ્દે સમ્યક્ત્વાદિકનો વાવ કહેવો તે
વિપયિક જ્યાં ઠપવેશઠે તે દટ્ટિવાદોપવેશિકી નામે સંજ્ઞા જાણવી તે તદિયરાકે ૦
તેથકી હિતર જાણવી. એનું સ્વરૂપ કેહેનાર ઠતો સૂત્રકાર ગાથા કહેઠે ॥ ૫૨૦ ॥

મૂલ - એપં કરેમિ એપં, કયંમણ હમ મહં કરિસ્તામિ ॥ સોવીદિકાજસન્નિ, જો હ્યં
સિદ્ધાજસન્નિધરો ॥ ૫૨૧ ॥ અર્થ - આ અમુક કામ હું કરુહુ, આ અમુક કામ
મે કયુ થને એ અમુક હું કરીશ પરીતે જે વર્ધમાન, જૂત થને નવિય એવા પ્રણ

કાલનેવિપે રેહેનારી વસ્તુવિષયક સંજ્ઞાને ધારણ કરનારો તે દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞાએ કરી સંજ્ઞી. એ સંજ્ઞાના ધરનાર તે ગર્ભજ તિર્યંચ અથવા મનુષ્ય, દેવ, નારકી તે મનઃપર્યાપ્તિયુક્ત જાણવા. તેનેજ ત્રિકાલ વિષયિક વિચારાદિકનો સંજવ છે. એમથ્યે ઘણું કરીને સર્વ અર્થ સ્પષ્ટરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે. તેજ કહે છે. જેમ ચક્રુવાલો પુરુષ દીપકના પ્રકાશકરી સ્પષ્ટ અર્થપ્રાપ્તિ પામે છે તેમ આ પણ મનોપલઘ્વિયસંપન્ન થઈને મનોરૂપ ઇચ્છાને આધારે ઉત્પન્ન થઈલા વિચારે કરી એટલે પૂર્વપરાનુસંધાને કરી યથાસ્થિત સ્પષ્ટ અર્થને પામે છે. અને જેને તેવીરીતીના ત્રિકાલ વિષયિક વિચાર નથી તે અસંજ્ઞી. એવું સહજ સિદ્ધ થાય છે. તે અસંજ્ઞી સમૂર્ઘિમ, પંચેન્દ્રિય અને વિકલ્પેન્દ્રિયાદિક જાણવા. તે અતિ સ્વલ્પમાં સ્વલ્પ મનોપલઘ્વી સંપન્નત્વે કરી અસ્પષ્ટ અર્થ જાણે છે. તેજ કહે છે. સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય કરતાં સમૂર્ઘિમ પંચેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ અર્થ જાણે છે, તેના કરતાં ચતુરિન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે, તેના કરતાં ત્રિન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે, તેના કરતાં બેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે અને તેના કરતાં એકેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે. તેને ઘણુકરી મનોઇચ્છાનો અસંજવ છે. માટે કેવલ અવ્યક્તજ કોઈ અત્યંત સૂક્ષ્મ મન જાણવું. જેનાયોગે કરી આહારાદિ સંજ્ઞા અવ્યક્તરૂપ ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૯૩૩ ॥

મૂલ:-જેઝળ સંચિંતેઝં, ઇચ્છાણિષ્ઠેસુ વિસયવત્સુ ॥ વડુંતિનિયત્તિય, સદેહપરિપાલણાહેઝં ॥ ૯૩૪ ॥ અર્થ:- જે કોઈ વલી ચિંતવીને ઇષ્ઠાનિષ્ઠ જે કાંઈ ઠાયા આતપ આહારાદિક વિષય વસ્તુ તેનેવિપે પ્રવર્તે અને અનિષ્ઠવસ્તુ થકી નિવર્તે. તે સદેહકે ॥ સ્વદેહ એટલે પોતાના શરીરનું પાલણ પોષણ કરવાને હેતુકે ॥ કારણે ઇષ્ઠાનિષ્ઠને વિપે પ્રવર્તન નિવર્તન કરે. ॥ ૯૩૪ ॥

મૂલ:- પાણ સંપચ્છિચ્ચ, કાલંમિ નયાઃ દીહકાલમિ ॥ તે હેઝવાચસન્ની, નિચ્છેઝા હુંતિહુ અસન્ની ॥ ૯૩૫ ॥ અર્થ:- પ્રાયે સાંપ્રતકે ॥ વર્તમાન કાલ વિષયિક જ્ઞાન છે. ઇહાં પ્રાયના ગ્રહણથકી કોઈક અતીત અનાગતના જાણ પણ હોય. પરંતુ દીર્ઘકાલ વિષયિક જાણે નહીં; તે બેન્દ્રિયાદિક હેતુવાદોપદેશિકી સંજ્ઞાએ સંજ્ઞી હોય અને નિચ્છેષ્ઠાકે ॥ જેકોઈ ઉપ્પણ આતપાદિકને વિપે તેનો નાશ થવા સારું ઠાયાદિકની પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રહિત એવા પૃથીવ્યાદિક જીવો છે તે અસંજ્ઞી જાણવા.

ઇહાં એ જાવજે બુદ્ધિપૂર્વક પોતાના શરીરનું પાલણ કરવાને અર્થે જે ઇષ્ઠ અનિષ્ઠથકી પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ જાણે તે હેતુવાદોપદેશિકીસંજ્ઞાએ સંજ્ઞી. તે બે ઇન્દ્રિયાદિકજ જાણવા. તેમજ એ ઇષ્ઠાનિષ્ઠ પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિનું ચિંતવવું તે મનના વ્યાપાર વિના સંજવતુ નથી. મને કરી પર્યાલોચન તે સંજ્ઞા છે. તે બેન્દ્રિયાદિકને પ

ए हांय तेने पण प्रतिनियत इष्टानिष्ट विषय प्रवृत्ति निवृत्ति एतु दर्शन ठे ते का
रण माटे बेइडियादिक जीवोने हेतुवावोपदेशिकी सहाये संज्ञीपण प्राप्त थायठे.
वली आहारादिक दश संज्ञा पृथिव्यादिकने पण आगल कहेते. ते श्रीपद्मवणा
मां कहिठे पण ते अत्यंत अत्यक्तरूप मोहोदययकी होयठे, अने वली अशोजन
ठे, तेनी अपेक्षाये व्यां पृथिव्यादिकने संज्ञीपण कहेतुं नही लोकमां पण कोइक
पासे थोडुं एक कार्यापण एतले सुवर्ण मात्रना अस्तित्वे करी ते धनघत कहेवाय नही

हवे दृष्टिवावोपदेशसहाये सही अने असंज्ञो ते कहेते भूल-सम्मिष्टी स
ज्ञी संमे नाणे खडबसमिण्य ॥ असस्मि मिष्ठान्मि, विचिवायवएतेण ॥ ९२६ ॥
अर्थ- जे ह्यापोषणमिकज्ञानेकरो वर्धमान सम्यक्ज्ञानपण्यायकी सम्यक्दृष्टि
जाणवो अने सम्यक्ज्ञानसंज्ञारहितपणा यकी मिष्यादृष्टिअसही जाणवो पय
वि मिष्यादृष्टि पण घटादिक वस्तुने घटादिकपणेन जाणे ठे अने केहेवामांपण
घटने घटन कहेते; तथापि तेने निम्हे नय अज्ञानी कहिये केमके ते जगवत
नापित यथावस्थित वस्तुनो अंगेकार करता नथो, इहां शिष्यपूजेठे के जो विशि
ष्टसहाये सहित सम्यक्दृष्टिने संज्ञो कहिये तो ह्यापोषणमिक ज्ञान सहित केम
कह्यो? ह्यायिकज्ञाने तो विसिष्टतर संज्ञा होय ठे तो ते केम न लीयो?

इहां उत्तर कहेते के जे अतीत अर्थनुं स्मरण करतु अने अनागतनी चिंतव
ना करधी तेने सज्ञा कहिये अने श्रीकेवलीजगवानतो सदासर्वदा सर्वजाव जाणे
ज ठे तो तेकेवलीने कांई अतीत अर्थनुं स्मरण अने अनागतनुं चितन नथी अने
एनेतो स्मरण चितनठे तेमाटे ह्यापोषणमिकज्ञानी तेज सम्यक्दृष्टिसज्ञी कह्यो

वली शिष्य पुजेठे के प्रथम हेतुवावोपदेशे करी सही कहेवाने योग्यठे कार
ण हेतुवावोपदेशे करी अष्टमनोपलब्धिसंपन्न एवा जे बीडियादिक तेने अवि
शुद्धतरपण ठे माटे संज्ञीपणाए करी अंगीकार ठे पठो दीर्घकालोपदेशे करी हे
तुवावोपदेशसज्ञानी अपेक्षाए दीर्घकालोपदेशसंज्ञाना मनपर्याप्तियुक्तपण्यायकी अ
तिशुद्धपण ठे माटे पठी कहेवी तो शावान्ते उत्कृष्ट उपन्यास करेते?

तेनो उत्तर कहेते अहीयां समस्त सूत्रोनेविषे कोइठेकाणे पण सही अथवा अस
ही ग्रहण करेते व्यां प्राये सर्व ठेकाणे दीर्घकालोपदेशे करी ग्रहण करेते,
पण हेतुवावोपदेशे करी अने दृष्टिवावोपदेशे करीने ग्रहण करता नथी तेनी खा
तरी थवा सारुं प्रथम दीर्घकालोपदेशेकरी संज्ञीनुं ग्रहण कथु उत्तंच सन्निति
असंनितिय सबे सुपकाजिठव एतेण, पापंस ववहारो कीरइतेणाइठ सकठ पठी

તેના અનંતરે અપ્રધાનત્વે કરી હેતુપદેશે કરી અસંજીનું ગ્રહણ કર્યું તે પછી - સર્વ પ્રધાનત્વથી નેવટ દૃષ્ટિવાદોપદેશસંજ્ઞાનું ગ્રહણ છે. ઇતિ ગાથાપંચકાર્ય ॥૯૩૬॥

અવતરણ:- સન્નાત ચરોતિ એટલે ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાનું એકશો ને પિસ્તાલી સમું ૬૪ કહેતે. મૂલ:- આહાર નય પરિગ્રહ, મેદુણ રૂવાત હોતિ ચત્તારિ ॥ સન્નાત નાદાત, આસંસારં સમગ્ગાણં ॥ ૯૩૭ ॥ અર્થ:- એક ક્ષાયોપશમિકી અને વીજી ઉદયિકીના જેવે કરી બે પ્રકારે સંજ્ઞા જાણવી. તેમાં ક્ષાયોપશમિકી અનંતર કહી આવ્યા. અને વીજી ઉદયિકી, સામાન્યપણે ચાર પ્રકારે છે, તે આહારાદિક જાણવી. તેમાં પ્રથમ ક્રુધા વેદનીયના ઉદયથી તથાવિધ આહારાદિકનું લેવું તે પ્રથમ આહારસંજ્ઞા જાણવી. એ આહારસંજ્ઞા ઉપજવાના શ્રીઠાણાંગમાં ચાર કારણ કહ્યાંતે. યદુક્તં ચત્તરિંગણેહિં આહાર સન્ના સમુપક્લ્લ ૧ તં જહા ઝમકોઠ યાએ સુદ્ધા વેયણીયસ્તકમ્મસ્તઉદ્દાણં મહા તદ્દોવડેણં. પ્રથમ ઝમકે ૦ ચાલી કોતે આહારાદિકની કથા સાંજલીને આહાર ઉપર ઇત્થા થાય. વીજી ક્રુધાવેદનીય કર્મને ઉદયે થાય, ત્રીજી વજી આહારની વાતો સાંજલવાની મતિ ઉપજે, તે મતિના યોગેકરી નિરંતર પણે આહારની ચિંતા થાય, અને ચોથી નય મોહનીયના ઉદયથી દૃષ્ટિ વદન રોમાંચાદિકનો વિકાર તે નય સંજ્ઞા. તેનાં ઉપજવાનાં ચાર સ્થાન કહે. હોણતત્તયાએ, નયવેયણીયસ્તકમ્મસ્ત ઉદ્દાણં, મહા તદ્દોવડેણં, અર્થ:- એક હીનસત્ત્વે કરી એટલે વલના અનાવે, વીજું નયસૂચક કર્મના ઉદયે કરી, ત્રીજું નયની વાત સાંજલવી અને નયંકર દર્શનાદિકથી ઉત્પન્ન થયેલી બુદ્ધિ કરી અને ચોથું આ લોકનેવિપે નય લક્ષણજે અર્થ તેના પર્યાલોચને કરી. ચત્તરિંગણેહિં પરિગ્રહણા સમુપ્પક્લ્લ ૨ અવિમુત્તયાએ લોનવેયણી ૦ મહા ૦ તદ્દો.

લોનના ઉદયથી સંસારનેવિપે આસક્ત પ્રાણી સચિત્ત અચિત્તાદિક વસ્તુનું ગ્રહણ કરે ઇત્યાદિક લોનસંજ્ઞા જાણવી. આલાવાનો અર્થ સુગમ છે. વીજી મૈથુનસંજ્ઞા તે પુરુષવેદના ઉદયથી મૈથુનને અર્થે સ્ત્રીને દેશવાને પ્રસન્નવદન વેષ ૪ પ્રમુખ સાત્ત્વિક આત્મગુણોનું કરવું. તેનાં ચાર કારણ છે. ચિયમંસસોણિયાએ ૧ મોહણિક્કસ્તકમસ્તઉદ્દાણં ૨ મહા ૩ તદ્દો ૪ અર્થ:- ઉપચિત્ત એટલે પુષ્ટ પણે થયાંતે એક માંસ અને વીજો ગોણિતકે ૦ લોહી તે જેના શરીરને વિપે; તેના યોગે સુરત કથાદિક માંજલી મૈથુનનું ચિંતન કરે શેષ પૂર્વવત્ જાણવાં. એહવું છે સ્વપ્ન જેનું તે ચાર સંજ્ઞા સમસ્ત એકંદિયાદિક પ્રાણીને આ સંસારમાં જ્યાં સુધી રહે ત્યાંસુખી થાય. એકંદિયાદિકને એ પ્રત્યક્ષ દેશાય છે. ઉદાહરણ, જેમ વનસ્પ

ति प्रमुख प्रत्यक्ष प्राणी आहारने योगे नवपञ्चव थायवे, नही तो सुकाइ जायवे, ते आहारसंज्ञा वली बेला प्रमुख दस्ताविकने स्पर्शे पोताना अवयव सकोचेवे ते जयसंज्ञा अने बीज पलाशाविक ज्या धन होय त्या जड मूके ते परिग्रह संज्ञा वली कुरुषक, अशोक, अने तिलकाविकना वृक्षो ते खीना आलिंगने, पग ना प्रहारे, कटाक्षे अने विक्षेपाविके फुलेवे ए मधुनसंज्ञा जाणवी ॥ १३४ ॥

अवतरण - सम्राजसत्ति एटले वृक्षसंज्ञानु एकशो ने ठेतालीसष्ट द्वार क हेवे मूल - आहार जय परिग्रह, मेहुण तह कोहमाण मायाय ॥ लोनोह लोग सत्ता, वसनेया सह जीवाण ॥ १३५ ॥ अर्थ - जेणेकरी जाणिये ऊत खिये के आ जीववे ते संज्ञा कहिये ते वेवनीय तथा मोहनीय आश्रित, ज्ञाना वरण दर्शनावरण ह्यापोषणम आश्रित विचित्र आहाराविकनी प्राप्तिनी क्रिया ते वृक्ष प्रकारे वे तेमां चार तो आहाराविक पूर्वजे कहि थाव्या तेज जाणवी पांचमी क्रोषेकरी मुख नयन होठनुं स्फुरनुं इत्याविक चेष्टाकरे ते क्रोषसंज्ञा जाणवी, ठी माने करी जे थडंकारनुं घटकपणु ते मानसंज्ञा जाणवी सातमी मायाये करी छुटु बोलवुं ते मायासंज्ञा जाणवी आठमी लोनेकरी सच्चिदाविक, इष्यनी प्रार्थना करवी ते लोचसंज्ञा जाणवी नवमी मतिज्ञानना आवरणरूप कर्म तेना ह्यापोषणमयकी, शब्दार्थगोचर सामान्यावबोधक्रिया ते उषसंज्ञा जाणवी अने दश मी एमज विशेषावबोध क्रिया ते लोकसंज्ञा जाणवी

ए अग्निप्राय गणांगनी टीकानो ठे अने आचारांगनी टीकामांहे एमकसुं ठे के जे, अव्यक्त उपयोगे वेत्तिनी परे विस्तारवु, ठेचे षडबु, ते उषसंज्ञा जाणवी अ ने लोकसंज्ञा ते जे पोतानी मतिये योग्य विकल्पनारूप लौकिकाधरित जेम अ नपवने गति न होय भ्रान ते यक्ष ब्राह्मण ते वैवता काग ते पितामह, मोरने, पंखवाहे, गर्नसंज्ञे इत्याविक ए वृक्षसंज्ञा सर्व संसारी जीवोने थाय-बीजा एम कहवे वे-ज्ञानोपयोग ते उषसंज्ञा अने दर्शनोपयोग ते लोकसंज्ञा आः द श संज्ञा जे वे ते आ अमुकजीव ठे एवा ज्ञाननुं कारणरूप ठे एवी आ वृक्ष स हा सर्व संसारीजीवोने जाणवी अने सुख प्रतिपत्तिने अर्थे आ वृक्ष संज्ञा स्पष्ट रूप जाणवी पंचेंद्रियोने अनधिकृत्ये करी व्याख्यान करेलीवे अने आ वृक्ष स हा एकेंद्रियाविकने सो अव्यक्तरूप जाणवी-इति गाथार्थ ॥ १३५ ॥

अवतरण - सम्राजपद्मरसत्ति एटले पद्मर संज्ञाष्ट एकशोने सडतालीससुं द्वार कहेवे. मूलः - आहारजय परिग्रह, मेहुणसुह अलक माहवितिगंठा ॥ तह

કોહમાણમાયા, લોહે લોમેય ધમ્મોયે ॥ ૯૩૯ ॥ અર્થ:- એ પત્તર સંજ્ઞામાં દશ સંજ્ઞા તો પૂર્વે કહીઢે તેજ જાણવી. અને અગ્યારમી શાતાનું જે અનુનવતું તે સુખ સંજ્ઞા. વારમી અશાતાનું જે વેદનું તે દુઃખસંજ્ઞા, તેરમી મોહસંજ્ઞા તે મિષ્ટાદર્શન રૂપ જાણવી. ચત્તરમી વિચિક્ષિત્તાસંજ્ઞા તે ચિત્ત અવિષ્ટુત લક્ષણ જાણવી. પત્તરમી ધર્મસંજ્ઞા તે ક્રમાદિકનું સેવન કરવું. ૯ સંજ્ઞાં પણ સંસારી જીવોને જાણવી, તથા શ્રી આચારાંગને વિષે વલી વિપ્રલાપ વૈમનસ્યરૂપ શોકસંજ્ઞા સોલમી પણ કહિઢે. ઇતિગાયાર્થ. ॥ ૯૩૯ ॥

અવતરણ:- સત્તસઠ્ઠિજ્ઞસ્કણ જેય વિમુદ્ધં સમ્મત્તં એટલે સડસઠ લક્ષણ જેદેકરી વિમુદ્ધ સમ્યક્ત્વનું એકશો ને અઢતાલોસમું ઢાર કહે ઢે. મૂલ:- ચઠ સદ્દહણતિલિંગં, દસવિણય તિમુદ્ધિ પંચગયદોસુ ॥ અઠપનાવણ નૂસણ, લક્ષણ પંચવિહ સંજુત્તં ॥ ૯૪૦ ॥ ઠવિહ જયણા ગારં, ઠનાવણા નાવિયં ચ ઠઘણં ॥ ઇય સત્તસઠ્ઠિજ્ઞસ્કણ, જેયવિમુદ્ધંચ સમ્મત્તં ॥ ૯૪૧ ॥ અર્થ:- ચાર સદ્દહણા, ત્રણ લિંગ, દશ પ્રકારનો વિનય, ત્રણશુદ્ધિ, પાંચદૂપણ, આઠ પ્રનાવક, પાંચનૂપણ અને પાંચ લક્ષણ તેણેકરી સંયુક્ત કરિયે. ॥ ૯૪૦ ॥ વલી ઠ પ્રકારની જયણા, ઠ આગાર, ઠ નાવનાઠ અને ઠ સ્થાનક એ સડસઠ લક્ષણ જેદે કરી વિમુદ્ધ સમ્યક્ત્વ જાણવું.

હવે અનુક્રમે એ સમસ્ત ઢાર વચાણનાર ઠતો પ્રથમ ચાર સદ્દહણાનું ઢાર વચાણે ઢે. મૂલ:- પરમત્ત સંથવોવા, સુદિઠ પરમત્ત સેવણાવાવિ ॥ વાવન્ન કુદંસણવ, ક્કણાય સમ્મત્ત સદ્દહણા ॥ ૯૪૨ ॥ અર્થ:- પરમકે૦ તાત્વિક જે જીવાદિક અર્થ જેદને વિષે સંસત્ત કે૦ જાણવું. એટલે ત્યાં અન્યાસ કરે, એ પ્રથમ શ્રદ્ધાન જાણવું. તેમજ વીજું સુદ્દષ્ટ કે૦ રુમીરીતે જેણે જીવાદિક પરમાર્થ ઢીઠાઢે એવા જે આચાર્યાદિક ગુરુ તેનું સેવવું પર્યૂપાસનાનું કરવું, એ વીજું શ્રદ્ધાન જાણવું. ત્રીજું વ્યાપન્ન કે૦ વિનિષ્ઠ થયું ઢે સમ્યક્ત્વ દર્શન જેનું એવા નન્દવ અને શાક્યાદિક કુદર્શની તેનું વર્જવું. એ ત્રીજું શ્રદ્ધાન જાણવું. ચોથું સમ્યક્ શબ્દે પ્રશંસાને અર્થે અને અવિરોધને અર્થે સમ્યક્ શબ્દે જીવ તેનો નાવ તે સમ્યક્ત્વ જાણવું. અથવા પ્રશસ્ત મોહને અવિરોધિ એવો જીવનો જે સ્વનાવવિશેષ ઢે એવા સમ્યક્ત્વનું સદ્દહવું અસ્તિપણે પઢિવજવું તે ચોથું શ્રદ્ધાન જાણવું. એ તત્ત્વશુદ્ધિ એ સદ્દેહે તેને સમ્યક્ત્વ હોય. અન્યથા અંગારમર્દકાચાર્યને પણ વાહ્યાકારે તો હતું પણ એ ચાર શ્રદ્ધાન હતા નહીં; તેથી તે અર્થસાધક ન થયો. ॥ ૯૪૨ ॥

હવે ત્રણ લિંગ વચાણેઢે. મૂલ:- સુસ્તૂસધમ્મરાઠ, ગુરુદેવાણંજહાસમાહી ॥

वेयावक्षेनिपमे सम्महिष्ठिस्तलिगाङ् ॥ ९४३ ॥ अर्थः— जेयकी जलो बोध, उत्पन्न
थाय, एवा सफलताना कारणभूत धर्मशास्त्र सांजलवानां बांठा थाय ते जेम, कोइ चा
तुर्पादिक गुणोपर तरुणनरने, किन्नर गायनना श्रवणनी जेवी प्रीति होय ते तेयकी
पण सांजलवानी अधिक प्रीति होय तरुणो सुहीवियहो इत्यादिक गाथोक्तथी अधिक
गुश्रुपा करे ते प्रथम लिंग जाणवो तथा बीजो कर्मादिक दोष यकी जो, चारित्र
धर्म करी शकतो नथी, तोपण अटवीयकी आवेलो महा धरिही अत्यंत चूल्हो ए
वो जे ब्राह्मण, तेने पेवर, जमवा उपर जेवो अनिलाप, थाय तेयकी पण अधिक
धर्म उपर तेने राग थाय, ते बीजो, धर्मराग नामो लिंग जाणवो हवे प्रीजो लि
ग, ते गुरु धर्मोपदेशना देवावाला जे आचार्यादिक अने देव आराध्यतम, श्रीअरिहंत
देव तेने जेवीरिते, समाधिथाय तेवीरिते विश्रामणादिक पूजाप्रमुख करवानो जे
नियम, एनो अतिमहद् ग्रहण करे ए प्रीजो लिंग, जाणवो—

इहां सूत्रमाहे “गुरुदेवाण” एवा पाठथी प्रथम गुरुनुं ग्रहण कछु ठे ते गुरुनुं
पूज्यपणु जणावधाने अर्थे ठे कारण के श्रीअरिहंतदेव पण, गुरुना उपदेश, य
कीज जणायठे पण ते बिना जणाय नही माटे गाथामां प्रथम गुरु कहा ॥ ए
प्रथम सम्पत्कारिनां लिंगठे एणेकरी सम्पत्कटि ओलखायठे ॥ ९४३ ॥

हवे वेश प्रकारनो विनय वखाणोठे मूल—अरिहंतसिद्धचेइय, सुणय धम्मयेस्ता
दुवगोय ॥ आपरियठवप्राए, सुपवयणदसणेवावि ॥ ९४४ ॥—अर्थ— प्रथम
अरिहंत ते समवसरण, मध्य मध्याह्नीन चोत्रीस अतिशय पांत्रीस वचनातिशये
विराजमान धिहरता, जगवत, तेने अरिहंत कहिये बीजो आवर्कर्मनी, एकलो ने
अक्षबन, उत्तर प्रकृतिनो कृप करी मोक्ष पाप्मा ते सिद्ध कहिये, प्रीजो, वैश्य, जे
जिनेइशुभ्य जे प्रतिमालक्षण ते चैत्य कहिये, जोपो श्रुत, ते सामायिकादिक अ
थवा आचारांगादिक ॥ पांचमो धर्म, ते, क्रांति प्रमुख ठले, ते क्षात्र्यादिक धर्मनो
आधार, ते साधुनो वर्ग, समुदाय रूप सातमो आचार्य, आवमो उपाध्याय, नव
मो, प्रतिप प्रवचन शब्दे संघ कहिये, दशमो, दर्शन, शब्दे, सम्पत्कत्व कहिये अने
सम्पत्त्ववत, जे पुरुष तेने, पण, दर्शन शब्दे करी बोलेठे ॥ ९४४ ॥

ए पूर्वोक्त दशपदोने विषे, जे कर्मव्य, ठे, ते कह्ये. मूल—, जतीपूयावज्जण
पो नासणमवसुवायस्त ॥ आसायण परिहारो, दसणविणठ समासेण ॥ ९४५ ॥
अर्थ—एक बाह्य प्रतिपत्ति, ते आवता देखीने सन्मुख, जावुं, तथा आसननुं, वेवुं,
सेवा, ते अजलीवधनुं करवुं, जाताने पठवाहे जावु इत्यादिक जक्ति करवी, धीउं

પૂજા, તે ગંધ, માલ્ય, વસ્ત્ર, પાત્ર, અન્ન પાનાદિકનું આપવું. ત્રીજું વર્ણકે ૦ શ્લાઘા તેનું જનન એટલે જ્ઞાનાદિક ગુણના ગણનું બોલવું. ચોથું અવર્ણવાદ, તે અશ્લાઘા તેનું નાસણકે ૦ ગમાવવું પરિહરવું. પાંચમું આશાતના, તે મન વચન કાયા સંવંધીની, તેનો પરિહાર એટલે વર્જવું. એ દશે પ્રકારે દર્શન કહેતાં સમ્યક્ત્વનો વિનય તે સમાસેણકે ૦ સંક્ષેપે કહ્યો. ॥ ૯૪૫ ॥

હવે ત્રણ શુદ્ધિ કહેઢે. મૂલ:-મુત્તૂળજિણંમુત્તૂળ, જિણમયંજિણમયઠિએમોતું ॥ સંસારકંતવારે, ચિત્તક્લંતં જગં સેસં ॥ ૯૪૬ ॥ અર્થ:- એક શ્રી વીતરાગ તથા વીજા જિનમત સ્યાદાદરૂપ તીર્થંકર પ્રરૂપિત જીવાજીવાદિક તત્ત્વરૂપ પ્રવચન, તથા ત્રીજા તેજ પરમેશ્વરનાં પ્રવચન જેણે શ્રંગીકાર કર્યાં છે એવા સુસાધુ. એ ત્રણને મૂકીને બાકી જગતના સર્વ પદાર્થોને સંસારના કવચ તુલ્ય અસાર સમાન ચિંતવે. એવું જાણ થાય.

પાંચ દૂષણ રહિતપણુ કહેઢે. મૂલ:- સંકાકંઠવિગંઠા, પસંસ તહ સંથવો કુલિંગીસુ ॥ સમ્મત્તસ્ત ડ્યારા, પરિહરિયવા પયત્તેણ ॥ ૯૪૭ ॥ અર્થ:- પ્રથમ શંકા, તે વીતરાગના વચન ઉપર સંશયનું કરવું. વીજો કાંઠા, તે અન્ય દર્શનનો અજિલાપ કરવો. ત્રીજો વિગંઠા, તે સાધુની નિંદાકરવી. ચોથો અન્ય દર્શનની પ્રસંશા, તે શ્લાઘાનું કરવું. પાંચમો, વાંધ શાક્યાદિક પરદર્શનીઠં સાથે સંસ્તવ પરિચય કરવો. એ સમ્યક્ત્વના પાંચ અતિચાર તે મલિનતાના કારણ જાણી પ્રયત્ને પરહરવા.

હવે આઠ પ્રનાવિક કહેઢે. મૂલ:- પાવયણી ધમ્મકહી, વાઈનેમિત્તિઠં તવસ્સીય, વિશ્વા સિદ્ધોયકવી, અદ્ધેવપનાવગા જણિયા ॥ ૯૪૮ ॥ અર્થ:- પ્રથમ પ્રવચન જે દાદશાંગીરૂપ તે જેને ઢે, તેને પ્રાવચનિક કહિયે. તે જુગપ્રધાન જાણવો.

વીજો આગમધર્મ કથી ચાર પ્રકારે કથન કરે, એક આદ્ધેપણી, વીજી વિદ્ધેપણી, ત્રીજી સંવેગણી, અને ચોથી નિર્વેદની. તેમાં જે સાંજલનારને તત્ત્વપ્રત્યે આદ્ધેપ્યતે એટલે આકર્ષિયે તેને આદ્ધેપણી કહિયે. તેના ચારજેદ ઢે. એક, આચાર લોચ અસ્થાનાદિક, તેના પ્રકાશવા થકી આચારાદ્ધેપણી. વીજી, પ્રમાદને લીધે જે દૂષણ લાગ્યાં હોય તેના વિનાશને અર્થે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું તે વ્યવહાર. તેને કહેવે. આદ્ધેપે તે વ્યવહારાદ્ધેપણી. ત્રીજી, સાંજલનારને સંશય ઉત્પન્ન થયાથી તેનો મધુર વચને કરી સંશય નાશ પ્રમાદવો તેને આદ્ધેપે તે પ્રજ્ઞાદ્ધેપણી કહિયે. અને ચોથી, સાંજલનારને ગમેતી નયને અનુસારે પદાર્થોની પ્રરૂપણા કરવી તે દૃષ્ટિવાદાદ્ધેપણી. એ આદ્ધેપણીના ચાર જેદ કહ્યા.

હવે વિદ્ધેપણીના ચાર જેદ કહેઢે. વિદ્ધ તે જ્ઞાનામાર્ગ થકી માઠે માર્ગે પ્રવ

જીવિયે, અથવા માતા માર્ગ થકી જ્ઞાનાર્થે પ્રવર્તીવિયે તે વિદ્યેષણી તેના ચાર જેવ છે તેમાં પ્રથમ, સ્વસમય કહેતો પરસમય કહે. બીજી, પરસમય કહેતો સ્વ સમયવાવડાજાવતિ ત્રીજી, સમવાયકહેતો, મિથ્યાવાયકહે અને ચોથી, મિથ્યા વાયકહેતો સમવાયવાચિતા જવતિ કહે.

હવે સંવેગણીના ચાર જેવ કહેજે જેના સાંજલવાયકી સાંજલનારને સંવેગ મત્ત્ય ન્ન થાય તે સંવેગણી તેના ચાર જેવે એક ફલોગ સંવેગણી, બીજી પરલોક સ વેગણી, ત્રીજી પરસ્તરીર સંવેગણી અને ચોથી આત્મસંવેગણી

જે સાંજલવાયકી સાંજલનારને સંસારથકી નિર્વેદ થપજાવે તે નિર્વેદ તેના ચાર જેવ છે પ્રથમ, ફલોગફલિસુકમ્મા ફલોગ ફલફલ વિવાગસંજ્ઞાજવતિ બીજી, ફલોગ ફલિસુકમ્મા પરલોક ફલફલ વિવાગસંજ્ઞાજવતિ ત્રીજી, પરલોક ફલિસુકમ્મા ફલોગ ફલફલ વિવાગ સંજ્ઞા જવતિ અને ચોથી, પરલોક ફલિસુકમ્મા પરલોક ફલફલ વિવાગ સંજ્ઞા જવતિ ; જેમ એ ચતુર્નીગી યદ્ તેમજ મુખ સઘર્ષની ચતુર્નીગી પ્રાય, તે આવીરીતે પ્રથમ, ફલોગ મુશ્વિન્નાકમ્મા ફલોગ મુદ્ફલ વિવાગ સંજ્ઞતા જવતિ, બીજી, ફલોગ મુશ્વિન્નાકમ્મા પરલોક મુદ્ફલ વિવાગ સંજ્ઞતા જવતિ ત્રી જી, પરલોક મુશ્વિન્નાકમ્મા ફલોગ મુદ્ફલ વિવાગ સંજ્ઞતા જવતિ અને ચોથી, પર લોક મુશ્વિન્નાકમ્મા પરલોક મુદ્ફલ વિવાગ સંજ્ઞતા જવતિ હવે એનો અર્થ કરેજે ફલ લોકને વિષે કુશ્વીર્ણ કર્યાં જે ચોરી પ્રમુખ કર્મ તે ફલ લોકને વિષે જ કુઃકર્મ રૂપ વૃદ્ધયકી ઠપ્પા થયાં, માટે આ જવેજ કુ સ્વનાં આપનાર થાય તે ધોર પ્રમુ લને થાય એમજ બીજો, પરલોકે નારકી સીલોને કુઃલ થાય, તે બીજો જગ

ત્રીજો, પરલોકનાં કરેલાં કર્મ ફલો જોગવે, જેમ કોઈ એક જન્મથી માં ની બ્યાધિ વારિષ્ પ્રમુજે પીઠિત હોય તેને જાણવો ચોથે જોગે નરક યોગ્ય આપુ પના ઘાંધનાર કાક ગૃહાધિકની પેરે જાવના કરવી

એમજ મુશ્વિન્ન તે પ્રથમ તીર્થકરને શાનના વેનાર, બીજા મુસાપુ, ત્રીજા તીર્થકર, અને ચોથા વેવના જાવને વિષે રદ્યા તીર્થકરાધિકની પેરે જાવના કરવી એવી ક્ષીરાશ્ર વ મધ્વાશ્રયાધિ જન્મે સહિત સનજ જલધરની ઘનિયે કરી સમસ્ત લોકને પ્રમોદ ની કરનાર કયા કરે, તે ધર્મકયા જાણવી તે ધર્મકથિક બીજો પ્રનાવક જાણવો ત્રીજો વાદી, પ્રતિવાદી, સજા, અને સજાપતિ પ્રમુખ ચાર પ્રકારની પરવાને વિષે જે પ્રતિપદ્ધીર્ત્વ વચન ઘઠાપીને પોતાના પદ્ધત્તું વચન સ્થાપન કરે, તેને નિરૂ પવાદ જન્મે સંપન્ન એવો વાદી ત્રીજો પ્રનાવક જાણવો

ચોથો. ત્રિકાલ વિષયિક, લાનાલાન, સુખ, દુઃખ, જીવિતવ્ય મરણનો કેહેવા
વાલો; તે નિમિત્તિ પ્રનાવક ચોથો જાણવો.

પાંચમો. વિકૃષ્ટ અષ્ટમાદિકથી માંની વર્ષ પર્યંત તપનો કરનાર; તે તપસ્વી પ્રનાવક.

ઠાઠો. વિદ્યા પ્રકૃતિ પ્રમુખ શાસનદેવતા, તે જેને સહાય છે; તે વિદ્યાવંત પ્રનાવક.

સાતમો. અંજન, પાદલેપ, તિલિક, ગુટિકા, સર્વનૂતાકર્પણ इत्यादિક સિદ્ધિ છે
જેને; તે સિદ્ધ પ્રનાવક જાણવો.

આઠમો. સંસ્કૃત પ્રાકૃતાદિક ઠાઠ નાખાયે કરી ગદ્ય પદ્યાદિકનો નવો બંધ કરે;
તે કવિ પ્રનાવક જાણવો. એ આઠ પ્રનાવક શ્રી જિનશાસનની પ્રનાવનાના કરનાર છે.

અથવા એજ આઠ પ્રનાવક પ્રકારાંતરે શાસ્ત્રાંતરથી કહિયે ઠાઠ. ઉક્તંચ. અઙ્ સે
સ ઇદિ ધમ્મ કહિ, વાઙ્ આયરિય સ્કવગનેમિત્તિ ॥ વિદ્યારાયગણ સમ્મતય તિઠં
પનાવિત્તિ ॥ ૧ ॥ અર્થ:- અતિશય પ્રાપ્તપણે અઙ્ છે જેને જંધા ચારણ વિદ્યાચારણની
કૃદિ તથા આશીવિપજલૌપધિ, તે કૃદિ અને અવધિ મન પર્યવજ્ઞાનાદિક. તે અ
તિશેષકૃદિ इत्याદિક કૃદિયે સહિત, વીજો રાજા જેને માનનિક તે રાજાસમ્મત
અને મહાજનને માનનિક તે ગણસમ્મત જાણવો. શેષ સુગમ. ॥ ૯૪૬ ॥

હવે સમ્યક્ત્વનાં પાંચ નૂપણ કહેઠે. મૂલ:- જિણસાસણે કુસલયા, પનાવણા
યયણસેવણાથિરયા ॥ નત્તીયગુણાસમ્મત્ત દીવયા ઉત્તમાપંચ ॥ ૯૪૭ ॥ અર્થ:-
જિનશાસનને વિષે કુશલતા મહાપણપણું, તે અનેક પ્રકારે કરી આગલાને પ્રતિવોધિ
ને શ્રીજિનશાસનને વિષે દૃઢકરે. વીજું, પ્રથમ કહ્યું તે રીતે શ્રીજિનશાસનની પ્રનાવ
ના કરે. ત્રીજું, આયતન તે ઇચ્છ અને જાવના જેવે કરી વે પ્રકારેઠે. તેમાં ઇચ્છથી
તો જિનજવનાદિક અને જાવથી જ્ઞાનાદિકના ધરનાર સાધુપ્રમુખ તેની સેવના
પર્યુપાસનાનું કરવું. ચોથું, ધિરયતે શ્રી અરિહંતના શાસનનેવિષે ચલચિત્ત થય
જાને સ્થિર કરે અને પોતે પણ પરતીર્થિની સમૃદ્ધિ દેહી સ્થિરપણે રહે; પણ ચ
લાયમાન ન થાય. પાંચમું, નત્તિકે ૦ પ્રવચનનો વિનય વ્યાવૃત્તરૂપ પ્રતિપત્તિ. એ સ
મ્યક્તિના પાંચ ગુણ તે પ્રનાસકકે ૦ ઉત્તમ પ્રધાન ગુણ આજરણ લક્ષણ પાંચ પ્ર
કારનાં છે. તેણે કરી સમ્યક્ત્વ દીપેઠે, શોજેઠે. ॥ ૯૪૮ ॥

હવે સમ્યક્ત્વનાં પાંચ લક્ષણ કહેઠે. મૂલ:- ઠવસમ સંવેગોવિય, નિવેડં તહય
હોઙ્ અણુકંપા ॥ અઙ્ઙિકિંચિયં, સમ્મતે લક્ષણા પંચ ॥ ૯૪૯ ॥ અર્થ:- જેનેવિ
ષે રહ્યુંથકું સમ્યક્ત્વપણું ઇચ્છે એટલે લખિયે; તે કારણે તેને લક્ષણ કહિયે. તેમાં
પ્રથમ ઉપશમ લક્ષણ છે. તે કોઈયે ઘણોજ અપરાધ કસ્યો હોય તોપણ તેના ઉપ

र. कोष करे 'नही ते' उपशम, ते वे रीते ठे कोझकतो कर्पायना परिणामने विचारि कटुफल जाणी उपशम पामेठे अने कोझकने तो सहज स्वजावे उपशम थायवे बीजो, मनुष्य तथा वेधताना मुखने झुखरूप जाणीने मोक्षमुखनो अजिजाप धरे. ते संवेग नामा गुण श्रीजो, नारकी अने तिर्यचादिक झुखित प्राणी देखी संसार ठाम बानी इष्टा करे; ते निर्वेद सम्यग्दर्शी. एटसे झुखादिके करी गहन एवा संसार का रागहमां मोटा कर्मदमपाशो करी नाना प्रकारे पीडित थका तेनो परिवार करवा विषे समर्थ थई ममत्वरहित पणाना योगे करी निर्वेद पुक्त थाय वे, ते निर्वेद केटलाक मंचकार सवेग के० वैराग अने निर्वेद के० मोक्षानिजाप एवो विपरीतपणे अर्थ कहेवे चोचो अनुकपा, ते झुखित प्राणितने विषे पक्षपात रहितपणे करी तेनां झुख निवारण करवानी जे इष्टा ते अनुकपा तेमां पक्षपाते करी पुत्रादिकने विषे अनुकपा, अथवा आत्मारक्षणार्थे व्याघ्रादिकमुंन सेवन करतुं, तेपण पक्षपात अनुकपा ते, हृष्य अने जावयीवे प्रकारनीं वे तेमां, शक्ति ठतां पारकाना झुखना प्रतिकारने अपें जे अनुकपा ते हृष्यानुकपा अने धर्मधीहीण थयेजाने झुखी मोहने हृदयमां बया आण बी ते जावानुकपा जाणवी पांचमो आस्तिक्यके० पोताने सद्गति ठे एवी मति जेने ठे ते आस्तिक, तेनो जे धर्म ते आस्तिक्य ते अम्यतलजुं श्रवण थयुं ठतां पण जि नेभरनापित तत्वमां निराकांक्ष प्रतिपत्ति जाणवी आ उपशमादिक पांच सम्यक्त्व विषय लक्ष्णो जाणवा एणे करी परोक्ष सम्यक्त्व घचम प्रकारे करी उपलक्षित थायवे

स्वदे यन्ना ठ प्रकारनी कहेवे, मूल - नो अन्नतिष्ठि अन्नतिष्ठि, देवेय तद् स्वदेवेवि ॥ गहिए कृतिष्ठिणहि, वदामि नवा नमस्तामि ॥ ९५१ ॥ अर्थः—अन्य तीर्थि ते परदर्शीनी परिब्राजकनिष्ठु नीतिकादिक तथा तेना देव जे रुद्र, विष्णु, अने सौंगतादिक तेम जे स्वदेव ते श्री अरिहंत देवनी प्रतिमा, ते कृतीर्थित जे सौंगता दिक विगम्बर अथवा बीना कोझ पण दर्शन बाळे ग्रहण करी होय तेने जे एम केदेके हुं वांझ नही, तथा मस्तके करी प्रणाम मात्र पण करूं नही बीजो, नम स्कार ते प्रणामपूर्वक गुणतुं खोजतुं ते पण करूं नही ॥ ९५१ ॥

मूल - नेवअणालिजो, आलवेमि नोसलवेमि तव तेसि ॥ वेमि न असणार्थं पेतेमि न गंपपुष्पाइ ॥ ९५२ ॥ अर्थ - त्रींहुं, तेमज अन्य तीर्थितना खोजाव्या वि ना खोजतुं नही. तेमां जे अल्पमात्र एक वखत खोजतुं तेने खोजाप कहिये तथा चोचो बारंवार खोजावतुं तेने संज्ञाप कहिये ते पण करूं नही अने पहेलो मि प्याली खोजावे तो तेनीसाथे अल्प खोजतुं पण घणो परिचय करवां नही केमके

ધણો પરિચય કસ્યાથી મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય. પાંચમો, અન્ય તીર્થિર્તને અગ્નિનાદિ ક તે અન્ન પાન સ્વાદિમ સ્વાદિમ વસ્ત્ર પાત્રાદિકનું દાન જે આપવું તે અનુકંપા આપું પણ અનુકંપા ટાલીને ધર્મબુદ્ધિયે આપુ નહી. ઉત્કંચ. યતઃ સર્વેહિં પિ જિ ણેહિં, હુક્કયજિય રાગદોસ મોહેહિં ॥ સત્તાણુકંપણઠા, દાણંન કહિંચ પઢિસિદ્ધં ॥ ૧ ॥ ઠઠો, તે અન્ય તીર્થિર્તના દેવોને તથા અન્ય તીર્થિર્તે ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ પૂજાને અર્થે ગંધ પુષ્પ યાત્રા સ્નાત્રાદિક કરું નહી. એ ઠ યત્નાયે યત્નવંત થકો તે જીવ સમ્યક્ત્વને ઝલંપે નહી. ॥ ૧૫૨ ॥

હવે ઠ આગાર વચાણેઠે. મૂલઃ— રાયાનિર્તંગોય ગણાનિર્તંગો વલાનિર્તંગોય સુરાનિર્તંગો ॥ કંતારવિત્તી ગુરુનિગ્ગ હોય ઠઠંમિત્થાઝ જિણસાસણંમિ ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થઃ— પ્રથમ રાજા, દેશનો ધણી તેનો અનિર્તંગ એટલે વલાત્કાર તેણે કરી કાંઈ અકાર્ય કરવું પડે, વીજો ગણ, તે સ્વજનાદિકનો સમુદાય તેનો અનિયોગ, ત્રીજો, પ્રોતા થકી બલવંત હોય તેનો અનિયોગ, ચોથો દેવ, કોઈક શરીર અધિષ્ઠી કાંઈક દૂષણ લગાડે તે સુરાનિર્તંગ કહિયે, પાંચમો, કાંતાર શબ્દે અરણ્ય અટવી, તેમાં નિર્વાહ કરવાને અર્થે અથવા કાંતાર શબ્દે વાધા જાણવી. તે વાધા ઉપન્યા થકી પ્રાણનો વર્તન એટલે નિર્વાહ કરવો તે કાંતારવૃત્તિ જાણવી. ઠઠો ગુરુ, તે માતા પિતા પ્રમુખ વહેરા જાણવા. યદુક્તં. માતા પિતા કલાચાર્યા એતેષાં જ્ઞાતયસ્તથા ॥ વૃદ્ધા ધર્મોપદેષ્ટારો ગુરુવર્ગઃ સતામતઃ ॥ ૧ ॥ તેના નિગ્રહ આગ્રહ થકી કાંઈ અકાર્ય કરવું પડે. એ ઠ ઠિંમી જિનશાસનને વિષે અપવાદે કહિંઠે. ॥ ૧૫૩ ॥

હવે ઠ જાવના કહેઠે મૂલઃ— મૂલં દારં પડ્છાણં, આહારો નાયણંનિહી ॥ હુઠ કસ્સાવિ ધમ્મસ્સ, સમ્મતં પરિકિત્તિયં ॥ ૧૫૪ ॥ અર્થઃ— પ્રથમ, જેમ મૂલરહિત વૃદ્ધ હોય તે પ્રચંદ વાયુયે કંપાવ્યું થકું પૃથ્વીને વિષે પડી જાય; તેમ ધર્મરૂપ વૃદ્ધ જે ઠે તે જો સમ્યક્ત્વરૂપ મૂલ અડચી રહિત હોય તો કુતીર્થકરૂપ વાયુ યે કરી પ્રેચુંથકું સ્થિર રહે નહી; એવી જાવના જાવવી. વીજી, જેમ નગરને પોલ પ્રમુખ દાર થાય તેમ ધર્મ રૂપ નગરને સમ્યક્ત્વ તે દાર સમાનઠે. એ સમ્યક્ત્વરૂપ દાર વિના ધર્મરૂપ નગરમાં પ્રવેશ થાય નહી. ત્રીજી પડ્છાણં એટલે ધર્મરૂપ પ્રા સાદને પ્રતિષ્ઠાને તે પિઠિકા સમાન સમ્યક્ત્વ ઠે. જેમ ઘર વાંધતાં નીચે સવલ પિ ઠિકા હોય ને ઉપર ઘર વાંધ્યું હોય તો તે ઘર નિશ્ચલ થાય; તેમ ધર્મરૂપ ઘર તે સમ્યક્ત્વરૂપ પિઠિકાએ કરી નિશ્ચલ થાય, એમ જાવના જાવવી. ચોથી આહારો, એટલે આધારની પેરે આધાર. જેમ સમુદ્ધ જગતને પૃથ્વી આધાર નૂતઠે; તેમ ધર્મ

મ્મં તમિહ હોઽ મોણંતુ ॥ નિઘ્વયઈ ઈરસત, સમ્મં સમ્મત્ત દેવત્તિ ॥ ૧ ॥ એ વ્યવહાર નય તે પણ પ્રમાણભે. એના બલથકી તીર્થ પ્રવર્તે; અન્યથા તીર્થનો વિષ્ણુદયાય. યજ્ઞં; જઽ જિણમયં પવજ્ઞહ, તામાવવહાર નિઘ્વમુયહ ॥ વવહારનયભેત, તિઘ્વેતજત અવસ્સમિતિ ॥ ૧ ॥ તથા પુજલિક અને અપૌજલિકના જેદે કરી પણ બે પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ ભે. તેમાં શુદ્ધપુંજના વેદવા થકી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વનું વેદનું તે અપૌજલિક સમ્યક્ત્વ જાણવું. અથવા નિસર્ગ અને અધિગમના જેદે કરી બે પ્રકારેભે. તે બેદુ આગલ વચાણજો. અને ત્રિવિધ તે કારગાઠ્ઠે ૦ કારક, રોચક, અને દીપક અથવા ઉપશમિક, ક્ષાયિક, અને ક્ષાયોપશમિકના જેદ થકી પણ ત્રણ પ્રકારે જાણવો. અને ચતુર્થા ઇત્યાદિક પદોનો અર્થ સુગમભે માટે લખ્યો નથી. સમ્મંકે ૦ આગમમાં જે પ્રકાર કહ્યોભે તેને મૂકીને અવિપરીત પણે પણ સ્વમતિ કલ્પિતજેદેકરી જાણવું નહીં. ॥ ૫૫૬ ॥

એજ ગાથા હવે વિશેષે દેશાડેભે. મૂલ:- એગવિહં સમ્મરુઈ, નિસગ્ગનિગમેહિંતં જવે હુવિહં ॥ તિવિહં તં સ્વડ્યાઈ, અહવા વિદુ કારગાઈયં ॥ ૫૫૭ ॥ અર્થ:- સમ્યક્ જ્ઞાન સંશયવિપર્યયજ્ઞાનને અજાણે તેનુંજ તત્ત્વનિશ્ચય પૂર્વક શ્રીવીતરાગનું કહેવું તત્ત્વરૂપ સર્વદે; તે એકવિધ સમ્યક્ત્વ કહિયે. ગુરુના ઉપદેશવિના જેમ નારકી પ્રમુખને સમ્યક્ત્વ ભે; તેમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય તે નિસર્ગ જાણવું. અને ગુરુના ઉપદેશ થકી અથવા પ્રતિમાદિકના દર્શન થકી જે થાય તે અધિગમ સમ્યક્ત્વ જાણવું. અને તિવિહંકે ૦ ત્રણ પ્રકારનું જે ક્ષાયકાદિક અથવા કારકાદિક તેનું સ્વરૂપ ગાથાયે કહેભે. ॥ ૫૫૭ ॥

મૂલ:- સમ્મત્તમીસમિહ્વત્ત કમ્મરકયત્તં જણંતિ તં સ્વડ્યં ॥ મિઠત્તલ્લવસમા સ્વા ઉવસમં વવડ્સંતિ ॥ ૫૫૮ ॥ અર્થ:- અનંતાનુબંધી ચાર કષાયનો ક્ષયકરી પઠી મિથ્યાત્વ, મિશ્ર, અને સમ્યક્ત્વ પુંજ જલ્દણ ત્રણ પ્રકારનાં દર્શન મોહનીયકર્મનો સર્વથા ક્ષય થયાથી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ તીર્થકરાદિક કહેભે. તેમજ મિથ્યાત્વ મોહનીય કર્મ ઉદય આવ્યો તે વિપાકોદય વેદિ સ્વપાવ્યો; અને જે ઉદય નથી આવ્યો, હજી સત્તામાંભે તેને ઉપશમાવ્યો. મિથ્યાત્વ મિશ્ર આશ્રયી વિષ્ણ્વોદય. શુદ્ધ પુંજ આશ્રયી અપનીત મિથ્યાત્વ સ્વજાવ તે બીજું ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કરિયે. એરીતે વવડ્સંતિકે ૦ ગીતાર્થ કહેભે. ॥ ૫૫૮ ॥

હવે ઉપશમિક સમ્યક્ત્વ કહેભે. મૂલ:- મિહ્વત્તસ્સ ઉવસમા, ઉવસમં તં જણંતિ સમયન્નુ ॥ તં ઉવસમસેઠ્ઠીએ, આદ્મસમ્મત્તજાનેવા ॥ ૫૫૯ ॥ અર્થ:- મિથ્યાત્વ

मोहनीयकर्मन्तु, विपाके तथा प्रवेशे ज्ञां उपशम चयुंते तेने उपशमिक सम्यक्त्व समयचूके० ति-क्षांतना जाण पुरुष कहेते ते उपशमश्रेणी पहिवजे तेवारे सप्तक ने उपशमे थायते अथवा आश्रमके० प्रथम जीव जेवारे सम्यक्त्व जानेवाके० पामे, ते पामवानो प्रकार लिखियेउये

अनादि मिथ्यादृष्टि, कोइक जीव एक आयुर्कर्म वर्जिने शेष सातकर्मनी प्रकृति यथाप्रवृत्ति करणेकरी स्वपावे, ते ज्ञां सुधी जेवारे पश्योपमने अस्संख्यातमे ना ने कणी सागरोपम एक कोठाकोडी प्रमाण कर्मस्थिति थाय, तेवारे अपूर्वकरणे करी घन राग द्वेष परिणाम रूप बज्जनीपरे जेवन करवाने अतिदुर्जन, एवी कर्मग्रंथी जेवे पढी अनिवृत्तिकरणे प्रवेश करे ज्ञां समय समय अतिविद्यु-द परिणामे करी कर्म स्वपावतो वषय आच्युंते जे मिथ्यात्व, तेने वेदे, अने अनुदोष जे ते ते उपशम लक्षण अंतर सुद्धने कालमान अंतर करण करे ते आवीरीते' - १०
अंतर करण स्थितियकी ते कर्म बलिक जेहने पहेली अने बीजी स्थितिनेवि पे प्रहेपे, ते ज्ञासुधी, ज्ञासुधी समय समय अंतर करणना बलिक अंतर सुद्धनेकाले समस्त द्वापावी अनिवृत्तिकरणने विपे वासित अने उदीरणने मिथ्यात्व अनुभव यकी स्वपावो, अने अनुदीरण ते विद्यु-द परिणामना विशेषयकी विष्कन तोवय कखर वेश समान मिथ्यात्व विवर पामी उपशम सम्यक्त्व जेहे एम इहो योहुंज जख्युते विशेष विस्तार, वृत्तियकी जाणवो ॥ ९५९ ॥

हवे कारकादिक त्रण सम्यक्त्व कहेते भूल- विद्विद्याणुछाणपुण, कारगमि हरोपगंतु सहृण ॥ मिहृदिहीवीवइ, अं तसेवीवगंतु ॥ ९६० ॥ अर्थ-जेवी री ते आगममाहे अनुष्ठान कयुंते, तेवीरीतेज शक्तिने अणगोपवतो यको जे अंनुष्ठान करे तो, ते कारक सम्यक्त्व साधुने थाय अने बीजु जे सहृणारूप ते री चक सम्यक्त्व श्रेणीकादिकनीपरे जाणवुं तथा मिहृदिहीके० पोते मिथ्यादृष्टि वते अनप्य अथवा दुर्नेष्य ठतो पण अंगारमर्दकोदिकाचार्यनीपरे धर्मोपदेशे करी बीजाने जिनोक तत्व दीपावे, तेथी ते सम्यक्त्व पमाइपानु-कारण थाय, ते थी कारणे कार्यनो उपचार करिये आच्युंते एवा न्याय्यकी मिथ्यादृष्टिवत ठतो पण तेने दीपक सम्यक्त्व कहिये ॥ ९६० ॥

हवे चार प्रकारनुं सम्यक्त्व कहेते भूल- खइथार्इसासायण, सहियं तं चयवि हंतु विज्ञेयांत सम्मथ प्रंते, मिहृचापनिरुवतु ॥ ९६१ ॥ अर्थ- चार प्रकारना सम्यक्त्वमां तो पूर्वोक्त द्वायिकादिक त्रण सम्यक्त्व जाणवां तेने चोथो सात्वा

ને સહિત કરિયે તેવારે ચાર થાય; પરંતુ તે સમ્યક્ત્વ જેવારે અંતરકરણે ઉપશમિ ક સમ્યક્ત્વથી પડે છે; અને હજી મિથ્યાત્વ પામ્યો નથી, ત્યાં સુધીમાં જ ધન્ય થી તો એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ઠ ધ્યાવલિ પ્રમાણ સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ કહિયે. પછી તે જીવ મિથ્યાત્વે જાય. તેમાટે જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વ પામ્યો નથી, ત્યાં સુધી જ ધન્ય મિથ્યાત્વની આપત્તિકે. પામવું તદ્દુપ એ થાય છે. ॥ ૯૬૧ ॥

હવે પાંચવિધ સમ્યક્ત્વ કહે છે. મૂલ:— વેયયસંમતે પુણ, એયંચિય પંચહા વિણિ દિઠં ॥ સમ્મત્તચરમપોગ્ગલ, વેયણકાલે તયં હોઝ ॥ ૯૬૨ અર્થ:— પૂર્વોક્ત ચાર સમ્યક્ત્વ, તેમાં વેદક સમ્યક્ત્વનું ઝમેરણ કહ્યાથી પાંચ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ થાય છે; તે વેદક સમ્યક્ત્વ. તે સમ્યક્ત્વનું પુંજ તેનું ચરમકે ઠહેલું પુજલ વેદે, તેવારે થાય. તે આવીરીતે છે; જે કૃપકશ્રેણી પડિવજ્યાને અનંતાનુબંધીની ચોકડી તથા મિથ્યાત્વ ને મિશ્ર પુંજ સ્વપાવીને સમ્યક્ત્વના પુંજના પુજલ ઉદીરી ઉદીરીને અનુ જવે તે નિર્ઝરાવતો ઠહેલે જે સમ્યક્ત્વના પુજલ વેદે, તેવારે વેદક સમ્યક્ત્વ કહિયે.

इहां कोइ केहेइ के ह्यायोपशमे अने वेदके पण सभ्यक्त्वना पुजल वेदे तो एमां गुं विशेषे ? तेनो उत्तर आमठे के, ह्यायोपशमे समस्त काल सभ्यक्त्व पुजल वेदे अने वेदक सभ्यक्त्वतो चरमके ठेला सभ्यक्त्व पुजल वेदे; पण परमार्थ तो ह्यायोपशमिकेज ठे. चरम पुजलनो आस ठे, ने शेष पुजलनो क्यठे. चरमया स वर्त्तिने तो मिथ्यात्वनावनुं अपगम एवा उपशमनो सद्भावठे. ॥ ९६३ ॥

હવે દશ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ કહે છે:—મૂલ:—એયંચિય પંચવિહં, નિસ્સગ્ગા જિગમ જેયઠં દસહા ॥ અહવા નિસગ્ગરુઈ, ઇચ્છાઇજમાગમેજણિયં ॥ ૯૬૩ ॥ અર્થ:— એજ પૂર્વોક્ત પાંચ જેદ જે કહ્યા, તેને એકેકના એક નિસર્ગ, અને બીજો અજિગમ એવા બે વે જેદે કરતાં દશ પ્રકાર થાય છે. અથવા નિસર્ગ રુચિ, ઉપદેશ રુચિ, ઇત્યાદિક દશ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ જે આગમ પત્રવણા પ્રમુખને વિષે કહ્યું છે તેજ દેખાડે છે.

મૂલ:— નિસગ્ગુઠવણસરુઈ, આણારુઝ સુત્ત બીય રુઝમેવા ॥ અજિગમ વિઙ્ગારુઈ, કિરિયા સંખેવ ધમ્મરુઈ ॥ ૯૬૪ ॥ અર્થ:— ઇહાં રુચિ શબ્દ સર્વત્ર જોડવો. તેમાં પ્રથમ નિસર્ગ, તે સ્વભાવે રુચિ એટલે શ્રીજિનોક્ત તત્ત્વને વિષે જે અજિગ્ગા તે નિસર્ગ રુચિ જાણવી. બીજી, ગુરુપ્રમુખનો જે ઉપદેશ, તેનાથી જેને રુચિ હોય તે ઉપદેશ રુચિ જાણવી. ત્રીજી, આજ્ઞા તે સર્વજ્ઞના વચન ઉપર રુચિ તે આજ્ઞારુચિ. ચોથી સૂત્ર તે આચારાંગાદિક અંગ પ્રવિષ્ટ અને અંગબાહ્ય તે આવશ્યક દશવૈકાલિકાદિક તેના ઉપર રુચિ તે સૂત્રરુચિ. પાંચમી, બીજની પરે જે હોય તે બીજ, એટલે એકવચન તે

અનેક અર્થનો ઇપજાવણદાર થાય તે બીજરુચિ ઠી અનિગમ વિશિષ્ટ પરિજ્ઞાન, ય્વાં જે રુચિ તે અનિગમરુચિ સાતમી, સમસ્ત ધાવશાગીને નયેકરી વિચારી, તેષ કી ઇપની જે રુચિ તે વિસ્તારરુચિ આઠમી, સંયમનું જે અનુદાન, ય્વાં જે રુચિ તે ક્રિયારુચિ નવમી, સંકેપનેવિષે રુચિ, પણ વિસ્તારાર્થ ન જાણે તે સંકેપરુચિ જાણવી દશમી, શ્રુતધર્મ ઇપરુચિ તે ધર્મરુચી એકદશ રુચિ, સંકેપથી શબ્દાર્થ માત્રેકદી

હવે એ દશ રુચિને વિસ્તારેકરી સૂત્રકાર કહેઁ. મૂલ—જો નિણવિષ્ટે જાવે, ષષ્ઠ વિદે સદ્દ્વાદ સયમેવ ॥ એમેવનસદ્દનિય, નિસ્સંગરુદ્ધિ નાયહો ॥ ૯૬૭ ॥ અર્થ—જે કોઈ જિનેશ્વરના દીતેલા જાવ જે જીવાદિક પદાર્થ તેને દ્વિષ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જાવના જેવધકી ચારપ્રકારે અથવા નામ, સ્થાપના, દ્વિષ્ય, અને જાવ એ ચાર પ્રકારે તે કોઈના ઇપવેશવિના સયમેવકે ૦ પોતાની મેલેજ જાતિસ્મરણેકરી અથવા પોતાની બુદ્ધિયેકરી શ્રીનગવતે ૦ ધીરા જે જાવ, તે તેમજ ઁ, પણ અન્યથા નથી એવી રીતે સદ્દે તે પ્રથમ નિર્સર્ગરુચિ જાણવી. ॥ ૯૬૫ ॥

મૂલ—એ ચેવઠ જાવે, ઇવદ્ધે જો પરેણ સદ્દ્વાદ ॥ ઇવમઁણ કિણેણવ, ઇવસરુદ્ધિ નાયહો ॥ ૯૬૬ ॥ અર્થ—એ પૂર્વોક્ત ષષ્ઠ જીવાદિક પદાર્થ તેને ઇવસ્ય અથવા કેવલીનિગવાનના કહેલા ઇપવેશ ષકી સદ્દે, તે બીજી ઇપવેશરુચિ જાણવી હ્વાં સૂત્રમાં પ્રથમ ઇવસ્ય કહું તેનું કારણ કે કેવલીપણ પ્રથમ ઇવસ્ય હોય, પઠી કેવલી થાય તેથી પ્રથમ ઇવસ્ય કહું અથવા ઇપવેશના આ પનાર ઇવસ્ય ઘણા હોય, તેથી પ્રથમ તેનો ઇપવેશ સાંજીને સદ્દે ॥ ૯૬૬ ॥

મૂલ—રાગો વોસો મોહો, અભ્રાણ જસ્ત અવગર્પ હોહ ॥ આણાણોરોપતો, સો સ્વહ્ન આણારુક્ષનામ ॥ ૯૬૭ ॥ અર્થ—રાગ, દેવ, મોહ, શેપ મોહનીપની પ્રકૃતિ અજ્ઞાન નિષ્પાત્વરૂપ તે જેને વેશધકી અપગતકે ૦ ગયા હોય પણ સર્વથા ગયા ન હોય, એવો જે હોય તે શ્રીજિનેશ્વરની આજ્ઞાયે ક્રુમદના અજાવધકી જિનોક વચન સત્યકરી માને તે ત્રીજી આજ્ઞારુચિ જાણવી ॥ ૯૬૭ ॥

મૂલ—જો સુતમદ્ધિકૃતો સુણમોગાદર્શ સમ્મસાંઅંગેણ ઘાહિરેણય, સોસુતરુદ્ધિ નાયહો ॥ ૯૬૮ ॥ અર્થ—જેપ્રાણી આચારાંગાદિક અંગપ્રવિષ્ટશ્રુત અને અવગમ્યકાદિક અંગવાહ્યશ્રુતને જાણતા ષકા તે શ્રુતેકરી સમ્યક્ત્વ પામે તે ધોધી સૂત્રરુચિ જાણવી

મૂલ—એગપણેગર્હ, પયાદ્ જો પસરર્ધ સમ્મતે ॥ ઇવદ્ધ તિલ્લધિવુ, સો ધીપરુદ્ધિ નાયહો ॥ ૯૬૯ ॥ અર્થ—જે જીવાદિક એક પદ જાણીને તેજ જાણેલા પદેકરી અનેકપદ જેને સમ્યક્ત્વને વિષે પસરે જેમ ઇવકને વિષે તેલનું વિષ્ટ પસ

रे तेनीपरें प्रसारने पामे, ते पांचमी बीजरुचि सम्यक्त्वनेविषे जाणवी. ॥९६॥

मूल:- सो होइ अनिगमरुई सुअनाणं जस्स अन्नं दिठं ॥ एकारस अंगां ॥ पयन्नगा दिठि वाउय ॥ ९७ ॥ अर्थ:- जेणे श्रुतज्ञानने अर्थ थकी दृष्टिके जाणुंते, एटले अग्यार अंगरूप तथा पयन्ना उतराध्ययनादिक दृष्टिवाद. इहां प्रकरण ते सूत्रथकी जुदां कद्यां ते प्रधानपणु जणाववाने अर्थ कद्यां: वली च शब्द थकी उववाइ प्रमुख उपांग, तेनो पण अर्थ जाणोते. ते ठी. अनिगमरुचि थाय.

मूल:- दवाण सव्वजावा, सव्वपमाणेहिं जस्स उवल्ला ॥ सव्वहि नयविहीहिं, विहाररुई मुण्येवो ॥ ९८ ॥ अर्थ:- इव्य जे धर्मास्तिकायादिक ठ, तेना समस्त पर्यायादिक जे नाव, तेनो प्रत्यक्षादिक समस्त प्रमाणे करीने जेने उपलब्ध के जाणपणुं थयुंते, तथा सर्वनयोनुं विधिये करीने जाणपणुं थयुंते, ते विस्ताररुचि जाणवी.

मूल:- नाणे दंसणचरणे, तवविणए सव्वसमिइगुत्तीसु ॥ जो किरियाजावरुई, सो खलु किरियारुईनाम ॥ ९९ ॥ अर्थ:- ज्ञान, दर्शन, चारित्रनेविषे. अने तप, ते बार नेदनुं, विनय ते आचार्यादिक संबंधी, समिति ते इयादिक पांच, गुप्ति ते मनोगुह्यादिक त्रण, तेने विषे जे किरिया, त्यां जेनी नावथी रुचिते; ते खलु के निश्चये क्रियारुचि नाम जाणवुं. गायामां चारित्र थकी तप प्रमुख जुदा आया. ते विशेषे ए मोहांगते एवं जणाववाने अर्थ आयाते. ॥ ९९ ॥

मूल:- अणनिग्गहिक्कुदिठी, संखेवरुइति होइ नायवो ॥ अविशारउपवयणे, अणनिग्गहिउय सेसेसु ॥ १०० ॥ अर्थ:- जेणे कुदृष्टि के सौगतादिकनी दृष्टि ते अनजिगृहीत एटले अंगीकार करी नथी, तथापि श्रीवीतिरांगना प्रवचनने विषे अविशारद एटले अजाणते, किंतु माह्यो नथी. तेमज शेष कपिलादिक प्रणीत जे प्रवचन, तेनेविषे पण अनजिगृहीत ते. शेष ए बोलथकी सर्व दर्शनांतरनुं ज्ञान निषेधुं. अनिके अनिमुखपणे उपादेयपणे जे ग्रहणके ज्ञान, तेज्यां नथी, तेने अनजिगृहीत कहिये. एम कुदृष्टिरूप समस्त दर्शनांतरना अंगीकारने जे चिला ती पुत्रनी पेरे निषेधो ए संक्षेपरुचि जाणवी. ॥ १०० ॥

मूल:- जो अडिकाय धम्मं सुअधम्मं खलु चरित्तधम्मं च ॥ सव्वहइ जिणानिहियं, सोधम्मरुइति नायवो ॥ १०१ ॥ अर्थ:- जे जीव अस्तिकायादिकनो धर्म जे गति उपांजादिक, अने श्रुतधर्म जे अंगप्रविष्टादिक आगमनुं स्वरूप, तेमज चारित्रधर्म जे सामायिकादिक जे जिणके श्रीतीर्थकरदेवनो अनिहित के कहेजो तेने सर्वह, सत्यकरी माने, ते दशमी धर्मरुचि जाणवी. ए दशबोल जे कद्या ते शिष्यना परि

ज्ञानने अर्थे जेवेकरी वेखाहवा अन्यथा निसर्गरुषि, उपप्रेसरुषि, अने अविगम रुषिने विपे ए सर्वबोजनो समावेश थायले ॥ ९४४ ॥

हवे पूर्वोक्त ह्यायिकादिक प्रण सम्यक्त्व, ते इहां प्रसंगयकी नरकादिक जीवोने विपे कहेले मूल - आह्मपुटवीसुतीस, खयखसमवेयगं च सम्मसं ॥ वेमाणिये वेवाण पणिवितिरियाण एमेव ॥ ९४५ ॥ सेसाण नारयाण, तिरयच्छीणच तिविह वेवाण ॥ नद्धिदु खइयं सम्मं, अज्जेसिं चेव जीयाण ॥ ९४६ ॥ अर्थ - आदिके पहेली रत्नप्रजादिक प्रण पृथ्वीमां ह्यायिक, उपशमिक, अने वेदक ए प्रण सम्यक्त्व थाय जे छुटसम्यक्त्व पुंजेना पुज्जने वेवे ते वेदक सम्यक्त्व जाणवो अने तेनेज ह्यायोपशमिक कहिये, अने उपशमिक ह्यायिके उपशमिकत्वने विपे पुज्ज वेववानो सर्वथा अजावले तेमाटे बंजी प्रण पृथ्वीने विपे ह्यायिक, उपशमिक अने ह्यायोपशमिक ए प्रणज संजवे एनो संजव जेरीते होय तेरीते कहेले

जे नारकी अनादि मिष्याहटि प्रथम सम्यक्त्व पामे, तेने अतकरण काले अंतरमुहूर्तसुधी उपशमिक सम्यक्त्व होय पठी सम्यक्त्वना छुटपुज संबंधी पुज्ज वेदतो ठतो ह्यायोपशमिक सम्यक्त्व पामे अथवा मनुष्य तिर्यंच ह्यायोपशमिक सम्यक्त्व नारकीमां उपजे तेने पारिजाविक ह्यायोपशमिकना लाजयकी विराधित सम्यक्त्व, ठछी नरक पृथ्वीये ग्रहण करेला सम्यक्त्वे जाय ए सिद्धांतिकनो मतले

अने कर्मयधिकनो तो आवीरीते मत ठे के, वैमानिक वेव थकी अनेरा मनुष्य तिर्यंच तेज ह्यायोपशमिक सम्यक्त्वे उपजे. परंतु ग्रहण करेला सम्यक्त्वे न उपजे बली कोइक मनुष्य, नरक योग्य आयुष्य बांधी पठी कूपकप्रेणी माने, ते बद्धायुष्कपणा माटे पुरी करे नही, मात्र दर्शन ससक खपावी ह्यायिक सम्यक्त्व पामे, ते हवे मनुष्यना आयुष्य भूटघापी मरण पामीने नरकमां उपजे तेवारे प्रथमनी प्रण नरक पृथ्वीये ह्यायिक सम्यक्त्व लाजे, ते ताद्वधिक मनुष्यनेज होय मनुष्यना नवमां तेनो प्रार्ज होय जेम नारकीने तेम वैमानिक देवताने अने असंख्यात वर्षना आयुष्य घाला तिर्यंचने पूर्वोक्त प्रण सम्यक्त्व जाणवां

ह्यां वैमानिक वेवोने उपशमिक अने ह्यायिक ते नारकीनीपरे ह्यायोपशमिक अने उपशमिक सम्यक्त्व पठी थाय अथवा तिर्यंच मनुष्य ह्यायोपशमिक सम्यक्त्व यकां जो वैमानिकमां उपजे तो तेने पारजयिक होय मनुष्य वे प्रकाकारना, एक संख्यातावर्षना आयुष्यवाला अने बीजां असंख्यातावर्षना आयुष्यवा

લાં, તેમાં સંસ્થાતાવર્ષને આયુષ્યે મનુષ્યને ઉપશમિક નામા પ્રથમ સમ્યક્ત્વને લાજે હોય. અથવા ઉપશમ શ્રેણીયે હોય. પઠી ક્ષયોપશમિક તાદ્રવિક હોય.

ક્ષયોપશમિક સમ્યક્દૃષ્ટિ દેવતા મનુષ્યમાં ઉપજે; તેવારે પારજવિક ક્ષયોપશમ હોય. ક્ષપકશ્રેણીયે તાદ્રવિક ક્ષાયિક હોય. અને દેવતા તથા નારકી ક્ષાયિકસમ્યક્દૃષ્ટિ મનુષ્યમાં ઉપજે, તેવારે પારજવિક ક્ષાયિક હોય, અને અસંસ્થાતા વર્ષ આયુષ્ક મનુષ્યને ઉપશમિક ક્ષાયિક, તે દેવ તથા નારકીની પરે જાણવું. અને ક્ષયોપશમિક તેવાર પઠી હોય. તે તાદ્રવિક જાણવો. અને તિર્યંચ તથા મનુષ્ય ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ સહિત વૈમાનિકમાં જાય પણ અન્ય સ્થાનકે ન જાય. અને જેણે મિથ્યાદૃષ્ટિ થકી આયુષ્ય બાંધ્યું; પઠી ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામ્યો. તે એમાંજ ઉપજે, તેવારે અવશ્ય મરણ સમયે મિથ્યાત્વે જડને ઉપજે. પારજાવિક ક્ષયોપશમિક એમાં ન ઉપજે. અને ક્ષયોપશમે સહિત દેવતામાં ઉપજે. એ કાર્મગ્રંથિકનું મત કહ્યું.

સિદ્ધાંતિક મતે ક્ષયોપશમ સહિત પૂર્વવદ્વાયુષ્ક થકાજ ક્ષયોપશમિક લીધે એમાં ઉપજે; તેવારે પારજવિક પણ લાજે. અસંસ્થાતાવર્ષાયુષ્ક તિર્યંચને ત્રણે સમ્યક્ત્વ હોય. અસંસ્થાતા વર્ષાયુષ્ક મનુષ્યનીપરે જાણવો. સેસાણકે ૦ શેષ ત્રણ પૃથ્વી વિના બાકીના નારકીનો અસંસ્થાતાવર્ષાયુષ્ક સંઙી પંચેંડિય તિર્યંચને તેની સ્ત્રીને, તથા તિવિહકે ૦ ત્રણ પ્રકારના દેવ જે જવનપતિ વ્યંતર તથા જ્યોતષી તેને નહિકે ૦ નહોય, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને તાદ્રવિક નહોય. કેમકે સંસ્થેય વર્ષાયુષ્ક મનુષ્યનેજ તેનો પ્રારંજ હોય; અને પારજવિકપણે નહોય. ક્ષાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિ એમાં ન ઉપજે. પણ ઉપશમિક ક્ષયોપશમિક ઉપજે. અન્ય જીવોને સમ્યક્ત્વ નહોય.

એકેંડિયાદિક ચાર તથા અસંઙી પંચેંડી એમને તાદ્રવિક અને પારજવિક એ બે માંહેલો કોઈ ન હોય; અને સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ વલી બાદર પૃથ્વી, આપ, વનસ્પતિ, વેંડિ, તેંડિ, ચવરેંડિ, અસંઙીપંચેંડિ, સંઙીપંચેંડિ એટલાંને અપર્યાપ્તાવસ્થાએ પારજવિક હોય. પર્યાપ્તિ સંઙીપંચેંડિને તાદ્રવિક પણ લાજે. સૂક્ષ્મએકેંડિય અને બાદર તેજ, વાયુમાંહે સમ્યક્ત્વનો ભેશ જેને ઠે; તેને ઉપજવાનો અજાવઠે. તેમાટે એમાં સાસ્વાદન ન થાય. એ કર્મગ્રંથિકનું મત જાણવું. અને સિદ્ધાંતિક મતેતો એકેંડિય સર્વમાંહે સમ્યક્ત્વ કહે નહી. જે કારણે શ્રીપન્નવણા ઉપાંગમાં કહ્યુંઠે. પુઠ વિકાર્યાણપુઠ્ઠાગોયમા પુઠવિક્કાશ્યા નો સમદિઠ્ઠિનો સમ્મામિઠ્ઠા દિઠ્ઠિમિઠ્ઠા દિઠ્ઠિ વિએવં જાવવણસ્સિકાશ્યા સ્તિએકવિંશતિ ગાથાર્થ. ॥ ૯૭૫ ॥ ૯૭૬ ॥

अवतरण - कुल कोढीण संखा जीवाणति एट्छे जीवोनी कुलकोटीनी सं
ख्या तेनु एकशोने पचाससुं वार कहेते: मूल - बारस सप्तय तिनिय, सप्तय
कुलकोढिसय सहस्ताइ ॥ नेया पुढवि वगा गिणि, वाऊण चेव परिसखा ॥ ९७४ ॥
कुलकोढिसयसहस्ता, सप्त छय नवय अठवीसंच ॥ बेइविय तेइविय, चठरिंदि
य हरियाकायाण ॥ ९७५ ॥ अर्थ - बारलाख कुलकोटी पृथ्वीकायमांहे जाणवी
सातलाख कुलकोटी अपकायमांहे जाणवी एरीते. सतसहस्रलाख सर्वत्र जोढीये
तेवारे त्रणलाख तेयकायमांहे, सातलाख वायुकायमांहे, कुलकोढीना सतसहस्र
लाख ते अनुक्रमे सातलाख बेइयमांहे, आठलाख तेइयमांहे, नवलाख चठरेंदि
मांहे अने अष्टावीस लाख सर्व वनस्पतिकायमांहे जाणवी ॥ ९७४ ॥ ९७५ ॥

मूल:- अ-इचेरस बारस, वस वस नवचेव सय सहस्ताइ ॥ जलचर पक्कि
चठप्पय, छर छय सप्पाण परिसखा ॥ ९७६ ॥ अर्थ - साठबारलाख कुल कोढी
जलचरमां, बारलाख कोढी जेचर पक्किने विपे जाणवी, वसलाख चठुप्पय एट्छे
इत्ति, तथा घोडा प्रमुखमांहे जाणवी, वसलाख ठरपरिसर्प ते परड काजेंवर
प्रमुखमां जाणवी तथा नवलाख छुनपरिसर्प गोह नोलियादिक मांहे जाणवी ए
रीते कुलकोढी लाख ए वे बोल सर्वत्र केहेवा. ॥ ९७६ ॥

मूल - ठवीता पणवीता, सुर नेरइयाण सयसहस्ताइ ॥ बारसपयसहस्ता,
कुलकोढीण मणुस्ताण ॥ ९७७ ॥ अर्थ - ठवीसलाख वेवतामां, पचीसलाख नार
कीमां अने बारलाख कुलकोढी मनुष्यमां जाणवी ॥ ९७७ ॥

इवे ए सर्वमली जेटला कुलकोढीना लाख थाय ते कहेते. मूल - एगाकोडा
कोढी, सत्ताणछई जवेसयसहस्ता ॥ पन्नास च सहस्ता, कुलकोढीण मुण्येयवा ॥
॥ ९७८ ॥ अर्थ - एककोडाकोढी सत्ताण सतसहस्र पचासहजार सर्व म
ली एट्छी कुलकोढी थाय एककोढने साढीसताणुलाख कुलकोढीनी संख्या थाय
इतिगाथा पंचकाय. ॥ ९७८ ॥

॥ अवतरण - इवे जोणिलस्रचुलसीइति एट्छे थोरासी लाख योनीनुं एकशो
एकवचनसुं वार कहेते मूल - पुढविषय अगणि मारुअ, एकेके सप्तजोणि लाखा
अ ॥ वणपसेय अणते, वस चठवस जोणिलस्राठ ॥ ९७९ ॥ अर्थ - पृथ्वी, आ
प, तेज, वायु ए चारमांहे एकेकने सात सात लाख योनिठे अने प्रत्येक वनस्प
तिमांहे वसलाख योनिठे अनंत एट्छे साधारण वनस्पतिमांहे चठवलाख योनिठे
मूल:- विगलिविएसु बोदो, चठरो चठरोप नारय सुरेसु ॥ तिरिएसु कुंति चठरो,

चउदसलखाउ मणुएसुं ॥ ७३ ॥ अर्थ:- विकलेंडिय जे बेंडियादिक तेमांहे प्रत्येके वे वे लाख योनिठे. अने चारलाख नारकोने, तथा चारलाख देवोने, तथा जोप तिर्यंचमांहे चारलाख योनी जाणवी. वली मनुष्यनेविषे चउदलाख योनी जाणवी. योनी शब्दनो ए अर्थठे के, यु मिश्रणे यु धातु मिश्रणे अर्थे; तेथी एवो अर्थ थायठेके, जीव नवांतरे संक्रमे तेवारे तेजस कार्मण शरीरवंत थको औदारिक शरीर योग्य पुज्जलनी साथे मिश्र थाय. ते योनी कहिये. ॥ ७३ ॥

इहां कोई कहेरो के अनंताजीवोने उत्पत्तिस्थानक पण अनंता जोइये. अथवा जीवोने सामान्य आधारभूत जे असंख्यात प्रदेशात्मक लोकठे; तो असंख्याता उत्पत्ति स्थानक थाय, एमपण न कहेवुं. केमके केवलीजगवान केवलदृष्टे करी घणा स्थानक पण वर्णादिक धर्मे सरखा जाणी तेने एक योनी कहेठे. ते कारण माटे अनंताजीवोनी पण चउरासी लाखज योनी जाणवी. तेज गाथाये करी कहेठे.

मूल:- समवेन्नाइ समेया, बहवोविय जोणि लख जेयाउ ॥ सामन्ना धिप्पंति दु, एक्कग जोणीय गहणेण ॥ ७४ ॥ अर्थ:- समके० सरखे वर्णे प्रमुखेकरी एटले वर्णे, गंध, रस स्पर्शादिकना समपणाथकी समेयाके० सहित एवा बहवोवि के० घणाजे योनीना लाख तेना जेदथकी सामान्यपणे धिप्पंतिके० घणा सरखे वर्णादिके पण एक योनीनुं ग्रहण करी लइये, योनी ते उत्पत्तिस्थानक समजवुं. जेम वृश्चिकादिकने गोवर; तेम ए जाणवुं. अने एक योनीनेविषे घणां कुल होय. ए वा विशेषपणाने लीथे योनी अने कुल ए वे जूदां जाणवां. इति गाथात्रयार्थ. ७४

अवतरण:- तिकाजाई वितळ विवरणंति एटले त्रैकालि इत्यादिक वृत्तिना अर्थेनो विवरोकरवो एवुं एकशोने बावनमुं ढार कहेठे. मूल:-स्रग्धरा वृत्तं. त्रैकाव्यं इव्य पट्कंनवपदसहितं जीवपट्कायलेश्या, पंचान्ये चास्तिकाया व्रतसमितिगतिज्ञानचारित्रजेदाः ॥ इत्येते मोक्षमूलं त्रिभुवनमहितैः प्रोक्तमर्हद्भिरीशैः, प्रत्येति श्रद्धधाति स्पृशति चमतिमान् यः सवै शुद्धदृष्टिः ॥ ७५ ॥ अर्थ:-त्रैकाल ते अतीतादिक, इव्यपट्क ते धर्मास्तिकायादिक, नवपदते जीवादिक नवतत्व करी सहित, एकेंडियादिक पांच अनिंदिय जेला करवा थकी जीव पट्क थाय, एमज पृथ्व्यादिक काय ठ, लेश्या ते रुष्मादिक ठ, पांच अनेरा धर्मास्तिकायादिक अस्तिकाय जाणवा. वली व्रतते प्राणातिपात विरमणादिक पांच, समिति ते इर्यादिक पांच, गतिते नारकादिक चार. अने तेनी साथे सिद्धमोक्ष जेलिये तेवारे पांच थाय, ज्ञान ते मत्यादिक पांच, चारित्र ते सामायिकादिक पांच, ए प्रत्येके पांच पांच जेद इति. एणे सहित

કરી, પૂર્વોક્ત ગ્રણકાલાલિક પદાર્થ મોક્ષનુ મૂલ તે ત્રિષ્ટુવન કે. ગ્રણલોકને મ
હિત કે. પૂજનિક એવા શ્રીશ્રિહિત તીર્થકર તે કેવાઠે? સ્વનાલિક કર્મક્રમ સુરુ
ત એવા અતિશયે આઠપ્રાતિરૂપે વિરાજમાન, એવા ફેર કે. આશ્ચર્યવતે કમુંડે
તે કામ્યો અને પ્રત્યેતિકે. સ્વરૂપચક્રી જાણે, જાણીને પઢી અધ્યાત્મિકે. સર્વદે પો
તાના આસ્માને રુચાવે તેનું સ્પષ્ટાતિકે. સમ્યક્પ્રકારે સેવન કરે, તે જીવ સ્ફુટકે.
પ્રગટપણે છુદ્દદષ્ટિ મિષ્યાત્વમૂલથી રહિત પળાયકી છુદ્દ સમ્યક્ત્વવત જાણવો

હવે પણ સૂત્રકાર લેવાળો છે મૂલ - અયસસ વિવરણ મિણ, તિક્કાલ મર્મ્ય વ
દ્દમાળેહિં ॥ હોઈ જવિસ્ત જીવેહિં, વધવધં પુણો અર્થ ॥ ૧૮૬ ॥ અર્થ - એ વૃત્તિનું
વિવરણકે. ધ્યાન્યાન કરતું, તે આવી રીતે, ગ્રણકાલ, તેમાં અતીત જે થઈ ગયો,
વર્તેતે વર્તમાન, હોઈકે. થાય, અને ત્રીજો નવિષ્ય તે થાશે, તેણેકરી પુક્ત એકાલ
ત્રિક અને ઇષ્યનું ષટ્ક વલી તેજ હવે આગલી ગાથાયે કહેઠે ॥ ૧૮૬ ॥

મૂલ - ધર્મમથિકાયવર્ણ, વધમહ મ્મથિકાયનામચ ॥ આગાસ કાલ પોગલ,
જીવાવસ્તસ્વરૂપચ ॥ ૧૮૭ ॥ અર્થ - જીવ અને પુજ્જ જે પોતાની ગતિક્રિયા પ
રિણીત છે, તેને તેજ સ્વનાવ ધરે, તેથી ધર્મકહિયે અને અસ્તિ શબ્દ પ્રદેશ, તેનો કા
ય જે સઘાત, તે ધર્માસ્તિકાય ઇષ્ય કહિયે, તેમજ એ જીવ તથા અજીવને વિપરી
ત જે સ્થિતિ ક્રિયાપરિણીત ઇષ્ય છે, તેને સ્થિતિ આપનાર જે ઇષ્ય તે અધર્માસ્તિ
કાય કહિયે ત્રીજી, સમસ્ત લોકાલોક ધ્યાપી અનત પ્રવેશાત્મક અમૂર્ત્ત્વઇષ્યવિશે
પ આકાશ ઇષ્ય જાણવું થોડું, સમસ્ત વસ્તુના સમૂહનું કલન કે. માન જેષ
કી થાયઠે, તે કાલઇષ્ય જાણવું અથવા કલિયે સમય આવલિકા મુદ્દર્શાદિક
પ્રકારે કરી સર્વ સચેતન અને અચેતન વસ્તુ જેણેકરીને જાણિયે તે કાલ કહિયે
પાંચમું જે પૂરાય અને ગણિ જાય તે પુજ્જ જાણવું ઠણે, જે જીવ્યા, જીવેઠે અને
જીવશે; તે જીવ જાણવો. તેજ અસ્તિકાય; તે જીવાસ્તિકાય જાણવો ॥ ૧૮૭ ॥

હવે એ જાવઠે કે, જો ધર્માસ્તિકાય ઇષ્ય ન હોય તો; જીવ પુજ્જને ગતિપણ
નહોય, અને જો અધર્માસ્તિકાય ઇષ્ય ન હોય તો જીવ પુજ્જને સ્થિતિપણ ન હોય
તથા જો આકાશાસ્તિકાય ઇષ્ય ન હોય તો; જીવાદિપદાર્થોને આધાર પણ ન હોય
વલી જો કાલઇષ્ય ન હોય તો ઘડકલ, અશોક ચંપકાદિકને ફલ ફલ પણ ન હોય;
તથા જો પુજ્જઇષ્ય ન હોય તો ષટપટાદિકની વસ્ત્રપિણ ન હોય, અને જો જીવ
ઇષ્ય ન હોય તો પ્રાણી પ્રાણિમાત્રપ્રલેષે ચૈતન્યપણ ન હોય. એ ઇષ્યનું સ્વરૂપ કમું
હવે નવપદનું સ્વરૂપ કહેઠે. મૂલ - જીવાનીયા પુર્ણ પાવાસવ સવરોય નિક્કર

ણા ॥ બંધો મુક્તો ઇમાઃ, નવંપયાઈ જિણમયંમિ ॥ ૧૮૮ ॥ અર્થ:- જે સુખદુઃખ ને જાણે તે જીવ; બીજું તેથી વિપરીત તે ધર્માસ્તિકાયાદિક અજીવ જાણવો. ત્રીજું જીવપ્રકૃતિરૂપ કર્મતે પુણ્ય, ચોથું તેથી વિપરીત કર્મ તે પાપ જાણવું. પાંચમું જેણેકરી જીનાજીવન કર્મરૂપ જલ, તે જીવરૂપ સરોવરમાં પ્રાપ્ત થાય; તે આશ્રવ જાણવો. ઠંડું ગુણ્યાદિકે કરી તે પૂર્વોક્ત આશ્રવનું જે રુંધન કરવું તે સંવર કહિયે; સાતમું વિપાકે અથવા તપ પ્રમુલેકરી, દેશથી જે કર્મોને સ્વપાવિયે, તે નિર્કારા જાણવું. આઠમું કર્મોને જીવનીસાથે એકમેક કરિયે તે બંધ જાણવું. નવમું સમસ્ત કર્મોનો કૃત્યકરીને જ્યાં જીવ પોતાના સ્વરૂપમાં સ્થિત થાય, તે મોક્ષ કહિયે. એરીતે એ નવપદ શ્રીજિનશાસનને વિષે કહ્યાં છે.

इहां आश्रव, बंध, पुण्य અને પાપ એ ચાર તે મુખ્ય સંસારનાં કારણ છે, તેને હેય પળે જાણવાં. અને સંવર, તથા નિર્કારા એવે તે મુખ્ય મોક્ષનાં કારણ છે અને મોક્ષ તે મુખ્યપણે સાધ્ય છે, તેમાટે એ ત્રણ ઉપાદેય જાણવાં.

एम शिष्यने हेय उपादेय जणाववाने अर्थे नवपदार्थ कहे. अन्यथा संक्षेप अपेक्षायेतो जीवाजीवने विषे पुण्यपापादिकनो अंतर नाव संनवे. द्वित्व संख्याये श्री स्थानांगने विषे कह्युंछे. “उक्तंच जहं वि वणं लोए, तं सव्वं मुप्पडोयारं” तजहाजीवाचेव अजीवाचेवति एना विस्तारे उत्तरोत्तर चेद करे तो अनंता थाय.

हवे जीव अजीवने विषे पुण्य पापनुं शी रीते अंतरनवे? ते कहेछे. पुण्यपाप रूप कर्मना जे बंधछे ते पुजल परिणामछे. અને પુજલ અજીવ છે ને આશ્રવ મિથ્યા દર્શનરૂપ તે જીવનું પરિણામ છે. વલી સંવરપણ આશ્રવ નિરોધ લક્ષણ દેશ અને સર્વના જેદેકરી આત્માનું પરિણામ છે. નિર્કારા તે કર્મનો પરિસાટ એટલે જે જીવ પોતાની શક્તિયેકરી કર્મ દૂર કરે તે જાણવું. તથા મોક્ષપણ સમસ્ત કર્મરહિત, તેપણ આત્માનેજ જાણવું. વલી અન્યત્ર સ્થાનકે પુણ્ય અને પાપ એ બે બંધને વિષે અંતર જવે છે તેવારે સાત પદાર્થ થાય છે. ॥ ૧૮૮ ॥

हवे जीव षट्क कहेछे. मूल:- जीव षड्गं इग बिति चउ पंचिंदिय अणिंदियसरू वं ठकाया पुढविजला निल वाउ वणस्सइ तसेहिं ॥ १८९ ॥ अर्थ:- एकेंद्रियादिक पांच ठछे अनेंद्रियजे समस्त कर्मकरी रहित, वली शरीर अने इंद्रियादिक जेने नथी एवो सिद्धरूप ज्ञाणवो; ए जीव षट्क कह्यो. અને ઠકાય તે પૃથ્વીકાય આદિ દેહને ત્રસકાય પર્યંત થાય છે તે જાણવી. ॥ ૧૮૯ ॥

हवे ज्ञेय्या ठ कहेछे. मूल:- ठव्वेसाउ कन्हा, नीला काऊय तेयपन्हसिया ॥

કાલવિદ્યોણં વદં, ઠકં હ્રદ્યશ્ચિકાયાઠા ॥૧૧૯॥ અર્થ—જેણેકરી જીવને અને કર્મને માહોમાહે આશ્લેષાય તેને હેશ્યા કહિયે, જેમ સ્ફટિકને કુણાવિક હ્રદ્ય સાથે જોડિયે તો તેવોજ થઈ વેચાય, તેમ જીવને પણ જાણતુ અન્ય વલો કુણાવિક હ્રદ્યને યોગાતર્ગત હ્રદ્ય કહેતે એક વલો સમસ્ત કર્મની પ્રકૃતિનુ નિસ્પંદરૂપ કહેતે વલો કોડકતોકાર્મણ શરીરની પરં જુદા આત્મકર્મચક્રી કાર્મણ વર્ગણા થકી ની પમ્યા. કુણાવિક હ્રદ્ય, તેને હેશ્યા શબ્દ કહેતે હ્રદ્યા તત્ત્વ કેવલી જાણે. હ્રદ્યા જીવને કુલ પરિણામે કુલ્મનેશ્યા જાણવી એમ બીની નોજાવિક હેશ્યાઠ પણ જાણવી.

કાલવિદ્યોણકે ૦ એક કાલહ્રદ્યેકરી રહિત જે હ્રદ્યનો પટક તે હ્રદ્યા અસ્તિકા ય જાણવો એટલે હ્રદ્યને એક કાલહ્રદ્ય રહિત કરિયે, તેવારે પંચાસ્તિકા યાપ, અને એક કાલહ્રદ્યને અસ્તિકા ય ન કહિયે કેમકે પ્રવેશનો સમૂહ કાલને વિષે નથી, જે કારણે કાલનો અતીત સમયતે વિનિષ્ઠ, અને અનાગત સમય તે અતુ ત્વજ્વળયો કરીને પ્રજ્વાલક સમય એક હોય, એમ કહેશોતો શિષ્ય કહેતે કે, શ્યાવ લી, મુહૂર્ત વિવસાદિકની પ્રરૂપણા તે મિથ્યા યાશે અને આવલિકા કહેશો તો અસત્યતાતે સમયે એક આવલિકા યાપતે, તેવારે યા પ્રવેશની યત્પત્તિ યાશે તેનો ઘર આમઠેકે, યથાપિ એવાત સમ્પતે, તથાપિ આવલિકાદિક જે હે, તે અવહાર નય આત્રી કહીતે પણ નિમે નય નયાય ॥ ૧૧૯ ॥

હવે વ્રત કહેતે મૂલ— પાણિવદ મુસાવાએ, અવચ મેઢુણ પરિગ્રહેદિ હમ ॥ પંચવયાઈ જણિયા પંચસમિર્ઠ સાહેમિ ॥ ૧૨૦ ॥ અર્થ— એક પ્રાણાતિપાત થી જું મૃયાવાદ, વ્રીહુ અવચાવાન, ચોયુ મેઢુન, પાંચમું પરિગ્રહ એ પાંચેને શિરમણ રૂપે લેવાં, એ પાંચ મહાવ્રત હ્રદ્યા શ્રી જિનશાસનને વિષે કહ્યાં હવે પાંચ સમિતિ કહુતુ

મૂલ— શ્રિયા જાસા એતણ, ગહણ પરિહવણ નામિયા તાઠ ॥ પંચ ગઈઠ નારય, તિરિય નર સુર સિદ્ધિનામાઠ ॥૧૨૧॥ અર્થ—ઈર્યાનાપાદિક પાંચ સમિતિ જાણવી તાઠ કે ૦ તેમું સ્વરૂપ વ્રત તથા સમિતિનું સ્વરૂપ તે પેહેલાં પાંસઠ, ઠાસઠ તથા શઠસઠમા દારમાં સવિસ્તરપણે વચાણુતે તેથી હ્રદ્યા નામમાધ્રકમું, અને પાંચ, જે નારકાદિક ત્યાગમ્પતે એટલે પોતાના કર્મરૂપદોરે લેચીને, પ્રાણીને જે સ્થજેપમાડિયે, તે ગતિ જાણવી તે એક નારકી સર્વધીની, બીની તિર્યચ સંબંધિની, ત્રીજી મનુષ્ય સંબંધિની, ચોથી દેવતા સર્વધીની, અને પાંચમી જ્યાં મર્ચકર્મનો જ્ઞય થાય તે સિદ્ધની ગતિ જાણવી

જ્ઞાન પાંચ કહેતે મૂલ—નાણાં પંચ મહમુય ઠવહી મણ કેવલેદિ જણિયાં સામાઢ્ય લેપ પરિહારે મુદ્ધમ અહસ્વાય ચરણાં ॥ ૧૨૨ ॥ અર્થ— જ્ઞાન પાંચ

તે એક મતિ, બીજું શ્રુત ત્રીજું અવધિ, ચોથું મનપર્યવ અને પાંચમું કેવલજ્ઞાન તેણે કરી નાખ્યાકે. કહ્યાઢે ચારિત્રના જેદ તે આવો રીતેઢે. પ્રથમ સામાયિકે. સમપણુ, રાગ દેષના અજાવથકી જે સમતા તે સમનાવે આયકે. જાવુંઢે જ્યાં, તે સમાય તેને વિષે અથવા તેણેકરી જે નિપન્યું તે સામાયિક કહિયે. અથવા સમ જે જ્ઞાનાદિક, તેનો જ્યાં આયકે. લાજ ઢે; તે સામાયિક કહિયે. યદ્યપિ એ સમસ્ત ચારિત્ર તે સામાયિકજ કહિયે, તથાપિ ઢેદાદિક વિશેષણે વિશેષિયે; તેવારે નાના પણુ નજે, તે ડત્વર ને યાવત્કથિકના જેદે કરી બે પ્રકારે થાય.

તેમાં ડત્વર તે જે થોડા કાલસુધી હોય. તે નરત ઁરવતાદિક દશ લેત્રોમાં, પ્રથમ અને ઢેલા તીર્થકરના તીર્થમાં જ્યાંસુધી શિષ્યને મહાવ્રતનું આરોપણ કહું ન હોય ત્યાંસુધી હોય. અને યાવત્કથિક તે યાવત્કાલ સુધીહોય. તે નરત ઁરવ તના મથ્યમ વાવીશ જિનેશ્વરના સાધુને જાણવી, કારણ તેને ઉપસ્થાપના ન થાય.

ઢહાં કોડ પૂઢેજે, ડત્વર સામાયકનો પણ ઉચ્ચારતો યાવત્કાલસુધી ઉચ્ચરેઢે, પ ઢી ઉપસ્થાપનાને વચતે તે ઢાંકેઢે. તેવારે કેમ પ્રતિજ્ઞાજંગ ન થાય? ઉત્તર કહેઢે. પ્રથમ કહુંઢે જે સમસ્ત ચારિત્ર, અવશેષ સામાયિક કહિયે. એમ જે કોડ ચારિત્ર આગલ આગલ ઢે તે વિશુદ્ધરૂપઢે. તેમાટે પાઢલ પાઢલનું તે જંગ ન પામે.

તેમ જે પૂર્વપર્યાયનો ઢેદ કરે, અને ઉપસ્થાપના મહાવ્રતનેવિષે કરે, તે ઢેદોપ સ્થાપનીય ચારિત્ર બે જેદેઢે. એક સાતિચાર ને બીજું નિરતિચાર, તેમાં સાતિચાર તે જે અપરાધ ઉપન્યાથી મૂલયુ ચારિત્ર ગંમાવીને નવિન વ્રત ઉચ્ચાર કરાવિયે. અને નિરતિચારતે જે, ડત્વર સામાયકવંત શિષ્યને વ્રતનેવિષે આરોપણ કરિયે, અથવા તીર્થાતરે સંક્રમે. જેમ શ્રી પાર્શ્વનાથના તીર્થથકી શ્રીમહાવીરના તીર્થને વિષે આવે તેવારે ચતુર્યામ ધર્મથકી પંચયામ રૂપ ધર્મ પડિવજે. તેવારે થાય.

ત્રીજું પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર બે પ્રકારેઢે. એક નિર્વિશમાન અને બીજું નિર્વિષ્ટ કાથિક. ત્યાં જે એ ચારિત્રનો સેવનાર તે નિર્વિશમાન. અને જેણે તે ચારિત્ર વિશેષે કરી સેવ્યું તે નિર્વિષ્ટકાથિક જાણવો.

ચોથું સૂક્ષ્મ લોનાંશવિશેષરૂપ સંપરાય કે. કપાય ઢે જેનેવિષે, તે સૂક્ષ્મસંપ રાય ચારિત્ર. તે વિશુદ્ધમાન અને સંક્લિશમાનના જેદે કરી બે પ્રકારેઢે. અને પાંચ મું યથાલ્પ્યાત ચારિત્ર, તે સર્વોત્તમઢે એ પાંચ ચારિત્ર કહ્યાં ડતિ ગાથાનવકાર્થઃ એ ટલે વૃત્તનું વચાણ કહું. ॥ ૯૯૩ ॥

અવતરણ:- સદૃપડિમાવત્તિ ઁટલે શ્રાવકની પ્રતિમાનું એકશોને ત્રેપનમુ

द्वार कहेते: मूल:- ईमण वय सामाज्य, पोसद् पदिमा अर्बज सच्चिने ॥
 आरंनपेस उरिष्ठ वरुण समणनूय ॥ ५५४ ॥ अर्थ- एकवसणप्रतिमा, बीजी
 व्रतप्रतिमा, बीजी सामायक प्रतिमा, चौथी पौषय प्रतिमा, ते अष्टम्याविक पर्व दि
 वसे: अनुष्ठानविशेष जाणवी. पांचमी पदिमा के० काष्ठसंगनु करवुं ए पांचनेवि
 पे प्रतिमा अग्निग्रह जाणवो ठी अग्रहसेवा ते नियमेकरी करवी सातमीसच्चि व
 र्जन प्रतिमा, आठमी रुपिप्रमुख आरंन वर्जन प्रतिमा नवमी प्रेक्ष्य ते अनेरा नृ
 त्याविक पासेथो आरंन कराववानुं वर्जन करवुं, ते प्रतिमा जाणवी दशमी उरिष्ठ
 एटले श्रावक घरेसोने जे अश्वनाविक करवुं तेनुं वर्जन करवाथी प्रतिमा थाय
 अने अग्यारमी प्रतिमामां तो भ्रमणजुत एटले साधुवत् साधुनीपरेरहे, ते प्रतिमा
 जाणवी इहां सूत्रमाहे दंसण इत्यादिक सर्वपदो आगल प्रतिमा शब्द जोडिये

। यद्यपि श्रीविशाश्रुत स्कंधमां ए प्रतिमाठनो कालमान साक्षात्कारे देखातो
 नथो तथापि वपासकवशांगमाहे आणव आवकने अधिकारे साढापांचवर्ष क
 ह्यावे तेथी तेज कालमान अनुष्ठान विशेषे सहित देखावेते ॥ ५५४ ॥

। मूल- जस्तंखा जो पदिमा, तस्तंखा तीण इति मासावि ॥ कीरंति सुवि कळा
 व तासु पुवुचकिरियाठ ॥ ५५५ ॥ अर्थ- जे संख्याये जे प्रतिमा ठे, तेज संख्या
 ये तेनेविपे मास पण तेतजाज होय जेम प्रथम प्रतिमा एक मासनी, बीजीवेमास
 नी, बीजी प्रथमासनी एम थावत् अग्यारमी अग्यार मासनी जाणवी एम ए स
 र्व अग्यारे प्रतिमानुं कालमान एकवृ करिये तो ठासठ मास थाय तेम पूर्वोक्त
 मान जाणवु कीरंती सुविकळावके० प्रतिमानेविपे करवी, तेनेविपे ते पूर्वोक्त क्रि
 या जेम दर्शन प्रतिमानेविपे दर्शन पालवु तथा बीजी व्रत प्रतिमाठे तो त्यां पे
 हेली प्रतिमानो वीधि जे दर्शनठे, ते दर्शन पण पालवु अने व्रत पण पालवां परीतेपे
 हेली पहेली प्रतिमानी क्रिया ते पण आगली आगली प्रतिमानेविपे करता जवु

एन प्रतिमानुं विशेष अनुष्ठान देखावे ते मूल- पसमाडगुणविसिष्ठ, कृग
 दस्तंकाइसखपरिहीण ॥ सम्मठवसण मणद्, दंसण पदिमा इवद् पदमा ॥ ५५६ ॥
 अर्थ- प्रसम शब्द ठपशम अने आदिशब्दकी सवेद, निर्वेद, अनुकपा आस्ति
 क्य लक्षण ए पांच सम्यक्कना गुण, तेणेकरी विनिष्ठके० सहित थाय तेमज कुमह
 जे माठा एवा सम्यक्त्वने विपे जे कदाग्रह तथा शकादिक पांच अतिचार, तडूप
 सखधी परिहीणके० रहित थाय एतुंजे सम्यक् दर्शन ते पापरहित जाति यो
 गाविक अपवाद रहित पाजे, ते दर्शन प्रतिमा पहेली थाय ॥ ५५६ ॥

हवे अनुक्रमे बीजी प्रमुख कहेते. मूलः— बीया पुत्रयधारी, सामाङ् कडोङ् होङ् तङ्ग्याए ॥ होङ् चउढी चउदिसि, अठमिमाईसु दिवसेसु ॥ ९९७ ॥ अर्थः— बीजी प्रतिमाने विपे अणुव्रत ते स्थूल, प्राणातिपात विरमणादिक पांच, तथा ए नां उपलक्षणयकी त्रण गुणव्रत अने चार शिक्काव्रत. ते पण वध बंधादिक अ तिचारे करी रहित, अपवादे वर्जित, सम्यक्प्रकारे पेहेली प्रतिमामां ग्रहण करेलां सम्यक्त्व सहित धारण करे; ते बीजी प्रतिमा जाणवी.

सामायिक जे सावद्ययोग वर्जन अने निरवद्ययोग सेवनरूप पौषधविना दर्श न तथा व्रत सहित ठतो सदासर्वदा उच्चयकाल सामायिकनो करनार ते, त्रीजी प्रतिमानेविपे थाय. होङ्चउढी के० चोथी प्रतिमा थाय. चतुर्दश अष्टमी प्रमुख तिथिना दिवसोनेविपे पोसह करे. तेना प्रकार आगली गाथाये कहेते. ॥ ९९७ ॥

मूलः—पोसह चउबिहं पिय पद्मिपुत्रं सम्म सोउ अणुपाले ॥ बंधाई अङ्ग्यारे, पयत्त उ वङ्गङ् इमासु ॥ ९९८ ॥ अर्थः—पोसह चार प्रकारनांते. एक आहारवर्जनरूप पोसह, बीजुं शरीरसत्कारवर्जनरूप पोसह, त्रीजुं अब्रह्मसेवावर्जनरूप, अने चोथुं सावद्य व्यापारपरिवर्जनरूप. ए चार पोसह ते परिपूर्ण सम्यक्प्रकारे पाले. तु शब्द अचधा रणेते. एटले एरीते पालण करेते. ते वध बंधादिक सात अतिचार अने पांच सम्य क्तना अतिचार; ते प्रयत्न एटले उद्यमेकरी आ चारने विपे वर्जे. ॥ ९९८ ॥

मूलः— सम्ममणुवय गुणवय सिक्कावयवंधिरोय नाणीयं ॥ अठमि चउदसीसुं प डिमंठा ए गराईयं ॥ ९९९ ॥ अर्थः—एक सम्यक्त्व, बीजा अणुव्रत, गुणव्रत, ने शिक्काव्रत वंत थको तथा उपनाउपसर्गे पण स्थिर शब्दे, अविचल सत्त्व वंतहोय. वली ज्ञानी होय प्रतिमाना कल्पानो जाण होय ते अष्टमि चतुर्दशने विपे प्रतिमां का उसगगे रहे, एकरात्री दिवसो पोसह लेइने रात्रे शून्य गृहे चतुःपथादिकें प्रतिमाए रहे.

मूलः— असिणाण वियडनोई, मउजियमो दिवसबंनयारीयं ॥ रत्तिं परिमाणक मो, पद्मिमावङ्गसु दिवसेसु ॥ १००० ॥ अर्थः—अस्नान एटले स्नाननुं परिवर्जन करनारो, अने विकटनोजी एटले दिवसे प्रकाशयुक्त स्थलने विपे नोजन करेते ते. एमां पूर्वे रात्री नोजन विपे नियम कहेलो न हतो, ते सारु आ रीते कह्युं. मउजियडो ति एटले अबद्ध परिधान कहु एवो अर्थ. तेमज दिवसनेविपे ब्रह्मचारी एवो जेनो स्वभाव ते दिवस ब्रह्मचारी. ते रात्रीने विपे रति करेते. परिमाण के० स्त्रीउंना अने तेउंना नोगनुं जेणे एक किंवा वे वखत एवुं प्रमाण करेलुंते, ते परिमाणक त जाणवुं. हवे तेनो काल कहेते. पडिमा वङ्गसु दिवसेसु के० काउसग रहित अ

ने पर्वदिक रहित एवा विषसोने विपे रति करे ते चोधी पोसह पठिमा कही
 मूल - ऋषयः पन्निमाइविठ, तिलोपपुळे जिणे जियकसाए ॥ नियदोसपक्ष
 णीयं अन्न वार्षच जामासा ॥ १ ॥ अर्थ:- हवे पांचमी काठसग प्रतिमा कहेते
 ए प्रतिमाने विपे स्थित थको काठसगमा, प्रणष्टवनना पूज्य वजी जितकपाय
 एवा जिनेभरजु चिंतन करे. अथवा निजदोष एटले जे पोताना काम क्रोधादि
 क दोष ठे तेना प्रत्यनिक एटले प्रतिपक्षिजुत, एवा जे क्रमाप्रमुख तेने ध्यावे, ए
 म पांच मास सुधी करे तेवारे ते पांचमि प्रतिमा पाय ॥ १ ॥

मूल:- सिंगार कदविचूमुकरित इष्टीकहंश्च वळितो ॥ वळइ अर्धजमेग, त
 ठंय वछाइ ठम्मासे ॥ २ ॥ अर्थ:- ठही वछाचर्यप्रतिमा कहेते शृंगारनी कथा
 अने विचूपातो तथा ज्ञान, विलेपन धूप प्रमुखनुं वस्कर्प एटले अधिकपण
 वजें तथा स्त्रीनी कथा ते आधीरीते के, स्त्री एकजी होय, तेनी साये सराग वातो क
 रवी, तेपण वर्जवुं, एक अयद्यमेधुन ते वर्जे प्रथम तो विवस वर्जिने, रात्रे
 स्त्री सेवननुं प्रमाण कसुं दहुं, तेपण इहां पांचमी, पढी ठही प्रतिमाने विपे ठम
 हीना सुधी व्याग कसुं तथा कामकथा चित्तविकारनी करनार, तेनो पण इहां प्र
 तिपेध कसो एम जाणवु ए ठ मासनी ठही प्रतिमा कही ॥ २ ॥

सातमी प्रतिमा कहेते मूल- सत्तमिसत्तममासे, नवि आहारइ सचित्त माहा
 रं ॥ अर्जं देहिजाणा, ततो धरिमाणसवपि ॥ ३ ॥ अर्थ - सातमी प्रतिमा, सातमा
 ससुधी सचित्त आहारने आहारनेही एटले सचित्त वस्तुनुं नोजन करे नहीं; अ
 ने अर्जं देहिजाणके जे जे पाठजी पूर्वोक्त प्रतिमानु अनुष्ठान, तेते व्यागले आ
 गले सर्व जाणवु एटले आगजी प्रतिमानी किया पण करतो रहे ॥ ३ ॥

आठमी नवमी प्रतिमा कहेते. मूल- आरंज सयं करण, अक्षमिआ अच
 मास वळेइ ॥ नवमा नवमासे पुण, पेसारंजेवि वळेइ ॥ ४ ॥ अर्थ- आठमी प्रति
 माये आठमास सुधी पोते आरंजनुं करवुं वर्जे इहां शिष्यपूजे के, आरंजने करण
 करावणे सरसो दोषने माटे करावणनो दोष तेने थाय तेने ठसर कहेते के, ए वात
 सव्ये तथापि करवा करता कराववामा अल्प दोषने, माटे थोडीपण आरंजनी
 निवृत्ति ते नजीज जाणवी जेम मढोटी व्याधि थइ ठता तेमा किंचित् मात्र पण ठ
 पक्षमे तेवारे सुख पाय ठे, तेम इहां पण जाणवुं तथा नवमी प्रतिमाये पहेजो
 घरनो कारजार धपो पुत्राधिकोने स्थापिन करी, नवमहीना सुधी प्रेय वासाधिकनो
 करेजो आरंज पण वर्जे वासाविक पामीने पण आरंज करावे नहिं, इतिज्ञाव ॥ ४ ॥

मूलः— दसमा दसमासे पुण, उद्दिष्टकथं तु नचुनविश्रुजं ॥ सो होइयवुरु मुं
मो, सिद्धिलि वा धारण कोइ ॥ ५ ॥ अर्थः— दशमी प्रतिमाये उद्दिष्टकृत एटले
तेना उद्देशी जे ज्ञातादिक कथा होय तेपण जमे नही. तो शेष आरंभनुं वर्जन क
रुं तेमां गुं केवुं? वली ते पुरुष केवो होय ते दशम प्रतिमा प्रतिपन्न जे होय ते
कोई तो बुरेकरी मुंन करावे अथवा कोइ तो लगारेक चोटली धारण करेठे. ॥ ५ ॥

मूलः— जं निहिय मञ्जजायं; पुढंत सुयाण नवरि सोतड ॥ जइ जाणइ तो
सोहइ अह नवि तो वेइ नवियाणे ॥ ६ ॥ अर्थः— वली जे हिरण्यादिकने नि
हितके० जूमिकादिकमां राखुं होय. एवो जे अर्थजात एटले इव्यनो समूह, ते
ना विपे तेना सुयाण के० सुत जे ठोकरा प्रमुख पूठे, तो तेने ते दशमी प्रतिमा
नो धरनार जो जाणेके अमुक जगाये इव्यठे. तो कहे. केमके जो जाणतो थको
पण कहे नही तो, सुतादिकनी वृत्तिवेदादिक दोष थाय. पण जो न जाणतो हो
यतो कहेके हुं जाणतो नथी. ए प्रतिमा दशमाससुधीनी जाणवी. ॥ ६ ॥

हवे अग्यारमी प्रतिमा कहेठे. मूलः— खुरमुंमोलोएणय, रयहरण पडिगहंच
गिह्मता ॥ समणो हूउ विहरइ, मासे इकारमुकोसं ॥ ७ ॥ अर्थः— कुरे एटले अ
खेकरी मुंनित ते कुरमुंनित अथवा हस्तेकरीने अने लोचेकरी मुंन यइने रजोह
रण तथा पात्रो तेना उपलक्षण थकी समस्त साधुना उपकरण जेइने अमणनू
त एटले यतिनीपरे समस्त अनुष्ठान करतो, समिति गुह्यादिक पालतो, निहाने
अर्थे गृह कुलादिकने विपे जइने एवुं कहेके प्रतिमा प्रतिपन्न आवकने निह्मा आपो.
एवुं कहे त्यां फरताने कोइपूठे केतुं कोणठे? त्यारे ते कहेके, हुं अमणोपासक प्र
तिमा प्रतिपन्न हुं. एरीते ग्राम नगरादिकने विपे, अग्यारमी प्रतिमा प्रतिपन्न ते
अग्यारमास उत्कृष्टे विचरे विहारक्रम मासकल्पे करे. ए सर्व प्रतिमाउनुं उत्कृष्ट
कालमान कहुं; अने जघन्यतो प्रत्येक प्रतिमा अंतरमुहूर्त कालमान जाणवी.
ते मरेणे अथवा प्रवर्जितने थाय. अन्यथा नथाय. ॥ ७ ॥

मूलः— ममकारे वोडिने, वच्चइ सन्नाइपछिदहुं जे ॥ तडवि साहुव जहा, गिम्हे
फासुंनु आहारं ॥ ८ ॥ अर्थः— हजीसुधी ममकारनो विभेद थयोनथी, स्वजनादिक
उपर ममत्वनावठे. तेथी ते कदापि स्वज्ञातिके० पोतानां स्वजनादिक देखवा सारु व
च्चइके० जायतो अने जे शब्द ठे ते पादपूरणने सारुंठे. तडविके० त्यांपण स्वजनादिक
ने आग्रहे ग्रहचिंता करे नहीं; तेमज स्वजनना स्नेहेकरी अनेपणीय आहार आग्रह
पूर्वकजो आपे तोपण ते लिये नही. पण केवलीतथा यतिनीपरे शुद्ध आहार लिये. ८

इहां आवश्यकनी भूषिमां आगली सात प्रतिमामांहे विशेषता कहेते, ते आ
वीरीतेते राईनच परिभाएणि पंचमी, सचिन्ताहारपरिभाएणि ठही, दिया वंचयारि
राउपरिमाणकहेति सत्तमी, दियाराउविघनयारी अतिष्णाणएवो सिद्धी केस मस
नह रोमणहेति अठमी, सारंज परिभाएणि नवमी, पसारंज परिभाएणि दसमी, उ
दिष्ठनच समण नूएणि एकादशमी, ॥ ७ ॥ इतिगाथापंचवक्षकार्य

अवतरण - धन्नाण मवीयत्तत्ति एटसे धान्यना अवीजपणानु एकशो ने चो
पनमु द्वार कहेते मूल-जव जवजव गोद्धम सालि वीहिधन्नाण कोट्टयाईसु ॥ खि
विकण पिहियाण, लिताण मुहियाणच ॥ ८ ॥ अर्थ-एक यव, बीजा यवयव, ते
ए यवनोज विशेष जे गोधूम, त्रीजो साली कलमसाली प्रमुख, चोथुं बिहि ते
सामान्य चोला, एटला जातना धान्यने कोवाप्रमुखमांहे नाखीने, ठांकाणयो ठां
की णण प्रमुखयो लेपनकरी, चपरांत माटी साये मुद्दि मूक्या होय तो तेनी ॥ ९ ॥

मूल-उक्कोसेणच्छिहोइतित्रिवरसाणि तपणुएएति॥विद्धसिद्धिजोणी,तत्तोनायइ
अवीयत्त ॥ १० ॥ अर्थ-उत्कृष्ट स्थिति त्रणवर्पनी थाय तेवार पठी अक्षुर उपन
वानु कारण विद्धसिद्धिके० विघ्नस्थाय, विणसीजाय, पठी तेमां अवीजपणु अज्ञाय.

मूल-तिल मुंग मसूर कलाय मास चबलय कुल्लु मुवरीण ॥ तह कसिणचण
यवध्राण कोठयाईसुखिविकण ॥ ११ ॥ अर्थ-तिल, मग, पंचवलक प्रसिद्धते, मसू
र ते वाटलाकारे धान्यविशेष, अने कोइक चनकिका कहेते, कलायते त्रिपुटनामा
धान्यनो विशेष कलायरो, अथवा चबला ते प्रसिद्धते कुल्लुते, चोळाने आंका
रे ते चिपड सीता थायते तुंवरी ते तुअर, कसिण, चणयके० सितवरे रहित वाट
ला चण जाणवा बाल प्रसिद्धते एटली जातिनां धान्यने कोवी प्रमुखमां नाखी.

मूल-कुलिताण पिहियाण लठियाणच मुहियाणच ॥ उक्किउरिइ वरिसाण, प्रं
चगतो अवीयत्त ॥ १२ ॥ अर्थ-ए पूर्वोक्त कोवीने पिहितके० ठांकरासाये, ठां
कीने पठी ठांकरुं तथा कोवीनु-धारणी वेधने गोधराविक साये, लीपोने लाठन
के० लीटी प्रमुखनु चिन्ह कणुं होय, एवीरीते जे मुझाठे एवा धान्यनी उत्कृष्ट
स्थिति पांचवर्पसुधी आणवी तेवारपठी तेमां अवीज पणु थाय ॥ १३ ॥

मूल-अयसी लह्हा कगू कोमूसगसण बग्ग सिद्धधा ॥ कोइव राजगमूजग धी
याणकोट्टयाईसु ॥ १४ ॥ अर्थ-अजसी, जेनु तेल थायते, लह्हाते कसुंधी, कं
मूते पंजाघोखा, कोमूसग ते कोइरा विशेष सण ते ठोतरासहित धान्यनो विशेष
बरटी ते सपाद लह्हाविकनेविषे प्रसिद्धते सिद्धार्थ ते सरिसव, कोइव ते प्रसिद्धते

राजकतेकांगूनो विशेष. मूलक ते शाकनो विशेष. तेना बीजने कोठादिकने विवे.

मूलः— निस्किताणं एया; एुकोसविईयसत्तवरसाई ॥ दोऽ जहंणपुणो. अंतमु
हुत्तं समग्गाणं ॥ १४ ॥ अर्थः— निस्किताणंके० नाखीने पठी पूर्वोक्त विधि करी होय
तो एनी उत्कृष्टस्थिति सातवर्षनी जाणवी ए सर्वनी उत्कृष्ट स्थिति कही. अने ज
घन्यथी तो ए सर्व पूर्वोक्त धान्यनो अंतरमुद्धूतं अबीजपणानो काल व्यवहारे फासु
थाय; परंतु निश्चेथी तो केवली जाणो. तेमाटे साधु एनुं संघटादिक परिहरे. जेम तृपा
र्त्तयतिने श्री वई मान जगवंते पाणीनी अनुज्ञा कही नथी. इति गाथा पट्कार्थ ॥ १४ ॥

अवतरणः—खेत्ताणंअचित्तंति एटले खेत्र उलंघवाथी जे अचित्तपणुंहोय ते
नो एकशोने पचावनसुं वार कहेठे. मूलः—जोयणसयं तु गंता; अणहारेणं तु जंम
संकंता ॥ वायागणि धूमेहिय, विईउंहोऽज्जोणाई ॥ १५ ॥ अर्थः—एकशोयोजन
गये थके लवणादिक अचित्त थाय; ते अचित्त थवानां कारण देखाडेठे. अणहारे
एके०पोताना देशथी उत्पन्न थएला.साधारण सामर्थ्य करी. तेनो अर्थ ए के, एकखेत्र
थकी, अने थली जे टाढ तावढादिकना संबंधे, दररोजनी दररोज तेनी चोनी वि
नाश पामति जाय; ते ज्यांसुधी एकशो योजन जाय त्यांलगे सर्वथा ते अचित्त थ
इ जायठे. ए निलीथनी चूर्णिना पाठयकी केश्यपठंति. गाउयसयंतु इत्यादिक तेथी
शोकोशमाने अचित्त थायठे. तेमज चंमके० एक वासण तेमांथी बीजा वासणमां
संक्रातिके० घालवुं. एम एक वखारमांथी बीजी वखारमां नाखतां किंवा वायु
अग्नि तडको तावडो धूमप्रमुखे करी, एकशो योजनथकी नजीक अथवा पोताना
ज स्थानके पञ्चोथको पण अचित्त थायठे, एम लुणप्रमुख पृथ्वीकाय आदेवेइ
ने वनस्पतिपर्यंत समस्त पदार्थोने जाणवो. इहां शास्त्रांतरे एटलुं विशेष कसुंठे.
सय जोयण जल मग्गे; थल मग्गे सच्चिजोयणाणुवरिं ॥ हरडे पिप्पल मिरिया, स
मय अचित्ताणि जणियाई ॥ १५ ॥

हवे अचित्तथका पण आचरण अनाचरणनो विजाग कहेठे. मूलः—हरिया
ल मणोसिलपिप्पली उखळूरमुद्धिया अनया ॥ आइन्नमणाइन्ना, तेविहु ए मेव
नायवा ॥ १६ ॥ अर्थः—हरियादिकने पण पूर्वोक्त कारणे अचित्तपणुं जाणवुं. शो यो
जनथी आव्या एक आचीर्ण, बीजा अनाचीर्णठे.तेमां पीपली अने अनयाके० हरडे,
ए आचीर्णपणाथकी लेवा. तथा खजूर अने मुद्धियाके० डाहू ए अनाचीर्ण जाणवां.
तेमाटे ते अचित्तथका पण न लेवा; एम अन्यके० बीजा पण जाणवा. ॥ १६ ॥

हवे प्रासुकपणानां एज कारण देखाडेठे. मूलः—आरुहणे उरुहणे, निसिइ

एगोणाइणं च माठएह ॥ जोमाहारसे, तं ठवक्रमेण तु परिणामो ॥ १४ ॥ अर्थ—
जवणादिकने गाभां ठंटप्रमुख ठपरे आरुहणेके० चढावतां, तेमज अरुहणेके०
तेना ठपरधी ठतारतां, तेठपरवली बेसतां ते गोणके० ठपन प्रमुखनी गात्रोप्मता
एटसे शरीरनी ठप्यता एटसे बाफे करिने किंवा जे स्थानके पड्या हता, ते एप्पी
संबंधी आधारना विष्टेदयकी ठपक्रमजे, घणाकाजनुं पोतानुं आयुष्य ते घेवी, थोडा
कालमां पूरण करे, तेणेकरी परिणामे स्वकाय शस्त्राविके करी अविश्रयाय ते आ
वीरिते जेम खाऊ पाणीते मीठापाणीनो गुण नाश करनार ठे ते स्वकाय शस्त्र.
अने अग्नि, वृद्धनो नाश करनार ठे ते परकाय शस्त्र, अने जेम मोहोलाएल्लु पाणी
शुद्ध पाणीनो नाश करेठे, ते उजय शस्त्र एशस्त्र ते सचेष्टपणाने अविश्रयापणां
ना कारण थायठे ॥ १४ ॥

अवतरणः—धन्नाइ चठवीसंति एटसे चोवीस धान्यना जेदोनो एकशो ने ठप्पस
सु ढार कहेठे मूल—धन्नाइ चठवीसं, जव गोडुम सालि बीहि सट्टीय ॥ कोइव
अणुआ कंगू रालय तिल मुग मासाय ॥ १७ ॥ अयसी हरिमय तिलगन
निप्पाव तिलिंद रायमासाय ॥ इकु मसूर तूवरी, कुलठ तह धन्नय कलाय ॥
॥ १८ ॥ अर्थ—जव, गोडुम, सालि, बीहि, साठ दादाठे नीपजे ते साठी, कोइव,
जुआर, कांगुणी, राल, तिल, मग, अडव, अजसी, घणा, त्रिपुट, निप्पाव, वाल,
मठ, इकु, मसूर, तुअर, कुलठ, करडी अने कलायरो ॥ १७ ॥ १८ ॥

अवतरण—मरण सतरस जेयति एटसे सतर प्रकारनां मरणनो एकशोने स
तावनमुं ढार कहेठे मूल—आवीइ ठंदि अतिअ, बलायमरण वसहमरण च
अतोसह तन्नव, बालं तह पंमियं मीतं ॥ २० ॥ ठवमडमरण केवलि, वहाण
सगिइपिभिरण च ॥ मरण जनपरिहा, इगिणि पाठवगमण च ॥ २१ ॥ अर्थ—
आविधि, अवधि, आत्यंतिक, बलाय, वसार्च, अतःशून्य, तद्व, बाल, पंमित, मि
त्र, ठवस्थ, केवली, वेदायस, गृहपट, जक्तपरिहा, इगिनी अने पादोपगमन ए
आवीधि प्रमुख सव आगल मरण शब्द प्रत्येके जोडवो, तेवारे आवीधिमरणादि
क अनुक्रमे जे नाम कद्यां ते जाणवां ॥ २० ॥ २१ ॥

इवे एनुं वखाण करेठे मूल—अणुसमय निरंतर माविसन्नियंतं जणति पंच
विद् ॥ इवे खिते फाले, जवेय जावेय संसारे ॥ २२ ॥ अर्थ—अनु समय समय
प्रत्ये निरंतरपणे मरे इहां शब्दार्थ आमठे के—आके० समस्त प्रकारे करी वीधि
के० कछोल तेनीपरे, समयसमयने विषे जे आयुष्यने अनुजविषे उड्ये, तेने अनुजो

मरणे अने अनेरा आयुर्दलिकना वदयथकी; पहेला पहेला आयुष्यना दलिक, तेनुं चवन लक्षण अवस्था विशेष ज्यांते; तेने आवीचि एवेनामे मरण. ते समयके० सिद्धांतना जाण पुरुषो पांच प्रकारे कहेते. त्यां इव्यादि नव मरण ते आवीरीते. तेमां नारकादिक संबंधि, आयुष्यना दलिक एकठा कीयाते; ते समय समय विचें टलेते ते इव्य आवीचि मरण जाणवुं. एमज नारकादिकनी गतिनी अपेक्षायें केंद्र आवीचि मरण जाणवुं. तेम आयुष्य, दिवस, पळोपमादि नर नारकादिकने विषे जे ठे; ते समय समयप्रत्ये घटेते. ए काल आवीचि मरण जाणवुं. तथा नारकादिक नव चार प्रकारे ठे, ते नव आवीचि मरण जाणवुं. तेम नारकादिकनां आयुष्य पण चार प्रकारे ठे. ते नावावीचि मरण जाणवुं. ए पांच प्रकार संसारने विषे संजवे. ॥२७॥

अवधिमरण कहेते. मूल:- एमेव उद्दिमरणं, जाणिमउं ताणि चेव मरइ पु णो ॥ एमेव आइअंतिअ, मरणं नविमरइ ताण पुणो ॥ २३ ॥ अर्थ:- जेम आ वीचिमरण इव्यादिक पांच जेवे कयुं. एमेवके० तेनीपरेज. उद्दिहे० अवधिमर ण जाणवुं. तेनुं स्वरूप कहेते; अवधिके० मर्यादा, जे कोइ आयुष्यना दलिक नोगवी मरण पाम्यो हतो; तेज वली दलिक नोगवीने जेचारे मरण पामगो, ते वारे तेने ते इव्यावधिमरण जाणवुं. एम केंद्रादिकनी जावना करवी. हवे त्रीजुं आइअंतिअके० आत्यंतिक मरण. तेपण एरीतेज इव्यादिक पांच प्रकारेठे. परंतु एटलुं विशेष मरण, जे नारकादिकना आयुष्य संबंधी जे दलिक ते मरवा पठी वली ते नोगवे नहीं तेने ते आत्यंतिक इव्य मरण कहिये. तेम केंद्रादिक पण जाणवा.

हवे चोथुं बलवन्मरण कहेते. मूल:- संयमजोगविसन्ना, मरंति जे तं वलायमर णंतु ॥ इंदियविसयवसगया, मरंति जे तं वसटं तु ॥ २४ ॥ अर्थ:- संयमना जे योग. व्यापार तेथकी खिन्न थयो; परंतु कुलनी लाजथकी मूकी शके नहीं. अने मन मां जाणोके, कोइरीते पण कष्टथी वूटिये तो सारुं. एम संयमानुष्ठान थकी चलतो मरण पामे. ते बलवन्मरण जाणवुं. ए मरण नम्रव्रती जे होय तेने थायते. बीजा संयमयोगवालाने नथाय, पांचमुं वसार्त्त मरण ते इंदिय जे चहु प्रमुख तेना विषय जे रूपादिक तेना वसे गयो थको, जे मरे ते वशार्त्तमरण जाणवुं. ए मरण जेम दीपशिखा देखी पतंगिव मरण पामेते. तेनीपरे जाणवुं. ॥ २४ ॥

सशब्दमरण कहेते. मूल:- गारवपंकनिबुडा, अश्वारं जे परस्स नकंहिति ॥ दंसण नाण चरित्ते, ससल्लमरणं हवइ तेसिं ॥ २५ ॥ अर्थ:- ऊँ, रस, ने सा तागारव ए त्रणेने कलुपपणानां कारणथकी पंक एटले काढव कहिये, तेने विषे

જે નિમગ્ન ઇટલે બૂઝાઢતાં, પોતાના દર્શન જ્ઞાન ધારિત્રના, અપરાધરૂપ અતિધાર તે, આચાર્યાદિક આગલ કહે નહીં. ત્યાં વાંઘણાદિકઆપતાં તેના કહેલા અનુષ્ઠાનને કરતો તેમાં સાતા રહે નહીં, એવો યકો જે મરણ પામે તેને સક્ષ્ય મરણ કહિયે

મૂલ - મુતું અકસ્મ જૂમિય, નરતિરિણ્ણુરણેસુ નેરદ્દા ॥ તેસાણ જીવાણ, તપ્પવમરણ મું કેસિંચિ ॥ ૧૬ ॥ અર્થ - અકર્મજૂમિના ટપન્યા મનુષ્ય, તથા તિર્યંચ અને ચતુર્વિધ વેશગણ, તથા નારકી ઇટલા મૂકીશેષ જીવોને તન્નવમરણ સાતમું કોણકને જાણવું એ ગાથાનો જાવાર્થ ૬૬માં ટીકામાં સમ્યક્રીતે પામતા ન થો અને ઇતરાપ્યવનની જ્ઞાણિમાં પણ ન વચ્ચાણો માટે ગીતાર્થ વિધારજો ॥ ૧૬ ॥

મૂલ - મોતુણ ઇદિમરણ, આવીહ્યં તિચ્છ તિચ્છ ઇચેવ ॥ તેસા મરણા સથે, તપ્પવમરણેણ નાયવા ॥ ૧૭ ॥ અર્થ - અવધિ, આવીચિ અને આત્પતિક એ ત્રણ મરણ મૂકીને શેષ સમસ્ત જે મરણથે તે તન્નવમરણ જાણવાં ॥ ૧૭ ॥

હવે બાલ મરણાદિક ત્રણ કહેઢે મૂલ - અવિરયમરણ વાલં, મરણ વિરયાણ પંમિ પ વિતિ ॥ જાણાદિ બાલપંમિય, મરણ પુણ વેસવિરયાણ ॥ ૧૮ ॥ અર્થ - દ્વિસાદિક ચકી જે વિરમ્યા નથી તે અવિરતિ, તેને બાલની પરે મરણ જાણવું, એમજ વલી સર્વ સાવધની નિવૃત્તિ જેણે અગીકાર કરીઢે, તે વિરતિ, તેનું મરણ તેપંમિતની પરે જાણવું માટે, તે પંમિતમરણ કહિયે ઇરીતે ચિતિકે ૦ સીધકર કહેઢે વલી બાલ પંમિતમરણ, તે જેવેશચકી વિરતિઢે, એવાનું જે મરણ તે મિશ્રમરણ જાણવું ॥ ૧૮ ॥

હવે ટપ્પસ્ય અને કેવલી મરણ કહેઢે મૂલ - મણપદ્ધત્તવોદિનાણી, સુચ્છમહ નાણી મરંતિ જે સમણા ॥ ટપ્પમહ મરણમેયં, કેવલિમરણ મું કેવલિણો ॥ ૧૯ ॥ અર્થ - અતિવિશુદ્ધપણ ચકી, પ્રથમ મનપર્યેવજ્ઞાન, તેમજ અવધિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન ને મતિજ્ઞાનના ધરનાર, એવા જેશ્રમણ તપને વિપે જેશ્રમ કરેઢે, તેશ્રમણ કહિયે અને ટપ્પકે ૦ જ્ઞાનાવરણાદિક જે કર્મ, તેનેવિપે જે રહે તે ટપ્પસ્ય જાણવો, તેનું જે મરણ તે બારમું ટપ્પસ્ય મરણ જાણવું તેરમું કેવલી મરણ તે સમસ્ત કર્મ પુજ્જનો પરિસાટન કરીકેવલજ્ઞાનપામી જે મરણ કરે, તે કેવલિ મરણ જાણવું ॥ ૧૯ ॥

મૂલ - ગિદ્દાજ્જ નક્કણ ગિદ્ધિ, પિચ્છિચ્છવધણાજ્જ વેદ્દાસ ॥ એ દોન્નિવિ મરણા, કારણજાણ અણુજ્ઞાયા ॥ ૨૦ ॥ અર્થ - ગૃહ ૫ પ્રસિદ્ધે, તે ગૃહ જેને આદિઢે, ઇટલે સમલી, શિયાલ પ્રમુલ્લ, તેને જે, આપણાવેદ્દાદિકનું નક્કણ ઇટલે તે સમલી શિયાલ પ્રમુલ્લને અનિવારણાદિકે કરી, તેણે નક્કણ કરવા યોગ્ય જે હાથી ઇટ પ્રમુલ્લના કહેવરમાં પ્રવેશ કરી, જે નક્કણ તે ગૃહાધિનક્કણ હવે ગૃહાધિકોનો સ્પર્શ

जैसे ठेकाणों से, ते गृहपरी, व्यवसाय गृहनों नष्ट पड़ते हैं अने व्यवहारिक तथा कोणीय जगहों नेमने समझावें. कभी पड़ते हैं गृहनी व्यावहारिकने विषे से अथन ते संबंधन से: आदि जेने एवो तर्. विविधित्व तथा अनुमानादिक ते सो तेज पोतानाज मरणने माटे करेजुं से, ते संबंधनारिक. वेलापन मरण. आकाश नेविषे जे संस्थापन करी मरण पामी. ते संस्थापन. संबंधने जे पूर्व २४५; ते जो आकाशनेविषे एषुं सोपतां, वेलापन जाणवें.

इहां कोइ पानना करे से जे, गृहपृष्ठ जे पूर्व करे; तेने पण आत्मपानन पत्यने. माटे वेलापनने ठेकाणेंज तेनो अंतर्गत जे तेनो उतर ते एवने पणुं केवल आ वेलापन मरणनुं अन्य धर्मनाजा पश्ये, विधाय अम्यापिने व्यवस्था जे. ते करेया नाम. गृहपृष्ठ अने वेलापन; ए से इहांइहां पया. पती शंका क रेवे. जाविष जिननवणाणो समनगरियाण नहिहु विवेको ॥ तस्याणि परिमिद तो वत्स पीठ मुमुक्षु ॥ १ ॥ एवो आत्ममते, अने आ से करेला मरण आ त्यंत आत्मपरीक्षा करनामते; पती आत्ममते निर्णय केस नयी? एतमाटे जग प रिष्ठानादिकने विषे पीठा परिष्ठा साक पनावि विविधाई विवर्धित्व वेपांडवनादि ॥ इत्यादि जेनेवणाविधि, अने पानपति विधि ग्या ग्या करेलाइ. अने येने ठेकाणो दर्श ननुं मजिनपणुं प्राप्त यश. एवी शंका वता, तेनो उतर. ए कहेजा गृहपृष्ठ वेलाप न नामा मरण. दर्शन मजिन परिष्ठादिक कारण एषुं वता, मरण पारण प्रका र ठनां यवायी राजाये जेम एवसे तेम गीगार्थ आचार्य जिन जावननी मजिन ता परिष्ठाता साक कीरुं. एमाटे पूर्व कहेजा मरणने शंकारूप सोप नयी. ॥३०॥

इयं जक परिष्ठानादिक प्रण मरण करेवे. मूलः—ननपरिष्ठा इति नि. पापवमम एंव निद्रि मरणाई ॥ कजिम मभिकमनेह पिउमंरमणेण न निमिस्ता ॥ अर्थः—ननकं० जोजन परिष्ठावे ग्या, ते जक परिष्ठा. वे प्रकारेवे; एक रुपरिष्ठा वी जी प्रत्याख्यानपरिष्ठा. तेमा रुपरिष्ठा ते. ग्या एषुं जाणेके. ए प्रवचनादिक. जीवे घणा वखत घणा अयोग्यावे. नकंच हिमवंत मलय मंदिर. दीनोदरि परणि सरि म गमीउ ॥ अद्विपयगे आदरागे. बुद्धिगणावाग्निहृदा ॥ १ ॥ इत्यादिक जाणीने आहारनो पञ्चसाण करे; एमज प्रथम रुपरिष्ठाये स्वरूप जाणुं अने पती तेने पञ्च खाण परिष्ठाये चतुर्विध आहारनो पञ्चसाण कयो, ए से वेद कथा; पती जे मरण करे तेने जक परिष्ठा नामे पञ्चसुं मरण कहिये. सोजसुं इंगितेके० प्रतिनियत देश ने विषे चतुर्विध आहारनो त्यागकरी, अनेगनी करेजी परिष्ठाणने वजेतो यशो

જે ગિરી મુંફાદિકને વિષે, ઇર્ષ્યાનાદિક પોતેજ કરતો રહે, તે સોલમુ ઇગિની મરણ કરે સત્તરમુ પાદપકે ૦ વૃક્ષ તેનીપરે, ઇપગમનકે ૦ રહેવું એટલે જેવારે, અનશનનો ઇશ્વાર કરી, અપન કરે, તેવારે જેરીતે ઠેવેલું વૃક્ષ જેમ પઢ્યુ, તેમનું તેમ પઢી રહેઠે, તેમ એ પણ ઇષી નિષિ જુમિકાયે જે હાથ પગાદિક જ્યાં જેરીતે પ્રયમથી રાખ્યાં તે જ્યાં તેજરીતે પઢ્યાં રહે, પરંતુ હાથ પગાદિકને ચલાવે નહિં, એમ જે મરણ કરે, તે પાદોપગમન નામા સત્તરમુ મરણ જાણવું એ પ્રયો કનિષ્ઠ, મધ્યમ અને વત્કુટ અનુક્રમે ધ્યાયે યદ્યપિ ધૃતિ સંયમને વિષે, ચિત્તનુ સ્થિરતાપણુ સદ્નન ઘડ્ય ફલનનારાશાદિક, તેણેકરી પ્રયો મરણને ધીરપુરુષ પમિવજે ઠે, એનું ફલપણ વૈમાનિક તથા મુક્તિ સ્વરૂપ પ્રયોને સરસુ ધ્યાયે ઠકવ યત—સદ્ધાવિય અદ્ભુટ, સદેવિઅપદમ સધયણવદ્ધા ॥ સદેવિ રેસવિરયા, પદ્મસ્કાપો એ ઇ મરંતિ ॥ ૧ ॥ આ ઠેકાણે પ્રત્યાર્થના શબ્દે નક્ત પરિજ્ઞા કહિંઠે, એ વિશેષ ધૃતિમત પુરુષને ધ્યાય, અને ઇગિની મરણ તે વલી વિશિષ્ટતર ધૃતિ સંધયણવતને ધ્યાય પરંતુ સાધિવને ન ધ્યાય એમ પાદોપગમન તે વલી વિશિષ્ટતમ, ધૃતિવત ઘડ્ય, ફલનનારાશ સધયણવાજાને ધ્યાય ઠકવ પદમમિ અસધયણે, વદ્ધતે સેજ કુદસામાણે ॥ તેતિંપિ અવોષેઠ સ્વપ્નસ પુષીણ વોષે ॥ ૧ ॥ તીર્થંકર પાદોપગમન સેવે તેથી એ ઇત્તમઠે અને વીજા વિશિષ્ટ સાશુ સેવે, યદ્ધકં સદેસદ્ધાણ, સવધુ સધકન્મનૂમીસુ ॥ સદ્ગુરુ સધમદિયાસદેમેરુમિ અનિતિષ્ઠા ॥ ૧ ॥ સદ્ધાદિલ્લી, સદેવિ પરિસદેપરાજિત્તા સદેવિદ્ અતિષ્ઠયરા પાઠવગયાઠતિદિગયા ॥ ૨ ॥ અવતેસા અણગારા, તીયપશુપત્તણગયાસદે ॥ કેર્ષપાઠવગયા, પદ્મસ્કાણિગિણી કેર્ષ ॥ ૨ ॥ તેમાટે નકપરિજ્ઞા કનિષ્ઠ ઠે તેથી એ જપન્ય જાણવો અને ઇગિની મધ્યમ જાણવો તથા પાદોપગમન તે જ્યેષ્ઠ સર્વોત્તમ જાણવો ઇતિગાયા વક્ષકાર્ય અવતરણ—પણિઠવમતિ એટલે પશ્યોપમનાં સ્વરૂપનું એકશોને અછવનમું હાર કહેઠે મૂલ—પણિઠવમં ચ તિવિદ્, ઇશ્વાર-ઇ ચ સ્વેતપત્તિયંચ ॥ એકેકં પુણ કુવિદ્ બાયરસુદુમ ચ નાયક ॥ ૩ ॥ અર્થ—પશ્ય એટલે જેમાં ધ્યાન્ય નાખિયે, તેની જેને ઇપમા ઠે, તેને પશ્યોપમ કહિયે, તે ઇશ્વાર, અ-હા અને સ્વેતના જેવ ચકી, તિવિદ્ કે ૦ પ્રણ પ્રકારેઠે ઘલી એ ઇશ્વારાદિક, એકેક તે બાદર અને સૂચના જેવેકરી ચે ચે પ્રકારેઠે એટલે બાદર ઇશ્વાર, પશ્યોપમ, અને સૂચ્ય ઇશ્વાર, પશ્યોપમ, તેમ જ અ-હા અને કેત્ર એ ચે પણ બાદર અને સૂચ્ય કહેવા. ॥ ૩ ॥

પશ્યોપમનું સ્વરૂપ કહેઠે મૂલ—અ જોયણ વિચિત્રં, તં તિવણ પરિરણ સવિ

सेसं ॥ तावड्यं उव्विठं, पल्लं पल्लिउव्वमं नामा ॥ ३३ ॥ अर्थः—जे एक योजन विस्तारे वाटले आकारे कहेवाय, ते सविशेष त्रण योजन अने एक योजननो ठो जाग कांडक न्यून, एटले परिरणके० परीधिए थाय; अने तेटलोज उव्विठके० उंच पणे पण थाय. एवो पल्ल एटले पालो तेनी जेने उपमाठे तेने पल्लोपम जाणवुं,

एवुं पल्लोपम कखा पठी तेनुं कर्त्तव्य देखाडेठे. मूलः—एगाहिअ वेहिय ते हियाण उक्कोस सत्तरत्ताणं ॥ सम्मठं संनिचिअं, जरियं बालगग कोडीहिं ॥ ३४ ॥ अर्थः—एक दिवसनो, वे दिवसनो, त्रण दिवसनो, उत्तुष्टे सात दिवस संबंधी करणाके० लोम, तेनी साथे ते पूर्वोक्त पल्ल संपूर्ण नखो, पठी ते संनिचित महा विचित पणे एवो कखो के, ते पल्ल, जेम वायरे उडेनही, अग्रिए बले नही, पाणीये नीजे नही, एवी रीते बालाग्रनी कोटीये नखो. ॥ ३४ ॥

मूलः—तत्तो समए समए, एकेके अवहियंमि जो कालो ॥ संखेळा खलु समया, बायरउद्धार पल्लमि ॥ ३५ ॥ अर्थः—तत्तोके० तेवार पठी. समय समयनेविषे तेमांथी एकेक बालाग्र अपहरिये. ते खाली करतां जेटलो काल थाय; तेटला समय निश्चैथी बादर, उद्धार पल्लोपमने विषे थाय, अर्थात् संख्याता समय थाय.

मूलः—एकेकमज्जलोमं, कट्टमसंखेळा खंममद्विस्सं ॥ समठेयाणं तपए, सियाण पल्लं नरेळाहि ॥ ३६ ॥ अर्थः—ते करणानो रोम, ते एकेक रोमना बली असंख्याता न्हाना न्हाना खंम करिये, ते ज्यां सुधी अदृश्यते एटले, जे मनुष्यमांहे निर्मल लोचन वालो, बद्धस्थ अतिसूक्ष्म, पुजलड्य पोतानां चक्षुये देखीशके, तेनो असंख्यातमो जाग मात्र जाणवो, जे न देखी शकाय; एवा सूक्ष्म खंम करे. अने खेत्रथी तो सूक्ष्म पनकनुं शरीर जेटलां खेत्रनेविषे रहीशके. तेथकी असंख्यातगुण खेत्रनुं अवगाहनार जे ड्य तेने प्रमाणे खंमकरे. वडेरा बली एम वखाणेठे के बादर, पर्याप्त, पृथ्वीकायिक जीवना शरीर सरखा ठेदके० खंमठे; जेनां बली अनंत परमाणुं जे नीपन्या ठे; एवा बालाग्रे ते पल्ल जरिये. ॥ ३६ ॥

मूलः—तत्तो समए, समए एकेके अवहियंमि जो कालो ॥ संखेळा वास कोमी, सुहुमे उद्धारपल्लमि ॥ ३७ ॥ अर्थः—तत्तोके० त्यारपठी समये समये एकेका बालाग्रने अपहरता जे काल थाय, ते काल कहेठे. असंख्याता वर्षनी कोडी सूक्ष्म उद्धार पल्लोपमनेविषे थायठे. ॥ ३७ ॥

मूलः—वाससए वाससए, एकेके बायरे अवहि यम्मि ॥ बायर अद्धारपल्लियं, संखेळा वास कोडिउं ॥ ३८ ॥ अर्थः—ते पल्लमांथी शो शो वर्ष गयां ठतां ए

કેક ઘાવર સ્વંન કાદાઢીયે, તોઘાવર અઘા પઘ્યોપમમાં સંસ્થાતા વરસની કોઢિ થાય.

મૂલ - વાસતણ વાસતણ, એકેકે અવહિયમ્મિ સુદ્ધમમિ ॥ સુદ્ધમ અઘાપણિયં
હવતિ ઘાસા અસંલેક્કા ॥ ૩૯ ॥ અર્થ - શો શો વર્ષે એકેક સુદ્ધ સ્વંન કાદાઢી
યે, તો સુદ્ધ અઘા પઘ્યોપમ અસંસ્થાતા વર્ષનો થાય ॥ ૩૯ ॥

મૂલ - ઘાયર સુદ્ધમાયાસે, સ્વેતપણ્ણુ સમય મઘદારે ॥ ઘાયર સુદ્ધમ સ્વેતં
ઠસપ્પણીઠં અસંલેક્કા ॥ ૪૦ ॥ અર્થ - તે પલ્લના જે આકાશપ્રવેશ તે વાલા
મે કરી સ્પષ્ટ છે, તે આકાશ પ્રવેશને અનુસમય સમય પ્રત્યે કાદાઢતાં, જેટલે કા
લે તે પાલો રાણી થાય, તેટલા કાલે ઘાવર સ્વેત પઘ્યોપમ જાણવું અને તેજ પ
લ્લના વાલામે કરી સ્પષ્ટ તથા અસ્પષ્ટ જેટલા આકાશ પ્રવેશ છે, તે પ્રતિસમય સમય
કાદાઢતાં જેટલો કાલ થાય, તે સુદ્ધ દ્વેષ પઘ્યોપમ થાય અસંસ્થાતિ ઠસપ્પિ
ણી પ્રમાણે તેના કાલનું માન જાણવું ॥ ૪૦ ॥ ઇતિ ગાથા નવકાર્ય ॥

અવતરણ - આચરણિ દટલે સાગરોપમના પ્રમાણનું એકશો ને ઠંગણસાઠમુ
દાર કહેઠે. મૂલ - ઠદાર પછગાણ, કોઢાકોઢી નવિલ્લ વસથુણિયા ॥ ૪૧ ॥ તં સાગ
રોવમસ્તઠ, એક્કસ જવે પરીમાણ ॥ ૪૧ ॥ અર્થ - ઠશકોઢાકોઢી ઠદારપલ્લો
પમે, એક સાગરોપમ થાય જેને સમુદ્ધની ઠપમા છે તેને સાગરોપમ કહિયે, અને
તેવા એક સાગરોપમનું પ્રમાણ જાણવું ॥ ૪૧ ॥

- મૂલ - જાવડ્ઠઠદારો, અઠ્ઠાઠ થાણ સાગરાણ જવે ॥ તાવ ઠ્યા સ્વલ્લુ લોણ, હવ
તિ ઠીવા સમુદ્ધાય ॥ ૪૨ ॥ અર્થ - ઠઠી ઠદાર સાગરોપમમાં જેટલા સમય થાય,
તાવ ઠ્યા કે ૦ તેટલાજ માને સ્વલ્લુ ઇતિ નિષ્ઠે લોકનેવિપે ઠીપ અને સમુદ્ધાય

મૂલ - તદ્ અઘા પછાણ, કોઢાકોઢી હવિલ્લ વસથુણિયા ॥ તં સાગરોવમસ્તઠ
પરીમાણ હવડ્ એક્કસ ॥ ૪૩ ॥ અર્થ - તેમજ ઠશકોઢાકોઢી અઘા પઘ્યોપમે એ
ક અઘા સાગરોપમનું પરીમાણ થાયઠે ॥ ૪૩ ॥

- મૂલ - સુદ્ધમેણઠ અઘ સાગરસ્ત માણેણ સઘજીવાણ ॥ કમ્મવિઠ્ઠિ કાયવિઠ્ઠિ
નવઠ્ઠિ હોઠ નાયઠા ॥ ૪૪ ॥ અર્થ - સુદ્ધ અઘા સાગરોપમના સમય તેને માનેકરી
સર્વ જીવોની કર્મસ્થિતિ, કાયસ્થિતિ અને નવસ્થિતિ હોય એમ જાણવું ॥ ૪૪ ॥

મૂલ - ઇદ્ધસેતપછગાણ, કોઢાકોઢી હવિલ્લ વસથુણિયા ॥ તં સાગરોવમસ્તઠ,
એક્કસ જવે પરીમાણ ॥ ૪૫ ॥ અર્થ - ઠશ કોઢાકોઢી દ્વેષ પઘ્યોપમે એક દ્વેષ સા
ગરોપમનું પ્રમાણ થાયઠે ॥ ૪૫ ॥

- મૂલ - એણ સ્વેત સાગર, ઠવમાણેણ હવિલ્લ નાયઠ ॥ પુઠવિલ્લ અગણિ મા

રૂઝ, હરિયત સાણં ચ પરિમાણં ॥ ૪૬ ॥ અર્થ:-એ ક્ષેત્ર સાગરોપમની ઉપમાને પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ, વનસ્પતિ અને ત્રસજીવોનું પરિમાણ જાણવું. એ વાત દૃષ્ટિવાદમાં બહુલપણે કહી છે. તેમાંથી લગારેક દેશવાડી છે. ઇતિ ગાથા પટ્કાર્ય.

અવતરણ:- અવસપ્પિણિ એટલે અવસર્પિણીનું એકશોને સાઠમું ઘાર કહે છે. મૂલ:- દસકોડા કોડીઠ, અઘા અચરાણ હંતિ પુત્તાઠ ॥ અવસર્પિણીએ તાણ નાયા ઠજેવ કાલસ્સ ॥ ૪૭ ॥ અર્થ:-અઘાસાગરોપમની દશ કોડાકોડી પૂર્ણ થાય, તેવારે અવસર્પિણી થાય. અવસર્પિણી એટલે આરાની ઘટતી દશા તેની અપેક્ષાએ આયુષ્ય, શરીર, કલ્પવૃક્ષાદિક શુન્ન જાવોની હાણી થાય, એમ સર્વની ઘટતી દશા થાય; માટે અવસર્પિણી કહિયે. તેનેવિપે કાલના જાગ ઠ હોય છે; તેનાં નામ કહે છે.

મૂલ:- સુસમ સુસમાય સુસમા, તર્હયાપુણ સુસમ હસમા હોઈ ॥ સુસમ સુસમા ચઝહી. દૂસમ અઈ દૂસમા ઠહી ॥ ૪૮ ॥ અર્થ:-એક સુપમસુપમા, વીજો સુપમા, ત્રીજો સુપમહુપમા, ચોથો હુપમસુપમા, પાંચમો દૂપમા અને ઠઠો હુપમહુપમા એ અવસર્પિણીના ઠ આરાનાં નામ અનુક્રમે કહ્યાં. ॥ ૪૮ ॥

હવે એ ઠ આરાનું કાલમાન કહે છે. મૂલ:- સુસમસુસમાઈ કાલો, ચત્તારિ હવંતિ કોમિ કોમીઠ ॥ તિન્નિ સુસમાઈ કાલો, દોન્નિજવે સુસમ હસમા ॥ ૪૯ ॥ પ્રથમ સુપમસુપમાનેવિપે, ચાર કોડાકોડી સાગરોપમ, વીજા સુપમાનેવિપે ત્રણ કોડાકોડી સાગરોપમ, અને ત્રીજા સુપમહુપમાનેવિપે વે કોડાકોડી સાગરોપમ.

મૂલ:- એક્કા કોડાકોડી, બાયાલીસાણ જા સહસ્સેહિ ॥ વાસાણ હોઈ ઝણા હસમસુસમાણ સો કાલો ॥ ૫૦ ॥ અર્થ:- એક કોડાકોડી વેતાલીસ હજાર વર્ષે ઝણું ચોથા હુપમસુપમાનું એટલું કાલ માન જાણવું. ॥ ૫૦ ॥

મૂલ:- અહ દૂસમાઈ કાલો, વાસ સહસ્સાઈ એક્કવીસં તુ ॥ તાવઈઠં ચેવજવે કાલો અઈ દૂસમાએવિ ॥ ૫૧ ॥ અર્થ:- અથકે ૦ હવે પાંચમા હુપમ આરાનો કાલ, એકવીસ હજાર વર્ષ અને તાવઈઠં કે ૦ તેટલુંજ એકવીસ હજાર વર્ષનું કાલમાન ઠઠા અતિહુપમાનું પણ જાણવું. ॥ ૫૧ ॥ ઇતિગાથા પંચકાર્ય.

અવતરણ:- ઝસપ્પિણિ એટલે ઝત્સર્પિણીનું એકશોને એકશતમું ઘાર કહે છે. મૂલ:- અવસર્પિણીઈ જાગા, હવંતિઝસ પ્પિણીએ વિ ઠણ ॥ પહિલોમા પરિવાડી, નવરિ વિજાણસુ નાયવા ॥ ૫૨ ॥ અર્થ:- જેરીતે અવસર્પિણીના ઠ જાગ કહ્યા, તેરીતે ઝત્સર્પિણીના પણ ઠજ જાગ જાણવા. માત્ર એટલું અધિક છે; જે પહિલોમ કે ૦ ડપરાંઠી, પરિવાડી અનુક્રમે વિજાગે આરાને વિપે કરવો. તે જેમ અવસર્પિણિ

યે પ્રથમ સુપમસુપમા અને ઘટતા કાલને યોગે, ઠંઠે આરો હુપમહુપમા ધાય તેમ ઘસર્પિણીમાં વધતા કાલને યોગે, પેહેલો હુપમહુપમા આરો ધાય અને ઠેહે ઠે, સુપમસુપમા ઠંઠે આરો ધાય ॥ ૫૨ ॥ ૬તિગાથાર્ય

અવતરણ—વહે રહેને કાલે નાથે પુગ્ગલસિ ઇટલે ચાર પ્રકારના પુજ્જ પરાવર્તનું એકશોને વાસવમું દાર કહેઠે મૂલ—ઘસર્પિણી અણતા, પુગ્ગલ પરિવદ્ધો મુણેય થો ॥ તેણતાતીઅદા આણગયદા અણતગુણા ॥ ૫૩ ॥ અર્થ—અનતિ ઘસર્પિણી અને આ સ્થલે ઘપલકુણથી અનતિ અવસર્પિણી પણ લેવી ઇટલે અનતિ ઘસર્પિણી અને, અનતિ અવસર્પિણીયે, એક પુજ્જ પરાવર્ત જાણવો તેવા અનતા પુજ્જ પરાવર્તે તે, અતીત અદાકે ૦ અતીતકાલનેવિપે ધાય. અને તેથી અનતગુણા વલી અનાગતાદા કે ૦ અનાગત કાલનેવિપે ધાય ॥ ૫૩ ॥

આં શિષ્ય આશંકા કરેઠે કે, શ્રીનગવતિમાં એમ કમુઠે કે “અણગયદાણતી યદાઠ સમયાદિયતિ,” તો અતીતકાલયતી, અનાગત અદાસમય અધિક ક હ્યા અતીત, અનાગત એ બન્ને કાલ, અનાદિને અનતપણા થકી સમાનઠે અને નગવતનો પ્રશ્ન પણ તેમાંઠે, તે અધિનિષ્ઠ સમય અતીતકાલમાં, પ્રવેશ કરેનહીં, કિંતુ અનાગત અદામાંહેજ પ્રવેષીયે, તેમાંઠે અતીતકાલ થકી સમયાધિક અનાગતાદા ધાયઠે અને હ્યાં તો અતીતાદાથકી અનાગતાદા અનતગુણા કહ્યા તો ધોરીતે વિરોધતા નથી? અર્થાત્ વિરોધતાજ ધાયઠે

ઉત્તર કહેઠે કે, જેમ અનાગતાદા અંતરહિતઠે, અને જેમ અતીતાદાની આં દિ નથી, ઇટલે તે ઘલેને અંતના અનાવ થકી સરસાપણું થયું, હવે વર્ષમાન સમયે, અતીતાદા, અને અનાગતાદા સરસા ધાયઠે આરપઠીસમયને અતિક્રમે અનાગતાદા ઠણી ધાય, એમ ઘે ત્રણ સમય પ્રમુખજુનો અતિક્રમ કરતાં સમયણું ધાય નહીં, તેમાંઠે અતીતાદા થકી અનાગતાદા અનતગુણી કહી. જે કારણે અનતોકાલ ગયે ઠતે પણ અનાગતાદાનો ક્ય ન ધાય, અને વર્ષમાને એક સમયરૂપ વર્ષમાનાદા પણ ઠેજ, તે સૂક્ષ્મપણાથકી, આંદિ જૂવો કહ્યો નથી

મૂલ—પુગ્ગલ પરિવદ્ધોહ, વદાહ ચઠહિહોમુણેયથો ॥ યૂલેયરજેઈદિ, જહ હોહ તહા નિસામેહા ॥ ૫૪ ॥ અર્થ—એ પુજ્જ પરાવર્તે તે હ્યાં, હ્ય દેષ, કાલ અને નાવના નેવથકી ચાર પ્રકારે જાણવો તે ઘલી એકો યૂલેયરકે ૦ સ્પૂલ અને સૂક્ષ્મના નેવથકી ધોરીતે ધાય, તેરીતે કહુંતુ તે સાંજલો ॥ ૫૪ ॥

પ્રથમ ઘાવર, હ્ય, પુજ્જ પરાવર્તે કહેઠે મૂલ—ઠરાજવિઠવાતેય કમ્મ ના

साणपाणमणगेहिं ॥ फासेवि सवपोगल, मुक्काअहवायरपरट्टो ॥ ५५ ॥ अर्थः—
एक औदारिक, बीजी वैक्रिय, त्रीजी तेजस, चोथी कार्मण, पांचमी नाषा, ठेठी
आनपान (श्वासोश्वास) सातमी मन. ए औदारिकादिक साते वर्गणायेकरी चौद
राज संबंधी समस्त पुज्ज, ते जेटले काले एकजीव स्वजावे नोगवी नोगवीने मूके;
तेटले काले एक बादर पुज्ज परावर्त थायठे. ॥ ५५ ॥

मूलः— अहव इमो दवाई, उराल विउव्वि तेयकम्मोहिं ॥ नीसेस दव्वगहणंमि
वायरो होइ परियट्टो ॥ ५६ ॥ अर्थः— अथवा इमोके० ए इव्यादिक एटले इव्य
शब्द जे पुज्ज परावर्तने आदेठे, ते इव्यादिक कहिये. त्यां उरालके० औदारिक, वै
क्रिय, तेजस अने कार्मण ए चार वर्गणायेकरी, एक जीवते नीसेसके० समस्त
चौदराज लोक संबंधी; इव्य ग्रहणने विपे एटले पुज्ज नोगववानेविपे, पण बादर
इव्य, पुज्जपरावर्तन मतांतरे कह्योठे. ॥ ५६ ॥

इव्यथी सूक्ष्म पुज्ज परावर्त कहेठे. मूलः— दवे सुंदुम परट्टो, जाहेण्णेण
तहसररीरेण ॥ फासेवि सवपोगल, अणुकम्मोणं नणु गणिज्जा ॥ ५७ ॥ अर्थः— इ
व्यनेविपे सूक्ष्म पुज्ज परावर्तन आवीरीते थायठे के, जेवारे एक औदारिकादिक
शरीरपणे करी, समस्त लोकाकाश जावीपुंज्जने स्पर्श नोगवे; ते पढी अनुक्रमे
बीजो वैक्रिय, ते पढी त्रीजो, इत्यादिक गणिये तेवारे सूक्ष्म इव्य पुज्ज परावर्त थाय.

हवे क्षेत्रथी बादर पुज्ज परावर्त कहेठे. मूलः— लोगागासपएसा जेयमरं
तेण एब्बजीवेण ॥ पुष्ठा कमुक्कमेणं, खेत्तपरट्टो हवइ थूलो ॥ ५८ ॥ अर्थः— लोक च
वदराज प्रमाणठे; तेमां जे आकाश प्रदेशठे, ते सर्व एक जीवे मरती वखते, अ
थवा शरीर ग्रहण करती वखते, एब्बके० आ लोकमांहे फरस्या; पण ते क्रमोत्
क्रमे आगल पाठल फरस्या; तेवारे बादर क्षेत्र पुज्ज परावर्त थाय. ॥ ५८ ॥

हवे सूक्ष्म क्षेत्र पुज्ज परावर्त कहेठे. मूलः— जीवा जइया एगे, खेत्तपएसंमि अ
हिगएमरइ ॥ पुणरवि तस्साणंतर, बीयपएसंमि जइ मरइ ॥ ५९ ॥ एवंतरतम जोए
ण सवखित्तंमिजइमउहोइ ॥ सुट्टुमो खेत्तपरट्टो, अणुकम्मोणं नणु गणिज्जा ॥ ६० ॥
अर्थः— जीव जेवारे कोइ एकज अधिगतके० विवक्षितप्रदेशनेविपे, मरण पामे;
प्राण त्याग करे, वली गत्यंतरे आयुष्यनी परिसमाप्ते; ते प्रदेशथकी अनंतर एटले
आंतराविना तेज प्रदेशनी पासेना बीजा आकाश प्रदेशो जइने मरण पामे. ॥ ५९ ॥
एम तरतम योग त्रीजा प्रमुख प्रदेशने संयोगे, निश्चेथी ज्यांसुधी सर्वाकाश प्रदेश एके
क केडावेडेनो प्रदेश लेतां ठेला आकाश प्रदेशो मरण पामे. एरीते क्रमेकरी, सर्व लोका

काशना प्रवेशो निश्चेथी अनुक्रमे मरण पामी बूटे, तेवारे सूक्ष्म क्षेत्रपुञ्जपरावर्ष थाय हवे बावर काल पुञ्ज परावर्त कहेते मूल—उत्सर्पिणीस्तमया, जावइया तेइनिय यमरपोण ॥ पुञ्जकमुक्रमेण, कालपरहो जेव थूलो ॥ ५१ ॥ अर्थ—इहां अवसर्पिणी नां उपलक्षण थकी, उत्सर्पिणी पण सेवी, एटसे उत्सर्पिणी तथा अवसर्पिणी ए बेठना जेटला समय थाय, तेटला सर्व समय एक जीव नियमके० पोताने मरणो करी, आगल पाठल करतां पुञ्जके० फरसे, तेवारे बावर काल पुञ्ज परावर्ष थाय

हवे सूक्ष्म काल पुञ्ज परावर्त कहेते मूल—सुष्ठुमो पुणस्तसर्पिणि पठमे सम यमि जइ मठहोइ ॥ पुणरवि तस्ताणतर, बीए समयमि जइ मरइ ॥ ५२ ॥ एवतरतम जोएण सवसमयसु चैव एएसु ॥ जइ कृणइ पाणथाय, अणुक्रमेण नपुगणिं ज्हा ॥ ५३ ॥ अर्थ—सूक्ष्मकाल पुञ्ज परावर्त वली आवरीते थाय, के अवसर्पिणीने उत्सर्पिणीना समय मांहेला पहेला समयनेविपे जे एक जीव मरण पाव्यो होय, तेज जीव, पुणरविके० वली जेवारे ते समयथकी अनतर बीजा समयनेविपे मरण पामे तेमज त्रीजा समयनेविपे, एम तरतमयोगे करी, सर्व समयनेविपे, जे जीव प्राण त्यागकरे, इहां पण समयनु अनुक्रम गणिये, तेवारे सूक्ष्म काल पुञ्ज परावर्त थाय.

हवे जावथी बावर अने सूक्ष्म ए बधे पुञ्ज परावर्ष कहेनार ठतो, प्रथम अ नुजाग बंधस्थाननु, परिमाण कहेते मूल—एगसमयमि जोए, सुष्ठुमगणिजिया ठजे उपविसंति ॥ ते दुतिसंखलोय, पएसतुआ असंखिया ॥ ५४ ॥ तचो असंखगुणि या, अगणिक्कायायतेसिकायठिठ ॥ तचो सजम अणुजाग बधवाणाणसखाणि ॥ ५५ ॥ अर्थ—एक समयनेविपे लोक सुखे, जगज्यमां, पृथ्वी कायिकादिक जीवो, अ ने बावर तेऊकाय जीव पण, सुष्ठुम गणिजियाठ इहां प्रथमा विनक्ति ते सम मीने अर्थ ठे, तेथी सूक्ष्म अग्नि कायिक जीवोनेविपे, जेटला पविसंतिके० उपजे, तेने हवे असंख्येयपणु कहेते तेदुतिके० ते असंख्येय लोकाकाश प्रवेश राशी प्रमाण थाय इहां जे कोइ पृथ्व्यादिक थकी अथवा बावर तेऊकाय थकी, सूक्ष्म तेऊकायपणे, उपजे ते सेवुं परंतु प्रथम उपप्या जे तेऊकाय तेज, वली तेवा पर्यायपणे उपजे, ते पूर्वप्रविष्टपणा थकी सेवा नही सर्वस्तोक इहां एक समयोत्पन्न सूक्ष्म, अग्निकाय जीवो, तचोसि एटसे ते एक समयने विपे उपना जे सूक्ष्म अग्निकाय जीवो तेथकी वली असंख्यात गुणो अधिक सूक्ष्म, अग्निकाय जीवो, पूर्वोत्पन्न जाणवा केमके एक समये असंख्याता उपजे, तेथीवली अंतर मुहुत्तना समय जोइये तो एक समयथकी अंतर मुहुत्तोत्पन्न अग्नि कायिया जीवो

घणा थाय, ते जीवोत्पत्तीवलीने अग्रिकावजीवोनीकाय स्थितिघणी थाप. कारणके सूक्ष्म अग्रिकायिज्जीव एक उपन्यो. ते पण अंतर सुदृढ जीवतो रूढे; अने तेज कायस्थिति. ते जीव अनेख्याति, उत्सर्पणि अथसर्पणिसुखी रूढे; तेथकी वली संयम स्थानकना अनुनाग बंधस्थानक; ते प्रत्येके असंख्येयगुणो अधिक जाणवा. केमके कायस्थितिनेविषे, असंख्याता स्थितिवंधना, सजावथकी अने एके कायस्थितिवंधनेविषे, असंख्येय अनुनागबंधना स्थानक पामिचे. अने संयमस्थान तेपण अनुनागबंधस्थान जेटलांजठे. तेमाटे इहां तेनुं ग्रहणकीधुं.

हवे अनुनागबंध स्थान तेणुं कदिये? तेनो शब्दार्थकदेठे, एनेविषे जीव रूढे, तेमा टे स्थान कदिये; अनुनाग बंधनुं स्थान ते अनुनागबंधस्थान कदिये. इहां ए जाव जे एक पण कपायने अथ्यवसाये लोधा जे कर्मना पुज्ज ते विवक्षित एक समय नेविषे, बांध्यो जे रसनो समुदाय तेने, अनुनागबंधस्थान कदिये. ते हवे अनुनागबंधस्थान, ते अंतरख्येय लोकाकाश प्रदेशप्रमाण. अने अनुनागबंधस्थान ना नीपजावनारा कपायना, उदयरूप जे अथ्यवसायना विशेष, तेपण अनुनागबंधना स्थानक कहिये. केमके कारणनेविषे कार्यनो उपचार करिये. ते अनुनागबंधना, अथ्यवसाय पण असंख्येय लोकाकाशप्रदेशप्रमाण होयते. ॥६४॥ ६५॥

हवे वे जेटनो पुज्जपरावर्त्त जावथी देखाडेठे. मूलः— ताणिमंतरेण जया, पुष्ठाणिकमुक्रमेण सव्वाणि ॥ जावन्मिवाय गोसां, सुद्धमाय कमेण बोधवो ॥ ६६ ॥ अर्थः— ताणिके० ते सर्वे अथ्यवसाय स्थानक आगल पाठल फरसी पूरा करे. तेवारे वादरजाव पुज्ज परावर्त्त थाप. अने जेवारे, सर्व जवन्य कपायोदयरूप अथ्यवसाये वर्त्तमान ठतो मरण पामे. तेवार पत्ती तेज जीव थोडो. अल्प का ल अथवा अनंतो काल गये ठते वली प्रथमना सर्व जवन्य, कपायोदयरूप अथ्यवसायस्थानकथकी, अनंतर बीजे अथ्यवसायने स्थानके, वर्त्तमान ठतो जे मरण पामे; तो ते गणतीमां जेवो. पण जेप उत्क्रम जावो, अनंता मरण वच मां थाय; ते गणतीमां जेवा नहीं. वली एज रीते कालांतरे बीजा थकी. बीजे अथ्यवसाये वर्त्तमान ठतो मरण पामे; तो ते गणतीमां जेवो. परंतु वचमांनो मरण गणिये नहीं. एम अनुक्रमे सर्व अनुनाग बंध, अथ्यवसायनां स्थानक, ते जेटले का ले मरणो करी, स्पष्ट होय; तेटला कालविशेषे जाव सूक्ष्म पुज्ज परावर्त्त थायते. इहां प्रथम वादरनी परूपणा ते सुखावबोधने अर्थे करीठे इतिगाथा द्वादशकार्ये. अवतरणः— पन्नरसकम्मजूमिउत्ति एटले पन्नरकर्म जूमिनुं, एकशोने त्रैसवसुं

द्वार कहेते मूल - नरदाइ विवेदाइ, परवयाइ च पंच पत्तेय ॥ जनेति कम्मजूमो,
 उधम्मजोगाव पत्तरस ॥ ६४ ॥ अर्थ - कर्म जे कर्पण प्रमुख, थपवा मोक्षनुं अ
 नुष्ठानरूप जे कर्म, तेनी जूमिका तेने कर्मजूमि कहिये ते जूमि पत्तरावे जरत
 महाविवेद ने, ऐरवत ए प्रत्येके, पांच पांचना सद्भाव थकी एने कर्मजूमि धर्मने
 योगे, पत्तर कर्मजूमि कहिये ॥ ६४ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण:- अकम्मजूमिठची एटले अकर्म जूमिनी एकशोने चोसउसुं द्वार
 कहेते हेमवपंहरिवात, देवकुळ तहय उचरकुळवि॥रम्मयमेरन्नवपं, इयठजूमिठपंच
 गुणा॥ ६५ ॥ एयाअकम्मजूमिठ, तीससय छुअल धम्मजणठाण॥दसविहकण्णमद्व
 म, समुद्ध जोगा पत्तिदाठ ॥ ६६ ॥ अर्थ - एक हेमवत, बीजो हरिवर्ष, त्रीजो
 देवकुळ, तेमल चोथो उचरकुळ, पांचमो रम्मय अने ठळो ऐरवत ए एकेक जू
 मिका ने पांच गुणो करिये, तेवारे अकर्मजूमिना, त्रीस क्षेत्र थायठे ते सयके
 सदा युगलधर्मि एटले युगलिया जन तेहनुं स्थानक वश प्रकारनां कण्णद्रूम
 तेथकी ठठपो जे जोग तेणेकरी प्रसिद्ध ठे परंतु त्या कोइ कर्म नची, माटे ए
 अकर्मजूमि कहिये ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ इतिगाथाद्वयार्थ

अवतरण - अक्षमयति एटले आठमवसुं एकशोने पाशवसुं द्वार कहेते मूल -
 जाइ कुज ऊव बल सुय, तबलानिस्तरिय अक्षमयमत्तो॥एआइ चिय वधइ, असुहा
 ई बहुच संसारे ॥ ६७ ॥ अर्थ - तेमां एक जाती ते माता सबधिनी, तथा ब्राह्मणादिक
 नी बीजु कुज ते पिता संबंधी, उमादिक त्रीजुं रूप, ते शरीरनुं सुवरपणुं
 चोसुं बल ते शरीरनी सामर्थी पांचमुं भुत ते अनेकशास्त्रु जाणपणु ठठु तप ते
 अतशनादिकनी सामर्थी सातमो लाज ते इष्टित वस्तुनी प्राप्ति अने आठमु ऐ
 मर्थ ते प्रभुतापणुं ए आठ मर्षे करी मल थयो ठतो, जे जीव मातासबधिनी
 मव करे, ते नवांतरे हीन जाती थाय बली विकट नवाटधीमाहे परित्रमण प
 य करे, एरीते शेष मद पण जाणवा ॥ ६७ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण - इप्पिसया तेयाला, जेयापाणाइ वायस्तप्ति, एटले धर्षे ने तेताली
 श जेव प्राणातिपातना तेनुं, एकशो ने तासठसुं द्वार कहेते मूल:- जूनल जल
 णा निजवण, धितिवधपंधिविह्दि नवजीवा ॥ मण वयण काय गुणिया, हवति
 ते सत्तवमिति ॥ ६८ ॥ एकासो ईसाकरण कारणानुमइताडिया दोइ ॥ सधियेति
 काजगुणिया, दोसिसया दुति तेयाला ॥ ६९ ॥ अर्थ - पृथ्वी, अप, तेज, वायु,
 वनस्पति, वैदि, तेंदि, धरेंदि ने, पंचेंदि ए नव जीव कायने मन, वचन, अने

काया ए त्रणनी साथे, गुणाकार करिये; त्वारे नवेत्रिक सत्तावीस थाय. ॥ ७१ ॥ तेने वली करण, करावण अने अनुमतिये करी, त्रिगुणा करिये. तेवारे एक्यासी थाय. सञ्चियके० तेवली अतीत, अनागत ने वर्तमान ए त्रणकाल साथे, गुण ता बज्जेने तेतालीस थाय. ॥ ७२ ॥ इतिगाथा द्वयार्थ.

अवतरणः— परिमाणं अष्टोत्तर सयंति एतले एकशोने आठ परिमाणनुं एकशो ने सडसठमुं द्वार कहेवे. मूलः—संकल्पाद् तिणं, मणमाइहिउं तहेव करणेहि ॥ को द्वाइ चउक्केणं, परिणामेष्टोत्तरसयंच ॥ ७३ ॥ अर्थः—संकल्पशब्दे संरंज कहिये; आदि शब्द थकी समारंज, अने आरंज पण लेवो. एम संरंज, समारंज ने आरंज एत्रणने मन, वचन अने काय साथे गुणिये, तेवारे नव थाय; तेने करण करावण ने अनुमति ए त्रणसाथे गुणतां सत्तावीस जेद थाय. तेने क्रोधादिक चार कषाय साथे गुणतां, एकशो ने आठ परिणाम थायवे. इहां ए नाववे के प्रगटपणे थयो जे क्रोधनो परिणाम, तेथी आत्मा पोतानी कायाये करी, संरंज करे. तेमज मा नने परिणामे पोते करे, तेमज मायाने परिणामे पोतेकरे तेमज लोचने परिणामे पोते करे, ए रीते पोतेज करे तेना चार जंग थया; तेवाज कराववाना चार जंग थाय. तेम वली अनुमोदनाए चार जंग थाय; ए त्रणे मली बार जंग थया, ते कायाथकी जाणवा. तेमज वचन थकी बार थाय; तथा मनथकी पण बार थाय; ते सर्व मली संरंजना ठत्रीश जंग थाय. तेम ठत्रीश समारंजे थाय; तथा ठत्रीश आरंजे थाय, सर्व मली एकशो ने आठ परिणामथाय. ॥ ७३ ॥

हवे संकल्पादिकनुं स्वरूप कहेवे. मूलः—संकल्पोसंरंजो, परितावकरोजवे समा रंजो आरंजो उद्वउं, सुद्धनयाणंचसवेसिं ॥ ७४ ॥ अर्थः—जे संकल्प ते संरंज, अने परितापनो करनार ते समारंज; तथा ज्यां प्राणीउने उपडव थाय ते आ रंज जाणवो. ए त्रण जेद, शुद्ध, नय, नैगम, संग्रह, अने व्यवहारने मान्यवे. ते शुद्ध, रूप, नय ए त्रण वे. केमके कर्मकरी, मलीन जे जीव, तेनो शोधन करे, तेमाटे शुद्ध नय. ते अनुयायि ड्वयनो अंगीकार करे; ते कारणे नवांतरे की धांवे जे कर्म, तेनुं फल नोग माने अने धर्म देशनादिक प्रवृत्तियोगथकी तत्व वृत्ते शुद्ध थाय. तेमाटे ए त्रणनय शुद्ध वे.

अने आगला चार नय ते अशुद्धवे; केमके ते मात्र पर्याय अंगीकार करेवे. अने पर्यायनो मांहोमांहे अत्यंत जेद, एमठतां कृतनाश दोष थाय. ते आवीरीते. मनुष्ये कीधुं जे कर्म ते देवता नोगवे, अने मनुष्यावस्थाथकी देवावस्था जूदीवे;

एम कक्षाथकी मनुष्यपणे जे कर्म कर्तुं तेनो अजाव थयो. केमके मनुष्यपणे ते कर्मनो
 उपजोग नथयो अने तेनुं फल जोगववामां, देवताने अणकक्षानो आगम थाय, ए अक
 तागम अने रुतनाशादिक बोपना सप्तावथकी, पर्य, अवण, अनुष्ठानादिकने विपे कोइ
 प्रवर्ते नही, एटला माटे, मिथ्यात्वशुद्धिनो अजाव थाय ते अजावथकी ते शुद्धनय कहे
 वाय नही अथवा शुद्धनयाण इहां प्राकृतपण्याथकी, पूर्व आकारनो लोप थयो,
 तेवारे सर्व अशुद्ध नयोन, ए संरंजादिक त्रण सम्मत ठे पण शुद्धनयने सम्मत
 नथी तेमां प्रथमना त्रण नय, व्यवहारना अंगीकार थकी अशुद्ध अने आगला
 चारनय ते शुद्ध निष्पण्णानाळे, माटे ते आश्रवाथकी आही ए तात्पर्य ठे के—संरंजा
 दि त्रणे, नैगमादिक त्रणे नयनेमान्य अने रुद्रसूत्रादिक, हिंसादिक विचार करतां,
 बाह्य वस्तुहिंसा अमान्य तेनो मत एमठे जे आत्मान हिंसाप्यवसायने परिणत,
 तेज हिंसा पण मनुष्यादिक पर्यापनो, जे विनाश ते, हिंसा नथी यतः “आया
 चेवठहिंसा” एवां वचनथी ते कारणे सरनते तो हिंसा पण, समारंज ने आरं
 ज तेने रुद्रसूत्रादिक नयो ते, हिंसामाने नहीं ॥४४॥ इतिगाथा ६यार्थ

अवतरणः— बर्जअध्वस नेपति एटले ब्रह्मचर्यना, अठार जेवोनुं एकशो, अठ
 शवसुं धार कहेठे मूल—विद्या कामरश्मिहा तिविहं तिविहेण नवविहा विरहं ॥ ४
 रालिठवि तहा, तं बर्ज अध्वसनेप ॥४५॥ अर्थ—विद्याके० स्वर्गनेविपे थयो, ते
 दिव्य एटले वैक्रियस्मरितसबधी कामिये, तेथी कामविषय तेनेविपे, रतिजे अ
 निष्वग ते कामरति तेहिज मुख, ते मने करी वैक्रियसबधी अत्रह्य कटं नही,
 बीछु करावुनही, प्रीछु अनुमोड नही एम बचने करी पण त्रण जेव तेमज
 कामाना पण त्रण जेव एरीते नव प्रकारनी विरति तथा, वली ठरालियके०
 थोदारिक शरितसबधी पण नवप्रकार थाय, मली अठार जेव थया इतिगाथार्थ

अवतरण—कामाण चठवीसति, एटले चोवीस प्रकारना कामनुं एकशोने ठं
 गणोतेरसुं धार कहेठे मूलः—कामो चठवीसतिहो, संपत्तो खलु तहा अंसंपत्तो ॥
 संपत्तो चठवसहा, वसहा पुण होइ संपत्तो ॥४६॥ अर्थः—काम चोवीस प्रकारनो
 ठे, तेमां प्रथम संप्राप्तने असंप्राप्तना जेवथकी. जे प्रकार ठे तेमां संप्राप्त ते,
 कामीक्षीवोने माहोमाहे, संगमथी थाय अने असंप्राप्त ते अनिलावरूप जाणवो
 तेमां संप्राप्त काम चठवप्रकारे, अने असंप्राप्त काम दस प्रकारेठे ॥४६॥

। हवे अल्प वक्यता थकी प्रथम दशप्रकारे असंप्राप्त कहेठे मूल—तप्त असंपत्त
 था, धितातदसं संनरणमेवा ॥ विक्रयसक्तनासो, पमायठं म्मायतप्रावे ॥४७॥

अर्थः—तद्वक्त्रे० त्यां असंप्राप्तमांहे प्रथम जेद ते अर्थ जे अणदीवेली स्त्रीप्रमुख उ
पर गुणने सांजरवे करी अजिलाप मात्र थाय. बीजो जेद चिंतावे. ते स्त्रीना रू
पादिक गुण कहेवा, एवा अनुरागेकरी चिंतवे ते चिंता जाणवी. त्रीजो जेद अ
क्षा ते तेना संगमनो अजिलाप, चोथो संजरण ते जेनी साथे प्रीतिनाव थाय. तेनुं
रूप आलेखी जूवे: तेम तेम मनने प्रमोद उपजे, ते संस्मरण जाणवुं. पांचमो
जेद विक्रवय, ते तेना विरहशी उत्पन्न थयला दुःखेकरी आहारादिक उपर निरपे
क्षपणुं थाय. षठो लज्जनासो, एटले गुरु माता पितादिकना समक्षे पण तेना गु
णनुं वर्णन करे. सातमो प्रमाद, ते तेनेज अर्थे सर्वकार्यनेविपे प्रवर्तवुं. आठमो
उन्माद, ते शून्यचित्तपणे करी बोलवुं. नवमो तप्राव, एटले जे थांबलो प्रमुखदे
खीने जाणेके ए तेज स्त्रीवे: एवा जावथी तेने आलिंगन आपे. ॥ ७७ ॥

मूलः—मरणं च होइ दसमे, संपत्तं पित्र्य समासउ वोढं॥दिहीए संपाउ, दिहीसेवा
यसंजासो ॥ ७८ ॥ अर्थः—दशमो मरण एटले सर्वथा प्राणत्यागलक्षण कहिये.
ते इहां न कहेवुं. केमके तेना केहेवा थकी श्रृंगाररसना जंगनो प्रसंग थायवे. तेथी
इहां मरणतो नही पण मरणतुल्य अवस्था ते निश्चेष्टपणेकरी कांइ जाणे नहीं,
एवो थइ रहेवे. ए दशमो जेद जाणवो. हवे संप्राप्तपणे तेना समाके० संक्षेपे करी
चउदजेद कहुंवुं. तेमां प्रथम, दिष्टके० लोचन तेनो संपात ते आवीरीते जे, स्त्रीना
नयन वदन कुचादिक देखी सराग दृष्टिये तेनी सन्मुख जोवुं. ते दृष्टिसंपात, बीजो
दृष्टिसेवा, ते स्त्रीना हाव जाव तेणेकरी प्रधानपणे स्त्रीनी दृष्टिसाथे पोतानी दृष्टिनुं
मेलववुं. त्रीजो संजासो, ते उचितकालनेविपे स्त्रीनीसाथे कंदर्पनी वातो करवी.

मूलः—तहसिअ ललिउव गूहिय दंत नहनिवाय चुंबणं चेव॥आलिंगण मादा
णं, करसेवणा एंगकीडाय ॥ ७९ ॥ अर्थः—चोथो हसिय ते वक्रोक्ति पूर्वक हा
स्यनुं करवुं. पांचमो ललित एटले पासा प्रमुखे करी रमत करवी. षष्ठो उपगूढ,
एटले आकरां आलिंगन आपवां. सातमो दंतपात एटले अधरनेविपे दांतना घात
करवा. आठमो नहनिवाय एटले स्तनने विपे नखघात करवा. नवमो चुंबन
ते मुखसाथे मुखनुं मेलववुं. दशमो आलिंगन ते लगारेक स्पर्श करवो. अग्यारमो
आदान एटले स्तनादिकनुं ग्रहण करवुं. बारमो कर शब्दे सुरतना आरंजनो यंत्र
चोराशी जेद जे वात्सायनशास्त्रमां प्रसिद्धे ते करवा. तेरमो आसेवन, क्रियानो
आरंजन करवो. चउदमो अनंग ते क्रीडा प्रमुख संजोग टालीने अनेरे अंगे अर्थनी
क्रियानुं करवुं. ॥ ७९ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

અવતરણ:- વસપાણતિ એટલે વશ પ્રાણજીવ એકશોને સીતેરમું દાર કહેવે. મૂલ-શ્વિય બલ કાસાસા, પાણ ચઠઠક સત્તથ્વે ॥ જગવિગલ સક્ષિ સક્ષી, નવવસપાણાય ધોધા ॥૮૦॥ અર્થ:-શ્વિય તે સ્પર્શન, રસન, ઘ્રાણ, ચક્ષુ, અને શ્રોત્ર જાણવાં પાંચ જાણવી મનોબલ, વચનબલ ને કાયબલ એ ત્રણ બલ જાણવાં એ આવ થયા નવમો આસોઆસ, વશજીવ આયુષ્ય, એ વશમાદે અનુક્રમે એકેદિને ચાર, બેદિયને ઠ, ત્રેદિયને સાત, ચતુર્દિયને આઠ, અસપ્તી પંચેદિયને નવ, અને સહીપંચેદિયને મનોબલે સહિત વશ પ્રાણ થાય, એનો જાવાર્થ સુગમઠે એરી તે વશ પ્રાણ જાણવા ॥૮૦॥ ક્રિતિગાથાર્થ ॥

અવતરણ-વસ કપ્પ કુમતિ એટલે વશપ્રકારના કલ્પવૃક્ષનું એકશો ને એકોત્ર મુ દાર કહેવે મૂલ-મત્તગયાયજિંગા, તુમિયંગા ધીવ જોડ ચિત્તગા ॥ ચિત્ત સામણિયંગા, ગેહાગારા અણિયણાય ॥ ૮૧ ॥ અર્થ:-એક મત્તગદ ધીજો નૃગાંગ ત્રીજો શ્રુટિતાંગ ધોધો ધીપાંગ, પાંચમો ઓતિરંગ, ઠલ્લે ચિત્રાંગ સાતમો ચિત્રરસ, આઠમો મણ્ઘ, નવમો ગૃહાકાર અને વશમો અણિયણા એનાં એ સામાન્યપણે નામ કહીને હવે વિસ્તારે સુપ્રકાર ગાથાયે કરી વચાણેઠે ॥ ૮૧ ॥

મૂલ - મર્ચાણદુ મહાં, સુદપેક્કા નાપણાય જિગેસુ ॥ તુમિયંગેસુય સંગય, તુ મિયાઈ બહુપયારાઈ ॥ ૮૨ ॥ અર્થ-મર્ચ શબ્દે મર્ચ તેનું અંગ કેળવ કારણ, જે મરિરા, તેને જે આપે તેને મર્ચગદ કહિયે તેનેવિષે જે મર્ચ થાય તે કેવો થાય ? જેને સુદપેક્કા કેળવે પીજીયે એટલે પાન કરિયે હજી એ જાવજે મર્ચાણદ નામા કલ્પવૃક્ષને વિષે જે ફલ થાય, તે વિશિષ્ટ, બલ, વીર્ય, અને કાંતિના હેતુ થાય વિસ્તારા પરિણામે સુગંધ, અનેક પ્રકારની મનોહર મરિરાયે કરી સપૂર્ણ એવાં ફલ ફુટી ફુટી તેમાંથી મરિરા ઝરે. ધીજો જૂતકેળવરતું તેનાં અંગજે વાસણ, તેને જે આપેઠે તે જૂતાંગ કહિયે કેમકે જરવાનું કામ વાસણ વિના થાય નહીં તે વાસણ નાં સપાકક જે સૃષ્ટ તે જૂતાંગ જાણવાં જેમ હજી મળી કનક રત્નત પ્રમુલ્લનાં અનેક પ્રકારે જાનન વેસાયઠે તેમ વિસ્તારા પરિણામે અનેક પ્રકારના થાલ, કચોલા ફલસીયા કરવા પ્રમુલ્લ જાનન તેણે કરી શોષેઠે જેમ અન્ય વૃક્ષો ફલેકરી શોષે તેમ એ સૃષ્ટ, જાનને કરી શોષેઠે. ત્રીજી શ્રુટિત શબ્દે વાજિત્ર, તે તૂર્ય પ્રમુલ્લ, તેના અંગ પ્રતિકાર તેને વિષે સગત માદોમાદે જેને જેનો શબ્દ સંબંધપણે હોય એમ ધીણા પમુદ્ધ કસાલ કાપલી પ્રમુલ્લ ફલ તેણે કરી વિરાજમાન તે શ્રુટિતાંગ કહિયે ॥ મૂલ - ધીવતિહા જોડસા નામગાય એકથેતિ વહ્લોય ॥ ચિત્તેંગે સુપમર્ધ, ચિત્તર

સાનાયણછાએ ॥ ૫૩ ॥ અર્થ:-હાં દીપ, જ્યોતિ ને ચિત્ર એ ત્રણેને આગલ અંગ શબ્દ જોડિયે; તેવારે દીપાંગ જ્યોત્યંગ ને ચિત્રાંગ એવા શબ્દ થાય. તેમાં દીપાંગ ચોથું છે, તે કહે છે. દીપ શબ્દે પ્રકાશનો કરનાર પદાર્થ જાણવો. જેમ હાં દીવી સુવર્ણમય ઘણા તેલથી અને શબલવાટે કરી દીપતી દેખાય છે. તેમ વિસ્ત્રસા પરિણામે કરી પ્રબલ અજવાલું કરતાં રહે તે વૃદ્ધ દીપાંગ નામે જાણવાં, એક આચાર્ય વલી દીપકની શિખાનીપરે રહ્યાં થકાં દીપતાં દેખાય છે તેને દીપશિખ વૃદ્ધ એમ પણ કહે છે. પાંચમો જ્યોતિ શબ્દે અગ્નિ તેતો સુપમસુપમાને વિષે થાય નહીં. તેમાટે જે ઝળળને પ્રકાશક વસ્તુ સૂર્યના માંમલાની પરે પોતાના તેજે કરી પ્રકાશ કરે તે જ્યોત્યંગ નામે કલ્પવૃદ્ધ જાણવું. ઢગો ચિત્ર શબ્દે, વિવદ્ધા પ્રધાનપણાથકી માલ્ય તેનાં જે અંગ એને વિષે માલા તે અનેક પ્રકારના સરસ સુરતિ કુસુમે કરી નિસ્પન્ન એવી થાય. તેથી એ ચિત્રાંગ નામા કલ્પવૃદ્ધ જાણવું. સાતમો ચિત્રરસ શબ્દે નાનાપ્રકારના રસ જે મધુરાદિક, તે અતિ વિશિષ્ટ દાલ. શાલિ, ઘૃત, પકાન, તીમણ અને વિવિધ પ્રકારના ઘોલ પ્રમુખ અપરિમિત સ્વાદિષ્ટુણેકરી સહિત, જે ઇંડિયો તેને કારણે થાય. એટલે ઇંડિયોને બલ અને પુષ્ટિની વૃદ્ધિના કરનાર મહા મનોહર જે સ્વાદ્ય જોજ્ય પદાર્થ તેણેકરી જરેલા જે ફલનાં મધ્યજાગો તેવા ફલે કરી વિરાજમાન થકાંજ સર્વદા રહે છે, તેનું નામ ચિત્રરસ કલ્પવૃદ્ધ કહિયે. ॥ ૫૩ ॥

મૂલ:-મણિધંગેસુચનૂસણ વરાઙ્ગવણરુકેસુ ॥ તદ્ અણિયણેસુધણિયં, વદ્ધાઙ્ગ બદુષ્પયારાઙ્ ॥ ૫૪ ॥ અર્થ:-આઠમો મણિશબ્દે રત્ન જાણવું તેણેકરી પ્રધાન જે આન્નરણ, તેનાં અનેક પ્રકારનાં અંગ જે કારણ તે છે જેનેવિષે, તેને મણ્યંગ કહિયે. એને વિષે વરકે ૦ પ્રધાનનૂપણ એવાં અનેક પ્રકારનાં કટક કેયૂર કુંમલ ચૂડા રત્ન મુદ્ધિકા પ્રમુખ આન્નરણના વિશેષ વિસ્ત્રસા પરિણામને પામી થાય. તેમાટે એને મણ્યંગ વૃદ્ધ કહિયે. નવમો ગેહ શબ્દે ઘર કહિયે, તેની પેરે છે આકાર જેનો, તેને કહિયે ગૃહાકાર, એવે નામે જે ઊંચવનવૃદ્ધ ત્યાં વિસ્ત્રસાને પરિણામે કરી ને ઊંચા આવાસ તેના ઉપરે સુખે ચડવાને અર્થે પાવડીઊં, વિચિત્ર ચિત્રસાલા યુક્ત તેમાં અનેક પ્રકારે ગોખલા જાલિ ઢાંજા વલિ, તોરણ મંમપ, પડસી તાઠરા ને ફરસબંધી એ સહિત તલ તેણેકરી શોનાયમાન છે, તેને ગૃહાકાર કહિયે, અને જવન વૃદ્ધપણ કહિયે. તદ્કે ૦ તેમજ દશમો અણિયણેસુ કહેતાં અણીયણ કલ્પવૃદ્ધ તેનેવિષે ધણીયં કે ૦ અત્યર્થે વસ્ત્ર ધવલાં પ્રમુખ અનેક પ્રકારનાં થાય. હાં એ નાવજે એનેવિષે વિસ્ત્રસા પરિણામે અતિસૂક્ષ્મ સુકુમાલ દેવદૂષ્પ સમાન

महामनोहर अख्यंत निर्मल कतिनां धरनार एवां वस्त्र थाय. एनेविपे निवास करनार जे पुगलिया ते नम्र क्यारे पण न थाय तेथी बीजु ए वृक्षनुं अनम्रक एतुं पण एतुं नामते ॥ ७४ ॥ इति गाथार्थ ए वक्ष कल्पवृक्षनुं द्वार वस्त्राणुं

अवतरण—नरसि एटले सात नरकनां नाम अने गोत्रनुं एकशोने वहुतेरमुं द्वार कहेते. मूल—यस्मा वंसा सेला, अंजणरिछ मघायमाधवर्ष ॥ नरपुष्टवीण मानाऽ, दुंति रयणाऽ गोत्तार् ॥ ७५ ॥ अर्थ—यस्मा, वंसा, शैला, अंजना, रिछा, मघा अने माघवती ए सात नरक पृथ्वीनां नामते ते क्रमेकरी कहां त्याजे अर्थ रहित अनिपान ते नाम कहिये अने रत्नप्रजाविक ए एनां गोत्र कहिये केमके जे अर्थ सहित होय तेने गोत्र कहेते तेज आगली गाथारे देखावेते ॥ ७५ ॥

मूल—रयण्यह सकरपह, वालुअपह पंकपदनिहाणतं ॥ घूमपहतमपहातं तह महातमपहापुढवी ॥ ७६ ॥ अर्थ—प्रथम यस्मानामे पृथ्वी तेनुं रत्नप्रजा एवे नामे गोत्रते त्यां रत्न जे कर्कतनादिक तेनी प्रजा ते बहुल पणे ज्याते तेथी रत्नप्रजा कहिये एम शोपना पण नामार्थ जाणवा बीजी शकराप्रजा, त्रीजी वालुकाप्रजा, घोथी पंकप्रजा ए नामे गोत्र जाणवा प्रजानुं बहुलपणु सर्वत्र कहेतु पांचमी घूमप्रजा, ठगी तमप्रजा, तेमज सातमी महातमप्रजा पृथ्वी जाणवी इहां तमना म अपकारनुं ठे ॥ ७६ ॥ इति गाथा द्वयार्थ

अवतरण—नैरझ्याणआवातसि एटले नारकीना आवातनी संख्यानुं एकशोने तवतेरमुं द्वार कहेते मूल—तीस्तायपसुवीता पन्नरस वस चैव तिन्निप द्व वति ॥ पंचूणतपसदस्त, पंचेवअणुनरा नरया ॥ ७७ ॥ अर्थ—तीसलाख नर कावाता यस्मानेविपे, पचीसलाख वसानेविपे, पन्नर लाख शोलानेविपे, वक्ष लाख अंजनानेविपे, त्रणलाख रिछानेविपे, पांचेकणा एक लाख एटले नवाणु हजार नवशोने पंचाणुं अधिक मघानेविपे, अने सर्वोत्कृष्ट माघवतीनेविपे, पांच ज नरकावाता जाणवा इहां आयुष्य अने वेदना ते सर्वोत्कृष्ट ठे तेना सन्नावय की उत्कृष्ट शब्द कह्यो ॥ ७७ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण—वेपणनि एटले साते नरकने विपे वेदना संघधीनुं एकशोने चू मोचरमुं द्वार कहेते मूल—सप्तसु सिषसदावो, अणोअदिरया य जा ठघो ॥ तिसु आऽमा सुवियणा, परमादम्मि असुखपाय ॥ ७८ ॥ अर्थ—साते, नरक पृथ्वीने विपे, क्षेत्रसजाव एटले क्षेत्रपकी वत्पस थयेली जे वेदना ते थाय बीजी अम्पो अन्य मांहोमाहे वकीरि लीघेली वेदना ते वे प्रकारे थाय ठे. तेमां एकतो प्रहर

એકરી નારકી માંહોમાંહે વઢવાડ કરે તે, પ્રહરણની કરેલી વેદના પાંચમી નરક પૃથ્વીસુધી યાય. અને બીજી શરીરની કરેલી વેદના; ઠઠી નરકપૃથ્વીસુધી હોય. અને આદિમકે ધુરલી ત્રણ પૃથ્વીનેવિષે પરમાધામિક દેવોની કરેલી વેદના પણ યાયઢે. ઇતિગાથાર્થ ॥ ૮૮ ॥

અવતરણ:-આવતિ એટલે નારકીના આયુષ્યનું એકશોને પંચોતેરમું ઘર કહેઢે. મૂલ:-સાગરમેગંતિઅસત્ત દસય સત્તરસ તહય બાવીસા ॥ તેત્તીસં જાવ તિર્હ, સત્ત સુ પુઢવીસુ ડક્કોસા ॥૮૯॥ અર્થ:-પ્રથમ નરકપૃથ્વી રત્નપ્રજા ઢે. ત્યાં એક સાગરો પમાયુ બીજીયે ત્રણ સાગરોપમ, ત્રીજીયે સાત સાગરોપમ, ચોથીયે દશસાગરોપમ પાંચમીયે સત્તર સાગરોપમ, તેમજ ઠઠીયે બાવીસ સાગરોપમ, અને સાતમીયે તેત્રીશ સાગરોપમાયુ જાણવું. એ સ્થિતિ સાત નરક પૃથ્વીને વિષે ઉત્કૃષ્ટિ કહી. ॥૮૯॥

મૂલ:-જા પઢમાએજેઘા, સાબીઆ એક ણઠિઆ જણિઆ ॥ તરતમજોગોણો, દસ વાસ સહસ્ત રયણા ॥૯૦॥ અર્થ:-જે પ્રથમ નરકે ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ એકસાગરો પમઢે, તે બીજી નરકે કનિષ્ઠ એટલે જઘન્ય જાણવી. એમ આગલી નારકીઓનેવિ પણ પાઢલીએ ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ તે આંગલીયે જઘન્ય જાણવી. એ તરતમ યોગ્ય જાણવો. અને પહેલી રત્નપ્રજાપૃથ્વીએ જઘન્ય સ્થિતિ દશહજાર વર્ષની જાણવી.

અવતરણ:-તણુમાણંતિ એટલેશરીરના માનનું એકશોને ઠોતેરમું ઘર કહેઢે. મૂલ:-પઢમાએ પુઢવીએ, નેરડ્યાણં તુ હોડ ડચ્ચિત્તં ॥ સત્તધણુ તિન્નિરયણી, ઢચ્ચેવય અંગુલા પુ સ્મા ॥ ૯૧ ॥ અર્થ:-પહેલી નરક પૃથ્વીયે નારકીઓનું ડચ્ચપણુ એટલે દેહમાન, સાત ધનુષ્યને ત્રણ રયણીકે હાથ, તથા ઢ આંગુલ ઉપર એટલું દેહમાન યાયઢે. એને અતિદેશે બીજી નરકપૃથ્વીએ પન્નર ધનુષ્ય, બે હાથ ને બાર આંગલ, ત્રીજીએ, એકત્રીશ ધનુષ્ય ને એક હાથ, ચોથીએ સાડીબારોઢ ધનુષ્ય, પાંચમીએ સવાસો ધનુષ્ય, ઠઠીએ અઢીસે ધનુષ્ય. ॥ ૯૧ ॥

મૂલ:-સત્તમપુઢવીએ પુણ, પંચેવ ધણુસ્તયાડ તણુમાણં ॥ મધિમપુઢવીસુ પુણો, અણેગહા મધિમં નેયં ॥ ૯૨ ॥ અર્થ:-સાતમી નરક પૃથ્વીએ વલી પાંચસે ધનુષ્ય દેહમાનઢે અને મધ્યમપૃથ્વીએ તો વલી જે પહેલી પહેલી પૃથ્વીએ દેહમાનઢે, તેથી આગલી આગલી પૃથ્વીએ બમણું બમણું કરતાં ઉત્કૃષ્ટ શરીર માન યાય. એમ મધ્યમ અનેક પ્રકારેઢે. તે પ્રથમ ગાથાએ દેશ્વાડયું. ॥ ૯૨ ॥

હવે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર કહેઢે. મૂલ:-જા જમ્મિ હોડ જવ ધારણિક્ક અવગાહણા ડ નરણસુ ॥ સા ડંગુણા બોધવા, ઉત્તરવેડવિ ડક્કોસા ॥ ૯૩ ॥ અર્થ:-જે નરક પૃ

ध्वीए जे नवधारणिय अवगाहना थाय, तेने घमणी करीए तेवारे ते ते नरकने विपे उभरवैक्रिय तेटली जाणवी ॥ ९३ ॥

मूल-नवधारणिकृत्वा, उत्तरवेष्टिषायनरएसु ॥ उगाहणाजहसा, अंगुलअ सखनागोय ॥ ९४ ॥ अर्थ-नवधारणीयरूप थकी, उत्तरवैक्रिय नरक नरकने विपे जपन्य अवगाहना अंगुलनो असंख्यातमो जाग ते उत्पत्ति समयनेविपेज होय

अवतरण:-उत्पत्तिनासधिरहोषि एटले उत्पत्ति नासु अने विरह कालनुं एक शो ने सीतोतेरमुं द्वार कहेठे मूल-चषवीसयमुहुवा, सच अदोरस तह य पन्नरसा मासोय दोय चषरो, उम्मासा विरहकालोठ ॥ ९५ ॥ अर्थ-प्रथम नरक पृथ्वीए चोवीस मुहुर्ष विरहकाल जाणवो एटले एक नारकी उपन्या पठी बीजो उपजे तेनी वचमां विरह पडे, तो एटलो पडे. एम बीजी नरके सात अदोरात्री, त्रीजी ए पन्नर दिवस, चोथीए एक, मास, पांचमीए बे मास, ठछीए चारमास अने सा तमीए उमासतो विरह काल जाणवो ॥ ९५ ॥

मूल-उक्कोसो रयणाइसु, सहासु जहन्नठ जये समठ ॥ एमेवयठवट्टण, सखा पुण सुरसवरातुछा ॥ ९६ ॥ अर्थ-ए उत्कृष्टयी रत्नप्रनाविकने विपे विरहकाल कह्यो, अने सहासुके० सर्व पृथ्वीने विपे जवन्यथी एक समय विरह काल थाय एमेवके० एप्रकारे उद्धर्षना विरह तेपण एक नारकी उद्धर्षा पठी विरहपडे तो, एटलो जाणवो अने ए उत्पत्ति तथा उद्धर्षनानी जे सख्या ते वेवोनी परे जाण वी ते इगच्छति संखमसंखा, एगसमये कृतिदुचवति इत्यादिक जाणवुं ॥ ९६ ॥

अवतरण-जेसाठति एटले नारकीनेविपे छेष्टानुं एकशोने अछोचरमु द्वार कहेठे. मूल-काठकाठ तहकाठनीलि नीजायनीलि कन्हाय ॥ कएहाय तहा एव, सचसु पुढवीसु जेसाठ ॥ ९७ ॥ अर्थ-पहेली पृथ्वीए कापोत छेष्टा, अने बीजीए पण कापोत छेष्टा, त्रीजीए उपरले नरकावासे कापोत छेष्टा, अने नीचले नरकावासे नीलि छेष्टा जाणवी. चोथीए नीलि छेष्टा, पांचमीए उपरना नरकावासे नीलि अने नीचेना नरकावासे कृष्ण छेष्टा, ठछीये तथा सातमीए कृष्ण छेष्टा ठे, परंतु ठछी थकी सातमीए अमृत कृष्ण छेष्टा जाणवी एरीते सात पृथ्वीने विपे छेष्टा जाणवी

॥ अवतरण:-अविहिंसि एटले नारकीने विपे अवधिज्ञाननुं एकशो ने उगणए सीमु द्वार कहेठे मूल-वचारि गाठ आई, अहुछाईति गाठअ घेव ॥ अहुछा झा दोणिवि, दिवइमेगध नरएसु ॥ ९८ ॥ अर्थ-पहेली पृथ्वीये चार गाठ अवधि ज्ञान थाय, एम बीजीए साहाग्रण गाठ, त्रीजीए त्रण गाठ, चोथीए अढीगाठ,

पांचमीए बेगाउ, ठहीए दोढगाउ, अने सातमीए एकगाउ. ए सात पृथ्वीए अ वधिज्ञान जाणवुं. एम बार गाथाए करी सात द्वार कह्यां. ॥ ए७ ॥

अवतरणः—परमाहमिति परमाधामिकना स्वरूपनुं एकशोने एंसीमुं द्वार कहे ठे. मूलः—अंबे अंबरिसीचेव सामेया सबलेइयं ॥ रुदांव रुदकालेय, महाकालेति आवरे ॥ ए७ ॥ असिपत्ते धणू कुंजी, बाजूवेयरणीइय ॥ खरस्सरे महाघोसे, पन्नरस परमाहमिआ ॥ १०० ॥ अर्थः—अंब आदेदेइने पन्नर परमाधामिकनां नामठे; ते क्रियाने अनुसारे जाणवां. ते आवीरीते. पंहेलो अंब ते नारकीउने हणे, नीचा पाडे, उंचा आकाशे उल्लाले. ए अंब कहिये. बीजो जे नारकीने हणीने कातरणी संभासी प्रमुखनी साथे कडका करी, नछीमां पकववा योग्य करे ते, अंबरीख; इहां आंबरीख ते नछी कहिये; तेना संयोग थकी एनुं नाम पण अंबरीख ठे. त्रीजो, जे राहू प्रमुखने प्रहारेकरी सातन पातनादिक करे, अने ते वर्णे श्याम ठे. तेमाटे एनुं नाम पण श्याम ठे. चोथो जे आंतरमूं काढे; हैया अने कलेजानुं विदारण करे अने वर्णे सबल काबरो थाय ते सबल नामे जाणवुं. पांचमु जे शक्ति कुंत अने तोमर तेणेकरी नारकीउने परोवे ते रौइपणाना योगे तेनुं नामपण रौइ जाणवुं. ठछो जे नारकीउना अंगोपांग नांगी नाखे; ते वली अत्यंत रौइपणाथकी, एनुं नाम उपरौइ जाणवुं. सातमुं, जे कडाइ मां तावडी प्रमुखमां नारकीउने पकावे, तेमज एनो वर्णपण कालो होय, ते थी एनुं नाम काल कहिये. आठमुं अपरके० बीजा नारकीना न्हाणा खंडकरी खवरावेय ने वर्णपण महाकाला होय तेमाटे एनुं नामपण महाकाल जाणवुं. नवमो असि शब्दे खड्ड तेना आकारे पत्र, तेने वनके० विकुर्वि, पढी तेनेविषे रह्याजे नारकी, तेने ते असिपत्रने पातेकरी तिलतिल जेटला खंमकरे, तेमाटे एनुं नाम पण असिपत्र ठे. दशमुं, जे धनुष्य साथे भूकी अर्धचंद्रादिक बाणेकरी नारकीना कान नाक प्रमुखनुं ठेदन करे; तेथी एनुं नाम पण धनुष्य ठे. इहां श्री जगवतिमांहे महाकाल पढी असिपत्र पढी कुंन कह्योठे. तेमां जे खड्डेकरी तेउने ठेदे ते असि, अने जे कुंजादिकमां पकवे ते कुंन, बारमा जे कदंब फूल ने आकारे अने वज्रना आकारना जाजनो तेमां वैक्रिय तप्तवेलुनेविषे चणानी परे नारकीने शेके, माटे एनुं नाम पण बालुक ठे. तेरमुं, जे विरूपके० मातुं ठे तर ए जेनुं, ते त्रांबु जेवुं तपाव्युं होय ते थकी पण महाकलकलति रक्त लोहिये न रेजी नदी विकूर्वि तेमां नारकीउने जे कदर्थना करे, तेथी एनुं नाम पण वेतरण

वे चचवसुं जे वज्रकटके व्याप्त शास्मली वृक्ष, त्यां नारकीउने आरोपी पुराणावस्त्र
नी परे महाखर खरे आरढताने खेंचे, तेथी एणु नाम पण खरखर पन्नरमु जे नयप
कीबीहीतानासता आरढतानारकीउनेपणुनीपरेवाढामां घासे तेनुं नाम महाघोषणे

परीते ए पन्नर जातना परमाधामिक, ते पुर्व जन्मनेविपे जे महाक्रूर कर्मना
करनार, पापनेविपे रक्ततां पंचाग्नि साधनरूप मिथ्यात्व कष्ट तप करी, रौद्र असुर
सधधिनी गतिनेविपे उत्पन्न थायवे, तेथी एनो एवोज स्वनाथ होयवे के ते धुरनी
त्रण नरकपृथ्वीनेविपे उत्पन्न थयेला नारकीउने त्यां आधीने अनेक प्रकारनी वेद
ना वडीरेवे, अने जेम इहां मेप महिप कूकडाविकने फुजावता जोड देखनार
ने हर्ष थाय, तेम तेउपण त्यां नारकीउने कवर्धना थती देखी हर्षित थया
थका चेजोल्हेप अट्टहासाविक करे घणुणुं ? पण जे ते परमाधामिकोने नारकी
उने सताप करतां प्रीति उत्पन्न थायवे, तेवी प्रीति ते मनोहर नाटकना जोवाय
की तथा अगना सगमाविकथी पण न थाय इतिगाथा वयार्थ ॥एण॥१००॥

अवतरण— नरचवट्टाणलक्षि सनवोति एटले नरकपकी वक्ष्याने जेजे लब्धी
नो सनव होय तेनुं एकक्षो ने एक्यासीसु वार कहेवे मूल—तिसुतिष्ठ चवट्टीए, केव
ल पंचमीए सामं ॥ ठगीए विरड्विरड, सप्तमपुढवीहसम्मत्त ॥१०१॥ अर्थ—प्रथम
नी त्रण नरक पृथ्वीना आख्या नारकीउं, तीर्थकरपणु पामे, पण चोथी नरक
ना आख्या, तीर्थकर न थाय परंतु केवल ज्ञान पामे अने पांचमीना आख्या ना
रकीउं ते श्रमणपणु एटले सर्व विरतिपणु पामे, पण केवल ज्ञान न पामे ठगीना
आख्या नारकी वेशविरति अथवा अविरति आवक थाय, पण सर्व विरतिपणु पा
मे नही सातमीना आख्या सम्पक्त्वपणु पामे परंतु आवकाविक जाव पामे नही

वजी इहां विशेष वेखावेवे मूल—पठमाठ चक्रवट्टी, बीयाए रामकेसवा द्रुति॥
तश्चातं अरिहता, तदंतकिरया चवट्टीउं ॥१०२॥ अर्थ—पहेली पृथ्वीना आख्या
चक्रवर्षी थाय बीजीना आख्या राम एटले बलजड अने केशव एटले वासुदे
व तथा प्रतिवासुदेव थाय त्रीजीना आख्या अरिहंत थाय तेम अंतक्रिया
एटले मुक्तिगामि, ते चोथी पृथ्वीना आख्या थायवे ॥ १०२ ॥

मूल—अष्टट्रिया वसता, नेरड्या तमतमाठ पुढवीउं ॥ नलहति माणुसत्त, तिर
स्कमोणि च वषणमति ॥१०३॥ अर्थ—तमतमा पृथ्वीपकी वक्ष्यां उतां एधा जे
नारकी जे मनुष्यपणु न पामे, पण तीर्थचयोनी पामे ॥ १०३ ॥

मूल—ठगीउं पुढवीउं, वषट्टा इह अणतरजवमि ॥ नक्का मणुस्त जम्मे, सजम

लानेणउ विहीणा ॥१०४॥ अर्थ:-ठळी नरकपृथ्वीयकी उदत्त्या यका जे होय तेनी इहां अनंतर जवनेविषे मनुष्यजन्म संबंधि जळाके० नजना करवी. एटले कोइक मनुष्यपणुं पामे अने कोइक न पण पामे. कदाचित् मनुष्य थाय तोपण संयम पामे नही. ॥१०४॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरण:-तेसु जेसिं उववाउत्ति एटले नारकीनेविषे जे जीवोनुं उपजवुं था य तेनुं एकशोने व्यासीमुं द्वार कहेढे. मूल:-असन्नी खलु पढमीं दोच्चंच सिरीसि वात इयपरकी ॥ सीहा जंति चउठिं, उरगा पुंण पंचमी पुढवी ॥१०५॥ अर्थ:-अ संझी मरण पामी पहेली पृथ्वीए जाय. गर्नज सरीसृप गोह नोलियादिक बीजी पृथ्वीए जाय. पंखी त्रीजीए जाय. सिंह तथा तेना उपलक्षणयकी सर्व चतुष्पद चोथी पृथ्वीसुधी जाय. उरग सर्पप्रमुख ते वली पांचमी पृथ्वीसुधी जाय. ॥१०५॥

मूल:-ठठिंच इडियाउं, मन्हा मणुयाय सत्तमिं पुढविं ॥ एसो परमुववाउं, बोध वो नरयपुढवीसु ॥१०६॥ अर्थ:-ठळी पृथ्वीसुधी स्त्रीनुं जावुं ठे. मन्हा अने मनुष्य जे कोइ अत्यंत क्रूर अध्यवसायना धरनार होय ते सातमी नरक पृथ्वी सुधी जायढे. ए सात नरकपृथ्वीनुं परमके० उट्टपु उपपातके० उपजवुं जाणवुं.

मूल:-वालेसुय दाढेसु, परकीसुय जलयरेसु उववन्ना ॥ संखिज्जा उठिईया, पु णोवि नरयाउया होंति ॥१०७॥ अर्थ:-ब्याल ते सप्पीदिक तेनेविषे, तथा दाढी ते सिंहादिकने विषे, अने परकीसुके० खेचरने विषे, अने जलचर ते मन्हादिकने विषे जे नरकयकी आवीने उपन्या होय, तेपण जे संख्याता वर्षायुष्यनी स्थिति वाजा होय ते क्रूर अध्यवसायना वशयकी पंचेंडियना वधपणाने योगे वली नरकनुं आयुष्य बांधी नरकमांज उपजे. ॥१०७॥ इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरण:-संखाउण्णजंज्जंताणंति एटले एक समयने विषे केटला नारकी उपजे ते नुं एकशो ने त्राशीमुं द्वार, तेमज उवट्टमाणाणंति एटले एक समयनेविषे उईर्त्तमान ते नरकयकी एक समयनेविषे निकलतानी संख्यानुं एकशो ने चोरासीमुं द्वार ए वे द्वार नाश अने विरह कालनी गाथामां कह्यांढे, तेथी इहां कह्यां नथी.

अवतरण:-एगिंदियविगल सन्नि जीवाण कायछियत्ति एटले एकेंडिय, विक लेंडिय. अने संझी जीव, ते पोतानीज कायनेविषे जेटलो काल रहे तेने कायस्थिति कहिये. जेम, पृथ्वीकाय जीव मरणपामिने वली पृथ्वीकायमांज उपजे. ए कायस्थितिनुं एकशो ने पन्थासीमुं द्वार कहेढे. मूल:-असंखो सप्पिणि सप्पिणीउं एगिंदियाणय चउन्हं॥ताचे वक अणंता वणस्सईउ बोधवा॥१०८॥ अर्थ:-इहां काय

स्थिति ते संध्यवहारक जीव आश्री जाणवी असंध्यवहारिकजीवोने तो अनादि एकज
कायस्थिति होय तेथी मरुवेधादिकनी साथे ध्वनिचार जाणवो नही. तथाच कृमाश्रम
प ॥ तदकायविकला बद्धि सेसे पशुच किर जीवो॥ नाणाइ वणस्तइणो, जे सववहा
र बाहिरिया ॥ १ ॥ अर्थ—जे असंध्यवहारिक जीवोने अनादि कायस्थितिठे, ते प
ण कोइक जीवने अनादि अपर्यवसान थाय ते आवीरीते जे जीव असंध्यवहारिक
राशिथी निकलीने सध्यवहाराशिमां न आवे, अने कोइकने अनादि पर्यवसान, ते आ
वी रीते के, जे असंध्यवहारराशिथी निकलीने सध्यवहाराशिमां आवे ते जाणवा
। इहां शिष्यपूठे के कदोने केवी रीते असंध्यवहारराशि मूकी संध्यवहारराशि
मां पण आवे? तेने गुरु कहेते के आवे केमके, विशेषणवतीमां कष्टुठे यडुक
तिप्रति जेनियाकिरइइ सवववहार जीवरासीठ ॥ इचियणाइवणस्तइ, रासीठ त
ति आतस्मि ॥ १ ॥ इहां ए नावठे के, जे जीव असंध्यवहारराशिमूकीने सध्यवहार
राशिमां आवी सीजे, परंतु तोपण सध्यवहारराशिमांहे तेटलान जेने पृथ्वाविक
नो व्यवहार प्राप्त थयो ते ध्ववहारिक अने जेअने एवो ध्ववहार न होय ते जीव
असंध्यवहारिक जाणवा अने जे ध्ववहारराशिमां एकवार आवी वली निगोद
मां जाय ते ध्ववहारराशिमां पढया तेथी तेने सध्यवहारिकन कहीये

दवे सूत्रार्थ कहेते असंख्याता लोकाकाश, प्रवेश, अपहार, प्रमाण क्षेत्रे
असंख्याति वस्तुर्षिणीने अवस्तुर्षिणी प्रमाण एकेंद्रिय पृथ्वी, अप, तेज वायु
रूप चारेने कायस्थिति थाय ताचेवळ के० तेज वस्तुर्षिणी अवस्तुर्षिणी ते
अनति वनस्पतिनी पण कायस्थिति जाणवी. इहां चेव ए पद पूर्णार्थे ॥ १०८ ॥

मूल—वास सहस्ता सखा, विगलानविक्रिड होइ घोषवा ॥ सप्तजनवाच
नवे, पण्डितिरिमणुय वक्रोता ॥ १०९ ॥ अर्थ—संख्याता सहस्रवर्ष विक्रि
डिघनी कायस्थिति थाये तथा सात आठ नव ते पंचेंद्रिय तीर्थेच अने मनुष्यने
कायस्थिति थाय ए वक्रपृथ्वी कायस्थिति कही ॥ १०९ ॥ इतिगाथाद्वयार्थ

अवतरण—एगिंदियविगलसत्री ए नवछियणि एटसे एकेंद्रियाविक जीवोनी
नवस्थितिनुं एकशोने ठपाशीमु ६८ कहेते मूल—चावीसर्ह सहस्ता, सते
य सहस्त तिमि दोरता ॥ वाण तिमि सहस्ता, वसवाससहस्तिरा रुक्ता ॥ ११० ॥
अर्थ—चावीसहस्र वर्ष पृथ्वी कायिकजीवनी नवस्थिति जाणवी अने अपका
यिक जीवनी सातहजार वर्ष, अग्निकायनीप्रण अहोरात्री, वायुकायजीवने प्रण
हजार वर्ष, अने वनस्पतिकायने दशहजारवर्ष नवस्थिति जाणवी ॥ ११० ॥

मूल:- संवत्तराई बारस, राईदिय होंति अउणपन्नासं ॥ ठम्मास तिन्निपलिया, पुढवाईणं वि उक्कोसा ॥१११॥ अर्थ:-बारवर्ष वैदियने, राईदियके० रात्रदिवस ते उगणपचाश दिवस तेंदियने जाणवा. चउरेंदियने ठ महीना, अने पंचेंदिय तिर्यंच तथा मनुष्यने त्रण पत्योपम ए पृथ्वी आदेदेऽ सर्व जीवोनी उत्कृष्टि आयुस्थि ति कही; परंतु ए निरूपड्य स्थानके जे रह्याठे प्रवाहे तेने जाणवी. ॥१११॥

पृथिविकायने विपे श्लक्ष्णादिकने जूदो जूदो विशेष देखाडेठे. मूल:-साएहाय सु६ बालुय, मणोसिला सकराय खरपुढवी ॥ एकं बारस चउदस, सोलस अछार बावीसा ॥ ११२ ॥ अर्थ:-श्लक्ष्ण नाम पृथ्वी जे सपाट मारवाम प्रमुखनी तेने एक हजार वर्ष अनुक्रमे ठ बोलने ठबोल लगाडवा. शु६ शब्दे सूधी सुंवा ली अने कोमल माटी तेने बारहजारवर्ष. बालूका शब्दे वेळू तेनेचौद हजार वर्ष, मणसिलने सोलहजारवर्ष, अने शर्करा शब्दे नानी कांकरी तेनेविपे अठार हजारवर्ष. खर पृथ्वी मोटी जे शिला पटादिक तेनी बावीशहजार वर्ष स्थिति जाणवी. ॥११२॥ इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरण:-एएसिंतणु माणंति एटले एना शरीरना माननुं एकशोने सत्याशीमुं वार कहेठे. मूल:- जोयण सहस्स महियं. उहिय एगिंदिए तरुगणोसु ॥ मठजुं अले सहस्सं, उरलेसुय गप्पजाईसु ॥११३॥ अर्थ:-हजारयोजन जाफेरुं सामान्यपणे एकेंदियनेविपे अने विशेष चिंताए तरुगणोसुके० प्रत्येक वनस्पतिनेविपे जाणवुं. पण ते समुड्मांगो तीर्थादि गत वेली कमल अधिकरीने जाणवुं. केमके अनेरे स्थानके एटला उदारिकशरीरनो असंजवठे माटे.

तेमज मज्जनुं युगल जे गर्भज समूर्द्धिम लक्ष्ण तेनेविपे पण हजारयोजननुं थाय. उरगपरिसर्पनेविपे एक हजारयोजन शरीरमानठे. पण ते गर्भजने होय. इहां शरीरमान उत्सेधांगुले कह्युंठे. अने समुड् पद्मइहादिकमांहेला पाणीनुं मान ते प्रमाणांगुले थाय तेवारे प्रमाणांगुलने उरपणे, उत्सेधांगुलनी अपेक्षा ए अत्यंत दीर्घपणुं होय. एवी आशंका निवारवाने अर्थ सूत्रकार कहेठे. ॥११३॥

मूल:-उत्सेहंगुल गुणितं, जलासयंजमिह जोयण सहस्सं ॥ तद्गुण्यन्नं नलि णं, विस्सेयं नणिय माणंति ॥ ११४ ॥ अर्थ:-उत्सेधांगुलेकरी गणितपणे कक्षां जे हजारयोजन प्रमाण जलाश्रय, तेनेविपे उपन्युं जे नलिन कमल, ते न णितमान हजारयोजन जाफेरुं जाणवुं. एटले हजार योजन जलाश्रय ठते कमल बाहेर रहे तेदळुं जाफेरुं कह्युं. ॥११४॥

१. मूल—जपुण जलदि देहेसुं, पमायण जोयण सहस्तमापोसु॥ ४९५ ॥ पठ म, तं जाण सुनुविषा रंति ॥ ११५ ॥ जे कारणे समुद्र इहादिकनेविषे प्रमाणांशुसे करी हजारयोजन प्रमाण पाणीमाहे ठपजे जे वरप्रधान कमल, तेम श्रीविधिनो निवास कमल ते तुं जाण, जुके ० पृथ्वीनो विकार पण, वनस्पतिकाय न थाय अनेरा पाणीनां जे आश्रय, जेनेविषे खपड्वनथी, एवा कोडकस्थानकनेविषे कदा जे वेजि लता प्रमुख ते यथोक्त मान हजारयोजन जाजेरा तेणेकरी सहित जाणवा

मूल—वणणतसररीराण, पगनिल सररीग पमाणेण ॥ अनजोदग पुठवीण, अ सखशुणिया जवे बुढी ॥ ११६ ॥ अर्थ—सूक्ष्म वनस्पतिनां अनतां शरीर ए कठां करिए, तेवारे एक वायुकायनुं शरीर थाय एम अनल शब्दे, तेजकायिक, दग ते अपकायिक पृथ्वीकायिकनी असंख्यात गुणि वृद्धि थाय ते आवीरीते— असंख्यातां वायुकायनां शरीर एकठां करिए, तेवारे एक तेजसकायिक थाय अ संख्याता तेजसकायिक प्रमाणे एक अपकायिकनुं शरीर थाय असंख्याता अपका यिके एक पृथ्वीकायिकनुं शरीर थाय ॥ ११६ ॥

द्वे वैदियादिकनुं वेदमान कहेछे मूल—विगलिंदियाण बारस, जोयणा णि तिन्निचठरको साय ॥ तेसाणोगादणठ, अशुल नागो असंखिळो ॥ ११७ ॥ अर्थ—विकलेंदियमां, वैदियने बार योजननी अवगादना, अने तेंदियने त्रण को शनी अवगादना, चठरेंदियने चार कोशनी अवगादना, अने शेषाण एटछे शेष शब्दे पृथ्वी, अप, तेज, वायु साधारण वनस्पति, समूर्धिम मनुष्य, समस्त अपर्या सा तेने उरुष्टे आशुलनो अंतरख्यातमो नाग अवगादना वेदमान जाणवु ॥ ११७ ॥

द्वे पंचेंदियनुं वेद मान कहेछे मूल—गप्प खठपय उगाव आइ ह्यपगेसु गावय पुहुत ॥ पस्कीसुपणुपुहुत, मणुएसुय गावआ तिन्नि ॥ ११८ ॥ अर्थ—ग प्पेज पंचेंदिय चतु पद गाव, चलद, घोडा, हाथीनुं शरीर उ गाव मान थायठे, अने छनगपरिसर्य जे गोद नोटियादिक तेने वे गावधी मांढी नव गावसुधी एटछे गाव पृथक्त्व शरीर मान थाय तेम पंखी जे खेचर तेने घनुष्य पृथक्त्व शरीर थाय अने मनुष्यने विषे त्रण गावनु वेद मान थाय इति गाथा सतकार्य ॥

अथतरण—इविय सरूव विसयसि एटछे इंदियनुं स्वरूप अने इंदियनो विष य तेनु एकशो ने अठपासीसु दार कहेछे मूल—कायंख पुष्पगोलय, मसूर अ इमुतपस्त कृतमव ॥ सोर्य चक्रुधाण, सुरण्य परिसरिअं रसण ॥ ११९ ॥ अर्थ—

વાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય, અપકાય, વલી પ્રત્યેક વનસ્પતિમાંહે ધુરલી ચાર લેશ્યા થાય તથા ગર્જનચ તિર્યંચ અને નરકે મનુષ્યનેવિપે ઠ એ લેશ્યાં જાણવી, અને શેષ તેજકાય, વાકકાય, સૂક્ષ્મ, પૃથ્વી, સાધારણ વનસ્પતિ, અપર્યાપ્તા વાદર પૃથ્વી, અપ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ, વેંડિય, તેંડિય, ચરંડિય, સમૂર્ણમ પંચેંડિય, જે મનુષ્ય તથા તિર્યંચ તેને ધુરલી ત્રણ લેશ્યા થાય એતિ ગાથાર્થ. ॥ ૧૨૪ ॥

અવતરણ:-આણંજઙ્ગમિતિ એટલે એ પૂર્વોક્ત જીવોની જ્યાં ગતિથાય તેનું એ કશો ને નેવુમું દાર કહેઢે. મૂલ:-એંદિઅજીવાણં, જંતિ નરતિ રિત્તેસુજી અલવક્કેસુ॥ અમણ તિરિયાવિણં, નરયંમિવિ જંતિ તે પદમે ॥ ૧૨૫ ॥ અર્થ:-એંદિઅજીવો તે યુગલિયા વર્જીને વાકીના મનુષ્ય તથા તિર્યંચમાંહે જાય પણ યુગલિયામાં નજા ય. અને અમણકે મનરહિત એવાં જે સમૂર્ણમ તિર્યંચ, તે પણ એમજ જાણવાં પણ માત્ર તે તે અસંજી પ્રથમ નરકપૃથ્વીસુધી જાય ઢે. ॥ ૧૨૫ ॥

મૂલ:-તહ સંમુલ્લિમ તિરિયા, જવણાહિવ વંતરેસુ ગઢંતિ॥ જં તેસિં ડવવાડ, પલિયા સંલિજ્જાઅકસુ ॥ ૧૨૬ ॥ અર્થ:-તેમજ સંમૂર્ણમ તિર્યંચ તે જવણાહિવકે જવનપતિ અને વ્યંતરનેવિપે જાય, કેમકે તેનું ઉપપાતકે ઉપજવાને સ્થાનકે પલ્યોપમના અસંસ્થાતમા જાગ જેટલું આયુ થવું જોઈયે, તે તેનેવિપે થાય. પણ જ્યોતિષમાંન જાય.

મૂલ:-પંચેંદિઅતિરિયાણં, ડવવાડ કોસડ સહસ્તારે ॥ નરણસું સમગ્ગેસુવિ, વિય જાઅ જીઅલતિરિનરેસુ ॥ ૧૨૭ ॥ અર્થ:-પંચેંડિય તિર્યંચનું ઉપપાતકે ઉપજવું તે ઉલ્કૃષ્ટ આતમા સહસ્તાર દેવલોક સુધીથાય. તેથી આગલે યોગ્યતાના અજાવ થકી ઉપજવું થાય નહીં. તથા નરણસુકે સાતે નારકીનેવિપે પણ જાય; અને વિકલેંડિય તથા યુગલિયા વર્જીને વાકીના વોજા તિર્યંચ તથા મનુષ્ય તેમાંહે પણ ઉપજે.

મૂલ:-નરતિરિઅસંલિજીવી, જોડસવક્કેસું જંતિ દેવેસુ ॥ નિયઆઅયસમહીણાડેસુ ડસાણઅંતેસુ ॥ ૧૨૮ ॥ અર્થ:-મનુષ્ય તથા તિર્યંચ જે અસંસ્થાતા વર્ષનાં આયુષ્ય વાલાં હોયતે ડહાં વિશિષ્ટ સ્થેચર જે તિર્યંચ પંચેંડિય તે અંતર દીપના તિર્યંચને મનુષ્ય યુગલિયા જાણવા. તે જ્યોતિષિ વર્જીને શેષ દેવોમાં ઉપજે; એટલે જે દેવલોક માં એના આયુષ્ય જેટલુંજ આયુષ્ય હોય, અથવા તેથી ન્યૂન આયુષ્ય હોય; એવા દેવલોકમાં ઉપજે પણ અધિક આયુષ્ય વાલા દેવલોકમાં ઉપજે નહીં. તે ડશાન દેવલોક સુધી ઉપજે પણ આગલ ન ઉપજે. ॥ ૧૨૮ ॥

મૂલ:-ડવવાડ તાવસાણં, ઉક્કોસેણં તુ જાવ જોડસિઆ ॥ જાવંતિ વંનલોગો, ચરગ પરિવાય ડવવાડ ॥ ૧૨૯ ॥ અર્થ:-તાપસોડે ઉપપાતકે ઉપજવું તે ડ

लृष्टे ज्योत्स्नी सुधी पाय पण आगल न थाय अने चरक ते घाहीनी जिह्मना
जेनारा, अने त्रिदंदि अथवा चरक अने कठोटीया ते परिब्राजका अने कपिल
मुनिना संतानिया जे चरकने परिब्राजकते तेथोनुं उत्कर्षणी उपजवुं पावतुं पांच
मा ब्रह्मवेवलोक सुधी पाय ॥ १५९ ॥

मूल:-मिणवय उत्क्रिष्ट तवे, किरियाहिं अजब नव जीवाण ॥ गेविकेणुकोसोगई
जह्मना नव तिवहसु ॥ १६० ॥ अर्थ - श्रीवीतरागना वचनने अनुसारे साधुगुणे करी
सहित समस्त समाचारी अनुष्ठाने युक्त, पण सम्यक्त्वथी रहित मिथ्यादृष्टि इव्यक्तिग
ना धरनार, अजब्य अने जब्य जीव तेने केवल क्रियाना प्रमाण थकी लृष्टे ग्रैवेय
कनेविषे उपजवुं पाय, अने जपन्यथी सुवनपतिनेविषे उपजवुं पायते ॥ १६० ॥

मूल:-उद्यमस समयाण, उद्यवाठकोसठ य सवठे ॥ उद्यवाय सावयाणां, उद्यो
सेण चुठ जाव ॥ १६१ ॥ अर्थ -उद्यस्य पतिनो उत्पात उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धि
नेविषे पाय आवकवुं उत्कृष्टथी अस्पृत नामा बारमा वेवलोकनेविषे उपजवुं पाय.

मूल:-उद्यवाठ जंतगंमी, उद्यवस पुविस्त होइत जह्मना ॥ उद्योसो सवठे,
सिद्धिगमो वा अकम्मस्त ॥ १६२ ॥ अर्थ -उद्यपूर्वधरनो उपपात जपन्यथी ठ
वा जांतक वेवलोकें पाय, अने उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धिमां पाय अथवा अकर्मक
जे कर्मकरी रहित पाय तेने मोक्षनी गति प्राप्त पाय ॥ १६२ ॥

मूल:-अवराहित्य सामन्नस्त साधुणो सावयस्तविमहन्नो ॥ सोहम्मो उद्यवाठ, व
यजने वणय राईसु ॥ १६३ ॥ अर्थ:-चारित्र्य ग्रहणना दिवसथी मांहीने जेने लगा
रमात्र पण चारित्र्यनी विरायना रईन होय, एवा अविराधित अमणने, अने तेमज
आवक पण जे दिवसथी वेष्टविरतिपण पाव्यो ठे, ते दिवसथी पोताना ग्रहण करे
जा व्रतने छुट पाव्युं होय ते आवकने पण जपन्यथी सौधर्मवेवलोकें उपपात
पाय, तथा पोतपोताना व्रतजग थण्णा साधु तथा आवकने जपन्यथी सुवनप
ति अथवा अंतरमा उपपात पाय, अने उत्कृष्टे ज्योत्स्निमा उपजवुं पाय ॥ १६३ ॥

मूल:-तेसाण सावसाईण, जह्मसेवतरे सुठववाठ ॥ जणितंजियोहिं सो पुण
नियकिरिय विषाण विमोच ॥ १६४ ॥ अर्थ -शेष जे तापसादिक ठे तेथोनो जपने
अंतरनेविषे उपपात पाय. एम श्रीतीर्थकरवेवे, जणितंके० फसुठे ते वली नि
जके० पोतपोतानी क्रिया जे मोक्षवुं अनुष्ठान, तेनेविषे जे निरत होय तेने पाय
परंतु हीणाचारीने न पाय, एम आणवुं ॥ १६४ ॥ इति गाथादशकार्य

अवतरण-एतिसिद्धो आगइति एतस्मि ए जीवोनी ज्यायकी आगति एतस्मि आव

બું થાય તેનું એકશો ને એકાણુમું દાર કહેહે. મૂલ:-નેરડ્ય જુચલ વજ્જા ॥ એગિંદિ સુ ઇંતિ અવરગડ જીવા॥વિગલત્તેણં પુણ તે, હવતિ અનિરય અમર જુચલા॥૧૩૫॥
અર્થ:- નારકી અને જુગલિયા વર્જી અનેરી ગતિના જીવો એકેંડિયનેવિષે આવે. વર્જી તે સર્વે વિકલેંડિયપણે ઉપજે, પરંતુ નારકી, દેવતા અને જુગલિયા વર્જીને બાકીના સર્વ જીવો ઉપજે પણ એ ત્રણનો ત્યાં ઉત્પાત ન થાય. ॥ ૧૩૫ ॥

મૂલ:-હુંતિ હુઅમણ તિરિજ્ઞા, નર તિરિયા જુઅલ ધમ્મિએ મોતું॥ગણ ચઉપ્પય જાવં, પાવંતિ અજુઅલ ચઉગડ્યા ॥૧૩૬॥ અર્થ:-હુંતિકે ૦ હોય. અસંજીમનુષ્ય ને તિર્થ ચ. ને મનુષ્ય તથા તિર્થે ચ જુગલિયા મૂકીને ગર્જ્જન ચતુ:પદ, એને ગ્રહણે બીજા પ એ તિર્થે ચ પંચેંડિયપણું જુગલિયા મૂકી ચારેગતિના જીવ પામે. ॥૧૩૬॥

હવે મનુષ્ય સંબંધી કહેહે. મૂલ:-નેરડ્યા અમરાવિઅ, તેરજ્ઞા માણવા ય જાયંતિ॥ મણુયત્તેણંવચિત્તુ જુઅલધમ્મિયનરતિરિજ્ઞે ॥૧૩૭॥ અર્થ:-નારકી, દેવતા, ગર્જ્જન તિર્થે ચ અને મનુષ્ય, ચારે એ મનુષ્યપણે ઉપજે. પણ જુગલધર્મિ વર્જીને બાકીના ઉપજે. અને જુગલ ધર્મિ મનુષ્ય તથા તિર્થે ચ દેવગતિમાં ઉપજે॥૧૩૭॥ઈતિગાથાત્રયાર્થ.

અવતરણ:-ઋષ્યત્તિ મરણ વિરહોત્તિ એટલે ઉપજતાને અને મરતાને એક સામયિકાદિક વિરહકાલનું એકશો ને બાણુમું દાર અને જાયત મરંત સંખાઉત્તિ એટલે ઉપજતા ને મરતાની સંખ્યાનું એકશો ને ત્રાણુમું દાર; એવે દાર સાથે કહેહે. મૂલ:-નિન્ન મુદ્ધુત્તે વિગલેંડિયાણ સંમ્મુહિમાણ ય તહેવ ॥ બારસ મુદ્ધુત્ત ગણે, સવેસુ જહનનસમઝ ॥ ૧૩૮ ॥ અર્થ:-નિન્નકે ૦ કાંડેએક માટેરો અંતર મુદ્ધુત્ત કાલ તે વિકલેંડિયને નિરંતર ઉપજતાને વિરહ પડે, તો એટલો વિરહ પડે. સંમૂર્હિમને પણ તેમજ જાણવું. તથા બાર મુદ્ધુત્ત ગર્જ્જન પંચેંડિય તિર્થે ચને ઉપજતાં વિરહ પડે અને બીજા સર્વજીવોને જો ઉપજતાં અથવા મરતાં વિરહ પડે તો જઘન્યથી એક સમયનો વિરહ પડે. ॥ ૧૩૮ ॥

મૂલ:- ઉઘટ્ટણાવિ એવં, સંખા સમણ સુરવરતુલ્લા ॥ નર તિરિય સંખ સવે, સુ જંતિ સુર નારયા ગણે ॥૧૩૯॥ અર્થ:-ઉઘર્તનાની પણ ઉત્પત્તિનીપરે સંખ્યા જાણવી એક સામયિકી પ્રમુખ. દેવતાની પરે જાણવી મનુષ્ય તથા તિર્થે ચ સંખ્યાતા આઠપાવા જા સર્વનેવિષે ઉપજે. દેવતા નારકી ગર્જ્જનેવિષે દેવતા એકેંડિમાં પણ આવે ઉપજે.

મૂલ:-બારસ મુદ્ધુત્ત ગણે, મુદ્ધુત્ત સમ્મુહિમેસુચઊવીસં॥ઊક્કોસ વિરહકાલો, દોસુ વિઅજહણઝ સમઝ ॥૧૪૦॥ અર્થ:-બારમુદ્ધુત્ત ગર્જ્જને ઉપપાત વિરહ જાણવો. અને ચોવીશમુદ્ધુત્ત સમુર્હિમનવિષે ઉપપાત વિરહ જાણવો. એ ઉત્ક્રુષ્ટે વિરહકાલ

કહ્યો થ્યને જઘન્યથી તો ગર્નેજ સમૂર્ધિમનેવિપે એક સમય ટપપાત વિરહ થાય
મૂલ—એમેવય ઇચ્છણ, સરવાસમણ સુરવરુણા ॥ મણુસુઠવલ્લે, સંસ્વાઠ
યમોત્તેસાઠ ॥ ૧૪૧ ॥ અર્થ—ચદર્શના પણ એમેવકે ૦ એમજ જેમ ટપપાત કહ્યો
તેનીપરેજ જાણવી એક સમય આદિની સરખાતે દેવતાને તુલ્ય દેવતાની પરે મનુષ્ય
નેવિપે સર્વ ટપજે. અસરખાતાપુત્રક મનુષ્ય તથા તિર્થંચના ટપજણયકી સાત
મી પૃથ્વીના નારકી, તેનકાય અને વાપુકાય, મૂકી શેષ ટપજે ઇતિગાથા, ચતુષ્પાર્થ

અવતરણ—જયણ, વહવાળ મતર, જોયસિય, વિમાણ, વાસિ, દેવાણ, ઠહિનિ,
પટલે ચતુર્વિધ દેવ નિકાયની સ્થિતિનું એકશો ને ચોરાણું દાર કહેઠે મૂલ—
જવણવહવાળમતર, જોહસિયવિમાણવાસિણોદેવા ॥ ઘસઅષ્પંચઠહિત, સરજીષા
કમેણહમે ॥ ૧૪૨ ॥ અર્થ—જવનપતિ, અતર, ઓતપિ અને વૈમાનવાસિ દેવ તેણે
પૂર્વજવને વિપે કીધોઠે પુણ્યનો સમૂહ, તેના યોગથીપામ્પાઠે વિશિષ્ટ જોગસુસ, તેણે
કરી જે દિધ્યંતકે ૦ શોજે, તેને દેવ કહીએ એના અનુકમે જેવ કહેઠે દશજીવનપતિના,
એમ આઠ અંતરના, પાંચઓતપિના, ઠહીશ વૈમાનવાસીનાજેવ, એસરખાપે સંપૂર્ણ હોય

હવે ઘસપ્રકારે જીવનપતિઠે તેનાં નામ કહેઠે મૂલ—અસુરા નાગા વિહૂ, સુવસુ
અગ્નીય વાવયપિયાય ॥ ઇવદી દીવહિસાવિય, ઘસજેયાનવણવાસીણ ॥ ૧૪૩ ॥
અર્થ—એ જીવનપતિને કુમારનીપરે ક્રીઢા પ્રિયઠે, તેથી એ સર્વ અસુરાદિક શબ્દની
આગલ કુમાર શબ્દ જોડિયે તેવારે એક અસુરકુમાર, ઘીજો નાગકુમાર, ટ્રીજો
વિદ્યુત્કુમાર, ઘોથો સુવર્ણકુમાર, પાંચમો અગ્નિકુમાર, ઠહો વાયુકુમાર, સાતમો
સાનિતકુમાર, આઠમો ઇવધિકુમાર, નવમો ઘીપકુમાર અને ઘશમો વિશિકુમાર
એ ઘશજેવ જીવનવાસીના કહ્યા ॥ ૧૪૩ ॥

હવે અંતરના જેવ વેસાઠેઠે મૂલ—પિસાય જૂયા જસ્તા, ધરસ્કસ્તા કિંમ્બરા યકિં
પુરિસા ॥ મહોરગાર્ગપદ્મા, અષ્ટવિદ્યાવાળમતરિશ્વા ॥ ૧૪૪ ॥ અણપન્નિયપણપન્નિ,
હિતિવાયજૂહ્યવાહુએવ ॥ કઘીય મહાકંઘી, કોહુંનેએવ પયગેય ॥ ૧૪૫ ॥ અર્થ—
એક પિશાચ, ઘીજા જૂત, ટ્રીજા યજ્ઞ, ઘોથા રાહસ, પાંચમા કિંમ્બર, ઠહા કિપુરિસ,
સાતમા મહોરગ, અને આઠમા ગર્ધર્વ, એ આઠ પ્રકારના વાળમતર દેવ ઠે સ્વાં એમ
ને મનુષ્યપણાથકી વિગતકે ૦ ગયોઠે અંતર, તેમાટે અતર કહિએ થ્યને વનના
આંતરાનેવિપે થયા તે વાળમતર જાણવા, મકાર અલાક્ષ્મીક ઠે, વલી એ આ
ઠ જેવ અંતરના અણપદ્મી ઇશ્વાદિક નામ પ્રગટઠે ॥ ૧૪૪ ॥ ૧૪૫ ॥

મૂલ—ઇપપઠમ ઓયણસપ, રયણાએઅર્ધવતરા અવરે ॥ તેમુહ્સોલસેવા, ઠ

यगज्यहोदाहिणुत्तरउ ॥ १४६ ॥ अर्थः—ए पिशाचादिकथी जुदा आठ व्यंतर निकाय, इयके० इहां रत्नप्रज्ञाना प्रथमना शो योजनमां होयठे, तेनेविपे शोज इ ठे, ते मेरुने नीचली गोस्तनाकार रुचकठे तेने नीचले दक्षिण उत्तरने विनागे जाणवा. ॥ १४६ ॥

हवे ज्योतषिनुं स्वरूप कहेठे मूलः—चंडा सुरा य गदा, नरकतांतरयायपंचश्मे॥ एगेमलजोइसिया, घंटायाराधिरा अवर ॥ १४७ अर्थः—चंडमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र अने तारा ए पांच ज्योतषि जाणवा. तेमां एक जे मनुष्यक्षेत्रमांठे, ते चलज्योतषि जाणवा. बीजा जे मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरठे, ते बाधियाघाट, जेम एकस्थानके रहेठे तेनीपरे एकस्थानके रहेठे, ते माटे ते स्थिरज्योतिषी जाणवा. ॥ १४७ ॥

हवे वैमानवासी देवो, चार गाथायेकरी कहेठे. मूलः—सोहम्मीसाणसणं, कुमार माहिंद वंजजोयतहा ॥ जंतयसुक्रसहस्सार, आणयपाणयाकप्या ॥ १४८ ॥ तह आरणचुआविदु, इण्हगेविष्णु वरविमाणां॥पढमंसुदरसणंतस्स, वीइयंसुप्पवइति ॥ १४९ ॥ तइयंमणोरमंतह, विसालनामंचसवउंनदं ॥ सोमणसंसोमाणस, मह पीइकरंच आइवं ॥ १५० विजयंचवजयंतं, जयंतअपराजियंचसवउं ॥ एचमणुत्तर पणगं, एएसिचउव्विहसुराणं ॥ १५१ ॥ अर्थः—सौधर्म, ईशान, सनत्कुमार, माहें इ, ब्रह्म, जांतक, शुक्र, सहस्वार, आनंत, प्राणत, आरण अने अच्युत ए वारने विपे कल्प एवी संज्ञाठे, इहां जे देवता उपजे तेने इंड, सामानिक अने त्राय त्रिसक इत्यादिक समस्त उकुराईनोकल्पठे; तेथी इहां उत्पन्न थया जे देव, तेने कल्पो पपन्न कहिये. अने हवे इण्हके० ग्रैवेयकना, वर प्रधान विमाणकहुंठुं. तेजोकना मा पुरुषनेविपे ग्रीवाके० कंठने स्थानकेठे, माटे ते ग्रैवेयक कहिये. तेमां प्रथम सुदर्शन, बीजो सुप्रज त्रीजो मनोरम तेमज चोथो विशाल, पांचमो सर्वतोन्ज ठणो सोमनस, सातमो सोमाणस, आठमो प्रीतिकर अने नवमो आदित्य. हवे पांच अनुत्तर विमान कहेठेः—एकविजय, बीजुं विजयंत, त्रीजुं जयंत, चोथुं अपराजित अने पांचमुं सर्वार्थसिद्ध. ए अनुत्तर एटले समस्तमांहे उत्कृष्ट पांच विमान जा एवां एएसिके० ए चतुर्विध देवनिकायनां नाम कहां. ॥ १४८ ॥ १४९ ॥ १५० ॥ १५१ ॥

हवे स्थिति कहेठे. मूलः—चमर बलिसार महियं, सेसांण सुराण आठ अं वोवं ॥ दाहिण दिवह पलियं, दोदेसुणुत्तरिह्माणं ॥ १५२ ॥ अर्थः—चमरेंड दक्षिणदिशिनो अने वालिंड उत्तरदिशिनो इंड. तेने अनुक्रमे चमरेंडने एक सागरोपम अने वालिंडने पट्योपमने अंसख्यातमे जागे अधिक एक सागरोपमस्थिति जा

एषी हवे शेष नवनिकायना वेवोतुं आयु कहेते वाङ्मिणके० दक्षिण दिशिवाजाने वि
वट्टके० वोट पत्न्योपम आयु अने उत्तर दिशिवाजाने वेशोन वे पत्न्योपम आयुजाणवुं
नवनपतिनुं आयुप्य कदिने हवे नवनपतिनी वेवि तथा व्यतरनी वेविनी स्थि
ति कहेते मूल - अ-कु-अ-५ पंचम, पलिठवम अस्तुरज्जुअज वेवीण॥ सेतवण
वेवयाणय, वेवण-५ पलिय मुक्तोसं ॥ १५३ ॥ अर्थ-दक्षिणदिशिनी वेविने साढा
त्रण पत्न्योपम अने उत्तरदिशिवाली वेविने साढाचार पत्न्योपम, ए अतुक्रमे अस्तुर
ज्जुअज, ते चमरेण वलिठनी वेविनु आयु कष्ट अने शेष नागकुमारादिक ईदनी
उत्तरदिशिनी वेविठुं वेशोन पत्न्योपम आयु ठे तथा दक्षिण दशिनी वेविनुं अने उत्तर
दक्षिणवर्ति व्यंतरेदनी वेविठनी अर्ध पत्न्योपम ठळ्ठि स्थिति पाय ॥ १५५ ॥

हवे नवनपति अने व्यंतरनी वेविठना आयुप्यनी जघन्य अने ठळ्ठरी स्थिति
कहेते मूल - वसनवण वणयराण, वास सदस्सा विई जह्मणेण ॥ पलिठवम ठळ्ठोसं,
वतरियाण विपाणिक्का ॥ १५४ ॥ अर्थ-नवनपति तथा व्यंतरनी वेविने दशद्वार
वर्ष जघन्यस्थिति ठे अने व्यंतर वेवोतुं ठळ्ठुंथी एक पत्न्योपम आयुप्य जाणवुं

हवे ज्योतिषिनी आयुस्थिति कहेते. मूल:-पलिअस्तवरिस्तज्जकं, सतीणपलियं
रवीणसत्तदस्सं ॥ गह्मणस्वत्ताराण पलियम-५ चचमनागो॥ १५५ ॥ अर्थ-एकपत्न्यो
पम ने एकजाख वर्ष अधिक चडमानुं आयुप्य जाणवुं अने एक पत्न्योपम एक
द्वार वर्ष अधिक सूर्यनुं आयुप्य जाणवुं हवे ग्रहादिकनुं अनुक्रमे आयुप्य कहेते
तेमां ग्रह जे मंगलादिक ठे. तेनुं एक पत्न्योपमनुं आयुप्य जाणवुं अभन्यादिक नक्षत्रो
नुं अर्ध पत्न्योपम आयुप्य जाणवुं तारानु एक पत्न्योपमनुं चतुर्थीण आयुप्य जाणवुं

मूल-तदेवीणवितट्ठि, अ-५ अद्विअतमतवेवङ्गं ॥ पाठजह्ममत्तु, तारीण
तारीणमत्तं ॥ १५६ ॥ अर्थ-चडमानी वेविनु अर्धपत्न्योपम ने पचाशद्वारवर्ष,
सूर्यनी वेविनु अर्धपत्न्योपम ने पांचशे वर्ष उत्तर, ग्रहनी वेविनु अर्धपत्न्योपम ए वेवो
नी स्थितिथी एमनी वेविना आयुनी स्थिति अर्ध चड हवे अद्विअके० अधिको
अस्मनी वेवि द्विकनो ते आवीरीते के, नक्षत्रनी वेविनु अने तारानी वेविनुं, अनुक्रमे
पत्न्योपमनो चोचोनाग अने आतमोनाग कादिक विशेषाधिक जाणवो अने जघन्य
आयुप्य ते पादके० पत्न्योपमनो चोचोनाग जाणवुं अने तारा तथा तारानी
वेविनुं जघन्यथी पत्न्योपमनो आतमोनाग स्थिति जाणवी यत्तकं चठज्जुअले च
मनागो जह्ममत्तनाग पंचमए इति वचनात् ॥ १५६ ॥

हवे सर्व विमानवासिनी आयुस्थिति कहेते मूल-योसादिसप्तसाद्विअ,

દસચંદ્રસસત્તરેવથયરાઈ ॥ સોહમ્માજાસુકો, તણુવરિએકેકમારોવે ॥ ૧૫૭ ॥ અર્થ:-સૌધર્મદેવલોકે વે સાગરોપમ, ઈશાને સાધિક વે સાગરોપમ, સનત્કુમારે સાતસાગરોપમ, મહેંદે સાધિક સાતસાગરોપમ, હાં સાધિક અથવા ન્યુન આવે તે સર્વત્ર પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો નાગ અવિશેષ જાણવો. પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકે દશસાગરોપમ, ઠેકે ચંદ્ર, સાતમે સતર, એટલે સૌધર્મદેવલોકથી માંમીને સાતમા શુક્રદેવલોકસુધી આયુસ્થિતિ કહી. તેથીકી ઉપરાંતના દેવલોકે એકેક સાગરોપમ વધારીયે. તે આવી રીતે જે, આઠમે અઢાર, નવમે ઓગણીશ, દશમે વીશ, અગ્યારમે એકવીશ ને વારમે બાવીશ, પ્રથમગ્રેવેયકે ત્રેવીશ, દ્વિતીયગ્રેવેયકે ચોવીશ, તૃતીયગ્રેવેયકે પચીશ, ચતુર્થ ગ્રેવેયકે ઠવિશ, પંચમ ગ્રેવેયકે સત્તાવીશ, પૃથ્વિગ્રેવેયકે અઠવાવીશ, સપ્તમિયે ઓગણત્રીશ, અષ્ટમીયે ત્રીશ, અને નવમીયે એકત્રીશ સાગરોપમ આયુસ્થિતિ જાણવી. તેવારપઠી વિજયાદિક ચાર અનુત્તર વિમાનનેવિપે વત્રીશ સાગરોપમ આયુસ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ જાણવી. ॥ ૧૫૭ ॥

મૂલ:-તિત્તીસયરુક્કોસા, વિજયાઈસુઠ્ઠિજહન ડગતીસં ॥ અજહસુમણુકો સો, સવ્વઠેઅયર તેતીસં ॥ ૧૫૮ ॥ અર્થ:-તેત્રીશ સાગરોપમ સર્વાર્થસિદ્ધિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહી છે. હવે જઘન્ય અજઘન્યોત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સર્વત્ર દેશ્વાહેટે. વિજય, વિજયંત, જયંત ને અપરાજિત એ ચારવિમાને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરોપમ અને સર્વાર્થસિદ્ધિવિમાને તેત્રીશ સાગરોપમ તે અજઘન્યોત્કૃષ્ટસ્થિતિ જાણવી. ॥ ૧૫૮ ॥

મૂલ:-પલિઅંઅહિઅંસોહમ્મી, સાણેસુંતંઉહકપ્પતિઈ ॥ ઉવરિહ્વંમિજહસ્સા, કમેણજાવેક્કતીસયરા ॥ ૧૫૯ ॥ અર્થ:-સૌધર્મે જઘન્યસ્થિતિ એક પલ્યોપમ, ઈશાને પલ્યોપમ જાહેરી, તરૂંકે તેવાર પઠી અધકે નીચેના દેવલોકે જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે; તે આગલે દેવલોકે જઘન્યસ્થિતિ જાણવી. એમ ક્રમકે અનુક્રમે ત્રીજે દેવલોકે વે સાગરોપમ સાધિક જઘન્ય સ્થિતિ, ચોથે સાતસાગરોપમ, પાંચમે સાધિક સાત સાગરોપમ, એમ યાવત્ વિજયાદિક ચારનેવિપે એકત્રીશ સાગરોપમ જઘન્ય સ્થિતિ જાણવી. અને સર્વાર્થે તો જઘન્ય સ્થિતિ નથી. ॥ ૧૫૯ ॥

હવે દેવિની સ્થિતિ કહેટે. મૂલ:-સપરિગ્ગહેયરાણં, સોહમ્મી સાણપલિઅસાહી અં ॥ ઉક્કોસસત્તપ્પસા, નવપણ પન્નાયદેવીણં ॥ ૧૬૦ ॥ અર્થ:-દેવિ વે પ્રકારની છે. એક તો પરિગૃહિત, તે એકજ ધણીની સ્ત્રી જાણવી. અને બીજી, અપરિગૃહિત તે વેશ્યાનીપરે કોડના પણ ઉપનોગમાં આવે. હવે સૌધર્મ દેવલોકે પરિગૃહિત દેવિનું આયુષ્ય ઉત્કૃષ્ટે એક પલ્યોપમ, અને ઈશાનદેવલોકે પરિગૃહિતનું સાધિક પલ્યોપમ. એ

જયન્યસ્થિતિ કહી, અને ઠ્ઠાપંથી તો સૌપર્મ દેવજોકે પરિગૃહિત દેવિની સાત પઘ્યો પમ અને અપરિગૃહિત દેવિની પચાશ પઘ્યોપમ આપુસ્થિતિ ઠે અને ફેશાનદેવજોકે પરિગૃહિતદેવિનું ઠ્ઠાપ નવ પઘ્યોપમ, તથા અપરિગૃહિત દેવિનું ઠ્ઠાપ પચાવમ પઘ્યોપમ આપુઠે એ દેવિની સ્થિતિ કહી ઇતિ ॥૧૬૦॥ ગાથાનવકાર્ય

અવતરણ—નવણસિ એટલે જીવન ગૃહસંબંધિ એકશો ને પંચાણુમું બાર કહે ઠે મૂલ—સસેવય કોમીઓ, હવતિ ધાવતરી સયસદસ્તા ॥ એસોનવણ સમા સો, નવણ વર્ષણ વિપાણિક્તા ॥ ૧૬૧ ॥ અર્થ—સાતકોડીને બહોતેર જાણ એ ટલો નવનનો સમાસકે સંકેપ તે જીવનપતિનો જાણવો ॥ ૧૬૧ ॥

હવે જીવાનુવા દેવાહેઠે મૂલ—ચતસઠીઅ સુરાણં, નાગકુમારાણ હોફ જીજસી ફે ॥ ધાવતરિકણગાણં, વાઠ કુમારાણ ઠસુર્વ ॥ ૧૬૨ ॥ ધીવ દિસા ઠવહીણ, વિ થ કુમારિદ થણિય અગ્નીણ ॥ ઠવહીવિ જીઅલિથાણ, ધાવતરિમો સય સદસ્તા ॥ ૧૬૩ ॥ અર્થ—ચોશઠજાણ અસુરકુમારનેવિપે, તેમાં ચોત્રીશજાણ ચમરેંદનાં વક્ષિણવિશિણ, અને ત્રીશ જાણ ધલિંદના ઠત્તરદિશાયે સર્વ મળી ચોશઠ જાણ વિમાનઠે. એજ રીતે ચત્તચજાણ વિદુણા સાવડ્યા એવ ઠત્તરદિશાએ એટલે વક્ષિ ણવિશાચકી ઠત્તરદિશાના વિમાન વર એકેકા કુમારના તે ચાર ચારજાણ ઠો ઠાઠે એ ધયોક્ત માને દેવાહેઠે ચોરાશજાણ નાગકુમારમાં, બહોતેરજાણ સુવર્થ કુમારમાં, ઠજીજાણ વાણુકુમારમાં ॥૧૬૪॥ હીપકુમાર, વિશાકુમાર, ઠવધિકુમાર વિયુત્તકુમાર, સ્તનિતકુમાર, અને અગ્નિકુમાર, એ ઠ યુગજનેવિપે વક્ષિણ અને ઠત્તર ના વિજાગચકી પ્રલેકે બહોતેર જાણ વિમાન થાય ॥૧૬૫॥

હવે વ્યતરનાં વિમાન અને જ્યોતિપિનાં વિમાનની સંખ્યા કહેઠે મૂલ—ફહ સંતિ વણયરાણં, રમ્માજોમનયરા અસંલિચા ॥ તત્તો સંલિચયુણા, જોફ સિયાણવિ માણાઠ ॥ ૧૬૬ ॥ અર્થ—ફહી સંતિકે ઠે વનચર જે વ્યંતર તેના રમ્મકે મ હામનોદર જૂમિનેવિપે ઠે તેથી જોમ કલિયે એવા અસંખ્યાત્તા નગર વ્યંતર દેવો નાઠે અને તેયકી પણ અસંખ્યાત્તગુણે અધિક જ્યોતપિનાં વિમાન ઠે. ॥ ૧૬૬ ॥

હવે વિમાનવાસી દેવોના વિમાનોની સંખ્યા કહેઠે મૂલ—અતીસજાવીસા, ધારસ અન ચય વિમાણ લક્ષાફ ॥ આરેણ વંજજોયા, વિમાણ સંખ્યા નવેસા ॥ ૧૬૭ ॥ અર્થ—ચત્રીશજાણ વિમાન સૌપર્મે, એમજ અજાવશિજાણ ફેશાને, બાર જાણ સનત્કુમારે, આશજાણ માર્દેદે, ચારજાણ ધ્રુવદેવજોકે. એ બધા દેવજોક સુધી વિમાનના જાણની સંખ્યા થાયઠે ॥૧૬૮॥

मूलः—पंचास-चत्त ठञ्चेव, सहस्सा जंत सुक्क सहसारे ॥ सय चउरो अणय
प्पा, एणसु तिसारणञ्जुयउ ॥ १६६ ॥ अर्थः—पचाशहजार लांतके, चालीशहजा
र सुक्के, ठ हजार सहसारे, चारजें ध्यानत तथा प्राणत ए वेनेविपे, त्रणजें ध्या
रण ने अच्युत ए वेनेविपे. ॥ १६६ ॥

मूलः—इक्कार सुत्तरंहिठ्ठिमेसु, सत्तुत्तरंच मधिमए ॥ सयमेगं उवरिमए, पंचेव
अणुत्तर विमाणा ॥ १६७ ॥ अर्थः—एकशो ने अग्यार विमान नीचला त्रण ग्रैवेयक
नेविपे, अने एकशो ने सात विमान मध्यना त्रण ग्रैवेयकनेविपे, अने एकशो
उपरना त्रण ग्रैवेयकनेविपे, तथा पांच विमानज, पांच अनुत्तर संबंधी जाणवां.

ए सर्व विमानोने एकठां कखाथी जेटलां थाय ते कहेठे. मूलः—चुलसीय स
य सहस्सा ॥ सत्ताण उईनवे सहस्साइं; तेवीसं चविमाणा, विमाण संखानवेए
सा ॥ १६८ ॥ अर्थः—चोराशीलाख सत्ताणुं हजार ने त्रेवीश. ए समस्त विमान वा
सी देवोनां विमानो, संख्याये थायठे. ॥ १६८ ॥ इतिगाथाएकार्थ.

अवतरणः—देहमाणंति एटले देहमाननुं एकशो ने ठन्नमुं दार कहेठे. मूलः—
नवण वण जोइसोहम्मी, साणे सत्तहुंति रयणुउ ॥ एकेक हाणि सेसं, डुडुगेय
डुण चउक्केया ॥ १६९ ॥ अर्थः—नवनपति, व्यंतर, ज्योतिपि, सौधर्म अने ईशान, एटलाने
सात रयणीशब्दे हाथनुं शरीर मान होय. तेवारपठी एकेक हाथनी हाणी करी
ए. ते आवीरीते. सनत्कुमार अने माहेंडें ठ हाथ, ब्रह्म अने लांतके पांच हाथ;
तेपठीना वली वे देवलोकनेविपे चार हाथ, ध्यानतादिक चारनेविपे त्रण हाथ.

मूलः—गेविक्केसुं दोप्पिय, एगारयणी अणुत्तरे सुनवे ॥ नवधारणिधिंसा, उ
क्कोसाहुंति नायवा ॥ १७० ॥ अर्थः—नव ग्रैवेयकनेविपे वे हाथ, अने पंचानुत्तर
विमाननेविपे एक हाथनुं शरीर जाणनुं. ए नवधारणीय अवगाहना उत्कृष्टे जाणवी.

हवे सर्व देवोना उत्तरवैक्रिय अवगाहना कहेठे. मूलः—सवेसुक्कोसा, जोय
णाण वेउव्विया सय सहस्सा ॥ गेविअणुत्तरेसुं, उत्तर वेउव्वियानडि ॥ १७१ ॥
अर्थः—सर्वदेवोनेविपे उत्तरवैक्रिय लक्ष्योजन होय. अने ग्रैवेयक तथा अनुत्त
रविमाने उत्तरवैक्रिय न थाय. केमके जे उत्तरवैक्रिय ते तो गमनागमनने अर्थे
अने परिवारने अर्थे करवी पड़े; तेनुं प्रयोजन ए देवोने नथी; तेथी तेने उत्तरवै
क्रियनो अजाव कह्योठे. ॥ १७१ ॥

हवे जघन्यथी कहेठे. मूलः—अंगुल असंखनागो, जहसु नवधारणि अपारंजे
संखेया अवगाहण, उत्तरवेउव्विया सावि ॥ १७२ ॥ अर्थः—जघन्यथकी नव

ધારણીય શરીર પ્રારંભ કાલે અગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય, અને અગુલનો સંખ્યાતમો જાગ શરીરની અવગાદના તે ષષ્ઠ વૈક્રિયની યાચા ઇતિગાથા ચતુષ્પાર્ય

અવતરણ:- હેતાવતિ ઇટલે હેશ્યાનું એકશોને સત્તાણુમું દાર કહેઠે મૂલ - કિણ્હા નીજા કાક, તેકહેસાય જવણ વતરિયા ॥ જોહ્ન સોહ મ્મિસાણ, તેજ હેસા મુણેયદા ॥ ૧૭૩ ॥ અર્થ - રુદ્ર, નીલ, કાપોત અને તેજો, એ ચાર હેશ્યા વાલા જવનપતિ તથા વ્યંતરદેવો હોય તથા ઓતિપિ, સૌધર્મ ને ફેશાન એ તેજો હેશ્યાવત જાણવા ॥ ૧૭૩ ॥

મૂલ - કપેસણ કુમારે, માર્હિરે જેવ બંજલોણ ॥ એસુપમ્દહેસા ॥ તેણપર છુદ્ધ હેસાઈ ॥ ૧૭૪ ॥ અર્થ - સનસ્કુમાર, માર્હેડ ને બ્રહ્મ, એ પ્રણ દેવલોકનેવિષે પપ્પહેશ્યા હોય, અને તેથી આગલે બીના બધા દેવલોકે છુદ્ધહેશ્યા હોય ॥ ૧૭૪ ॥

અવતરણ - ઈહિનાણતિ ઇટલે અવધિ જ્ઞાનના માનનું એકશો ને અજ્ઞાણુમું દાર કહેઠે મૂલ - સક્ષીસાણાપદમ, ઘોષ્વચસણકુમાર માર્હિવા ॥ તથાવ ઘંન જત ગ, છુદ્ધસદ્સાર ચઠઈ ॥ ૧૭૫ ॥ અર્થ - સૌધર્મ અને ફેશાનના દેવતા, નીધે પ્રયમનરકપૃથ્વીસુધી દેલે અને સનસ્કુમાર તથા માર્હેડના દેવો, બીની પૃથ્વી સુધી દેલે અને બ્રહ્મ તથા જ્ઞાતક દેવલોકના દેવો, પ્રીજીનરકપૃથ્વીસુધી દેલે, અને શુક્ર તથા સદ્સારના દેવતા, ઓથી નરક પૃથ્વી સુધી દેલે ॥ ૧૭૫ ॥

મૂલ - આણય પાણય કપ્પો, દેવા પાસંતિ પંચમિ પુઢવિ ॥ તંચેવ આરણ જુ ય, ઈહીણાણે પાસંતિ ॥ ૧૭૬ ॥ અર્થ - આનત અને પ્રાણત દેવલોકના દેવ પાંચમી નરકપૃથ્વીસુધી દેલે, બલી તંચેવકે તેન પાંચમી પૃથ્વીસુધી આરણ ને અચ્યુત, વિમાનવાસી, દેવો અવધિજ્ઞાને કરી દેલે ॥ ૧૭૬ ॥

મૂલ - ઈહિહિહિમ મન્નિમ, ગેધિહિ સત્તમિ ચઠથિરિજા ॥ સનિજા લોગ ના લિં, પાસંતિ મણુજરાદેવા ॥ ૧૭૭ ॥ અર્થ - ઈહી નરકપૃથ્વીસુધી હેહિમિત્રક અને મપ્પમત્રિક, એ જે ત્રિક ઇટલે ઈહી પ્રિયેયકસુધીના દેવતા દેલે, અને સાતમી નરક પૃથ્વીસુધી ઠપરલી પ્રણ પ્રિયેયકના વાસી દેવો દેલે તથા અનુષરવિમાનવાસી જે, દેવો ઠે, તે સનિજાકે કાફક માટેરી પોતાના વિમાનની દ્વાજાથી ઠપરાંત ન દેલે તેમાટે દ્વાજાથી ઠપરાંતે જાણી ઘાફી સમસ્ત, ચઠથરાજલોકની નાંજીસુધી દેલે ॥ ૧૭૭ ॥

મૂલ - એ પાસિમસંલિખા, તિરિયં ધીવાય સાગરા જેવ ॥ જહુપર ઠવરિમગ્ગા, ઠઠુંચ સકપ્પયુનાઈ ॥ ૧૭૮ ॥ અર્થ - એસંકે, એ દેવોને અસંખ્યાતા હોય અ

ને સમુદ્ધુધી તિર્થો અવધિક્કાન હોય. વહુલતરકે ૦ અત્યંત અધિક, તે જેમ જેમ ડપરના દેવો તેમ તેમ તે વહુલતર ઇટલે ઘણું દેખે; અને ડંચો પોતાના વિમાનની ઢજા સુધીજ દેખે. ॥ ૧૪૮ ॥

મૂલ:-સંખિશ્ચ જોયણા રવુ, દેવાણં અર્ધસાગરેકણે ॥ તેણ પરમ સંખિજ્ઞા જહણુ યંપણુવીસંતુ ॥ ૧૪૯ ॥ અર્થ:- જે દેવોનું અર્ધસાગરોપમ માટેનું આયુ હોય તે દેવોને સંખ્યાતા યોજનસુધી અવધિ થાય, અને તેથી અધિક જેનું આયુ હોય, તેને અસંખ્યાતા યોજનનું અવધિક્કાન થાય. જઘન્યતો પચીશ યોજન અવધિક્કેત્ર થાય. ॥ ૧૪૯ ॥

મૂલ:-નવણવઽ વણયરાણં, ડહું વહુડં અહોય સેસાણં ॥ જોઈસ નેરઈયાણં, તિરિયં ડરાજિડંચિત્તો ॥ ૧૫૦ ॥ અર્થ:-નવનપતિ અને વ્યંતરને ડંચુ અવધિ ઘણું હોય, અને શેષ દિશિય અવધિનો વિષય અલ્પ હોયઠે. અને શેષ જે વૈમાનિક દેવોઠે, તેને નીચું અવધિ ઘણું હોય, અને જ્યોતપિ ને નારકીઓને તિર્થો ઘણો હોય, અને શેષ દિશાઓનેવિષે થોડો હોય. વલી ઔદારિક તિર્થેચ અને મનુષ્યને અવધિ તે નાનાકે ૦ અનેક પ્રકારે હોય. કોઈકતો નીચું ઘણું દેખે, કોઈક ડચું ઘણું દેખે, કોઈક તિર્થો ઘણું દેખે, ઇત્યાદિક જાણવું. ॥ ૧૫૦ ॥ ઇતિગાથા પટ્કાર્ય.

અવતરણ:- ડપ્પત્તિય વિરહોત્તિ ઇટલે ડત્પત્તિના વિરહનું ઇકશો ને નવાણુમું ઢાર કહેઠે. મૂલ:-નવણ વણ જોઈ સોહમ્મી, સાણે ચડવીસઽ મુહુત્તાડ ॥ ડક્રો સ વિરહકાલો, સવેસુ જહનનંડ સમડ ॥ ૧૫૧ ॥ અર્થ:-નવનપતિ, વ્યંતર જ્યોતપિ સૌધર્મ અને ઇશાનના અંતસુધીના દેવોને ડત્કરે ચોવીશ મુહૂર્તનો ડત્પત્તિ વિરહ થાયઠે. અને જઘન્યતો ઇસમસ દેવોને ઇક સમય વિરહ કાલ હોય. ॥ ૧૫૧ ॥

હવે સનત્કુમારાદિકને ડક્રુ વિરહકાલ કહેઠે. મૂલ:-નવદિણ વીસમુહુત્તા, વારસ દસ ચેવ દિણ મુહુત્તાડ ॥ વાવીસા અર્ધચિય, પણયાલ અસીઽ દિવસ સયં ॥ ૧૫૨ ॥ અર્થ:-નવદિવસ ને વીસમુહૂર્ત, સનત્કુમારે, વારદિવસ ને દશમુહૂર્ત, માહેંડે. સાઢીવાવીશ દિવસ વ્રહ્મદેવલોકે; પિસ્તાલીશ દિવસ, જ્ઞાંતકદેવલોકે, ઇંશી દિવસ શુક્રદેવલોકે, ઇકશો દિવસ સહસ્ત્રાર દેવલોકે વિરહ કાલ જાણવો.

મૂલ:-સંખિશ્ચા માસા આણય, પાણણસુ તહ આરણ અચુણ વાસા ॥ સંખે વાવિસેયા, ગેવિસેસું અડવોઢં ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થ:-આનત્ત પ્રાણાતનેવિષે સંખ્યાતા માસ ઇટલે અગ્યારમાસ ને ડ્યોગણત્રીશ દિવસ સુધી સંખ્યાતા માસ કહિય. વલી આરણ અને અચુતનેવિષે સંખ્યાતા વર્ષનો ડત્પત્તિ વિરહકાલ નિશ્ચેયકી જાણ

ધો જ્યાંસુધી-શો વર્ષ પુરાં ન યાય જ્યાંસુધી સંખ્યાતાં વર્ષ કહેવાયડે ॥૧૭૩॥
હવે યૈવેપકને વિષે વિરહકાલ કહુઠું.

મૂલ-દ્વિઘ્નિમવાસ સયાઈ, મધિમ સહસાઈ ઇવરિમેલસા ॥ સંલિઙ્ગાવિસ્મૃયા
જાણા સંલેપતિસુપિ ॥ ૧૭૪ ॥ અર્થ-દેઘ્નિમત્રિકને વિષે વર્ષનાં શ્વક્રમાં સં
ખ્યાતાં જાણવાં, મધ્યમત્રિકનેવિષે સંખ્યાતાં હજારવર્ષ જાણવાં, ઇપરલી ત્રિકને
વિષે સંખ્યાતાં જાણ વર્ષ જાણવાં એમ ત્રણ સંખ્યપણે ત્રણોનેવિષે જાણવાં. ॥૧૭૪॥

મૂલ:-પણિયા અસલ જાગો, ઇકોસો હોઈ વિરહ કાલોથો ॥ વિજયાઈ સુનિદિ
હો, સવેસુજહણં સમરં ॥ ૧૭૫ ॥ અર્થ-પણ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ ઇલ્લટ
વિરહકાલ તે વિજયાવિક શ્વર વિમાનનેવિષે હોય. અને સર્વાર્થસિદ્ધિ નામા પાં
ચમા વિમાનનેવિષે પણ્યોપમનો સંખ્યાતમો જાગ કહ્યોડે એમજ એ સર્વે દેવોને
જળન્ય તો એક સમય જગવડે કહ્યોડે ॥ ૧૭૫ ॥ ઇતિગાથા ચતુષ્પાર્થ ॥

૧. અવતરણ:-ઇવદૃશાઈ વિરહોતિ ઇટલે ઇવર્ષનાનેવિષે વિરહકાલનુ વચ્છોમુ દાર
કહેડે મૂલ-ઇવવાય વિરહકાલો, એ સોજહ વસિરૂપ વેવેસુ ॥ ઇવદૃશાવિવ, સવે
સિ હોઈ વિસ્મૃયા ॥ ૧૭૬ ॥ અર્થ-ઇપપાત વિરહકાલ એ દેવોનેવિષે જેમ પૂર્વોંક ઇ
ર્ષ્યો, તેમજ ઇવર્ષના પછી એવીજ રીતે સર્વ દેવોનેયાય એમ જાણવું ઇતિ ગાથાર્થ

અવતરણ:-ફમાણ સલ્પતિ ઇટલે એ દેવતા એકસમયમાં કેટલા ઇપજે અને
કેટલા ઇવે તેની સંખ્યાનું વર્ણને એકમું દાર કહેડે મૂલ.-એકોવિ હોવિ તિસ્મિવ
સંલમસલ્પાય એ સમણ ॥ ઇવવર્ષ તેવડ્યા ॥ ઇવર્ષતાવિ એમેવ ॥ ૧૭૭ ॥ અર્થ-
એક અથવા બે અથવા ત્રણ એમજ સંખ્યાતા અસંખ્યાતા પછી એક સમયનેવિષે ઇ
પજે અને ઇવદૃષ્ટાકે ઇવરતા પછી એજ રીતે જાણવા ॥ ૧૭૭ ॥ ઇતિગાથાર્થ ॥

અવતરણ:-જમ્મિ એ યાણ ગહ્નિ ઇટલે જ્યાં એ દેવો ઇધિને જાય તે ગતિનુ
વર્ણને ઘીજી દાર કહેડે મૂલ-પુઠવી આઠ વણસ્સઈ, ગમે પઠ્ઠત સલ્ જીધીસુ
સગ્ગશુઆણવાસો, તેસા પઠિસેદિઆ ગાણા ॥ ૧૭૮ ॥ અર્થ-પૃથ્વી, અપ, વનસ્પ
તિ, અને ગર્ભજ, પર્વાસા, મનુષ્ય તથા તિર્યંચ જે કોઈ સંખ્યાતા આયુષ્ય થાલા હોય
તેનેવિષે સ્વર્ગપત્ની ઇધિને દેવો આપે, એ દેવોને આલવાનાં સ્થાનક ડે. જોપ આક
તા સ્થાનક પ્રતિપેખ્યાડે, માટે તેમાં ન ઇપજે ॥ ૧૭૮ ॥

એજ વાત વિશેષે, દેસાહેડે મૂલ-આયર પથ્થેસું, સુરાણ નૂદગ વણેસુ
અપ્પતિ ॥ ફેસાણ તાણ ઇધિ, તજ વિનવઠ્ઠ ગાણપિ ॥ ૧૭૯ ॥ અર્થ-આદર પ
ર્વાસા પૃથ્વી અપ વનસ્પતિમાંદે ઇવનપતિ આપે વેદ ફેજાનદેવલોકસુધીના દેવો

ની ઉત્પત્તિ થાય. વલી ડહગકે૦ સનત્કુમાર આદેદેડ સહસ્રારદેવલોકસુધી ના દેવતાની, પચેંડિય તિર્યંચ તથા મનુષ્યમાં ઉત્પત્તિ છે. પણ પૂર્વોક્ત ઇષિવ્યાદિ કર્માં ઉત્પત્તિ ન થાય. ॥ ૧૮૯ ॥

મૂલ:-આણય પનિર્દિહિતો, જાણુંતરવાસિણો ચ વેઠણં ॥ મણુએસિં ચિય જા યહિ, નિયમા સંલેચલીવીસુ ॥ ૧૯૦ ॥ અર્થ:-આનત દેવલોક. આદેદેડને અનુ તરવિમાનવાસી પર્યંતના દેવો ચવીને સંખ્યાતા આયુષ્યવાલા મનુષ્યોનેવિપેજ નિ યમેકે૦ નિશ્ચેયકી ડપજે. ॥ ૧૯૦ ॥ ઇતિ ગાથા ત્રયાર્થ.

અવતરણ:-જત્તો આગર્ફે સંતિ એટલે જ્યાંના આબ્યા, દેવતા થાય તે આ ગતિ કહિયે તેનું વર્ણને ત્રીજું દાર કહેઠે. મૂલ:-પરિણામ વિસુદ્ધિ, દેવાડ કમ્મવંધ જોગા ॥ પંચંદિયાગજે, નરતિરિયા સેસ પડિસેહો ॥ ૧૯૧ ॥ અર્થ:-પરિણામ તે મનનો વ્યાપાર જાણવો, તે વિશુદ્ધપણે થાય. અને અવિશુદ્ધપણે થાય. ત્યાં જે વિશુદ્ધ પરિણામ તે દેવગતિનું કારણ છે. તેમાટે સૂત્રમાં પરિણામ વિસુદ્ધિ એવો કહ્યો. વલી જો કદાચિત્ અતિવિશુદ્ધમનનો પરિણામ હોય તો તે પરિણામ મોહને પમાડનારો થાયઠે. તેમાટે વલી પરિણામનો વિશુદ્ધિનું વિશેષણ, દેવાડકે૦ દેવતાના આયુષ્યને યોગ્ય જે કર્મવંધ તેને યોગ્ય જે વિશુદ્ધિ, તેણેકરી પંચેંડિયમનુષ્ય ને તિર્યંચ તેજ દેવતામાં જાય. પણ શેષ દંમકના જીવો ન જાય. તેને જવાનો અજાવ છે. ॥ ૧૯૧ ॥

મૂલ:-આઈસાણાકપ્પા, ડવવાડ હોડ દેવ દેવીણં ॥ તત્તોપરંતુ નિયમા. દેવીણંનહિ ડવવાડ ॥ ૧૯૨ ॥ અર્થ:-નવનપતિ આદેદેડને ઈશાનદેવલોકસુધી દેવ દેવિની ઉત્પત્તિ થાય. પણ તેથી આગલ નિશ્ચેયકી દેવિનું ડપજવું ન થાય. અને દેવિનું ગમનાગ મન સહસ્રાર દેવલોક સુધી છે. તે દો કપ્પકાય સેવી. ઇત્યાદિક જાણવું. ઇતિ ॥ ૧૯૨ ॥

અવતરણ:-વિરહો સિદ્ધિગઈએતિ એટલે સિદ્ધિગતિનેવિપે ડપજતાંને વિરહનું વર્ણને ચોથું દાર કહેઠે. મૂલ:-એક્કસમડ જહણ્ણો, ડક્કોસેણં તુજાવઠમ્માસા ॥ વિરહો સિદ્ધિગઈએ, ડવટ્ટણ વજિયા નિયમા ॥ ૧૯૩ ॥ અર્થ:-સમયે સમયે સિદ્ધિગતિમાં જીવો જાયઠે, પરંતુ જો વિરહપહે તો જઘન્યથી એક સમયનો વિરહ પડે, અને ડત્કપ્પથી તો ઠ મહીનાસુધી પણ કોઈ સિદ્ધિગતિ જાય નહીં. એ સિદ્ધિગતિ નો વિરહ કહ્યો. અને સિદ્ધિગતિમાં નિશ્ચેયકી સિદ્ધિને ડર્શના ન હોય. ઇતિગાથાર્થ.

અવતરણ:-જીવાણ આહાર ગહણ ડસાસતિ એટલે જીવોને આહાર ગ્રહણ અને શ્વાસોશ્વાસનાં પ્રકાર કહેવાનું વર્ણ ને પાંચમું દાર કહેઠે. મૂલ:-સરિરેણો

आहारो, तथाऽऽकारेण लोम आहारो ॥ पक्षेवाहारोऽपुण, कावलिष्ठ होइनायवो ॥ १९४ ॥ अर्थ—केवल तेजस कार्मण शरीरे, विग्रहे अथवा अविग्रहे मत्पत्ति वेशनेविषे गयोपको प्राणी प्रथमसमय तो आहारिकादिक शरीर योग्य पुञ्ज आ हारे. बीजे समये आहारिकादिक मिश्र आहारे. आलगे शरीर निस्पत्ति, आलगे आहारे, अथवा ठंज शब्दे पोताना जन्मस्थानकने योग्य शुक्रमिश्रशोणितना पुञ्जधु संघात, तेनो जे आहार ते ठंजा आहार जाणवो तथाऽके० त्वधाने स्पर्शे क्षितिल पवनादिकनी प्राप्ति जेम तृपा उपश्रम पामे, ते लोमआहार कहिये प्रक्षेप शब्दे मुखमांहे नाखबुं ते कावलिक आहार होइके० होय नायवोके० जाणवो

मूल—ठंयाद्वाराजीवा, सवेवि, अपक्वता सुयोपवा॥ पक्व गायलोमे, परेकवो होइ न इयवा॥ १९५ ॥ अर्थ—जे गतिमा जीव जाय आ गयातता तेज समयनेविषे ठंजा आहारी सर्व जीव अपर्याप्तावस्याए जाणवा अने जेवारे पर्याप्ता थाय तेवारे सर्वजीव सर्व काल वायु प्रसुखना स्पर्शने करी निरंतर लोम आहारी होयते अने प्रक्षेपाहारे तो न जना करवी केमके जेवारे कोलित ग्रहण करे तेवारेन कावलिक कहेवाय ठे ए रीते नजना जाणवी. एटले कावलिक कोइ यक्षतहोय पण, ने न पण होय ॥ १९५ ॥

मूल—लोमाद्वारा एगिवियाय नेरइय सुरगणाचेव ॥ सेसाण आहारो, रोमे पक्षेवठे चैव ॥ १९६ ॥ अर्थ—ते कारणे एकेंद्रिय लोमाहारी होय, तेमज नारकी अने चतुर्विध देवनिकाय पण लोमाहारी होय अने शेष समस्त जीवोने लोमाहार तथा प्रक्षेपाहार पण थाय ॥ १९६ ॥

मूल—ठंयाद्वारामण निकणोय सवेवि सुरगणा दुंति ॥ सेसाहवति जीवा लोमाद्वारा सुयोपवा ॥ १९७ ॥ अर्थ—एमज देवताने अपर्याप्तावस्यामुधी ठंजा हार होय, अने पर्याप्ता यथा ठतां मनमां चिंतवन करे तेवो आहार पामे देवो ना समूह एवा थाय, अने शेष जीवो लोमाहारी थाय एम जाणवुं ॥ १९७ ॥

मूल—अपक्वताण सुराण, आनोगनि वृत्तिर्य आहारो॥ पयत्ताण मण नक्तपोण आनोगनिम्माठ ॥ १९८ ॥ अर्थ—आमुधी अपर्याप्तास्थिति देवता होय आमुधी अनानोगे नियतित एटले अनानोगे नीपन्यो आहार थाय, अने पर्याप्ता यथा प ठी तो मनने वाठित आहारने ग्रहणे आनोगे निपन्यो आहार होयते ॥ १९८ ॥

हवे कृष्णासनी वात कहेते, मूल—जस्तजपसागराई, विस्तस्तय तेत्तिपहिपले हिं ॥ कृत्तासोदेवाण, वास सहस्तेहि आहारो ॥ १९९ ॥ अर्थ—जे देवताने जेट जा सागरोपम आयुस्थिति होय, ते देवताने तेटजां पखवाहियां गयेवते भासोभासवुं

ગ્રહણ. અને તેટલાજ હજાર વર્ષ ગયા ઠતાં તે દેવોને આહાર હેવાનો અનિલાપ થાય.

મૂલ:-દસવાસ સહસ્તાઈ, જહન્નમાઝ ધરંતિજેદેવા ॥ તેસિંચઠઠાહારો, સત્તહિ યોવેહિ કસાસો ॥ ૧૦૦ ॥ અર્થ:-દશહજાર વર્ષ પ્રમાણ જવન્યાયુને જે દેવો ધારણ કરેઢે, તેહને ચતુર્થે આહારનું ગ્રહણ જાણવું. અને તે સાત સ્તોક કાલ પ્રમાણે શ્વાસોશ્વાસ લિયેઢે. ॥૧૦૦॥

મૂલ:-દસવાસ સહસ્તાઈ, સમયાહિય જાવ સાગરં કણં ॥ દિવસમુદુત પદુના, આહારૂસાસ સેસાણં ॥૧૦૧॥ અર્થ:-દશહજાર વર્ષ તે સમયાદિકે અધિક કરતાં જ્યાંસુધી સાગરોપમથી ડુંઢું આયુષ્ય હોય, તેવા દેવોને દિવસ પૃથક્કે આહાર હોય. અને મુદૂર્ત્ત પૃથક્કે શ્વાસોશ્વાસ લિયે. એરીતે રોપ સમસ્તને જાણવું. ઇતિ ગાથાપ્રકાર્યે.

અવતરણ:-તિન્નિસયાતેવછા પાસંમીણંતિ એટલે ત્રણરો ને ત્રણશ પાસંમીનું વરો ને ઢડું દાર કહેઢે. મૂલ:-અસિન્નસયં કિરિયાણં, અકિરિય વાઈણ હોઈચુલસીઈ ॥ અન્નાણિય સત્તઠી, વેણઈયાણંચ વત્તીસં ॥ ૧૦૨ ॥ અર્થ:-પ્રથમ કર્તાવિના ક્રિયા જે પુણ્યવંધાદિ જહ્નણઢે તે સંજવે નહી. તેમાટે એવું જાણીને જે ક્રિયા, આત્મસમ વાયની કહેઢે, એવું જેનું શીલઢે તે ક્રિયાવાદિ આત્માનું અસ્તિત્વપણું માનેઢે. એવા ક્રિયાવાદિ તે એકશો ને એંસી થાયઢે. ॥૧૦૨॥

એમજ બીજા ઉત્પત્તિને અનંતરે જે વસ્તુના વિનાશનો સંજવ; તે કારણે કોઈપણ પદાર્થથકી ક્રિયા સંજવે નહી. આત્માદિકને નાસ્તિપણાના કરનાર તે એમ કહેઢે કે ક્ષણિકાઃ સર્વસંસ્કારાઃ અસ્થિરાણાંકુતઃ ક્રિયા ॥ ઇત્યાદિકના બોલનાર તે અક્રિયાવાદિ. તે ચુલસિકે ૦ ચોરાશી જેદે થાયઢે.

ત્રીજા જે અન્નાણિયકે ૦ કુત્તિસત માતું જે જ્ઞાન તેને અજ્ઞાન કહિયે. તેને ગ્રહણ કરી જે પ્રવર્તે તે અજ્ઞાની કહેવાય. એવા અજ્ઞાની તે ચિંતવ્યાવિના વંધની વિ ફલતાના કરનાર ઢે, તે એવું કહેઢે કે, જ્ઞાન તે નહું નથી. કેમકે, જ્ઞાન ઠતે માંદોમાં હે વિવાદના યોગથકી ચિત્ત કલુપિત થાયઢે, તેણેકરી દીર્ઘ સંસારની પ્રવૃત્તિ થાય, તે આવીરીતે જે, કોઈક પુરુષે અન્યથા પ્રકારે પ્રરૂપણા કીધી ઠતાં કોઈક વિ વહિત જ્ઞાની જ્ઞાનનાવે ગર્વાધ્માત ચિત્તથકો તેના ઉપર ચિત્તનો કલુષ નાવ ધારણ કરી વાદ કરવા મંમી જાય, તે વાદ કરતાં કરતાં તો ચિત્તનો કલુષતા નાવ વૃદ્ધિ પામેઢે. તેથકી અહંકારની વૃદ્ધિ થાય, તેથકી અશુનકર્મનો બંધ પડે ઢે, તેના યોગે દીર્ઘ સંસાર થાયઢે; અને જો જ્ઞાન ન જાણિયે અને અજ્ઞાનનેજ આ અચીએ તેવારે તે અજ્ઞાનના યોગથકી અહંકારનો સંજવ થાય નહી. તેથી અન્યડ

પર ચિત્તનાં માતાં પરિણામ થાય નહીં તેથી કર્મઘણ પણ ન થાય અને જે કર્મ, ચિત્તવીને કરિએ તેના ઘારુણ વિપાક તે અવશ્ય વેદવામાં પણ આવે, અને જે મ નના આપારવિના કેવલ કાય અને વચને કરી કર્મપ્રવૃત્તિ માત્ર કરિએ, ત્યાં મનનુ તીવ્ર અપ્યવસાય ન હોય, તેથી તે અવશ્ય વેદવામાં પણ ન આવે અને તેનો વા રુણ વિપાક પણ ન હોય. કેવલ ઠોઠપુક નીતનેચિપે જેવી સુકી ઘુલ લાગે, તેવો તેને કર્મનો સમાગમ પણ થાય તે પણ રૂઢા અપ્યવસાયરૂપ પવને કરી પ્રેક્ષોય કો તે કર્મરૂપ રત્ન પણ જતી રહે છે તેમાટે મોહમાર્ગ પ્રવૃત્તક મુનિશ્વરને અ જ્ઞાનનો અંગીકાર કરવોજ નજોઢે, પરંતુ જ્ઞાનનો અંગીકાર કરવો નજો નથી અ ને જો જ્ઞાનનુ નિમ્મય કરી શકિયે તો જ્ઞાન જલુ છે, પરંતુ તે નિમ્મે કરાયજ નહીં કેમકે, સર્વ વર્ણીઓ જૂઠાજૂઠા જ્ઞાનને અંગીકાર કરેઢે, તો તેમાં કરું જ્ઞાન અને કરું અજ્ઞાન! એવું કેમ કહેવાય! એવા કારણોને લીધે અજ્ઞાનપણે રહેવું તેજ જલું છે એવું માનેઢે તે અજ્ઞાનવાદિ જાણવા તે સત્સત્કે સદ્સત્કે ॥ ૨૦૨ ॥

હવે ઘોષા વિનયકે વિનયવાદિ તે કેવલ વિનયે કરીજ શાલે તે ઘટ્ટીશઢે હવે જેમ ઘટેસ તેમ નિર્દેસ એવા ન્યાયયકી પ્રથમ ક્રિયાવાદિનો એકજો ને એથી ની સંજ્ઞા પૂરણ કરવાને અર્થે જંગ આણવાનો ઘપાય આગલી ગાથાયે કરી કહેઢે

મૂલ - જીવાદ નવપચાણ, અહોઠવિક્લંતિસય પરયસદ્ધા ॥ તેસપિથદોનિજ્ઞા, નિજ્ઞા સદ્ધા ઠવિર્લતિ ॥ ૨૦૩ ॥ કાલસ્ત દ્વાવિ નિર્ધર્, ફેસર અપ્પસિ પંચ વિપચાઈ ॥

નિજ્ઞા નિજ્ઞાણમદો, અણુક્રમેણે ઠવિર્લતિ ॥ ૨૦૪ ॥ અર્થ - જીવાદિક નવપદાર્થ અનુક્રમે પાટલા ઘપર માંદિયે વલી તેની નીચે પ્રભેકે સ્વતઃ ને પરત શબ્દ માંદિયે, તેની નીચે વલી નિત્ય થને અનિત્ય શબ્દ સ્થાપિયે, વલી તે નિત્ય ને અનિત્ય શબ્દો ને નીચે અનુક્રમે કાલ સ્વચાચ નિયત ફેશ્વર અને આત્મારૂપ પાંચ પદ સ્થાપીયે

હવે તે જોડોના જેમ અનિજ્ઞાપ છે તેમ કહેઢે મૂલ - જીવોદ્ધ અશિસતઠ, નીચો કાલ્જાઠ ડ્ય પદમં જંગો ॥ કીઠય અશિજીવો, સતઠય નિજ્ઞોય કાલ્જોઠ ॥ ૨૦૫ ॥ એવપરઠવિદુદોન્નિ જંગયાં પુલ્લગ્ગ જુઝા ચસરો ॥ લક્ષ કાલ્જેણેય, સ દાવ પમુદાવિં પાવતિ ॥ ૨૦૬ ॥ પંચાદિધિવોકેસિં, પચા જીવેણવાસઈ જંગા ॥

એવમજીવાઈદિધિ, ડ્ય કિરિયા વાદ અસિય સયં ॥ ૨૦૭ ॥ અર્થ - હદ અસિજી યઃ સત્તોનિત્યકાલત એ પહેલા જાંગાનો એ અર્થ છે, ડ્યકે આ જગપ્રયમાં અ સ્તિકે છે જીવાત્મસ્વતઃ પોતાને રૂપે ઢે પણ ઘપાધિ અપેદ્યાયે પ્હસવર્ધની

પરે ન જાણવું નિત્યકે શાશ્વતઢે પણ કૃણિક નથી જે કારણે પૂર્વોચરકાલનેવિ

पे अवस्थायीते पण कालवादिने मते तो कालवादि ते कहिये के जे आसम
स्त जगत्रयते कालनो करेलो ठे एवुं कहेठे, केमके कालविना आंबा चंपक अ
शोकादिक फूलनो उज्जम न थाय. वली फलबंध, हिमपात, नहुत्र, गर्जाधान, वर्षा
दिक ते पण कालविना होय नही. तेमज बाल, कुमार, यौवन, पलीनो आगम ए
वा अवस्थाना विशेष जे थायठे तेपण नियमित कालने विजागेज थायठे. पण
एसघलुं अवस्थाएज थाय. वली हांमली प्रमुखघणी सामग्री ठती होय तोपण प्रथ
म समयनेविषेज मग प्रमुख सीजता देखाता नथी. किंतु काले करीज सीजेठे. ते
थी जे कृतक ते सर्व काल कृत्येज जाणवुं, यदाहुः न कालव्यतिरेकेण, गर्जबाल
द्युनादिकं ॥ यत्किंचिज्ज्ञाय ते लोके, तद सौकारणं किं ॥ १ ॥ किंच कालादृतेनै
व, मुज पंक्ति परीहते ॥ स्याद्व्यादि संनिधानेपि, ततः कालादसौमता ॥ २ ॥

बीजो जंग आवीरीतेठे:-अस्तिजीवः स्वतो अनित्यः कालतः एरीते बीजा पण
जंगठे ते कहेठे. एवपरउत्ति अस्तिजीवः परतोनित्यतः कालतः समस्त पदार्थने
परपदार्थने स्वरूपे जाणपणुं जेम दीर्घनी अपेक्षाए ह्रस्वपणुं अने ह्रस्वनी अपेक्षा
ए दीर्घपणुं; तेम आत्माने स्तंज कुंजादिक देखी तेथकी अनेरो वस्तु विशेष त्यां
आत्मानी बुद्धि प्रवर्त्ते. ते कारणे आत्मानुं स्वरूप ते पर थकी अवधारिण. ए स्वतेः
बे जंग, तेम परतेः बे जंग लाध्या, तेवारे काल पदे चार जंग लाध्या; एम स्वजाव
प्रमुखे पण चार चार जेद पामिए, तेवारे वीश जंग प्रत्येके जीवे लाध्या. एम अ
जीवादिके वीश वीश करतां नवपदे एकशो ने एंसी थाय. तेनो उच्चार आवीरीते करीये

एक अस्तिजीवः स्तोनित्यः स्वजावतः बीजुं, अस्तिजीवः स्ततो अनित्य स्वजाव
तः त्रीजुं, अस्तिजीवः परतोनित्यस्वजावतः चोथुं, अस्तिजीवः परतो अनित्यः स्व
जावतः ॥ एनो अर्थ आमठे:-ते स्वजाववादी कहेठेके जे जे जाव संसारमां थाय
ठे ते स्वजाव थकी थायठे, जेम माटी थकी घट थाय ठे, तंतु थकी पट थायठे; पण
माटी थकी पट थतुं नथी अने तंतु थकी घट थतो नथी. एवुं निश्चेपूर्वक जे होवुंठे
ते स्वजावविना होतुं नथी. वली बीजा तो सर्व कार्य रह्यां पण जे मग प्रमुखते स
मस्त ठती सामग्रीए पण करमू एटले कांगडु मग सीजे नही एटले चडे नही. तेनो
तेज स्वजावठे तो एम जाणिये जे समस्त वस्तु स्वजाव कृतज होयठे. एम अ
स्तिजीव स्तोनित्योनियतितः

हवे नियतवादि एम कहेठे के, नियति तत्वांतरे जेना वशथकी समस्त स्वजाव
नियतरूपपणे प्रगट थाय. ते आवीरीते, जे जेवारे जे थकी थाय ते तेवारे ते

थकी 'नियतरूपपणे' थयो देखायळे अन्यथा प्रकारे कार्यकारणजावनी नियत अवस्था प्रति नियतरूप अवस्थाना प्रेरकने अनावथकी न थाय.तो एवी नियत कार्ये नियतथकी कोण निवर्त्तावी शके?

ईश्वरवादी कहेळे अस्तिजीव स्वतो निव्यः ईश्वरत इत्यादि चार जंग ईश्वरवादी आवीरीते कहेळे समस्त जगप्रय ईश्वरकृतळे. अने ईश्वरने सर्व कोई माने ईश्वर स्व त सिद्ध, ज्ञान वैराग्य, धर्म, ऐश्वर्यवान्, वली प्राणीउने स्वर्ग अने अपवर्गानो प्रेरक ठे हवे आत्मवादी कहेळे अस्तिजीवः स्वतो निव्यः आत्मन इत्यादि चार जंग आत्मवा दी विश्व परिणतरूप एक आत्मान माने ते एवुं कहेळे के एकज आत्मा नूत नूतनेविषे रह्यो ठतो तेज एक प्रकारे पण देखायळे, अने अनेक प्रकारे पण देखायळे जेम पाणीमां चड्मा देखाय तेनी परे जाणवुं यड्डकं. एकएव हि नूतात्मा नूतेनूते व्यवस्थित ॥ एकपा बहुपा चैव दृश्यते। जलचंदयत् ॥१॥ एरीते क्रियावा दीना एकशो ने एंसी जेव देखाडणा ए क्रियावाविना यंत्रनी स्थापना

जीव	अजीवः	पुण्यः	पाप	आश्रयः	संवर	निर्जरा	वध	मोक्ष
स्वतः	परतः	स्वतः	परतः	स्वतः	परतः	स्वतः	परतः	स्वतः
निव्य	अनिव्यः	निव्यः	अनिव्यः	निव्य	अनिव्य	निव्य	अनिव्य	निव्य
कालत	स्वभावतः	नियतितः	ईश्वरतः	आत्मिनः	एवा	पौष	पद	जाणवा

हवे अक्रियावादीना चोराशी जंग आणवानो ठपाय कहेळे मूल—इह जीवाइ पयाइ, पुत्र पावविणा ठविळ्ळंति॥ तेसिमहो जायस्मि, ठविळ्ळएस परसइड्डगा॥ १००॥ तस्तवि अहो जिदिळ्ळइ, कालज दिष्टाय, पयड्डगसमेय ॥ निड्य-सहाव, ईसर, अप्पसि इमं पयचळक ॥ १०५ ॥ पठमे जगे, जीवो, तश्चि, सव कालठ तयणु, वी ए ॥ परठेवि नश्चि जीवो, कालाड्य-जगगा-वोक्षि ॥ ११० ॥ एव जड्डाई दिवि पएहि, जंग डुगं डुगं पचं ॥ मिजोपा विते, डुवाजस, संपत्ता जीवतयेण ॥ १११ ॥ एवमजीवाइ दिवि, पत्ता जाया तयंय-चुलसीई ॥ जेया, अकिरिय वाई ए डुंति मे सव सखाए ॥ ११५ ॥ अर्थ—इहके० इहां ए-अक्रियावादीना जेद आणवाना प्रक्रमनेविषे पुण्य अने पाप विना, बाकीना जीवाविक सात पदार्थ स्थापन क

રીએ, તેને નીચે વળી સ્વતઃ ને પરતઃ એ બે શબ્દ સ્થાપીએ, અને આત્માના અનાવશ્યકી નિ
ત્ય અને અનિત્ય શબ્દ માંમીએ નહીં. વળી સ્વપર શબ્દને નીચે કાલતઃ યદૃહ્યાતઃ એવાં જે બે
પદ તે સહિત નિયત, સ્વનાવ, ઈશ્વર આત્માલક્ષણ ચાર પદ લખિયે, इहां જે ય
દૃહ્યાવાદી તે અક્રિયાવાદી સર્વ જાણવા. હવે વિકલ્પનો અનિલાષ દેખાડે.

પદમેકે પદેલા જંગને વિષે નાસ્તિજીવઃ સ્વતઃકાલતઃ બીજો નાસ્તિજીવઃ પર
તઃકાલતઃ એ બે જંગ, કાલેકરી લાખ્યા. એમ યદૃહ્યાદિક પાંચ બોલ તે પ્રત્યેકે બે બે
વિકલ્પ પામે, ત્યારે સર્વમળી બાર જેદ થાય છે. એનો અર્થ પદેલાની પરે જાણવો. પ
રંતુ એટલું વિશેષ જે યદૃહ્યાવાદીને મતે તે એમ પ્રરૂપણ કરે છે કે, इहां પદાર્થને
સંતાનની અપેક્ષાએ પ્રતિનિયત. કાર્યકારણનાવ ન હોય. કિંતુ યદૃહ્યાએજ થાય.
તેવા પ્રમાણના અનાવશ્યકી જાણવું. તે આવીરીતે જે, કીડાના વિશેષથી કીડો
થાય. એમ ઘાણાથી પણ કીડો થાય, તેમજ અગ્નિથી અગ્નિ થાય, તેમ અરણી
થી પણ અગ્નિ ઉપજે, ધૂંત્રથી ધૂંત્ર થાય. અગ્નિ તે નીજા ઇંધણને સંયોગે પ
ણ થાય છે. તેમાટે નિશ્ચિત કાર્ય કારણ નાવ તે ક્યાંએ ન હોય. યદૃહ્યાથીજ ક્યાં
એક કાંઈએક થાય. એમજ અંગીકાર કરવું. પણ એમ નહીં જે દાહિયાર છે તે વસ્તુનો
સજ્ઞાવ અનેરી રીતે દેખી અનેરી રીતે પોતાનો આત્મા સંક્લેશ કરે તે કરે નહીં. એમ યદૃ
હ્યાવાદીના મતે તો સર્વ યદૃહ્યાનું કરેલુંજ થાય છે. એટલે જેમ જીવપદે બાર જંગ
લાખ્યા, તેમ બીજા અજીવાદિક ૮ પદને વિષે પણ પ્રત્યેકે બાર બાર જંગ કરતા,
બાર સતાં ચોરાશી જંગ થાય છે. એ અક્રિયાવાદીની સર્વ સંખ્યા જાણવી. ॥૧૧૨॥

હવે અજ્ઞાનીકના સહસ્ર જંગ આણવાનો ઉપાય દેખાડવાને અર્થે બે ગાથા ક
હે છે. મૂળઃ—સંતમસંતં સંતા, સંતમવત્તવસય અવત્તવા ॥ અસય અવત્તવંસય, સયવત્તવં ચ
સત્તપયા ॥ ૧૧૨ ॥ જીવાઃ નવપયાણં, અહોકમેણં ઇમાઃ ઉવિક્કણં ॥ જહ કીરઃ
અહિજાવો, તહ સાહિજ્ઞાઃ નિસામેહ ॥ ૧૧૪ ॥ અર્થઃ—પદેલી સત્ત્વં, બીજી અસત્ત્વં,
ત્રીજી સદસત્ત્વં, ચોથી અવક્તવ્યં, પાંચમી સદવક્તવ્યં, ષઠી અસદ્ વક્તવ્યં, સાત
મી સદસદ્વક્તવ્યં, એ સાતે પદે સાતજંગ થયા. એનો આમ અર્થ છેઃ—સત્ત્વ તે પોતાનેરૂપે
વિદ્યમાન, અસત્ત્વ તે પરરૂપે અવિદ્યમાન, સદસત્ત્વ તે પોતાનેરૂપે અને પરરૂપે પણ વિ
દ્યમાન પણ તથા અવિદ્યમાન પણ, ત્યાં યદ્યપિ એ સમસ્ત વસ્તુસ્વરૂપેકરી સદા એ સ
દસંત છે. તો પણ ક્યાંએક કાંઈએક કિવારેક પ્રગટપણે પ્રમાણના જાણ કહે છે; તે
થી એ ત્રીજો વિકલ્પ જાણવો. હવે તેજ સત્ત્વને અસત્ત્વ તે સમકાલ એક શબ્દ બો
લિએ એવો તેનો કેહેવાવાલો શબ્દ કોઈ નથી. તેમાટે અવક્તવ્ય. અને જેવારે એકજાગ

સત, બીજો જાગ અવકલ્પ સમકાલે એ વેદુ બોલિયે તેવારે સવવકલ્પ થાય અને જે વારે એક જાગ અસત અને બીજો જાગ અવકલ્પ એવી સમકાલે વિવક્ષા કરિયે તેવારે અસવવકલ્પ ઠાઠો જંગપાય તથા જેવારે એક જાગ સત, બીજો જાગ અસત, અપર વલી અવકલ્પ તેવારે સવસવવકલ્પલ્પ જંગ થાય એ સાતવિકલ્પ ચક્રી ધી જા વિકલ્પ સંજવે નહી, બીજા સર્વ વિકલ્પનો એ સાતમાજ અંતર્જાવ જાણવો

પ્રતી કાંઈક જાણના, એક ઘટપચાયે આગ્રી રેલાહિયે ઠડ્યે મુલ, પ્રીધા, કપાલ, કુંદિ બુધ્ધાદિક તે પોતાને પર્યાય વિષમાન જાવે કરી વિશેષિત જે કુંજ તેને કુંજ ન કહિયે, એટલે સતપટ એ પ્રથમ જંગ જાણશું તેમ પટાવિગત શરીરને ઠાકવાદિ પરપર્યાયકરી અસત્વપણે વિવક્ષિત કુંજ થાય નહી. સમસ્ત ઘટાવિક પચાયે પરપર્યાય કરી જેવારે અસત્વપણે વિવક્ષિત તેવારે સતપટ તે અસત પટ થાય. એ બીજો જંગ. વલી તે ઘટ સ્વપર્યાય, પરપર્યાય સદનાવે, અસદનાવકરી વિશેષે સમકાલ ક હેવાને ઇષ્ટ ઇદું, પ્રીતુ જંગ અનિષ્ટ અવકલ્પ: પોતાને પર્યાય અને પરપર્યાય સત્વ અસત્વ પણે કરી, એકે અસંશયોત્પન્ન વચ્ચને કરી તેને સમકાલે કહી ન શકિયે, તે અવ કલ્પ એ અવકલ્પ નામે ધોધુ જંગ. એમ એકવેશે પોતાને પર્યાય કરી સત્વપણે વિવ ક્ષિત, અને પરવચ્ચ પર્યાયકરી સત્વ અસત્વપણે સમકાલ અસાકેતિક એક શબ્દે કહવાસારુ વિવક્ષા કરીએ, તેવારે તે કુંજસત્ અવકલ્પ કહીએ એ પાંચમું જંગ એકવેશે ઘટપણાચક્રી સત્ અન્યવેશે કહિ ન શકિયે, તેવારે સત્ અવકલ્પ એ ઠ ઠું જંગ, એક વેશે પરપર્યાય અસત્વપણે વિવક્ષીયે અન્યસ્થાનકે સ્વપર્યાયે પરપર્યાય અને એમ ઠનય પર્યાયે સત્વપણે વિવક્ષિત. અન્ય વલી એકવેશે પરપર્યાય અસત્વપણે વિવક્ષિયે, યવો કુંજ સવસવવકલ્પ ઘટ અઘટ અવકલ્પ થાય એ સા તમ્હું જંગ પ્રતી સાતજેવ ઘટના કહ્યા, તેમ પટાવિકની જાણના પણ કરવી, એ સા તપદ પટકાદિ ઠપર સ્થાપન કરી તે ઠપર જીવાદિક નવપદ સ્થાપિયે ॥૨૧૩॥૨૪॥

હવે અનિલોપ કહેહે. મુલ—સંતોજીવો કોમાણ ફેલાકિંચ તેણ નાણ ॥ સંતપણે વિજંગા, હવે આયા સવ જીવસ્ત ॥ ૨૧૫ ॥ એવમજીવા ફેણિ, પસેય સત મિલિય તેસર્ગી ॥ તમ્હું અગ્રે વિદુજંગા, ચતારિ હમે ચંદ્ર કુંતિ ॥ ૨૧૬ ॥ અર્થ— સનજીવ કોવેલિ કિંવા તેનજ્ઞાનેન એ પ્રથમ જંગ જાણશું. એનો અર્થ કહેહે—કોઈ કને વિશિષ્ટ જ્ઞાન નથી, જે અસ્યેન્દિય આત્માને આણ્યો—તોપણ શું ને ન આણ્યો તો પણ શું? તથાહિ જે નિલ્ય સર્વગત અમૂર્તિક જ્ઞાનાદિક ગુણોપેત હોય, તો પણ શું?

અથવા એવા ગુણોથી રહિત આત્મા છે તોપણ શું? અથવા તેના જાણવાથી કયા પુરુષાર્થની સિદ્ધિ થવાની છે? તેથી અજ્ઞાનપણામાં રહેવુંજ નહું છે. અસનજીવઃ કોવેતિ કિંવા તેનજ્ઞાતેન ઇત્યાદિક શેષ ઠ પદ છે, તેણેકરી સાત જંગ જીવ પદાર્થના થાય, એરીતે બીજા અજીવાદિક આત્મપદને વિષે પણ સાત સાત જંગ કરતાં ત્રેસઠ જંગ થાય.

તેમ વલી અજ્ઞાનની પ્રરૂપણા વિષે અનૈરા પળ ચાર જંગ થાય. તે આવી રીતે. મૂલઃ—સંતી નાબુષ્પત્તી કોજાણઃ કિંચ તીંડનાયાએ; એવમસંતી નાબુષ્પત્તી સદસંતિયા ચેવ ॥૨૧૭॥ તદ્ અથતદ્વાવિદુઃ, નાબુષ્પત્તીંમેહિમિનિદિં ॥ જંગાણ સત્તસઠી, જાયા અન્નાણિયાણંમા ॥૨૧૮॥ અર્થઃ—સંતીનાવોત્પત્તિઃ કોજાનાતિ કિંવા નયાજ્ઞાતયા. ૧ અસતીનાવોત્પત્તિઃ કોવેતિ કિંવા નયા જ્ઞાતયા ૨ સદસતીનાવોત્પત્તિઃ કોવેતિ કિંવા નયા જ્ઞાતયા ૩ તદ્કે ૦ તેમજ ચોથા જંગને વિષે અવક્તવ્યાનાવોત્પત્તિઃ કિંવા નયા જ્ઞાતયા ૪

એ ચાર જંગનો તાત્પર્યાર્થ કહે છે. હંમાં જાવ પદાર્થની સંતી કહેતાં ઠતાં વિદ્યમાન ઉત્પત્તિકે ૦ ડપજવાનો પ્રકાર તે કોણજાણે? અને તેના જાણવાથી પણ શું? શેષ વિકલ્પ તે અથતિ જાવ પદાર્થની ઉત્પત્તિ ૨ એમ ઠતી અથતી જાવની ઉત્પત્તિ ૩. ચોથે જંગે અવક્તવ્ય જે કહેવાય નહીં, આગલો અર્થ પ્રથમનો સમસ્ત પદ આગલ કહિયે, પરંતુ ત્રણ વિકલ્પ તેજ પદને અવયવની અપેક્ષા હોય, એ કારણપણામાટે હંમાં સંજવે નહીં. એટલે પૂર્વોક્ત ત્રેસઠમાં આ ચાર જંગ પ્રદેષિત્યારે અજ્ઞાનીના જંગ સડસઠ થાય છેઃ ॥ ૨૧૭ ॥ ૨૧૮ ॥

હવે વિનયવાદીના બત્રીશ જેદ વે ગાથાએ કરી કહે છે. મૂલઃ—સુર નિવઃ જઃ જ્ઞાઈ, અવિરા વમ માઃ પિયસુ એસિં ॥ મણવયણ કાય દાણેહિ ચઝવિહો કીરણ વિણઝા ॥૨૧૯॥ અઘવિ ચઝક્ક ગુણિયા, બત્તીસ હવંતિ વેણંય જેયા ॥ સવેહિં પિંમિદિહિ, તિન્નિ સયા હંતિ તેવજ્ઞા ॥ ૨૨૦ ॥ અર્થઃ—૧ સુર શબ્દે દેવતા ૨ નિવ ઇ શબ્દે રાજા ૩ યતિ તે સાધુ ૪ જ્ઞાતિ તે સ્વજન ૫ સ્થવિર તે વડેરા ૬ અવમકે ૦ અનુકંપનીય કાપડી પ્રમુખ ૭ માતા ૮ પિતા એ વે પ્રસિદ્ધ છે. એ આઠનું એક મન, બીજું વચન, ત્રીજું કાયા, અને ચોથું દાન એ ચારે પ્રકારે કરી વિનય કરવો. એ આઠને ચારે ગુણતાં વિનયવાદીના બત્રીશ જેદ થાય છે. તે વિનયવાદી એવું બોલે છે કે સ્વર્ગ અને અપવર્ગનો જે માર્ગ છે તે કેવળ વિનયથી જ થાય છે. અને જે વિનય છે તે નમ્રવૃત્તિ કરવી, તેમજ અનુત્સેકપણુ જાણવું. એરીતે પૂર્વોક્ત દેવાદિક આઠને વિષે કરતો થકો જીવ સ્વર્ગ અને અપવર્ગનો સંજાગી થાય. એ સર્વને પિંમિકે ૦ એકઠા કશાથી ત્રણજો ને ત્રેસઠ પાલંદી થાય છે. ઇતિ એકોનવિંશતિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-અષ્ટપમાયતિ એટલે આઠ પ્રમાવતું ઘડોને સાતમું દ્વાર કહેઠે મૂલ:-પમાયય મુણિદેહિ, નણિઈ અઠ્ઠનેયઈ ॥ અષ્ટાણં સસઠંધેવ, મિદ્ધાનાણ ત દેવય ॥ ૨૨૧ ॥ અર્થ:-મુનિજે સાધુ, તેના ૬૬ જે શ્રીતીર્થિંકર ધેવ તેણે પ્રમાવ આઠનેવે નણિઈકે ૦ કહ્યોઠે તેમાં પહેલો અજ્ઞાન શબ્દે મૂઠપણ, ઘીજો આ વાત એમજ ઠે ફિંવા અન્યથા પ્રકારે? એવો જે સંવેહ તે સંશય કહિયે ત્રીજો મિપ્પા તે ઘપરાંતુ જ્ઞાન, તેના ઠપર પ્રતિપતિ હોય તદેવયકે ૦ તેમજ ॥ ૨૨૧ ॥

મૂલ:-રાગો દોસો મહ્મસો, ધમ્મમિથ અણાયરો ॥ જોગાણં કુપ્પણીહાણ, અઠ હા વક્કિઅઠ્ઠ ॥ ૨૨૨ ॥ અર્થ:-ચોથુ રાગ તે અનિપ્પગ લક્ષણ જાણવું, પાંચમું ક્ષેપ તે અપ્રીતિરૂપ, ઠતુ સ્મૃતિનુંજ તે વિસ્મરણ શીલપણું, સાતમું ધર્મેને વિષે અના ઘરપણુ, એટલે આલસતું કરવું, આઠમું યોગ તે મનોયોગાવિકલે કુટ્ટપણે ધરવા. એ આઠ પ્રકારના પ્રમાવતું વર્જન કરવું ॥ ૨૨૨ ॥ ઇતિગાયાદ્યાર્થ

અવતરણ:-નરહાદિવતિ એટલે નરતદેવના અધિપતિ જે ચક્રવર્તી તેના ના મોટું ઘડોને આઠમું દ્વાર કહેઠે મૂલ:-નરહો સગરો મધવ સણકુમારોય રાય સહૂલો ॥ સંતી કુંપૂથ અરો, હવશ્ સુનુમોય, કોરહો ॥ ૨૨૩ ॥ નવમોય મહાપથમો હરિસેણો ધેવ રાયસહૂલો ॥ જય નામોય નરવર્ધ, ઘારસમો ધંનવત્તોય ॥ ૨૨૪ ॥ અર્થ:-એક નરત, ઘીજો સગર, ત્રીજો મધવા, ચોથો સનકુમાર તે રાજાઓમાંહે શાર્વૂજ સમાન, પાંચમો શ્રીજ્ઞાતિ, ઠછો શ્રીકુંપુ, સાતમો શ્રીઅર, આઠમો સુનુમ કોરવ ગોત્રમાં ઇત્યન્ન યયો, નવમો મહાપથ, ઘશમો હરિસેણ રાજાઓમાં શાર્વૂજ એટલે સિદ્ધસમાન, અગ્યારમો જય એવે નામે મનુષ્યનો પતિ, ઘારમો બ્રહ્મવત્ત. એ ઘાર ચક્રવર્તિનાં નામ જાણવાં ઇતિ ॥ ૨૨૩ ॥ ૨૨૪ ॥ ગાથા દ્યાર્થ

અવતરણ:-હલહરતિ એટલે બલદેવોતું ઘડોને નવમું દ્વાર કહેઠે મૂલ:-અ યલેવિભનજે, સુપ્પનેયસુદંસણે ॥ આણવે નવણેપથમે, રામેઆવિઅપથિમે ॥ ૨૨૫ ॥ અર્થ:-એક અચલ, ઘીજો વિજય, ત્રીજો નડ, ચોથો સુપ્રજ, પાંચમો સુવર્ણન, ઠછો આનવ, સાતમો નવન, આઠમો પથ, નવમો રામ વલી ઠેહેલો અ પથિમ શબ્દ માંગલિક્ય યાચી ઠે ॥ ૨૨૫ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ

અવતરણ:-હરિણોતિ એટલે નાસુવેવોતું ઘડોને ઘશમું દ્વાર કહેઠે મૂલ:-તિ વિહૂય કુવિહૂય સર્પનૂ પુરિસોત્તમે પુરિસ સીદ્ધે, તહ્ પુરિસ પુંમરીય, વત્તે નારાયણોકિ પદ્ધે ॥ ૨૨૬ ॥ અર્થ:-એક ત્રિષ્ટ, ઘીજો હિષ્ટ, ત્રીજો સ્વર્પનૂ, ચોથો પુરિસોત્તમ

पांचमो पुरुषसिंह, तेमज ठो पुरुषपुंमरीक, सातमो वत्त, आठमो नारायण, नवमो कृष्ण, ए नव वासुदेवोनां नाम कह्या ॥ ११६ ॥ इति गाथा द्यार्थ.

अवतरणः—पंडिवासुदेवेति एटले प्रतिवासुदेवोनुं बर्गे ने अग्यारमुं द्वार कहेवे. मूलः—आसग्गीवे तारय, मेरय महुकेटके निसुंजेय ॥ बलिपहराए तह रावणेय न वमे जरासिंधू ॥ ११७ ॥ अर्थः—पूर्वे जे त्रिष्टुष्टादिक नव वासुदेव कह्या, तेना ए यथाक्रमे अश्वग्रीवादिक प्रतिशत्रु, ते सर्व चक्रयोद्धी पोतानाज चक्रथी मरण पामे. तेथी ते प्रतिवासुदेव एटले पोतानुंज चक्र वासुदेवने हणवा सारु नाखे, अने पुण्योदयथकी ते चक्र आवी वासुदेवने प्रणाम करी तेना हाथमां वेसे, पढी तेज चक्र ते वासुदेव, प्रतिवासुदेव उपर नाखे, तेथी ते मरणपामे. ते प्रतिवासुदेवना नाम कहेवे. एक अश्वग्रीवा, बीजो तारक, त्रीजो मेरक, चौथो मधुकैटज, पांचमो निशुंज, ठो बली, सातमो प्रल्हाद, आठमो रावण, नवमो जरासिंधू इति गाथार्थ. ॥

अवतरणः—रयणाई चउदसति एटले चक्रवर्तिना चौद रत्नना नामोनुं बर्गे ने बारमुं द्वार कहेवे. मूलः—सेणावइ गाहावइ, पुरोहि गय तुरय वइइ इह्नी ॥ चक्रं वत्तं चम्भं, मणिकागिणिखग दंभोय ॥ ११८ ॥ अर्थः—सेनापत्यादिक जे पोत पोतानी जातीमां उत्तम होय तेने रत्न कहिए. एमां साततो एकेंडियवे. ते जेवारे जे चक्रवर्त्ती होय, तेवारे ते चक्रवर्त्तिना आत्मांशुले थाय. अने सात पंचेंडिय ते ते जे कालना जे पुरुष तेने उचित प्रमाणे होय.

तेमां प्रथम सेनापति ते समस्त सेनामांहे मुख्य होय. ज्यां चक्रवर्त्ती न जाय ते खंम सेनापति साथ्य करे. चक्रवर्त्तिना खंमप्रमुख दृष्टीयार जाले. अश्वरत्न उपर चढे इत्यादिक काम ए सेनापतिनां जाणवां. बीजो गाथापतीते कौटंबिक समस्त सेनामांहे जे धान धृत प्रमुख वस्तु ते एना स्वाधीनमां रहेवे, ते चक्रवर्त्तिना हुकुमथी सर्वने आपे. ए कोठारीने स्थानके जाणवो. त्रीजो पुरोहित ते शांति कर्म जे चक्रवर्त्तिने करवुं ते करे, तेथी समस्त विघ्न उपशम पामे. चौथुं गजरत्न ते जेवारे तमिश्रा गुफाखंम प्रपातगुफा मांहे पेसवानुं काम पडे तेवारे गजरत्नने कुं नस्थले मणीरत्न बांधे. बीजुं पण जेवारे इह्नामां आवे तेवारे तेना उपर चढे. पांचमो अश्वरत्न ते जेवारे गुफाने बारणे जाय तेवारे कमाड खडकावे ने तांबडतोब बार योजनसुधी पाठले पगे पाठो फरे. अनेरो अश्व होयतो बलती गुफानी बाफ थकी बली नस्म थाय, जेम कंत्रिम अश्वरत्नेकरी कोणी राजा त्रणखंम साथीने गुफाने बारणे नस्म थयो तेनी परे जाणवुं. ठो वार्द्धिकरत्न ते सूत्रधारना कर्मनो कर

नार. वन्मग्र जलातिमग्रनलानाम नदी ते युफामां - जतां. ध्याही ध्यावे, ध्यां. पुल
धाधे - तेम धीना पण गृह नगरादिक करवाने. अर्थ. ते. प्रवर्चे. सातमु स्त्रीरत्न. ते
चक्रवर्तिना शरीर. साधे संजोगना काममां ध्यावे पण धीजी. स्त्री तेनुं पराक्रम स
हन करी शके. नही. धीजी चोशतद्वजार अंतेशर तथा सचात्ताख पिंन विलासणी
तेनी साधे वैक्रिय शरीरे सजोग करे. ए. सात पंचेदिय रत्न जाणवां.

हवे एकेंदिय कहेते. ध्यातमु चक्र ते एक वाम प्रमाण होयते. ते वामनुं स्वरूप
ध्यामते के ज्यां पुरुष बने धातुप्रसारे. तेने प्रमाणे एंडु लोक प्रतिद्वेते ॥ अने हजो
र पदे अधिष्ठित सर्व शत्रु निवारक सर्व वांठित कारक एवं चक्ररत्न जाणवुं न
वहुं ठप्र रत्न पण एक वाम प्रमाण जाणवुं. वक्षमु चर्मरत्न ते वे हाथ प्रमाण ए
नवमुं. ठप्ररत्नने अधोजागे चर्मरत्न ए ध्येने चक्रवर्तिना. हाथनो स्पर्शपाय तो
धारयोजन सुधी विस्तार पामेते, अने तेमां चर्मरत्न. ठपर. पदेचे पदारे. ताजी वा
वे ते पाठचे पदारे जमे, ए. चर्मरत्नतो महिमाते अग्यारमुं मशीरत्न ते चार अंगुल
जाधु अने वे अंगुल. पदोडुं. वैकूर्य रत्नमय ठपर त्रणदांत. होय, अने नीचे. ठ. हां
स होय ते ठप्र अने चर्मरत्नना माय ठप्रने तुंबे भूक्यो ठतो चार योजन सुधी
कटकमाहे वयोत करे अने युफामां प्रवेश करतां गजरत्ननी नमणी धाधुना कुंनदय
जे बांध्याथको वयोत करे, दायीने मस्तके बांध्या थको तिर्थेच अने मनुष्यना करे
जां सर्व उपद्रव हरण करे ठे अने सर्व रोगनो नाश करे अने काने बांध्या
थको संग्राममां जय करावे सदा अवस्थित योयन होय. चारमुं कांणरीरत्न ध्यावतो
वाणिक प्रमाण समचररत्न विपापहारी, ज्यां चंद्रसूर्यनी प्रजा प्रसार न करे ज्यां
युफामांहे ए प्रकाश करेते वली चक्रवर्ति आंगण पचास मालां लाखे ते ज्यांसुधी
चक्रवर्ती ज्यांसुधी रहे तेरमुं खंदूरत्न मशीर अंगुल प्रमाण जाणवुं. चववमुं दंनरत्न
ते एक वाम प्रमाण ते महायज्ञे वापछो होयतो हजार योजन केमो जाय. जूमिकांनुं
विदारण करे ए चवद रत्न कहां ते एकक हजार थके अधिष्ठित जाणवां ॥ २२७ ॥

मूल - चक्र स्वर्ग च प्रण. मणिय माला तदा गया संखी. एण सचच रयणा
सवेति वासुदेवाय ॥ २२७ ॥ अर्थ - एक चक्र अने धीनुं खंदग प्रतिद्वेते, त्रीनुं मणी
ते प्रतिद्वेते, चोडुं सारंग पनुय, पांचमी माला ते आनरय विशेष, ठही गदा की
मोवकीनामे, सातमो पांचजन्मनामे संख, तेनी ध्वनि धारयोजनमां पाय, ए
सात रत्न सर्व वासुदेवाने होयते ॥ २२७ ॥

मूल - चक्र ठज दुर्म, तिस्रिवि एयाइ वाममिषा ॥ चम्मे कुंठेठदीहि, ध्वषीता. अं

गुलाइ असी ॥ १३० ॥ चउरंगुलो मणीपुण, तस्सदं चेव होइ विघिन्नो ॥ चउरंगुल
पमाणा, सुवन्नवरकागिणी नेया ॥ १३१ ॥ ए वे गाथा प्रमाणनीठे ते प्रमाण
पूर्वे कही आया माटे इहां बखाणता नथी. अने वासुदेवना रत्नसंबंधी महा
त्म शास्त्रांतरथी जोइ लेजो. ॥ १३० ॥ १३१ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः—नवनिहीउत्ति एटले नवनिधाननुं बजोने तेरमुं दार कहेने. मूलः—
नेसप्ये पंफुयए, पिंगलए सवरयणमहापत्रमे ॥ कालेय महाकात्रे, माणवग महा
निहीसंखे ॥ १३२ ॥ अर्थः—एक नैसर्पि, बीजुं पांफूक, त्रीजुं पिंगलक, चोथुं सवर
त्त, पांचमुं महापद्म, ठहुं काल, सातमुं महाकाल, आठमुं माणवकनामे महानिधा
नने नवमुं संख ए नवनां सामान्य पणे नाम कहां. ॥ १३२ ॥

हवे जे निधानमां जे थाय ठे ते कहेने. मूलः—नेसप्यंमि निवेसा, गामागर न
गर पट्टणाणंच ॥ दोणमुहमंमवाणं, खंधाराणं गिहाणंच ॥ १३३ ॥ अर्थः—नै
सर्पिनामा निधाननेविषे निवेसाके० स्थापवानो प्रकार पण ते केनुं तोके ग्राम
आकरादिकनुं तेमां ग्रामते जेने फरति बाडीथो थाय ते जाणवुं अने आकरते
ज्यां जूण प्रमुख नीपजे ते जाणवुं. तथा नगरते ज्यां राज्यधानी थाय ते जाणवुं.
पाटणते ज्यां जलने स्थलना मार्ग होय ते जाणवुं. दोणमुख मंमव ते ज्यां जलमा
गैज होय अने अडी गव्यूतमां कोइ ग्राम न थाय ते जाणवुं. स्कंधवार शब्दे कटक
जाणवुं जेम ते चक्रव्यूह गरुडव्यूहादिकनी रचनायें उतरे अने गिहके० घरनी मां
मणी जेणे करी राजादिकना घर मांमीयें, ए सर्व प्रकार नैसर्पि निधानमांहे होयठे.

मूलः—गणियस्सय गीयाणं, माणुम्माणस्स जं पमाणंच ॥ धन्नस्सय बीयाणं, उ
पपत्ती पंफुए जणिया ॥ १३४ ॥ अर्थः—गणित ते दीनार एटले सोनामोर, ना
लियर, सोपारी प्रमुख तेनी गणित एटले संख्यानुं करवुं अथवा गणित ते संक
लित व्यकलितादिक प्रकारें जेम गुणाकार जागाकारना जेद जे अंकविद्या; ते सर्व
जाणवुं. तेमज गीत जे स्वर करणादिक गावाना प्रकार अने मानजे सेईप्रमुख जे
नाथकी धान्यनुं माप करियें. उन्मान तुलाकर्ष प्रमुख जे धरिम तेना प्रकार प्रमा
णना विशेष. वली धान्य चोवीस प्रकारनां बीज समस्त तेना उपजवाना प्रकार
ते पांशुकनामा निधाननेविषे जणितके० कहांठे. ॥ १३४ ॥

मूलः—सवा आहरण विही, पुरिसाणं जाय जाय महिलाणं; आसाणय द
डीणय, पिंगलगनिहिम्मि सा जणिया ॥ १३५ ॥ अर्थः—पुरुष अने स्त्री संबंधी

समस्त आचरण, तेम अश्वजे घोडा तथा हाथी ने योग्यआचरणनो विधि ते सर्व
पिंगलजकनामा निधानने विषे कह्योठे ॥ २३५ ॥

मूल - रयणाइ सहरयणे, चखदस पवराइ चक्रवटीण ॥ छप्पळ्ळंती एणेंदि
याइ पंचेदियाइच ॥ २३६ ॥ अर्थ - सर्व रत्ननाम निधाननेविषे चक्रवर्तिना महा
प्रधान चखद रत्न आय एमां सात एकेंदिय ने सात पंचेदियनी उत्पत्ति वर्णवीठे
अनेरा कहेठे के एने प्रजावे महावीतिवंत आय ॥ २३६ ॥

मूल - वघाणय छप्पसी, निप्पसी चेव सह जसीण ॥ रंगाणय धाऊण
य, सवा एसा महापठमे ॥ २३७ ॥ अर्थ - जेटळां वखडे ते सर्वनी उत्पत्ति, तेम
ज वली वखगत्त जे जक्तिके० विशेष तेनी निप्पत्ति एटळे नीपनवाना प्रकार, तथा
रंग जे मजीठ कमिराग कसुबो प्रमुख, तेनी उत्पत्ति तथा धातु जे लोखंम त्राबु प्र
मुख सात धातु अथवा धोकणय एवा पाठ थकी वखादिक धोवानी जे रीति ते
आम के खुमो वख आबीरीते धोवुं अने रेसमी वख एम धोवु, वनतुं वख आम
धोवु, इत्यादिकसर्व महापद्यनिधाननेविषे जाणवां ॥ २३७ ॥

मूल - काले कालघाण, जवपुराण च तिसुवि वसेसु ॥ सिप्पसयं कम्माणिय,
तिन्नि पयाए हिपकराइ ॥ २३८ ॥ अर्थ - कालनामा निधाननेविषे समस्त काल
ज्ञान ज्योतिपसवधि जे ज्ञान कसुठे ते अने जव्यके० जे थशे, पुराणके० जे
थयुं एना वपलकणथकी वर्तमानकालसवधी तीर्थकरना वस, चक्रवर्तिना व
श, वज्रदेव वासुदेवना वश, ए त्रणे वश तेनेविषे जे वक्तव्यता अने तिसुविवसेसु
ए पाठथकी अनुक्रमे थयो, थशे अने वर्तमानकालना वर्पनी वातनुं कथन, अ
ने कयांक जव पुराण च तिसुकालेसु एवो पाठ ठे, तेथी थशे, थयुं अने वर्तमान का
लनुं गुनागुन ज्ञाननुं कहेसु तेमज सिप्पसयं एटळे घट, लोखंड, चित्र, वख, नापित
शिजा ए पांचना प्रत्येके वीश वीश जेव ठे तेगरे एकशे प्रकारनुं शिष्य, अने कर्म ते
कर्पण तथा वाणिज्यादिक, ते जघन्य मध्यम अने उत्कृष्टना जेवथकी जे प्रसालो
कना हितने अर्थ करवुं, ते सर्व कालनामा निधाननेविषे जाणवुं ॥ २३८ ॥

मूल - लोहस्तय छप्पसी, लोइ महाकाल आगराणच ॥ रुप्पस्त सुवन्नस्तय, म
पि मोसि सिलप्पवालाण ॥ २३९ ॥ अर्थ - लोह अनेक प्रकारनुं ठे, तेनी उत्पत्ति
वली रुपु ने सोतुं प्रसिद्धे मणी ते चड्कातादिक अने मुक्ता तेमोती शिला स्फटि
क प्रवाला ते विद्रुम तेना आकर ते सर्व महाकालनामा निधाननेविषे जाणवा

मूल - लोहाणय छप्पसी, आवरणाणच पहरणाणच ॥ सहाय छुइ नीई, मा

एवमे दंमनीईय ॥ १४० ॥ अर्थ:-यो-क्षा जे शूरवीर पुरुषो ठे तेनी उत्पत्ति अ ने आवरण, सन्नाह एटले खेटक प्रमुख, प्रहरण तरवार, कटारी, जाला, फरशी इत्यादिक हथीयारना विशेष. वली समस्त जे युद्धनी सामग्री तेनी नीति तथा दं मनीति ते साम, दाम जेद ने दंम एरीते चार प्रकारनी जे राजनीति कहो ठे. ते सर्व माणवकनामा निधाननेविषे जाणवी. ॥ १४० ॥

मूल:-नटविहि नामय विही, कवस्स चउविहस्स निष्पत्ती ॥ संखे महानिहि म्मिउं, तुप्पियं गाणंच सवेसिं ॥ १४१ ॥ अर्थ:-नाट्य जे नरतादिक संबंधी तेनो विधि, अने नाटकविधि तेने कहिये जे अजिनय बंधादिकनो प्रकार, अने जेमां धर्म, अर्थ, काम ने मोहनुं वर्णन करेजुं होय; एवी चार प्रकारनी काव्य, अथवा संस्कृत प्राकृत अपभ्रंश संकीर्ण लक्षण. तेवी जापाए निब-इ अथवा गद्य, पद्य, गेय, चोर्ण्य, तेमां गद्य ते दूटो समराजिर इत्यादिक अनेपद्य ते अनेक अनुष्टु वादिक जातिए करी पद रचना. तथा गेय ते गीतगोविंदादिक गीत, अने चोर्ण्य ते प दने चूरण करिए खंमिए ज्यां, ते नर्तु पार्वति इत्यादिक. एवां चार प्रकारनां काव्य तेनी निष्पत्ति करवाना प्रकार ते संखनामा महानिधानमां ठे. तथा तेमां वली त्रु टितांगके० त्रुटित वादित्र, तेनां अंग जेटला प्रकारनां ठे. तेनी उत्पत्ति वरवाण ए टलां वानां जन्यमान थाय. एक आचार्य एम कहेठे के, जे जे निधानमांहे जे जे वस्तु कहिठे, ते ते वस्तु साक्षात् तेज निधानमांहेज उपजेठे. ॥ १४१ ॥

हवे ए नवे निधाननुं स्वरूप समस्त साधारणपणे कहेठे. मूल:-चक्रं पद् धाणा, अक्षुस्ते हाय नवय विष्कंजे ॥ वारस दीहा मंजूस संविया जएहवी प मुहे ॥ १४२ ॥ अर्थ:-चक्र शब्दे पद्मं ते आठ पद्मे तेनुं प्रतिष्ठानके० रहेवुंठे. अने अक्षुस्तेहाय के० आठयोजननुं उत्सेध एटले उंचपणुं ठे जेनुं, तथा नव यो जन विष्कंज एटले विस्तारठे जेनो. वली वार योजन दीर्घके० लांबपणेठे. मंजूष ने संस्थाने एटले आकारे, ते जान्हवीजे गंगा तेने मुखे सदा सर्वदा रहेठे. ते जे वारे चक्रवर्ती उपजे ते नरतखंम साथी पाठो फरे तेवारे चक्रवर्तीनी साथे अइ चक्रवर्तीनी नगरीए आवीने पातालमां रहे. ॥ १४२ ॥

वली ते कहेवो होय ते कहेठे. मूल:-वेरुलीयमणिकवाडा. कणय मया वि विहरयणपडिपुन्ना ॥ सत्तिसूरचक लरकण, अणु समवयणोववत्तीया ॥ १४३ ॥ अर्थ:-वैमूर्यरत्नमय वरप्रधान कमाडठे जेनां, कनकमय एटले सूवर्णेकरी निष्पन्न नीतिठे तथा विविध प्रकारनां रत्न तेणेकरी परिपूर्ण एटले सहित चंडमा अने सू

धनी परे धरने आकारे लक्ष्मण एतसे चिन्हते जेने, घली अनुसमके० समी
वदनके० धारणांनी थपपत्तिके० घटनाते ज्या, अथवा अणुवम वरुणो एवा पाठ
यकी ज्या थपमाये रहित वचननी घटना ठे, एतसे जेनुं स्वरूप वर्णन करवासारु
वचननी रचना पण पाय नही, अर्थात् स्वरूप वर्णनी शक्ये नही इतिनाव अ
थवा अनुसमय समयप्रत्ये पुज्जनुं जायु अने थपपत्तिके० आवडुंते एतावता स
मय समयनेविषे जेवा पुज्जजायते तेवा घली आवेते परंतु तेमां कांइ घटना नथी.

अने श्रीतालांगमां अणुसमभुगबाहुवपणति एहवो पाठते ते अणुसमयके०
अविपम, छुगके० छुसर तेने आकारे वाटलापणे करीने वाढके० बारसाख मुख
नेविषे ज्या ते अनुसमय जाणवो ॥ १४३ ॥

मूल - पज्जिर्वमर्छिष्या, निहिसिरि नामाय तठ ते देवा ॥ जेसि ते आवासा,
अकेया आदि वरुणाया ॥ १४४ ॥ अर्थ - पत्न्योपमआधुनी स्थितिअने जे निधाननुं
जेनुं नाम तेवेज नामे ते निधाननेविषे आवेवता वासकरेते तेवेवअन्य कार्यरहित
थका जेमनुं अधिपतिपण मूख्ये पण लाने नही, एतावता ज्या वक्राद् अमोलिकते.

मूल - एए ते नव निहिणो, पनूयपण रयण संचय समि-दा ॥ जेवस सुवग
वती, सवेसि चक्रवर्तीण ॥ १४५ ॥ अर्थ - एएके० ए पूर्वेजे नवे निधानोनु स्वरूप व
स्वाणु ते नवे निधान प्रज्जतके० धणु एवु जे धन, अनेरत्ननो संचय तेनी समृद्धिफरी
सहितते, ते सर्वचक्रवर्तिननेनवेनिधान प्राप्त पायते ॥ १४५ ॥ इतिगाथा चतुर्दशकार्यी ॥

अवतरण - जीव सखाठति एतसे जीवनी सख्यानुं बर्शने चठवसुं दार कहे
ते मूलः - नमिठं नेमिणाइ जीवसख जणामि समयाठ ॥ चेपण छुताएगे, न
वड सि-क्षा कुहाजीवा ॥ १४६ ॥ अर्थ - श्रीनेमिनाथप्रत्ये नमस्कार करीने एक
आवेवेक्षने जीवनी जे सख्या ते श्रीसि-क्षातयकी जणामिके० कटुडु तेमां चेतना
ए युक्त जीव ए प्रथम प्रकार जाणवो. संसारमां रदेते जवरूप अने जे निर्वाण
पद पाम्या सेसि-द, एरी ते वे प्रकारना जीवो जाणवा ॥ १४६ ॥

मूलः - तसपावराय कुविदा, तिखिहा थोपुनपुसग विजेया ॥ नारय तिरिय
नरामर, गइ जेपाठ चठपेया ॥ १४७ ॥ अर्थ - अथवा प्रसने पावरना जेवेकरी
वे प्रकारे जाणवा स्त्री पुरुष ने नपुंसकना जेवे करी त्रय प्रकारे जाणवा नार
काविक गतिना जेवे करी चार प्रकारे जाणवा ॥ १४७ ॥

मूलः - अहवातिवेय अविगय, सरुवठंवा दवति चत्तारी ॥ एण विति चठपणि
विय रुवा पंचप्पयारा ते ॥ १४८ ॥ एणअियठअणिविय छुता अहवा ठनु

જલગિ નિલા ॥ વણ તસ સહિયા ઠપ્પિય, તે સત્ત અકાય સંવલિયા ॥ ૧૪૯ ॥
અથવા ત્રણ વેદ ને ચોથું અવેદ તે સિદ્ધના જીવો મલી ચાર પ્રકાર થાય. એકેંડિયા
દિકના જેદે કરી પાંચ પ્રકાર થાય છે; ॥૧૪૯॥ એજ પાંચ પ્રકારમાં અનેંડિય જે
સિદ્ધના જીવોતે તે જેલિયે તેવારે ઠ પ્રકાર થાયછે. અથવા ષ્ઠિવ્યાદિક પાંચ ત્રસ
જીવો સહિત કરતાં ઠ જેદ થાયછે. વલી એ ઠ કાયને સાથે સાતમા અકાયિક
સિદ્ધના જીવો મેલવ્યાથી સાત જેદ થાયછે. ॥ ૧૪૯ ॥

મૂલ:-અંમય રસય જરાઝઝ, સંસેયય પોયયા સમુહ્તિમયા ॥ ઝપ્પિય તહોવવા
ઇય, નેણં અઠ્ઠા જીવા ॥૧૫૦॥ અર્થ:-અંમજ એટલે જે ફંમાયકી ઝપજે એવા
પંચી પ્રમુખ, વીજા, રસયકી ઝપજે તે રસજ, સૂક્ષ્મજીવ તકાદિકના ઝપન્યા જાણ
વા. ત્રીજા, જરાયુજ જે જરામાં ઝપન્યા મનુષ્યાદિક જાણવા, ચોથા, સંસ્વેદ શબ્દે
પરસેવો તેયકી જે ઝપન્યા તે સંસ્વેદજ યૂકા ઠપ્પઈ પ્રમુખ જાણવા, પાંચમા, પોતજા તે
હાથી પ્રમુખ જાણવા; ઠગ, સંમૂર્ત્તિમ મદ્દિકા પ્રમુખ; સાતમા ઝજેદ જે જૂમિકા
ફોડીને ઝપજે તે ઝજેદજ તે તીઢપ્રમુખ જાણવા; તેમ આઠમા ઝત્પાતે ઝપજે
તે ઝત્પાતજ તે દેવ નારકી જાણવા. એરીતે આઠ પ્રકારે જીવો જાણવા. ॥૧૫૦॥

મૂલ:-પુઠવાઈ પંચ વિ તિચઝ, પણિંદિ જુત્તાય નવવિહા હુંતિ ॥ નારય નપુંસ
તિરિ નર, તિવેય સુરથી પુમેવંચ ॥ ૧૫૧ ॥ અર્થ:-ષ્ઠવ્યાદિક પાંચ અંને વેંડિયા
દિક ચાર તેણે યુક્ત નવ પ્રકારે જીવો થાયછે. અથવા નારકી તે એક નપુંસક વે
દેજ થાય છે. અંને તિર્યંચ તથા મનુષ્યના પુરુષ સ્ત્રી ને નપુંસક એવા ત્રણ ત્રણ વેદ
છે. એ સાત થયા. તથા દેવતા સ્ત્રી ને પુરુષ વે પ્રકારેછે એમપણ નવ જેદજ થાયછે.

મૂલ:-પુઠવાઈ અઠ અસન્નિ, સન્નિ દસ તે સસિદ્ધ ઇગદસઝ ॥ પુઠવાઈ યાતસંતા.
અપજ્ઞ પંજ્ઞત્ત વારસહા ॥૧૫૨॥ અર્થ:-ષ્ઠવ્યાદિક પાંચ અંને વિકલેંડિયાદિક ત્ર
ણ એ આઠ થયા, નવમા અસન્ની, દશમા સન્ની એ દશપ્રકાર થયા; તેમજ એની સાથે
સિદ્ધ જેલા કરિએ તેવારે અગ્યાર જેદ થાયછે. તથા વલી ષ્ઠવીથી માંમીને ત્રસ પ
ર્યંત ઠ પ્રકારના પર્યાસા તથા ઠ પ્રકારના અપર્યાસા કરિએ તેવારે વારજેદ થાયછે.

મૂલ:-વારસ વિ યતણુજ્જા, તેરસ સુદ્ધમિયરગિંદિ વે ફંદી ॥ તિય ચઝ અસ
ન્નિ સન્ની, અપજ્ઞત્ત પજ્ઞત્ત ચઝદસહા ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થ:-પૂર્વોક્ત વાર જેદ તે અ
તનુ જે સિદ્ધ તેણે સહિત કરતાં તેર જેદ થાયછે. એક સૂક્ષ્મ ને બીજા વાદર એ
વે જેદ એકેંડિયના તથા વેંડિ, તેંડિ, ચઝરેંડિ, અસન્ની, ને સન્ની એ સાત પર્યાસા
ને સાત અપર્યાસા મલી ચઝદ જેદ થાય. ॥ ૧૫૩ ॥

મૂલ—ચઠવસ વિ અમલ કલિયા, પનરસ તદ્ અમગાડ જે અઠ ॥ તે અપજનગ પક્ષ જેવઠ સોલસ હવંતિ ॥ ૧૫૪ ॥ અર્થ—પૂર્વે ચઠવ પ્રકાર ક હ્યા તે અમલકે ૦ મજારહિત જે સિદ્ધના જીવો ઠે તે સહિત કરતાં પંદર પ્રકાર થાયઠે, તેમજ અમજાદિક જે આઠ પ્રકાર પ્રથમ કહ્યા હતા તેના પર્યાસા ને અપર્યાસાના જેવે કરી શોલ પ્રકાર થાયઠે ॥ ૧૫૪ ॥

મૂલ—સોલસવિ ચકાયષ્ણતા, સતરસ નપુમાડ નવ અપક્ષતા ॥ પક્ષતા અક્ષરસ, અકમ્મ છુઅ તે હ્યુણવીસ ॥ ૧૫૫ ॥ અર્થ—પૂર્વેક શોલ ને અકાય એટલે કાયરહિત સિદ્ધ જીવોયુક્ત કરતાં સત્તર જેદ થાયઠે અને નપુમાડકે ૦ પૂર્વ નારકી નપુત્તકાદિક નવ જેદ કહ્યા હતા તે નવને પર્યાસા ને અપર્યાસાના જેવે કરતાં અઠાર જેદ થયા, એને અકર્મક સિદ્ધ સહિત કરતાં ઓગણીશ જેદ થયા.

મૂલ—પુઠવાડ વસ અપક્ષા, પક્ષતા દ્વિતી વીસ સંસ્વાણ ॥ અતરીર છુઅહિ તે હિ વીસર્ફ દોઢ એઢિયા ॥ ૧૫૬ ॥ અર્થ—પૂર્વેજે છુઅાદિક દશ જેદ કહ્યા તેને પર્યાસા અપર્યાસા કરતાં ઘોશ સંસ્વાણ થાયઠે તેને અક્ષરીર જે શરીરહિત સિદ્ધના જીવો ઠે તેના સહિત કરતાં એકવીસ જેદ થાયઠે ॥ ૧૫૬ ॥

મૂલ—સુદ્ધમિઅરનૂજલાનિલ, વાઠવણાણત રસ સપસેઆ ॥ ચિતિષ્ઠ અસન્નિ સત્રી, અપક્ષ પક્ષત વત્રીસં ॥ ૧૫૭ ॥ છુઅાદિક પાંચ તે સૂક્ષ્મ તથા વાદરના જેવે કરી દશ થાયઠે, એમાં અણતકાય આવી અને અગ્યારમો પ્રલેક વનસ્પતિ તથા વેંડિયાદિક ત્રણ અને અસંહી તથા સંહી મત્તી શોલ જેદ ને પર્યાસા તથા અપર્યાસાના જેવે કરી વત્રીશ થાયઠે ॥ ૧૫૭ ॥

મૂલ—તદ્ નરય નવણ વણ જોડ કપ્પગેવિક્ષણુતરુ પ્પસુ ॥ સત્તવસ ઠપણ ચારસ, નવપણ ઠપ્પન્ન વેઠણ ॥ ૧૫૮ ॥ અર્થ—નારકી રક્ષપ્રજાદિકના સાત જેદ, નવનપતિ અસુરાદિકના દશ જેદ, અંતર યક્ષાદિક આઠ, અથવા અણપત્રી આદિક આઠ એ વે માંથી એક અણક ગણીએ જ્યોતિષ સ્વરૂપાદિક પાંચ, કલ્પ તે સૌંધ માંદિક ચાર પ્રાયેયક વેળિમાદિક નવ અને અનુસર તે વિજયાદિક પાંચ વિમાન એ ઠપણ જેવે વૈક્રિયના થયા ॥ ૧૫૮ ॥

મૂલ—દ્વિતી અઢવત્ત સંસ્વા, તેનર તેરિષ્ઠ સગયા સથે ॥ અપક્ષ પક્ષ વેદિ, સોલસઠસર સયં તેહિ ॥ ૧૫૯ ॥ અર્થ—તે પૂર્વેક વૈક્રિયના ઠપણ જેવની સંસ્વા માં નરકે ૦ મનુષ્ય અને તિર્યંચ મેલવીએ તેવારે સર્વે અષ્ટાવનની સંસ્વા થાયઠે એ ને પર્યાસા અપર્યાસા કરતાં એકશો ને શોલ જેદ થાય ॥ ૧૫૯ ॥

મૂલ:-સન્ની હુગ હીણ બત્તીસ સંગયં તંસયં ઢયત્તાલં ॥ તંનવા નવગદૂર નવ
આસન્ન નવંચ ॥ ૧૬૦ ॥ અર્થ:-પ્રથમ સુદુમ્મિયર ગાથાએ કરી વત્રીશ નેદ જે પૂર્વે
કહ્યા હતા તેમાંથી સંઙી ને અસંઙી એ બે હીન કરિએ તેવારે ત્રીશ નેદ થાય. તે એક
શો ને શોલ વૈક્રિયની સાથે મેલવતાં એકશો ને ઢેતાલીશ નેદ થાયઠે. એમાં વલી
કોડ નવ્ય, કોડ અનવ્ય, અને કોડ દૂરનવ્ય તે ગોશાલાદિક જાણવા, અને જે કોડ
તેજ નવે અથવા બીજે ત્રીજે નવે મોહ જવાનાઠે તે આસન્નનવ્ય જાણવા. ॥ ૧૬૦ ॥

મૂલ:-સંસારનિવાસીણં, જીવાણ સયં ઇમં ઠણ્ણાલં ॥ અપ્પંચ પાલિયવં, સિ
વ સુહકંઘીહિ જીવેહિં ॥ ૧૬૧ ॥ અર્થ:-સંસારનિવાસી જીવોના એ એકશો ને ઢે
તાલીશ નેદ જાણવા. તે અપ્પંચકે પોતાના આત્માનીપરે જહમમપિચ્છં હુરકં
ઇત્યાદિક જાણીને એ એકશો ને ઢેતાલીશ પ્રકારના જીવોને જે કોડ શિવ સુખની
વાંઠના કરનાર જીવોઠે તેણે પોતાની આત્માનીપરે પાલવા. ॥ ૧૬૧ ॥

હવે એ કુલક એજ શાસ્ત્રકારનો કરેલો એવો જણાવવાને અર્થે ગુરુના નામ
સહિત પોતાનું નામ જણાવેઠે. તે પ્રયોજન પૂર્વક ગાથા કહેઠે. મૂલ:-સિરિચ્છમ્મ
એવ મુણિવડ, વિણેય સિરિનેમિ ચંદસૂરીહિં ॥ સપરિહિયઢં રડયં, કુલયમિણં જીવ
સંઘાએ ॥ ૧૬૨ ॥ અર્થ:-શ્રીઆમ્નદેવ નામે મુનિપતિ જે આચાર્ય તેના વિનેયકે
શિષ્ય શ્રીનેમિચંડસૂરિ તેણે પોતાને તથા પરને અર્થે એ જીવ સંઘ્યાના કુલકની
રચના કરીઠે, એટલે સત્તર ગાથાએ કરી કુલક વચ્ચાણો. ॥ ૧૬૨ ॥

અવતરણ:-કમ્માઈ અઠ્ઠતિ એટલે આત્મકર્મનું બશોને પન્નરમું ઘાર કહેઠે.
મૂલ:-પઠમં નાણાવરણં, બીયં પુણ દંસણસ્સ આવરણં ॥ તડ યંચ વેયણીયં, તહા
ચઝઢં ચ મોહણિચ્છં ॥ ૧૬૩ ॥ પંચમમાઝં ગોયં, ઢઠં સત્તમગમંતરાયમિહ ॥ વઢુત
મ પયહિત્તેણં, નણામિ અઠ્ઠમ પાણ નામં ॥ ૧૬૪ ॥ અર્થ:-પહેલું જ્ઞાન જે મલ્યા
દિક તેને જે આવરે તે જ્ઞાનાવરણ કહિએ. બીજું દર્શન જે લોચન તેને આવરે તે
દર્શનાવરણ કહિએ. ત્રીજું જેણે કરી સુખ અને દુઃખ વેદિયે તેને વેદનીય કહિએ, તેમ
જ ચોથું જેણે કરી આત્મા મોહ પામે તેને મોહનીય કહિએ. પાંચમું આયુ બાંધ્યું ઢતું
અવશ્ય ડડય આવે તેથી તેને આયુકર્મ કહીએ. ઢઠું ગૂય તે નાના મહોટા શબ્દકરીને
કહિયે તે ગોત્ર કર્મ જાણવું, સાતમું જે વિઘ્ન કરે તે અંતરાય કર્મ જાણવું. ઇહાં જિ
નશાસનનેવિપે, હવે જેની ઘણી પ્રકૃતિઠે તેણે કરીને નણામિકે કહીશું, આત્મા
સ્થાનકનેવિપે જે નમયંતિકે નમાડે તેનામ કર્મ. ઇતિ ગાથા ડ્યાર્થ. ॥ ૧૬૩ ॥ ૧૬૪ ॥

અવતરણ:-તેસિઝત્તર પયડીણં અઢવન્ન સયતિ એટલે આત્મકર્મની ડત્તર પ્રક

तिष्ठु बर्षे ने सोनसुं दार कहेते मूल:-पंचविद् नाण वरण, नवनेया दसण
स्त दोषेण। अघवीसं मोहे, चत्तारिय आउए कुंति ॥ २६५ ॥ गोयम्मि दुत्तिपंचं
तराय तिगदियं सयं नामे ॥ उत्तर पयडीणेव, अघवन्नं सयं दोइ ॥ २६६ ॥ अर्थ:-
मतिज्ञानाधिक पांच ज्ञानने आवरे तेथी पांच प्रकारे ज्ञानावरणीय जाणवु बीज
चार प्रकारना दर्शनने जे आवरे तथा पांच प्रकारनी निडा जेनापकी खय था
वे ते नवप्रकारे दर्शनावरणीय कर्म जाणवुं श्रीजु साता थने असाताना जेद
थकी वे प्रकारे वेदनीय कर्म जाणवुं चोथुं सोल कपाय थने नव नोकपाय तथा
प्रण दर्शन मोहनीय मली अघवीस प्रकारे मोहनीय कर्म जाणवुं नरकादिक
गतिना जेद थकी आयुर्कर्म चारजेवे जाणवुं उच नीचना जेद थकी गोत्र कर्म
वे जेवे जाणवुं वानांतरायादिकना जेद थकी अंतराकर्म पांचप्रकारे जाणवुं
थने नाम कर्म एकशेने प्रण प्रकारे जाणवु ॥ २६५ ॥ २६६ ॥

हवे उत्तर प्रकृतिना प्रत्येक नाम कहेते मूल:-महसुय ठहीमण केवलाणि
जीवस्त आविरिक्कति ॥ जस्त प्यजावठं, नाणावरण जवेकम्म ॥ २६७ ॥ अर्थ -
चारप्रकारनो व्यजनावग्रह थने अर्थावग्रह, ते पांचइदिय थने ठु मन ते अवग्रह,
इया, अपाय ने धारण ए एकेकना चार चार जेद करतां ठ चोक चोवीस जेद
पायवे, तेनी साये चार व्यजनावग्रह जेला करिये तो मति ज्ञानना अघवीस जेद
पायवे अक्षरश्रुत, अनक्षरश्रुत, संक्षीश्रुत, असक्षीश्रुत, सम्यक्श्रुत, असम्यक्श्रुत,
साक्षिश्रुत, अनाक्षिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अगमिकश्रु
त, अंगप्रविष्टश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत, एरीते चषप्रकारनां श्रुतवे. अथवा पञ्चवक्ष्या
दिक बीसप्रकारनां श्रुत ते आवीरितेवे पर्यायश्रुत, पर्यायसमाश्रुत, अक्षरश्रुत,
अक्षरसमाश्रुत, पक्षश्रुत, पक्षसमाश्रुत, संघातश्रुत, सघातसमाश्रुत, प्रतिप
क्षिश्रुत, प्रतिपक्षिसमाश्रुत, अनुयोगश्रुत, अनुयोगसमाश्रुत, प्राज्ञतश्रुत, प्राज्ञ
तसमाश्रुत, प्राज्ञतप्राज्ञतश्रुत, प्राज्ञतप्राज्ञतसमाश्रुत, वस्तुश्रुत, वस्तुसमाश्रुत,
पूर्वश्रुत, पूर्वसमाश्रुत, परीते वीशजेव श्रुतज्ञानना जाणवा, तथा अनुगामि,
अननुगामि, वर्द्धमान, क्षीयमान, प्रतिपाति ने अप्रतिपाति एठ जेव अघधिज्ञानना
जाणवा तथा इच्छमति थने विपुलमतिना जेद थकी वे प्रकार मनपर्यवज्ञानना
जाणवा, थने केवल ज्ञाननो एकज जेव ठे अन्य ज्ञाननेधिये जेटलु क्षयोपशम
होय तेठलु ज्ञान पायवे, थने सर्वथा ज्ञानावरणीयना क्षयथकीज जेनुं उपजनुं थाय
ते केवलज्ञान ए पांच ज्ञानना जेव सामान्ये कहा हवे गाथार्थ कहेते. जीवस्तके०

જીવને એ જ્ઞાનને આવરિયે રુંધિયે જેના પ્રજાવચકી તે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહિયે.

મૂલ:-નયણે યરોહિ કેવલ, દંસણ આવરણ યં જવે ચઝહા ॥ નિદાપયલા હિ ઠહા, નિદાય ડુરુત યીણહી ॥ ૨૬૮ ॥ અર્થ:-નયન શબ્દે ચક્રુ તેનું આવરણ જે લોચન તેને આવરે તે ચક્રુદર્શનાવરણીય; અને ઇતર જે બીજી અન્ય ઇંદ્રિયનું જ્ઞાન હણે તે અચક્રુદર્શનાવરણીય. અવધિદર્શનને આવરે તે અવધિદર્શનાવરણ કહેવાય. એમ કેવલદર્શનને આવરે તે કેવલ દર્શનાવરણ. એરીતે દર્શનાવરણીય ચાર જેદે થાય. હવે પાંચ નિજા કહેહે. ત્યાં પ્રથમ સુઘે ચીપટીના વજાડવા થકી જાગી ઝઠે તે નિજા, બીજી ઘણા ધકા થકી જાગૃત થાય તે નિજાનિજા; ત્રીજી ડુરુક્તા તે એક નિજા બીજી નિજાનિજા એમ ઇહાંપણ દિરુક્ત પ્રચલા તે બેગા અને ઝનાથકા નિજા આવે તે પ્રચલા સમજવી; તથા ચોથી ચાલતાં હાલતાં નિજા આવે તે પ્રચલા પ્રચલા જાણવી. પાંચમી સ્ત્યાનર્દિ તે જે દિવસે વાત ચિંતવી હોય તે રાત્રિએ કરે, રાજાના હસ્તિના દંતુસલ કાઢનાર શિષ્યનીપરે જાણવું. એ નિજામાં વાસુદેવના બલચકી અર્ધ બલ હોય છે. એ નવ પ્રકાર થયા ॥ ૨૬૮ ॥

મૂલ:-અયમિહ દરિસણા વરણ મેયમા વરઃ દરિસણં જીવે ॥ સાયમસાર્યંચ હહા, વેયણિયં સુહ હહનિમિત્તં ॥ ૨૬૯ ॥ અર્થ:-એ નવ પ્રકારનું દર્શનાવરણ તે જીવનો પૂર્વોક્ત દર્શનગુણ છે તેને આવરે ઢાંકી મૂકે. વલી શાતા અને અશાતાના જે દે કરી બે પ્રકારે વેદનીય કર્મ તે સુખ તથા દુઃખનું નિમિત્ત કારણ છે. ॥ ૨૬૯ ॥

હવે મોહનીયકર્મ કહેહે. મૂલ:-કોહો માણો માયા, લોજોણંતાણુબંધિણો ચ ઝરો ॥ એવમપ્પચ્ચરકાણા, પચ્ચરકાણાય સંજલણા ॥ ૨૭૦ ॥ અર્થ:-ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ એ ચાર જે અનંતા સંસારનું અનુબંધ કરે તે જેને ઉત્પન્ન થયા ઠતાં જ્યાંસુધી તે પ્રાણી જીવતું રહે ત્યાંસુધી તેનીસાથે રહે, અને નરકગતિના કારણ થાય. સમ્યક્ત્વનું રુંધન કરે એટલે સમ્યક્ત્વ આવવા ન આપે. તેમાં અનંતાનુબંધી ક્રોધ તે પર્વતની સ્ફુટ સમાન જાણવો અને અનંતાનુબંધી માન તે પાંખાણના થાંજલા સમાન જાણવું. તથા અનંતાનુબંધી માયા તે મહાનિવડ વાંશના મૂલ સમાન જાણવી, તથા અનંતાનુબંધી લોજ તે ક્રમિના રંગ સમાન જાણવો. ॥ ૨૭૦ ॥

અવંકે ૦ એરીતે વલી અપ્રત્યાભ્યાનીયાનાવરણ જે અણુવ્રતરૂપ પચ્ચરકાણને આવરે એના ઉદયથી જીવ કોઈ પચ્ચરકાણ કરી શકે નહીં એ ઝપના થકા એકવર્ષ સુધી રહેહે, તિર્યચની ગતિના કારણ થાય તેમાં અપ્રત્યાભ્યાની ક્રોધ તે પૃથ્વીના સ્ફુટ સમાન જાણવો, અને અપ્રત્યાભ્યાની માન તે અસ્થિ સમાન જાણવું, વલી

अप्रत्याख्यानी माया ते मेंढाना शिंगडा समान जाणवी तथा अप्रत्याख्यानी लोच ते कादव समान जाणवो

हवे जे जीवना सर्व विरतिरूप गुणने आवरे ते प्रत्याख्यानावरण जाणवु, ए उपन्या ठतां चार मास सुधी रहेवे, ए मनुष्यनी गतिनुं कारण थाय ठे तेमां प्रत्याख्यानी क्रोध ते वेजुनी रेखा समान जाणवो, अने प्रत्याख्यानी मान ते काष्ठ समान जाणवुं तथा प्रत्याख्यानी माया ते गोमूत्रिका समान जाणवी वली प्रत्याख्यानी लोच ते खंजन समान जाणवो

हवे संज्वलन ते किंचितमात्र वीपे, उपरांत उपशमि जाय ते उपन्या ठतां घणामां घणो रहे तो पद्मर विवससुधी रहे ठे देवनी गतिनुं कारण थाय, पथाख्यात चारित्र्यनुबंधन करे तेमां सज्वलनो क्रोध ते पाणीनी रेखासमान जाणवो अने सज्वलन मान ते नेत्रनी लाकडी समान जाणवुं, अने सज्वलननी माया ते वृक्षनी अवलंबिका समान जाणवी अने सज्वलननो लोच ते हलधना रंग समान जाणवो

मूल—सोलस इमे कसाया, एसो नव नोकसायसंघोहो ॥ इष्टी पुरित नपुसग, ऊव वेयत्तयं तमि ॥१४१॥ अर्थ—ए सोल कसाय कहा हवे वली नव नोक पायनो संघोहके० समूह वेखाहेठे इष्टी शब्दे स्त्री, तेनो जे वेद ते स्त्रीवेद जाणवो जेना उदयचकी पुरुषप्रत्ये अनिलाप थाय ठे बीजो पुरुषवेद ते, जेना उदयचकी स्त्रीप्रत्ये अनिलाप थाय ते जाणवो त्रीजो नपुसकवेद, जेना उदयचकी पुरुष तथा स्त्री बने प्रत्ये अनिलाप थाय कारित, तृण, ने नगर वाद समान अनुक्रमे एवे स्वरूपे ए त्रयो वेद जाणवा ॥१४१॥

मूल—हासराध अरइ नय सोयं कुंगठ सिदास ठकमिम ॥ वरतिण तिगंतु मिष्ट, न मीस संमत्त जोएण ॥ १४२ ॥ अर्थ—कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्या विना नपन विकार उपजे, हास्य आवे, ते हास्यमोदनीय जाणवी तेमज कोष्क सुखतुं कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्याविना सज्जवे सुखतुं वेदवु ते बीजु रतिमोदनीय कर्म जाणवुं त्रीजु ए चकी विपरीत ते अरतिमोदनीयकर्म जाणवु चोष्टु इह लोकाविक सकारण अथवा कारण विना मनमां नय ठसपन्न थाय ते नयमोदनीयकर्म जाणवुं पांचमं इष्टवियोगाविक जनित अश्रुपात शोक उपजे ते शोकमोदनीयकर्म जाणवु ठठु बीजत्सगपने योगे प्राणने छुष्टा उपजे ते छुष्टामोदनीयकर्म जाणवुं ए हास्य पदक जाणवुं हवे दर्शन त्रिक ते, मिथ्यात्व मिश्र ने सम्यक्त्वरूप अविष्टुद अर्धविष्टुद ने शुद्ध पुजत्रिक रूप जा

ણવા. અનુક્રમે મિથ્યાત્વ તે શ્રીવીતરાગ પ્રણીત તત્વને સર્વદે નહી, અને મિથ્યને પ્રજાવે શ્રીજિનોક્ત તત્વ ઉપર રાગ પણ ન હોય અને દેષ પણ ન હોય. સમ્યક્ત્વ તે જીવાદિક તત્વનેવિપે રુચિનું કરવું. એસમકિતને યોગે મધ્યાત્રણ થાય. ॥૧૭૩॥

મૂલ:-શ્યમોદ્ધ અષ્ટવીસા, નારય તિરિ નર સુરાચય ચતુર્કં ॥ ગોર્ય નીયં ડચ્ચં, ચ અંતરાયંતુ પંચવિહં ॥ ૧૭૩ ॥ અર્થ:-એરીતે મોહનીયકર્મની અષ્ટાવીશ ઉત્તર પ્રકૃતિ કહી અને નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય તથા દેવતાના આયુષ્યના જેદ સંબંધી આયુર્કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિ ચાર કહીઠે. ડંચ અને નીચના જેદયકી ગોત્ર કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ બે પ્રકારેજ જાણવી. અને અંતરાય પાંચ પ્રકારેઠે તેજ સૂત્રકાર કહેઠે. ॥૧૭૩॥

મૂલ:-દાઠં નલહે જાહો, ન હોઈ પાપડ ન જોગ પરિ જોગો ॥ નિરડવિય સત્તા હોઈ અંતરાય પ્પજાવેણ ॥ ૧૭૪ ॥ અર્થ:-ઠતિ સામગ્રીએ તથા ઠતા પાત્રને સંયોગે દાન આપી શકે નહી તે દાનાંતરાય જાણવું. ઠતિ વસ્તુએ આપનાર આપતો હોય પણ જેના ઉદયથી પ્રાણીને તે વસ્તુનીપ્રાપ્તિ ન થાય તે જાનાંતરાય જાણવું. જોગની ઠતિ સામગ્રીયે પણ જોગવી શકે નહી તે જોગાંતરાય જાણવું. તેમજ જલી ગૃહણી પ્રમુખ ઉપજોગની સામગ્રી ઠતિએ પણ ઉપજોગવી ન શકે તે ઉપજોગાંતરાય જાણવું. શરીરે ગાઢો નિરોગી પુષ્ટ ઠતો પણ અશક્ત, ટૂણ માત્ર જાંજી ન શકે તે વીર્યંતરાયનો પ્રજાવ જાણવો. ॥૧૭૪॥

હવે નામકર્મની પ્રકૃતિ જેટલે પ્રકારે થાય તે અનુક્રમે દેખાડેઠે. મૂલ:-નામે બાયાલીસા, જેયાણં અહ્વ હોઈ સત્ત્તી ॥ અહ્વા વિદુ તેણડઈ, તિગ અહિય સયં હવડ અહ્વા ॥ ૧૭૫ ॥ અર્થ:-નામકર્મનેવિપે બેતાલીશ ઉત્તરપ્રકૃતિના જેદ અથવા સહસ્ર હોયઠે, અથવા વલી ત્રયાણુ પણ થાયઠે, અથવા એકશોને ત્રણ પણ થાયઠે, તેમાં પ્રથમ બેતાલીશ પ્રકૃતિ કહેઠે. ॥ ૧૭૫ ॥

મૂલ:-પઢમા બાયાલીસા, ગડ જાડ સરીર અંગુંવંગેય ॥ બંધણ સંઘાયણ સંઘયણય સંગાણ નામંચ ॥ ૧૭૬ ॥ અર્થ:-પ્રથમ બેતાલીશ પ્રકૃતિ તે આવીરીતે ગતિ, જાતિ, તત્ત્વ તે, ઔદારિકાદિક, અંગોપાંગ, બંધન, સંઘાતન, સંઘયણ, સંસ્થાન, નામ

મૂલ:-તહ વન્ન ગંધ રસ ફાસ નામ અગુરુ લહુઅંચ બોધવં ॥ ડવઘાય પરા ઘાયા, ણુપુવિક્કસાસ નામંચ ॥ ૧૭૭ ॥ આયાવુંજ્ઞોયવિહાય ગઈ તસથાવરાનિહાણં ચ ॥ બાયર સુદુમં પક્કત્તા પક્કત્તંચ નાયવં ॥ ૧૭૮ ॥ પત્તેયં સાહારણં, થિર મથિર સુજાસુજંચ નાયવં ॥ સૂનગદૂનગનામં, સૂસર તહ દૂસરંચેવ ॥ ૧૭૯ ॥ આએક્કમ ણાઈજ્ઞં, જસકિત્તો નામ અજસ કિત્તીય ॥ નિમ્માણં તિહયરં, જેયાણવિ હુંતિમેને

या ॥ १०० ॥ अर्थ—तेमज वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, अशुरुल्लघु, उपधात, पराधात, आनुपूर्वी, आसोआसनाम, आतप, उपोत, विद्यायोगति, व्रस, थावर, वावर, सूक्ष्म, पर्याप्त, अपर्याप्त, जाणवा प्रत्येक, साधारण, स्थिर, अस्थिर, गुज, अगुज, जाणवुं सुनग, दुर्नगनाम, सुस्वर, दुस्वर, आवेय, अनावेय, यश कीर्तिनाम, अयश कीर्तिनाम, निर्माण अने तीर्थकरनामकर्म, एवेतालीश जेवना नाम कहा ॥ १०० ॥

हृद्ये ए वेतालीश जेवना वली प्रतिजेव थाय ते कहेते—मूल—गइ होइ चउ पयारो, जाईविय पंचहा मुण्येयवा ॥ पंचय दुति सरीरा, अगोवगाइ तिसेव ॥ १०१ ॥ अर्थ—गम्यते एटले जहुं प्राणी ए जे एनेविपे एटला माटे एने गति कहिये ते देवादिकना जेवयकी चार प्रकारे ठे जाति ते एकेंद्रियादिकना जेव यकी पांच प्रकारे जाणवी शरीर ते आचारिक, वैक्रिय, आधारक, तेजस ने कर्मण ए पांच जाणवा अगोपांग ते तेजस तथा कर्मण ए वे शरीरने होता नही, माटे आचारिकादिक अण शरीरनाज होय ठे तेथी अणज जाणवा ॥ १०१ ॥

मूल—उत्संधयथा जाणवु, सगणा धिय हवति ठवेव ॥ वल्लाईण चठकं, अशुरु लहु वथाय परधाय ॥ १०२ ॥ अर्थ—संहनन ते वज्ररूपज नाराच, रूपननाराच, नाराच, अर्धनाराच, कीलिका, अने सेवार्त्तरूप ए अस्थि रचना विशेष जाणवा संस्थान ते समचतुरस्र, त्र्यगोष, सावि, वामन, कुब्ज अने दुंमक एवे नामे ठ होयठे वर्णादिक चार ते आवीरिते वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श अशुरुल्लघु ते जेना उदययकी प्राणीनुं शरीर जारी अने हलवुं पण न थाय तेअशुरु लघु अने उ पधात नाम कर्म तेने कहिए, जेना उदययकी जीव उपधात एटले विनाश पामे ते विनाश पण पोतानान शरीरे करी थाय जेम पढजीनप्रमुख निकले, ते जाणवुं पराधात नाम कर्म ते जेना उदययकी पोतायकी वल्लवत जे होय तेने पण इ निरीक्ष्य होय, कोइ सन्मुख जोइ शके नही, कोइ सामो बोली शके नही ॥ १०२ ॥

मूल—अणुपुष्पी चउजेया, उस्तासं आणवच उक्कोपं ॥ सुहृद्यसुहा विदगगई, तसाय वीसंच निम्माण ॥ १०३ ॥ अर्थ—आनुपूर्वीपण गतिनीपरे चार प्रकारे जाणवी पण एटलुं विशेषते के जीवे जे गतिनु आणुप्य बांध्य होय ते गतिनेवि पे घोरिए बांधि उपजादिकने जेम खेंची लाइ जइए तेम खेंचीने जइ जाय ते चार गति आश्री चार अणुपूर्वी जाणवी. जेना उदययकी जीव आसोआस लेवानी समर्थाइ करी सहित थाय ते अश्वास नाम कर्म जाणवुं जेना उदययकी पोते अतापवत यको पण अनेरा जीवोने ताप उपजावे जेम सूर्यनु मानव

પૃથ્વી કાયિક જીવ તે પોતે શીતલથકા પરને તાપ ઉપજાવે છે, તેની પરે તાપ ઉપજાવે તે આતપ નામ કર્મ જાણવું, જેના ઉદયથકી જીવના અંગ ઉદ્યોતવંત થાય; જેમ દેવતા યતિને ઉત્તરવૈક્રિયે જ્યોતિષિ તથા સ્વજ્ઞા પ્રમુખના શરીર દીપે તે ઉદ્યોત નામ કર્મ જાણવું. શુનને અશુન વિહાયો ગતિ તેમાં શુન વિહાયો ગતિના ઉદય થકી ગજ વૃષ્ણાદિકની પરે જલી ગતિ થાય છે. અને અશુન વિહા યોગતિના ઉદયથકી સ્વર શૂકરાદિકની પરે માઠી ગતિ થાય છે.

ત્રસાદિક વીશ તે ત્રસ દશક તથા સ્થાવર દશક. તેમાં ત્રસનામ કર્મના ઉદયથકી પ્રાણી બે ઇંડિયાદિક જાવ પામે; બાદરના ઉદયથકી જીવ બાદરપણું જ છે. જે પોતપોતાની પર્યાપ્તિ પૂરણ કરે તે પર્યાપ્તિનામ કર્મ, પ્રત્યેક જાવ પ્રાણી પામે તે પ્રત્યેકનામકર્મ, જેના ઉદયથકી દાંત પ્રમુખને સ્થિરપણું થાય તે સ્થિર નામ કર્મ, જેના ઉદયથકી નાનીની ઉપરના અંગને શુનપણું હોય તે શુનનામકર્મ, જેના ઉદયથકી સમસ્ત પ્રાણીને ઇષ્ઠાયા તે સૌજ્ઞાનનામ કર્મ, જેના ઉદયથકી મનોહર સ્વર થાય તે સુસ્વરનામ કર્મ, જેના ઉદયથકી તેનું વચન સમસ્ત લોકને ગ્રાહ્ય થાય તે આદેયનામ કર્મ અને જેના ઉદયથકી યશઃકીર્તિ કરી સહિત થાય તે યશઃનામ કર્મ. એ ત્રસ દશકો કહ્યો. એ થકી વિપરીત સ્થાવર દશક છે. જેના ઉદયથકી જીવ પૃથ્વીાદિકપણુ પામે તે સ્થાવર નામકર્મ, એમ સર્વ દ્વેષોબોલ વિપરીતપણે જાણવા. એટલે સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, સાધારણ, અસ્થિર, અશુન તે નાનીયકી નીચે પાદાદિક, અવયવ, અશુન હોય, દૌર્જાગ્ય તે દુર્જાગ્યના ઉદયથકી જીવ દુર્જાગ્ય થાય, ડુસ્વર, અનાદેય, અયશ તે કોઈનું ઘણું જ નહું કહ્યા થકા પણ યશ મળે નહીં. એ સ્થાવર દશક કહ્યો. નિર્માણ તે સૂત્રધારની પરે આપ આપણા અંગ જે ઠામો ઠામ રહે તે જાણવું. ॥ ૧૮૩ ॥

મૂળ:-તિહયરેણં સહિયા, સત્તછીએ હવંતિ પયડીઉ ॥ સમ્મામીસેહિવિણા, તેવ જ્ઞા સેસ કમ્માણં ॥ ૧૮૪ ॥ અર્થ:-એ પૂર્વોક્ત પ્રકૃતિને તીર્થંકરનામ કર્મ કરી સહિત કરિએ તેવારે નામકર્મની શડસઠ પ્રકૃતિ થાય છે. તથા શેષ સાત કર્મની જે પંચાવન પ્રકૃતિ છે તેમાંથી સમ્યક્ત્વ અને મિશ્ર વિના શેષ કર્મની ત્રેપન પ્રકૃતિ થાય છે. ॥ ૧૮૪ ॥

મૂળ:-એવં વીસુત્તરસય, બંધેપયડીણ હોઈ નાયવં ॥ બંધણ સંઘાયાવિય, સરી રગહણેણ ઇહ ગહિયા ॥ ૧૮૫ ॥ અર્થ:-એમ શડસઠ તથા ત્રેપન મેલબ્યાથકી આઠે કર્મની એકશો ને વીશ પ્રકૃતિ બંધનેવિષે થાય છે તે જાણવી. ઇહાં કોઈ કહેશે કે પ્રથમ જેવારે વેતાલીશ પ્રકૃતિ કહી તેવારે તેમાં બંધન અને સંઘાતન પ્રકૃતિ કહી; અ

ने हमणां सदसतर्माहे ते केम गणता नथी? तेने कहेवे के वधन ने सघातन ते शरीरने प्रदणो इहां जीधावे माटे ए प्रथक् ग्रहण कयावे ॥ १७५ ॥

द्वे व्याणु नेव देखाहेवे मूल—बंधण जेया पंचव, संघाया विय हवति पंचे व ॥ पणवम्रा दोगधा, पंचरस्ता अठ फासाय ॥ १७६ ॥ अर्थ—बंधनना पांच जेव त्यां जे औदारिकादिक पुज्ज वांध्यावे, अने वांधिए ठडए तेने तेजस अने कार्मण साये जेम लाख सश्लेष इष्ट तेनी परे मेलवतुं ते औदारिक बंधन एमज वैक्रिय, आहारक, तेजस अने कार्मणना जेवे करी पांच प्रकारे जाणवु. तेम सघात ते पण पांच प्रकारे थापठे त्यां जेम दताली तृणना समूहने एकठा करेवे तेम जे औदारिकादिक पुज्जने एकठा करेवे ते संघात कदिए ते औदारिकादिक पांच जाणवा, अने वस्त्राके० वर्ण पांच रुद्र, नील, रक्त, पीत, अने श्वेतना जेवे जाणवा घुरनी अने घुरनी ए वे गय जाणवी तिक, कटु, कसायज, आम्ल ने मधुर ए पांच रस जाणवा गुरु, लघु, सुष्ठु, खर, शीत, यम, श्लिग्ध ने रुक्ष, ए आठ स्पर्श जाणवा

मूल—वस सोलस ठवीसा, एया मेलेवि सत्त सचीए ॥ तेणचई होइ तठ, बंध ए जेयाठ पन्नरस ॥ १७७ ॥ अर्थ—बंधन पांच अने सघात पांच ए वस थया तथा सोलसके० सोल ते आवीरीते के वर्णादिक वीश प्रकृतिथकी सामान्यप ये प्रथमनी समसतर्मा वर्ण चतुष्क आवी गणुवे ते, वीशमाथी वर्ण चतुष्क कादा ही नाखिये तेवारे सोल प्रकृति रदेवे, ते पूर्वोक्त पांच वधन ने पांच संघात साये मेलवतां ठवीश थाय ते वली समसत साये मेलवी णकी प्राणुं थाय ठे ॥ १७८ ॥

हवे एकशोने त्रण जेव देखाहेवे बंधनना पन्नर जेव ते आवीरीते थाय ठे मूल—वेठवाहारो रालियाण संगतेय कम्मजुषाण ॥ नवबंधणाणिइयर, इस्तहिया ण तिन्नि तेसिष ॥ १७९ ॥ अर्थ—वैक्रिय, आहारक ने औदारिक एना संगके० पोत पोताना त्रण ते आवीरीते, वैक्रिय वैक्रिय बंधन, आहारक आहारक बंधन, औदारिक औदारिक बंधन, ए त्रण थया तथा तेजस ने कार्मणे युक्त ते आवीरीते वैक्रिय तेजस बंधन, वैक्रिय कार्मण बंधन, आहारक तेजस बंधन आहारक कार्मण बंधन, औदारिक तेजस बंधन, ने औदारिक कार्मण बंधन ए सर्व मली नव बंधन थया अने इतर ते तेजस कार्मणरूप, ए वे सहित त्रण थाय, ते आवीरीते, वैक्रिय तेजस कार्मण बंधनरूप, आहारक तेजस कार्मण बंधन, औदारिक तेजस कार्मण बंधन ए चार थया तिन्नि तेसिके० वली तेजस ने कार्मणना त्रण ते आवीरी ते, तेजस तेजस बंधन, तेजस कार्मणबंधन, कार्मण कार्मण बंधन ए पन्नर थया

મૂલ:-સવેદિં વિ ઠવેદિં, તિગચ્છદિય સયંતુ હોઈ નામસ્ત ॥ ૬૪ ॥ ઉત્તરપચડીણં, કમ્મઠગ અઠવન્નસયં ॥ ૬૫ ॥ અર્થ:-એમ સર્વ એ પન્નર વંધન તે પૂર્વોક્ત પંચક રહિત કરી મેલવિયે તેવારે એકશોને ત્રણ નામ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ થાયઠે, એમ ઉત્તર પ્રકૃતિ સર્વ અઠગકે ૦ આઠેકર્મની મલી એકશોને અઠાવન્ન થાયઠે. ઇતિ પંચવિંશતિ ગાયાર્થે.

અવતરણ:-વંધ ઉદય ઉદીરણા સત્તાણંકિપિસરૂવંતિ એટલે કર્મના વંધ ઉદય ઉદીરણા અને સત્તાનું કિંચિત્ સ્વરૂપ કહેવાનું વગેરે સત્તરમું ઘાર કહેઠે. મૂલ:-સત્તઠગેગ વંધા, સત્તુદયા અઠસત્તચ્ચારિ ॥ સત્તઠઠ પંચ ડુગં, ઉદીરણા ઠાણ સંખેયં ॥ ૬૬ ॥ અર્થ:-પેહેલો સાત, આઠ, ઠ અને એક એ ચાર સ્થાનક વંધનેવિપે હોય, સત્તા અને ઉદયનેવિપે, આઠ, સાત અને ચાર એ ત્રણ સ્થાનક હોય. તથા સાત, આઠ, ઠ, પાંચ અને વે ઉદીરણાનેવિપે હોય. એ સ્થાનકની સંખ્યા કહી. ॥ ૬૬ ॥

મૂલ:-વંધેઠ સત્તણાઠગ, ઠવિહ મોહાઠ ડગવિહંસાયં ॥ સંતોદાસુ અઠઠ, સત્ત અમોહા ચઠ અઘાઈ ॥ ૬૭ ॥ અર્થ:-વંધ તે જીવ આઠકર્મનું કરે, અને જે વારે સાત કર્મનું વંધ કરે, તેવારે આયુ વરજીને કરે, જેવારે ઠ કર્મનું વંધ કરે તેવારે મોહનીય તથા આયુ એ વે વરજીને શેષ ઠનું વંધ કરે. જેવારે એકનું વંધ કરે તેવારે એક સાતાવેદનીયનુંજ વંધ કરે. એવં વંધસ્થાનની સંખ્યા કહી. હવે સંતોદાસુકે ૦ સત્તા અને ઉદયનેવિપે કહિએ ઠેએ. ત્યાં સત્તાયે અને ઉદયે આઠ કર્મ હોય. અને મોહનીયરહિત સાત હોય. અને ચાર ઘનઘાતિકર્મે રહિત હોય તેવારે શેષ ચાર સત્તા અને ઉદયે થાય. ॥ ૬૭ ॥

હવે ઉદીરણાના સ્થાનકનું સ્વરૂપ કહેઠે. મૂલ:-અઠઠુદીરિસત્તઠ, અણાઠઠ વિહ મવેયણિયઘાઠ ॥ પણ અવિયણ મોહાઠગ અકસાઈ નામ ગોત્તડુગં ॥ ૬૮ ॥ અર્થ:-મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાથી માંમીને પ્રમત્તગુણઠાણાસુધી જીવ નિરંતરપણે આઠકર્મની ઉદીરણા કરે, અને કેવલ જે જવસંવંધી આયુષ્ય અનુજવેઠે તે જેવારે આવલિકાવિશેષ થાય તેવારે આયુષ્યને આવલિકા પ્રવિષ્ટપણાયે કરીને ઉદીરણાનો અજાવ. તેથી સાત કર્મનું ઉદીરક હોય. વળી સમ્યક્ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાન કે પ્રવર્તમાન થકો સદા આઠ કર્મનું ઉદીરક હોય; જે કારણ માટે આવલિકા વિશેષ આયુષ્યઠતે મિશ્રગુણ ઠાણાનો અસંજવ ઠે, તે આવીરીતે અંતરમુદૂર્ત અવશેષ આયુષ્યે મિશ્ર ગુણઠાણાથી પડ્યો થકો જીવ સમ્યક્ત્વે અથવા મિથ્યાત્વે જાય માટે; તથા અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિ વાદર એ ગુણઠાણાનેવિપે વેદનીય અને આયુષ્ય વરજી શેષ ઠ કર્મનું ઉદીરક થાય. વેદનીય ને આયુષ્યનેવિપે

अति विष्टु ६ अथ्यवसायपणे करी खदीरणायोग्य अथ्यवसाय स्थानकनो अनाव ठे, पण सूक्ष्म सपरायगुणताणे ज्यालगे मोहनीय आवल्लिकाविशेष नथाय त्यां लगे आवल्लिकाविशेष मोहनीयने खदीरणांना अनावथकी ठ कर्मनुं खदीरक थाय

अने उपशांत मोहे वेदनीय, मोहनीय तथा आयु वर्जो पांचनुं खदीरक, त्यां वेदनीयने आयुपातुं कारण प्रथम कसु, अने मोहनीयना खद्यना अनावथकी खदरे नही, तथा अकराह क्षीणमोह बारमे गुणताणे ज्यासुधी क्षानावरण दर्शनावरण अंतराय आवल्लिका प्रविष्ट न होय, त्यालगी पांचनुं खदीरक, अने ते जेवारे प्रणे आवल्लिका प्रविष्ट थाय तेवारे तेनी खदीरणांना अनावथकी नाम अने गोत्र ज कृष्ण वे कर्मनुज खदीरणद्वार होय त्यां कारण ए ठे के घातीयां चारकर्ममूलयी क्षीण थयां, तेहनी खदीरणा रही नथी, अने वेदनीयने आयुपाती पण खदीरणा न थाय, त्यां कारण पूर्वोक्त जाणवुं अने अयोगीगुणताणे योगना अनावथकी खदीरणा न करे अज्ञाणि अणुवीरगोत्रयव इति वचनात ॥ १९१ ॥

इवे सामान्यपणे वंषादिकनेविषे प्रकृतिनी संख्या कढेवे. मूलः—वैवेवि सुत रसेयं, सयवावीसतु होइ खद्यंमि ॥ खदीरणाए एव, अथ्यजल सयंतु सत्तमि ॥ १९२ ॥ अर्थ—नवा कर्मनुं म्रदण ते वध, तेने सामान्यपणे एकशोने वीश प्रकृतिनो वं धठे. विपाकेकरी कर्मना पुञ्जलनु वेवडुंवे ज्यां, तेने खद्य कडिए त्यां एकशोवीश कर्म प्रकृति खद्यावल्लिकाये थाय अणपास्या कर्मने खद्यावल्लिकानेविषे आणवो ते खदीरणा त्यापण एमज एकशोने चावीश कर्मप्रकृतिनी खदीरणा थाय सत्ता तेने कडिए जे ठतानो नाव ते सत्ता कर्मनी स्थिति पोतेज जाणवी ते एकशोने अन्नवन, तेमां पंदर वधनवे तेमांथी दशवधन जुवां काडीए, शेप पांच वधन राखिए तेवारे एक शोने अमृतालीश प्रकृति सत्ताए जाणवी. एनो यंत्र देखावेठे इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥

ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ५	वेदनी १	मोहनी १६	आयु ४	नाम ६४	गोत्र १	अंतराय ५	बंधनेविषे १५०
ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ५	वेदनी १	मोहनी १६	आयु ४	नाम ६४	गोत्र १	अंतराय ५	खद्य अने खदीरणाए १२४
ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ५	वेदनी १	मोहनी १६	आयु ४	नाम ६४	गोत्र १	अंतराय ५	सत्तानेविषे १४०

अवतरणः—कम्मविई सावाहति एटले कर्मनो अवाधाकाल तेणेकरी सहित कर्मनी स्थितिनुं वशेने अठारमुं ढार कहेवे. मूलः—मोहे कोडाकोडी, सत्तरी वी सं नामगोयाणं ॥ तीसयराण चउएहं, तेत्तीस यराईं आउस्त ॥ १९४ ॥ अर्थः—मोहनीयकर्मनी स्थिति सितेर कोडाकोडी सागरोपमनी तथा नाम अने गोत्रनी वीश कोडाकोडी; अने इतरके० बीजा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेद नीय अने अंतराय ए चार कर्मनी प्रत्येके त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति जाणवी. अने आयुकर्मनी तेत्तीश सागरोपमस्थिति जाणवी. ॥ १९४ ॥

मूलः—एसा उक्कोस विई, इयरा वेयणिय बारसमुहुत्ता ॥ अछ्छनाम गोत्ते सुसेस ए सुमुहुत्तंतो ॥ १९५ ॥ अर्थः—ए आठकर्मनी उत्कृष्ट स्थिति कही. अने इयराके० इतर ते जघन्य स्थिति तो वेदनीय कर्मनी बार मुहूर्त्त, अने नाम तथा गोत्रकर्मनी आठ आठ मुहूर्त्त. शेष ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनी, आयु ने अंतराय ए पांचकर्मनी जघन्यस्थिति एक एक अंतरमुहूर्त्तनी जाणवी. ॥ १९५ ॥

मूलः—जस्स जइ कोडिकोडीउ तस्स तेत्तिय सयाणि वरसाणि ॥ दोइ अवाधाका लो, आउंमि पुणो जवति जागो ॥ १९६ ॥ अर्थः—जे कर्मनी जेटली कोडाकोडी स्थिति तेने तेटला वर्षना शैकडा अवाधाकाल होय, अने आयुकर्मनो अवाधाकाल जवनो त्रीजो जाग होय. केमके आयुष्यनो बंध वर्तमान आयुपाने त्रीजे जागे थाय. यहुक्तं ॥ सोवक्कमाउ आपुण, सेसति जागे हवा नवमजागे ॥ सत्तावीसे मेवा, अंत मुहुत्तंति मेवावि ॥ १९६ ॥ इति गाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—वायालीसाउ पुन्नपयडीउंति एटले वेंतालीश पुण्यप्रकृतिनुं वशो ने अयोगणीशमुं ढार वखाणेवे. मूलः—सायं उच्चागोयं, नरतिरि देवाउ नाम एयाउं ॥ मणुअडुगं देवडुगं, पंचिंदिय जाइ तणुपणं ॥ १९७ ॥ सातावेदनीय, उच्चैर्गोत्र, म नुप्यायु, तिर्यंचायु, अने देवायु, हवे एमां नाम कर्मनी जेटली प्रकृति ठे ते कहेवे. मनुष्यगति, मनुष्यानुरुपूर्वी, देवगति, देवानुपूर्वी, पंचेंडियजाति, औदारिक वैक्रि य, आहारक, तेजस ने कार्मेण ए पांच शरीर जाणवां. ॥ १९७ ॥

मूलः—अंगोवंगतिगंपिय, संघयणं वज्जरिसहनारायं ॥ पढमंचिय संठाणं, वज्जाइ चउक्क सुपसहं ॥ १९८ ॥ अर्थः—आयना त्रण शरीरना अंगोपांग, वज्र रूपजनाराच संघयण, समचतुरस्र संस्थान, सुप्रशस्त के० जलो वर्षा, गंध, रस ने स्पर्श. ॥ १९८ ॥

मूलः—अगुरुजहु पराघायं, उस्तासं आयवंच उज्जोयं ॥ सुपसह्वा विहगई, तस्ताइ दसगंच निम्माणं ॥ १९९ ॥ अर्थः—अगुरुजघु, पराघात, श्वासोश्वास,

आतप, घद्योत, सुप्रशस्त, अष्टविद्यायोगति, प्रसदशक, ते आवीरीते प्रस, वावर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर, अष्टन, अष्टनग, सुस्वर, आदेय, ने यश ए प्रसदशक अने निर्माण

मूल—तिष्ठपरेण सद्विद्या, पुत्रपुण्यहीन दुति धायाला ॥ सिवतिरि कदक्षिपाण, सयावि सप्ताण मेयात ॥ ३०० ॥ अर्थ—तीर्थकरनाम कर्म संहित वेतालीश पुण्य प्रकृति होयते ते मोक्ष लक्ष्मीए जेने सन्मुख जोयुंते एवा प्राणी तेने ए सदा पायते

अवतरण—बासीर्ष पाव पयडिउंति एटले व्यासी पाप प्रकृतिनु वशोने वीशसुं द्वार कहेते मूल—नाणतराय दसग, दसण नवमोह पयड ठवीता ॥ अस्सार्यनिर पातं, नीयागोपण अद्वयाला ॥ ३०१ ॥ अर्थ—मतिज्ञानावरण, श्रुतज्ञानावरण,

अवधिज्ञानावरण, मनपर्यवज्ञानावरण, केवलज्ञानावरण, दानांतराय, ज्ञानांतराय, जोगांतराय, उपजोगांतराय, बीर्यांतराय, तथा चार दर्शन ने पांच निष्कामली नवप्रकारे दर्शनावरण कर्म तथा सम्यक्त्वने मिश्रटाली शेष ठवीश प्रकृति, मोह नीयनी असातावेदनीय, नरकायु, ने नीचिगोंप्रेकरी संहित अद्वतालीश नेद थया

मूल—नरयङ्ग तिरियङ्ग, जाह चठकंच पंच संधयणा ॥ संगणा विय पंचठ वज्राड चठक मपसठ ॥ ३०२ ॥ अर्थ—नरकगति, नरकानुपूर्वी, तिर्यचगति, तिर्यचातुपूर्वी, एकंदियजाति, वेदियजाति, त्रैदियजाति, चठरंदियजाति, रूपन नारावादिक पांच संधयण, न्यग्रोधादिक पांच संस्थान, अग्रशस्त वर्णादिक चार

मूल—उपघाय कुविद्यगर्ह, थावर दसगेण दुंति चठतीता ॥ सहाठ मिजियात, वासीर्ष पावपयनीत ॥ ३०३ ॥ उपघातनाम, अष्टविद्यायोगति, थावर दशक कहे ते, थावर, सुखा, अपर्याप्त, साधारण, अघिर, अष्टन, दानाग्य, ड स्वर, अनादेय अने अयश ए दश मेजविए तेवारे नरकदिकाविचकी मांढी इहां सुधी चोत्रीश पायते अने अद्वतालीश प्रथमनी सर्व मेलवतां व्यासी पाप प्रकृति पायते इतिगाथाप्रयार्थः

अवतरण—जाव ठकंच पडिजेय एटले प्रतिनेदे करी संहित ठ जावतुं बडोने एकवीशसुं द्वार कहेते मूल—नावाठ शोयसमिय, स्वय स्वठवसम उदय परिणा मा ॥ इनवज्जिरिगवीता, तिगजेया सध्विवारंथ ॥ ३०४ ॥ अर्थ—विशिष्टहेतुयकी स्वचाययकी अथवा प्राणीने ते ते स्वरूपे होय ते जाव परिणामनु विशेष जाणवु अथवा ए उपशमादिक पर्याये जे होय ते जाव जाणवो इहां च कष्ट अवधारणने अर्थे, ते, त्यां पहेलो नरम ठम अग्निनीपरे जे अवस्था प्रवेगे होय पण उदयनो अजाव एयो उपशम ते मोहनीयनोज थाय पण शेष कर्मने उपशम न थाय ते कारणे मोहनीयने उपशमे ययो ते उपशमिकजाव जाणवो बीजो मोहनीयना द

यथकी यथो ते ह्यायिक जाव. त्रीजो केटलाक कर्मनो ह्य अने केटलाकनो उपशम तेणे करी यथो ते ह्यायोपशमिकजाव. चोथो आठ कर्मने पोताना उदयनेविपे पहुँचोते तेनो पोताना स्वरूपे करी अनुजववो ते उदय; तेणेकरी निपन्यो ते उदयिकजाव जाणवो. पांचमो परिणमवुं ते कोइकरीते प्रथमनी अवस्थाने मूकी आगली अवस्थानेविपे जावुं ते परिणाम तेने विपे जे निपन्यो ते परिणामिक जाव जाणवो. ठछो सम्यक्प्रकारे करी निपतन के० एकवो मजवो ज्यांते ते सन्निपात, घणा जाव एकठा मज्याठतां ए ठछो जाव निष्पन्न थायते. एमां पांच जावना अनुक्रमे वे, नव, अठार, एकवीश ने त्रण ए जेद जाणवा; अने ए सर्व जाव एकठा मजवायकी ठछो सन्निपातजाव केहेवाचने. ॥ ३०४ ॥

उपशमिकना वे जेद अने ह्यायिकना नवविद कहेते. मूलः—सम्मचरणाणि पढमे, दंसणनाणाइ दाण लाजाव ॥उपजोग जोग वीरिय, सम्मचरिणाणि य विईए ॥३०५॥ अर्थः—दर्शन सत्तकना उपशमयकी सम्यक्त्व थाय अने चारित्र मोहनीयने उपशमे चारित्र थायते. ए वे जेद पढमेके पढेलो उपशमिकजावनेविपे थायते. तथा दंसण नाण ए सूत्र ते सूचकमात्र तेथी दर्शननाण शब्दे केवल दर्शन ने केवल ज्ञान लेवुं तथा दानादिक पांच प्रकारनी लब्धी ते पंचविध अंतरायना ह्यथकी थायते. एम ह्यायिकसम्यक्त्व पण सत्तकना ह्यथी थायते, एम ह्यायिकचारित्र ते पण चारित्रमोहनीयना ह्यथकी थायते. एनव बोल बीजे ह्यायिक जावे थायते.

हवे ह्यायोपशमिकना अठार जेद कहेते. मूलः—चउनाणा नाणतिगं, दंसणतिगं पंचदाण लक्ष्ठी ॥ सम्मत्तं चारित्तं, च संजमा संजमो तइए ॥३०६॥ अर्थः—मल्यादि चार ज्ञान तथा मल्यादिक त्रण अज्ञान, दर्शनत्रिक ते चहुदर्शन, अचहुदर्शन ने अवधिदर्शन लक्षण जाणवुं. तथा दान, लान, जोग. उपजोग ने वीर्य ए पांच लब्धी; इहां ए विशेषते के ह्यायिकजावनेविपे कोइ कहेजे के दानादिक पांच लब्धि पूर्वह्यायिक जावे कही. तो इहां वली ह्यायोपशमिक जावे केहेता थका विरोध उ पजेते. त्यां ए उत्तर जे; दानादिक लब्धी वे प्रकारे ते; अंतराय कर्मना ह्यथवाथी ह्यायिकलब्धी केवलीने थाय. तथा ह्यायोपशम लब्धि जे कही ते उदयस्थने थायते. ए पन्नर थया अने सोलमुं सम्यक्त्व पण सत्तकने ह्यायोपशमे थायते. अने सत्तरमुं ह्यायोपशमे धुरला चारित्र सामायिकादिकचार थायते; तेमज अठारमुं संयमासंयम रूप देशविरतिचारित्र ते अप्रत्याख्यानावरण कषाय मोहनीयने ह्यायोपशमे थाय. ए अठारजेद त्रीजा ह्यायोपशमिक जावना थया. ॥३०६॥

हवे उदयिक जावना एकवीश जेव कहेवे मूल-चठगइ चठकसाया, लिंगति
अ सेतठक मन्नाण ॥ मिष्ठम सिद्ध, असंजमो तह चठमि ॥२०॥ अर्थ -
गतिप्रमुख सर्व चोथे उदयिक जावे थायठे त्यां गतिचार ते नामकर्मना उदयिकी
जीवने होय अने चार कपाय ते कपायमोहनीयना उदयिकी थाय, लिंग व्रण पण
मोहनीयना उदयिकी संजवे, अने जेइया ठ ते जे कहेइ के योगपरिणाम ते जेइया
तेने मते तो योग व्रणुं उपजावनार जे कर्म तेना उदयिकी जेइया समजवी. अने
जे कहेइ के कर्म निष्पद जेइयाठे तेने अनिप्राये तो आठकर्मना उदयिकी जे
इया समजवी जेम संसारीने अति-इपणु ते आठ कर्मना उदयिकी होयठे. एक
वज्जी कपायनो निष्पद ते जेइयाठे एम कहे ठे, तेना अनिप्राये तो कपाय मोहनी
यना उदयिकी थायठे ए सत्तर यया अने अठारमुं अज्ञान, ओगणीशुं मिथ्यात्व
वीशमु अति-इपणु अने एकवीशमु अविरति असंयमपणु तेमां अज्ञान ते विप
रीत बोधरूप जे मति अज्ञानादिक व्रण ते ज्ञानावरण मिथ्यात्व मोहनीयना
उदयिकी थाय अने प्रथम जे अज्ञानादिक कपायोपशमिक जावे कह्यो इतो ते
वस्तुना अवबोध मात्रनी अपेक्षाये समस्त वस्तुमुं जाणपणुं विपरीत जावे तथा
अविपरीत जावे ते ज्ञानावरणी कर्मने कपायोपशमेज थाय अने जेने समस्तपणे
विपर्यस्त जहण अज्ञानपणु होय ते ज्ञानावरण अने ते मिथ्यात्व मोहनीय
कर्मनाज उदयिकी संजवे एटला माटे अज्ञाननेविषे कपायोपशमिक अने उदयि
क ए धने जाव संजवे ठे, तेमां विरोध न जाणवो मिथ्यात्व मोहनीयना उदयिकी
अति-इत्वपणुं, अने आठकर्मना उदयिकी असंयम, अविरतिपणु, ते अग्र
स्याप्मानावरण कपायना उदयिकी थाय, एटला बोधना उपजहणथकी निडा
पांच अशातावेदनीय हास्य रति अरति प्रमुख अनेरा पण पोतपोताना कर्मने उ
दयिक जावे चोथा जावनेविषे संजवता जाणवा ॥ २०॥

हवे पारिणामिक जावना व्रण जेव कहेवे मूल-पंचमगमिय जावे, जीवो
नव्वत्त नव्वया घेव ॥ पंचमगमि जावाण, जेया एमेव तेवव्वा ॥२०॥ अर्थ -पांचमा
जावनेविषे जीवत्वपणु अनादि पारिणामिक जावेठे एमज बीज अजव्यत्वपणु
अने त्रीजु जव्यत्वपणु पण अनादि पारिणामिक जावे ठे एनां उपजहणथकी घृत
गोल सालिप्रमुख ने तेमज मबिरादिकने नव पुराणादिक अवस्थानाविशेष, तेमज
वर्षधर, पर्वत, जवन, विमान, कुट, रत्नप्रजादिकना पुज्जलुं विघटवु नवा पुज्जलुं
जागवु इत्यादिक सर्व तथा वज्जी गंधर्व नगर, हसितहसता सरस्वो देखाय चट्का

પાત કપિકે૦ વાનર, ગાજ, ધૂંહરિ, ડિગ્દાહ, વીજલી ચંદ્રમાને સૂર્યને ફરતું કુમાલું
 દેખાય. ગ્રહણે ઇંધનુષ્ય થાય. તે સર્વ સાદિ પારિણામિકનાવે છે અને લોકઅલોકની
 સ્થિતિ ધર્માસ્તિકાયાદિક એ સર્વઅનાદિ પારિણામિકનાવે જાણવા. એરીતે પંચાદ્યવિ
 કે૦ પાંચે જાવના વે, નવ, અઠાર, એકવીશ ને ત્રણ મલ્યાથી ત્રેપન જેદ હોયઠે.

હવે ઠઠો સાંનિપાતિક જાવ તે પ્રથમ પાંચ જાવ કહ્યા તેને જેવારે વેને સંયો
 ગે, ત્રણને સંયોગે, ચારને સંયોગે ઇત્યાદિક આગમોક પ્રકારે કરી પાંચ પ્રકારના
 જે જાવ તે મલ્યા ઠતાં ઠવીશ જેદ થાયઠે. તે આવીરીતે:—દ્વિકસંયોગે દશજંગ, ત્રિ
 કસંયોગે દશ, ચતુ:સંયોગે પાંચ અને પંચસંયોગે એક મલી ઠવીશજંગ થાય. તેમાં
 દ્વિકસંયોગે દશ થાય તેનીરીત કહેઠે. એક ઉદયિક ને ઉપશમિક, બીજો ઉદ
 યિક ને હ્રાયિક. ત્રીજો ઉદયિક ને હ્રાયોપશમિક, ચોથો ઉદયિક ને પારિણામિક,
 પાંચમો ઉપશમિક ને હ્રાયિક, ઠઠો ઉપશમિક ને હ્રાયોપશમિક, સાતમો ઉપશ
 મિક ને પારિણામિક, આઠમો હ્રાયિક ને હ્રાયોપશમિક, નવમો હ્રાયિક ને પારિ
 ણામિક, દશમો હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. હવે ત્રિકસંયોગે દશ જંગ કહે
 ઠે. એક ઉદયિક, ઉપશમિક ને હ્રાયિક, બીજો ઉદયિક, ઉપશમિક ને હ્રાયોપશ
 મિક, ત્રીજો ઉદયિક, ઉપશમિક ને પારિણામિક, ચોથો ઉદયિક, હ્રાયિક ને હ્રા
 યોપશમિક, પાંચમો ઉદયિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, ઠઠો ઉદયિક, હ્રાયોપશમિ
 ક ને પારિણામિક, સાતમો ઉપશમિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, આઠમો ઉદયિ
 ક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, નવમો ઉપશમિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક.
 દશમો હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. હવે ચતુ:સંયોગે પાંચ જંગ કહે
 ઠે. એક ઉદયિક, ઉપશમિક, હ્રાયિક ને હ્રાયોપશમિક. બીજો ઉદયિક, ઉપ
 શમિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક. ત્રીજો ઉદયિક, ઉપશમિક, હ્રાયોપશમિક ને
 પારિણામિક. ચોથો ઉદયિક, હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. પાંચમો ઉ
 પશમિક, હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિકને પારિણામિક. એ સર્વ મલી પચીશ જંગ થયા.
 ઠવીશમો પંચકસંયોગે એક જંગ થાય તે સુપ્રસિદ્ધઃ; એ ઠવીશ તો જંગની રચના
 માત્રે દેખાડ્યા, પરંતુ જે સંજવી જાંગા એમાં પરમાર્થિક ઠ ઠે તે આવીરીતે:—એક દ્વિ
 ક સંયોગે, બે ત્રીક સંયોગે, બે ચતુષ્ક સંયોગે, એક પંચસંયોગે. એના પ્રકારાંતરે
 પન્નર જંગ થાયઠે તે સૂત્રનો કરનાર દેખાડેઠે. ॥૩૦૬॥

મૂલ:—ઉદયય સ્વાવસમિથ, પરિણામેહિ ચરો ગઈ ચઠ્ઠે ॥ સ્વયં જુએહિં ચ
 ઊરો, તેદનાવે ડવસમજુએહિં ॥ ૩૦૭ ॥ એકેકો ડવસમસિદ્ધિ, સિદ્ધકેવલ સુએવમ

विरुद्धा ॥ पञ्जरस सन्निवाह्य, जोयावीसअसंजविणो ॥ ११० ॥ अर्थ - उदयिक
 क्षायोपशमिक ने पारिणामिक ए त्रणे जागे निपम्यो जे सानिपातिक ते गतिना
 जेदयकी चिंतवतो चार प्रकारे थाय ते आवीरीते - तेमां उदयिकादिक त्रण जेद
 ते प्रथम तो नरकगति साये देखादेठे नारकीनी गतिनेविषे योजना करवी ते आ
 म, उदयिक नारकीपणु क्षायोपशमिक इडियादिकजाणवुं अने पारिणामिक ते
 जीवत्वादिक एम शेष त्रण गतिनेविषे पण योजना करवी. दुवे खड्य छुएहिं ए
 टळे एज उदयिकादिक क्षायिके सदित सानिपातक जेद जे थायठे तेपण गतिना
 जेदयकी चार प्रकारे बोलिये ते आवीरीते - उदयिकीतो नारकगति ठे तथा क्षायि
 क सम्यक्त्वठे, अने क्षायोपशमिके इडियादिकठे, तथा पारिणामिक जावे जीवत्वादिक
 ठे, एम वली शेष त्रण गतिनेविषे जावना करवी प्रकारांतरे घली चतुष्कसंयोगे
 चार जेद कहेठे तदभाव इति, एक क्षायिकने अजावे उपशमनावयुक्त उदयिक
 नो सानिपातक चतुष्कसंयोगे एम अनिलापठे उदयिक, उपशमिक, क्षायोपशमि
 क पारिणामिक ए पण पबेलानी परे गतिना जेदयकी चार प्रकारे जाववु, नवरं
 एटवुं विशेष जे उपशमिक ते सम्यक्त्व जाणवुं दुवे जे एक सख्याये सानिपाति
 क जेद उपजे उपशमश्रेणी सिद्धकेवलीनेविषे अविरुद्ध होय ते देखादेठे एक उ
 दयिक, बीजो उपशमिक, त्रीजो क्षायिक, चोथो क्षायोपशमिक, पांचमो पारिणा
 मिक एने संयोगे निपम्यो एक-जेद जे कोइ क्षायिक सम्यक्दृष्टितो उपशमश्रेणी
 पहिवजे तेने उदयिक मनुष्यपणु, अने उपशमिक चारित्र, तथा क्षायिक सम्यक्त्व
 वली क्षायोपशमिक इडियादिक जाणवा, अने पारिणामिकजावे जीवत्वपणु जाणवु
 अने सिद्धनेविषे द्विकसंयोगलक्षण एक जेद सानिपातिक होय ते आवीरीते -
 क्षायिक ने पारिणामिक तेमां क्षायिकजावे सम्यक्त्व अने केवल ज्ञानादिकजाणवा,
 तथा पारिणामिक जावे जीवत्वादिकजाणवुं, तथा केवलीने एक त्रिकसंयोगलक्षण सानि
 पातिक जेद होय ते आवीरीते - उदयिक क्षायिक ने पारिणामिक, त्यां उदयिके मनु
 ष्यत्वादिक जाणवुं, अने क्षायिके केवलज्ञानादिक जाणवुं, पारिणामिके जीवत्व न
 व्यत्वपणुठे एम गति प्रमुखनेविषे ठ संयोगनी चित्ताने प्रकारे अविरोध मांदोमोदे वि
 रोधने अजावे पञ्जर सानिपातिक जेद उक्तनावना विकल्प थाय अने बाकीना वी
 श जंग ते असंजवी संयोग मात्रे होय, परंतु जीवनेविषे ते क्षपारे पण पामिये नही
 दुवे एन ठ जंग, जे जे जीवनेविषे संजवे ते सूत्रकार कहेठे मूल - दुगजो
 गो सिद्धाण, केवलि संसारियाण तिगजोगा ॥ चतुजोगल्लुअं चठसुवि, गर्हसुमणुआ

ए पणजोगो ॥ ३११ ॥ अर्थः—द्विकसंयोगे दश जंग थायठे, तेमां ह्यायि क पारिणामिक ए वे जावे निपन्यो जे नवमो द्विकसंयोग ते सिद्धनेविषे संजवे ठे. शेष नव संयोग प्ररूपणा मात्रेज ठे. अनेरा जीवोने उदधिकी ते गति जाण वी, अने ह्यायोपशमिक इंडिय जाणवा, तथा पारिणामिक जावे जीवितव्य जाणवुं, एवा त्रण जाव जयन्यथी पण थाय. केवलिके० केवलीने अने संसारी जीवोने त्रिकयोग, त्यां दश त्रिकयोगमांहे केवलीने उदयिक ह्यायिक ने पारिणामिक एवा त्रण जावे निपन्यो, पांचमो जंग संजवेठे. अने उपशमिक ते मोहनीय आश्रितपणाये करी नेठे माटे मोहनीयनो जेने ह्य थयोठे; एवा केवलीने ते संजवे नहीं. एम ह्यायोपशमिक पण इंडियादि आश्रितपणाये करीने अनेइयने थाय नही. संसारी चतुर्गतिक जीवोने उदयिक, ह्यायोपशमिक ने पारिणामिक ए त्रण जावथी निपन्यो ठोनाव त्रिकसंयोगी नांगो लाजे, शेष आठ ते प्ररूपणा मात्र क्यांयपण संजवे नहीं.

हवे चतुष्कसंयोगे निपन्या जे पांच जंग तेमांना वे जंग चार गतिनेविषे संजवे ते आवीरीते.—उपशमिक, सम्यक्दृष्टिने उदयिक, उपशमिक ह्यायोपशमिक ने पारिणामिक ए चार जावे निपन्यो त्रीजो नांगो होय, अने ह्यायिक सम्यक्दृष्टिने उदयिक ह्यायिक ह्यायोपशमिक ने पारिणामिक एवो चौथो जंग संजवेठे, ते चारे गतिनेविषे पामिए अने मणुआणके० मनुष्यने पूर्वोक्त पंचकयोगे निपन्यो जंगो संजवेठे, पणते जे ह्यायिक सम्यक्दृष्टि ठतो उपशमश्रेणी पडिवजे, तेनेज होय. परंतु अनेराने संजवे नहीं. एटले ए जीव आश्री सर्व जाव कहा. ॥ ३११ ॥

हवे कयाकर्म करी कयोजाव संजवे? ते कहेठे. मूलः—मोहस्तेवोवसमो, खा उवसमो च एहगार्णं ॥ उदयस्कयपरिणामा, अहहविहुंति कम्माणं ॥ ३१२ ॥ अर्थः—आतकर्ममांहे विपाके अने प्रदेशे मोहनीयने उपशम थाय; परंतु शेष कर्मने नथाय. इहां सर्व उपशमनी विवक्षा करिए परंतु देशथकी उपशम लेवुं नहीं. ते सर्व कर्मने संजवे अने उदयावलिकाये प्रविष्ट अंशने ह्ये अनुदयावलिकाये प्रविष्ट तेहने उपशमे, विपाकोदयने रुंधवाथकी निपन्यो ते ह्यायोपशमिक. ते चउहके० चार ज्ञानावरणादिक घातिकर्मने थाय, परंतु शेषकर्मने ह्यायोपशमिक नथाय. वली ए चारमां पण केवलज्ञानावरण केवलदर्शनावरण तेणेकरी रहितने ज ते वेहुने विपाकोदयने रुंधवाथकी ह्यायोपशमनो असंजव ठे.

हवे उदय स्कय परिणामा एटले उदयिक, ह्यायिकने पारिणामिक ए त्रण जाव ते आठ कर्मने संजवे. त्यां उदयते विपाके अनुजववुं, ए समस्त कर्मोनो सर्वजीवोने संसार

मां देखायते, क्षय ते अत्यत उच्चैः, ते मोहनीयने सूक्ष्म सपराय गुणगणाना
चरम समये अने शेष प्रण घातियाकर्मोना क्षय, ते क्षीण कपाय बारमा गुण
गणाना चरमसमयनेविषे होय, अने अघातिकर्मोना क्षय चवदमा अयोगी
केवली गुणगणाना चरमसमयनेविषे सजवे

तेम परिणमवु ते परिणाम, जीवना प्रवेश साथे एकतुं थवुं, अथवा तेवा तेवा
दृष्य, क्षेत्र, कालना अध्यवसायनी अपेक्षाए तेम तेम सक्रमणादिक रूपपणे जे
परिणमवु ते परिणाम इहां ए तात्पर्यते के मोहनीयने, उपशमिक, क्षायिक, क्षा
योपशमिक, उदयिक ने पारिणामिक ए पांच नाव सजवे अने ज्ञानावरण, दर्श
नावरण, अतराय, ने आधु एनेविषे क्षायिक उदयिक ने पारिणामिक ए प्रण नाव
सजवेते ॥ ३१२ ॥

इवे गुणगणानेविषे पांच नाव कहेते मूल-सम्माइ चवसु तिग चव, नावा
चव पणुवसामयुवसंते ॥ चवखीणापुवेतिस्त्रि सेस गुणगणनेगजिए ॥ ३१३ ॥
अर्थ:-अविरतिसम्यक्दृष्टि, वेशविरति, प्रमत्त ने अप्रमत्त लक्षण, चार गुणगणा
नेविषे प्रण अथवा चार नाव जाजे त्या क्षायोपशमसम्यक्दृष्टिने ए चारे गुणग
णे प्रण नाव जाजे, ते यथा संजवपणे देवाहीए ठैए

उदयिक जावेगति क्षायोपशमिक जावे, इडिय ने सम्यक्त्वादिक जाणवा पारि
णामिक जावे जीवत्वते, अने क्षायिकसम्यक्दृष्टिने तथा उपशमिकसम्यक्दृष्टिने
चार नाव जाजे, तेमां प्रण तो पूर्वोक्तज अने चोथु उपशमिकने उपशमिक सम्य
क्त्व लक्षण नाव होय, एमज क्षायिकने क्षायिकसम्यक्त्व लक्षण चोथो नाव होय,
वली चवपणके० चार अथवा पांच नाव उपशमिकने उपशमिकनेविषे होय, त्या
अनिवृत्ति बादर अने सूक्ष्मसपराय ए वेक गुणगणे जे जीव वंते ते उपशमिक
कहिए अने उपशमिकमोह गुणगणे वंते ते जीव उपशमिक होय त्या अनिवृत्ति वा
दर अने सूक्ष्मसपराय ए वे गुणगणे चार अथवा पांच नाव होय तेमां प्रण जे
प्रथम कहा तेज जाणवा अने चोथु उपशमिक सम्यक्त्व तथा अन्त्यने क्षायिक सम्य
क्त्वरूप होय, अने पांचसु, नवमे दशमे अने अग्यारमे ए प्रण गुणगणे दर्शनांत
ना रूपधी रूपकने क्षायिक चारित्ररूप होय अने उपशमिकने पद्विजनांत
मिक चारित्रना सन्नावपकी जाणवा तथा चवखीणके० चारनाव गुणग
णानेविषे अने अपूर्वकरण गुणगणे होय, त्यां प्रण पदेजानीपरी मागे
चोथु क्षीणमोदे क्षायिक सम्यक्त्व चारित्ररूप अने अपूर्वकरणे ॥ ३१४ ॥

અથવા ઉપશમિક સમ્યક્ત્વરૂપ હોય. અને તિન્નિસેસ એટલે ત્રણ જાવ તે શેષ ગુણ ગાળા જે મિથ્યાદૃષ્ટિ, સાસ્વાદન, મિથ્રદૃષ્ટિ, સયોગી અને અયોગી લક્ષણનેવિષે હોય, ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિ આદેદેડને ત્રણ ગુણગાળાનેવિષે ઉદયિક, ક્ષાયોપશમિક પારિણામિક એ ત્રણ જાવ હોય અને સયોગી તથા અયોગીનેવિષે ઉદયિક, ક્ષાયિક ને પારિણામિક એ ત્રણ જાવ હોય. એ ત્રણ પ્રમુખ જાવ જે કહ્યા તે એકજીવની અપેક્ષા એ જાણવા, પણ નાના પ્રકારના જીવ આશ્રી કહીએ તેવારે સંજવી સર્વ જાવ હોય.

અવતરણ:- જીવચર દસતિ એટલે જીવના ચરદ સ્થાનકનું વર્ણને બાવીશમું દાર કહેઠે. મૂલ:-શ્વ સુદુમ વાયરેગિંદિ ત્રિ તિ ચરર અસન્નિ સન્નિપંચિંદિ ॥ પ ક્ષત્તાપક્ષત્તા, કમ્મેણ ચરદસ જિયગાળા ॥ ૩૧૪ ॥ અર્થ:- એ જિનશાસનનેવિષે એકેંદ્રિય તે સૂક્ષ્મ ને વાદરના જેદયકી વે પ્રકારે કહીઠે. ત્રીજું વેંદ્રિય, ચોથું તેંદ્રિય, પાંચમું ચરરેંદ્રિય, ઠઠું જેને મન નહી તે અસંજીપંચેંદ્રિય અને સાતમું જે મન સહિતઠે તે સંજીપંચેંદ્રિય. એ વે જેદ પંચેંદ્રિયના જાણવા. એ સાત પર્યાયા ને સાત અપર્યાયા મલી અનુક્રમે ચરદ જીવનાં સ્થાનક હોયઠે. ॥૩૧૪॥ ઇતિ ગાથાર્થ ॥

અવતરણ:- અજીવ ચરદસગંતિ એટલે અજીવના ચરદ જેદોનું વર્ણને ત્રેવીશમું દાર કહેઠે. મૂલ:-ધમ્માધમ્માગાસા, તિયતિય જેયા તહેવ અક્ષાય ॥ સંધા દેસ પાસા, પરમાણુ અજીવ ચરદસહા ॥ ૩૧૫ ॥ અર્થ:- ધર્માસ્તિકાયાદિકનું સ્વરૂપ ત્રૈકાલ્ય વ્રતના વચાણમાંહે ઇવ્ય પટ્કને અધિકારે કહ્યું ઠે. ૬હાં જેદ કહિયેઠેયે. એક ધર્માસ્તિકાય, બીજો અધર્માસ્તિકાય, ત્રીજો આકાશ એ ત્રણેના સ્કંધ, દેશ ને પ્રદેશ એવા ત્રણ ત્રણ જેદ કરતાં નવ જેદ થાય ઠે. દશમો અક્ષાકે ૦ કાલ જે સમય, આવલી મુદ્દર્ત ૬ ત્યાદિક સમસ્ત વસ્તુની કલનાનો કરનાર જાણવું, અને સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ તથા પરમાણુ એ પુજ્જલના ચાર જેદ મલી અજીવના ચરદ જેદ થયા. ॥૩૧૫॥ ઇતિ ગાથાર્થ:

અવતરણ:- ગુણગાળ ચરદસગોતિ એટલે ચરદ ગુણગાળાનું વર્ણને ચોવીશમું દાર કહેઠે. મૂલ:-મિથે સાસણમિસ્સે, અવિરયદેસે પમત્ત અપમત્તે ॥ નિયટ્ટિ અનિયટ્ટિ સુદુમ ઉવસમ સ્વીણસજોગિ અજોગિગુણા ॥ ૩૧૬ ॥ અર્થ:- ૬હાં સંસારમાં વસ્તા જીવને અનાદિ મોહલક્ષણ, મિથ્યાત્વ સદા સર્વદા ઢેજ, પરંતુ જેવારે વ્યક્ત મિથ્યાત્વ જે કુદેવ ઉપર દેવની બુદ્ધિ. કુગુરુ ઉપર ગુરુની બુદ્ધિ, અધર્મ ઉપર ધર્મની સંજ્ઞા; એ પ્રગટ મિથ્યાત્વનો જે ઉદય થાય તે ગુણસ્થાનકપણે જાણવો, એ મિથ્યાત્વગુણસ્થાનક કહ્યું.

બીજું સાસ્વાદન તે આવીરીતે કે, જીવને પોતે અનાદિ મિથ્યાત્વ મોહનીયઠે; પ

રંતુ જેવારે તેનો ઠપશમ થાય, તેવારે જીવ ઠપશમ, સમ્યક્ત્વ, પ્રથમ પામે, અને વલી રૂંદાં જે અનંતાનુષંગિયા કપાય ઠપશમાખ્યા હતા, તેના ઠવયથી ઠપશ મિક સમ્યક્સ્વયંકી પઢતાને રૂંદાં જીવ મિપ્યાત્વે ગયો નથી, એવું ઠ આવલી સુધી સાસ્વાદન નામે ધીરુ ગુણસ્થાનક હોય

પ્રીરૂં મિત્રગુણસ્થાનક, તે આવીરીતે કે, મિત્રમોહનીય કર્મના ઠવયયકી સમ્યક્ત્વ અને મિપ્યાત્વ ઠપર સરસ્વી રૂંદિહોય, જેમ ઘોઢી અને ગર્વજના સંયોગયકી વેસ રની જાતી ઠસ્પશ થાય અથવા જેમ ગોલ અને રૂંદીના સંયોગયકી વે રત્ત હોયઠે તેમ શ્રી વોતરાગના ધર્મનેવિપે અને અન્યવર્ણનીના ધર્મનેવિપે પણ અરૂંદા હોય, એ અતરસુરૂંદાં કાલ સુધી રહેઠે, એને વિપે વર્તમાન ઠતો જીવ પરજવનુ આયુષ્ય પણ વાંધે અને મરણ પણ પામે નહીં પણ સમ્યક્ત્વે અથવા મિપ્યાત્વે આવી પોતાના પૂર્વરૂંદાંયુષ્યને અનુસારે પરજવે જાય એ પ્રીરૂં મિત્રગુણગણ કહ્યું

ચોથું અવિરતિગુણસ્થાનક તે આવીરીતે ઠે - શ્રીવોતરાગના નાપિતત્ત્વનેવિ પે રૂંદિ થાય, એ ઠપશમાદિક ગુણોસહિત અપાર્થ પુરૂંદાં પરાવર્ત સતાર ઠતે નખ્ખ જીવ પામે, દેવ શુરુ અને સઘની જક્તિ અને ઠક્તિ જેમ થાય તેમ કરે, તેંપ્રશિ સાગરોપમસાધિક એની સ્થિતિ ઠે અને અપ્રત્યાખ્યાન નામે જે કપાય તેના ઠવયયકી થોમીપણ વિરતિ કરી શકે નહીં અને સમ્યક્ત્વ પણ હોય, તેથી એ ચોથું અવિરતિસમ્યક્કૃદિગુણસ્થાનક કહિયે

પાંચમું વેશવિરતિગુણસ્થાનક ઠે, તે આવીરીતે કે, એ ગુણગણાનેવિપે પ્રત્યાખ્યા નાવરણ કપાયના ઠવયયકી જીવ સર્વવિરતિપણ કરી શકે નહીં, અને વેશયકી વિર તિ હોય, રૂંદાં આવક સર્વથી ઠ કર્મ, પ્રતિમા વ્રત એનેવિપે તસ્પર થાય, આર્ત ને રોડ ધ્યાન ઘણુ હોય, અને ધર્મ ધ્યાન થોડુ હોય વેશોક્ષણી પૂર્વકોમી એ ગુણગા ણાની સ્થિતિ જાણવી એ વેશવિરતિ નામે પાંચમુગુણસ્થાનક જાણવું

ઠક્ત પ્રમત્તગુણસ્થાનકું જક્ષણ આમઠે કે, રૂંદાં સજ્વલન કપાયના ઠવયયકી પ્રમાદ સંજવેઠે, એનેવિપે રહ્યોયકો જે યતિ તે પ્રમત્તયતિ કહેવાય ઠે, અને વલી નોકપાયના ઠવયયકી આર્ષધ્યાન ઘણુ હોય, અને ધર્મધ્યાન થોડું સંજવે ઠે પ્ર માદના બહુલપણાયે કરી મિપ્યાત્વે મોહિતયકો શ્રીમ્મિનોક્ત્યાગમ પૂર્ણ વેદે નહીં, એની અતરસુરૂંદાંની સ્થિતિ ઠે એ પ્રમત્ત યતિનું ઠરૂં ગુણગણું જાણવું

સાતમું અપ્રમત્તગુણસ્થાનક વેશાદેઠે રૂંદાં સજ્વલન કપાયના મદ ઠવયય પો કરીને પ્રમાદહીન હોય, તેથી એ ગુણગણો વર્તમાન ઠતો અને શ્રેણીનો આરંજ

करे. एने अप्रमत्त यति कहिये. इहां कालमान ठछ प्रमत्तादिक गुणगुणायी लेइने बारमासुधी साते गुणस्थानकनेविषे अंतरमुहूर्त होय, इहां आवश्यकता अनावथकी पण ए सदा शुद्धात्मा जाणवुं.

आठमुं निवृत्तिगुणस्थानक एटले इहांथी वली पाठुं निवर्त्ते, तेथी ए निवृत्तिगुणस्थानक समजवुं. अने नवमाथकी निवर्त्ते नहीं तेथी एतुं नाम अनिवृत्ति ठे, दशमुं सूक्ष्मलोचना विद्यमानपणाये करीने एतुं नाम पण सूक्ष्मसंपराय ठे. अग्यारमुं उपशान्तमोह गुणस्थानक; एनेविषे उपशमश्रेणीतुं पडिवजण हार आवीने घणी नवस्थिति ठते वली इहांथी पाठुं पड्युंयकुं मिथ्यात्वे जाय, अने जेने थोडी नव स्थिति होय तथा तज्जव मोहगामि होय ते पाठो पड्यो थको सातमा गुणगुणा सुधी आवे. अने रूपकश्रेणीवालो ते दशमाथकी बारमे जाय पण अग्यारमे गुणगुणे आवे नही.

द्दीणपणे ययोठे मोह ज्यां ते द्दीणमोह नामा बारमुं गुणगुणं जाणवुं.

तेरमुं सयोगी नामे गुणगुणं ते इहां मन, वचन अने काययोगना सज्ञावथ की सयोगीगुणगुणं केवाय ठे. एतुं कालमान देशोन पूर्वकोटी प्रमाण जाणवुं. ए केवलीतुं गुणगुणं कहेवाय ठे.

चउदमुं अयोगी गुणगुणं ते आवीरीते; अ इ उ रु लृ एवा पांच ह्रस्व अक्षर नो उच्चार करतां जेटलुं वखत थाय तेटलुं एतुं कालमान जाणवुं. तेने इहां ठतीकायाए कायानो नाव ठे तो पण तेने आगले तुरत कायानो द्य श्रो; ते कार एने काया संबंधी कार्यना अनावथकी ए अयोगी कहेवाय ठे. एनेविषे वर्ततो शुक्लध्याननो चोथो जेद ध्यातो ठेहेला समयनेविषे वेदनीयादिक तेर प्रकृति खपा वी सिद्ध जगवंत थाय. ए चउदगुणगुणा कह्या. ॥ ३१६ ॥ इति गाथार्थ. ॥

अवतरणः—मगण चउदस गोति एटले चउदमार्गणाना स्थानतुं बरोने प चीशमुं धार कहेठे. मूलः—गइ इंदियकाए, जोए वेए कसाय नाणोय ॥ संजम दं सण लेसा, नवसम्मे सन्नि आहारे ॥ ३१७ ॥ अर्थः—एक, गतिचार ते देव, नर, ति र्यंच, ने नारकी, बीजी इंदिय, पांच, तेमां स्पर्शन लक्ष्ण इंदिय जेने ते एकेंडिय, एम वेंडिय, तेंडिय, चउरेंडिय, पंचेंडियलक्ष्ण पांचे जाणवी. त्रीजी काय ते पृथ्वी, अप, तेज, वायु, वनस्पति ने त्रस लक्ष्ण ठ जाणवी. चोथी योगमार्गणा ते मन, वचन ने काय लक्ष्ण त्रण, जेदेठे पांचमी वेदमार्गणा ते पुरुष, स्त्री ने नपुंसकना जेदथकी जा एवी. ठछी कषायमार्गणा ते क्रोध, मान, माया ने लोचरूप जाणवी, सातमी ज्ञान

માર્ગીણા તે મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનપર્યવ ને કેવલ એ પાંચ જ્ઞાન તથા મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન ને વિનયજ્ઞાન એ પ્રણ અજ્ઞાન મલી આઠ જેવે છે, આઠમી સંયમ માર્ગીણા તે સામાયિક, ઠેવોપસ્થાપનીય, પરિહારવિષ્ણુદિ, સૂક્ષ્મસંપ્રાય, ચચારત્વાત, વેશસંયમ ને અસપમના જેવે સાત પ્રકારે છે નવમી વર્ણનમાર્ગીણા તે ચક્રુદર્શન, અચક્રુદર્શન, અવધિવર્ણન ને કેવલવર્ણનના જેવે કરી ચાર પ્રકારે જાણવી વશમી હેશ્યામાર્ગીણા તે રૂપ, નીલ, કાપોત, તેજો, પણ ને છુદ્ધ રૂપ ઠ પ્રકારે જાણવી અગ્યારમી જવમાર્ગીણા તે જષ્ઠ ને અનજષ્ઠ લક્ષણ વે પ્રકારે જાણવી વારમી સમ્યક્ત્વમાર્ગીણા તે વપશ્વમ, સાસ્વાદન, મિશ્ર, ક્ષાયોપશમિકને ક્ષાયક એ પાંચ જેવે જાણવી તેરમી સન્નિમાર્ગીણા તે સહી ને અસહીના જેવે જાણવી ચત્વર્થમી આદ્યાર માર્ગીણા તે આદ્યારક અને અનાદ્યારક રૂપ વે જેવે જાણવી જ્યાં જીવપદાર્થનું શોષ કરતું તે માર્ગીણા મૂલ ચત્વ જાણવી તેના પ્રતિજેદ કરિયે તેવારે બાસઠ થાય તે કહ્યાં હિતી.

અવતરણ - ચવર્તંગા બારસતિ એટલે વાર વપયોગતું વર્ણને ઠઠીશમુ દાર કહે છે - મૂલ - મહ મુશ્ચ ઠંદી મણ કેવલાણિ મહ મુશ્ચ અઘ્ણાણ વિજંગા ॥ અષક્તુ ચક્તુ અવદી, કેવલ ચત્વર્થસણુવર્તંગા ॥ ૩૧૮ ॥ અર્થ - મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનપર્યવજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, વિનયજ્ઞાન, ચક્રુદર્શન, અચક્રુદર્શન, અવધિવર્ણન, અને કેવલવર્ણન એ ચાર વર્ણન અનાકાર રૂપે તે મેલ્યાં થકા વાર વપયોગ થાય છે ॥ ૩૧૮ ॥ હિતિ ગાથાર્થ ॥

અવતરણ - જોગા પન્નરસતિ એટલે પન્નર યોગનુ વર્ણને સત્તાવીશમું દાર કહે છે - મૂલ - સશ્વ મોસં મીસં, અસશ્વ મોસ મણો તદ્ વર્ષ્ય ॥ ઠરલ વિઠવા દારા, મીસ કમ્મયગ મિય જોગા ॥ ૩૧૯ ॥ અર્થ - સત્યમનોયોગ, અસત્યમનોયોગ, મિશ્ર મનોયોગ, અસત્યાસુપામનોયોગ, જેમ એ ચાર મનના, તેમજ ચાર વચનના યોગે તે કહે છે સત્યવાગ્યોગ અસત્યવાગ્યોગ મિશ્ર તે સત્ય, અસત્ય, વાગ્યોગ, અસત્યામૃ પાવચનયોગ એ આઠ તથા, અને સાત ઔદારિકાદિક કાવના તે આવીરિતિ ઔદારિક, ઔદારિકમિશ્ર, વૈક્રિય, વૈક્રિયમિશ્ર, આદ્યારક, આદ્યારકમિશ્ર, કાર્મણ યોગ એ સાત જેલા કરિયે તેવારે પન્નર યોગ થાય ॥ ૩૧૯ ॥ હિતિ ગાથાર્થ ॥

અવતરણ - પરલોયર્ગી ગુણઠાણમેસુણિ એટલે જે ગુણસ્થાનકની સાથે જીવ પરલોકે જાય અને જે ગુણસ્થાનક અદીયાં હોય પણ જીવની સાથે પરલોકે ન જાય તે નું વર્ણને અવપાવીશમું દાર કહે છે - મૂલ - મિથે સાસાણેવા, અવિરયજાવમ્મિ અદિગા અદ્વા ॥ અંતિ જિઆ પરલોય, સેસેકારસ ગુણે મોનું ॥ ૩૨૦ ॥ અર્થ - મિથ્યાત્વગુણ

ણુ; સાસ્વાદનગુણતાણું અથવા અવિરતિ જાવ ગુણતાણું તે અધિગત એટલે પામે
ઠતે એ ત્રણ ગુણતાણાં જીવની સાથે પરલોકનેવિષે જાય. શેષ અગ્યાર ગુણતાણા
ન જાય. ૬૬૫ એટલું વિશેષ જે મીસે સ્ત્રીણસજોગે, નમરંતે કારસેસુચમરંતિ ॥ જેસુ
વિ તિસુ ગહિ એસું, પરલોચ ગમોન અઢેસુ ॥ ૧ ॥ ૩૨૦ ॥

અવતરણ:-ગુણતાણા કાલમાણંતિ એટલે ચઢદ ગુણતાણાનું કાલમાન કહે
વાનું બશે ને ઓગણત્રીશમું ઘાર કહેઢે. મૂલ:-મિહત્તમ નવાણં, અણાશ્ય મણંત
યંચ વિન્નેયં ॥ નવાણંતુ અણાઈ, સપક્કવસિઅંચસમ્મત્તં ॥ ૩૨૧ ॥ ઠાવલિયં સાસાણં,
સમહિય તેત્તીસ સાયર ચઢઢં ॥ દેસૂણ પુવ્વકોડી, પંચમગં તેરસંચ પુઢો ॥ ૩૨૨ ॥
લહુપંચરકરચરમં, તઈયં ઠઠાઈ બારસં જાવ ॥ ૬૬ અઢગુણઠાણા, અંતમુદુત્તાપમા
ણેણં ॥ ૩૨૩ ॥ અર્થ:-અનવ્યજીવોને અનાદિ અનંત મિથ્યાત્વ જાણવો અને ન
વ્યજીવોને અનાદિ સપર્યવસિત જાણવું સમ્યક્ત્વ પામે ઠતે મિથ્યાત્વ નથાય, અ
ને જ્યાં નવ્યજીવ પણ સમ્યક્ત્વ ન લહે ત્યાંસુધી અનાદિ મિથ્યાત્વમાંહેજ જીવ
વસતો જાણવો. અને ઠ આવલિકા સાસ્વાદનગુણસ્થાનકનું કાલમાન જાણવું. તે
ત્રીશ સાગરોપમ સાધિક અવિરતિ સમ્યક્દષ્ટિ ચોથા ગુણતાણાનું કાલમાન જાણવું.
અને દેશેઝળી તે આઠેવર્ષે ઝળી પૂર્વકોડી કાલમાન તે પાંચમું દેશવિરતિ, અને તેરમું
સયોગી એ બે ગુણતાણાનેવિષે પુઢોકે ૦ પ્રત્યેકે હોય. લઘુકે ૦ હસ્વ અ, ઇ, ઊ, ઋ, ૠ,
એવા પાંચ અક્ષર ઝઞ્ઞારસમ કાલમાન ચઢદમા ગુણતાણાનું જાણવું. હવે નહી
કહ્યાં એવાં જે ત્રીજું, ઠતું, સાતમું, આઠમું, નવમું, દશમું, અગ્યારમું, બારમું, એ
આઠ ગુણતાણાનો કાલ અંતરમુદૂર્તપ્રમાણ પ્રત્યેકે જાણવો. ૬૬૫ ગાથાત્રયાર્થ.

અવતરણ:- નરય તિરિનર સુરાણં ઝક્કોસ વિઝવણા કાલોત્તિ એટલે નારકી
તિર્થેચ મનુષ્ય ને દેવતા એને ઝલ્લકવિકુર્વણા કરેલી જેટલો કાલ રહે તેનું બશે ને
ત્રીશમું ઘાર કહેઢે. મૂલ:-અંતમુદુત્તં નરણુ હોઈ ચત્તારિતિરિય મણુણુ ॥ દેવેસુ
અઢમાસો, ઝક્કોસ વિઝવણાકાલો ॥ ૩૨૪ ॥ અર્થ:-નારકીનેવિષે નારકીની કરેલી
વિકુર્વણા એક અંતરમુદૂર્તસુધી રહે. એમ ચાર અંતરમુદૂર્ત તિર્થેચને અને મનુષ્યનેવિષે
એની કરેલી વિકુર્વણા ચાર અંતરમુદૂર્ત સુધી રહેઢે. અને દેવતાનેવિષે વિકુર્વણા ક
રી ઠતાં પન્નર દિવસ સુધી રહેઢે. એ ઝલ્લક વિકુર્વણાનું કાલમાન જાણવું. ॥ ૩૨૪ ॥

અવતરણ:-સત્ત સમુદ્ધાયત્તિ એટલે સાત સમુદ્ધાતનું બશેને એકત્રીશમું ઘાર
કહેઢે. મૂલ:-વેયણ કસાય મરણે, વેઝવિય તેય એય આહારે ॥ કેવલિઅસમુદ્ધાએ,
સત્ત ૬મે દુત્તિ સત્તાણં ॥ ૩૨૫ ॥ અર્થ:-સમવહત તે આપણા આત્માના પ્રદે

શત્રું મોકલુ કરતું છે જ્યાં, તે સમુદ્ધાત કહિયે તે એરીતે એક વેવના, બીજી કપાય, ત્રીજી મરણાતિક, ચોથી વૈક્રિય, પાંચમી તેજસ, ઠઠી આદારક, અને સાતમી, કેવલી સમુદ્ધાત પ સાતે સમુદ્ધાત સહીને થાય ॥૩૨૫॥

હવે શેષજીવોને સમુદ્ધાત કહેવું મૂલ—એગિંવીણ કેવલિ, આદારગ વક્ત્રિયા હ્રમે પંચ ॥ પંચાવિય વેઘઘા, વિગલા સત્રીણ ચત્તારિ ॥ ૩૨૬ ॥ અર્થ—એકેંદિય જીવોને, એક કેવલી, બીજી આદારક, એ વે સમુદ્ધાત વર્જીને શેષ પાંચ સમુદ્ધાત થાયઁ વિગલેંદિયને અને અસહીને વૈક્રિય સમુદ્ધાત વર્જી શેષ ચાર સમુદ્ધાત થાયઁ એ ગાથા પદ્મવળા જીવસમાસ અને પંચસમુદ્ધાતિક શાસ્ત્રાંતર સાથે વિપટ તિ વેચાયઁ, સૂત્રકારે કેવા અનિપ્રાયથી કહ્યુંઁ તે તેજ જાણે ॥ ૩૨૬ ॥

હવે કેવલી સમુદ્ધાતનું સ્વરૂપ કહેવું મૂલ—કેવલિય સમુદ્ધાત, પદમે સમ યમ્મિ વિરયે વંદન ॥ બીજા પુણો કવાનં, મંથાણં કુણ્ડ તણ્મિ ॥ ૩૨૭ ॥ અર્થ—કેવલી જેવારે સમુદ્ધાત કરે તેવારે પહેલા સમયને વિષે વંદન વિરચેકે ॥ કરે, બીજે સમયે પોતાના જીવના પ્રવેશ વિસ્તારી કપાટને આકારે કરે, ત્રીજે સમયે મંથાણકે ॥ જેણે કરી વહીને મથિયે તેને આકારે કરે ॥ ૩૨૭ ॥

મૂલ—લોયં નરં ચઘે, પંચમય અંતરાય સંહરં ॥ ઠઠે પુણ મથાણ, હરં ક વાહપિ સમમ ॥ ૩૨૮ ॥ અર્થ—લોયા સમયને વિષે સમસ્ત લોક પોતાના પ્રવેશે નરે, એ રીતે નરીને પઠી પાંચમા સમયને વિષે આંતરા સહરે, ઠઠે સમયે ઘલી પૂર્વે જે પોતાના પ્રવેશે મથાણું કઠુ છે તેને સહરે, સાતમા સમયને વિષે જે કપાટને આકારે પ્રવેશ કયા હતા તેને સંહરે ॥ ૩૨૮ ॥

મૂલ—અષ્ટમય દંડપિટ્ટ, ઝરલગો પદમ ચરમસમણ ॥ સત્તમ ઠઠ વિફલેતુ હોં ઝરાલમિસ્તેસો ॥ ૩૨૯ ॥ અર્થ—આઠમા સમયને વિષે જે પ્રથમ સમયે દંડાકારે પ્રવેશ કરેલા હતા તેને સહરે, પણ હજી પહેલાને ઠેલા સમયને વિષે ઔદારિક શરીર થાય સાતમા ઠઠ અને બીજા સમયને વિષે ઔદારિક મિશ્ર થાય

મૂલ—કમ્મણ સરીરજોઈ, ચઠઠણ પંચમે તફલેય ॥ ઝં હોં અણાદારો, સો તમ્મિ તિગે સમયાણ, વિસેસાણ ॥ ૩૩૦ ॥ અર્થ—કેવલ કાર્મણ શરીર યોગી તે ધોયા પાંચમા ને ત્રીજા સમયને વિષે હોય જે કારણે તે ત્રણ સમયને વિષે અનાદારક છે, જ્યાં અનાદારક કહ્યા જ્યાં કેવલીણો સમુદ્ધાત પટલે કેવલી કેવલ સમુદ્ધાત કરે, તેવારે એ ત્રણ સમયને વિષે અનાદારક હોય. ૩૩૦ ॥ અર્થ—અનાદારક પદ્મકાર્ય અવતરણ—ઠપકુળીવર્તી પટલે ઠ પર્યાસિતું થશે ને ચત્રીશનું દાર કહેવું

મૂલ:-આહારસરીરિંદિય, પક્કતી આણપાણ નાસમણે ॥ ચત્તારિપંચ ઠપ્પિય, એંદિય વિગલસન્નીણ ॥ ૩૩૧ ॥ અર્થ:-આહારાદિ પુજ્જલ લેવાને પરિણમાવવાનું કારણજે આત્માને શક્તિનું વિગેપ તે પર્યાપ્તિ કહીએ. ત્યાં પહેલી આહારપર્યાપ્તિ, વીજી શરીરપર્યાપ્તિ, ત્રીજી ઇંદિયપર્યાપ્તિ, ચોથી આણપાણ તે શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ, પાંચમી નાપાપર્યાપ્તિ અને ઠઠી મનપર્યાપ્તિ. તેમાં ધુરલી ચાર પર્યાપ્તિ એકેંદિયને હોય, વિકલેંદિયને પાંચ હોય અને અસન્નીને નાપાયુક્ત પાંચ હોય; તથા જે સંજી તેને મનસહિત ઠ હોય.

હવે એનું કાલમાન કહેઠે. મૂલ:-પઠમા સમયપમાણા, સેસા અંતોમુદુત્તિયાય કમા ॥ સમગંપિ હુંતિ નવરં, પંચમઠઠાઝમરાણં ॥ ૩૩૨ ॥ અર્થ:-પહેલી આહાર પર્યાપ્તિ એક સમય પ્રમાણઠે, અને શેપ થાકતી પર્યાપ્તિ અંતરમુદૂર્ત્ત પ્રમાણની અનુક્રમે પ્રત્યેકે જાણવી. ઇહાં કોઈ કહેશે કે, પહેલી આહારપર્યાપ્તિ એક સમયે થાય; એવાત કેમ જાણિયે? તે ઉપર જગવંત શ્રીઆર્ય શ્યામાચાર્યે પન્નવણાના આહારપદના વીજા ઉદેસાને વિષે એવું સૂત્ર કહ્યુંઠે. આહારપક્કતીએ અપક્કત્તણંનંતે કિંઆહાર એ અણાહાર એ ગોયમાનો આહાર એ અણાહાર એ. ઇહાં એ નાવ જે આહાર પર્યાપ્તિ અપર્યાપ્તોજીવ વિગ્રહગતિએજ જાય; પરંતુ ઉપપાત ક્ષેત્રનેવિષે અણાહારક ન હોય ત્યાં આવ્યો જીવ પહેલેજ સમયે આહારનું પરિગ્રહણ કરે, તે કારણે એક સામાયિકી આહાર પર્યાપ્તિ હોય. અને જે ઉપપાત ક્ષેત્રે આવ્યો પણ આહારપર્યાપ્તિ અપર્યાપ્તો થાય તો એવું સૂત્રકહ્યુંઠે. સિઅઆહાર એ સિઅઅણાહાર એત્તિ. જેમ શરીરાદિક પર્યાપ્તિનેવિષે સૂત્ર પાઠ આવો કહ્યો ઠે. સિઅ આહાર એ સિઅ અણાહાર એત્તિ એટલે એ પ્રથમ સમયજ આહાર પર્યાપ્તિની સિદ્ધિ થઈ. હવે શેપપ્રત્યેકે અંતરમુદૂર્ત્તપ્રમાણે કહી. એ સામાન્ય પણે સૂત્રકારે કહ્યું તે પણ ઔદારિક શરીર આશ્રી કહ્યું જાણવું. અને વૈક્રિય આહારકને પાંચ પર્યાપ્તિ સમય સમયની થાય. શરીરપર્યાપ્તિ તે અંતરમુદૂર્ત્ત પ્રમાણ ઠે.

હવે દેવતાને વિગેપ કહેઠે. સમગંપિકે ॥ સમકાલેજ પાંચમી નાપાપર્યાપ્તિ અને ઠઠી મન:પર્યાપ્તિ એ બન્ને થાય. નવરં ઇહાં એ વિગેપઠે. જે સિદ્ધાંતમાં પંચવિદ્યાએ પક્કતીએત્તિ; એવા કથનથકી પાંચે સમકાલે જોડ્યે અને ઇહાં ઠ કહી તે કાંઈ બહુશ્રુતાનિમત અનિપ્રાય કોઈ જાણવો. અથવા ક્યાંએક ઠ પણ કહીઠે ૩૩૨ ઇતિગાથા ધ્યાર્ય.

અવતરણ:-અણાહારગતિ એટલે અનાહારક ચારનું બરોને તેત્રીશમું ધાર કહે ઠે. મૂલ:-વિગ્ગહગ્ગમાવન્ના, કેવલિણો સમુદ્ધયા અજોગીય ॥ સિદ્ધાય અણાહારા, સેસા આહારગા જીવા ॥ ૩૩૩ ॥ અર્થ:-એકતોવિગ્રહગતે જેવારે જીવ પ્રાપ્ત થાય તેવારે

અણાહારક જાણવું ઘીજી કેવલી કેવલ સમુદ્ધાત કરે તેવારે ત્રણ સમય આહાર ન લિયે માટે અણાહારક હોય ત્રીજી અયોગી કેવલી અયોગી ષઠવમે ગુણગણે અણાહારક હોય ઓયા તેમજ સિદ્ધજગવંત સદા અણાહારક છે અને રોપ સમસ્ત જીવ આહારક જાણવા. ॥ ૩૩૩ ॥ **હિતિગાથાર્થ**

અવતરણ.—સત્તત્ત્રયગણાદિતિ એટલે સાત જયના સ્થાનકનું વર્ણને ઓત્રીશમું દાર કહેઠે મૂલ—હૃદયપરલોપાયાણમકન્દા આજીવ મરણ મસિલો ॥ સત્તત્ત્રય યજ્ઞણાદ્, હમાદ્ સિદ્ધાંતજણિયાદ્ ॥ ૩૩૪ ॥ **અર્થ:**—હૃદયલોકજય તેને કહિયે જે મનુષ્યને મનુષ્યથી જય થપજે ઘીજી એમજ મનુષ્યને તિર્યચાવિકથી જય થપ જે તે પરલોકજય જાણવું ત્રીજી આવાનજય તે આવાન એટલે મદ્દણ તેનું જય એટલે કોઈ કહેશે તાદ્દારુ ધન, રાનાવિકલ્પ હેશે એ આવાનજય જાણવું ઓયું અકસ્માત્તજય તે વીલજી પ્રમુલ્લવું જાણવું પાંચમું આજીવિકાનું જય તે કુઃકાલ પદ્ધતિ હવે કેમ જીવતા રહીશું? તે જાણવું ઠડુ કોઈકે કષ્ટ જે તાદ્દારુ મરણ અમુક દિવસે થશે, તેનાથી જે જય થપ્પા થાય તે મરણજય જાણવું સાતમું અપશ તે લોકાપવાવનું જય જાણવું ॥ ૩૩૪ ॥ **હિતિગાથાર્થ**

અવતરણ.—ઉપાસાઠ અપ્પસઠાઠવિ એટલે ઠ અપ્રસક્ત જાપાઠનું વર્ણને પાત્રીસ મું દાર કહેઠે મૂલ—હીલિય લિલિય ફરસા, લિલિયાઠ તદ્દ ગારહધિયા જાસા ॥ ઠઠી પુણ ઠવસતા, દિગરવઠાસસંનણી ॥ ૩૩૫ ॥ **અર્થ:**—જે જાલિયે બોલિયે તે જાપા કહિયે, તેમાં અપ્રસક્ત કર્મઐયના કારણે કરીને માઠી જાપા તે ઠ પ્રકારે થાયઠે તેમાં પહેલી હેલિત તેને કહિયેકે જે રીડોકરી અવગણના પૂર્વક વાચક ઐય અર્પિ હ્યાવિક કહે તે જાણવી ઘીજી લિલિય તે જે જન્મ કર્મ પ્રમુલ્લ વધાઈ પાઠવાં. અર્પાત્ત જાદેર કરવાં, તે. ત્રીજી પરુષ કુટાવિક કર્કશ વચનનું બોલવું તે ઓયી અલી ક તે ઈ વિવશે પ્રચલા કરેઠે કે હ્યાવિક પ્રશ્નેવિપે પ્રચલા નકરુંદું એવું બોલવું તે જાણવી પાંચમી ગૃહસ્થની એ જાપાતે ગારહધિયા ઘેટા વાપ મામા જાપોસા હ્યાવિક વચન કહે તે જાણવી ઠઠી પુણ કે ૦ ઘલી ઠપણાતકે ૦ ઠપણમ તેનું અધિકરણ તે કલ્પ કહિયે તેનો ઠાસાકે ૦ પ્રવર્તિષ્ઠું તેહની જનનીકે ૦ ઠપલાવનારી એટલે એવું વચન બોલે કે જે વચને કરી અણઠતો ક્લેષ થપ્પા થાય **હિતિગાથાર્થ** ॥ ૩૩૫ ॥

અવતરણ.—જગાગિહિવ્યાપાતિ એટલે ગૃહસ્થના વ્રતના જાંગાનું વર્ણને ઠત્રીસ મું દાર કહેઠે મૂલ—કુવિદા અઠવિદ્યાવા, બર્ષસિવિદ્યાય સત્તપણતીસા ॥ સંલસય સદસ્તજવે, અઠસપજુતરા ઘડ્યા ॥ ૩૩૬ ॥ **અર્થ:**—કુવિદાકે ૦ વે પ્રકારે અથ

वा आठ प्रकारे अथवा बत्तीश प्रकारे अथवा सातसेने पांतीश प्रकारे अथवा शो लहजार आठसेने अष्टोत्तर व्रतिना जंगा होय. इहां वडणो एवा वचनथकी व्रत शब्दे नियमविशेष ते जेने ठे तेवा व्रती सामान्य श्रावक ग्रहण करवा. पण देशविरति इहां लेवा नही. अविरति सम्यक्कृष्टि एने पण सम्यक्त्व प्रतिपत्ति लक्ष्ण नियमना सन्नावथकी सम्यक्त्वधारी व्रती इहां जाणवा. ॥ ३३६ ॥

हवे एज चेद प्रत्येके वखाणनार ठतो सूत्रकार धुरला त्रण चेद कहेठे. मूलः—
 डुविहा विरियाविरया, डुविहं तिविहाइण अछहा हुंति ॥ वयमेगेगं ठविह, गुणिधं
 डुगमिलियवत्तीसं ॥ ३३७ ॥ अर्थः—विरति जेने ठे ते विरति थने जे व्रत न जाणे
 थने व्रतनो अंगीकार करे नही, वली व्रत पालवानो उद्यम न करे ते अविरति सत्य
 कि श्रेणीक तथा कृष्णादिक जेने क्हायिक सम्यक्त्व प्राप्त थयलुं एवा श्रावक जाण
 वा. एवेहु जंगे पहेलुं द्विविधपणु कसुं; हवे जे अज्ञान थने अनन्युपगम अयत्नादि
 क ए त्रण पद कहां ए त्रण पदे करी आठ जांगा होय, ते आठ जंगमांथी धुरले
 सात जंगे निश्चे थकी अविरति जाणवुं. कारणके व्रत घुणादूरन्याये पाल्यां पण
 फलवंत न थाय. किंतु सम्यक्ज्ञानने सम्यक्ग्रहणपूर्वक पाल्याथका सफल थाय
 ठे थने आठमे जंगे देशविरति ते एकादि व्रतनो लेनार ज्यांलगे ठेहेलो अनुमति
 मात्रनुं सेवनार शेष पाप तेणे सर्व पञ्चख्यो, थने अनुमति पण त्रण प्रकारे ठे;
 तेमां जे कोइ पोते अथवा थनेरे कोइ बीजे कसुं जे पाप तेनी श्लाघा करे, सा
 वये करी निपन्यो जे आहारादिक ते पोते जमे तेवारे तेने प्रतिसेवा अनुमति होय,
 थने जेवारे पुत्रादिकनुं करेलुं पाप सांजले ते सांजलीने अनुमोदे, परंतु तेने निवारे न
 ही तेवारे प्रतिश्रवणानुमति बीजो चेद जाणवुं. थने त्रीजुं वली जेवारे सावयारंजने
 विपे प्रवर्त्त्या ठे जे पुत्रादिक, तेहनेविपे मात्र ममता जाव सहितठे, परंतु थनेरु
 सांजले नही, थने अनुमोदे पण नही, तेवारे संवासानुमति ते त्रीजो चेद जाणवो.
 हवे जे कोइ संवासानुमति मात्रनो सेवनार ते चरम जांगे देशविरति थने जे सं
 वासानुमति थकी विरत्या थका होय तेने यति कहिये. एणे कारणे विरति ने अ
 विरतिना चेदथकी वे प्रकारे कहिये.

हवे आठ प्रकार कहेठे. डुविह तिविहाइके० त्यां द्विविधपणु करण करावणरूप
 थने त्रिविध ते मन वचन थने कायने चेदे जाणवुं. ते द्विविध त्रिविध ए एक
 जंग जाणवो. तेज जे जांगाना समूहनेविपे आदिके० धुरेठे ते द्विविध त्रिविधा
 दि कहिये. ते द्विविध त्रिविधादि जंगे करी आठ प्रकारे श्रावक जे आगल डुविह

अने एगविह ए वे गायामाहे कहेओ, ते सोपयोगपणा लागीने इहां वखाणिये ठेये
इहां व्रतनो पडिवजणधार ते आवकना घणा जंगना विशेषकी कोइएक काइक प
डिवजे त्या पहेलो द्विविधते करण करावणना जेवथको जाणवो त्रिविध ते मन वचन
कायाये करी जाणवुं एम पष्ठमेके पहेलो जंगो होयठे इहां जावना एमठेके मन वच
न अने कायाये करीने स्थूलहिंसाविक पोते न करे, अने अनेरा पासे करावे नही,
अने अपत्यादिक परिग्रहना सज्जावथकी अनुमतिने निषेधी नथी ते पुत्रादिके
करेलो हिंसाविकनेविषे हजो तेने अनुमति लागेठे अन्यथा प्रकारे जेने एटलुं प
ण न होय तो परिग्रहही अने अपरिग्रही, प्रवर्जित अने अप्रवर्जितनो माहोमाहे
जेव नथाय अने वली जे श्रीजगवती प्रमुख सिद्धांतमाहे गृहस्थने त्रिविध त्रिवि
धनु पञ्चखाण कथुं ते विशेष विपश्च जाणवुं ते आधीरीते ठे

जे कोइ वीक्षा सेनार होय अने पुत्रादिकना पालवाने अर्थे विलंब करतो थ
को प्रतिमा पडिवजे अथवा जे कोइ विशेषे करी स्वयंछरमण समुद्रना माठला
नु मांत तेनु पञ्चखाण करे एम दापीना दांत, धित्रानां चर्म अथवा स्थूलहिंसा
विक कोइक अवस्थाना विशेषनेविषे पञ्चखे तेज त्रिविध त्रिविधे एतुं पञ्चखाण
करे, ए अल्पविषयपण्यायकी इहां विवक्षयो नथी वली द्विविध त्रिविधे ए वी
जो जंग जाणवो इहां आगळे पवे त्रयजांगा कदा ठे त्यां एक जेवारे मने करीने
वचने करी न करे तेमज करावे नही, तेवारे मनेकरी हिंसाविकने अनिप्राये रहि
त अने वचने पण हिंसाविकनु वचन अणवोलतो ठे, केवल शरीरे करी अस्तन्नी
नीपरे हिंसाविक करेठे बीछुं जेवारे मनेकरी अने कायायेकरी नकरे अने न करा
वे तेवारे चित्तनी अनिसंधिरहितयको शरीरे करी दुभेष्टिताविक परिहरतो अना
जोगादिकयकी वचनेकरीने इणु एतु कहे श्रीछुं एमज जेवारे वचन अने काया
येकरी न करे न करावे तेवारे केवल मनने अनिप्राये करे अने करावे पण इहां
अनुमति त्रपोने ठेज एम शोपविकल्प पण जाववा एरीते मूल जंग ठ थया ते
ठ ना वनर जंग एकवीश थाय, ते आगल कहेओ छक्क॥ इविह त्रिविधाधित्तिय,
तेसि जेपा कमेण मे कुंति ॥ पठमेको इन्नितिया, दुगेगदोदकद्वीत् ॥ १ ॥ अने छ
त्तरछंयुण सत्तमठके० जेणे त्रण गुणव्रत ने चार शिष्टाव्रत लहूण-छत्तरयुण
पडिवज्या ठे ए सातमो जेव जाणवो अने अधिरति सम्यक्दृष्टिनो आतमो जेव
जाणवो, ए आत जेव वेसाढया

हवे वत्रीश जेव वेसाढेठे वयमेगंके० एक एक व्रतने स्थूल प्राणातिपात वि

रमणादि लक्षण मूल पांच महाव्रत ठे तेने पूर्वोक्त ठ प्रकारे गुण्यायका त्रीश थाय. अने एक उत्तरगुणप्रतिपत्तिनो, बीजो अविरति सम्यक्दृष्टिनो. ए वे चेद मेलविये तेवारे वत्रीश चेद थायठे ते आवीरीते:-

पहेलुं प्राणातिपात विरमण स्थूल व्रत कोइये ठ जंगामांहे पहेले जंगे पडिवज्युं, कोइके बीजे जंगे पडिवज्युं, कोइए त्रीजे जंगे पडिवज्युं, एम यावत् कोइए ठठे जंगे पडिवज्युं, एरीते पहेला प्राणातिपात विरमण व्रतना ठ जंग जाणवा. तेमज मृ पावाद विरमणादिक पांचे मूल व्रताना ठ ठ जंग मेलविये तेवारे त्रीश जंग थाय. अने आवश्यकमां एम कह्युंठे के कोइके पांचे अणुव्रत एकठां लीयां त्यां द्विविध त्रिविधादिक ठ जंगठे. अने वली बीजो कोइ चार व्रतनुं ग्रहण करे त्यांपण ठ जंगठे. ते ज्यांसुधी कोइएक एक अणुव्रतनुं ग्रहण करे त्यां पण ठ जंग जाणवा. ए आव श्यकना अनिप्रायशी जंग देखाड्या. ॥ ३३७ ॥

हवे ग्रंथकर्ता सातशें पांतीश जंगनी प्ररूपणा करनार ठतो श्री जगवतीने अनिप्राये नव जंगी कहेठे. मूल:-तिन्नितिआ तिन्निडुआ, तिन्निकेकाय हुंतिजो गेसुं ॥ तिडुएकंतिडुएकं, तिडुएकं चेव करणाइ ॥३३८॥ अर्थ:-योग ते मनोयोगा दिक त्रण नेविपे करण करावण ने अनुमतिरूपे करी त्रण त्रगडा ने त्रण वगडा अने त्रण एकडा हुंतिके० होय. योगनेविपे अनुक्रमे त्रण त्रगडा थापी नीचे त्रण वगडा, ते नीचे त्रण एकडा करण मन वचन कायाए स्थापिए. हवे कोइक गृह स्थ मने करी सावद्य योग करे नही, करावे नही, तथा अनेरो करतो होय तेने अनुमोदे नही; तेवारे ए मन साथे त्रण जंग थाय. एम वचन साथे त्रण जंग त था कायासाथे पण त्रण जंग करतां मूल नव जंग थया. तेना उत्तरजंग उंगण पचाश थाय; ते नीचे लखाशे त्यांशी जोवा. ॥३३८॥

इहां शिष्य पूढेठे के वचन अने काया एणे करी तो करण करावण ने अनुम ति देखायठे; परंतु मनने करण करावण ने अनुमति केम थायठे? तेने गुरु कहे ठे. काया अने वचने करी निर्व्यापारथको पण मनथकी एवुं चिंतवे जे अमुक साव द्य योग करुं; तेवारे मनेकरी करण थयुं. अने मने करी एम जाणे के अमुक साव द्य योग करावुं, तेपण तेनुं इंगित जाणी तेवा अनिप्राये प्रवर्त्ते तेवारे मने करी क रावण थयुं. अने जेवारे सावद्य करी मनमां चिंतवे जे आ में सारुं कह्युं तेवारे मने करी अनुमति थइ. एरीते मननां जंग देखाडतां उंगणपचाश जंग देखाड्या जाणवा. सांप्रत प्रकारांतरे सूत्रकार एज देखाडेठे. मूल:-मणवयणकायजोए, करणे

करावणो अणुमर्द ॥ एकगङ्गातिगजोगे, सप्तासत्तेव इष्टवत्ता ॥ १३९ ॥ अर्थ—
इहां प्राकृतपणाथकी विनक्तिनु विपरीतपणुं तेथी मन, वचन ने काय, साथे योग
संबंध ठते करण करावण ने अनुमति तेपो कारणे एक द्विक त्रिक साथे योग
कीधा ठतां सात सातका थायठे ते आवीरीते—

एक स्थूलहिंसादिक मने न करे, धीछु वचने न करे, श्रीछुं कायाये न करे ए
प्रण एक संयोगे थया इवे द्विकसयोगे कदेठे चोथु मन ने वचने न करे, पांचमुं म
ने ने कायाये न करे, ठहुं वचन ने कायाये न करे, इवे त्रिक संयोग ते मन वचन
ने कायाये न करे, ए सातमो जंग थयो ए सात जंग करणे थया तेमज धीजा सा
तजंग करावण थकी थाय तथा श्रीजा सातजंग अनुमतिये थाय तथा चोथा सातजं
ग वली करणने करावण थकी थाय तथा पांचमा सात जंग, करण ने अनुमतिये
थाय तथा ठछा सात जंग करावण थने अनुमतिये थाय तथा सातमा सात
जंग ते करण करावण ने अनुमति ए प्रणे एकठा करतां थाय परीते सातो सति
पु ठंगणपच्चाश जंग देखाडपा.

इवे सुजे जाणपणु थवामाटे ए ठंगणपचाशजंगनो वझार जेवीरीते थाय
तेवीरीते लखी देखाडिये ठैये १ मनेकरी करु नही २ मनेकरी करावुं नही ३ म
ने करी अनुमोडं नही ४ मनेकरी करु नही करावुं नही ५ मनेकरी करुं नही ने अनु
मोडं नही ६ मनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही ७ मनेकरी करु नही करावुं न
ही अनुमोडं नही ८ वचनेकरी करुं नही ९ वचनेकरी करावुं नही १० वचनेक
री अनुमोडं नही ११ वचनेकरी करुं नही करावुं नही १२ वचनेकरी करु नही
अनुमोडं नही १३ वचनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही १४ वचनेकरी करुं न
ही करावुं नही अनुमोडं नही १५ कायायेकरी करुं नही १६ कायायेकरी करा
वुं नही १७ कायायेकरी अनुमोडं नही १८ कायायेकरी करु नही करावुं नही
१९ कायायेकरी करु नही अनुमोडं नही २० कायायेकरी करावुं नही अनुमोडं
नही २१ कायायेकरी करु नही करावुं नही अनुमोडं नही २२ मनेकरी वचने
करी करु नही २३ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही २४ मनेकरी वचनेकरी अनु
मोडं नही २५ मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही २६ मनेकरी वचनेकरी
करुं नही अनुमोडं नही २७ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही २८
मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडं नही २९ मनेकरी कायायेकरी
करु नही ३० मनेकरी कायायेकरी करावुं नही ३१ मनेकरी कायायेकरी अनु

मोड़नही ३३ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ३३ मनेकरी कायाये
 करी करुं नही अनुमोड़नही ३४ मनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोड़ नही
 ३५ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही ३६ वचनेकरी का
 यायेकरी करुं नही ३७ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही ३७ वचनेकरी काया
 येकरी अनुमोड़ नही ३९ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४० वच
 नेकरी कायायेकरी करुं नही अनुमोड़ नही ४१ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही
 अनुमोड़ नही ४२ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही
 ४३ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही ४४ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी
 करावुं नही ४५ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी अनुमोड़ नही ४६ मनेकरी वच
 नेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४७ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी क
 रुं नही अनुमोड़ नही ४८ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोड़
 नही ४९ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही.

हवे ए उगणपचाश जंगना एकशो ने सडतालीश जंग देखाडवा सारुं सूत्रका
 र गाथा कहेठे. मूलः—पढमेक्को तिन्नितिथ्या, दोन्नि नवा तिन्नि दोनवा चेव ॥ का
 लतिगेणय गुणिया, सीयालं होइ जंगसयं ॥ ३४० ॥ अर्थः—पहेलो एक पठी
 त्रण त्रगडा पठी वे नवडा वली एक त्रगडो पठी वली वे नवडा एम अनुक्रमे
 मांमिये; पठी काल त्रिक साथे गुणाकार करिये एटले अतीत काले जे कखा ते
 नी निंदा करवी, वर्तमाने करवानुं संवर करवुं, अने अनागत ने पञ्चस्काणे. यडुक्तं.
 अर्थं निंदामि परुष्यन्नं संवरेमि अणागयं; पञ्चस्वामि एम करतां एकशोने सडताली
 श जंग थायठे. इहां एक जंग ते त्रिविध त्रिविधे थाय, तथा त्रिविध द्विविधे त्रण जंग था
 य, तथा त्रिविध एकविधे त्रण जांगा थाय, अने द्विविध त्रिविधे त्रण जांगा था
 य द्विविध द्विविधे नव जंग थाय, द्विविध एकविधे नव जंग थाय, एकविध त्रिविधे
 त्रण जंग थाय एकविधे द्विविधे नव जंग थाय एकविध एकविधे नव जंग थाय
 ठे एम जंग जाणवा. एम सातशो नें पांत्रीश पण श्रावकना जेद होय तेज कहेठे.

मूलः—पंचाणुद्वयगुणियं, सीयाल सयंतु नवरि जाणाहि ॥ सत्तसया पण तीसा
 सावयवयगहणकालंमि ॥ ३४१ ॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त एकशो सडतालीश जंगनुं पांचे
 अणुव्रतनेविपे प्रत्येके सज्जाव ठे. ते श्रावकने व्रतग्रहणकालनेविपे पांच अणुव्रतना
 अंगीकारने प्रस्तावे पांच अणुव्रतनी साथे एकशो समतालीशनो गुणाकार करिये
 तेवारे नवरिके० अनंतर तुं जाण के सातशोने पांत्रीश जंग थाय ठे. ॥ ३४१ ॥

हवे ए जंग यथार्थपणे जेणे जाणा तेज पञ्चखाणनेविषे प्रवीण जाणवा एम कडेते मूल - सीपाल जंगसयं, जस्त विमुदीह दोह खल-६ ॥ सो खलुपञ्चखाण पो, कुसलो सेसा अकुसलाठ ॥३४॥ अर्थ - ए पूर्वोक्त एकशो ने सढतालीश जंग ते जस्तके० जेने विष्ट-६ निर्मजकारी पणे करी होय तेने विष्ट-६पञ्चखाण कहिये अने तेज पञ्चखाणनेविषे उपलब्ध एटले जाणपणे थया तेज खलुइति निमेकरीने पञ्चखाणनेविषे कुशल माह्या जाणवा अने शेष थाकता ते चतुर जाणवा नही

हवे मूल ठ जंगना ठपर एकवीश जंग वेखाडेते मूल - द्विविद्वतिविदाइ ठधिय, तेसिं जेया कमे णिमे हुंति ॥ पढमेको हुन्नितिपा, हुगेग वो ठक इगवीस ॥३४॥ अर्थ - द्विविध त्रिविध जेनी आद्यमाठे एवाजे ठ जंग तेसिके० तेना नेद ते कमेणके० अनुक्रमे इमेके० एद्वितिके० पायडे पढमेकोके० पदेखु एको, पढी बीजा वे कोष्टकमां प्रण प्रण वली एक कोष्टके खगढो मानीये एवुं एककोष्टक, पढी वे कोष्टके ठ ठ मानिये तेवारे सर्व एकवीश जंग होयडे ए स्थापनानो खझार आवीरीते करिये द्विविध त्रिविधे एक जंग, द्विविध द्विविधे प्रण जंग, द्विविध एकविधे प्रणजंग एकविध त्रिविधे वे जंग, एकविध द्विविधे ठ जंग, एकविध एकविधे ठ जंग

हवे द्विविद्व तिदिदाइ इध्यादिक जंगना समूहे करीने आवकने योग्य पांच अणुव्रतादिकनी संतति तेनां जंगनी देवकुलिका सूचवी ते देवकुलिका एकेक व्रत प्रत्ये कही जे पद्मजंगी एकवीश जंगी नवजंगी ठंगणपचाश जंगी तेणे करी नि पजे अने सर्व देवकुलिकाने विषे प्रत्येके प्रण प्रण राखी थाय ते आवीरीते, धुर मां गुणराशी, वधमां गुणकराशी अने ठेदेदे गतागत राशी

व्यापहेली एनदेवकुलिकाने पद्मजंगी प्रमुखने अनुक्रमे विवक्षितव्रतना जंगनी सर्वसंख्या रूप एवंकारके० जे राशी ते वेखाढणहार ठतोपहेली पद्मजंगी ए एवकारनी राशी वेखाडेते

मूल - एगव एठंगंग, निदिता सावयाण जे सुषे ॥ ते श्रिय वययु द्वीए, सचगुणा ठ कुश्या कमसो ॥ ३४॥ अर्थ - आवकना एक व्रतनेविषे ठ जंग जे आचश्यकदिक सूत्रनेविषे कह्या तेज मृषायादादिक एकेक व्रतनी वृद्धि सातगुणा अने ठ ए सहित कथा ठता अनुक्रमे जंगना राशीनी संख्या उपजावे इहा जावार्थ एम ठे के पहेला प्राणातिपात व्रतनेविषे ठ जंग, ते अवधे स्थापिने सातगुणा करीए, ते वारे वेतालीश थाय तेमां ठ जेलिये तेवारे थढतालीश थया वली एने सातगुणा करीने ठ जेलियेः एम अनुक्रमे करता अग्यारमी वेलाए १३८४१५८४५०० एटला आवे अने ६४०३४९ इध्यादिक बारराशी ठपर नीचे एवीरीते थापीये तेवारे

अर्द्धि देवकुलिकानी नूमिका समान देखाय, तेने खंमदेवकुलिका एम कहिए. एट ले पम्जंगीनी देवकुलिका जेम उपजे तेम देखाडी. ॥ ३४४ ॥

हवे एकवीश जंगनी देवकुलिका देखाडेढे. मूलः—इगवीसं खलु जंगा, निदिछा सावयाण जे सुत्ते ॥ तेच्चिय बावीसगुणा, इगवीसं पस्किवेयवा ॥३४५॥ अर्थः—निश्रेयकी एकवीश जंग जे श्रावकने सूत्रमां कहाळे, तेनेज बावीशगुणा करीने तेमांहे एकवीश जेलिये. इहांपण एकवीशादि अनुक्रमे अग्यार वार गुणाकार करतां अग्यारमी वेलाए १२८५५००२६३१०४९१५ थाय. एम एकवीश जंगीये बीजी देवकुलिका होय. ॥ ३४५ ॥

हवे नव जंगीये जे थाय ते देखाडेढे. मूलः—एगवएनवजंगा, निदिछा सावयाण जे सुत्ते ॥ तेच्चिय दसगुणकाउं, नवपस्केयम्मि कायवा ॥३४६॥ अर्थः—एक व्रतनेविपे नव मूल जंग जे श्रावकने कहाळे, तेने दशगुणा कखायका नेबुं थाय; तेमां नव मेलविये तेवारे नवाणुं थाय. एम अनुक्रमे बीजीवार नवाणुंने दशे गुणतां नव शेने नेबुं थाय. तेमां नव जेलिये तेवारे नवशे ने नवाणुं थाय. एम अग्यारमि वेलाए एएएएएएएएएए एम ए बीजी देवकुलिका एमां नव जंगीना जंग देखाडया.

हवे उंगणपचाश जंगनी संख्या देखाडेढे. मूलः—इगवन्नं खलु जंगा, निदिछा सावयाण जे सुत्ते ॥ तेच्चिय पन्नासगुणा, इगुवन्ना पस्कि वेयवा ॥३४७॥ अर्थः—निश्रेयकी उंगणपचाश जंग श्रावकने सूत्रमांहे जे कहाळे तेनेज पचाश गुणाकरी उंगणपचाशमांहे जेलविये तेवारे २४९९ थाय. एम अनुक्रमे करतां अग्यारमी वेलाए २४४१४०६२४८९९९९९९९९९९ एटला जंग थाय. ए चौथी उंगणपचाश जंगनी देवकुलिका कही. ॥ ३४७ ॥

हवे पांचमी एकशोने सडतालीश जंगनी देवकुलिका देखाडेढे. उक्तंचः—सीयालं जंगसर्यं, वयबुडुडयालसय गुणंकाउं ॥ सीयालसएण जुअं, सव्वगं जाण जंगाणं ॥ १ ॥ अर्थः—एगाथा बीजी कयां कयां प्रत्यंतरे देखाती नथी; परंतु पांचमी देवकुलिका एणेकरी थाय. ते कारणे वखाणिये ठैये. एकशोने सडतालीश जंगा व्रतनी शुद्धे ठे, तेने एकशो अडतालीशगुणाकरीने एकशोने सडतालीश युक्त करि ए तेवारे सव्वगके० एंवकारे ते तूं जाण. एम गुरु शिष्य प्रत्ये कहेढे, एनी जाव ना एम ठे के एकशो सडतालीश, तेने जेवारे व्रतनी वृद्धिये एकशोने अडतालीश गुणा करीए; पढी एकशोने सडतालीशे युक्त करीए तेवारे २१९०३ जंग थाय.

एम वृद्धि करता अग्यारमीवेलाए १ १ ० ४ ४ ४ ४ ० ४ ४ १ ए ४ १ १ ५ ३ ३ ५ ४ ५ ५ ४ ५ ५
एटला थाय ए संख्याए पांचमी देवकुलिका जाणवी

ए पांच देवकुलिका कही ते पांचे खंरुदेवकुलिका जाणवी सांप्रत सपूर्ण देव
कुलिकानो अवसर व्या व्रत व्रत प्रत्ये एकेक देवकुलिकाने सद्भावे करी पम्भगी प्रमुख
नेविपे प्रत्येके प्रत्येके बार बार देवकुलिका उपजे तेवारे बारपंधां शाठ सर्व म
जी देवकुलिका थाय ते सर्व देवकुलिका इहां कहिये, तो पणो विस्तार थाय, तेथी
जगारेके बेशमात्र देखाइवासारु पम्भगीनेविपे बारमी देवकुलिका कहेनार ठतो
ग्रथकार एक दिकावि सयोगना कहेनार जे पहेली त्रण राखी कही हती ते माहे
जी गुणकारक राखी थाणवा सारु ठपाय कहेते

मूल—एगाईएगुसर, पनेयपपंमि खरिपत्केवो ॥ एकेकहाणिअवसाण संख्या
हुंति सयोगा ॥ ३४० ॥ अर्थ—जेटला पक्षोनो एक दिकाविक सयोग थाणवावांठि
ए, तेवे प्रमाणेल एक आवेवेइने एकोत्तर वृद्धि करिने उपर उपर क्रमे क्रमे स्थापना
स्थापिये एम आंकनी स्थापनाकरी प्रत्येके व्रत बारनेविपे उपरे पक्षेवोके० उपरला
जे आंक तेमां नीचला घालिये एरीते एकेकहाणि एटले एकेक उपरना आंकनी
हाणी करता वृद्धि कहिये, ते जेम थाय तेम आंकने घालवे करवी, ते ज्याजगे
अवसाणसंख्याके० ठेहेहे समस्त आंकनुं प्रक्षेपरूप एतावता सर्व आंक पूरा
घाव्या तेवारे जे आंक थाय तेटला अनुक्रमे एक बे त्रण प्रमुखपदनुं मेजवडुं त
रूप थाय तेसंयोग कहिये ते आवीरिते—

पहेलो एक आगल धीनो ते ज्यासुधी ठेहेहे बार आंक आवे, हवे एको, वग
डामां प्रक्षेपे तेवारे त्रण थाय ते त्रण उपरला त्रण माहे घालिये तेवारे ठ था
य, ते उपरला चारमाहे घालिये तेवारे दश थाय एम दशने पांचमां घालतां पन्नर
थाय, पन्नरने ठमां नाखतां एकवीश थाय, तेने सातमां नाखतां अक्षवीश थाय
तेने आठमां नाखतां उत्रीश थाय, तेनेनवमां नाखतां पिसालीश थाय, तेने दशमां ना
खतां पंधावन्न थाय, तेने अग्यारमां नाखतां ठासठ थाय हवे उपरे बार ठेहेहे आ
व्या ते तेमन राखिये जेकारणे कष्ट के एकेकहाणि एवा वधनथकी ए गुणका
रक राखीनी स्थापनाहे

वली प्रकारांतरे करी देखाइते खनयमुईरासिडग एनुं यखाण करेते इहां य
द्यपि बारमी देवकुलिका कहेवा मांमी तो पण संक्षेपने अर्थ पंच अणुमत आत्री
नाचना एम ठे खनयमुईके० वेडुए करी बे राखी मांमिये, ते आवीरिते, एक

१३४५ बीजी ५४३११ इहां करण गाथानो व्यापार न करवो; परंतु द्विकसंयोगे दश ते आम जे, नीचेठे एकडो, तेना आगल वगडो, ते वगडा साथे उपरठे चो गडो, तेना धुरे ठे पांचडो, ते पांचे वेंहेचिये तेवारे अढी अढी आवे, तेने उपरला चोगडासाथे गुणाकार करिए तेवारे चार अढीए दश. ए द्विक संयोगी थया.

ते हवे दशने वगडा आगल त्रगडोठे तेनी साथे वेंचिए तेवारे सत्रिया त्रण जाग थाय, तेनी साथे उपरलो त्रगडो गुणिये तेवारे त्रिक संयोगे पण दश थया. ते त्रगडा पठी चोगडो ठे तेनी साथे दशने वेंचिये तेवारे अढी आवा, ते उपरना वगडा साथे गुणिये तेवारे अढी दू पांच थया. ए पांच जंग चतुसंयोगे थया. ते वली चोगडा पठी पांचडो ठे तेनी साथे वेंचतां एकज आवे तेने उपरला एकमा साथे गुणतां एकेकुं एक आवे, एटले पंच संयोगे एकज जंग थाय. ॥३४८॥

वली प्रकांतरे करी कहेठे. मूलः—अहवा पयाणि विविउं, अस्के येतूण चारणं कुळा॥ एकगडगाइजोगा, जंगाणं संखकायवा ॥३४९॥ अर्थः—अथवा शब्द प्रकारांतरे ठे. पयाणिके० विवद्वित्त व्रत लक्षण ते स्थापिने पठी अस्केयेतूणके० अकृत ले इने अनुक्रमे एक द्विकादिक व्रतनेविपे उच्चारणके० मेलवो करिए, तेवारे एक द्विका दिकना योग थकी जंगनी संख्या करवी. इहां जावना एमठे; पांच पदोने एकेक संयोगे पांच जांगा, तेनी स्थापना १११११ द्विक संयोगे दश; ते आवीरीने. एक चारणाए चार जंग, द्विक चारणाए त्रण जंग, त्रिक चारणाए वे जंग, चतुष्क चारणाए एक. ए पहेली स्थापना एम. हवे त्रिक संयोगे दश. तेमां एक चारणाये ठ, द्वितीय चारणाए त्रण, तृतीय चारणाए एक. ए बीजी स्थापना. हवे चतुष्क संयोगे एक चारणाए चार द्वितीय चारणाए एक एम पांच थाय. एनी त्रीजी स्थापना, अने पांचने संयोगे चारणानो अजाव ठे माटे एकज जंग होयठे. कोइ प हेळुं व्रत आदेदेइने अंगीकार करे ते ज्यां पांचमो व्रत त्यांसुधी ए चोथी स्थापना. हवे वारमी देवकुलिका तेनी गुणकारकराशी देखाडेठे. ॥३४९॥

मूलः—वारसठावठीविय, बीसहिया दोय पंच नव चउरो ॥ दोनव सत्तय चउदोत्रि नवय दोनवय सत्तेव ॥ ३५० ॥ वार, ठाशठ, वशेने वीश, तथा पांच, नव, चार, ते. ४९५ तथा वे, नव, सात, जोपण सूत्रमां एमठे तो पण आंकनी वांकी व्रति थायठे तेथी ४९२ समजवा. ए गाथार्थ ए देवकुलिका पाठलठे त्यांथकी जोइ परीक्षा करजो.

मूलः—पण नव चउरो बीसाय दोन्निठावठि वारसेकोय ॥ सावयजंगाणमिमे, सवाणवि हुंति गुणकारा ॥३५१॥ अर्थः ए पण एमज क्रमे करी जाणवुं. एम आ

ગલ પણ શ્રાવકના જંગ જે ઠ પહેલા ધ્યને પઢી ઠગ્રીશ, એમ વશોને સોત હયાલિક
 ચારમી વેવકુલિકાને ધ્યનુક્રમે કરીને ગુણાકારક રાશી જાણવી ॥ ૩૫૧ ॥

હવે ગુણરાશિ કહેઢે મૂલ—ઠઘેવય ઠગ્રીસા, સોલ ફગ પેવ ઠ નવ ફગમિકા ॥ ઠ સત્
 સત્સત્તય, ઠપ્પન્ન ઠસઠિ ચઠઠઢે ॥ ૩૫૨ ॥ ઠગ્રીસા નવનઠર્ક, સત્તાવીસાય સોલઠગઠર્ક ॥
 સત્તય સોલસ જંગા, ઠષ્ટમઠગણે ધિયાણાદિ ॥ ૩૫૩ ॥ ઠાણઠર્ક ઠાદત્તરિ, સત્તઠસુમ્નિ
 ક ઠુતિ નવમમિ ॥ ઠાદત્તરિ ફગસઠી, ઠાયાલાસુઠ ઠ ઘેવ ॥ ૩૫૪ ॥ ઠપ્પન્ન સુઠ સત્તય,
 નવસત્તાવીસ તદ્દય ઠગ્રીસા ॥ ઠગ્રીસા તેવીસા, ઠઠઠત્તરિ ઠઠઠરિંગવીસા ॥ ૩૫૫ ॥

અર્થ—૧ ચાર ગાથાએ કરી કહિયે તે આવીરીતે—પહેલા ઠ, બીજા ઠગ્રીસા ત્રીજા
 વશોને શોલ, ચોથા ચારઠો ઠઠું, પાંચમા સાતઢજાર સાતઠો ને ઠઠોત્તેર, ઠઠ ઠેતા
 લીસ ઢજાર ઠઠો ને ઠપ્પન્ન, સાતમા ઢે જાલ ઠંગણાઠઠીઢજાર નવઠો ને ઠગ્રીશ, ઠ્યા
 ઠમા શોલલાલ ઠંગણાઠઠીઢજાર ઠઠો ને શોલ, નવમા ઠક્રોઢ સિઠોતેર ઢજાર
 ઠઠોને ઠઠ, વઠમો ઠક્રોઢ ચાર જાલ ઠાસઠઢજાર ઠક્રોઠોને ઠઠોત્તેર, ઠગ્પારમા
 ઠગ્રીશક્રોઠ સત્તાવીસજાલ સત્તાણુઢજાર ને ઠપ્પન્ન, ચારમા ઢે ઠઠન સત્તર ક્રોઢ
 સત્તસઠજાલ વ્યાસી ઢજાર ત્રણઠોને ઠગ્રીશ ॥ ૩૫૨ ॥ ૩૫૩ ॥ ૩૫૪ ॥ ૩૫૫ ॥

હવે ૧ રાશિને આણવાનો ઠપાય દેઠાનેઢે ઠઠઠ પઢમવઠવઠંગા, ઠઠિંધુણિ
 પાય ચારસવેઠાણા ॥ સજોઠેદિય ઠુણિયા, સાવયઠયજંગયા ઠુતિ ॥ ૧ ॥ અર્થ—
 પહેલા ઠત્તનેધિયે ઠ જંગ તેને ઠ ઠુણા કરિયે તેવારે ઠગ્રીશ પાયઢે, વજી ઠગ્રીશને
 ઠ ઠુણા કરિયે તેવારે ઠઠોને શોલ ઠાય એમ ચારંચાર ઠ્યાસુધી ચારઠુણ રાશિ સપૂ
 ઠ ઠાય, ઠ્યાસુધી કરિયે તે હવે ઠ ને ઠગ્રીશ પ્રમુલ ઠુણરાશિ ઠનુક્રમે ચાર ઠાસ
 ઠ પ્રમુલ ચારસવેઠાણા ઠઠઢે ચારે ઠયાનક ઠુણાકારક રાશિસાયે ઠુણતા ઠતાં
 ઠ૨, ૧, ૨૩ ઠ૬, ૨૪ ઠ૫૨૦, ૩, ૨૬ ઠ ૧૦૧૫૨૦, ૪, ૬ ૧ ૫૦૫૧૫, ૪૩ ૧ ૧૦૧૪૦૬, ૨
 ૨ ૧ ઠ૦૧૧ ૨, ૦, ૦૩ ૧ ૪૦૧૧૨૦, ૦, ૨૨ ૧ ૪૫૧૨ ૨૦, ૧, ૩૧૧૦ ૪૬ ઠ૬ ૧૬, ૧૦,
 ૪૩ ૫૩ ૫૬ ૪૬ ૬ ઠ૨, ૧૧, ૨૧ ૪૬ ૦૨૩૨, ૧૨, ૧૨ીતે શ્રાવકને ઠત્તના જંગ ઠાય પણ
 વિસારના જયપકી સુઠકારે કઢ્યા નથી ઠને ઠતિનો કરનાર શિપ્પના ઠનુઠઢને ઠર્થે
 ચાર ગાથાયે દેઠાઢે ઢે ઠાદત્તરિ ૧ ઠસત્તરિ, ૨ તેવીસા ૨ સુઠઠપણસીયાલા ૩ બી
 સા પનરસત્તઠસઠિ ૪ ઠનવપણસીઠપન્નરઠય ૫ ॥ ૧ ॥ ઠોપાલસયંદસઠકતીસત્ત
 ૬ ચારતિનવસયરાય ॥ ફગઠઠ ઠ બીસાનવનઠ, ઠાલીસા ઠગતેયાસી ૦ ॥ ૨ ॥ ઠી
 સઠગવીસનવસયરિ ઠગવાવીસ ૧ સોલઠગસત્ત ॥ ઠસત્તસુઠનવનઠ, તિસિઠવસમ
 મિ ઠાણમિ ૧૦ ॥ ૩ ॥ ઠાદત્તરિઠાયાલા, ઠપ્પન્નતિપન્નસિઠઠ ૧૧ ઠગ્રીસા ॥ તેવીસા ઠ

उहत्तरि, उहत्तरीएगवीसाय ॥१॥४॥ एम एकवीश जंगी प्रमुखमां जांगाने नाखवे प्रत्येके बार बार देवकुलिका जाणवी. सर्वमली साठ देवकुलिका थाय.

हवे डुविह तिबिहाइणछाहाहुंति एवुं जे प्रथम कहुं हतुं ते वखाणिये ठेये. मूलः—डुविहतिविहेण पढमो, डुविहडुविहेण बीयउं होइ ॥ डुविहं एगविहेणं, एगविहं चेव तिबिहेणं ॥३५६॥ एगविहं डुविहेणं, एकेकविहेण ठछउं होइ ॥ उत्तरगुणसत्त मउं, अविरयउं अठमो होइ ॥३५७॥ अर्थः—द्विविध त्रिविधे पहेलो जंग, द्विविध द्विविधे बीजो जंग, द्विविध एकविधे त्रीजो जंग, एकविध त्रिविधे चोथो जंग, एकविध द्विविधे पांचमो जंग, एकविध एकविधे ठगो जंग अने जेणे उत्तरगुण पन्निवज्यो ते सातमो जंग अने अविरतिनो आठमो जंग होय. ए वे गाथा प्रथम वखाणी ठे; माटे इहां शब्दार्थमात्र स्थानकने अशून्य राखवासारु लख्योठे. ॥३५६॥३५७॥

हवे पांच अणुव्रतनी देवकुलिका कहेवासारु पहेली एकादिक संयोगना परिमाणनी कहेनार गुणाकारक राशि कहेठे. मूलः—पंचएहमणुवयाणं, एकगडुगतिगच उक्कपणगेहिं ॥ पंचगदसदसपणए कगोयसंजोय नायवो ॥३५८॥ अर्थः—पांच अणुव्रतने अनुक्रमे एक संयोगे, द्विक संयोगे, त्रिक संयोगे, चतुःसंयोगे, पंचक संयोगे पंचकादिक एटले पांच दश दश पांचने एक संयोगे. ए गुणाकारक राशि जाणवी.

हवे पंचम देवकुलिकानी गुण्य राशि कहेठे. मूलः—ठच्चेवय ठत्तीसा. सोलडुगं चे व ठनवडुगएकं ॥ ठस्सत्तसत्तसत्तय, पंचएहवयाणगुणणपयं ॥३५९॥ अर्थः—पहेला ठ पठी नीचे ठत्रीश, वसोने सोल, बारशोने ठत्तु, सातहजार सातशोने ठोतेर पांच व्रतना ए गुणवाना पद गुण्यराशि जाणवी. ॥३५९॥

हवे त्रण गाथाए करी पांचमी देवकुलिकानी आगतराशि कहेठे. मूलः—वयए कगसंजोगा एहुंति पंचएहतीसई जंगा ॥ डुगसंजोगदसएहुंति तिन्निसछासया हुंति ॥३६०॥ अर्थः—पांच व्रतने एक एक संयोग द्विविध त्रिविधादिक ठ जंग थाय अने ठ ने पांचगुणा करिये तेवारे त्रीश थाय; एकेक संयोगे पांच अणुव्रतना त्रीश जंग. थया एम एक व्रतनेविषे द्विकसंयोगे दश जंग होयठे, तेना उत्तरजंग त्रणशो ने साठ होय. ॥ ३६० ॥

मूलः—तिगसंजोग दसएहुं, जंगसयाएकवीसईसछा ॥ चउसंजोगपणगे, चउस छिसयाणिअसीयाणि ॥३६१॥ अर्थः—त्रिकसंयोगे दश जंग होय तेना वली उत्तर जंग एकवीशो ने साठ थाय अने चतुःसंयोगे पांच जंग तेना विषे उत्तरजंग ठ हजार चारशो ने एंशी थायठे. ॥३६१॥

મૂલ.—સમતરીતિયાઈ ઠહતરીફ્તુ પંચગે ક્રુતિ ॥ ચત્તરગુણઅવિરયમે લિઝાણ
જાણાદિ સત્તગ્ગ ॥૩૬૨॥ અર્થ—સાતહજાર સાતશોને ઢોતેર. એટલા પંચકસંયોગે
એક જંગ તેના ચત્તર જંગ થાય અને ચત્તરગુણ તથા અવિરતિના થે જેવ મળ્યા તે
વારે અનંતરોક ત્રીણ પ્રમુક્ત જંગ તેની સર્વ સંખ્યા જાણ

હવે એ પ્રણ ગાથાની જાણના એમઠેકે—કોઈએક પાંચ અણુવ્રત પઢિવજે તે પાંચ
એકેક સંયોગે થાય અને એક એક સંયોગે દિવિધ ત્રિવિધાવિક ઠ જંગ થાય, તેને
ઠ ગુણ કરતા ઠત્રીશ થાય એક સંયોગે એટલા થયા, એકનેવિધે દિકસયોગે ઠત્રી
અ તેવારે ધુરજાવ્રત સંબંધી એક ધુરજો જંગ ઢેજ અને મૃપાવાદના ઠ જંગ ॥૩૬૨॥

હવે સર્વામે સર્વ સંખ્યાયે જે થાય તે કહેહે મૂલ—સોલસથેવ સહસ્તા, અષ્ટસ
યાથેવ ક્રુતિ અષ્ટદિઘા ॥ એસો વયપિન્નહો, દસણમાઈય પઢિમાઠ ॥ ૩૬૩ ॥ અર્થ—
સોલહજાર આઠશોને આઠ એ તેને પૂર્વોક્ત પાંચ વ્રતનો સમુદાય અર્થ જાણવો અ
ને વર્ણનાવિક પ્રતિમાના અભિમદનો વિશેષ ઢે પણ તે વ્રત કહિયે નહી ॥૩૬૩॥

હવે ચારવ્રતના સર્વ મલી જેટલા જંગ થાય તે કહેહે મૂલ—તેરસકોઠિસયાઈ, ઘુલ
સીફ્તુઆઈ ચારતયલસ્કાસત્તાસીઈ સહસ્તા, ચોયસયા તહ ફરગ્યા ॥૩૬૪॥ અર્થ—
તેરસો કોની તે ચોરાશી કોઈએ કરી સહિત ઘલી ચારલાલ સત્તાશીહજાર વ
સોને થે અધિકા એટલે સક્ષેપેકરી ગાથાનો અર્થ જાણ્યોઢે કે જે વિસ્તારથી થાય
તેણે બૃહક્રુતિ થકી જોડું અને નણઠિટાવિક જે જાણવાની વાંઝા કરે તેણે ધુર
તેવા કરવી એટલે ધુર એનો જાવાર્થ સ્ત્રીલવશે ॥૩૬૪॥ ઇતિગાથા પંચત્રિશિકારી ॥

અવતરણ—અજરસ્તપાવગાણાઈતિ એટલે અઢાર પાપસ્થાનકતું બશો ને સાઢત્રી
શમું દાર કહેહે મૂલ—સર્વ પાણાઈવાયં, અભિયમવતં ચ મેદુણસથ ॥ સથ પરિગ્ગહં
તહ, રાઈનતં ચ વોસિરિમો ॥૩૬૫॥ અર્થ—સર્વ પ્રાણાતિપાત તે એકેંડિય આથે થે
એને પંચેંડિય પર્યંત જે જીવ તે પ્રાણીવંતો અતિપાત એટલે વિનાશ તે પ્રાણાતિપા
ત જાણડું, ઘીજી ક્રોધાદિકે કરી અજીક જે જીવંતોલું તે મૃપાવાદ જાણડું, ત્રીજી
જ્યાં અણ વીધી પારકી વસ્તુડું લેવું તે અવજાવાન, ચોથું સ્ત્રી પુરુષ લક્ષણ તેડું જે ક
મે તે મૈથુન નર થેવ અને તિર્થે સંવંધી જાણડું, પાંચમું પરિકે સમસ્ત પ્રકારે
મહિયે તેને પરિમદ કહિયે તે સમસ્ત ધન ધાન્યાદિકજે ઢે તે અપરિમાણપણે
રાખિયે તે અમે વોસરિયે ઢે તહકે સેમજ ઠડું રાત્રી સંબંધીજે જત અશનાદિક
તે રાત્રીનિક જાણડું તેને પણ અમે વોસરિયે ઢે ॥ ૩૬૫ ॥

મૂલ—સર્વ કોઈ માણ, માર્ય જોદ ચ રાગપોસેય ॥ કલહં અપ્રસ્કાણ, પેમુશં પરપરી

वायं ॥ ३६६ ॥ अर्थः—सातमो समस्त क्रोध, आठमो मान, नवमी माया, दशमो लोभ ए चार प्रसिद्धे, अग्यारमो राग ते अनिष्टवंग लक्षण, बारमो द्वेष ते अप्रीति लक्षण, तेरमुं कलह वचन ते कलहादिक अनेक प्रकारे ठे. चउदमुं अन्याख्यान ते अनेरातणे कारणे अणहुंता दूषणनुं आपणुं, पन्नरमुं पैगुन्यपणु तेने कहिये जे चा मि चुमामीनु करवुं. सोलमुं परपरिवाद ते बीजानां दूषण जे बीजाने पठवाडे कहीये.

मूलः—माया मोसं मित्रा, दंसणसहं तहेव वोसरिमो॥ अंतिमकसातम्भि, देहंपि जिणाइपच्चरुं ॥ ३६७ ॥ अर्थः—सत्तरमुं मायामोस एटले स्थापणामोसो अथवा मायायेकरी सहित जे मृषावाद, जे बीजाने ठगवाने अर्थे करिए ते मायामृषा कहिये, अठारमुं मिथ्यादर्शन जे कुशुरु कुदेवने कुधर्म लक्षण ते रूप शब्द ते मिथ्यादर्शन शब्द कहिए, ए अठार पापस्थानक कर्म बंधनां कारण जाणी ए थी अमे वोसरिये ठइये. तेमज वली अंतिमके० ठेहेला आसोआसने विषे ए अमारो देह पण जिनादि एटले जिनशब्दे श्रीअरिहंत आदिशब्दकी सिद्ध केवली तेने प्रत्यक्ष एवो देह पण वोसराविये ठैये. ॥ ३६७ ॥ इति गाथा त्रयार्थे ॥

अवतरणः—मुनिगुण सत्तावीसंति एटले मुनि जे साधु तेना सत्तावीशगुणनुं व शेने आडत्रीशमुं द्वार कहेठे. मूलः—ठवय ठकायररका, पंचिंदिय लोहनिग्गहो खंती॥ नावविमुद्धी पडिलेहणाइ करणे विमुद्धीय ॥ ३६८ ॥ अर्थः—प्रथम ठ व्रत तेमां पांचतो प्राणातिपात विरमणादिक ने ठहुं रात्रीनोजन विरमण जाणवुं, अने ठ काय ते पृथ्वीकायादिक पांच तथा ठहुं त्रसकाय, एरीते ठकायना रक्त तथा स्पर्शादिक पांच इंद्रियो, ने ठछो लोभ तेनो नियह एटले रुंधवुं. ए अठार थया, ओ गणीशमुं ह्मानुं करवुं, वीशमुं नावनी विमुद्धि, एकवीशमुं प्रतिजेखनादिक जे सा धुनुं करण कर्तव्य तेनेविषे विमुद्धि निर्माचपणु. ॥ ३६८ ॥

मूलः—संजम जोएजुत्तय, अकुशल मण वयण काय संरोहो ॥ सीयाइपीडसहणं, मरण उवसग्गसहणं च ॥ ३६९ ॥ अर्थः—वावीशमुं संयमना जे योगके० व्यापार तेणे करी सहितपणु अने अकुशल एटले माग जे मन वचन अने कायाना व्यापार तेनुं संरोहके० रुंधन करवुं, ए मनादिक त्रणठे, माटे त्रण चेद थया; तेथी सर्व मली पच्चीश गुण थया. ठवीशमुं वली शितादिक पीडानुं सहन करवुं, सत्तावीशमुं मरणान्त जे देवादिकना करेला उपसर्ग उत्पन्न थाय तेनुंसहन करवुं, इति गाथा द्वयार्थे.

अवतरणः—एगवीसं सावयगुणानंति एटले आवकना एकवीश गुणोनुं वसोने उंगणचालीशमो द्वार कहेठे. मूलः—धम्मरयणस्स जुग्गो, अरकुद्धो रुववं पगइसोमो॥

लोपपिपयत्तकूरो, निरु असहो सदस्किन्नो ॥३४०॥ अर्थ - परतीर्थीकना प्रणीत जे
 अनेरा धर्म ते धर्मीमाहे प्रधानपणायकी जे रक्षनीपररक्ष तेने धर्मरक्ष कहिये, ते
 श्रीजिनैहोने प्रणीत देशविरति प्रमुख जे धर्म तेने योग्य एवा लक्षणे सहित जे
 पाप तेहिज देखावेहे - एक अकूरो तेमां कुछ शब्दे छुटस्वनाव कहिए, ते जेमां
 न होय ते अकूट गनीर होय तेनी सूक्ष्ममति होय तेणेकरिने ते मुखे धर्मनो प्रति
 घोष पासे, धीछु रुख ते संपूर्ण अंगोपांगपणायेकरिने मनोहर आकारनो ध
 रनार ते रुखे आचारे प्रवर्त्ते, तेरीते प्रवर्त्ततो चको जन्मजीवोने धर्मनेविषे गौरव
 ठपजावतो प्रजावक पाप इहां कोइ कहेशे के नविषेण हरिकेशीवल प्रमुख ने
 कुरूप ठता पण धर्मनी प्रतिपत्ति साजलियेठये, तो केम तये रूपवतनेज अधिकारी
 कहोवे? तेनो उत्तर कहेशे इहां रूपवत वे प्रकारेहे एक सामान्य रूपवत ने धीजो
 अतिशय रूपवत, तेमां जे संपूर्ण अंगोपांग पांचेइडिये परवको होय ते सामान्य
 रूपवत कहिए, तेहुं नविषेणाधिकने विषे पण हतुं तेथी अविरोधहे, तथा बली
 शेष गुण होय तो मात्र एक कुरूपपणानो दोष न जाणवो अतिशयरूपना धर
 नार तो श्री तीर्थकरन होय, पत्त ॥सवसुराजेरुख, अंगुष्ठपमाण्यविटविह्वा ॥ नि
 णपापंघुछप् नतोइए जह तर्हिगालो ॥ १ ॥ एवा वचन थकी यद्यपि श्रीनिगवत
 समस्त रूपनिधान पाप तोपण जे रूप देशकाल वपने विषे वर्धमान ठताने जेने
 लोको रूपवत कहते ते इहां खेवो, श्रीछु पगहसोमोके० प्रकृति एटले स्वजावेज सोम्य अ
 निपण आकारनो धरनार होय, जेने देखवाथी लोकोने विश्वास ठपजे, प्रवाहे एवाने
 विषे पाप व्यापार संनवे नही अने तेवा प्राणीनो मुखेपी बीजा पण आश्रय करे
 चोछु लोपपिपयत्त एटले इहलोक अने परलोकनेविषे जे विरुद्धाचरण तेना वर्जवा
 यकी दानाविक गुणेकरिने लोकने प्रिय होय ते धर्मनेविषे बहु मान ठपजावे, पां
 चमुं अकूरो एटले त्यां जे माता अम्यवसायनो धरनार होय ते पारकां ठिड जोय
 ते पुरुषनुं सपाप धित होय अने तेना करेजा अनुष्ठान पण सफल नचाय, माटे ते
 अकूरज होय ठु जीरु एटले इहलोक तथा परलोकना अयायथकी बीहितो रहे
 एवा जे होय ते कारण ठते पण निश्चाकपणे पापनेविषे प्रवर्त्ते नही, सातमुं अशठ
 एटले कपटे करी रहित ठतो अनुष्ठाननो धरनार होय, केमके जे प्राणी कपटे करी
 सहित होय ते परने वचवानेविषे अतुरपणाने लीधे सर्व लोकोने अविश्वासनुं स्था
 नक पाय, आठमुं सदस्किन्नो एटले पोताना कार्यने परिहारे पारकां कार्य करवाने
 विषे रतिक चिस होय ते सप्त लोकोने अनुवर्त्तनीय पाय ॥ ३४० ॥

મૂલ:-લજ્જાલુચં દયાલૂ, મણ્ણહો સોમદિષિ ગુણરાગી॥સક્કહસપરકજુત્તો, સુદીહદં
 સી વિસેસન્ન ॥ ૩૭૧ ॥ અર્થ:-નવમો લજ્જાનો ધણી તે અકાર્ય કરવાની વાતમાં
 લજ્જા પામે, પોતે જે વ્રત નિયમ અંગીકાર કર્યાં છે તે ઠાંમે નહી, દશમો દયાલુ એટ
 લે દયાવંત હોય. ડુઃખી પ્રાણિયોને દેખી તેનાં ડુઃખ જાંગવાને વિષે અનિલાપ ક
 રે. કેમકે જે દયા છે તે ધર્મનું મૂલ છે. યતઃ દીનહીનં જનં દૃષ્ટ્વા, દયા યસ્ય ન જાયતે॥
 સર્વજ્ઞનાશિતોધર્મસ્તસ્ય ચિત્તે ન વિદ્યતે ॥૧॥ અગ્યારમો મણ્ણહો એટલે મધ્યસ્થ હોય,
 રાગ દ્વેષે કરી રહિત છે જેની બુદ્ધિ, એવો જે હોય તે અરક્તઅધિષ્ટપણા થકી સ
 વ્વેને વદ્ધન હોય, બારમો સોમદિષિ એટલે કોઈને પણ ઝડેગનો કરનાર ન હોય એવો
 જે હોય તે પ્રાણીઝંને દર્શનમાત્રે કરી પ્રીતિ ડપજાવે, તેરમો ગુણરાગી એટલે ગુણ
 જે ગાંજીર્યપણું, ધિરતાપણું, ધૈર્યપણું, ઔદાર્યપણું ઇત્યાદિકને વિષે રાગ કરે એવો જે
 હોય તે ગુણના પદ્ધપાતપણાને લીધે જે જ્ઞાનાદિક ગુણો સહિત ગુણવંત હોય
 તેને વિષે રાગ કરે, નિર્ગુણની અપેક્ષા કરે; ચડદમો સક્કહસપરકજુત્તો એટલે સદાચા
 રીપણાયે કરી જલીજ વાત કરે પણ જૂંમી વાત માત્ર ન જ કરે તે સક્કહ એવા જે
 મિત્ર તેણે સહિત અથવા ધર્મબાધાનો પરિહરણદાર જે પરિવાર તેણે કરી યુક્ત
 હોય. એવાને કોઈ ઝનમાર્ગે પમાડી શકે નહી. એક વલી જલી કથાનો કરનાર એ
 જુદો ગુણ કહે છે અને સુપદ્ધયુક્ત એટલે જલા વિનયાદિક ગુણો સહિત એવા પરિ
 વારે યુક્ત એ જુદો ગુણ માને છે; અને તેને વડલે મધ્યસ્થ અને સોમ્યદૃષ્ટિ એ બે ને
 એક ગુણકરી માને છે, પન્નરમો સુદીહદંસી એટલે ઘણા વિચારકરી જે કાર્ય પરિણામે
 રુઢું હોય તેવા કાર્યનો કરનાર પરિણામિકી બુદ્ધિયે સહિત થકો ઇહ લોક સંબં
 ધી જે કાર્યકરે તે પણ વિચારીને કરે. સોલમો વિસેસન્ન એટલે સારા ને માતાના વિ
 જાગનો જાણ હોય પણ જે ગુણ દોષના વિજાગનો જાણ ન થાય. તે દોષને ગુણ
 પણે કરે, અને ગુણને દોષ પણ કરે. ॥ ૩૭૧ ॥

મૂલ:-બુઢાણુગો વિણીઝં, કયન્નુઝં પરિહિયઢકારીયા॥તહચેવ લઘ્જલસ્કો, ઇગવીસ
 ગુણો હવહ્સહો ॥૩૭૨॥ અર્થ:-સત્તરમો વૃઢાણુ એટલે વૃઢ તે જેની ગુણ ડપાર્જવા
 ને અર્થે પરિણત મતિ છે તેનો અનુગ એટલે સેવનાર એટલે વડેરાનો સેવનાર તેનો કથ
 નકારી જે હોય તેને આપદાન આવે; યતઃ યદેકઃ સ્થવિરો ધત્તે, નતત્તરુણકોટયઃ॥નૃપં
 યો લત્તયા હંતિ, વૃઢવાક્યાત્સપૂજિતઃ ॥૧॥ એ દૃષ્ટાંત જાણવું. અઢારમો વિણીઝં એટ
 લે વિનીત ગુરુજનને ગૌરવના કરનાર એવા વિનીતને સર્વ સમીહિત સંપ્રાપ્તિ હોય તે
 હર્વિનીતને નથાય. યતઃ વીણીઝં આવહ્સિરિ લહ્સ વિણીઝં જસંચ કિત્તિંચ ॥ ન

कयाइ इषिणीठ सकल सिद्धि समापेइ ॥१॥ उगणीशमो कयनुउ एटले कल्याण
नो जाण एटले कोइके थोमो पण इदुलोक संघी थयवा परलोक संघी थप
कार कीयो होय तो तेनो करेलो थपकार उजवे नदी अने जे रुतनी होय ते इही
सर्वत्र निदा पामे बीसुं परिदियअकारिय एटले परने कारणे हितायेना कामनो कर
नार होय अने पदेनु जे सवाकृण कर्ण ते अनेराना कल्याणी काम करे अने
इहांतो परने हीतार्थकारी ते पोतेज धीजाना हितने अर्थे प्रवर्णे एटलो ए बे ने
माहोमाहे जेदठे जे स्वनावेज परना कल्याविना परहितार्थकारी थाय ते निरीह
पणाये करीने अन्यने धर्मेने विषे स्थापे, एकवीशुं तदेवके० तेमज बली जइज
स्कोके० लब्ध, जइ एटले जाण्योठे जइ जेणे एटले शिखवाने योग्यजे अर्थे थनु
ष्टान विषेय ते लब्ध जइ एतावता पूर्वान्यस्तनी परे सर्व धर्मकस्य तत्काल आ
वरे एवो जे होय ते एवाने वादणो पन्निमणो पन्निसेवण प्रमुख शिखावी शकिये
एवा ए एकवीशुणेकरी सदित आवक थाय. ॥१४॥ इतिगाथाप्रथमार्थ ॥

अथतरण—तेरिणीणुकिजगप्रविषि एटले तिर्यचने वरुष्टे गर्जस्थितिनुं बसोने
बालीशुं द्वार अने माणुस्तीणुकिजगप्रविषि एटले मनुष्यनीस्त्रीनी वरुष्टीगर्जस्थि
तिनुं बसोने एकतालीशुं द्वार तथा तगप्रस्तकायछिषि एटले ते मनुष्यनीस्त्रीना
गर्जनी कायस्थितिनुं बसोने वेतालीशुं द्वार ए अण द्वार दोडगाथायेकदेठे मूलः—
वकिजगप्रविर्षि, तिरियाण दोइ अज्वरिसां॥गप्रविर्षि मणुस्तीणु किछा होइ वरिसवा
रसग ॥१४॥ गप्रस्तकायविर्षि, नराण चववीसवरिसां॥१४॥ अर्थे—तिर्यचने व
रुष्टी गर्जनी स्थिति आठ वर्ष थाय अने आठ वर्ष उपरांत पठी खरी पडे अथ
वा प्रसव थाय, अने मनुष्यनी स्त्रीने गर्ज सजव थाय, तेकोइक जीवने घणीज पापनी
राशिने थवये एवा वात पिनाबिकने दोपे अथवा देवताए मन्त्रादिके थन्यो थको गर्ज
माहे द्वार वर्ष वरुष्टे स्थिति होय, जेम सिद्धराय जेसिपदेने बार वर्ष गर्जमाहे
सायकि माताये मन्त्रे करी थापी राख्यो सांजलिये ठैये, पठी एक योगिये थपाय
करीने गोहाण्योठे तेची नामने आदे सिद्धि ए बे अक्षर नाखीने सिद्धरान जे
सिपदे नाम बीधुं ए जवस्थिति जाणवी.

अने कायस्थिति ते गर्जमाहे मनुष्यमां कोइ जीव आवी थप्यो ते पूर्वोक्त
प्रकारे द्वार वर्ष जीवने छांज मरण पामि यली कर्मना थशथकी तेज कले
धरमाहे गर्जमाहे ते जीव थप्यो बली पण छां बार वर्ष जीवतु रहे ए काय
स्थिति वरुष्टे चोवीश वर्षनी जावना जाणवी इति सार्वज्ञप्रथमार्थ. ॥१४॥ ॥१४॥

अवतरणः—गप्प्रविज जीव आहारोत्ति एटले गर्जने विषे रह्यो यको जीव जे आहारतुं ग्रहण करे तेनु बशोने तेतालीशमुं ढार कहेवे. मूलः—पढमे समए जीवा, उप्पन्ना गप्प्रवासमप्पमि ॥ उयं आहारंती, सवप्पणयाइय पूयव ॥३७५॥ अर्थः—पहेले समये जीव गर्जावासमां उपन्या ठतां जे मातानुं शोणित अने पितानुं वीर्य ए उज आहारतुं ग्रहणकरे ए वात दृष्टांत पूर्वक देखाडेवे, सर्वात्मनाके० समस्त आत्माना प्रदेश तेणोकरिने पूयवके० पुडानीपरे जेम पुडाने तेजेनरी कढाइमां नाखिये पढी ते पुंडो समस्त प्रदेशे तेननुं ग्रहण करे तेम जीव पण आहार लिये.

मूलः—उयाहारा जीवा, सवे अपक्कत्तगा मुणोयवा ॥ पक्कत्ताउण लोमे, पक्के वे हुंति नई यवा ॥३७६॥ अर्थः—उजाआहारी जीव ते सर्व अपर्याप्ता ठता जाणवा. अने पर्याप्ता यया पढी लोमाहारी होय अने प्रकेपाहारनी नजना जाणवी. इति गाथार्थी॥

अवतरणः—रिउरुहिरसुक्कजोए जत्तियकालेण गप्पसंजूईति एटले स्त्रीनुं रुधिर क्तु संबंधी अने पितानुं शुक्र वीर्य तेने. योगे जेटले काले गर्जनो संजव थाय तेनुं बशोने चुमालीशमुं ढार कहेवे. मूलः—रिउसमयएहायनारी, नरोवजोगेण गप्पसंजूई॥ बारसमुद्धुत्तमप्पे, जायइ उवरिं पुणो नेय ॥३७७॥ अर्थः—महिनामहिनाने प्रांते त्रण दिवस सुधी निरंतरपणे स्त्रीने योनिद्वारे लोही श्रवेवे, तेने क्तु कहिये; ते त्रण दिवस क्तु समय कहिए. ते यकी उपरांत शुद्धिने अर्थे स्त्री स्नान करे तेवार पढी पुरुषनी साथे संयोग मलवाथी गर्जनी संजुति एटले उपजवुं थाय; ते बार मुहूर्त्त एटले चोवीश घडी सुधी होय, केमके बार मुहूर्त्त सुधी शुक्र ने शोणित वेहु अविध्वस्त पणे थाय. पढीविध्वंस पामे तेथी उपरांत न संजवे. इति गाथार्थी॥

अवतरणः—जित्तियपुत्तागप्पेति जेत्तियपुत्तोयपियरोय पुत्तस्सति एटले जेटला पुत्र गर्जने विषे थाय तेनुं बशोने पिस्तालीशमुं ढार अने जेटला पिता पुत्रने थाय तेनुं बशोने ठेतालीशमुं ढार एवा अर्थे जणावत्तो एक गाथाये करी वे ढार कहेवे. मूलः—सुय लरकपुद्धुत्त होइ, एगनरुत्तनारिगप्पमि ॥ उक्कोसेणं नवसय, नरुत्तढी इ एगसुउं ॥३७८॥ अर्थः—सुतके० बेटा ते लारव पृथक्त्व थाय पण ते क्यां थाय के एके नरे जोगवी जे नारी तेना गर्जनेविषे थाय. तेमां एकवे अथवा त्रण जीवता रहे. बीजा थोडासा कालमां विनाश पामे. उक्कोसेणंति एटले कोइएक दृढ संघयणनी धरनारी महा कामातुर स्त्री होय अने ते बार मुहूर्त्तमां नवशें पुरुष जोगवे तो ते स्त्रीनेविषे जे पुत्र थाय तेना नवशें पिता जाणवा; एटले ते नवशें पितानो एक पुत्र जाणवो.

अवतरणः—महिना गप्पअनवण कालोत्ति पुरिस अवीयकालोत्ति एटले

મહિલા જે સ્ત્રી તેને ગર્ભ ન હોવાનો કાલ અને પુરુષને અવીજનપણના કાલ સંબંધી બંધો ને સદતાલીશમું દારકહેલે મૂલ - પળપણાઈ પરેણ, જોણીપમિલાઈ એમ દિલિયાણ ॥ પળદત્તરીયપરતં, હોઈ અધીઠં નરોપાય ॥ ૩૪૯ ॥ વાસતયાઠયમેયં, પરેણ જા હોઈ પુલ્કોઢીડં ॥ તસ્સકે અમિલાયા, સવાઠયવીતનાગોય ॥ ૩૫૦ ॥ અર્થ:- પંચાવધ વર્ષ ઠપરાંત સ્ત્રીની યોની પમિલાઈ એટલે સંકોચ પામે, છાં ઘણી સ્ત્રીને યોનિ સંકોચ પામતા પહેલાં પણ ક્રતુ વંધ થઈ જાયઢે, તથાપિ કોઈને વધ થઈ ન જાય, તોપણ પંચાવધમે વર્ષતો અવધ્ય વધ પાયઢે ક્રતુ આવે તોપણ તેથી ગર્ભોત્પત્તિ ન પાય અને પંચાવધમા વર્ષથી ઠપરાંત તો ક્રતુ પણ ન આવે ને ગર્ભ પણ ન પાયા તેમજ પળદત્તરિકે ૦ પંચોભેર વર્ષ ઠપરાંતે પ્રાય અવીજન નર પાય ॥ ૩૪૯ ॥

હવે એ કેટલા વર્ષના પ્રમાણના આઠપાવાલાને પાય ૧ તે ઘીજી ગાયાઈ દેલાઢેઢે એકશો વર્ષના આયુષ્યના ઘણી દુમણાંના કાલના જે મનુષ્યઢે તેને એ કાલમાન ગર્ભતંજવનું કદું, અને જે તો વર્ષના આયુષ્યથી ઠપરાંત થતો અથવા ધારસોથી માંનો જ્યાંસુધી સ્ફુટ્ટે પૂર્વકોઢી સુધી જો આયુષ્ય હોય તો તેને અર્થે અર્ધાં આયુષ્યસુધી અસ્તાન એટલે સ્ત્રીની યોની ગર્ભવારણ કરવાને સમર્થ હોય, પઠી ગર્ભ ધરવાને સમર્થ ન હોય અને જેને એકવાર પ્રતવઢે, એવી યુગલિયાની સ્ત્રી તેને સદાસર્વદા અવસ્થિતયોવનપણજ હોય સવાઠયકે ૦ સર્વ પુરુષોને એટલે પૂર્વકોઢી આયુષ્યના ઘણી અથવા તેથી ઠંઠા આયુષ્યના ઘણી જે હોય, એવા પુરુષોને જેને જેટલું આયુષ્ય તેને તે આયુષ્યનો વીશમો નાગ ટાલી બાકોના કાલમાં સઘીજનપણુ જાણું અને વીશમે નાગે અવીજનપણુ હોય ॥ ૩૫૦ ॥ ઇતિ ગાયાદ્યાર્થ ॥

અવતરણ - સુક્રાઈણ પમાણતિ એટલે સુક્રાદિકના માનનું થતોને અઢતાલીશમું દાર કહેલે મૂલ - ધીર્મુંસુક્રતદ્વસો ણિર્મંથતાણતુજણિગમ્મિ ॥ ઠંપંટુઠવઢ્ઢન સ્સ કારણતસ્સકર્ણં ॥ ૩૫૧ ॥ અર્થ - ધીજ કહિયે કારણ, તે શરીર તે સર્વથી પિતાનું શુક્ર તેમજ શોણિત એટલે માતાનું જોહી એ બેઢ, તેમજ સ્થાનક તે ક્ષેત્ર જૂમિકાની પરે માતાને ગર્ભ ઠદરમાંઢે, છાં જે શુક્રને શોણિતનો સમુદાય તે ઝંજ કહિયે એવો ઝંજ તે શરીર ઠપટંજનો હેતુકે ૦ કારણ જાણું તસ્સકર્ણંતુકે ૦ તે શરીરનું સ્વરૂપ તે આગલી ગાયાઈ દેલાઢે ॥ ૩૫૧ ॥

મૂલ - અધરસપિષ્કરંમયસ્ત સંધીંતુતિવેદ્ધમ્મિ ॥ ધારસયં સુક્તિયકરંમયા ઇહ તદ્ધર્ષપ્સુજિણ ॥ ૩૫૨ ॥ હોઈકઠાઈસત્તયુજાઈ ઝીદાપજાઈ પુણ ચઢરો ॥ અધીંતંકોપ જાઈ, સિરંતુ નણિર્મંથઠકવાર્ણ ॥ ૩૫૩ ॥ અર્થ - મનુષ્યના શરીરનેવિષે પૃષ્ઠ કરંમક

एटले वंशष्टादिक गंठी रूपते अटार थायठे, अनेसांधा पण अटार थायठे, ए जेम वांजली गांठ थाय तेम जाणवा. हवे जे अटार सांधाठे तेथकी वार पांजली नीकली ते वने पासे आवरी ह्याने मध्ये लागी ने पाजाने आकारे पणामे, एल कारणे कहेठे. तहवपंसुलीए जेम वार पांसलीरूप करंमके० वांसो थाय तेम वली ठए पांसुलीए होइकडाहोके० कमाहो ते जेथ ठ सांधाथकी थाय, तेज वे पसवाडा आवरी वेज पसवाडे ह्याथकी नीची टली कूखथकी उपर मांहोमांहे अणमल ती होय ते कडाह कहिये.

हवे जीन जे ठे ते लावपणे आत्मांगुले सात अंगुल प्रमाण थाय, अने तो लिये तेवारे मगधदेश प्रसिद्ध पल तेया पलने माने चार पल थाय; अने अष्टि के० आंख ते वे पल प्रमाण थाय अने सिरके० मस्तक ते जणियंके० श्री अरिदंत देवे कह्युं. चउकवाळंके० चार कपाले हांमने खंमे करी निपजे. ॥३८१॥ ॥३८२॥

मूलः—अठुठ पलंहियं, वत्तीसं दसनअष्टिखंमाइ॥काजिऊयंतु समए, पणवीस पलाइनिद्रिठं ॥ ३८४ ॥ अर्थः—अठुठके० साडात्रण पलप्रमाण द्युं होय अने वत्तीसके० वत्तीश दसनके० दांतना अस्थिके० हाडकांना कटका होय. एम काजि ऊंके० काजजु ते समयपणके० सिद्धांतमांहे पच्चीश पलने माने कह्युं. ॥३८४॥

मूलः—अंताइ दोन्नि इहइ ॥ पत्तेयं पंचपंचवामाउ ॥ सत्तिसयंसंधीणं, मम्मा एसयंतु सत्तहियं ॥ ३८५ ॥ अर्थः—आंत्र ते दोन्नीके० वेज इहइके० शरीर नेविपे पण प्रत्येके पांच पांच वाम कहिए पुरीस प्रमाण. अने एकसोने साठ सांधा ते आंगुली प्रमुखना मेलापक स्थान जाणवां, मम्म ते शाखाप्रमुख एकसोने साते अधिक होय. ॥ ३८५ ॥

मूलः—सत्तिसयंतु सिराणं, नानिप्पनवाण सिरमुवगयाणं॥रसहरणनामधेळाण जाणणुग्गहविवाएसुं ॥३८६॥ अर्थः—पुरुषना शरीनेविपे सातजे नसोठे तेमां सिरा जणिये नसा ते एकसोने साठ नानिथकी प्रनवके० उत्पत्ति ठे जेनी. अने मस्तकप्रत्ये उपगत एटले जे प्राप्त थइठे ते रसहरीए, एटला माटे रसहरणी एवुं नामधेयके० नामठे जेनु, जाणके० जेने अनुग्रह अने विधाते जजुं अने मातुं जे कांइ थाय ते कहेठे. ॥ ३८६ ॥

मूलः—सुह चाकुषाण जीहा, एणुगहो होइ तहविधाउय ॥ सत्तिसयं अन्नाणवि. सिराण होगामिणीण तहा ॥३८७॥ अर्थः—श्रोत ते कान, चहुते नेत्र, घ्राण ते नासिका, जीहा ते जीन इत्यादिक इंद्रियोने एने अनुग्रहे जजुं होय, अने एनेज विधाते

માતૃ હોય જેમ દૃષ્ટર્થગામિની કહી તેમજ સંહિસર્થકે ૦ એકસોને સાત અનેરી પણ નસો તે અધોગામિની જાણવી ॥ ૩૮૩ ॥

મૂલ - પાપતલમુવગયાણ, અંધાબલકારિણીણુવધાણ ॥ ઠવધાણતિરિચિયા, કુણતિઅવત્તણચ તથા ॥ ૩૮૪ ॥ અર્થ - જે પાવતલપ્રત્યે નીચી ગણે તેઠને અનુ પધાતે વિનાશ અણદુંતે અંધાનું બલ પાપ પીની પ્રમુલ્લને બલની કરનાર પાપ અને તેનેજ ઠપધાતે શિરપીના, અનેચકુને અધપણુ પ્રમુલ્લની કરનાર પાપ ॥ ૩૮૫ ॥

મૂલ - અવરાણુદપડ્છણ હોઈ સહસર્થતદસિરાણ ॥ જાણવલ્લેણ પવધાઈ, વા કમુલ પુરીસથ ॥ ૩૮૬ ॥ અર્થ - અપરકે ૦ વીજી વલી ગુલનેવિપે જે રહીઝે તેપણ એકસોને સાત હોયઝે, જેના બલેકરી ઘાડુ, મૂત્ર અને પુરીપકે ૦ વહિનીતિ પ્રવસેઝે

મૂલ - અરિસાઠ પંદુરોગો વેગનિરોહોય તાણવધિવાણ ॥ તિરિયગમાણસિરાણ, સહિસર્થ હોઈ અવરાણ ॥ ૩૮૭ ॥ અર્થ - અને ઠપધાતે હરસ પાપ, પાંદુરોગ, વેગકે ૦ મૂત્ર વહિનીતિનું કંધન પાપ તેમ તિર્યગામિની નસ તે વલી એકસો ને સાત પાપ

મૂલ - બાકુબલકારિણીઠ, ઘવધાણ કુઠિઠપરવિચણાઠ ॥ કુઠિતિ તદ્દજાઠ, પણ વીર્મ સિંજપરણીઠ ॥ ૩૮૮ ॥ અર્થ - તે બાકુને વલ્લની કરનાર અને એનાજ ઠપ ધાતે કુઠી ઘર તથા પેટની વેવના પાપ, તેમ વીજી પચ્છીશ નસો તે સિંજકે ૦ શ્લેષ્મની ધરનાર ઢે અને તેનેજ ઠપધાતે શ્લેષ્મ પાપ ॥ ૩૮૯ ॥

મૂલ - તદ્દ પિષ્પારિણીઠ, પણવીરસ વસય મુકધરણીઠ ॥ સ્પસત્તસિરસયાઈ, ના નિપ્પજવાઈ પુરીસસ્ત ॥ ૩૯૦ ॥ અર્થ - તેમજ પિષ્પની ધરનાર પચ્છીશ નસ પાપ ઢે, વલી વશ નસો તે છુક ઇટલે વીર્યની ધરનાર ઈરિતે સાતસો સિરાકે ૦ નસો તે નાનીયકો પ્રવધકે ૦ ઠપનકુંઢે જેઠનું, તે પુરુષનેજાણવી એ પુરુષ આત્રી નસો કહીઝે

હવે સ્ત્રી તથા નપુત્તકના શરીરમાઢે પુરુષ જેટલીજ હોય વિંચા વિશેષ હોય ૧ તે કહેઝે મૂલ - તીષ્ણાઈ ફહીણ વીસજણાઈ કુંતિ સઢસ્ત ॥ નવપદ્મારૂણસયાઈ, નવધમણીઠય વેદંમિ ॥ ૩૯૧ ॥ અર્થ - વીશે કળી સાતશે નસો તે સ્ત્રીના શરીર નેવિપે હોય, અને વીશે હીન સાતસો નસો નપુત્તકના શરીરે પાપ ઢે, વલી નવસો કાપુકે ૦ ન્હાની નસો જેની સાથે અસિય ઘાંખાઠે તે જાણવીયો અને નવધમણી કે ૦ રસવહ નાહી ઇટલે જેના પ્રજાવધકો રસ ગામો ગામે પરિણમે પવીઝે ૩૯૨

મૂલ - તદ્દચેવ સઘવેદે, નવનચર્ફલસ્ક રોમકૂવાણ ॥ અજુજકોઢીઠ, સમપુ ણો કેસમંસુહિ ॥ ૩૯૩ ॥ અર્થ - તેમ વલી સર્વમજી વેદનેવિપે નવાણુલાલ રોમ કૂપઢે અને સાઢાપ્રણ ક્રોઢ, નવાણુ લાલ, કેશ મસ્તકના નિમાલા, તેણે સહિત

जाण. अने स्मश्रुके ण्दाढी तथा मुठ्ठना निमाला तेणे पण सहित जाणवा. ॥ ३९४ ॥

मूलः—मुत्तस्त सोणियस्सय, पत्तेयं आढयंवसाएउ ॥ अद्दाढयंनणितिय, पठंमहु लयवडस्स ॥ ३९५ ॥ अर्थः—मूत्र अने शोणित ते लोहीतुं मागय देश प्रसिद्ध मान विशेषरूप आढो थाय, ते आवीरीतेः—समो हाथ धान थकी नखो तेने असइ कहीए, एवी वे असइए एक पसइ थाय, तेवी चार पसइए एक सेइ थायठे, तेवी चार सइए एक कुलव थाय, अने चार कुलवे एक पाथो थायठे, अने चार पाथे आढो थाय, चार आढे डोण थाय, इत्यादिक एवो आढो वशानो ते श्रुतना जा ए कहेठे, पठंके० एक पाथा प्रमाणे मस्तुलक नाम माथानुं जेजुं जाणवुं, अने एक वली एम कहेठे के मेद फेफसादिने मस्तुलक कहिये. ॥ ३९५ ॥

मूलः—असुइ मलपड ठकं, कुलउं कुलउंय पित्त सिंजाणं ॥ सुकस अद् कुल उं, डुठं हीणा हियं होझा ॥ ३९६ ॥ अर्थः—अशुचि जे मल तेना ठ पाथा जाणवा. तथा पित्त अने श्लेष्मनुं प्रत्येके कुलव कुलव जाणवुं, वली शुक्र जे सातमी धातु तेनो अर्धो कुलव जाणवो. इहां आढ प्रस्थादि मान जे कह्युं ते बाल कुमार युवा न ते आश्री दोअसईउं इत्यादिक क्रमे पोत पोताने हाथ प्रमाणे जाणवुं. हवे उक्त मान थकी शुक्र शोणितादिक ज्यां उठां अधिकां थाय त्यां ते वातादिके दूषित जाणवां.

हवे स्त्री पुरुषना शरीरने विपे श्रोत्र संख्या कहीने उपसंहार कहेठे. मूलः—एक्का रसइडीए, नवसोयाइं हवंति पुरिसस्स ॥ इयकिं सुइत्तणं अछिमंस मलरुहिर संघा ए ॥ ३९७ ॥ अर्थः—वे कान, वे आंख, वे नाकना छार, एकमुख, वे स्तन, एक पा यु एटले गुदस्थान अने उपस्थ ते योनि, ए अग्यार स्त्रीने मनुष्यगति आश्रयी श्रोत संख्या जाणवी; अने तिर्यंचणीमां जे ठालीप्रमुख वे आन वाली होय तेने अग्यार होय, तथा गाय प्रमुख चार आन वालीने तेर होय, शूकरी प्रमुख आठ आन वालीने सत्तर श्रोत होय. ए निर्व्याघाते एक आनवाली ठालीने दश होय. त्रण आन वाली गायने बार होय. वे स्तन ठालीने नव पुरुषने होय. शेष पूर्वोक्तज जाणवुं. एवो अस्थिके० हाम मांस लोहीनो संघातके० समूहठे जेने विपे; एवा शरीरने वि पे हुं शुचिपणु कहेवाय? अपितु कांइज नही; ए अपवित्रज ठे. इति गायसप्तदशकार्थ.

अवतरणः—समत्ताइ उत्तम गुणाण जाहंतंरंतु उक्कोसं एटले सम्यक्त्वादिक उ त्तमगुणांतरनो जानांतर उत्कृष्टे केटले काले थाय, तेनुं वसोने ओगणपञ्चाशमुं छार कहेठे. मूलः—सम्मत्तंमिउलळे, पलियपुट्टेण सावउं होइ ॥ चरणो वसमख थाणं, सायरसंखंतरा हुंति ॥ ३९८ ॥ अर्थः—सम्यक्त्व लाध्या पढी पत्योपम ए

यस्यैव आशयः यथा इहा ए जाव के जेटली कर्मनी स्थिति उत्तिये सम्यक्त्व जन्म मान यत्तु होय, तेवार पढी अप्रतिपत्ति सम्यक्त्वैव देवता ने मनुष्यमाहे घटपत्ति थाय ते कहेते यतः—एवमप्यपरिवर्द्धि, सम्मत्तेवैव मणुअजम्मैसु ॥ अनयरसेठिं वद्ध, एग जवैणस सवाइ ॥ १ ॥ सम्यक्त्व सद्धित नय पव्योपम स्थितिक, वेशतामाहे ठप न्यो जीव जेटली स्थिति खपावे सेटली वली बीजीकर्मनी स्थितिनवी बाधे, तेमाटे वैश्वविरतिपणु देवतामां न पामे, अने पव्योपम पयस्त्व जह्ण कर्मनी स्थिति ख पावी ठते, वैश्वविरति पामे अथवा तीव्र गुण परिणामना वशयकी जेणे कर्मनी पणी कर्मनी स्थिति खपावीठे एवा जीवने एक जवनेविषे पण अन्यतर श्रेणी वर्गी शेष सर्व थाय, इहा श्रेणी वर्गी कष्टं ते सिद्धांतने मते एक जवनेविषे वे श्रेणी न था य. कोइ उपशमश्रेणी कोइ रूपकश्रेणी पढिवले ए जावार्थ वे

इवे चरण शब्दे सर्व विरतिरूप ते वैश्वविरति पाम्या पढी संख्याता सागरोपम पूर्वकर्मस्थितिमांथी क्षय जाय तेवारे सर्वविरतिपणु पामे एम चारित्र पाम्या पढी संख्याता सागरोपम पूर्वकी कर्म स्थितिमांथी क्षय अए ठते उपशमश्रेणी करे, तेवारपढी संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपावे थके रूपकश्रेणी पढिवले, ते कारणे कष्टं जे चारित्र, उपशमश्रेणी ने रूपकश्रेणी ए सर्व प्रत्येके संख्याता संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपाव्याने आंतरे थाय ॥ ३९८ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरणः—नजईतिमाणुसुख सचाजेणतबुद्धति एटले प्यांथकी निकल्यायका जीव मनुष्यपणु न जहेके० नपामे तेनुं वस्तोने पञ्चाशतं द्वार कहेते मूल—सत्तमि महि नेरईया, तेकवाक अणतरुद्धा ॥ नजईति माणुसुख, तहा असंखाय था सवे ॥ ३९९ ॥ अर्थ—सातमी नरकपृथ्वीना नारकी प्यांथकी उद्व्यां ठतां मनुष्यपणु पामे नही, एमज तेककाय अने वाककाय थकी निकल्याठता अनंतर मनुष्यपणु न पामे, तेमज असंख्यातावर्षना आठपावाला मनुष्य तथा तिर्यच जेटला वे ते सर्व अनंतर जवे मनुष्यपणु न पामे ॥ ३९९ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरणः—पुर्वंग परिमाणति एटले पुर्वंगिना परिमाणतुं बडोने एकावन्नतुं वा १ कहेते मूल—चरितार्ण लस्केहिं, चुलसी संसेहिं होइ पुवग ॥ एयंविद्य एयगुण, जायइ पुव तर्पतुं इमं ॥ ४०० ॥ अर्थ—चोराशीलाख वर्षे एक पुर्वंग थाय तथा एन चोराशीलाखने एन चोराशी लाख गुणा करिये तेवारे एक पुर्व थाय तर्प तुइमके० ते ए आगलि गाथाए बेखाहेते ॥ ४०० ॥

अवतरण—माण पुवस्तति एटले पुर्वना मानतुं बडोने बावनतुं द्वार कहेते:

મૂલ:-પુલ્લસર્ગ પરિમાણ, સયરં સ્વલુવાસકોડિ લક્ષ્મી ॥ ટપ્પનં ચ સહસ્તા, વોધવા
વાસ કોડીણં ॥ ॥ ૪૦૧ ॥ અર્થ:-પૂર્વનું પરિમાણ સ્વલુ સિત્તેરજા
સ્વ કોડી ટપ્પનહજાર કોડી. એટલી વર્ષની કોડી જાણવી. ॥ ૪૦૧ ॥ સિત્તેરજા.

અવતરણ:-જવણ સિંહમાણંતિ એટલે જવણશિશ્વાના પરિમાણનું વર્ણને ત્રેપ
નમું દાર કહેહે. મૂલ:-દસ જોયણાણ સહસા, જવણસિંહા ચક્રવાલડં રૂંદા ॥
સોલસ સહસા ઝઘા, સહસ્તમેગં તુ ઝંગાદા ॥ ૪૦૨ ॥ અર્થ:-જવણસમુદ્ગની શિશ્વા
તે જવણસમુદ્ગનો વે જાણ યોજન પટ પહોલાડે છે, ત્યાં પંચાણું હજાર યોજન જંબુ
દીપની જગતી થકી પરદાં જડ્યે અને જવણસમુદ્ગની જગતિથકી પંચાણું હજાર
યોજન ઝરદાં આવીએ. વચમાં દશહજાર યોજન પ્રમાણ જાંવી એ શિશ્વાહે. તે જેમ
સ્ફટિકનો પાટો હોય, તેમ ચક્રવાલની પરે એટલે પડાને આકારે રૂંદકે ૦ વિસ્તા
રે છે. અને ઝંચપણે સોલહજાર યોજન છે તથા અવગાદકે ૦ ઝંચપણે એકહજાર
યોજન ધરતિમાં છે. ॥ ૪૦૨ ॥ સિત્તેરજા.

અવતરણ:-ઝસ્તેહંગુલ માયંગુલ પમાણંગુલ પમાણંતિ એટલે ઝસ્તેધાંગુલ, આ
ત્માંગુલ ને પ્રમાણાંગુલના પ્રમાણનું વસોને ચોપનમું દાર કહેહે. મૂલ:-ઝસ્તેહંગુલમા
યં, ગુલંચ તડ્યં પમાણનામંચ ॥ ઇયતિન્નિઝંગુલાંવા વારિક્કંતિ સમયંમિ ॥ ૪૦૩ ॥
અર્થ:-ઝસ્તેધ શબ્દેકરી દેવાદિકના શરીરનું ઝંચપણું તેનો નિર્ણય કરવાસારું પ્ર
સિદ્ધ જે અંગુલ તેને ઝસ્તેધાંગુલ કહિયે, અથવા ઝસ્તેધ શબ્દે અણંતાણું સુદુમ પ
રમાણું પોગ્ગલાણું, સમુદય સમિદ્ સમાગમણ એવેવહાર પરમાણૂં ઇત્યાદિક ક્રમે
કરી જે ઝંચપણે ૦ વૃદ્ધિ તે થકી થયોજે અંગુલ તે ઝસ્તેધાંગુલ જાણવું અને
વહમાણ જહ્ણણે સહિત પુરુષનું પોતાનું જે અંગુલ તે વીજું આત્માંગુલ જાણવું,
ત્રીજું પ્રમાણકે ૦ પ્રમાણાંગુલ તે આવીરીતે:-પરમ પ્રકર્ષરૂપ જે પ્રમાણ પ્રાપ્ત
અંગુલ તે પ્રમાણાંગુલ જાણવું, એ થકી વીજું કોડ અંગુલ મહોટું નથી અથવા લો
કને વ્યવહારે રાજ્યાદિકની સ્થિતિ પ્રમાણ તેનું પ્રરૂપણહાર પ્રમાણનૂત આ
અવસર્પિણી કાલે શ્રી આદિદેવ નરત ચક્રવર્તિ એવા પ્રમાણનૂત પુરુષ તેનું જે
અંગુલ તે પ્રમાણાંગુલ જાણવું. નરતને, આત્માંગુલને અને પ્રમાણાંગુલને સરસાપણું
જાણવું. એ રીતે ત્રણે અંગુલ સિદ્ધાંતનેવિષે વાપરિયે. હવે સમસ્ત પ્રમાણની આ
દિ કહેહે; જેણે અંગુલ જાણતાં સુજન થાય, તે રીત આગલ કહેહે. ॥ ૪૦૩ ॥

મૂલ:-સહેણ સુતિ રકેણવિ, હેનુંજનું ચ જં કિરનસક્કા ॥ તં પરમાણું સિધ્ધા,
વયંતિ આં પ્રમાણાં ॥ ૪૦૪ ॥ અર્થ:-અત્યંત તીવ્ર શક્તેકરી પણ જે કોડ રીતે

जेवाय नही, कटको पण प्रोढीने जूझो करी शकाय नही, जेवाय नही, तेनेमाहे जेवी
बीजे पासे कोइ काढी शके नही एवाने सिद्धपुरुष जे ज्ञानना घणी ते परमाणु
कहेते ते केहेतुं ते समस्त जेटलां प्रमाण ते तेनी आइके० आदि एटजे घुरे जाणतुं

हवे आगल प्रमाणनां विशेष देखावेते मूल -परमाणू तसरेणू, रहरेणू, अगग्यचवा
जस्त॥ लिखाचूपाय जवो, अक्षगुण विविधस्थि कमसो ॥ ४०५ ॥ अर्थ - एवा अन्नते
सूक्ष्म परमाणुए एक बादर परमाणु जाणतुं तेवा आठ बादर परमाणुए एक त्रसरेणु,
आठ त्रसरेणुए एक रथरेणु, आठ रथरेणुए एक बालाग्र, आठ बालाग्रए एक लीख,
आठ लीखे एक युका, आठ युकाए एक यव एम अन्नकमे आठगुणा परमाणुआ थकी
करिये, एटजे एम सातवार आठगुणा करतां जेटला बादर परमाणुआ थाय ते कहेते

मूल - वीत परमाणु जस्ता, सत्ताणछई जवे सहस्ताई ॥ तयमेगं बावन्न, एग
मिठ अगुले द्रुति ॥ ४०६ ॥ अर्थ - वीशलाख सत्ताणहजार, एकशोने बावन, एटला
परमाणु एक, आंगुलनेविषे होय अर्थात आठयवे एक ठस्तेधंगुल थायते. ४०६

मूल - परमाणुं इडाई, कमेण ठस्तेह अगुल नणिअ ॥ नं पुण आपंगुलमे रि
सेणतं नासिअ विहिणा ॥ ४०७ ॥ अर्थ - घुरापरमाणु इत्यादिक अनुक्रमे करी ठ
स्तेधंगुलनु मान श्रीतीर्थिकर देवे कष्ट, अने वीझ वली जे आत्मांगुल कष्टते ते
आम पाय तेज विधि वेखामतो गाथा कहेते ॥ ४०७ ॥

मूल - जे नम्मि छुगे पुरिसा, अक्षतपंगुल समूतियाहुंति ॥ तेसिजं सियमगुल,
मार्पंगुलमेवत होइ ॥ ४०८ ॥ अर्थ - जे पुगनेविषे जे पुरुष पोताना आंगुले करी
एकस्तोने आठ आंगुल ठंचो होय ते पुरुषना पोताना अंगुल ते इहां आत्मांगुल थाय

हवे जे अधिका ठंठा थाय तेनी केवीरीते वास्तवे ? ते कहेते मूल - जेपुणएय
पमाणा, कणा अक्षियाय तेसिमेपंतु ॥ आपंगुल ननसुइ, किंतुतवा नास मेवति
॥ ४०९ ॥ अर्थ - जेकोइ पुनःके० वली ए प्रमाणथकी रंतुं अथवा अधिक हो
य, तेतुं जे अंगुल ते आत्मांगुल न कहेवाय, किंतु ते आत्मांगुल आनास जाण
थु. इहां आकरणां आनास प्रथय कृत्साहने एटजे निंदाने, अर्थे ते एतावता ए
अंगुल कांइ गणनांमाहे न होय ॥ ४०९ ॥

ए रीते आत्मांगुल कहीने हवे प्रमाणांगुलतुं स्वरूप जथावतो गाथा कहेते
मूल - ठस्तेधंगुलमेग, द्वावपमाणगुलसहस्रगुण ॥ ठस्तेधंगुलद्वगुण, वीरस्ता
पंगुलनणिण ॥ ४१० ॥ अर्थ - ठस्तेधंगुल एक थकी जवइके० होय, प्रमाणांगु
ल सहस्रगुणो थायते. ते आवीरीते - चठसयगुण पमाण एवा वचनथकी चारसे

गुणो विस्तारे थाय, अने अढी गुणो जाडपणे होय. ते चारसे अढी गुणा करिये तेवारे सहस्रगुणके ० हजार गुणु प्रमाणांगुल थाय, अने उत्सेधांगुलथी वमणुं श्री वर्द्धमान स्वामिनुं अंगुल कसुंढे, ए गाथानो अर्थ मात्र देखाड्यो. इहां उत्सेधांगुल ने प्रमाणांगुलनी वक्तव्यता टीकामां घणीढे, परंतु ग्रंथ वधे माटे जावना मात्र देखा डियेढेये. अढी उत्सेधांगुले जेनु विष्कंज एवा प्रमाणांगुलने विपे त्रण श्रेणि कल्पिए, तेमां पहेली उत्सेधांगुले एक अंगुल विष्कंज, ने चारसे आंगुल दीर्घ एटले लांबी करिये. एवीज बीजी पण पंक्ति एटलाज प्रमाणनी करिये अने त्रीजी श्रेणी दीर्घपणे चारसो अंगुल प्रमाण अने विष्कंजे अर्धअंगुल प्रमाण करिये, एना दीर्घपणाथकी वे जाग करी तेने परस्पर मलविये तेवारे एक अंगुल प्रमाण विष्कंज थाय, अने बर्जो अंगुल दीर्घ एवी त्रीजी श्रेणी थइ. तेवारपढी ए त्रणे राशीने लंवाइ ए मेलवी ठता एक हजार उत्सेधांगुले दीर्घपणे थाय अने एक उत्सेधांगुल विष्कंज थाय ए प्रमाणांगुलनी शुद्ध सूची जाणवी. ए सूचि आश्रयी उत्सेधांगुलथकी प्रमाणांगुल हजार गणुं जाणुं, अने तत्ववृत्तेचारडो गुणुंज थाय ॥ ४१० ॥

मूलः—आयंगुलेण वहु, उत्सेहपमाणउमिणसुदेहं ॥ नगपुढविविमाणाइं, मिणसुप माणंगुलेणं तु ॥ ४११ ॥ अर्थः—जे आंगुलेकरी जेनुं प्रमाण करायढे ते कहेढे. आ त्मांगुलेकरी वस्तुनुं प्रमाण करायढे. ते वस्तु त्रण प्रकारनीढे. एक खात, बीजी उन्नित एटले उनी करेली अने त्रीजी उन्नय तेमां खात ते कूप चूमि, गृहना तलावा दिक ते टांका जाणवां. उन्नित ते धवलगृहादिक अने उन्नय एटले चूमि अने गृहा दिके युक्त धवलगृहादिक मपायढे अने उत्सेधांगुलेकरी देवादिकोना शरीरनुं माप थायढे, अने नग एटले मेरु इत्यादिक पर्वत अने पृथ्वी तथा देवादिकोनां विमान जे सौधर्मावतंसकादिक आदि शब्द थकी जुवन नरकावासा द्वीप समुद्रादिक ते नुं प्रमाणांगुलेकरी परिमाण थायढे ॥ ४११ ॥ इतिगाथा नवकार्थ. ॥

अवतरणः—तमसकाय सरूवंति एटले तमस्कायना स्वरूपनुं बसोने पंचावनमुं वार कहेढे. मूलः—जंबुद्वीवाउ असंखेज्ज इमा अरुणवर समुदाउ ॥ बायालीस सह स्ते जगईउज्जलं विलंपेउ ॥ ४१२ ॥ अर्थः—ए जंबुद्वीपथकी तिरठा असंख्याता द्वीप समुद्र अतिक्रमि जातां त्यां अरुणवर समुद्र ठे तेनी जगतीथकी वेताली स हजार योजन अवगाहिये तेणे प्रदेशो अरुणवर समुद्रनां पाणी उपर थकी महा अंधकाररूप अपकायमय तमस्काय निकल्योढे. ॥ ४१२ ॥

मूलः—समसेणीएसत्तरस एकवीसाइजोयणसयाइं ॥ उद्धसितउतमरूवो, वल

यागारोद्यत्काठ ॥ ४१३ ॥ अर्थ—ते तमस्काय समश्रेणीये सरस्वी, जीतने आ
कारे सत्तरशेने एकवीस योजन प्रमाण छत्स्योके० विस्तारो ठे अंधकाररूप व
लेयाकारे अपकाय विस्तारो ठे ॥ ४१३ ॥

मूल—तिरियं विस्तरमाणो, आवरयंतो सुराजय चतुर्क ॥ पंचमकप्ये रिक्तमि
पञ्चमे चतुर्विंशतिं मिश्रितं ॥ ४१४ ॥ अर्थ—ते तमस्काय तिर्थो विस्तरतो अने व
जी सौधर्मादिक चार वेवजोके आवरतो ठंयो. निकस्यो, ते पांचमा ब्रह्मनामा वेवजो
कना रिक्तनामा जीना पाचढासुधी जइ त्या चारे विद्याए मस्यो आवरी रह्यो ठे

इवे ते तमस्काय केवा आकारे ठे १ ते कहे ठे. मूल—हेजमछय मूलच्छि विठ
उवरि बजजोयंला ॥ कुक्कड पंजरगागार संविठसो तमकाठ ॥ ४१५ ॥ अर्थ—
हेछाके० हेठे मछकके० सराबल्लु जेजुं थाय तेने आकारे नीचे सांकडो अने उपर
ब्रह्मदेवजोके सुधी कुक्कडाना पंजराने आकारे रह्यो ठे, ते तमस्काय एटजे तम शब्दे
अंधकार, ते संवधी पुज्ज जे काय कहिये राशि समूह तेने तमस्काय कहिये

इवे एनो विष्कंन ने परिधनुं प्रमाण कहे ठे मूल—इविहो सेविस्कनो, संखिक्के अञ्चि
तइ असंखिक्को ॥ पठममिय विस्कनो, संखेक्का जोयण सहस्सा ॥ ४१६ ॥ परिधिए ते
असरवा, बीए विस्कंन परिधि जोएदि ॥ दुति असंख सहस्सा, नवरंमि दोइ विचारो ॥
॥ ४१७ ॥ अर्थ—इविहोके० वे प्रकारे तेनो विष्कंन, संख्यातो ठे तेमज असंख्यातो पण
ठे, त्या पहेजो विष्कंन ते संख्याता सहस्र योजन प्रमाण ठे, अने उपर पावत् असंख्या
ता सहस्र योजन प्रमाण ठे अने परिधि एके० परिधि मूलयकी आरनी सर्वत्र ते संख्या
ता सहस्र योजन प्रमाण ठे. इहां संख्यातपणु ते आसुधी जाणवुं, आसुधी बलवने आ
कारे ठे. अने बीजो विष्कंन अने परिधिना योग बलयाकारयकी ठंयो. ए तमस्का
य विस्तरे ठे तेवारे नवरंके० केवल असंख्याता सहस्र योजन एनो विस्तार होय ठे

॥ इवे टीकाकार एनुं महत्त्व आगमार्थवेदीना मुख्ययकी एधीरीते जणावे ठे के, जे
वेवता त्रण चपटी बगावता जेटली वार थाय तेटली वारमां बंधु दीपने एकवीस वस्त्र
प्रवक्षणा ऐतो फरे तेवो वेवता ब महीने संख्याता योजन विस्तारसुधी जाय, परंतु ते
आगल जइ शके नही तो बीजानी की बात ? जेवारे परदेखिना संखणहार अथवा रत्ना
विक्की चोरी प्रमुख अपराध करे तेवारे ते वेवता बीजा बलवत वेवतायकी बीही
ता थका नाशने त्या पेशे. ते त्या गया पढी बीजा वेवता त्या बीकनेलीये जइ शके
नही, केमके त्या जतो तेने गतिनो विधात थाय ॥ ४१८ ॥ इतिगाथा पट्टकार्य ॥

अवतरण—अथत ठकचि एटजे ठ अन्तानुं बशेने उपजसु दारकहे मूल

सिद्धां निगोय जीवा, वणस्सई काल पोग्गलाचेव ॥ सवमलोगागासं, ठप्पेएणं तथा नेया ॥ ४१८ ॥ अर्थः—एकतो सिद्धना जीवो जे पूर्वे अनंते काले अनंता सिद्ध यथा अने अनंते आगामिक काले अनंता सिद्ध थरो ते जाणवा. तेमज बीजा नि गोदना जीव. ते पण अनंता ठे. त्रीजा वनस्पति ते निगोद अने साधारण वन स्पतिकायिक जीवो ते पण अनंता ठे. चोथो काल जे ठे ते पण अनंति उत्सर्पिणी तथा अवसर्पिणिरूप थइ गयो अने अनागत काले पण अनंतो थरो. तेम ज पांचमा पुजल परमाणुआ. पण अनंता ठे. एम ठुं सर्व अलोकाकास तेपण अनंतु ठे. ए ठ वानां अनंतां जाणवां. ॥ ४१८ ॥ इतिगाथायर्थ.

अवतरणः—अङ्गनिमित्ता एंति एटले आठ प्रकारना निमित्तनुं बरोंने सत्ताव नमुं द्वार कहेठे. मूलः—अंगं सिविणं च सरं, उप्पायं अंतरिक्क जोमं च ॥ वंजण ज र्कणमेवय, अछपयारंइहनिमित्तं ॥ ४१९ ॥ अर्थः—एक अंग, बीजुं स्वप्न, त्रीजुं स्वर, चोथुं उत्पात, पांचमुं अंतरिक्क, ठुं जौम, सातमुं व्यंजन, अने आठमुं जर्कण, ए आठ प्रकारनां निमित्त जाणवां. इहां निमित्त जे अतीत अनागत ने वर्तमान जाव तेने जाणपणानां कारण तेने निमित्त कहिए. एरीते ए आठे निमित्तनां नाम कही हवे सूत्रकार अंगादिक आठ बोल गाथाये करी बखाणोठे. ॥ ४१९ ॥

मूलः—अंगप्फुरणा एहिं, सुहासुहं जमिह नन्नइ तमंगं ॥ तह सुसिविणयड सिविणएहिं जंसिविण यंतितयं ॥ ४२० ॥ अर्थः—अंगने ग्रहणे इहां अंगना अवयव पण लेवा. ते अंगना अवयवने फरकवेकरी शुनाशुन अतीतादिक विषयिक निमित्त जाणे; ते जाणीने बीजाने कहे के मस्तक फरकेतो पृथ्वीनो लाज थाय, अने निह्वाड फरकेतो स्थानकनी प्राप्ति थाय. इत्यादिक शरीरनो जे जे अवयव फरके ते उपर विचारणा करे. ते पुरुषने जमणे पसवाडे अने स्त्रीने मावे पसवाडे फरकेतो जलो कहिये; नही तो मागे कहिये. तो ए पहेलुं अंगनिमित्त जाणवुं. हवे बीजुं स्वप्ननिमित्त ते आवीरीते के, देव, गुरु, जाइ, बेटो, उत्सव, कमलनुं ठत्र ए स्वप्नमां देखे तेमज कोट ते गढ, हाथी, वृद्ध, मेघ, पर्वत, प्रासादादिक उपर पोते चडयोठे; एम स्वप्नमां देखे तेमज समुद्रनुं तरवुं, मदिरा, अमृत, दहि, दुधनुं पान स्वप्नमां करे अने चंद्रमा सूर्यनां ग्रहण देखीने जागृत थाय तो एम जाणवुं के, ए स्वप्ने प्रमाणे तुरंत मुक्ति थरो. इत्यादिक ए सर्व स्वप्ने करी कहिये. ए बीजुं स्वप्ननिमित्त कहुं. ॥ ४२० ॥

हवे त्रीजुं स्वरनिमित्त कहेठे. मूलः—इच्छमणिष्ठं जंसर, विसेसउतंसरंति विन्नेयं रुहिरवरिसोइ जम्मिं, जायइ नन्नइ तमुप्पायं ॥ ४२१ ॥ अर्थः—इहां इष्ट ते जलुं

અને અનિષ્ટ જે માતૃં ઇચ્છાવિ જે સ્વરના વિશેષયથી જાણિયે તે સ્વર, એક પમ્જના ધીજો
કપન, ત્રીજો ગાંધાર, ચોથો મધ્યમ, પાંચમો ધૈવત, ષષ્ઠો પંચમ, સાતમો નિપાદ
૫ જેવો થકી સાતે પ્રકારે છે તે સાંનલી વિચારણા કરે જેમ પમ્જના સાંનલવા થકી
સુસ્તે નિર્વાહ થાય જે કાર્ય કરીયે તે વિનાશ ન પામે. ગાય પ્રમુખ ચતુઃપદ મિત્ર,
પુત્ર, સ્ત્રી પ્રમુખને વજ્રન હોય ઇચ્છાવિક જાણી કરી કહે અથવા જે શક્તિન લાવે તે
ના સ્વર ઠપર સારુ માતૃં કહે તે ત્રીજી સ્વરનામે નિમિત્ત જાણવું હવે ચોથું ઇત્યા
તનિમિત્ત કહે છે રુધિર શબ્દે જોડિ વસો આદિ શબ્દ થકી હામ, માંસ, મહ્તા, ધા
મ્ય, અગાર પ્રમુખની વૃદ્ધિ જ્યાં થાય, તે વેણી કહેકે હ્રદાં નય પ્રાપ્ત. યશો ઇચ્છાદિક
ધીજાપણ ઇત્યાત વેણીને નિમિત્ત કહે તે ચોથું ઇત્યાતનિમિત્ત જાણવું ॥ ૪૨૧ ॥

[મૂલ-ગદ્વેપજૂઞ્ઞઅદ્વદ્વાસપમુદ્ધં જમંતરિક્તત્ ॥ નોમ ચ જૂમિકંપા, ૨૧દિનક્ત
૨ વિચારેહિ ॥ ૪૨૨ ॥ અર્થ-મદ્નો વેધ જેવારે થાય, ચંદ્રમાતૃં માંમતૃં વૃહસ્પ
તિ પ્રમુખ જેદે, એમજ જૂતમું હાસ્ય અક્સ્માત્ આકાશો કલકલાટ શબ્દ ઠગે, એમજ પ્ર
મુખના મદ્વણ થકી ગાંધર્વ નગરાદિક વેણાય છ્યાં જો કાલોવર્ણ વેણાય તો કા
કાલ થાય, જાલ વેણાય તો ગાયને કટ થાય, અબ્ધકવર્ણ હોય તો કટકનો, ન
ગ થાય, અને મહા ક્ષિપ્ત સપ્રાકાર સતોરણ ઘરર વિશિ આશ્રી થાય તો ગામ ત
થા રાજાને જયકારી થાય. ઇચ્છાવિક અંતરીક્ષ ઇટલે આકાશ તે સંવધી કોડ જા
ણ વેણીને સારુ માતૃં કહે તે પાંચમું અંતરીક્ષનિમિત્ત જાણવું. ઠડું જૌમ તે જૂમિ
કંપાદિકે કરી. તે આવીરિતિ જૂમિકામંદેથી અથત મહોટો શબ્દ નિકળે, નિર્ધાત
પહે, જૂમિકંપ થાય. ઇચ્છાવિક વેણાય છ્યાં જાણવુંકે તે વેણના રાજા પ્રધાન તેના
પતિ અને વેણને નય યશો તે ઠડું જૌમનિમિત્ત જાણવું ॥ ૪૨૩ ॥

[મૂલ-૨૬ ષલણ મસાર્થ, લંઘણપમુદ્ધં શુ જલ્કણં નશિયં ॥ સુદઅસુદસ્યમાફ, અં
ગાદ્યાદ્યઅલ્પિ ॥ ૪૨૪ ॥ અર્થ-૨૬કે ૦ આ શાસ્ત્રને વિષે ધ્વંજન શબ્દ મસા પ્રમુખ
તે વેણીને એમ કહેકે એને અમુક સ્થાનકે મસો અથવા તલ પહોળે, માટે અમુ
ક શુનાશુન યશો સેમજ જાંઘન તે જસણ પ્રમુખ જલ્કણ કમુંડે તે આવીરિતિ જા
ઘન તે કંકુના પાણી સરસુ વૂટીયકી નીચે જલ્કણ-હોય-તો-અથવા મસો
હોય તો તે પણુજ સારુ એવા જાથ વેણી શાસ્ત્રને પ્રમાણ કહે તે ધ્વંજનનામા
સાતમું નિમિત્ત અને જલ્કણ નામા આઠમું નિમિત્ત જાણવું-હ્રદાં ધ્વંજન તે મસા
તિજા પ્રમુખ અને સ્વસ્તિક પ્રમુખ તે જલ્કણ કહિયે-એમ ૧૬ શુનાશુનના કર
નાર અંગ, આદેવેદને, આત્ પ્રકારનાં નિમિત્ત હોય ॥ ૪૨૫ ॥

निस्सीयमां कस्युं ठे के जे मानादिक ते लक्ष्ण जाणवुं, अने मसादिकने व्यंजन कहिए अथवा शरीरनी साथे उपन्यां ते लक्ष्ण जाणवां, अने पढी उपजे ते व्यंजन कहिए. तथा वली निस्सीयमां पुरुष विशेष लक्ष्णनो विनाग एम कह्योठे. प्राकृत मनुष्यने बत्रीश लक्ष्ण कहांठे, बलदेव तथा वासुदेवने एकशोने आठ लक्ष्ण कहांठे, चक्रवर्तिने तथा तीर्थिकरने एक हजार ने आठ लक्ष्ण कहांठे, ते जे हाथ, पग, मुख, नख, नेत्र अने गात्रनेविषे थायठे अने प्रगटपणे देखायठे, ए बाह्य जाणवां अने सत्व स्वभावादिक अन्त्यंतर घणां होय. ॥४१३॥ इतिगाथा॥

अवतरणः—माणुस्माण पमाणंति एटले मान ने उन्मानना प्रमाणनुं बजोने अ ठावनमुं ढार कहेठे. मूलः—जलदोणम-द्वनारं, समुहाइसमूसिउंजो नवउं ॥ माणुस्माणपमाणं, तिविहं खलु लक्ष्णं एयं ॥४१४॥ अर्थः—जे पुरुषना प्रमाणथकी लगारेक महोटी होय एवी कुंडीमां पाणी जरीने तेमां पुरुषने नारव्योथको जल के० पाणीनुं डोण के० मानविशेष ते सवाघडाने डोण एवुं कहेवायठे. तो एटलुं पाणी बाहेर निकले अथवा डोणे उंमी कुंमी मांहे पुरुषने बेसाडीए ते कुंमी पूराये ते पुरुषमानोपेत जाणवुं. ए माननुं मान; अने उन्मान ते आवीरीतेः—

अर्धनार जे सार पुज्जेकरी नीपन्योठे तेणे कारणे तुलाए चडयो थको जे अर्धजा होय ते पुरुषउन्मानोपेत जाणवुं. हवे ते नारनुं मान इहां आमठे, षट्सर्षपैर्यव स्त्वेको, गुंजैकाच यवैस्त्रिजिः॥ गुंजा द्येन वल्लः स्यात् गयाणेतेच षोडश ॥१॥ पलेच वश गद्याणा, स्तेषांसा-र्धशतर्मणः॥मणैर्दशजिरेकाच, घटिका कथिता बुधैः॥२॥ घवैट निर्दशजिस्तानि, रेकोनारः प्रकीर्तितः॥तद-र्धयो तुल्येन्मर्त्यः सउन्मानयुतो मतः ॥ ३ ॥ हवे प्रमाण ते कहेठे. आठपरमाणूए एक तसरेणू इत्यादि क्रमे नीपन्यो जे आंगुल, ते आपणे आंगुले करी जेतुं मुख बार आंगुल होय ते प्रमाणयुक्त मुख कहेवाय. ते आपणा प्रमाणोपेत मुखथकी समूसिउंके० उंचपणे नवगुणु जेतु शरीर होय एटले बार नवां आठोत्तरशो. एम एकशो आठ अंगुल प्रमाण होय तेने उत्तम पुरुष जाणवा. अने श्री तीर्थिकरने मस्तके बार अंगुलनुं ठण्णीष थाय. तेमाटे जगवंत पोताने अंगुले एकशोने वीश अंगुल होय. एमज मध्यम पुरुष ते ठलु अंगुल प्रमाण होय, जघन्य पुरुष ते चोराशी अंगुल प्रमाण होय. ए प्रस्तावथकी वात कही. मान उन्मान प्रमाण तेना तिविहंके० त्रण प्रकारे खलु इति निशे सहित लक्ष्ण ए जाणवां. इतिगाथार्थ ॥ ४१४ ॥

अवतरणः—अक्षरस नखनोक्ताइति एटले अक्षर प्रकारना जह्म जोजननुं ब

शेने अयोग्येसातमुं द्वार कहेने. मूल—सुखं यो जवन्नं, तिस्रिय मसाइ गोरसो जूसो ॥
नस्त्रगुलजावणिया, मूलफला हरियंगं मागो ॥ ४२५ ॥ अर्थ—एक सुख शब्दे वाज,
बीजो खवन छब्दे कूर, बीजो जवन्न छब्दे यवनी खीर अने तिस्रियके० त्रण प्रका
रनु मांस, ए व थयां, अने सातमुं गोरस शब्दे ऊध तथा वही प्रमुख, तथा जूसादि
चार ते आठ नव वण ने अग्यार थया, अने बारमुं हरियंग, तेरमुं मागो. ४२५

॥ मूल—होइरसालुय तहा, पाण पाणीय पाणगं घेव ॥ अन्नरसमोसागो, निरुवद्
ठं लोइठं पिमो ॥ ४२६ ॥ अर्थ—चठपमुं रसालु, तेमज पन्नरमुं, सोलमुं सतरमुं ने
अठारमुं ए सूत्रकार सूत्रमादेज वसाणशे, तेथीनाम इहां जळ्यां नथी निरुपहतके०
निर्वोप, लोइपोके० जे तिर्विवेकी लोकोने तेठमां ए प्रसिद्ध पिमके० आहार जाणवो.

इधे मांसादिक वसाणोने. मूल—जल पल खयदरमसाइ तिस्रिचूसो वज्जर
पाइ छुठ ॥ हुंगरसोजकाणिय, खंमिलक्यपमुत्काणि ॥ ४२७ ॥ अर्थ—जलचर ते
मांसां प्रमुख, अने पलचर ते हरणादिक, खेपर ते तेतर प्रमुख. ए त्रण जातनां
मांस अने जूषदे-जीरं प्रमुख कहुकइष्य, तेणे-करी सदित भगनो रस ते जूष
जाणवुं अने नस्त्रयिके० जह ते स्वाभाविक इहीपरां प्रमुख, जे उपर-पांत
स्वामिनी देखाय ते जाणवी ॥ ४२७ ॥

मूल—गुलजावणिया गुलपप्पलहीठं गुलहाणियावया जणिया ॥ मूल फलएक
पर्यं, हरिय मिह जीरयाईयं ॥ ४२८ ॥ अर्थ—गुलजावणी शब्दे जे पूर्ववेक्षने विपे
प्रधान गोजेकरी नीपनी एवी गोजपापडी, अथवा गोले मिश्रपणे कीपी जे घाणी
ते गोजघाणी जाणवी वली मूल अने फलनो एकज जेव ए अग्यारमो जाणवो
तेमां मूल शब्दे अश्वगपा प्रमुख, फल ते आंबा प्रमुख, तथा हरित शब्दे इहां जीरादिकनां
पान तेणे करी नीपजावु ते जीरकादिक अथवा शब्द थकी एवाबीजा पवार्यो पणजेवा

मूल—माथवजुल राईण, जळियादिगु जीरयाइ छुआ ॥ सायर साळ जामळियति
सधस्त्रकण घेयं ॥ ४२९ ॥ अर्थ—माक शब्दे, मांजा, वजुल राक्षिकाके० राजगरा प्रमुखनी
जाजीते हांग अने जीरा प्रमुखे करीने जे जजीपरे संस्कारी होय, ताके० ते जाजी
रसाला कहिए, अने लोकने विपे मांजिता एवी प्रसिद्धे तेजुं लक्षणा आगल देखावेते

—मूल—बो धयपला महुपजं, इहिय स्त-दाढ्यं मिरिय बीतां ॥ वसरखं गुलप
जाई, एतरसाळ निवइ ओगो ॥ ४३० ॥ अर्थ—बे पल घृतना, मधजुं एक पल,
इहीमुं अही आढो, बीस मंत्री घोटोलां, वण खीर अथवा गोजेनां पल जाणवां
एटला पवार्यो मजेपके रसालु कहेवापडे, पण ते केवो होय ? निवइके० नृपति

एटले राजा तेने योग्य. एना उपलक्षणथकी मोहोटा ईश्वरने पण उचित होय.

मूल:-पाणंसुराश्यं, पाणियं जलं पाणं पुणोऽब्ध ॥ दस्का वाणिय पमुहं, सागो सोतक सि-धंजं ॥४३१॥ अर्थ:-पान ते सुरा मदिरा आदे देइने बीजा पण सर्व मद जाणवा. पानक ते इहां डाखवाणी, साकरनां पाणी, एलची वासित गाढा सुरजि सीतल, कपुरवासित एवा स्वादवंत जाणवां. अने सागोके शाक, सालणो ते जे तक्रके बासथी नीपन्यां वडां प्रमुख जाणवां. ॥४३१॥ इतिगाथा सप्तकार्य. ॥

अवतरण:-ठछाणबुद्धिहाणति एटले ठ स्थानकनी वृद्धि तथा हाणीनुं बशे ने साठमुं ढार कहेठे. मूल:-बुद्धी वा हाणीवा, अणंत असंख संख जागेहि ॥ व हूणसंख असंख अणंतगुणोण यविहेया ॥४३२॥ अर्थ:-वृद्धि अथवा हाणि ते षट् स्थानकमांहे त्रण स्थानक जागाकारे वृद्धि अने हानी होय, तथा त्रण स्थानक गुणा कारे वृद्धि अने हानी होय. अणंतके त्यांपहेला जागाकारे एम ठे के अनंतजाग वृद्धि, असंख्यातजागवृद्धि, संख्यातजागवृद्धि. अने गुणाकारे पण वस्तुनुं एम. संख्यातगुणवृद्धि, असंख्यातगुणवृद्धि, अनंतगुणवृद्धि. जेम वृद्धि तेम हानी पण केहेवी. इहां सर्वोत्कृष्ट देशविरतीनी विद्युद्धि स्थानकथकी सर्व जघन्य सर्व विरतिनुं विद्युद्धिनुं पहेलुं स्थानक अनंत गुणे अधिक जाणवुं. एम अनंतगुणे वृद्धि करवी एनुं विस्तरार्थ कर्म प्रकृति प्रमुख ग्रंथना पठथकी जाणवुं. इतिगाथार्थ ॥ ४३२ ॥

अवतरण:-अवहरिउंजाइ नेवतीरंतिति एटले जेने कोइ अपहरि न शके. तेनुं बशेने एकशठमुं ढार कहेठे. मूल:-समणी मवगयवेयं, परिहार पुलाय मप्पमत्तं च ॥ चउदसपूर्वि आहारगंच नकयाइ संहरइ ॥ ४३३ ॥ अर्थ:-एक साध्वीउं जे निरतिचार चारित्रनी धरनारीउं होय ते, बीजो अपगतवेद, एटले जेणे वेद खपाव्यो होय एवां केवली; त्रीजा परिहारविद्युद्धि चारित्रना धरनार, चोआ पुलाकलब्धी ना धणी, पांचमा अप्रमत्त संयतगुणगणानेविषे जे वर्त्तता होय ते, ठछा संपूर्ण चउदपूर्वना जाण, अनेसातमा आहारक शरीरना धरनार. ए सातने कोइ संहरेनही.

अवतरण:-अंतरदीवति एटले अंतरदीपनी वक्तव्यतानुं बशेने बाशठमुं ढार कहेठे. मूल:-चुल्लहिमवंत पुवा, वरेण विदिसासु सायरं तिसए ॥ गंतूणं तर दीवा, तिन्निसए हुंति विह्विन्ना ॥ ४३४ ॥ अर्थ:-महा हिमवंत पर्वतनी अपेक्षाए न्हानो तेथी चूल जे हिमवंत नाम पर्वत ने अपरे जंबु दीपनी जगति अने जवण समुद्रना पाणीना ज्यां स्पर्श थायठे; तेपाणीना स्पर्शथकी विह्विशिए त्रणशे यो

जन समुहमां जइए, ज्वां वे बे गनदुंसाने आकारे दाढ निकलीजे, ते वपर चार अंतरदीप प्रणशे योजनने विस्तारेजे ॥ ४३४ ॥

८ दीपनी परिधीनुं प्रमाण अने नाम कहेजे मूल—अष्टणावन्नवसए, किंचूणे परिधि तेसिमे नामा॥ एगो रुख आजासिअ, बेसाणी शेवनंगुली ॥ ४३५ ॥ अर्थ—नवशे अंगणपद्माक्ष। योजने कांडक मातेरा एटली। परिधीनुं प्रमाण जे अने तेसिके० तेनां नाम आबीरीतेजे एक रुचक, बीजो आजापिक त्रीजो बेपाणिक, चोथो लांगुलिक मूल—एसि दीवाण, परछे चभारि जोयणसयाइ ॥ अंगाहिकण लवण, सपडिदी संचयसयपमाणो ॥ ४३६ ॥ अर्थ—ए जे पूर्वे चार दीप कहा तेचकी आगल चारशे योजन लवण समुह अवगाहिये, आरे सपडिदिसके० तेनीजपरे प्रत्येके पूर्वा दि, विविशिनेशिजे चारसे योजनने प्रमाण ॥ ४३६ ॥

९ मूल—चत्वारंतरदीवा, ह्यगणगोकर्णसंकुलीकिना ॥ एव पंचसयाई, वसयसचलन वचेव ॥ ४३७ ॥ अर्थ—चार अंतर दीपजे तेनां नाम, ह्यकर्ण, गनकर्ण, गोकर्ण अने संकुलीकर्ण एटले वे चतुष्क यया हवे त्रीजा आवेदे पांच अंतर दीपना चतुष्क जग तीयकी जेटजो लवणसमुह अवगाहि रह्याजे ते कहेजे एवके० एमज लवणसमुह मां पांचशे योजन जगतीयकी आगल नश्ये ज्वां त्रीष्टि चतुष्क जाणहुं, एम ठशे योजन जइए ज्वां चोथुं चतुष्क जे, अने सातसें योजन अवगाहिये ज्वां पांचमुं चतुष्क जे, तथा आवशे योजन अवगाहिये ज्वां षडुं चतुष्क जे, अने नवशे योजन अवगाहिये ज्वां सातमु चतुष्क जे ॥ ४३७ ॥

मूल—अंगाहिकणलवण, विस्तीर्णो गाहसरिसया जणिया ॥ चठरो चठरो दीवा, इमे हिनामेहि नायवा ॥ ४३८ ॥ आर्पसमिदगमुहा, अयोमुहागोमुहापचठरे ॥ अस्त मुहा इष्टिमुहा, सिद्धमुहा चैव वग्धमुहा ॥ ४३९ ॥ अर्थ—अनुक्रमे पांचशे प्रमुख योजन लवणसमुह अवगाहीए ज्वां विष्कन, तेनो जेटजो समुह अवगाहिये तेटजोल तेनो विस्तार पण जाणवो एवा चार चार दीपो ते एवानामे करी जाणया. एक आर्पस ते आवशीमुख, बीजो मेंदमुख, त्रीजो अयोमुख, चोथो गोमुख ए त्रीजा चतुष्कना चारनाम कहा, एटले चार दीप यया तथा एक अश्वमुख, बीजो गनमुख, त्रीजो सिद्धमुख चोथो व्याघ्रमुख ए चोथो चतुष्कना नाम जाणवा एटले सोल यया.

१० मूल—ततोपआसकजा, हरिकश्चकश्चकश्चावरणा ॥ यक्षमुहामेहमुहा, विष्णु मुहाविष्णुताप ॥ ४४० ॥ तैवार पठी एक अश्वकर्ण, बीजो हरिकर्ण, त्रीजो अकर्ण चोथो कर्णप्रवरण, एवानामे पांचमुं चतुष्कजे एटले बीष्ट यया तैवार पठी यस्का

મુખ, મેઘમુખ, વિદ્યુન્મુખ ને વિદ્યુદંત એવાનામે ઢું ચતુષ્ક છે એટલે ચોવીશ થયા.

મૂલ:-યણદંતજઠ્ઠંતાય ગૂઢદંતાયસુઠ્ઠંતાય॥વાસહરેસિહરંમિય, એવંચિથ્થચ્ઠ
વીસાવિ ॥૪૪૧॥ અર્થ:-એક ધનદંત, બીજો નિગૂંઢદંત, ત્રીજો લઘુદંત, ચોથો શુઠ્ઠ
દંત એવે નામે સાતમું ચતુષ્ક જાણવું એટલે અષ્ટાવીશ થયા. જેમ અષ્ટાવીશ ચૂલ
હિમવંતે કહ્યા; એવંકે ૦ એમજ વર્ષધર સિંહરિનામ પર્વત તેને વિષે પણ બીજા અ
ષ્ટાવીશ છે; ત્યાં પણ તેટલુંજ લવણસમુદ્રનું અવગાહવું છે. ॥ ૪૪૧ ॥

શ્યાદિક અર્થ સૂત્રકાર દેખાડે છે. મૂલ:-તિન્નેવ હંતિ આર્ષ, એગુત્તરવદ્વિયાતનવસ
યાત ॥ ડંગાદિકણલવણં, તાવશ્યંચેવ વિહિન્ના ॥૪૪૨॥ અર્થ:-જેમ હિમવંતને
વિષે જગતીયકી ત્રણસે યોજન લવણ સમુદ્રનું અવગાહવું કહ્યું; તેમ શ્યાપણ જ
ગતીયકી ત્રણસે યોજન જશ્યે ત્યાં ત્રણસે યોજન પ્રમાણ દ્વીપ હોય, એમ પહેલું ચતુષ્ક
આવેદેશને જ્યાંસુધી એકોત્તર વૃદ્ધે ચારસે, પાંચસે, ઠસે, સાતસે આઠસે, નવસે યોજનસુ
ધી લવણસમુદ્ર અવગાહીયે ત્યાંસુધીજાણવું. અને વિસ્તાર પણ તેનો તેટલોજ જાણવો.
અને જેટલો સમુદ્ર અવગાહીયે ત્યાં તેટલાજ શૈકડા યોજનના દ્વીપના ચતુષ્ક જાણ
વા. એ રીતે એ પણ એવેજ નામે અષ્ટાવીશ દ્વીપ થાય. બેહુ મલી ઢપત્ર અંતર દ્વીપ થાય છે.

હવે એનેવિષે જે યુગલિયા વસે છે તેની વક્તવ્યતા કહે છે. મૂલ:-સંતિ શ્મેસુનરાવ
ક્ક રિસહનારાયસંહણણજુતા ॥ સમચતુરસસંગણ સંતિયાદેવસમરૂવા ॥ ૪૪૩ ॥
અર્થ:-એનેવિષે જે નરકે ૦ મનુષ્ય સંતિકે ૦ છે તે કેવા છે? તો કે વજ્ર રૂષ્ણનારાચ
સંઘયણ તેણેકરી સહિત છે. વલી સમચતુરસ સંસ્થાને સંસ્થિત છે, વલી દેવતા સમા
ન રૂપના ધરનાર છે. ॥ ૪૪૩ ॥

મૂલ:-અષ્ઠધણુસ્સયદેહા, કિંચૂણાત નરાણશ્ચીત ॥ પલિથ્થસંસ્થેક્કજાગ આત
આલક્કણોવેયા ॥ ૪૪૪ ॥ અર્થ:-આઠસે ધનુષ્યનું ઝંચપણું જેમના શરીરનું છે, ઝ
પલક્કણ થકી ચોશઠ પટ્ટીકરંમક હોય, એકાંતરે આહારનો અનિલાષ થાય, ડંગણા
એંસી દિવસ અપલ્પપાલના હોય. શ્યાદિક. ડક્કંચ જોયણદસમંસંતણુ, પિઠ્ઠકરંમાણમે
સિચ્ચસઠ્ઠી ॥ અસણંચ્ચસંચીત, ગુણસીદિણવચ્ચપાલણયા ॥ ૧ ॥ વલી શરીર પ્ર
માણ જે પુરુષને કહ્યું તેથી કાંઈક ડણુ સ્ત્રીને થાય. એનું જીવિતવ્ય પલ્પોપમના
અસંસ્થાતમા જાગ પ્રમાણ આયુષ્ય છે. તે સમસ્ત લક્ષણેકરી ડપેત એટલે સહિત હોય.

મૂલ:-દસવિહકપ્પદુમ પત્તવંઠિયા તહનતેસુ દીવેસુ ॥ સસિસૂરગહણમંકુણ, જુ
આમસગાડ્યાહંતિ ॥ ૪૪૫ ॥ ॥ અર્થ:-દશપ્રકારનાં પૂર્વોક્ત જે કલ્પદ્રુમ તેથી
પામ્યું છે વાંઠિત જેણે. વલી તે ઢપત્ર અંતર દ્વીપનેવિષે ચંડમા અને સૂર્યના ગ્રહણનો

वस्पातरूप न थाय। तेमज मांकण जू मसा, आबि शब्दयकी मनुष्यने केशेना करनार एवा छट वृक्षिक सप्य मांस प्रमुख पण न होय इतिगाथा दावशकार्य ॥

अथतरणः—जीवाजीवाणअप्यबहुअंति एटसे जीव अने अजीवनुं अप्य बहु त्व ते संवघी बशेने त्रेसतमुं दार कहेने मूलः—नरनेरइयावेवा, सिद्धा तिरिया कमेण इह हुंति ॥ थोवअसखअसखा, अणतगुणिया अणतगुणा ॥४४६॥ अर्थ—नर ते सर्वस्तोक, एम पांचे बोल अनुक्रमे कहेवा, एटसे नरयकी नारकी असंख्यातगुणा ठे, अने नारकीयकी देवता असंख्यातगुणा ठे, तथा देवतायकी सिद्ध अनतगुणा जाणवा सिद्धयकी तीर्थच अनतगुणा जाणवा ॥ ४४६ ॥

मूल—नारीनरनेरइया, तिरिहसुरवेविसिद्धतिरियाय ॥ थोव असंखगुणा च, संखगुणाणतगुण बोझि ॥४४७॥ अर्थ—नारीके मनुष्यनी स्त्री सर्वस्तोक, ते नारीयकी नर जे मनुष्य ते असंख्यातगुणा, एमां समूर्द्धिम मनुष्यपणजेवा नरयकी नारकी असंख्यातगुणा, नारकीयकी तीर्थचनी स्त्री असंख्यातगुणी, तीर्थचनी स्त्रीयकी देवता असंख्यातगुणा, ते देवायकी देवित सख्यातगुणीठ बभ्रिसगुणीठे माटे—हवे वे अनतगुणा ते आवीरीते, देवियकी सिद्ध अनतगुणा, सिद्धयकी तीर्थच अनतगुणा

मूल—तसतेठपुढविजल, वाठकायअकायवणससकाया॥थोवअसखगुणा द्विय, तिसि दोणतु गुण अद्विया ॥४४८॥ अर्थ—अस कायिक वे इडियादिक थोडाठे तेयकी तेवकाय असंख्यातगुणा ठे हवे अण एकबीजाथी विशेषाधिक ठे ते कहेने तेस काययी पृथ्वीकाय विशेषाधिक, पृथ्वीकाययकी अपकायिक विशेषाधिक, तेयकी वायुकायिक विशेषाधिक, हवे बीजा अनतगुणा ठे ते देव्वाठे वायुकायिकयकी अकायिक जे सिद्धते अनतगुणा जाणवा, सिद्धयकी वनस्पतिकायिक अनतगुणा ते, यकी सकायिक विशेषाधिक ठे ॥ ४४८ ॥

मूल—पण चठ ति छअ अणिविअ, एगिविअ सइविया कमा हुंति ॥ थोवाः तिसि यअद्विया, दोणतगुणा विसेसद्विया ॥४४९॥ अर्थ—पंचेडियादिक ते अनुक्रमे स्तोकादिक होय ते आवीरीते पंचेडियेस्तोक तेथी आगल अण अधिकतेमां पंचेडिययकी चउरेडिय अधिक, चउरेडिययकी सेंडिय अधिक, तेंडिययकी वेंडिय अधिक, ते यकी वजीअनेडिय जे सिद्धते अनतगुणा ठे अनेडियसिद्धयकी एकेडिय अनतगुणाठे केमेके वनस्पतिकाय सिद्धयकी अनतगुणीठे माटे एयकी सइडिय नवरिचत विशेषाधिक जाणवा ॥४४९॥ एम जीवतुं अप्य बहुत्व कहेने हवे जीव अजीवनुं अप्य बहुत्व कहेने

मूल—जीवा पोग्गज समया, वडपणसाय पक्कवाचेव ॥ थोवाणताणता, विसेस

अहिंसा दुवेणंता ॥ ४५० ॥ अर्थः—प्रथम सर्वथकी जीव योडा, तेथकी त्रण प्र कारना पुज्ज जे प्रयोगपरिणतिरूप तथा मिश्रपरिणति अने विश्रसापरिणत ए त्र णो जीव इव्यथकी अनुक्रमे अनंतगुणो अधिक जाणवा, ते पुज्जयकी वली का लना समय अनंतगुणा ठे. ते समयथकी इव्यधर्मास्तिकायादिक ते विशेषाधिक ठे. हवे दुवेणंता एटले वे वली अनंता ठे ते आवीरीते, इव्योथकी इव्योना प्रदेश जे निर्विजाग जाग लक्षण, ते अनंतगुणा ठे. केमके एक अलोकाकाश इव्यना प्रदेश ते सर्व इव्योना प्रदेशथकी अनंतगुणा ठे. तेथकी सर्व पर्याय अनंतगुणा ठे. केमके प्रदेश प्रदेशनेविषे अनंत अगुरुलघुपर्यायनासद्भावथकी जाणवा. इति गाथा पंचकाथे

अवतरणः—युगप्रधान सूरिसंखति एटले युग प्रधान आचार्यनी संख्यानुं वशे ने चोसठमुं द्वार कहेठे. मूलः—जो दुप्पसहोसूरी, होहिंति जुगप्पहाण आयरिया ॥ अङ्गसुहम्मप्पनिई, चउरहिंसा दुन्निअसहस्सा ॥ ४५१ ॥ अर्थः—आ अवसर्पिणि ए पांचमा दुपमानामा आराने ठेहेठे वे. हाथ प्रमाण शरीर, चोवीश वर्षनुं आयु अने जेना तपेकरीने घणां कर्मों खप्पांठे तेणेकरीने अणांहाररूप मुक्ति जेने हुंकडी थ इठे, अने मात्र दशवैकालिक सूत्रनो धरनार ठतो पण चउद पूर्वधरनी पेरे शक्रने पण पूजनीक एवो समस्त आचार्योंने प्रांते थशे; एवा जे श्री दुप्पसहनामा सूरि ते ज्यांजगे थशे, अने पहेला श्री सुधर्मस्वामि आदेदेइ समस्त प्रवचनना जाण थया, तेने आदेलेइने ए नरत क्षेत्रनेविषे युग प्रधान आचार्य वे हजार ने चारे करी अधिक एटला थशे. एक आचार्य वली एम केहेठेके वे हजार ते चारे करी, रहित करिये एटले एक हजार नवसेंने ठव्ठ थशे. अने उक्तंच ॥ इडं आयरियाणं, पणपन्ना हुंति कोडिलक्काउ ॥ कोडिसहस्से कोडी, सएय तह इत्तिया चेव ॥ १ ॥ एवुं श्री महानिशीथमांहे पंचावन कोडीप्रमुख कह्याठे, ते सामान्य आचार्य आ श्री जाणवा. त्यांज वली एम कहुंठे के एमां केटलाक गुरु श्री तीर्थकर स रखा गुणगणसहित थशे. ॥ ४५१ ॥ इति गाथाथे.

अवतरणः—उत्सर्पिणी अंतिमजिण तिष्ठपमाणंति एटले उत्सर्पिणी काले चरम जिनना तीर्थना प्रमाणनुं वशेने पांसठमुं द्वार कहेठे. मूलः—उत्सर्पिणि अंतिमजि ण, तिष्ठंति रिरिसहनाणपक्काया ॥ संखेक्काजावइया, तावयमाणं धुवं नविही ॥ ४५२ ॥ अर्थः—उत्सर्पिणी कालनेविषे अंतिमजिण श्रीनइरुत तेनो तीर्थ ते श्रीक्षेत्र देव पहे लो तीर्थनाथ समजवो. तेनो ज्ञानपर्याय एक हजारवर्षे उणो पूर्वजाख एवा ज्ञान पर्याय ते जेटला संख्याता थाय, तेप्रमाण उत्सर्पिणी काले चोवीशमो श्री नइरुत

એવેનામે તીર્થીકર યશે તેનો તીર્થ : તેટલેજ પ્રમાણે સંખ્યાત પૂર્વે જલ્દરૂપ
ધ્રુવકે ૦ નિષેધી યશે ॥ ૪૫૨ ॥ ૬તિ ગાથાર્થ

અવતરણ—વેવાળપ્પવિયારોતિ ઇટલે વેયોને મેયુનના સ્વરૂપનું વશેને ઠાસતમું
દાર કહેઢે મૂલ—યોકાયપ્પવિયારો, કપ્પાફરિસેણવોનિયોરુવે ॥ સદેવો ચતરમયો
નમ્મિ વિયારો ચવરિ અશ્ચિ ॥ ૪૫૩ ॥ અર્થ—સૌધર્મ ને ફજાનરૂપ વે વેવલોક તિહાં
કાયાયેકરીને વેવતાને મેયુનની સેવાઢે, તથા સનત્કુમાર ને માર્દેડ નામા વે વેવ
લોકનેવિપે કામાનિલાપ વત્પણ યયાપી વેવાંગનાની સાયે સ્પર્શ કરેઢે, એમ બ્રહ્મ
અને જ્ઞાંતક નામા વે વેવલોકનેવિપે વેવાંગનાનું રૂપ વેવવાયકીજ કામાનિલાપ
પૂરણ યાયઢે અને જુક તથા સદ્ધારવાસી વેવતાઢે વેવાંગનાના શબ્દ સાંજ
જવાપીજ મેયુનની હજા પૂરણ યાયઢે અને આનત, પ્રાણત, આરણ ને અશ્રુત જ
રૂપ એ ચારે વેવલોકનેવિપે રહેનારા વેવો માત્ર મને કરીનેજ વિપય સેવા કરે, પણ
આં જ્ઞાનો વિચારકે ૦ ગમન તે આં સંજવે નહી ॥ ૪૫૪ ॥

હવે યેવેયકાદિકની વાત કહેઢે મૂલ—યેવિક્કણુચરેસુ, અપ્પવિયારા હયતિ સજ્જ
સુરા ॥ સપ્પવિયારવિર્ણ, અણતયુણસોક્કસંજુતા ॥ ૪૫૫ ॥ અર્થ—યેવેચક અને
અનુચરવિમાનવાસી વેવોનેવિપે અપ્રવિચાર મેયુનરહિત સર્વ સુરકે ૦ વેવતા ઢે, તે
સપ્રવિહાર સ્થિતિ કામસદ્ધિત સ્થિતિના ધરણદાર જે સમસ્ત વેવોઢે તે વેવો તથા વેવો
યકી એવેવતા અનતયુણુ અધિક જે સુખ, તેણે કરી સંયુક્ત હોય ઢે ૬તિગાથા હ્યાર્થ

અવતરણ—કાપ્પરાણ સરૂવતિ ઇટલે રુમ્મરાંમીના સ્વરૂપનું વશેને સદસતમું
દાર કહેઢે. મૂલ—પંચમકપ્પેરિંમિ પઞ્ઢેઅક્કાપ્પરાઈં ॥ સમચરંસત્કાદિય
ઈંઈં વોદો વિતિ ચવકે ॥ ૪૫૬ ॥ અર્થ—રુમ્મ' શબ્દે સચિત્ત અધિચ્છ ઇચ્છી પરિણા
મરૂપ રાજીકાકે ૦ શાશ્વત આકારે રહી જે પંક્તિ તેને રુમ્મરાજી કહિયે તે પાંચમા
વેવલોકનેવિપે અરિપ્પનામે ત્રીજો પાચઢો તેને વિપે પૂર્વોક્ત શબ્દાર્થ એવી આઠ રુ
મ્મરાજીઢે, પરંતુ સમચરંસ આપાઢાને આકારે સ્થિતિકે ૦ રહેવુંઢે જેહનું, એવી
વોદોકે ૦ પ્રત્યેકે ચાર વિશિને વિપે વે વે રુમ્મરાજી રહીઢે ॥ ૪૫૭ ॥

મૂલ—પુઠ્ઠાવરત્તરવાહિણાદિ મન્નિજયાદિપુજ્જત ॥ વાહિણવંતરપુઠ્ઠા, અવંરા ઠ
વહિ કાપ્પરાઈં ॥ ૪૫૮ ॥ અર્થ—પૂર્વવિશિ અને અપરકે ૦ ઘીજી પશ્ચિમવિશિ જે રુમ્મ
રાજીઢે તે ઋત્તર અને વેશિયો આયતકે ૦ જાંબી જાણવી એમજ ઋત્તરની વે રુમ્મરાજી
ઢે તે પૂર્વ અને પશ્ચિમે જાંબી અને વેશિયની વે રુમ્મરાજી પણ પૂર્વ પશ્ચિમને જાંબી
ઢે, અને મન્નિજયાકે ૦ પૂર્વવિશિની માર્દેલી અને વેશિયની વોદિરલી તે માર્દોમાર્દે સ

जग्रहे. एमज दक्षिणनी मांहेली अने पश्चिमनी बाहेरली मांहोमांहे संलग्नते. तथा पश्चिमनी मांहेली अने उत्तरनी बाहिरली माहोमांहे संलग्नते. तथा उत्तरनी मांहेली ने पूर्वनी बाहेरली मांहोमांहे संलग्नते. एम सर्व कृष्णराजीउ मांहोमांहे संलग्नते; ते स्थापनाथकी परीक्षा करवी. पण इहां ते स्थापना करी नथी. ॥ ४५६ ॥

हवे वली एना कुणाना विनागनुं स्वरूप देखाडेते. मूलः—पुढावरांठलंसा, तंसापुण दाहिणुत्तरावप्ता ॥ अग्निंतरचउरंसा, सवावियकएहुराईउ ॥ ४५७ ॥ अर्थः—पूर्व दिशिनी अने अपराके० पश्चिम दिशिनी ए वेउ ठलंसके० ठ हांस होय. तथा दक्षिण ने उत्तरनी कृष्णराजी त्र्यंसपणे बाहेरली अने अच्यंतर चउरंस ठे. ते सर्व पूर्वादिक चारे दिशिनी कृष्णराजी चउरंसठे. ॥ ४५७ ॥

हवे एनुं प्रमाण कहेते. मूलः—आयामपरिकेवेहिं, ताणविअसंखजोयणसहस्ता ॥ संकेऊसहस्ता पुण, विस्कंजे काएहुराईणं ॥ ४५८ ॥ अर्थः—आयाम शब्दे दीर्घपणुं अने परिकेप शब्दे परिधि कहिए. तेणेकरी ते कृष्णराजी सर्वस्थानके असंख्यात सहस्र योजन प्रमाणते. इहां एम केहेबुं जे कोइक देवता त्रण चपटी वगाडतां जेटलो वखत थाय तेठला वखत मांहे ए जंबु द्वीपने फरतो एकवीश वार प्रदक्षणा करे; एवी शक्ति वालो देवता ठ महिनासुधी फरे तो पण पार पामे नही; तो अनेरो बीजो शीरीते पार पामे? एटली दीर्घके० लांबी ठे. अने संखेऊके० संख्याता सहस्र योजन पुनःके० वली विष्कंजे एटले विस्तारे पढोलाइए कृष्णराजी थाय.

हवे ईशानादिक विदिशि तथादिशिनेविपे विमाननुं विशेष कहेते. मूलः—ईसाणदि साईसुं, एयाणं अंतरेसु अछसुवि ॥ अष्टविमाणाइ तदा, तम्मज्जेएकगविमाणं ॥ ४५९ ॥ अर्थः—ईशानकुण आदेदेइ पूर्वादिदिशिने अनुक्रमे चार विदिशिठे, अने चारदिशि एम आठेने विपे आठ विमान ठे. तद्वाके० तेमज आठ विमानोने मध्यजागे एक विमान ठे

हवे ते विमानोनां नाम कहेते. मूलः—अच्चिंतहच्चिमालिं, वड्रोयण बंचकरय चंदानं ॥ सूरानं सुक्रानं, सुपइत्तानंच रिष्ठाजं ॥ ४६० ॥ अर्थः—ईशानकूणे अच्चिं नामे विमानठे; अने पूर्वदिशि ए अच्चिंमाली विमान ठे ने अग्नि कूणे वैरोचन विमानठे; दक्षिणदिशि ए प्रचंकर विमानठे, नैऋतकूणे चंदान विमानठे, पश्चिमदिशि ए सूरान विमानठे; वाय्वकूणे सुक्रान विमानठे, उत्तरदिशि ए सुप्रतिष्ठाननामा विमानठे अने वचमां मध्यनुं नवमुं रिष्ठाजनामा विमान ठे. ए विमानोनां नाम कहां.

हवे ए विमानोनेविपे जे देवता वसेते तेमनी स्थिति, तेमना नव अने नाम कहेते. मूलः—अथायरिईया, वसंतिलोगंतियासुरा तेसु ॥ सत्तज्जवचनवंच्छा. गिऊंति

દ્વેહિનામેદિ ॥૪૬૧॥ સારસ્વત્ય માદ્વા, ઘડી વરુણાય ગદ્ગતોયાય ॥ તુસ્તિથ્યા અ
 શ્વાદો, અગ્નિવાચેવ રિષ્ટય ॥ ૪૬૨ ॥ અર્થ—જેમની આત્મસારોપમ આયુષ્યની
 સ્થિતિએ એવા લોકાત્મિક દેવો તે - વિમાનોનેવિપે વસતિકે ॥ વસેએ વલી સાત અ
 થવા આત્મને, સંસારનો અતકરીને જેમને મોઠે અડુએ એવા દેવો વસેએ તેમનાં નામ
 કહેએ એક સારસ્વત, બીજો, આદિત્ય, ત્રીજો વન્દિ, ચોથો વરુણ, વલી પાંચમો ગર્વ
 તોય, ઘડો મુપિત, સાતમો અધ્યાવાય, આત્મો અમેય અને નવમો અરિષ્ટ નામે જાણવો
 ॥ હવે એ દેવોના પરિવારની સંખ્યા કહેએ મૂલ—પદ્મચતુર્થલમિ સત્તવ, સયા
 ણિ વીર્યમિ ચઠ્ઠતત્તદ્વસ્તા ॥ તદ્વ સત્તત્તદ્વસ્તા, નવથેવ સયાણિ સેસેસુ ॥ ૪૬૩ ॥
 અર્થ—પહેનો સારસ્વત ને આદિત્ય યુગલ એઠલે ઘડેનો એકઠો સાતસે દેવોનો પ
 રિવાર જાણવો એમ વન્દિ ને વરુણ એ બીજા યુગલને ચઠ્ઠદ્વજારનો પરિવાર જાણ
 વો ત્રીજો યુગલ જે ગર્વતોય અને મુપિત એને સાત દ્વજારનો પરિવાર જાણવો અ
 ને શેષ જે ત્રણ વિમાન રહ્યા, તેમને નવસેનો પરિવાર એ ૪૬૩ ક્રિતિગાધ્યાનવકાર્ય ॥

અવતરણ—સધાયસ્સઅકરણતિ એટલે સધાય ન કરવો અર્થાત્ અસધાઈતું
 ઘડેએ અઠ્ઠાસમુ દ્વાર કહેએ મૂલ—સંજમયા ઠપ્પા એ સાદિથે વુગ્ગદેય સારીરે ॥ મ
 દિયાત્તચિત્તરટ, વાસમિય સંજમે તિવિહ ॥ ૪૬૪ ॥ અર્થ—હ્યાં પ્રથમ અસ્વાધ્યાય
 કનો શબ્દાર્ય વસ્થાપોએ, તે આમએ. આ શબ્દે મર્યાદાયેકરી મિદ્ધાતોક્ત ન્યાયે કરી
 અધ્યાય એટલે જણવું અને સુપ્ત શબ્દે જાતો જે અધ્યાય તે સ્વાધ્યાય કહિયે અને
 તે સ્વાધ્યાયિક ય્યા નથી તે અસ્વાધ્યાયિક કહિયે તે રુધિરમૂલી પ્રમુખ, મૂલ કે પ્ર
 કારેએ તેમાં એક આત્મસમુદ્ધ અને બીજો પરસમુદ્ધ આ આત્મસમુદ્ધ તે જે
 સધાયનો કરનાર તેના શરીરચક્રી ઘડકે ॥ પ્રગટપપો જે થયો તે આત્મસમુદ્ધ જા
 ણવો, અને પર તે આત્માથી અનેરો તેથકી સમુદ્ધકે ॥ ઘપન્યો તે પરસમુદ્ધ

આં મહુ વક્તવ્યપણાને લીધે પેહેલો પરસમુદ્ધ પાંચપ્રકારેદેલાહેએ એક મયમ શબ્દ
 ચારિત્ર તેનો ય્યા ધાત એટલે વિનાશ પાય તે જાણવો, બીજો ઠપ્પાતનેવિપે થયો તે
 ઠપ્પાતિક, ત્રીજો સાદિથ જે વેવતાનો પ્રયુજવો, ચોથો વુગ્ગદ એટલે બુદ્ધ શબ્દ
 સધામ કહિયે, પાંચમો શરીરચક્રી નીપન્યો તે શારીર એ પાંચ પ્રકારના અસ્વાધ્યા
 યિકનેવિપે સધાય કરતાં ધતિને આદ્યાનંગાદિક દોષ, પાય

॥ હવે એ સયમપાતાદિક પાંચે વિચરીને વસ્થાપોએ તેમાં પ્રથમ સંપમયાતી અસ્વા
 ધ્યાયિક તે ત્રણ પ્રકારેએ તેજ દેલાહેએ એક મદિકા, બીજી સચિપરજ અને ત્રી
 જી મર્પા—એ ત્રણ સંપમોપપાતી અપસ્વાધ્યાયિકએ ॥ ૪૬૪ ॥

हवे एज महिकादिक त्रणवखाणवाने अर्थे सूत्रकार गाथा कहेते. मूलः—महिया उगपमासे, सच्चित्तरज इति आर्यवे ॥ वासे तिन्निपगारा, बुब्बुय तवङ्गफुसिएय ॥ ४६५ ॥ अर्थः—प्रथम महियाके० धूहरि ते प्रसिद्धे. ते क्यां थाय ? तोके गम मासेके० कार्तिकमासथी मांमीने माहा महिनासुधी ए गर्नमासमाहे धूहरि पड ती सधलो समकाले अपकाय जावित करे. बीजो सच्चित्तरज ते कहिये जे वायरा नी उराडी सूक्ष्म धूल ते सच्चित्तरज पडतीथकी त्रणदिवस उपरांत समस्त पृथ्वी कायिक जावित करे, ते जेवारे पडे तेवारे दिशिऽपत्तु लगारेक ताम्रके० राती थाय. हवे त्रीजो वर्षा, इहां वास एटले वरसबुं. तेने विपे त्रण प्रकार होय ते कहेते. ए क बुब्बुदके० ज्यां वर्षादपडे ते थकी परपोटा थाय ते वर्षा बुब्बुद कहिये. बीजो मेह वरसे अने परपोटा न थाय एवो जे मेह ते तर्पक कहिये. त्रीजो फुसीआ शब्दे न्हाणा न्हाणा वर्षादना ठांटा ज्यां पडे ते फुसीआ कहिये.

ए त्रण प्रकारनी वृष्टि ठते जेमां जेटलो काल असथाइ होय ते कहेते. जे वर्षादमां परपोटा थाय तेवो वर्षाद आठ पदोर सुधी निरंतर वरसे तो उपरांत थ सथाइ थाय. वली एक आचार्य एम कहेते के त्रण दिवस उपरांत असथाइ था य ठे. अने जेवारे परपोटे रहित वर्षाद वरसे तेवारे पांच दिवस उपरांत असथाइ थायते. तथा जे वारे फुसीआ पडे तेवारे सात अहोरात्र उपरांत असथाइ जाणवी.

ए संयमोपवातिक जे जेद ते सर्वने इव्यादिक चार प्रकारे परहरबुं कहेते. मूलः—दवे तंचिअदव, खेत्ते जहिपडइजच्चिरंकालं ॥ ताणाइनासजावि, मोचुंउस्तास उम्मेसे ॥ ४६६ अर्थः—इव्येतो तेज इव्य जे सच्चित्तरज वर्षादिकबुं वरसबुं. बीजुं खेत्रे तो जेटला खेत्रनेविपे धूहरी प्रमुख पडे तेटले खेत्रे, त्रीजुं कालथी तो जेटला कालसुधी धूहरी पडे. चौथुं जाये तो एक थासोथास ने मेपोन्मेपवार्जि शेपअनेरु ताणाइके० स्थानादिक वर्जे. इहां आदि शब्दथकी गमन आगमन पडिलेहण प्रमुख अने वली नासके० नापानुं बोजबुं. उपलक्षणथीतो सर्व कायानी चेष्टाने परिहरे, ए निःकारणे वर्जे; परंतु जे ग्लानादि संबंधी कार्य उपजे तो जयणाये करी हाथनी संझाये, आंखनी संझाये, चहुनी संझाये, आंगुलीनी संझाये कहे अथवा मुखे वस्त्र आपी बोले, वर्षाकल्प उढीने जाय एटले संयमोपघात असथाइ बखाण्यो.

हवे उत्पातिक बखाणोते. मूलः—पंसुअमंसरुहिरे, केससिजाबुद्धि तहरवग्घाए ॥ मंसरुहिरे अहोरत्तं अवसेसेजच्चिरंमुत्तं ॥ ४६७ ॥ अर्थः—इहां वृष्टि शब्दे पांशु वृष्टि, मांसवृष्टि, एम रुहिरेके० रुधिरवृष्टि, केशवृष्टि, शिलावृष्टि, इहां वृष्टि शब्द सर्वत्र

जोहिये तेमां प्रथम पांशुवृष्टि ते जे अक्षितरज पड़े, तेमज मांसना खंन पड़े ते मांसवृष्टि जाणवी रुधिरके० जोहिये तेमां रुधिरवृष्टि जाणवी केश निमा लाजे उपरधी पड़े ते केशवृष्टि जाणवी शिला शब्दे पाखाणनी वृष्टि अथवा शिलारूप करा पड़े ते शिलावृष्टि जाणवी तेम रजोघात ते ज्यां दिशि रजस्वला सर्वत्र धूमला अघकार सरखुं वयो विशाए थाय हवे त्यां असयाइ थाय ते कहेते

। मांस रुधिरनी वृष्टि एक अहोरात्र थाय तां ते थया पढी एक अहोरात्र व लीने सथाय करिये अने अवशोषके० बीजी जे पांशुवृष्टि प्रमुख ठेते जश्निके० ज्यां लागे ते थाय त्यांलगण नक्षिप्रमुख सूत्र गुणिये नही शेष समस्त क्रिया करिये

। सांप्रत पांशु ने रजःप्राय ए वे पद वखाणतो ठतो तेनेविषे अस्वाध्यायिपणु पण कहेते । मूल-पंसुअक्षितरज, रजस्वलाठं दिसा रजःप्राय ॥ तजसवाएनिजाय ए यमुत परिहरंति ॥ ४६८ ॥ अर्थ-पांशु शब्दे पूमाडा सरखी लगारेक पोली ते पांशु अक्षितरज कहिए अने रजःप्रायके० रजस्वला तेने कहिये के ज्यां सर्व विशिष्टने विषे समस्त प्रकारे अघकार देखाय तेने रजोघात कहिये तजके० त्यां हवे सवात एटले वायरे सहित अथवा निर्वात एटले वायरे रहित तो पण ज्यां लागी ते रज पड़े त्यां सुधी सूत्र परिहरे एटले सिद्धांतनो सथाय करे नही. एटले वस्पातिक द्वार वखाणु ॥ ४६८ ॥

। हवे सावित्र ए वखाणोते मूल-गंधर्वदिसाविष्णुक्षुण्ण क्लिएनूवनरक्तध्याजिसे ॥ एकेकपोरसिंघक्षिपंतुदोपोरसीहणइ ॥ ४६९ ॥ अर्थ-गंधर्वनगर ते संध्यासमय नेविषे चक्रवर्ति प्रमुखना नगरने ठपरे वस्पातनो करणद्वार नगर अट्टाल प्राका राविक रंछु वेखाय ते गंधर्व कहिये बीजु विशा शब्दे विगुदाइ ए आगल वखाणो तेमज अकाले बीजली तथा चक्रपात अने प्रकाश सहित आकाशनेविषे रेखा वे खाय, वली गळिए ते मेघनी गर्जनानीपरे अक्षरक ज्वनि थाय ते जाणवी अने नूवए आगल कहेतो तथा जलकध्याजि ते जे एक विशिये वचाळे वचाळे घीनली ना ज्जुका सरखो प्रकाश वेखाय ए गंधर्व नगर आदेवेइ जे कहा सेमां ए क एक पदोसुधी सथा करिये नही अने गर्जितमां वे पदोइ हयो इहां ए विशेष ठे जे गंधर्वनगर ते वैवर्कतेज थाय अने शेष विगुदाइ प्रमुखजे ठे तेनी नजना जाणवी एटले कोइवारे वैवर्कतेज थाय, अने कोइवारे स्वनावेज थाय, तेमां जे स्वनावे॥ थाय त्यां सथाय परिहरवो नही पण ए वैवर्कतेज ठे एवुं जाणी न श काए ते माटे सथाय करिये नही ॥ ४६९ ॥ - १

हवे दिग्दाह वखाणयेते. मूलः—दिसिदाहुविन्नमूलो, उक्कसरेद्दापगाससंजुनो ॥ संजात्रेयावरणो, उज्जुवडंसुक्कदिणतिन्नि ॥ ४७० ॥ अर्थः—पूर्वादिक एक दिशिने विपे विन्नमूलके० नीचो न होय अने उंचो वजता नगरनीपरे प्रकाश देखाय ते दिग्दाह कहिये. अने उक्कापात ते कहीए ज्यां रेखा एटलेजीठी प्रकाशेकरीतहित जेम ताराउ पडते देखाय. हवे जुहउ वखाणोते. संजात्रेयावरणोके० संख्या ने तेदनुं आवरण ते चंडमात्रे ते आवीरीतेः—सांज समये संख्या कहिये तेना विनागनो छेद जेणे करिये ते काल कहिये. तेहनो आवरणहार चंडमा ते चांदरणा पखवाढामां ज्यांसुधी चंडमा रहे त्यांसुधी जाणवुं. एटले बीज बीज चांथ त्यांसुधी जुहउ कहिये. इहां संख्याछेदने अणजाणवे करी कालवेलांनुं जाणपणु न होय तेथी ते दिवसनी संख्याए प्रादोषिककाल कल्पे नही, सूत्रपारसी करिये नही.

हवे जेम ए देवकृतते तेम बीजा पण देवकृत देखाडेते. मूलः—चंदिम, सूर, वरागे, निग्घाए गुंजिए अहोरात्रं ॥ संजात्रउपाडिवाए, जंजहिंसुगिण्हए नियमा ॥ ४७१ ॥ चंदिमके० चंडमांनुं अने सूरके० सूर्यनुं उपरागके० ग्रहण ते जे दिवसे अइने निवर्त्युं एटलुं वाहेर थकी लहिये. वली अत्रे सदित अथवा अत्रे रहित एवा आकाशनेविपे निर्धात एटले गाज समान ध्वनि निकले अने गुंजित ते पण गाजवुं तेनोज विकार जाणवो. ए वत्रे जेवारे थाय तेवारे ते वेला ए धारंजीने अहोरात्र एटले आठ पहोर सुधी असद्याय ग्रहण करिये तथा निर्धात गाजवानी असद्या कही. हवे चउके० चार संख्या ते सूर्यना अस्त वखते अने उदयनी वख ते तथा मध्यरात्रिये अने दिवसना मध्यान्ह ए चार वखते प्रत्येके वे वे घडीसुधी सद्याय करवी नही. ए अन्य शासननेविपे पण निपेधुंते. यतः संख्याकात्रे च संप्राप्ते, कर्मचत्वारिवर्त्तयेत् ॥ आहारंमधुनं निडा. स्वाध्यायंच चतुर्थकं ॥ १ ॥ हवे एनुं फल कहेते. यतः आहाराज्जायतेव्याधि, मधुनाच कुलक्षयः ॥ दरिद्रताच निडायां, स्वाध्यायान्मरणं जवेत् ॥ २ ॥ एरीते अन्यदर्शीणीउमां पण सद्यायनो निपेधते, परंतु बीजी क्रियानो निपेध नथी.

हवे पडिवाए इहां पडवाना ग्रहण थकी पडवाने अंतना चार महामह जणाव्या ते आगली गाथाए कहेते. हवे जंजहिंके० जे गाम नगरादिकनेविपे अनेरो पण पशुवधादिक उहव थाय तेपण नियमके० निशेसुं लहिये. एतावता ज्यां जेटला कालसुधी पशुवधादिक प्रवर्त्त त्यांजगे त्यां सद्याय करवो नही. ॥ ४७१ ॥

हवे चार महामह कहेते. मूलः—आसाढी इंदमहो, कलियसुगिण्हएय बोधवे ॥

एए महामहा खलु एएतिं जाव पाडिवया ॥४७१॥ अर्थ -आपाठ महीनानी पूर्णि
मा, वली इमहो शब्दे इडोस्तव ते आसोमहीनानी पूर्णिमा अने कार्तिकी पूर्णिमा त
था घीप्म शब्दे चैत्रनी पूर्णिमा ए चार पूर्णिमा, ते बोधवके जाणवी एनाज चार पढ
वा तथा महामहोस्तव जेहनेविषे थाय ते महामह समस्तमाहे एथतिशयवत वे
जे देशमां जे दिवसयकी जेटला काल सुधी महामहोस्तव प्रवर्त्त, ते देशमां ते दिवस
यी थारंनेने तेडला कालसुधी अस्तयाइ जाणवो यद्यपि समस्त महामह पूर्णिमा
जगीज थाय एवी प्रसिद्धि, तथापि पढवानेविषे पण वत्सव प्रवर्त्त, तेथी पढवो
पण वर्जये ए कारयेज कसुं के एएसिजावपाडिवयाके ए पूर्वोक्त चारना ज्यां
लगे पढवा थाय त्यांसुधी जाणवु ॥ ४७२ ॥

हवे षड् तथा सूर्यनुं ग्रहण आश्रयी जघन्य अने ठरुष्टे सन्नायनो विघात
काल कहेने मूल -उग्रोत्सेण ड्वाजस, चवोनहरेण पोरिंसीथ ॥ सूर्यो जहन्न
वारस, पोरमिचकोस दोथ ॥४७३॥ सगदनिघुड एव, सूर्याजेण दुति होरसा ॥
आपं नविणमुक्तो, सो द्विय दिव सोय राक्ष ॥४७४॥ अर्थ -ठरुष्टचड्मा वारपहोर
हणे अने जघन्ये थाव पहोर हणे ते आवीरीते -उगतो षड्मा जो राहुए ग्रहो
उगे तो चार पहोर रात्री अने चार पहोर दिवसना एम आठ पहोर थाय, अने
जो षड्मा ग्रहोज आथमे तो चार पहोर दिवसना अने चार पहोर रात्रिना तथा
चार पहोर वली धीजा दिवसना एम वार पहोर थाय अथवा वत्पाते सयली रात्रि
नुं ग्रहण होय अने ग्रहोज आथम्यो त्यां ग्रहणनी रात्रीना चार पहोर अने अहो
रात्र ते वली धीजो दिवस तेना आठ पहोर एम वार पहोर थाय अथवा वादलाए
आफाश ठाणुं होय तेणे करी जाणु नही जे फई वेलाये ग्रहण थडु? अने ग्रहो
आथमतो वेली प्रजात समये जाणुं, तेवारे ते आखीरात्र अने बीजा थाव पढो
र थाय. एम पण वार पहोर षड्माने ग्रहण थाय

हवे सूर्यने ग्रहणे एम जाणवुं ते कहेने सूर्यो जहन्नके सूर्यने ग्रहणे जघन्ये
वार पहोर अने ठरुष्टे दोथ ॥ एटले सोल पहोर थायते ते आवीरीते सूर्य
ग्रहो यकोज आथम्यो तेवारे वार पहोर रात्रिना अने वली अहोरात्रि धीजो ए
म मली वार पहोर थाय हवे सोल पहोर ते आवीरीते, सूर्य राहुए ग्रहोज थ
दय पाम्यो अने उत्पातना वगणकी ग्रहोज आथम्यो, तेवारे वे अहोरात्र अस्तथाय
जाणवो ए ग्रहो उगे अने ग्रहो आथमे तेना ए सोल पहोर वेत्ताप्या

अन्यथा सूर्य जेणुतिहोरस एटले सूर्य अने षड्माने अहोरात्रेज होय, तेवारे

दिवसे ग्रहण थयुं अने दिवसेज मूकाणु तेवारे तेटलो दिवस अने आगली सामी रात्रीआवे तेटलीज अहोरात्र चंडमानेग्रहणे पण जाणवां. चंडमा नउगेतो असप्राइ.

अनेरा वली एम कहेते के आइन्नंतिके० ए आचीणते. दिणमुक्कोके० जे वेला ए ग्रहण थयुं तेवारे मूकाणा पठी ते दिवस ने ते रात्री अने नवो सूर्यउगे ल्यारे अहो रात्र पूरण थयो. तथा चंडमानेपण एम रात्रेज ग्रहो रात्रेज मूकाणो तेवारे ते गोप रात्री वर्जिये. तेमाटेज कसुं के सावियदिवसोयके० तेज दिवस अने रात्रे पण तेज रात्रिये असप्राइ थाय. ॥ ४७४ ॥

हवे बुग्गह वखाणेते. मूलः—बुग्गह दंमियमाई, संखोजे दंमिएव कालगए ॥ अणरायएय सनए, जच्चिर नंदोच्चहोरत्तं ॥ ४७५ ॥ अर्थः—विग्रह ते बढवाड अने दंमि ते गामादिकना धणी ते संग्रामने अर्थे उद्युक्त थयाते तेनां कटक ज्यांलगे उपशमेनही; आदिशब्द थकी सेनापति प्रमुखने विरोध ठे त्यांसुधी असप्राइ जाणवी.

एम प्रसिद्धजे वे स्त्रीओ ते पोतामां बढवाड करती होय अथवा मल्लयुद्ध थ तुं होय. वली वे गामना तरुण पुरुषो घणा मल्या ठता पाखाण प्रमुखे बढवा ड करेते, अथवा वाहुए करी ठिक पाहु अरस्त पगस एक बीजाने मारता बढेते अथवा होलिए प्रसिद्ध कलह थायते, ते ज्यांलगे उपशमे नही त्यांलगे असप्राइ.

केमके दंमि सेनापत्यादिकने कलहे अनेक कौतिक थाय ते माटे व्यंतर देवो एक ठा थाय ते पोतपोताना पद्ध करे तेवारे सप्राय करतां ठल नाखे अने लोकने प ए अप्रीति उपजे अने कहे के अमे इहां बीहीता रह्याठइये, कुं जाणिये जे कांड आपदा आवी प्राप्त थजे, ते ए अमण कांड दुःख जाणता नथी. वेता नणेते. एवो लोकापवाद थाय एम संक्षोज विग्रहसंबंधी कह्यो.

हवे दंमि एवकालगएके० दंमिक जे राजा ते कालगत एटले मरण पामे ठते अणरायएके० अनेरो राजा ज्यांसुधी नथाय त्यांसुधी प्रजाने महा संक्षोज होय, संकोच अने चलचित्त थाय, तेथी सद्याय करवो नही. वली सनएके० जेवारे म्ले षादिकनो जय थाय तेवारे पण सद्याय न करवो.

हवे ए विग्रहादिकनेविषे असद्याइनो विधि कहेते. जच्चिरंके० ज्यांसुधी अनि दोक्षके० अनिर्नयपणु थाय, अस्वस्थपणु होय त्यांसुधी असद्याइ जाणवो. अने पठी स्वस्थता थइ ठतां पण एक अहोरात्र सद्याय न करवो. ॥ ४७६ ॥

हवे संक्षोज दंमि कालगए. एणे अनेरु पण सूचव्युं ठे तेज कहेणहार ठ तो गाथा कहेते. मूलः—तदिवसनोइआइ, अंतोसत्तएहजावसयाउ ॥ अणहस्तय

हृदिसस्यं, विद्विषिचित्तम् सुदंतु ॥४४६॥ अर्थ - जोइय शब्दे गामनो स्वामि मर
ण पामे आविशब्दकी आगल जे महत्तरकाविक कहेतेतेनो परिग्रह एनाव जाणवो
सात परमांहे जो कोइ कालगत थयो तो ते दिवसके० अहोरात्रसुधी असथाइ जाणवो

वली इहां प्रसंगे अनेरा पण असथाइ कहेते अणहस्तके० कोइ अनाथ सो
हाथमांहे मरण पामे आ साधुने यतना कहेते सथातर जे वपाश्रयनो धणी तेने
कहे अथवा अनेरो बीजो कोइ तथाविध आवक होय तेने वात कहे जे अमने
अनाथमृतके सथायनो अतराय कसो ठे ते एम कहा ठता पण जो ते आवक
परतवे नही तो बीजो कोइ वस्ति ए जतो रहे, अने कदाचित् बीजो कोइ वपाश्रय न
होय तो रात्रे कोइ नदेखे तेवारे ते अनाथ मृतकने वृषज अम्पत्र परतवे वली ते फले
घर कुतरा सुगालादिके फाटी फाटी चुयी नाख्यो होय तो ते जोइने समस्त प्रकारे
परतवे एम यत्नकसे थके अथवा सुद ते सथाय करे तो प्रायश्चित्तनो विनागीन थाय

हवे तद्विस्तनोइआइ ए गाथामां आवि शब्दकी जे कहा हुता ते बस्वाणेते
मूलः-मयहर पगए बहु पस्किएससपरअंतरमयमि ॥ निदुस्तसियगरिहा, नपढ
ति सणीयगवावि ॥ ४४७॥ अर्थ - महत्तर शब्दे जे गाममांहे प्रधान, प्राकृतके० जे
गामनो अधिकारी होय तथा बहुके० घणा जेने स्वजनाविक पकड़े, ते बहु पाक्षिक
जाणवो तथा च शब्दकी सथातर अथवा बीजे कोइ सामान्य आपणी वस्ति आ
श्री सात परमांहे मृतक थयेथके ते दिवस अहोरात्रसुधी असथाइ थाय इहां का
रण कहेते निद्रकति आए एटसे निडुस्की एवी गहानो सनवते ते कारणे सथाय क
रे नही, अने जो करे तो सणीयगके० तेम करे जेम कोइ सांजले नही वली ज्यासुधी
खोनुं रुदन सांजलिए त्यासुधी पण सथा वर्जवो कह्योते एटसे विग्रह द्वार बवाण्यो,
हवे शारीरिकनो अवसर तेना वे जेवते एक मनुष्यसंबंधी बीजो तिर्यचसबंधी.
तेमां तिर्यचसबंधी ते वली जलजाविकना जेवथकी त्रण प्रकारेते ते वली एक
एक इव्याविकना जेव थकी चार चार प्रकारेते ते सूत्रनो करनार पोतेज देखाडेते

मूलः-तिरिपंचेदियववे, खेचे सचिद्धपोगलाइअ ॥ तिकुरुमदंतेगा, नगरेवाई
तु गामस्त ॥४४८॥ अर्थः-विकर्षेइयने जोही नथाय, माटे तिर्यच पंचेदिय तेनो
रुधिर प्रमुख पडे तेज इव्यथी वर्जवुं अने खेत्रे तो ज्या पड्यो त्याथी साठ हा
पसुधी असथाइ करे ए खेत्रे अने ज्या यति रहेते आं तिर्यचसंबंधि पुज्जके०
मांस तेणेकरी आकीर्णके० व्यास पयोते कुतरा प्रमुखे ठामो ठामे गाममां नाख्युंते
तो ते तिकुरुमके० त्रण कुरप्या ते त्रण नानी शरी से ज्या आंतरो होय ते स्थानके

सहाय करिये. अने महंतेगाके० महंत महोटी शेरी होय तो एकज वर्जवी. प्रवाहे नगरनी शेरी महोटी थाय; केमके ज्यां थइने राजा चतुरंग सेना सहित जाय.

एवी एक शेरीने अंतरे सहाय करवो. अने जो ते गाम सर्वत्र मांसे व्याप्त थयुं होय, अने शेरी त्रण पण न लाजे तेवारे गामससबाहिंतुके० गामने बाहेर जइ सहाय करे एटले इव्य अने खेत्रनी बात कही. ॥ ४७८ ॥

हवे काज अने जावनी बात कहेते. मूलः—कान्तेति पोरगिच्छय, नावे सुनं तु नंदिमाईयं ॥ सोणियमंसं चर्मं. अछीविय अन्नव चत्तागि ॥ ४७९ ॥ अर्थः—कालथकीतो लोही प्रमुख दीग थका त्रण पहोर सुधी असबाइ कह्योते. ए थ वप लोही प्रमुखे जाणवुं. अने उंदर प्रमुख विजाडीए माखो होय त्यां थाव पहोर असबाइ थायते. तथा जावथी तो नंदिप्रमुख सूत्र गुणिये नही. एम इव्यादि कना नेद थकी चार प्रकारनो असबाइ कह्यो अथवा एम पण चार प्रकारेते ते देखाडेते. सोणिय एटले एक शोणित शब्दे लोही. वीजुं मांस त्रीजुं चर्म ए प्रति ष्ठे चोथुं अस्थि ते हाम. एवा नेदथकी पण चार प्रकारते. एटले लोही, मांस चर्म ने हाम ए चारे पूर्वोक्त असबाइमां लेवां, मात्र एक लोहीज लेवुं बीजां न लेवां एम समजवुंनही. ॥ ४७९ ॥

हवे विशेष देखाडेते. मूलः—अंतोवह्निचधोयं, सछीहवाउ पोरिसी तिन्नि ॥ मह काइअहोरत्तं, रत्ते वूढेयसुंइतु ॥ ४८० ॥ अर्थः—जे अंतोके० साठहाथमांहे कोइ पण स्थानके मांस धोयुं होय अने धोइने बाहेर नाखुं पण तेना कोइएक अथ यव पड्या होय तो त्रण पहोर सहायनेविपे परहरवा. एम मांस पकवे त्यां पण असबाइते; पण साठ हाथ थकी बाहेर मांस धोयुं रांध्युं पकव्युं होय तो असबाइ न थाय. हवे थाव पहोर कहा हता तेनी जावना देखामियेथेये. महकाइ अहोर त्तं एनो अर्थ प्रथम कह्योते. इहां एक आचार्य वली एम कहेते के मार्जारि उंदर लीधो अने फाड्या विनाज तेने मात्र मारीनाखीने अन्य स्थानके लइगयो अथ वा त्यांज गलि गयो तो असबाइ न थाय.

अनेरा वली ए बात मनमाने कहेते के कोणजाणे कांइ फाडयो अथवा न फा डयो लइगयो. एक वली एम कहेतेके, ज्यां मांजारादिक विना पोतानी मेलेज मरण पाम्यो अथवा कोइएके माखो परंतु अनिन्न रह्यो; ज्यांसुधी ते नेदाय नही अने तेजुं रुधिरादिक पृथ्वीउपर पडेनही त्यांसुधी असबाइ नहोय एम कहेते. परंतु ते पक्क

નજો નથી. કેમકે સોણિયમંસ ફર્યાદિક ચાર પ્રકારની અસલાહ કહી તેથી અનિજ તોપણ કલેવર પહે સચાય કરવો નહીં

રસયુદ્યેકે ૦ જ્યાં સાત હાથમાંહે લોહી પથ્થુ હોય તે સ્થાનક ઠપર પાણી નો પ્રવાહ વહ્યો હોય તેણે કરી તે લોહી ધોવાઈ જાય પછી તો જ્યાં ત્રણ પહોરમાં પણ જૂમિકા સુઠ્યઈ, માટે સચાય કરિયે ॥ ૪૮૦ ॥

હજાં તિર્થવની અસલાહનો પ્રસ્તાવઠે તેથી બીજીપણ અસલાહ વેલાહેઠે મૂલ - અમ્ભમુખિયકપે, નયજૂમિ લખણતિ ફરરહા તિજી ॥ અસલાહ્યપમાણ, મહિયપાયા જહિપુઢે ॥ ૪૮૧ ॥ અર્થ - સાત હાથમાંહે ફંડું પહે તે ફંડું હજી ફુટપું નથી તો ઘપાઢી પરવનીને સચાય કરિયે અને તે ફંડું જો પઢતાંવારજ ફુટપું અને તેતું કલલ જૂમિકાયે પઢપું ને જૂમિકા લખી નહીં તો સચાય ન કરિયે અને ફરરહા નિશ્ચિકે ૦ અન્યથા પ્રકારે જૂમિ લખી જે જાગ્યુંદતું તે દૂર કર્કું તો પછી ત્રણ પહોર સીમ અસલાહ જાણવો

હવે કપે એ ઘોજ વાલાપોઠે કલ્પકે ૦ વસ્ત્ર તે ઠપર પઢપું જે ફંડું તે પઢતાંને ફુટી પઢપું તેતું કલલકે ૦ વિંછ તે વસ્ત્રને જાગ્યું તે સાત હાથ વાહેરે જઈ ધોડ્યે તો અસલાહ નચાય, અને સાત હાથની માંહેલી કોરે ધોડ્યે તો અસલાહ જાણવો ફંડાને વિંછતું લોહી કેટલું પહેતો અસલાહ પાય ? એવું પ્રમાણ કહેઠે. મહિ પકે ૦ માલ્લીના પગ જ્યાં ધુમે ઇટલે પણ અસલાહ જાણવો ॥ ૪૮૨ ॥

વજી અસલાહનો નેવ વેલાહેઠે મૂલ - અનરાવતિત્રિપોરિતિ, જરાઘચાણજરે પઢિયતિશ્ચિ ॥ રાયપહવિંછપઢિય, કપેયુદેપુણોનશ્ચિ ॥ ૪૮૩ ॥ અર્થ - અનરાયુકે ૦ હાથણી પ્રમુલ્લ તેને પ્રસવે જરા પહે નહીં જ્યાં ત્રણ પહોર અસલાહ જાણવો, અ ને જરાયુની જરા પઢી એ પણ ત્રણ પહોરજ જાણવા અને વજી જો જાગી રહેતો અહો રાત્ર તેવી પછી ત્રણ પહોરસુધી અસલાહ જાણવો

રાયપહકે ૦ રાજમાર્ગનેવિપે રક્તું વિંછ પહે તો પણ સચાય કરવો કઠપે ઠે હજાંકાર ણ ઇઠે જે આવતા જતા મનુષ્યાવિક તેને પગેકરી તસ્કાલ ઠપઢીજાય અને હજાં જગવ તની આજ્ઞાયે પણ પ્રમાણ ઠે તેથી ઘોપ નથી અને રાજમાર્ગવિના સાત હાથમાં વિંછ પહે તો ઠપર ઘર્ષાવિકના યોગેકરી ધોવાઈજાય. અથવા ઠપલ્લપ્પ થકી અગ્નિનાયો નેકરી ઘસે ઇટલે સચાયને માટે શુદ્ધ પાય ઇટલે તિર્થવસતબધી અસલાહ વસાણો.

હવે મનુષ્ય સઘધી અસલાહ વસાણોઠે. મૂલ - માણસ્તયં ચઠદા, અર્ચિમુષૂણ સયમહોરતિ ॥ પરિયામ્નવિવક્ષે, સેસે તિય સત્તઅષ્વે ॥ ૪૮૪ ॥ અર્થ - મનુષ્ય

संबंधी असद्याइ ते इव्य थकी तो पूर्वोक्त मांस चर्म जोही अने हामना जेद थकी चार प्रकारेने. त्यां अर्धिमोचूणके० अस्थि जे हाम ते मूकीने शोष त्रणने खे त्रयकी एकशोहाथ सुधीमां अने काल थकी एक अहोरात्रसीम सद्याय करवो नही.

अने जो मनुष्य अथवा तिर्येच संबंधी असद्याइतुं कोइ कारण जो क्वां पड्युं होय ते परियावन्नके० परिणामांतर प्राप्तपणे करीने स्वनावेज विवरणनूत खेरना कांटानी परे वर्षांतरने प्राप्त थयो तो त्यां असद्याइ न थाय. अने ए परियावन्नमूकी शोष त्रण दिवस सात दिवस आठ दिवस असद्याइने. ॥ ४८३ ॥

एहज वात सूत्रकार देखाडेने. मूलः—रक्तूकडाउ इही, अष्ठदिणे तेण सनसुक्त हिए ॥ तिन्निदिणा नपरेणं, अणुउगंतं महोरतं ॥ ४८४ ॥ अर्थः—गर्जना आधा नना कालनेविषे जो कदाचित् स्त्री रक्तूकट थाय तो ते स्त्रीये पुत्रिका प्रसवे ठते आठदिवस असद्याइ जाणवी; पण नवमे दिवसे सद्याय करवो अने दारक जे स्त्री ते शुक्रादिकपणे होय ने ते पुत्र प्रसव करे तेवारे त्यां सात दिवस असद्याइ जाण वो अने आठमे दिवसे सद्याय करिए.

स्त्रीने महीने महीने ऋतुआवे ते संबंधी जोही दीठा पठी त्रण दिवससुधी अ सद्याइ जाणवो अने त्रणदिवस उपरांत जोही न रहे तो त्यां असद्याइ न थाय. जे कारणे ते अणउगके० ऋतुतुं जोही केवाय नही. किंतु ते महारक्त कहिये. त्रण दिवस जेवुं जोही थाय तेवुं जोही पठी न थाय. ते पोताने स्वनावेज परियाव न्नविवन्न होय ते माटे सद्याय कालने न हणे. ॥ ४८४ ॥

हवे प्रथम जे अर्धिमोचूण एटले हाम मूक्युं होय एम कह्युं हतुं तेनी वात कहेठे. मूलः—दंतेदिष्ठिविगिंचण, सेसघीवारिसेववरिसाई ॥ दडूहीसुनचेवइ, कीरइ सद्यायपरिहारो ॥ ४८५ ॥ अर्थः—दांतदीठे एटले वाजकादिकने दांतपडे ते दांत सो हाथथकी वाहेर विगिंचणके० परववचो अथवा दांत पडयो अने दीठोनही तो ए स्थानक रुडीरीते जोइए तेम जोता थकां दांत लाजे नही तो, ए स्थानक शुद्ध ठे एवी कल्पनाए करी सद्याय करिये. अन्य वली एम कहेठे के तेनो काउसग्न करीने पठी सद्याय करवो. हवे दांत टालीने शोष अस्थिनी वात कहेठे. शोष वी जां हाम शो हाथमां पडयां थकां त्यां वार वर्षनो असद्याइ जाणवो अने ते हाड जो बढ्यां होय तो त्यां असद्याइ थाय नही. ॥ ४८५ ॥ इति गाथार्थ ॥

अवतरणः—नंदीसर दीवच्छिति एटले नंदीश्वर क्षीपनी स्थितिनुं वशेने उंगणो तेरमुं वार कहेठे. मूलः—विरकंजेकोमिसयं, तिसछकोडीउ लस्कचुलसीइ ॥ नंदीसरो

पमाण, गुलेण इपनोयण पमाण ॥ ४८६ ॥ अर्थ—नंदि शब्दे समृद्धि ते थदार जिनमदिर उद्यान पुष्करणी पर्वत प्रमुख जे घणा पदार्थ तेना सार्थने अद्भुतप ऐकरी ईश्वर तेने नदीश्वर कहिए तेनदीश्वर दीप आ जंघु दीपचकी ध्यातमो दी पठे ते चलयने आकारेठे विष्कंजे एनु प्रमाण एकशो त्रैसठ कोडी चोरासी ला ख योजन एटला योजन प्रमाणां गुले करी एनु प्रमाण ठे ॥ ४८६ ॥

इवे इहां अंजनगिरि प्रमुखनी वक्रष्यता कहेठे. मूल—एयंतो अंजनगरयण सामकरपसरपूरितवता ॥ बालतमालवणामलि, लुपवधणपमलकलियव. ॥ ४८७ ॥ अर्थ—एयंकं० ए नंदीश्वर दीपमादे जे अंजनगिरि ठे ते केवाठे? तो के इया भवणें जे रत्नना विशेष तेनाजे करपसरके० किरणना समुद्र तेणो करी पू रिअके० पूयाठे उपांतके० ठेदेडा जेना वली बालके० नवां एवां जे तमाल ना मा वृद्ध तेना वननी आवलीके० अणी तेणो करीने सहित वली घनके० मेघ ते नां पटल तेणो करी कलितके० सहितनीपरे सहितठे ॥ ४८७ ॥

मूल—चथरो अंजनगिरिणो, पुवाइसिसासु ताणमेकोको॥ बुलरीसहस्तवधो, उ गाढोजोयण सहस्त ॥ ४८८ ॥ अर्थ—पूर्वली गाथाए जे विशेषण कहां ते विशेष ऐकरीने विशेषित एवा चार अंजनगिरि एवे नामे पर्वतठे ते पूर्वाधिक चारदिशि नेविपेठे ताणके० ते अंजनपर्वतोनुं एकेकनेविपे प्रमाण चोरासी हजार योजन उचपणे ठे अने अवगाढ नूमिकाने विपे एक हजार योजनठे ॥ ४८८ ॥

मूल—मूलेसहस्तवसग, विरकजेतस्तववरिसयवसग ॥ तेसु घणमणिमयाइ, सिंहाययणा इचचारि ॥ ४८९ ॥ अर्थ—मूलमां वस हजार योजन प्रमाण विष्कन ठे अने तेना उपर वस सय योजन ठे वली त्यां अंजनगिरिने विपे घणमणिके० घणां नाना प्रकारना रत्न तेणो करी नीपनाध्याएवा सिंहायतन चार प्रासाद ठे

इवे ए सिंहायतननुं प्रमाण कहेठे. मूल—नोयण सयदीहाइ, बावचरि'क सियाइ रम्माई ॥ पद्मास विड्डाई, चठडवागई सपयाइ ॥ ४९० ॥ अर्थ—ते प्रासाद एकशो योजन दीर्घके० लांबपणे अने बहोचिर योजन ऊसियके० उंचपणे वली रम्मके० मदा मनोहर अने पद्मासके० पद्मास योजन विस्तारेठे वली जेनेविपे चार बारणाठे तथा सपयाइके० ते प्रासादोप्वजाएकरी सहित ठे ४९०

मूल—पद्मवार मणि तोरण, पेहा मभव चिराय माणाई ॥ पंचपणुस्तय ते सिअ, अछोत्तर सयजिण लुआइ ॥ ४९१ ॥ अर्थ—ते एकेका प्रासादनां चार चार बार णजे ते एकेकुं बारणु सोज योजन उंचुठे, अने आव योजन पद्मोडुठे ते प्रति द्वार एट

લે વારણા વારણાપ્રત્યે મણીચંડકાંત પ્રમુખ તેનાં તોરણઠે અને પ્રેક્ષામંદપ નાટક કરવાને અર્થે જે મંદપ તેણેકરી વિરાજમાન એટલે શોનનિક, એવાં પ્રાસાદ વલી જેનું પાંચસે ધનુષ્ય ઝંચપણું દેહમાનનુંઠે, એવાં એકશોને ધ્યાત જિન તેણેકરી યુક્તઠે. ઇહાં જિન અને જિનપ્રતિમાને જેદ સમજવો નહી. તેમાટેજ સૂત્રકારે સૂજ પાઠમાં જિનયુક્ત કહ્યાઠે. ॥ ૪૯૧ ॥

મૂલ:-મણિપેઢિયા મહિંદપ્પ યાયપુસ્કરિણિ યાયપાસેસુ ॥ કંકેલ્લિ સત્તવન્નય, ચં પય ચુઅવન્નજુત્તાઉ ॥ ૪૯૨ ॥ અર્થ:- વલી તે સિદ્ધાયતન મણિપેઢિયાકે ૦ ર ત્તમય વેદિકા તેણેકરી માંહેલીકોરે સહિત ઠે, અને પ્રાસાદ ઉપર મહાઈંધ્વજો ઠે તેણે કરી સહિત ઠે. વલી પુષ્કરણી વાપિ તે પસવાડાનેવિષે કંકલ્લિકે ૦ અશોક સત્તપણે, સહકારની જાતિ, ચાંપો પ્રસિદ્ધઠે, તથા ચ્યૂત તે ધ્યાંવા તેનાં વન તેણેકરી પ્રયુક્તકે ૦ સહિત એવી વાપિઓઠે તેનાં નામ કહેઠે. ॥ ૪૯૨ ॥

મૂલ:-નંડુત્તરાયનંદા, આણંદાનંદિવર્ણાનામા ॥ પુસ્કરિણીઉં ચરો, પુવ્વંજણ ચક્કદિસીસંતિ ॥ ૪૯૩ ॥ અર્થ:-હવે ચારદિશિને વિષે ચાર વાપિઠે તેમનાં નામ કહેઠે. પૂર્વદિશિયે નંદોત્તરાનામે વાપીઠે, તેમજ દક્ષિણે નંદા, પશ્ચિમે ધ્યાનંદા અને ઉત્તરદિશિયે નંદિવર્ણના. એ ચાર પુષ્કરણી તે ઇહાં પૂર્વદિશિનો જે અંજનગિરિઠે તેની ચારે દિશાએ જાણવી. વલી એ વાપિનું વિશેષ કહેઠે. ॥ ૪૯૩ ॥

મૂલ:-વિસ્કંજાયામેહિં, જોયણજસ્કપમાણજુત્તાઉ ॥ દસ જોયણૂં સિયાઉ, ચઠ્ઠદિ સિ તોરણ વણજુયાઉ ॥ ૪૯૪ ॥ અર્થ:-વિસ્કંજે અને આયામે લાખ યોજન પ્રમાણ યુક્તઠે અને દશ યોજન ઝંમપણેઠે. ચાર દિશિએ તોરણ અને વન તેણેકરી સહિતઠે.

હવે વાપિમાંહે દધિમુખઠે તેની વાત કહેઠે. મૂલ:- તાસિંમથે દહિમુહ, મહી હરા કુહ દહિ અસિયવન્ના ॥ પુસ્કરિણી કલ્લોલા, હણણુવ્વવફેણ પિંરુવ ॥ ૪૯૫ ॥ અર્થ:-તે વાપિનીમાંહે દધિમુખ એવેનામે કરી પર્વતઠે તે સ્ફટિકના ઠે. તેણે કારણેજ કહેઠે, કુહ અને દહીનીપરે સિતકે ૦ ધવલે વર્ણે ઠે ઇહાં ઠપમા વેરવાઠે ઠે. એ પુષ્કરણી વાપિ સંબંધી જે પાણીના કલ્લોલ તેના આહણવા થકી ઠપમ્યાં જે ફીણ તેના પિંમનીપરે. ॥ ૪૯૫ ॥

મૂલ:-ચઠ્ઠસઠિ સહસ્સુચ્છા, દસજોયણ સહસ્તવિઘ્નમા સથે ॥ સહસ્ત મહોઠગા ઠા, ઝવરિ અહો પલ્લયા ગારો ॥ ૪૯૬ ॥ અર્થ:-ચોસઠ હજાર યોજન ઝંચા અને દશ સહસ્ત્ર યોજન પ્રમાણ વિસ્તારે સઘલા દધિમુખ એક હજાર યોજન પૃથ્વીમાં

हे ठवगाढके० रह्यावे तथा ठपर अने नीचे सरखा, तेणे कारणे पद्मगके० पातो
जे धाम्य नाखवानुं गाम विशेष, तेने आकारेते ॥ ४९६ ॥

- हवे प्रास्तावनी वकष्यता अने रतिकरनी वकष्यता कहेते मूल-अंजनगि
रि सिद्धरेसुय, ते सुविनिष्ण मविराड रुदाड ॥ वावीणमतराजेसु पद्मपद्मग डग अ
भि ॥ ४९७ ॥ अर्थ-प्रथम कह्या जे अंजनगिरि पर्वतो, तेमना शिखरोनेविपे अने ते
सुविके० वधिप्रमुख पर्वतोनेविपे निष्णके० श्रीवीतरागना मविरके० प्रास्ताव ते रुद
के० विस्तीर्ण, ते आम जे एकशो योजन लांबा अने पक्षाश योजन पद्मोलां तथा
वधोत्तेर योजन ठंवा वली तेना चार बारणांते, ते एकेक बारणु सोल सोल योजन
कसुं अने आठ आठ योजन पद्मोलां, एतु घणुं कयन शाखांतरथकी जाणवुं ॥ ४९८ ॥

हवे वापि वापिना आंतरानेविपे बे बे पर्वतोते तेमना नाम अने स्वरूप कहेते
मूल-ते रत्नकरानिद्धाणा, विविक्षिषिद्धा अठ पठमरायाना ॥ ववरि छियनिष्ण
वसिष्णाय धुसिष्ण रत्न संगविगह ॥ ४९९ ॥ ते रतिकर एवेनामे पर्वतो वापिने आंतरे
विशि विविक्षिनेविपे रह्या एकेक विशि आययी बे बे करतां आठनी संख्या थाय
ते. पण ते केवाते? तोके पद्मरागशब्दे राते वरें जे मणी तेनीपरे ते आजाके०
कांति जेमनी इहां ठपमा कहेते ववरिच्छिद्यके० ते रतिकरनामा वत्रीश पर्वतो
नी ठपर रह्यावे जे शाश्वत जिनें, तेजुं जे स्नान, तेणेकरी कुंकुम जल तेने संगे
करी जाणे गुलाबी रंगना थपाते ॥ ४९९ ॥

- वली ते केहेवाते? मूल-अक्षतमसिष्णफासा, अमरेसरविंदविहियथावासा ॥
दत्तनोयणतदसुद्धा, वधिभगाअसदस्तं ॥ ५०० ॥ अर्थ-अक्षत मसृणके०
सुकुमालाते स्पर्श जेनो अने अमरेसरके० देवोना ईश्वर एवा जे इड तेने विहित
के० कर्तुंते थावासके० रद्देवापणु ज्यां, एतले अनेक इड ते देवना समुवाये पर
वत्साभका त्या आवी प्रास्तावनी वदनाकरी क्रीडा करेते तेजुं प्रमाण ते वड द
जार योजन संचा अने एक हजार गाक जूमिमांहे खडिड ॥ ५०० ॥

- हवे तेजु संस्थान कहेते मूल-ऊधरिसंगणविश्या, अक्षतसमाणविश्यासधे॥ ते
सुवि निष्णवणाइ, नेयाइ जडुसमाणाइ ॥ ५०१ ॥ अर्थ-जालरने सस्थाने विश्या
के० रह्यावे. ते सर्वेनो विस्तार ठपपणे करी सरखोते अने तेनेविपे पण श्री
वीतरागना घुवनते तेजुं यथोक्त जेजु पूर्वे मान कसुं तेदज मान इहां पण जाणवुं
हवे जेम पूर्वविशिना अजनगिरिनी वाष्प नदीतराविक नामे कही, तेम शेष
अणविशिना अंजनगिरिनी वापिना नाम पण कहेनार थको दक्षिणनी चार वा

વ્યનાં નામ કહેહે. મૂલ:-દાહિણ દિસાઽ જદા, વિસાજવાવીથ કુમુયપુસ્કરણી ॥ તદ્ પુંમરીગણીમણિ, તોરણઆરામરમણીઆ ॥ ૫૦૧ ॥ અર્થ:-દક્ષિણદિશિએ પૂર્વ ની વાહુએ જડનામે વાવ્યઠે, એમ અનુક્રમે દક્ષિણની દક્ષિણે વિસાજ નામે વાવ્ય ઠે, અને દક્ષિણની પશ્ચિમે કુમુદાનામે વાવ્યઠે, અને દક્ષિણની ઉત્તરદિશિએ પુંમરીગણી નામે વાવ્યઠે. પરંતુ એ સમસ્ત વાવ્ય મણિમય, તોરણ, આરામ, વન-તેણે કરી રમણીય મહામનોહર ઠે. ॥ ૫૦૧ ॥

પશ્ચિમદિશિના અંજનગિરિની વાવિનાં નામ પૂર્વાદિક ચાર દિશિના ક્રમે કરી દે રાહેઠે. મૂલ:-પુસ્કરિણિનંદિસેણા, તદ્દાશ્રમોદાયવાવિગોયૂના ॥ તદ્દયસુદંસણવા વી, પશ્ચિમઅંજણચઝદિસાસુ ॥ ૫૦૨ ॥ અર્થ:-પશ્ચિમદિશિનો જે અંજનગિરિઠે તે ની પૂર્વદિશિએ નંદિસેના નામે પુસ્કરણી વાવ્યઠે, દક્ષિણે અમોઘાનામે વાવ્યઠે, પશ્ચિમે ગોયૂનાનામે વાવ્યઠે તેમજ ઉત્તરદિશિએ સુદર્શના નામે વાવ્યઠે. એ પશ્ચિમદિશિનો જે અંજનગિરિ-તેની ચારેદિશિને વિપે વાપિઝંઠે તેમનાં નામ કહ્યાં. ॥ ૫૦૨ ॥

હવે ઉત્તરદિશિના અંજનગિરિની ચારેદિશાની વાવિનાં નામો કહેઠે. મૂલ:-વિ જયાયવેજયંતી, જયંતિઅપરાજિઆઝવાવીઝ ॥ ઉત્તરદિસાઽપુવત્ત વાવિમાણાઝવા રસવિ ॥ ૫૦૩ ॥ અર્થ:-પૂર્વદિશિએ વિજયાનામે વાપિઠે, દક્ષિણદિશિએ વૈજયંતી, પશ્ચિમ દિશિએ જયંતી અને ઉત્તર દિશિએ અપરાજિતા. એરીતે ઉત્તરદિશિનો અંજનગિરિ-તેનેવિપે એ પૂર્વોક્ત વાપિને પ્રમાણે એ સર્વમલી વાર થઈ. ॥ ૫૦૩ ॥

હવે સમસ્ત વાપિઝંઠું સરહું વિરોપણ કહેઠે. મૂલ:-સઘાઝવાવીઝ, દહિમુહસે જાણવાણજૂયાઝ અંજણપમુહંગિરિતે, રસગંવિક્લઽચઝદિસંપિ ॥ ૫૦૪ ॥ અર્થ:-સર્વ વાપિઝં તે દહિમુખ પ્રમુખ જે પર્વતો તેમને સ્થાનકજૂત ઠે. એ એકેક વિશિએ એક એક અંજનગિરિ, ચાર ચાર દહિમુખ અને આઠ આઠ રતિકર મલી તેર ઠે. અંજનપર્વત પ્રમુખ વિક્લઽકે ૦ વર્તેઠે; તે સુઘાં તેર તેર પર્વતો ચારેદિશાએ ઠે. ॥ ૫૦૪ ॥

હવે સર્વ ડપસંહાર દેરાહેઠે. મૂલ:-ઈય વાવન્નગિરીસર, સિહરઠિઅવીથરાયવિં વાણ ॥ પૂયણકેચઝઘિહ, દેવનિકાઝ સમેઽસયા ॥ ૫૦૫ ॥ અર્થ:-એમ તેરને ચાર દિશિએકરી ચાર ગુણા કરિએ તેવારે વાવન્ન પર્વતો ધાય. તેમનાં જે શિખર-ત્યાં સ્થિર રહ્યાંઠે જે શ્રી વીતરાગનાં બિંબ તેની પૂજાને અર્થે સુવનપતિ પ્રમુખ ચતુર્વિંધ દેવનિકાયના દેવો તે સમેઽકે ૦ આવેઠે, સયાકે ૦ સદા સર્વદા આવેઠે એમ જાણવું.

ઈહાં જીવાનિગમ દીવસાગરપન્નતિ અને સંઘયણ પ્રમુખ ગ્રંથ સાથે અન્યથા પણ દેરાયઠે. તે મતાંતર જાણવું. યદુક્ત ॥ અંજણગિરીસુદોઘું. સોલસસુંદહિમુહેસુ

लेसेसु ॥ बत्तीसररुकरेसु, नंदीसरदीवममंभि ॥ १ ॥ जोयणसयदीहाइ, पन्नासंवि
ठडाइसवाइ ॥ धावन्नरुसियाइ, धावन्नोहोतिजिणजवणा ॥ २ ॥ ए वे गाथा शास्त्रो
क सोपयोग जणो लखीते. ॥ ५०५ ॥ इति गाथा विंशतिकार्य

अवतरण - लकीठति एटले अछावीण लब्धीजुं बशने सीतेरमुं द्वार वखाणोते
मूल:-आमोसदिविप्पोसदि, खेजोसद्विजअसदीवेव ॥ सवोसदि सजिमे उंही रि
ठविठजमझकी ॥ ५०६ ॥ चारणआसीविसकेवलीपणधारिणोयपुवधरा ॥ अरदंत
वज्जवट्टी, वजवेवावासुवेवाय ॥ ५०७ ॥ खीरमहुसपिआसव, कोछयसुदी पयाणुसारी
य ॥ तह वीपयुद्धितेयग, आदारगसीपसेसाय ॥ ५०८ ॥ वेठविवेहजकी, अरकीणम
हाणसीपुजायाय ॥ परिणामतवविसेस, एमाइ दुति लकीठ ॥ ५०९ ॥ इत्यादिक
ए चारे गाथा सुगम ठे, नवरं एटलु विशेष जे, एमाइके० इत्यादिक शब्द थकी अने
री पण छुन, छुनतर, छुनतम परिणामना विशेष थकी अने तपना प्रजावे करी ल
ब्धीठ थायते एनां नाम मात्र गाथाए करी कहीने हवे एतुं स्वरूप वखाणनार नतो

प्रथम पांच लब्धीजुं स्वरूप वे गाथाये करी कहेते ॥ ५०९ ॥ मूल - सफरिसणमा
मोसु मुतुपुरीस्ताणविप्पोसोवावि ॥ अग्नेविडिजिजिज, नासंतिपइतिपासवणा ॥ ५१० ॥
एएअग्नेअवहु जेसं सवेवि सुगहियावयवा ॥ रोगोवसमसमग्रा, ते दुति तउसहिंपत्ता
॥ ५११ ॥ अर्थ - संस्पृशीना शब्दे करी आमर्प हाथ प्रमुखनुं स्पर्शीवु तेहज उंसह, ते आम
पौपधि एहज लब्धि जाणवी इहां लब्धि अने लब्धिर्वतने मांहो मांहे जेव जाणवो
नही अनेलब्धिषड् प्रत्येके जोडिए ए आमपौपधि ए सपदा यतिनीते, एम सर्वत्र
जाणवुं इहां ए जाव ठे केज्जा यतिने हाथने स्पर्शीवे करीने अनेक प्रकारना रोग
ठपशमे एम मूत्रने पुरीस ते वहीनीति कहिये, तेना विप्पोसोके० अवयव, ते पण रोग
हरवाने समर्थ होय, ते यप्यौपधि नामा चीनी लब्धि जाणवी हवे आगजावे
पद ते पांगतरठे, तेनो ए अर्थ जे अत्रेके० अनेरा वली एम कहेते विडितिके० विट्टा
कहेते अने पडितिके० प्रभवण ते मूत्र कहेते एएके० जेम ए वेकह्यां तेम प्रीजी
अनेरा पण खेल सबे स्लेप्म तेहज ठे जेनु औपध ते प्रीजी खेजौपधि लब्धि
जाणवी चोपी जलशब्द मज ते दांत, कान, नासिका, नेत्र, जीन तथा शरीरनो
मल ते मुरजोयुक होइने रोग ठपणमावेते ए जेनु औपध ते चोपी जलोपधिलब्धि
जाणवी एमम पांचमी नख केश प्रमुख शरीरना कहेजा अणकहेला जे अवयव
ते पण जेना उंसहके० औपध समानते, ते पांचमी सर्वौपधि नामा लब्धि जाणवी.
एम तेतवीपधि प्राप्त कहिये वलोएनु ए विशेषते जे बरसावहुं पाणी तथा जेना अंग

ના સંગ થકી નદીનું પાણી પણ સમસ્ત રોગ હરણ કરે, તેમજ વિપેકરી મૃત્વાગત થયાં એવાં જે પ્રાણી તેના અંગ તે પણ તેના વાયરે કરી નિર્વિપ થાય, તથા વિષ સંયુક્ત અન્ન પણ તેમના મુખમાં પેતું થકું વિપરહિત થાય, વલો વિપમ વ્યાધિ પીડ્યા એવા જે પ્રાણી તેવા પ્રાણી પણ જેના વચનને સાંજલવે કરી અથવા દર્શન એટલે દેખવે કરી વ્યાધિરહિત થઈ જાય. એ સર્વે સર્વોપધિ લલિધનો પ્રજાવ જાણવો.

હવે ઠઠી લલિધ કહેઠે. મૂલ:-જોસુણડમવડમુણ, ડસવવિસાં ઉસવસો એહિ ॥ સુણડવદુવિસાં, નિન્નેસંજિન્નસોએસો ॥ ૫૧૨ ॥ અર્થ:-ઠઠી જેકોડ સર્વ ડંડિય સાંજલે, સર્વ ડંડિયનો વિષય ગમેતે એક ડંડિય કરી જાણે, સાંજલે. ચક્રવર્તિના કટકનો કોલાહલ ઠતાં પણ શંક જેરી. પણવ પટ્ટહાદિ એકઠા કરી વજાવ્યાં ઠતાં પણ તે સર્વના જૂદા જૂદા શબ્દ ને જાણે; એ ઠઠી સંજિન્નથોતલલિધ જાણવી. અને સાતમી અવધિજ્ઞાની લલિધ તે મુહૂર્ત ડવ્ય વિપચિક જ્યાં જ્ઞાન તે અવધિજ્ઞાન લલિધ સૂત્રકારે સુગમ અને પ્રસિદ્ધપણે લીધે કહી નથી. ॥ ૫૧૨ ॥

આઠમી મન:પર્યવલલિધ કહેઠે. મૂલ:-રિઉસામન્નંતમ્મત્ત ગાહિણીરિઉમઈમ ણોનાણં ॥ પાયં વિસેસવિમુહં, ઘડમેનં ચિત્તિયં મુણડ ॥ ૫૧૩ ॥ અર્થ:-અઠી આંગુલે હીન જે મનુષ્યક્ષેત્ર-તેને વિપે રહ્યા જે સંજીપંચેંડિયજીવો-તેમના મનમાં ચિંતવે લી વાતને સામાન્યપણે જાણે તે ક્ષુમતિનું જ્ઞાન કહિયે. પણ તે જ્ઞાન કેવુંઠે ? તોકે પાયંકે પ્રવાહે વિશેષથકી વિમુક્કે ઉપરાંતુંઠે. કેમકે જેવારે કોડ ઘડો ચિંતવે તેવારે એવું કહેકે એણે ઘડો ચિંતવ્યોઠે; એટલું જાણે. પણ તેના દેશ કાલાદિકના કચ્છા જે વિશેષ તે નજાણે. એટલે આ ઘટ અમુકદેશનો કરેલોઠે. ડલ્યાદિક વિશેષ નજાણે.

હવે મનપર્યવના વીજા જેદની નવમી લલિધ કહેઠે. મૂલ:-વડલં વહુવિસેસણ, નાણંતંગાહિણીમઈવિડલા ॥ ચિંતઅમણુસરડવડં, પસંગઉપવલણહિ ॥ ૫૧૪ ॥ અર્થ:-વિપુલકે વિસ્તીર્ણ સંપૂર્ણ મનુષ્યક્ષેત્રમાંહે વમ્મુ જે ઘટાદિક તેનું વિશેષ જ્ઞાન જે દેશ કાલના પ્રમાણ સંખ્યાનું સ્વરૂપ તથાહિણીકે તેની ગ્રહણ કરનાર મતિ, તે વિપુલમતિ કહિયે. એનું એ વિશેષઠે જે વિશુદ્ધતરપણાયે કરીને ચિંતવ્યો જે ઘટ તેને અનુસરે, જાણે અને પ્રસંગથકી તે ઘટ સંવંધી પર્યાયના સડકડા તેણેકરી સહિત એટલે અમુક ઘટ ડવ્યથકી સોનાનો રૂપાનો અથવા ત્રાવાનો માટીનો, એમ કાલ થકી ઉપકાલાદિકનો, ક્ષેત્રથકી પાટલીપુરાદિકનો અને જાવ થકી નવપૂરાણાદિક પર્યાય તે સર્વ જાણે. એરીતે આઠમી ક્ષુમતિલલિધ અને નવમી વિપુલમતિલલિધ

કહી. અને વક્ષમી ચારણલલિત છે તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ મંધાચારણ ને વિદ્યાધારણના
દારમાં વચ્ચાણુંને માટે ફક્ત વચ્ચાણતા નથી એ વક્ષમી મંધાચારણલલિત ચર્ચ ૫૧૪॥

હવે અગ્યારમી આસીવિપ લલિત કહેતે મૂલ:-અસીવાઠાતગ્ગય, મહાવિતાસીવિ
સાહુવિહજેપા ॥ તે કમ્મજાણેપણ પેગદાધતવિહવિગપ્પા ॥ ૫૧૫ ॥ અર્થ-આ
સી શબ્દે વાઢ કહિયે, તગ્ગયકે ૦ તે વાઢને વિષે જેને ગતકે ૦ રહુંતે વિપ તે આસી
વિપ, તે કર્મ અને જાતિના જેવેકરી જે પ્રકારેતે આ પેણુ કર્મેકરી તે પંચેદિય,
તિર્પચ, મનુષ્ય અને સદહ્ધાર વેચલોકસુધીના દેવતા તેમને એ તપશ્ચર્યાદિક અનુષ્ઠા
ને કરીને અથવા અનેરે ગુણે કરીને આસીવિયાદિક સાધ્ય ક્રિયા કરે, શાપે કરી
મારે, દેવતા અપર્યાસાવસ્થાએ તે લલિત સહિત હોય કેમકે પહેલા મનુષ્યના જ
વનેવિષે આસીવિપલલિત હોય, પછી તેના સંસ્કાર જાગીને તે લલિતમતજ કહિયે,
પરંતુ પર્યાસાવસ્થાએ તેને તે લલિત ન કહિયે. યદ્યપિ દેવતા શાપેકરી, ઘીજાનેમારે
તે તો પણ તે લલિત ન કહેવય એ તો સ્વનાવે જવપ્રત્યેક સમર્થાઈ સમસ્ત દેવોને
ઠેજ, પરંતુ ગુણપ્રત્યેક સમર્થાઈ આપતે વિશેષ જાણવી તેનેજ જ્ઞાત્યમાં લલિત કહિયે

હવે ઘીજો જાતિના જેવ થકી કહિયેતે ઘે એ અનેક પ્રકારેતે, પણ તેના ચઠ
વિહકે ૦ ચાર પ્રકારના વિકલ્પ જેવ હોય તે આવીરીતે. એક વૃશ્ચિક, ઘીજો મેઠુર
ત્રીજો સર્પ ને ચોથુ મનુષ્ય પના જેવ થકી તે ઘડુ, ઘડુતર, ઘડુતમ અને અતિઘડુતમ
તેનું ઘીજી વિશેષ આમતે ઘીઠીલું વિપ અર્ધ નરત પ્લેત્ર પ્રમાણ શરીર ધ્યાપે, ઘી
જુ મેઠુરનું વિપ સંપૂર્ણ નરતપ્લેત્ર પ્રમાણ ધ્યાપે, સાપનું વિપ મંદુ ઘીપ પ્રમાણ ધ્યા
પે અને મનુષ્યનું વિપ સર્વ મનુષ્યપ્લેત્રસુધી ધ્યાપે એ અગ્યારમી લલિત કહી ॥ ૫૧૫ ॥

હવે બારમી કેવલીની લલિત, તેરમી ગણધરની લલિત, ચઠ્ઠમી પૂર્વધરની લ
લિત, પન્નરમી અરિહંતની લલિત, સોલમી ચક્રવર્તિની લલિત, સત્તરમી ઘણવેવની
લલિત, અને અઠારમી વાસુદેવની લલિત એટલી લલિત પ્રતિદે

હવે સ્ત્રીરાશ્રવાદિક લલિત કહિયેતે મૂલ:-સ્ત્રીમદ્ગુણિસાઠ, વમાણવચણા
તપાસવા હુંતિ ॥ કોઝ્યપ્પમ્મનિગ્ગલ, મુલ્લપ્પાકોઝુદીયા ॥ ૫૧૬ ॥ અર્થ-સ્ત્રી
શબ્દે વૃથ તે ફક્ત ચક્રવર્તિની જાણ ગાયને અર્ધે અર્ધે અનુક્રમે જે એક ગાય: સંવ
ધી વૃથ તે સર્કારાને વસુદ્ધાતિક સાથે મિશ્રિત તે જેમ જમતા થકા મનને અને શરી
રને સુખ ઇપનાવે, તેમ એ સ્ત્રીરાશ્રવલલિતવતનું વચન પણ સ્ત્રીનીપરે આકે ૦ સમસ્ત પ્ર
કારે શ્રવે તે સ્ત્રીરાશ્રવલલિત કહિયે એમજે મધુકે ૦ સાકર પ્રસુત મધુર દુધ્યનીપરે
શ્રવે તે મધ્વાશ્રવલલિત જાણવી, તથા જે ચક્રવર્તિની ગાય તેનું પૃત તેનીપરે વ

ચન શ્રવે તે સર્પિરાશ્રવ, ઉપલક્ષણથી ડહુરસ જેવું વચન શ્રવે તે ડહુરસાશ્રવ. એમજ અમૃતાશ્રવ એવીરીતે જેના શબ્દને પૂર્વોક્ત સ્વીગાદિકની ઉપમા છે; તે તદ્વા શ્રવ સાધુ હોય. એ ઝંગળીશમી લલ્લિ કહી. કોઠ્યકે ૦ જેમ કોઠાને વિષે સુનિર્ગ લકે ૦ ઘણા ધાન્ય જલીપરે થકા રહેઠે; તેમ જેનેવિષે સૂત્ર અને અર્થે પરોપદેશા દિકે અવધાયાઠે તેનું જેને વિષે અવિસારવેકરી રહેવુંઠે તે કોષ્ટબુદ્ધિલલ્લિ કહિએ. એ વીશમી લલ્લિ જાણવી. ॥ ૫૧૬ ॥

હવે એકવીશમી પદાનુસારિણી લલ્લિ કહેઠે. મૂલ:-જો સુત્તપણું વદુ, સુચમ ણુધાવડપયાણુસારીસો ॥ જો અઠપણું, અણુસરડસવીયવુદ્ધીર્ઠ ॥ ૫૧ ॥ અર્થ:-હાં પદાનુસારિણીલલ્લિ ત્રણ પ્રકારેઠે, એક અનુશ્રોતપદાનુસારિણી, બીજી પ્રતિશ્રોત પદાનુસારિણી અને ત્રીજી ઝનયપદાનુસારિણી. ત્યાંજે ધુરાપદનો અર્થ અથવા પદ સાંજલીને અનેરાયકી ઠેહેલા પદને અર્થની વિચારણાનેવિષે જેમની મહા મહોટી બુદ્ધિ હોયઠે તે અનુશ્રોતપદાનુસારિણીલલ્લિ કહિયે. એમજ જે ઠેલાપદના અર્થને સાંજલવે કરી પ્રતિકૂળપદે કરી ધુરલાપદસુધી વિચારણાએ ચતુર હોયઠે તે પ્રતિશ્રોતપદાનુસારિણી લલ્લિજાણવી. એમજ જે મધ્યપદ તેવિચાલે એક પદ સાંજ લે પઠી પહેલાને ઠેહેલાસુધી સર્વ પદ પદાર્થનું પરિજ્ઞાન જેને યાય તે ઝનયપદાનુ સારિણીલલ્લિ કહિયે. હવે સૂત્રાર્થે એમઠે જે કોડ સૂત્રના એક પદે કરી ઘણા શ્રુ ત પ્રત્યે અનુધાવે પ્રવર્તે તે પદાનુસારણીનામા એકવીશમી લલ્લિ જાણવી,

હવે બીજબુદ્ધિ કહેઠે. જેમ જલો કર્પણી ઘણીજ રુઢીરીતે કમાયલી જૂમિ નેવિષે સમસ્ત જૂમિના ગુણ પાણિએ સહિત એવા સેત્રનેવિષે બીજ વાવે, પઠી તે બીજ અનેક બીજનું આપનાર યાય, તેમ જ્ઞાનાવરણિયાદિક ક્ષયોપશમના અતિશય થકી એક અર્થે રૂપ બીજને સાંજલવે કરી અનેક અર્થરૂપીઆ બીજોનો પડિવજ ણ હાર યાય; તે વાવીશમી બીજબુદ્ધિનામા લલ્લિ જાણવી. જેમ જગવંતના ગણ ધર તે ઉત્પાદ, વ્યય ને ધ્રુવલક્ષણત્રિપદાનુસારી ત્રિપદિ પામીને દ્વાદશાંગીરૂપ પ્રવચન રચનામાં ચતુર હોયઠે; તેમ હાં એક પદને જાણપણે અનેરા પદાંતરનું જાણપણુ હોય તે પદાનુસારિણીલલ્લિ કહેવાય. અને એક પદાર્થને જાણપણે અનેક અર્થે જાણે તે બીજબુદ્ધિલલ્લિ કહેવાય. એનું માંહોમાંહે એટલું વિશેષઠે તે કહું.

હવે તેજોલેશ્યાદિક ચાર લલ્લિ સુગમપણા થકી સૂત્ર કારે કહી નથી; તો પણ એનું કાંડક સ્વરૂપ લલ્લિયે ઠાે. ત્યાં તેજોલેશ્યાલલ્લિ તે ક્રોધના અધિકપણા થકી પોતાના શત્રુને સુલે વાલવાને સમર્થ એવી અગ્નિની જાલ મૂકવાની જે શ

कि, "अनेक योजनने आश्रित वस्तुविशिष्टने धाजे ए पष्ट तपे करी पारणे वसनख कुम्मासना धाकुलानी एक सुठी अने घञ्जुर पाणीने लीए तेने ठ महीनामा तेजो सेइया जडि थपजे, ते त्रेवीशमी तेजोसेइयाजडि कहिए

चोवीशमी आहारकलधि ते आहारक शरीर करवानी शक्ति, एक हाथ प्रमा ए शरीर तीर्थकरनी रुद्धि वेखवासारु चछव पूर्वघर करे ते आहारकलधि जाणवी पञ्चोशमी शीतसेइयाजडि ते पुण्यना वशयकी जे प्रसावतुं स्थानक ते प्रत्ये गीत एतुजे सेजतुं विशेष ते तेजोसेइयाने झणवाने अथें मूकवानी शक्ति ठवीशमी वैक्रियलधि ते वैक्रिय शरीर करवानी शक्ति, ते अनेक प्रकारेठे एक अणुत्व, बीहूँ महत्व, प्रीहूँ लघुत्व, चोथुगुरुत्व, पांचमी प्राप्ति, ठही प्रकाम्य, सातमी ईशित्व, आठमी वशित्व, नवमी अप्रतिपातित्व, दशमी अंतरधान, अग्यारमी कामरूप त्वाविकना जेदयकी अनेक प्रकारेठे. तेमां अणुत्व ते न्दानु शरीर करे जेयोकरी क मजना तंतुठेना विहमांहे प्रवेशकरी त्यां चक्रवर्तिनानोग पण जोगवे, एवी शक्ति ते अणुत्वशक्ति कहिए, बीजी मेरुपर्वतयकी पण महोदु शरीर करवानी समर्थाइ ते महत्व जाणवी प्रीजी वायुयकी पण अत्यंत न्दाना शरीरतुं करतुं ते लघुत्व जाणवी चोमी वज्राविकयकी पण नारी शरीरने करवे करीने इडाविक जे प्रकष्ट व जवान तेने पण कृस्तद ते गुरुत्व पांचमी जूमिकाए बेवायकां पण मेरुपर्वतना अग्रने सूर्यना मांमलाने स्पर्शवानी शक्ति ते प्राप्ति जाणवी ठही ज्या पाणीने वि पे जूमिकानी परे जे गमनकरवानी शक्ति अने जूमिकाने विपे पाणीनी परे ठम्म कून निमकून करे ते प्राकाम्य जाणवी सातमी प्रण लोकतुं प्रभुतापणु श्रीती र्थकर चक्रवर्ति इडाविकनी रुद्धितुं विस्तारतुं ते ईशित्व जाणवी आठमी समस्त जीवोने वश करवानी जे शक्ति ते वशित्व जाणवी नवमी पर्वतनेविपे निःसंग पणे नहुं ते अप्रतिपातित्व जाणवी दशमी पोताना रूपना अदृश्यपणालुं करतुं ते अतर्पान जाणवी अग्यारमी समकाले अनेक प्रकारना रूप करवानी जे समर्थाइ ते कामरूपत्व शक्ति जाणवी ॥ ५१३ ॥

हवे सत्तावीशमी अरबीणमहाणसी जडि कहेठे भूलः-अस्कीण महाण सिया, निस्क जेणाणियं पुणो तेण ॥ परिष्ठतविष खिरुइ, बहुएदिविन ठण अ चेदि ॥ ५१४ ॥ अर्थः-महान शब्देकरी ज्या अन्न रोधीए ते रसोदु तेहने विपे आश्रीतपणाए करीने अन्नने पण महानश कहिए हवे जेणे अतराय कर्मना क पोपक्षमयकी पोहुं पण अन्न कोइए निष्ठाए करी आप्णु ठता ते पोते जमे तो सू

ટીપડે પણ અન્ય ઘણા જણો જો તે અન્ન જમવા વેસે તોપણ ચૂટે નહીં તે અચ્ચી
 એમહાણસિકાલલ્લિ કહિએ. એ શ્રીગૌતમાદિકને પ્રસિદ્ધપણે હતી.

હવે અષ્ટાવીશમી પુલાકલલ્લિ તેણે કરી યુક્ત જે યતિ હોય, તે યતિ સંઘ પ્ર
 મુખનું કાર્ય ડપણે થકે ચક્રવર્તિને પણ ચૂર્ણકરે તે પુલાકલલ્લિ કહિએ.

એમાર્કે ૦ ઇત્યાદિ એ અષ્ટાવીશ લલ્લિ કહી, અને આદિશબ્દથી મન વચન
 અને કાયને બલેકરી પ્રાણીને શુન, શુનતર અને શુનતમ પરિણામના વશથી
 અને અસાધારણ તપના પ્રનાવથી વીજી પણ અનેકપ્રકારની લલ્લિ થાયઢે. ત્યાં
 પ્રકૃષ્ટ જ્ઞાનાવરણ વીર્યાંતરાયના કૃયોપશમને વિશેષે કરીને સમસ્ત શ્રુત સમુદ્ધ
 એક અંતરમુદ્ધર્તમાંહે અવગાહવો, તેનેવિષે જેનું મન હોય તે મનોવલીલલ્લિ કહિ
 એ. તેમજ અંતરમુદ્ધર્તમાં સર્વ શ્રુતને ડચ્ચાર કરવાની જે શક્તિ તેણેકરી જે સહિત હોય,
 વલી પદ વચન અલંકારે સહિત વચનને ડંચેસ્વરે નિરંતર વોલતાંથકાં પણ તેનો
 ઘાંટો રહીજાય નહીં તે વીજી વાગ્વલી લલ્લિ કહિએ. તેમજ ત્રીજી વીર્યાંતરાયના
 કૃયોપશમથી પ્રગટપણે થયું જે અસમાન કાય બલેકરીને વાદુબલની પેરે જે
 કાડસગે રહેતાં વર્ષાકાલે પણ શ્રમે રહિત હોય તે ત્રીજી કાયવલી લલ્લિજાણવી.

તેમજ ઘણા કર્મના કૃયોપશમથી પ્રગટથયો જે પ્રજ્ઞાનો પ્રકર્ષ તેણેકરી દ્વદશાં
 ગી ચંડપૂર્વાદિક શ્રુત તેને નણ્યાવિનાજ એટલે અણનણ્યોથકો પણ જેરીતે ચ
 ડંડપૂર્વના ધારક મુનિડ અર્થની પ્રરૂપણા કરે તેનીપરે મહા કઠિણ વિચારોનેવિષે
 પણ જેની અતિ નિપુણ પ્રજ્ઞાકે ૦ બુદ્ધિ હોય, તે પ્રાજ્ઞશ્રમણ કહિએ. એકવલી
 દશપૂર્વ શ્રુત નણ્યાઢે અને રોહણી પ્રજ્ઞસિ ઇત્યાદિક મહાવિદ્યાયેકરી આરીસામાં
 હે અંગુઠિએ નીતે ષડ્ધમાંહે દેવોને અવતારી પઢી તેને પૂઢી સમસ્ત કાલનો નિર્ણય
 કરે. ધણી કુદિના અવશવર્તી વિદ્યાને વેગના ધરણહાર તે વિદ્યાધરશ્રમણ ક
 હિએ. ઇત્યાદિ યોગશાસ્ત્રાંતરની વૃત્તિમાંહે આદિ શબ્દથી લલ્લિના વિશેષ કહ્યાં
 ઢે. એટલે એ લલ્લિડ કહી. ॥ ૫૧૬ ॥

હવે જવ્યપુરુષને અને સ્ત્રીને એ પૂર્વોક્ત લલ્લિડ માંહેલી જેટલી લલ્લિડ હોય તે
 કહેઢે. મૂલ:-જવસિદ્ધિ અપુરિસાણં, ઇયાડ ઢુંતિ નણિય લલ્લિડ ॥ જવસિદ્ધિય
 મહિલાણવિ, જત્તિય જાયંતિ તંવોઢં ॥ ૫૧૭ ॥ અર્થ:-જવકે ૦ સિદ્ધપણુ જેને થવાનું
 ઢે તે જવસિદ્ધિક જાણવા. તે જવસિદ્ધિક પુરુષોને એ પૂર્વોક્ત સમસ્ત લલ્લિડ હોય.

હવે જવ સિદ્ધિક સ્ત્રીને જેટલી લલ્લિડ હોય તેટલી કહેઢે. મૂલ:-અરહંત ચ
 કિ કેસવ, બલસંનિન્નેય ચારણે પુઢા ॥ ગણહર પુલાય આહારગં ચ નહુ જવિય

મહિલાણં ॥ ૫૨૦ ॥ અર્થ:-એક અરિહંત, ઘીઝી ચક્રવર્તિ, ત્રીઝી વાસુદેવ, ચોથી
બજાવે, પાંચમી સંનિગ્નશ્રોતા, ઠઠી વિચાચારણાધિક, સાતમી પૂર્વના ધરણદાર,
આઠમી ગણધર, નવમી પુલાક, દશમી આહારક શરીર કરવાની લઘિ. એ દશ લ
ઘિ જાણ્ય સ્ત્રીને નયાય શેષ અઢાર લઘિ થાય અને ત્રીમલિનાથને સ્ત્રીપણે તીર્થ
કરપણુ જેપ્રાપ્ત થયું તે તો અષ્ટેરુ જાણ્યું ॥ ૫૨૦ ॥ -

૧. હવે અનવ્ય પુરુષ તથા સ્ત્રીને જે લઘિ થાય તે બે ગાથાએ કરી કહેઠે મૂ
લ:-અનવિય પુરિસાણ પુણ, દસપુલિલિષકેવલિષ્વ ॥ ઠક્કુમઈ વિઠલમઈ, તેરસ
અચાતં ન હુ દુતિ ॥ ૫૨૧ ॥ અનવિય મહિલાણ પુણ, અચાતં ન હુતિ નણીય લઘીઠ ॥ મ
હુલીસાતવલઘી, વિનેય સેસાતં અવિરુઢા ॥ ૫૨૨ ॥ અર્થ:-અનવ્ય પુરુષોને દશ તો પૂ
ર્વેકાં અરિહંતાધિક જે કહી તે, અને અગ્યારમી કેવલી લઘિ, બારમી ક્રુમલિલિષ્વ
તેરમી વિપુલમતિ લઘિ એ તેર લઘિ નયાય ॥ ૫૨૧ ॥ અને અનવ્ય સ્ત્રીને પણ,
એક તેર લઘિ નયાય, તથા મધુઆશ્રવ અને સ્ત્રીઆશ્રવ એ પણ નયાય અને
શેષ લઘિયંત તે અવિરુઢે થાયતો થાય ॥ ૫૨૨ ॥ ઇતિ ગાથા સત્તદશકાર્ય ॥

૨. અવતરણ:-તવલિ એટલે તપનું બંશોને એકોતેરમુ દાર કહેઠે. મૂલ:-પુરિમદ્દે
કાસણ નિલિગિય આપ્યલિલોવવાસેદિ ॥ અગલયા ઇય પંચલિ, હોઈ તવો ઇલિયજાવલિ
॥ ૫૨૩ ॥ અર્થ:-તપાવેકે અશુનકર્મને બાલે તેને તપ કહીએ. તે અનેક પ્રકારે
ઠે; તથાપિ તેમાં મૂલ ઇલિયજય નામા તપઠે કેમકે ત્રીવિત્તરાગનો ધર્મ પણ એવેજ
નામેઠે, તેથી એ તપ પણ એજ નામે જાણ્યું તે કહેઠે પેહેલા દિવસે પુરિમદ્દ, ઘી
જે દિવસે એકાસણ, ત્રીજે દિવસે નીલી, ચોથે દિવસે અંબિલ અને પાંચમે દિવસે
ઠપવાસ એ પાંચે પદ્મસ્ત્રાપો કરી એકલતા શ્રેણી પરિપાટી એ સર્વે શબ્દો એકાધિકઠે
એવી પાંચેલતાએ પાંચ ઇલિયોને વમન કરતું માટે ઇલિયજય નામા તપ થાય. ઇહાં એ
જાણ જે પાંચ દિવસે એક ઇલિયનો જય કરનાર હોય, તેમાટે એમ પચીશ દિવસે
પાંચ ઇલિયોનો જય થાય. ઇહાં ત્રી જિનશાસનનેશિયે જે તપ કરીએ તે સર્વે ઇલિય
ના જયનું કરનાર થાય ઠે; પરંતુ પૂર્વાચાર્યે એને એજ નામે કહ્યું ઠે ॥ ૫૨૩ ॥

૩. હવે ઇલિયજય કહ્યા ઠપરાતે યોગશુદ્ધિ કરવી હોઈએ તેજ તપ કહેઠે મૂલ:-નિલિ
ગિયમાપાર્ય, ઠપવાસો ઇય લયાલિલિ નણિઠ ॥ નામેણ જોગસુદ્ધી નવલિયમાણોત
વોણો ॥ ૫૨૪ ॥ અર્થ:-પેહેલે દિવસે નીલી, ઘીજે દિવસે અંબિલ, ત્રીજે દિવસે
ઠપવાસ, એ એકલતા એવી ત્રણ લતાએ યોગ શુદ્ધિનામા તપ નણિઠકે કહ્યું ઠે ત્યાં

યોગ તે મનોયોગાદિક ત્રણ તેનો વ્યાપાર વિશેષ, તેની જે શુદ્ધિ નિરવચ્યપણું જે થકી થાય તે યોગશુદ્ધિ જાણવી. એનું તપ નવ દિવસ માન હોય છે. ॥ ૫૨૪ ॥

હવે યોગશુદ્ધિ થઈ ઠતાં જ્ઞાનાદિક ત્રણની પ્રાપ્તિ થાય તો જલી જાણવી. તે થી તે જ્ઞાનાદિક ત્રણનું તપ કહેતે. મૂલ:-નાણંમિ દંસણંમિથ્ય, ચરણંમિથ્ય તિન્નિ તિન્નિપત્તેયં ॥ ઉવવાસાતપ્પૂઆ, પુવંતન્નામગ તવંમિ ॥ ૫૨૫ ॥ અર્થ:-જ્ઞાનનેવિપે, દર્શનનેવિપે અને ચારિત્રનેવિપે પ્રત્યેકે ત્રણ ત્રણ ઉપવાસ કરવા; અને તેની પૂજા પૂર્વક કરતાં તેવેજ નામે તપ થાય છે. તે આવી રીતે. પેહેલું એ ત્રણમાં મુખ્ય જ્ઞાનને; તેને આરાધવાને અર્થે ત્રણ ઉપવાસ અને તેની પૂજા પૂર્વક કરતાં જ્ઞાન નામે તપ થાય. તેમાં સિદ્ધાંતની પૂજા. પુસ્તકને પહેરામણી વીટણા પ્રમુખ જ્ઞાન સાધનોપા ય ચઢાવિએ અને જ્ઞાનવંત પુરુષને એણીવ વસ્ત્ર, પાત્ર, અન્ન, પાનાદિકે પૂજા કરવી, એમજ દર્શન આરાધવાને અર્થે ત્રણ ઉપવાસ કરવા. ત્યાં દર્શન પ્રજાવક જે સંમત્યાદિક ગ્રંથ અને સજ્જુની પૂજા કરવી. એમજ ચારિત્રનેવિપે પણ ચારિત્રવંત ની પૂજા કરીએ. એરીતે કરતાં જ્ઞાનતપ, દર્શનતપ ને ચારિત્રતપ થાય. ॥ ૫૨૫ ॥

જ્ઞાનાદિક ત્રિકનો ધણી કપાય જય કરે તો જહું. તેમાટે કપાયજય નામા તપ કહેતે. મૂલ:-એકાસણગં તહ, નિવિગિયમાયંવિલં અજત્તઠો ॥ ઇય હો઼લયચ ઝક્કં, કપાયવિજયે તવે ચરણે ॥ ૫૨૬ ॥ અર્થ:-એકાસણુ, નીવી, આંવિલ ને ઉપવાસ, એ ચાર એકલતાએ થાય; એમ ક્રોધાદિક ચાર કપાયના જયનેઅર્થે ચાર લતા એકરી ચાર ચોક સોલ દિવસ પર્યંત કપાયવિજયનામા તપશ્ચરણા કરીએ. હવે જ્ઞાનાદિકના ધણી કપાયનો જય કરી પઠી વિવિધ પ્રકારનાં તપ કરે, તેથી તેના પ્રકાર દેશ્વાડતો થકો ગ્રંથકાર પ્રથમ ચારગાથાએ કરી કર્મસૂદન નામા તપ કહેતે. ॥ ૫૨૬ ॥

મૂલ:-સ્વમણં એકાસણગં, એકગસિલ્લંચ એગણંચ ॥ એકગદિપ્તિ નિવિથ્ય, માયંવિલ મંઠકવલંચ ॥ ૫૨૭ ॥ એસા એગાલંહિઆ, અઠ્ઠહિલંઈયાહિં દિવસચત્તસઠી ॥ ઇય અઠ્ઠમ્મસૂમણ, તવંમિ જણિયા જિણિંદેહિં ॥ ૫૨૮ ॥ અર્થ:-પહેલે દિવસે ઉપવાસ, વીજે દિવસે એકાસણું, ત્રીજે દિવસે એકલસિલ્લો, ચોથે દિવસે એકગણું, પાંચમે દિવસે એકદાતિ, ઠહેલેદિવસે નીવી, સાતમે દિવસે આંવિલ, આઠમે દિવસે આઠ કવલ. એ આઠ પચ્ચણાણે એકલતા થઈ. એવી આઠે લતાએ એટલે આઠો અઠિયું ચોસઠ દિવસે થાય એમ આઠ પચ્ચણાણ કર્મસૂદન નામા તપનેવિપે શ્રીજિનવરેંદ્રે કહ્યા. એરીતે એ તપકરી ઠહેલે સ્નાત્રપૂજા શ્રીજિનવરેંદ્રને પહેરામણી પ્રમુખ આપીએ. આગણે

वली। विविष्ट वलीमाहे सुवर्णमय कुहामी ते कर्मरूपीयां तरुवर देववाने अर्थे
 ठोडवो परीते कर्मनुं सुदनके० विनाश थायते ॥ ५३४ ॥ ५३५ ॥
 ॥ ॥ हवे न्हातु। सिंद्दिनि क्रीडितनामा तप कहेते मूल - इगङ्गगतिगङ्गचव, तिग
 पणचवठकपंचसप्ततर्ग ॥ अङ्गसप्तगनवर्ग, अङ्गनवसप्ततर्ग ॥ ५३६ ॥ ५३७ ॥
 तपपणचवठक, चवपणतिगचवठकगतिगण ॥ इगङ्गगतिगङ्गचवसा, जनुसीद्दिनीकीलिय
 तवमि ॥ ५३८ ॥ ५३९ ॥ अर्थ - एक उपवासा करी पारणु करे, एम वे उपवासा करी
 पारणु करे, एम सर्व उपवासे आगला पारणु जाणवुं पठी एक उपवासा, त्रण,
 वे, चार, त्रण, पांच, चार, ठ, पांच, सात, ठ, आठ, सात, नव, आठ, नव, सात,
 आठ, ठ, सात, पांच, ठ, चार, पांच, त्रण, चार, वे, त्रण, एक, वे, एक, उपवासा,
 ए, आंगले जे कहेते तेनी अपेक्षाए न्हातुं, अने सिंद्दिना नि क्रीडितके० गमननी
 परे ए होय, तेथी ए तपपण सिंद्दिनि क्रीडित जाणवुं, जेम सिंद्दि जतो थको दूर जइने
 वली पाठो ते प्रदेशो झुण्ठे, तेनी परे जे तपने विपे पञ्चखाण कसो तेहज वली
 पण करीने पारणु करी वली आगला तपनु आसेवन करे तेथी ए न्हातु सिंद्दिनि
 क्रीडिततप - तेने विपे हवे उपवासांना दिवसो अने पारणाना दिवसोनी संख्या कहेते,
 ॥ मूल - चवपणं स्वमणसपं, विणाणि तह पारणाणि तेसीसं ॥ इदपरिवादिचवठके,
 वरिसङ्ग दिवसअहवीसा ॥ ५४० ॥ ५४१ ॥ अर्थ - एकशेनेचोपस उपवासांना दिवस अ
 ने तेथीस पारणी, एम ए एक परिपाटी एटले अशी यइ, एवी जेवारे चार परि
 पाटी थाय तेवारे तेनेविपे वे वर्ष अने अचवीश दिवस थायते ॥ ५४२ ॥ ५४३ ॥
 ॥ ॥ हवे ए चार परिपाटीने विपे पारणांनुं स्वरूप कहेते मूल - विगईठ निविगई
 पं तदा अलेबाहयंच आयाम ॥ परिवादिचवठकमिय, पारणएसु विदेयवं ॥ ५४४ ॥ ५४५ ॥
 अर्थ - पहेली अशीए विगई जेमे ते दिवसो सर्व कामगुणित रसोपेत जमे बीजी
 वेणीएनीवी अने बीजी अशीए अलेपकारी बाल चणादिक जे जमतां थकां हस्त
 पात्र प्रमुखने जेप लागे नही सोची अशीए आखिल करे एम चारे अशीनेविपे
 पारणाने दिवसे काडु एटले लघुसिंद्दिनि क्रीडित तप कर्णु ॥ ५४६ ॥ ५४७ ॥
 ॥ ॥ हवे मदासिंद्दिनि क्रीडितनुं स्वरूप कहेते मूल - इगङ्गगतिगङ्गचव, तिगप
 णचवठकपंचसप्ततर्ग ॥ अङ्गसप्तगनवर्गसप्तनव, एकारसप्तसप्तवारसग ॥ ५४८ ॥ ५४९ ॥
 अर्थ - इहां पण एकादिक उपवासांनी संख्या कहेते. एक उपवासा, वे उपवासा, एक
 उपवासा, त्रण उपवासा, वे उपवासा, चार उपवासा, त्रण उपवासा, पांच उपवासा,
 चार उपवासा, ठ उपवासा, पांच उपवासा, सात उपवासा, ठ उपवासा, आठ उप

વાસ, સાત ઉપવાસ, નવ ઉપવાસ, આઠ ઉપવાસ, દશ ઉપવાસ, નવ ઉપવાસ, અગ્યાર ઉપવાસ, દશ ઉપવાસ અને બાર ઉપવાસ. ॥ ૫૩૩ ॥

મૂલ:-એકાર તેર બારસ, ચઠ્ઠસ તેરસય પનર ચઠ્ઠસગં ॥ સોલસ પન્નર સોલા, હોઈ વિવરીયમિક્કતં ॥ ૫૩૪ ॥ અર્થ:-અગ્યાર ઉપવાસ, તેર ઉપવાસ, બાર ઉપવાસ, ચઠ્ઠ ઉપવાસ, તેર ઉપવાસ, પન્નર ઉપવાસ, ચઠ્ઠ ઉપવાસ, સોલ ઉપવાસ, પન્નર ઉપવાસ, સોલ ઉપવાસ, એનેજ વલી વિપરીત કરવા એટલે જેમ ચડતા કચ્છા તેમ વલી પૂર્વલી રીતે પાઠા વલતા કરવા, એમ કરતાં ઢેઢેઢે એક ઉપવાસ થાયઢે. ॥ ૫૩૪ ॥ इहां एकथी चढता तथा सोलथी वलता करतां बधा आंक चार चार वखत आवे ठे, पण मात्र शोलना आंक वे वखत तथा पन्नरना आंक त्रण वखत आवे ठे; ते बधा मली बडो बहोतेर दिवस उपवासना थाय तथा एकसठ दिवस पारणा नाथाय तेवारे एक परिपाटी थायठे. ॥ ५३४ ॥

મૂલ:-એએઝ અનતઠા, ઇસઠીપારણાણ મિહ હોઈ ॥ એસા એગા લડ્યા, ચઝગુણા એ પુણ ઇમાએ ॥ ૫૩૫ ॥ અર્થ:-એટલા એ પૂર્વોક્તિ અનતાર્થકે ઉપવાસ જાણવા, અને ઇહાં એકસઠ પારણાં થાય તે જાણવાં, એટલે એક લતા એક ઝંલી થઈ, અને એવી ચાર લતાઝંકરિએ માટે એનેચારગુણી કરતાં જે દિવસોની સંખ્યા થાય તે કહેઢે.

મૂલ:-વરિસઠગંમાસડુમં, દિવસાઈ તહેવ બારસ હવંતિ ॥ એઝમહાસીહનિકી, લિયંમિ તિવે તવચ્ચરણે ॥ ૫૩૬ ॥ અર્થ:-ઠ વર્ષ વે મહીના ને બાર દિવસ થાય. ઇહાં મહા સિંહનિઃક્રીમિતનામે તીવ્ર જે આસેવતાં ડુર્જન એવા તપશ્ચરણનેવિપે એટલા દિવસોની સંખ્યા ઢે તે જાણવી. એટલે મહાસિંહનિઃક્રીડિત નામા તપ કહ્યું. ॥ ૫૩૬ ॥

હવે વે ગાથાયે કરી મુક્તાવલીનામે તપ કહેઢે. મૂલ:-એગો ડુગાઈ એક્કગ, અંતરિયા જાવ સોલસ હવંતિ ॥ પુણ સોલસ એગંતા, એગંતરિઆ અપ્પતઠા ॥ ૫૩૭ ॥ પારણ થાણં સઠી, પરિવાડિચઝક્કગંમિ ચત્તારિ ॥ વરિસાણ હુંતિ મુત્તા, વલી તવે દિવસસંઘાએ ॥ ૫૩૮ ॥ અર્થ:-એક ઉપવાસ કરી વલી પારણુ કરીએ, વે ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ, વલી એક ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ. પઢી ત્રણ ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ, વલી એક ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ એમ ચઢતાં ચઢતાં એકેકને આંતરે યાવત્ સોલ ઉપવાસ સુધી કરીએ. એરીતે ઢેલા સોલ ઉપવાસનું પારણુ કરી વલી પાઠા ફરીએ, તે આવીરીતે કે સોલ ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ, ફરી એક ઉપવાસને પારણુ કરીએ, તેમજ, પન્નર ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ, ફરી એક ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ વલી ચઠ્ઠ ઉપવાસ કરી પારણુ કરીએ, પઢી એક ઉપવાસ ને પાર

पु। एम. पाठा आधता उद्देहे एक उपवास ने उपर पारणु करीए, एम एक उप
वासने आंतरे वधता उत्तरता उपवास पाय ते सोल सुधी धमता अर्ध मुकाव
ली पाय, अने प्रतिलोमे पूरण मुकावली पाय स्यारे सर्व मजी प्रणशे उपवास
पायते ॥ ५३४ ॥ हवे बीजी गाथाए पारणाना दिवसोनी सख्या अने सर्व दिव
सोनी संख्या कहेहे पारणपाणसहीके साठ पारणा एक परिपाटीनेविषे पायते,
एरीते चार परिपाटीनेविषे चार वर्ष संपूर्ण पाय. एटछे ए मोतीना हारनी परे
मुकावली तप ठे ते कष्ट. ॥ ५३५ ॥

हवे रत्नावली तप कहेहे मूल—काहलिकादलियासुं, बाहिमपुष्पेसुं धुंति अच
तिगा ॥ एणाइसोलसंता, सरिआहुअलंमि ठववासा ॥ ५३६ ॥ अतस्मि तस्त पय
गं, तद्धं कक्ष णमिक्क महुपंष ॥ सद्यसतयपणपण, तिल्लिक्क तेसुतिगरयणा ॥ ५३७ ॥
पारणय विणलसी, परिवाहिचठक्कगे वरितपणगं ॥ नवमासा अछरस, विणाण रय
णावलितवम्मि ॥ ५३८ ॥ अर्थ—जेम रत्नावलिने आनरण विओप कहेहे, तेम रत्नानी
पंक्ति सरखुं जे तप ते रत्नावलितप कहीये. जेवी रत्ननीपंक्ति ते बने जणीनी बाजुए
प्रथम सुख अनेपढी स्पूल एवा विजागे करी काहलिका नामे सुवर्णना बे अवयवे क
री झुक होयते, तेमज ते बाहमना पुष्पोए करी धने बाजुए शोजित आरपढी सरल
बने तरफनी बाजुनी जे सेरो तेणेकरी शोजनारी अने नीचेना जागनेविषे स्थापन करे
जा पक्के करी अत्यंत अलंकृत होयते एहुं जे तप, पट्टादिकनेविषे बतावेला
आकारने धारण करेहे, तेने रत्नावली कहेहे स्यां एक, बे, प्रण एनीमध्ये अघो
जागना अनुक्रमे काहलिका स्थापन पायते आरपढी बने बाहिम पुष्पना जणी
नी बाजुए प्रत्येके आठ त्रिक अने ते बने जणीनी बाजुए रेखा चतुष्टे करी नव नव
कोष्ठक करवा, मध्ये शुभ्य करी नीचे नीचे अंक स्थापन करेहे आरपढी पंक्तिनेविषे
सरिकापुगलने विषे एक ठे आदिजेमा, अने सोल जेमा ठेवटे ठे एवां स्थान कर
धा, ते सरिकापुगलनेनीचे पक्क ते आठ पंक्ति चोतरीअ अंकना स्थान एहुंकोष्ठक
पायते तेमां पहेली पंक्तिनेविषे एक अंकस्थान, बीजी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्था
नो, त्रीजी पंक्तिनेविषे सातअंकस्थानो, चौथी पंक्तिनेविषे पण सात अंकस्थानो,
पांचमी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, उछी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, सातमी
पंक्तिनेविषे प्रण अंकस्थानो, आठमी पंक्तिनेविषे एकअ अंकस्थान, एवां ए चोतरी
शे कोष्ठकनेविषे प्रण प्रण अंक स्थापन करवा हवे स्थापन कहेहे

अहीयां आ जायायीं के रत्नावली तपनेविषे प्रथम एक उपवास करेहे आरप

ઠી વે ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી ત્રણ ઉપવાસ કરેઠે. એક કાહલિકા એમથે સર્વ ઠેકાણે પારણાં જાણવાં. ત્યારપઠી આઠ ઠેકાણે બંને તરફની વાજુએ ત્રણ ત્રણ ઉપવાસ કરેઠે, એણે કરી કાહલિકાની નીચે દાહમપુષ્પ ઉત્પન્ન થાયઠે. ત્યારપઠી એક ઉપવાસ કરેઠે. ત્યાર પઠી વે ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી ત્રણ ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી ચાર ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી પાંચ ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી ઠ, સાત, આઠ, નવ, દશ, અગ્યાર, વાર, તેર, ચૌદ, પંદર, સોલ ઉપવાસ કરેઠે. એવી દાહમનાપુષ્પની નીચે એક સરિકા થાયઠે, ત્યારપઠી ચોતરીશ અષ્ટમ કરેઠે. એણેકરી પદકઉત્પન્ન થાય ઠે. ત્યારપઠી સોલ ઉપવાસ કરેઠે. ત્યારપઠી પંદર, ચૌદ, તેર, વાર, અગીઆર, દશ, નવ, આઠ, સાત, ઠ, પાંચ, ચાર, ત્રણ, વે અને એક પર્યંત ઉપવાસ કરેઠે. એ વીજી સરિકા (સેર) થાયઠે. ત્યારપઠી વજી આઠ અષ્ટમ થાયઠે. એણેકરીને પણ વીજા દાહમનાં પુષ્પ ઉત્પન્ન થાયઠે. ત્યારપઠી ત્રણ ઉપવાસ કરેઠે, ત્યારપઠી વે ઉપવાસ કરેઠે અને ત્યારપઠી એક ઉપવાસ કરેઠે, એણેકરી વીજી કાહલિકા ઉત્પન્ન થાયઠે. એવું થયું ઠતાં પરિપૂર્ણ રત્નાવલી સિદ્ધ થાયઠે. આ રત્નાવલીતપનેવિષે કાહલિકાના તપના દિવસો વાર અને દાહમના પુષ્પના બંને જણીની વાજુના મલી અઢતાલીશ દિવસ તથા બંને સેરને વિષે વે વાજુના સોલની સંકલનાએ દિવસ વસેં વોતેર અને પદકનેવિષે ચોતરીશ અષ્ટમોના દિવસ એકસોને વે થાયઠે. એ સર્વે એકત્રકચ્છા ઠતાં ચારસે ચોતરીશ દિવસ થાયઠે. અને અષ્ટાસી પારણાના દિવસ થાયઠે. બંનેને એકત્ર કચ્છા ઠતાં પાંચસેં બાવીસ દિવસ થાયઠે. એની વર્ષસંખ્યા કરીએ તો એક વર્ષ પાંચ માસ ચાર દિવસ થાયઠે. એ તપ પણ પૂર્વ સરચ્છા ચોપટે કરી યુક્ત થાયઠે. તે ચારે ગુણ્યા ઠતાં પાંચ વર્ષ નવ માસ અને અઢાર દિવસ થાયઠે. ॥ ૫૩૯ ॥ ૫૪૦ ॥ ૫૪૧ ॥

હવે કનકાવલી તપ દેખાડેઠે. મૂલ:-ચણાવલીકમેણં, કીરડ કણગાવલીતવો નવરં ॥ કક્કા ડુગાડિતિગપદાહિમપુષ્પેસુ પચગેય ॥ ૫૪૨ ॥ અર્થ:-કનકાવલી એટલે સુવર્ણમય મણીરથી ઉત્પન્ન થયેલું જૂપણ તે કનકાવલી, તેના આકારની સ્થાપના કરી જે તપ તેને કનકાવલી એવું કહેઠે. એ કનકાવલી તપ, રત્નાવલી તપના ક્રમેકરીને કરેઠે; પરંતુ કેવલ દાહમપુષ્પના અને પદકનેવિષે ત્રિકોની સ્થાપનાને વિષે વે ઉપવાસની સૂચના કરનારા દિક કરવા. બાકી સંપૂર્ણ રત્નાવલી સરચુંજ જાણવું. હવે પારણા સંબંધી વિધિ કહેઠે. મૂલ:-પરિવાહિચઝકે વરિ, સપંચગંદિણડુગૂણમાસ તિગં ॥ પઢમતિબુત્તો કક્કો, પારણયવિહીતવપ્પણમે ॥ ૫૪૩ ॥ અર્થ:-પરિવાહિકે ૦ શ્રેણી

तेना चोक्तवाने विषे पांच घरस अने उपर वे दिवसेकरी ठणा प्रण महीना थाय ते, प ठमके ० प्रथम कष्ट जे लघुसिंहनिःक्रिमित तथा महासिंहनिःक्रिमित नामा तप तेने विषे कष्टोठे जे पारणानो विधि, तेमज मुकावली, रक्षावली कनकावली एने विषे पण जाणवी. ए पांचेने ए सरस्वोभ पारणानो विधि, छाणवो - ए रक्षावली कनकावली कही - हवे नडाविक तप कहेने मूलः - नडास्तवेसु तहा, इयालय इगङ्गातिगिचवप च ॥ तह तिगचवपइगवो, तह पणइगवोसितिचवक ॥ ५४४ ॥ अर्थ - नडा आदेदेइ ने तपनेविषे जताविक एमज थाय प्रथम एक उपवास एमज वे, प्रण, चार, पांच, एटखे एकजता यइ, ते यकी बीजी जता ते प्रण, चार, पांच, एक, वे ए बीजी ठ जी यइ, वली पांच, एक, वे, प्रण, चार, ए बीजी ठंजी, जाणवी ॥ ५४४ ॥

मूलः - तह दुतिचवपणगेग, तह चवपणगेगदुतिचिसेव ॥ पणदुत्तरिचववासा, पारणपाणतु पणवीसा, ॥ ५४५ ॥ अर्थ - तहके ० तेयकी वली चौथी पंक्ति वे, प्रण, चार, पांच ने एक, वली ते यकी, पांचमी पंक्ति ते चार, पांच, एक, वे ने प्रण, ए पांच ठंजी, कही ते, एकेकी ठंजीनेविषे पन्नर पन्नर उपवास, थायठे. एम पंचोत्तर उ पवास अने एक थोलीए पांच पारणां करतां पक्षीश पारणाना दिवसो थायठे ॥ ५४५ ॥

हवे महाजइप्रतिमा कहेने मूलः - पनणामि महाजइ, इगङ्गातिगचवपण इ सत्तेव ॥ तह चवपणठगसतप, इगङ्गाति तह सत्तहकवो ॥ ५४६ ॥ तिगिचवपंचठ कं, तह तिगचवपणठसत्तगेगवो ॥ तह ठगसत्तगइगवो, तिगिचवपणतहइगतिचठ ॥ ५४७ ॥ पणठगसत्तकितह, पणठगसत्तकितहोसितियचठरो ॥ पारणपाणिगुव झा, ठगठयसपंचठगण ॥ ५४८ ॥ अर्थ - एक, वे, प्रण, चार, पांच, ठ ने सात, तथा शब्द यकी इहां पण ठंजीतुं घुर जाणवुं ए प्रथम ठंजी चार, पांच, ठ, सात, एक वे, प्रण ए बीजी ठंजी. सात, एक, वे, प्रण, चार, पांच, ठ, ए बीजी ठंजी प्रण, चार, पांच, ठ, सात एक, वे, ए चौथी ठंजी ठ, सात, एक, वे, प्रण, चार ने पांच ए पांचमी ठंजी. वे, प्रण, चार, पांच, ठ, सात ने एक ए ठी ठंजी तेम ज पांच, ठ, सात, एक, वे, प्रण ने चार ए सातमी ठंजी यइ एरीते सात ठंजी त पनी करीए. ते साते ठंजीमां अणपक्षाश पारणाना दिवसो थायठे अने एके की ठंजीमां अष्टावीस अष्टावीस उपवास थायठे. साते ठंजीमां एकशोने ठंज चठ ठके ० उपवास थायठे. ॥ ५४६ ॥ ५४७ ॥ ५४८ ॥

हवे नजोत्तर प्रतिमा कहेने मूलः - नजोत्तरपक्षिमाए, पणठगसत्तनव तहा सत्ता. अठनवपंचठ तहा, नवपणठगसत्तनव ॥ ५४९ ॥ तह ठगसत्तनव पण, तह छन

વપણઠસત્તજ્ઞ ॥ પણહ્તરિસયસંસ્વા, પારણગાણંતુ પણવીસા ॥૫૫૦॥ અર્થ:—
પાંચ, ઠ, સાત, આઠ ને નવ; એટલા ઉપવાસે પ્રથમ ડંલી જાણવી. હંહાં પણતથા
શબ્દયકી ડંલીનો પ્રારંભ જાણવો. સાત, આઠ, નવ, પાંચ ને ઠ; એ વીજી ડંલી જાણ
વી. તથા નવ, પાંચ, ઠ, સાત ને આઠ; એ ત્રીજી ડંલી જાણવી. ઠ સાત આઠ નવને
પાંચ; એ ચોથી ડંલી જાણવી. આઠ, નવ, પાંચ, ઠ ને સાત એ; પાંચમી ડંલી આયઠે.
હંહાં એકેકી ડંલીએ પાંત્રીશ ઉપવાસ આયઠે, તેવી પાંચ ડંલી કરવી; તેવારે અજ
કાર્યકે ઉપવાસ તે એકશોને પંચોતેરની સંખ્યા આયઠે. તથા એકેકી ડંલીએ પાં
ચ પાંચ પારણાં કરતાં પાંચે ડંલીએ પચ્ચીશ પારણાંની સંખ્યા આયઠે. ॥૫૪૯॥૫૫૦॥

હવે સર્વતોનડ પ્રતિમા કહેઠે. મૂલ:—પડિમાશ્વજનદાએ પણઠસત્તજ્ઞનવદસિ
કારા ॥ તહઅડનવદસશ્કારસ પણઠસત્તયતહિકારા ॥ ૫૫૧ ॥ પણઠગસત્તગઅડ
નવ, દસ તહ સત્તજ્ઞનવદસેકારા ॥ પણઠ તહા દસશ્કાર પણઠસત્તજ્ઞનવયતહા ॥
૫૫૨ ॥ ઠગસત્તજ્ઞનવદસગં, શ્કારસપંચતહનવગદસગં ॥ શ્કારસપણઠકં, સત્તજ્ઞ

નડા તપનું યંત્ર.

નડોત્તર પ્રતિમાનું યંત્ર.

૧	૨	૩	૪	૫
૨	૪	૫	૧	૨
૫	૧	૨	૩	૪
૨	૩	૪	૫	૧
૪	૫	૧	૨	૩

૫	૬	૭	૮	૯
૭	૮	૯	૫	૬
૯	૫	૬	૭	૮
૬	૭	૮	૯	૫
૮	૯	૫	૬	૭

મહાનડપ્રતિમા સ્થાપના.

સર્વતોનડપ્રતિમાનું યંત્ર.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૪	૫	૬	૭	૧	૨	૩
૭	૧	૨	૩	૪	૫	૬
૩	૪	૫	૬	૭	૧	૨
૬	૭	૧	૨	૩	૪	૫
૨	૩	૪	૫	૬	૭	૧
૫	૬	૭	૧	૨	૩	૪

૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૮	૯	૧૦	૧૧	૫	૬	૭
૧૧	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૫	૬
૧૦	૧૧	૫	૬	૭	૮	૯
૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૫
૯	૧૦	૧૧	૫	૬	૭	૮

इह तवे होंति ॥५५३॥ तिनिसया बाणउद्या, इनुववासाण होंति संखाण ॥ पारण
याणुणवन्नाण नद्दाइत्तवा इमे नणिया ॥५५४॥ अर्थः—सर्वतो नइनामा प्रतिमाने
विपे पण पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश ने अग्यार ए एक पंक्ति, इहां सर्वत्र तह
शब्दथकी पंक्तिनुं धुर जाणवुं. तथा आठ, नव, दश, अग्यार, पांच, ठ, सात ए
बीजी पंक्ति जाणवी. तथा अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश, ए त्रीजी पंक्ति
जाणवी. तथा सात, आठ, नव, दश, अग्यार, पांच ने ठ ए चौथी पंक्ति जाणवी,
तथा दश, अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ ने नव ए पांचमी पंक्ति जाणवी. तथा ठ,
सात, आठ, नव, दश, अग्यार ने पांच ए ठी पंक्ति जाणवी. तथा नव, दश, अग्या
र, पांच, ठ, सात ने आठ ए सातमी श्रेणी जाणवी. इहां एकेकी श्रेणीए ठपन्न
ठपन्न उपवास करतां सात श्रेणीमां त्रणसेने वाणु उपवासनी संख्या थाय ठे.
अने एकेकी श्रेणीए सात सात पारणां करतां उगणपच्चाश पारणां थायठे. ए
नडादिकतप श्रीतीर्थकरदेवे नणियाके० कह्यांठे. परंतु ए नडादिकतपनेविपे पार
णां पूर्वोक्त पांचे तपनी परे प्रत्येके जाणवां; अने चतुर्विधपणु पण प्रत्येके जाणवुं.

हवे जेथकी समस्त सुखनी संपदाउं थाय अथवा ए तपना आसेववाथकी
एवी वस्तु कोइपण नयी के जे एनुं सेवन कखायी न संपजे. अर्थात् सर्व वस्तुनी सं
पत्ति थाय, ते कारणे एनुं नाम पण सर्वसंपत्तिसुख नामा तप ठे. तेज कहेठे. मूलः—
पडिवइयाएकविय, डुगं डुइळाण जाव पन्नरस ॥ खमणेहमावसाउं, होइ तवो सव्वसं
पत्ती ॥ ५५५ ॥ अर्थः—ए तप पम्वाथकी आरंजीने पडवानो एक उपवास करीए.
बीजना दिवसथी वे उपवास करीए, बीजा पद्दना त्रीजना दिवसथी त्रण उपवा
स करीए; ते ज्यां सुधी ठेहेजा पुनेमना अथवा अमावास्याना दिवसथी पन्नर उ
पवास करीए त्यांसुधी पन्नर पद्द थायठे अने एकशोने बीश उपवास थाय. ए त
प रुक्मपद्दमां अथवा गुक्मपद्दमां करायठे. एमकरतां सर्वसंपत्तिनामा तप थायठे.

हवे रोहिणीतप कहेठे. मूलः—रोहिणिरिक्कदिणोरो, हिणीतवे सत्तमासवरिस्ता
इं ॥ सिरिवासुपुळपूआ, पुवं कीरइ अन्नच्छे ॥ ५५६ ॥ अर्थः—सत्तावीश नक्षत्रठे तेमां
प्रथम अश्विनीनक्षत्रथकी रोहिणी नामा नक्षत्र चोथुंठे; ते नक्षत्र जे दिवसे
आवे ते दिवसे रोहिणीनामक देवताविशेष, तेना आराधवाने अर्थे सात व
र्ष ने सात महिना सुधी श्रीवासुपूज्यजिनेश्वरनी प्रतिमानी प्रतिष्ठा पूजापूर्वक
रोहिणी नक्षत्रना दिवसे उपवास करीने ए तप करीए. ॥ ५५६ ॥

हवे मौनएकादशीतप कहेठे. मूलः—एकारससुअदेवी, तवम्मि इकारसीइ मोणे

पं॥ कीरिति चठछेहिं सुअवेवीपूअणापुवं ॥५५४॥ अर्थ—अग्यार एकादशीसुधी श्रुतदेवीनी पूजापूर्वक मीनपणु धारण करी चठछ तपे करी श्रुतदेवी आराध वाने अर्थे छुहं एकादशीए निरंतर ए तप करीए. ठजमणे रुपाना घंट अगीयार तथा जातजातनां फल आपीए ॥ ५५४ ॥

हवे सर्वगसुंदर नामा तप कहेने मूल—सर्वगसुंदरतये, कृणति जिणपूअखं तिनियमपरा ॥ अट्टववासे एगंतरं बिलेधवलपस्कमि ॥५५५॥ अर्थ—ए तपना क रवायकी समस्त अंगनेविषे प्रधान सुंदरपणु होय, ते कारणे एतुं नाम पण स र्वीगसुंदरनामा तप छे, अने एनेविषे आठ उपवास अने एकांतरे आबिल ते धव लके० चांदरणापछनेविषे श्रीवीतरागनी पूजापूर्वक करे, अने कृतिके० क्रमा मा ईव आर्क्षवादि क नियमनेविषे पण परिचय करे ॥ ५५५ ॥

हवे निरुजसिख तप कहेने मूल—एव निरुजसिहोबिहु, नवरं सो होइ सामजे प स्के ॥ तम्मिय अहिठकीरइ, गिलाणपमिजागरणनियमा ॥५५६॥ अर्थ—एम निरु जसिह एटसे निरोगपणानेविषे शिखा समान, एटसे ज्यो ए तप होय त्या रोग नहोय, अथवा निरुज एटसे निरोगपणु तेहुज छे प्रधान फलनी विवक्षाए शिखा के० चोटलीनी परे ज्यो, ते निरुजशिख एवे नामे तप जाणतुं ए तपनेविषे पण पूर्वोक्त सर्वीगसुंदर नामा तपनी परे आबिल अने उपवास एकांतरे करीए नवरंके० एटलुं विशेषजे ए तप सामजेके० अंधारे पखवाहीए पाय, अने बली एने विषे ग्लाननी प्रति जागरणा वैयावख जहण, तेतुं अजिमद होय एटलुं अधिक जाणतुं ॥ ५५६ ॥

हवे परमनूपणतप कहेने मूल—सो परमनूतणो होइ जस्त आयबिलाणि ब चीत्तं ॥ अंतरपारणयाइ, नूतणवाणच देवस्त ॥५५७॥ अर्थ—ए तपना करवायकी शक चक्रवर्ति आदिकनेविषे योग्य जे नूपण एवा हार कुंमल केंपूरादिक अनेक आनरण पामीए, तेथी ए तपतुं नाम पण परमनूपणछे एनेविषे बत्रीश आंवि ल करवा, ते जो लागट करवानी समर्थाइ नचाय तो एकांतरितपणे पारणा क रीए एम संपूर्ण तप करी पोतानी शक्तिने अनुसारे श्रीवीतरागदेवने योग्य मुगट तिलकादिक नूपण चढावीए ॥ ५५७ ॥

हवे आयतिजनकतप कहेने मूल—आयइजणगो चैव, नवरंसवासु धम्मकिरि यासु ॥ अणिगुहियबलवीरिय, पविजिजुनेदि सो कळो ॥ ५५८ ॥ अर्थ—आयति शब्दे करी परजव जाणयो त्या जे विशिष्टफलनो जनकके० उपजावणहार तेथी एतुं नाम आयतिजनक कहोए एमां पण पूर्वोक्त रीते बत्रीश आबिल लागट की

री शके नही तो एक दिवस आंबिल करी पारण करीए. नवरंके० एटलुं विशेष जे समस्त जे वंदनक, प्रतिक्रमण, स्वाध्याय, साधु साध्वीनुं वैयावच्च, ते धर्मक्रिया नेविषे बल अने वीर्यनी प्रवृत्तिने जेणे अणिगूहियके० गोपवी नथी, पण तेणे करी सहितठे. एरीते ए तप करवुं. ॥ ५६१ ॥

हवे सौनाग्यकल्पवृद्ध नामा तप कहेठे. मूलः—एगंतरोववासा, सधरसं पारणंच चिंतंमि ॥ सोद्गगकप्परुस्को, होइ तहादिक्कए दाणं ॥ ५६२ ॥ अर्थः—कल्पवृद्धनीपरे कल्पवृद्ध सौनाग्य फलनादाननेविषे कल्पवृद्ध समान ते सौनाग्यकल्पवृद्ध कहीए. ए कांतर उपवास, एकाशणाने दिवसे सर्व रस पारणु कामगुणित जमवुं. ए चैत्र महि नानेविषे सौनाग्यकल्पवृद्ध एवे नामे तप होय ठे. त्यां साधु साध्वीने दान आपवुं.

वली कहेठे. मूलः—तवचरणसमन्तीए, कप्पतरू जिणपरोससन्तीए ॥ कायवो ना णाविह, फलविलसिरसाहियासहिउं ॥ ५६३ ॥ अर्थः—ए तपनुं चरणके० आसे ववुं तेने समासे एटले ए तप पूर्ण थये थके पोतानी शक्तिने अनुसारे एक थाल मां चोखानुं कल्पवृद्ध करीने श्रीवीतराग आगल मूकीए, पण ते केहेवुं के नाणा विहके० नानाप्रकारनां फल तेणेकरीने विलसति जे शाखा तेणे युक्त होय ॥ ५६३ ॥

हवे तीर्थंकर मातृतपनीविधि कहेठे. मूलः—तिष्ठयरजणणिपूआ, पुवं इक्कासणाइ स तेव ॥ तिष्ठयरजणणिनामग, तवंमि कीरंति नद्वए ॥ ५६४ ॥ अर्थः—तीर्थंकरनी माता-ते नी पूजापूर्वक जाइवाछुद सातमथकी मांमीने तेरश सुधी सात एकाशणां करवां ते सात वरस सुधी, कोइक कहेठे के त्रण वरस लागट सात सात एकाशणां करवां, पठी उ जमणु करवुं; तेमां प्रधान चोवीश पकवानना थाल आपवा; सपुत्र एटले जे पुत्र सहित होए तेवी चोवीश श्रावकाने जमाडवुं; पीलां वस्त्र करी आपीए, उंठव करीए ए जिनमातानामा तप ते जाइवा महीनामां करीए. ॥ ५६४ ॥

हवे समवसरण तप कहेठे. द्वारकाइति प्रसिद्धनाम ठे मूलः—एक्कासणाइएहिं, नद्वयचउक्कगंसोलसहिं ॥ होइ समोसरणतवो, तप्पूआपुवविहिएहिं ॥ ५६५ ॥ अर्थः—ए तप एकाशणादिके करीने एटले चार एकाशणां, चारनिवी, चार आंबिल, चार उपवास अने त्यां एक उंलीए एक एकाशणुं, उपर निवी, उपर आंबिल, पठी उपवास करवो. एम एक श्रेणी आय. एवी चार उंली करीए तेवारे सोल दिवस आय. तेमां ठेळो उपवास पर्यूपणाने दिवसे आवे तेवीरीते ए तप करवुं. एवीरीते समवसरण तप होयठे. तप्पूआके० ते समवसरणनी पूजापूर्वक चारवर्षपर्यंत कीधे ठते ए तपनेविषे सर्व मली चोशठ दिवस आय. ए तप ते समवसरणना

एकेका द्वारनो आश्रय करीने प्रत्येक द्वारने स्थानके चारचार दिवसनु तप करे ठे, तेथी द्वारका एवी एनी प्रतिदिने ॥ ५६७ ॥

हवे नंदीश्वरतप कहेठे मूल -नदीसरपढपूआ, निययसामष्ठसरिसतवचरणा दोइ अमावस्ततवो, अमावसावासरुद्धिने ॥५६८॥ अर्थ -नदीश्वर दीपसंधी जे प्रासाद ते पट थपर लखीने नदीश्वरना पटनी पूजापूर्वक निययके० पोतानी समर्थाड सरखुं तप करखुं, अने बीवालीनी अमावास्याथकी आरंभी थपवात करीए, ए अमावास्याए तप थपवात लक्षण करखुं, तेथी ए अमावासी लक्षण तप कहेवाय ठे ए तप सातवर्षपर्यंत थायठे अमावास्यानो वासरके० दिवस तेनेविषे ठहिरके० कष्टुठे एनेविषे वावन थपवात, ठजमणे वावन वस्तु फल वेवां, नदीश्वर दीपनी पूजा करवी ॥ ५६९ ॥

हवे पुमरीकतप कहेठे मूल -तिरिपुमरीयनामग, तवमि एकासणाइ कायदा॥ शिस्तस्त पुझिमाए, पूएअवातप्यहिमा ॥ ५७० ॥ अर्थ -श्री पुमरीक नामे जे तप तेनेविषे एकाशणादिक तप करीए ते चैत्री पुनेमना दिवसे करीए एम एकाशणु आदेवेइने थपवातपर्यंत बारवर्ष लगण लागट करीए एक कहे ठे के सात वरस करीए, ते वरसो वरस बार थपवात अने तिहा पुमरीकने केवलज्ञान थपन्हु, ते कारणे तेनी प्रतिमा पूजवी ॥५७१॥

हवे अक्षयनिधितप कहेठे मूल -देवगठविअकृतसो, जो पुत्रो अकपाणमु छीए ॥ जो तद्वसतसखिखो, तवो तमकयनिर्दिधिति ॥ ५७२ ॥ अर्थ -श्रीजिनदेव आगले शुज मुहूर्ते कलश थापी दर दिवसे मूठीनर चोखा नाखतां जे दिवसे कलश पूराणो, ते दिवसे पोतानी शक्तिने अनुसारे एकाशणु व्याशणु करीए ए तपने अक्षयनिधितप, एहु गीतार्थ कहेठे इहां ए आम्नायठे के पर्युपणाथकी पन्नर दिवस आगल ए तप मांणीए, पठी अथवा अधिके दिवसे मुहूर्ते जोइने पारणां करवां, पवी वासदेवादिक विधिपूर्वक अविघ्नधाराए संपूर्ण कलश करी थपाही ए, अने जिन आगल घरीए ॥५७३॥

हवे चंद्रायणतप ते यवमध्य वज्रमध्यना जेवे करी वे प्रकारे कहेठे मूल -चठ इजदाकलाए, एकाका एणुवासर चवो॥ सपुसोसंपुद्ध, नासयलकलाइ पहिमि ५६९ अर्थ -जेम चंद्रमा एकेक कलाए करीने वृद्धि पामेठे, पढयाए बीजे, श्रीजे, एम कलाए वपतो जाय, ते ज्यासुधी समस्त कलाए करी पूर्ण पुनेमने दिवसे थाय मूल -तह पडिवायाइको, कवलो निइआइपुसिमा जाव॥ इकिक्कचलनुडी, जा

तेसिं होइ पन्नरसंगं ॥५४०॥ अर्थः—पूर्वोक्त चंद्रमानी वृद्धि पामती कलानी पेरे पडवा ए एक कवल, बीजना दिवसे वे कवल, एम वधारतां पूनेमना दिवसे पन्नर कवल, एरीते चांडणे पखवामीए एकेका कवलनी वृद्धि करतां ज्यांसुधी पन्नर कवल थाय.

मूलः—एकेकंकिएहंमिय, परकंमि कलं जहा ससी सुयइ ॥ कवलोवि तहा मुच्चइ, जामावस्ताइसोएक्को ॥ ५४१ ॥ अर्थः—अंधारा पखवामीआनेविपे चंद्रमा एकेक कलाए दररोज हीन थतो जाय ठे, तेम अंधारा पद्धमांहे पडवाना दिवसे पन्नर कवल लेइ बीजनादिवसे चउद कवल लीए, एम त्रीजे तेर कवल, एरीते दररोज एकेक कवल मूकर्ता अमावास्याए एक कवलनो आहार करे. ॥५४१॥

मूलः—एसा चंदण्डिमा, जवमक्षा मासमित्तपरिमाण ॥ एण्हितु वज्जमक्षं, मास प्पमिमं पवरक्कामि ॥ ५४२ ॥ ए चंद्रनामे प्रतिमा जे यवमध्य, ते मात्र एक मास प्रमाण कही. एण्हिके० हवे वज्जमध्य मास प्रतिमा कहीछुं. यवमध्य चंडायणने उजमणे रूपानो चंद्रमा अने सोनाना बत्रीश यव आपीए. ॥५४२॥

हवे वज्जमध्य चंडायण ते आवी रीते. मूलः—पन्नरसपमिवयाए, एकगहाणीइ जावमावस्ता ॥ एकेणं कवलेणं, जाया तह पडिवयावि सिआ ॥५४३॥ अर्थः—अंधारे पखवाहे पडवाना दिवसे पन्नर कवल, पठी बीजना दिवसे चउद कवल, त्रीजना तेर कवल. एम एकेकनी हाणी करतां ज्यां अमावास्या थाय त्यां एक कवल होय. तेम आगल चांदरणे पखवाहे पडवाने दिवसे एक कवल होय. ॥ ५४३ ॥

मूलः—बीयाइयासुइक्कग, बुड्डी जा पुंनिमाइपन्नरस ॥ जवमक्षवमज्जाउं, दोविपडि माउणियाउं ॥ ५४४ ॥ अर्थः—पठी बीज आदेदेइने जे तिथीउं आवे त्यां एके क कवलनी वृद्धि करतां जवुं, ते जेवारे पूनेमनो दिवस आवे तेवारे पन्नर कवलनो आहार थाय. एटले यवमध्य ने वज्जमध्य ए वेउ प्रतिमा जणियाके० कही. ए वज्जमध्यने उजमणे रूपानो चंद्रमा अने वज्ज आपवां. ॥५४४॥

हवे दाति संख्या प्रतिमा त्रण गाथाए करी कहेठे. मूलः—दिवसे दिवसे एगा दत्ती पढमंमि सत्तगे गिस्सा ॥ वडुइ दत्तीसहस त्तगेण जा सत्तसत्तमए ॥५४५॥ अर्थः—दिवस दिवसनेविपे एकेक दाती ते पढमके० पहेला सातकाने विपे गिस्साके० लेवी. एम अन्नना ग्रहणथकी पाणीनी दाती पण एकेकज सात दिवस सुधी लेवी, पठी सातका सातकासाथे दातीनी पण वडुइके० वृद्धि करवी. एटले बीजे सातके दिवसे दिवसे वे वे दाती लेवी. एम त्रीजे सात के सातदिवससुधी त्रण त्रण दा

ती जेवी, ते आसुधी सातमे सातके सात सात वाती विवसे विवसे जेवाप,
आसुधी जाणवी ॥ ५४५ ॥

मूल—इगुबन्नवास्तरेहिं, होइ इमा सप्तसप्तमीपठिमा ॥ अछमियानवनव मि
यायवसदसमिया जेव ॥ ५४६ ॥ अर्थ—सातो सप्तसुं उगणपचाश विवसे सप्त
मी प्रतिमा होय हवे आगल अछमअछमिया, नवमनवमिया अने वसमवसमिया
एवेनामे प्रण प्रतिमानेविपे जे होय ते कहेजे ॥ ५४६ ॥

मूल—नवरं वहुइ वती, सव्यअज्ञानवगवसगुह्रीहिं ॥ चवसचीइकाती, सयंघदि
वताणिसुकुमा ॥ ५४७ ॥ अर्थ—नवरंके० एटलुं विशेष जे इहां वाती ते वहुइ
के० वये ते आवीरिते के सव्यअज्ञाके० आतका नवका ने वसका साये जेम एनी
वृद्धि तेम वातीनी पण वृद्धि थाय, तेमा आठमी प्रतिमाए ठेला आठे दिवसे आ
ठ आठ वाती जेवी, एम नवमनवमिकाए ठेला नवे विवस सुधी नव नव वाती
जेवी तथा वसमवसमिकाए ठेला वस विवससुधी वस वस वाती जेवी. ॥ ५४७ ॥

हवे एनेविपे विवसनी संख्या केटली थाय? ते कहेजे आठो अठपुं चोसठ दिव
स अष्टअष्टमी प्रतिमानेविपे थाय एम नवे नवे एक्याशी विवस नवम नवमिका
प्रतिमानेविपे थाय, अने वसम वसमिकाना एकशो विवस पूर्णअनुक्रमे थाय. ए वाती
नी संख्या सूत्रकारे अतगमवर्षागने अनिप्राये कहीजे आं पण एमज कहुंजे, अने
अवधार नापना न्यायथी तो सिंचेर प्रभुस विवस थायजे, अने वातीनी संख्या
वृत्तिकारे एम कहीजे सप्तसप्तमिया ए पदेली प्रतिमाए एकशोने बहू वाती थाय,
एम बीजीए वशोने अछशी थाय, त्रीजीए चारशोने पांच थाय, चौथीए पांचशोने
पचाश थायजे अने ए चारे प्रतिमाना मली नवमास ने चौवीश दिवसनी संख्या था
यजे, अने चववशोने उगणवालीश वातीनी संख्या थायजे यइका। चववीसदिवस अ
द्विया, नवमासासवइशदिवसाणि ॥ चववसयागुण याता, वसीण हवइ ह्वसंस्वा ॥ १

हवे वर्द्धमानआबिल नामा तप बे गाथाए करी कहेजे मूल—एगाइयाणिआ
यंभिलाणि इक्षिबुद्धिमताणि ॥ पर्यंतअप्रचक्षणि नाव पुसं सयं तेसिं ॥ ५४८ ॥ एयं
आयंभिलवइमाय नाम मदा तववरण ॥ वरिसाणि इष्ट चववस, मासतिगं वीसदि
वसाणि ॥ ५४९ ॥ अर्थ—एक आवेवेइने आबिल एकेक वृद्धिमतके० वधता हो
प इहां ए जावजे जे प्रथम एक आबिल, पढी एक ठपवात, पढी बे आबिल घली
एक ठपवात, पढी प्रण आबिल घली एक ठपवात, एम वधता ठेहेजे एकतो
आबिल करिने सेने पारणे एक ठपवात करे, एम सर्वमली एकशो ठपवात थाय

अने पांच हजार ने पच्चाश आंविज थाय. ए वर्द्धमानआंविज नामा महातपनुं
आसेवन करवुं; ते चउदवर्ष त्रण मास ने उपर वीश दिवसे पूर्ण थायठे. ॥५७॥

हवे गुणरत्नसंवत्सरनामा तप ते सात गाथाए करी कहेठे. मूलः-गुणरयण
वच्चरंमि सोलसमासा हवंति तवचरणे ॥ एगंतरोववासा, पढमे मासंमि का
यवा ॥ ५८० अर्थः-गुणरत्नसंवत्सर नामा तप ते सोल माससुधी आसेववुं, त्यां
पहेला महीनानेविषे एकांतरे उपवास करवा. ॥५८०॥

मूलः-गायवं उक्कडआसणेण दिवसे निसाइ पुण निच्चं ॥ वीरासणिएण तद्वा, होअव
मवावडेणंच ॥ ५८१ ॥ अर्थः-गायवंके परहेवुं, उक्कडू आसणे दिवसनेविषे अने वली
रात्रीने विषे तो सदाइ वीरासणिके वीरासने रहेवुं अने अप्रावृतके वस्त्ररहित थवुं.

मूलः-बीयाइसुमासेसुं, कुज्जाएगुत्तराइवुड्डीए ॥ जा सोलसमेसोलस, उपवासा हुं
ति मासम्मि ॥ ५८२ ॥ अर्थः-हवे बीजा महीना प्रमुखनेविषे जे करवुं ते कहे
ठे. एकोत्तरादिकनी वृद्धिए उपवास करवा ते ज्यांसुधी सोलमे महीने सोल उप
वास थाय त्यांसुधी करवा. इहां ए जावार्थ ठे के पहेलामासे एक एक उपवास
करीने उपर पारणु करीए, बीजा मासे वे वे उपवास ने पारणु, त्रीजा मासे त्रण
त्रण उपवास ने पारणु करीए, चौथा मासे चार चार उपवासने पारणु करीए.
तेवारे चौथा आखा महीनामां चौवीश उपवास ने ठ दिवस पारणांना थायठे,
एम मासेमासे चढताचढता उपवासने उपपारणु ते यावत् सोल मासपर्यंत करवा.

हवे उपवासनी संख्या अने दिवसनी संख्या ते अन्य कर्तृकी गाथाये देखावे
ठे. उक्तंच ॥ पन्नरस वीस चउवीस चेव चउवीसपन्नवीसाय ॥ चउवीसएगवीसा,
चउवीसासत्तवीसाय ॥ १ ॥ अर्थः-पन्नर, वीश, चौवीश, चौवीश, पचीश चौवी
श, एकवीश चौवीश, सत्तावीश, ॥ १ ॥ उक्तंच ॥ तीसात्तिनीसावय, चउवीसठवी
सअठवीसाय ॥ तीसावत्तीसाविय, सोल समासेसु तवदिवसा ॥ २ ॥ अर्थः-त्रीश,
तेत्रीश, चउवीश, ठवीश, अछावीश, त्रीश, ने बत्रीश. ए अनुक्रमे सोल महीना
नेविषे एटला तपना दिवसो थायठे. ॥२॥ हवे पारणांना दिवसो महीना महीना
आश्री कहेठे. उक्तंच ॥ पन्नरसदसछठपं चचउरपंचसुयतिन्नित्ति ॥ पंचसु दो
दोय तद्वा, सोलसमासेसुं पारणगा ॥३॥ अर्थः-पन्नर, दश, आठ, ठ, पांच, चा
र, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, वे, वे, वे, वे, वे, ए सोल महीनानां पारणां
जाणवां. जे महिने अष्टमादिक तपना दिवस पूराय नही तेवारे आगला मही
नाना दिवसो लेवा. ॥ ३ ॥

हवे अनुष्ठान प्रकारे सर्व दिनमान कहेते मूलः—अ पदमगमि मासे, तमपुत्रा
ण समगमासेसु ॥ पंचसयाश्चिषाण, वीसृणाईममि तवे ॥५८३॥ अर्थ—जे प्रथ
ममासनेविषे अनुष्ठान कसु तेदून अनुष्ठान समग्रमासनेविषे थाय पांचशे वि
घस वीशे ठणा, तेवारे चारशे एंसी दिवस ए गुणरयणसवत्सरतपनेविषे थायने
इहां गुणरयण एवु नामसार्थकज ठे परंतु निरर्थक नथी, केमके निर्द्धारादिक जे
गुण—तद्रूप जे रत्न—ते जेनेविषेते, माटे गुणरत्नसवत्सर ते सत्रिदाश् सवत्सरे एट
से एक संवत्सरने तेना ठपर वली एक सवत्सरनो श्रीजो जाग एटसे बधा मली
सोल महीने पूर्ण थाय तेथी गुणरयणसवत्सर कहीए ॥ ५८३ ॥

हवे प्रवचनरूप समुद् ते अपारठे, त्यां जे तप कदाठे तेपण घणां कदाठे, अने
तेना आतेवना पण खंदक प्रमुख पुरुष विशेष घणा सांजिजीए ठहए, ते जूदा जूदा
केटला कहीए? परंतु दिशि मात्र वेखाईने हवे गोप तपो विशेषतु अतिवेश कहीएठए

मूलः—तद् अगोवगाण, चिह्नवदणपंचमंगलार्ण ॥ ठवहाणाइ जहाविहि, ह
वति नैयाणि तद् समया ॥५८४॥ अर्थ—तथा शब्द समुच्चयने अर्थेठे, अंग जे आ
चारांगादिक अने उपांग जे छववाई प्रमुख, चेत्यववना, इरियाविहि, शक्रस्तव, स्या
पना, अरिहंतनी स्तवना, नामाईतनी स्तवना, श्रुतस्तव, सिद्धस्तव रूप पंचमंगला
दिकना उपधानादिक, आदि शब्द थकी अनेरा पण तपना विशेष जे ठे ते जे वि
धिए होय ते सर्व सिद्धांत थकी जाणवा एम त्रेसठ गाथाए करी तपना जेद
वखाणा, तथा विधिप्रपाते योगविधि तपोरत्नमाजिका, इत्यादिक शास्त्रांतरथकी
अनेरा तपो जाणवा ॥ ५८४ ॥ इति गाथा त्रिपटिकार्थे ॥

अवतरणः—पायालंकजसति एटसे पाताल कलशनी वक्तव्यतानु बशेने बहोते
रमुं धार कहेते मूल—पण नठइ सद्धस्ताइ, ठंगाहिचाचवदिसिं लवण ॥ चठरो
लिनरसंगण संविया इति पायाला ॥ ५८५ ॥ अर्थः—जवणसमुद् बे लाख योन
न विस्तारेते, ते लवणसमुद्दनी चारेदिशाए अंबु दीपनी जगतिथकी पंचाणु हनार
योजन अवगाहिए, त्यां बहु मध्यवेशे धार अलिनरके० महोदं मटकुं—तेना
संस्थाने संस्थितके० रक्षाठे, एवा धार पातालकजश होयते ॥ ५८५ ॥

हवे ए चारेना नाम ने ठाकरी एवु नावपणु कहेते मूल—वलयामुदकेपूरे
छपणे तद् ईसरेय बोधवे ॥ सधवईरायाण, कुंदाएसिदससइया ॥५८६॥ जोयण
सद्धस्तवसंगं, मूले ठवरिच होइ विधिज्ञा ॥ मन्त्रेयसयसद्धस्त, तिसियमिचच कगादा
॥५८६॥ अर्थ—एक वलयमुख अथवा वडवामुख, धीनु केपूर, त्रीनु पुतक, तेम

ચોથું ઈશ્વર એવે નામે ચાર કલશઠે. તે બોધવા કે જાણવા. સર્વ વજ્રરત્નમય એવી
 એની ઠીંકરી તે હજાર યોજન જાડી છે; એનું પ્રમાણ કહે છે. એક પ્રદેશની થ્રેણીયકી
 વિષ્કંને વધતાં વધતાં મૂલમાં અને ઉપરે દશ હજાર યોજન, એમ વધતાં વધતાં
 મધ્યવિચાલે શતસહસ્ર એટલે લાખ યોજન પ્રમાણ, અને તિત્તિયમિત્તંકે તેટલી
 માત્રાએ લાખ યોજન પ્રમાણ નૂમિકામાં હે ઝગાઢકે સૂચ્યા છે. ઉપરે પણ દશ હ
 જાર યોજનને વિસ્તારે છે. ॥૫૮૬॥૫૮૭॥

હવે એને આશ્રિત દેવો જે છે તેમની સ્થિતિ અને તેમનાં નામ કહે છે. મૂલ:-પણિ
 ડંબમદ્ધિઆ, એસિં અ હર્વસુરાણમો ॥ કાલેચમહાકાલે, બેલંવપન્નંજણેચેવ ॥
 ॥૫૮૮॥ અર્થ:-એક પત્યોપમની સ્થિતિના ધરનાર એના અધિપતિ તે ઇણમોકે

હવે કહીએ છે. તેમાં પૂર્વદિશાએ કાલ, દક્ષિણદિશાએ મહાકાલ, પશ્ચિમે બેલંવ, અને
 ઉત્તરે પન્નંજન. એ પાતાલ કલશાના ધણી જે ચાર દેવતા છે તેમનાં નામ કહ્યાં

હવે લઘુપાતાલ કલશાની વક્તવ્યતા કહે છે. મૂલ:-અન્ને વિય પાયાલા, સુહાલિ.
 જરગસંતિઆ લવણે ॥ અષ્ટસયાચુલસીઆ, સત્તસહસ્તાય સંવસિં ॥૫૮૯॥ અર્થ:-અ

નેરા પણ પાતાલ કલશ છે તે સુહુકે ન્હાના આલિંજરકે મટકા તેના સંસ્થાને લવ
 ણ સમુદ્ધને વિપે છે. હાં એ નાવજે જેમ પંચાણુહજાર યોજન જંબુ દીપની જગતી

થકી આઘા જડ્યે તેમ લવણસમુદ્ધની જગતિ થકી પણ પંચાણુહજાર યોજન ઉ
 રહ્યાં આવીએ; ત્યાં વચમાં દશહજાર યોજન વિસ્તારે ચક્રવાલ પ્રદેશે મહોટા ક

લશ કહ્યા. તે વેદુને આંતરે વલી ન્હાના કલશ છે એટલે એ ચારે કલશાએ જેટલી
 નૂમિકા રુંધી છે તે મૂકીને વચમાં સર્વ સાતહજાર આઠગોને ચોરાશી કલશા છે.

હવે એની નવ પંક્તિ મહોટા કલશાના મુખથકી વીજા મુખસુધી છે, તેમાં પહે
 લી પંક્તિએ વગોને પન્નર, વીજી પંક્તિએ વગોને શોલ. એમ પરિધિ જેમ જેમ વધે તે

મ તેમ એકેક કલશ પણ પંક્તિએ વધે; તે જ્યાંસુધી નવમી પંક્તિ ત્યાંસુધી વસેને ત્રે
 વીશ થયા. એ નવે પંક્તિનો સરવાલો કરતાં એકેક મહોટા કલશને વિપે ઝંગણીશે

ને એકોત્તર કલશ થાય છે. એ ચાર કલશે કરી ચતુરુણા કસ્યાથી પૂર્વોક્ત સાત હ
 જાર આઠસેને ચોરાશી થાય. એ ન્હાના કલશોના અધિપતિ જે દેવતા, તેમની આશુ

સ્થિતિ અર્ધો પત્યોપમ હોય છે. ॥ ૫૯૦ ॥

હવે એના વિસ્તારનું પ્રમાણ કહે છે. મૂલ:-જોયણસયવિહિન્ના, મૂલુવરિં દસસ
 યાણિમપ્પંમિ ॥ ઝંગાઢાયસહસ્સં, દસજોયણિયાયસિંકુહો ॥૫૯૧॥ અર્થ:-મહોટા

જે ચાર કલશા કહ્યા તેથકી એ ન્હાના કલશા શોમા અંગે હોય, તેવારે શો યોજન

ने विस्तारे मूले अने ठपरे ठे, तथा एक हजार योजन विचाले, एम जूमिमाहे ह
जार योजन अवगाढ ठे, अने दश योजननी कुडोके० रीकरी जामीठे ॥५५०॥

हवे समस्त कलशनेविषे वायुप्रमुखनी स्थिति कहेठे. मूल - पायालाणविजागा,
सहाणवि तित्रितित्रि बोधवा ॥ द्विष्टिमजागे वाळ मन्नेवाळध्वधगव ॥५५१॥ ठव
रिं ठवगं जणिअं, पढमगधीएसु वाठसखुनिठ ॥ धवुंवामे ठवग, परिवहइ जलनि
ही खुनिठ ॥५५२॥ अर्थ - सर्व पाताळ कलशाना अण अण विजाग बोधवाके०
जाणवा छां महोटा पाताळ कलशा तेने एकने जागे तेप्रीश हजार अणसे ते
प्रीश योजन अने एक योजननो प्रीजो जाग उपर, अने न्दाना कलशने अणसे
तेप्रीश योजन अने ठपर एक योजननो प्रीजो जाग, एटली जग्यामां समस्त कल
शानेविषे अनेक प्रकारना वायु समुह्याएठे, अने ह्जोन पण पामेठे जेम मनुष्या
विकना ठदरमां स्वास वात समुह्येठे अने ह्जोन पण पामेठे, तेम त्यापण जे वारे
महोटा कलशानेविषे वायु ह्जोन पामे तेवारे जगना स्वभावयकी न्दाना कल
शानेविषे पण वायु ह्जोन पामे, अने ते वारे वेली, गाठ गाठ ठंघी वघे एम समस्त
कलशानेविषे पूर्वोक्त अण जागमाहेला हेठला जागनेविषे वायु होय अने मन्ने
के० विज्ञला जागमां पूर्वोक्त योजनना प्रमाणनेविषे वायु अने जल होय, तथा ठ
परला प्रीजा जागनेविषे केवल पाणी जणिर्यके० कष्ट ठे पहेला जाग अने बीजा
जागनो वायु जेवारे खोच्यो एटले ठठळ्यो थको ठठके० ठघो चाले तेवारे पाणीने
वमेके० नाळे तेथी जलनिधिके० समुह पण ह्जोन्यो थको समुहनुं जल पण वघे ॥५५३॥

हवे ठपशमे वाये जे थाय ते कहेठे. मूल - परिसंस्थिर्मि पवणो, पुणरवि ठवग
तमेव संगण ॥ वहेइ तेण ठवही, परिहा मणु कमेणवा ॥५५४॥ अर्थ - परिसंस्थि
तके० वली समस्त प्रकारे वायु ठपशमे तेवारे वली तेहीन ठवक तेज सस्थाने ते फरी
कलशामाहे पाहुं प्रवेश करे, ते कारण भाटे अनुक्रमे करी दियमान तथा वघे त्यारे
जल ह्जोन पामे ते अहोरात्रे नियत काळे वे वरवत अने पक्षमाहे चतुर्दशी प्रमुख
तियोनेविषे पण अनुक्रमेकरिने वृद्धि हानी थाय ॥५५५॥ इति गाथा सप्तकार्य

अवतरण - आहारगतक्यति एटले आहारक शरीर करे तेना । स्वरूपनुं वशे
ने तहोतेरसु दार कहेठे मूल - समसं जदन्नमतर, मुक्तोत्तेण तु जावहम्मासा ॥
आहारसरीराण, ठक्तोत्तेण नवसद्धस्ता ॥५५६॥ अर्थ - आहारक शरीर एकवार की
पुं अने वली कार्यना वक्षयकी करे तो जघन्यपी एक समयनो आतरो पडे, अ
ने ठरुष्ट तो ज्यां लगे ठमहीना अने जीवसमासमाहे वरस प्रयत्न कष्ट

ठे ते मतांतर जाणवुं. आहारक शरीरवाला करनार उत्कृष्टे सम काळे नव हज्जार लज्जमान थाय. अने जघन्यथी एक वे त्रण होय; ॥ ५९४ ॥

हवे संसारमां वसतो जीव जेटला वखत आहारक शरीर करे ते कहेठे. मूल चत्तारिय वाराठ, चउदस पुढीकरेइ आहारे ॥ संसारमि वसंतो, एगनवे डुन्निवाराठ ५९५ अर्थः—चारवखत चउदपूर्वनो धारक मुनिराज आहारक शरीर करे. ग्रेष श्रुत ना धरनारने ए आहारक शरीर करवानी शक्ति न होय, तेथी चउदपूर्वधरनुं ग्रहण कवुं, अने संसारमां वसतो एक नवनेविपे वे वखत आहारक शरीर करे. हवे आन्हियतेके० प्रयोजनना वशथकी करीए, नवुं शरीर नीपजावीए ते आहारक कहीए.

तेथी तेज प्रयोजन देखाडेठे. मूलः—तिष्ठयररिद्धिदंसणवमवोवगहणहेउंवा संसयवुठेयवुं, गमणं जिणपायमूलंमि ॥ ५९६ ॥ अर्थः—समस्त लोकने आश्चर्य नी उपजावणहार अष्ट महाप्रतिहार्य प्रमुख श्री तीर्थकरनी इद्धि ते जोवाने अर्थे आश्चर्य उपन्यायका अथवा तेवा तेवा नवा अर्थ तेना लेवाने कारणे अथवा कोइ एक अति गहनार्थनो संदेह उपन्ये थके तेनो निश्चे करवाने अर्थे कोइ एक महाविदेहनो वासी श्री वीतरागना चरणकमलने आगल आहारक शरीर करी पहांचे, पठी नगवंतने देखी समस्त पोतानुं कार्य कीधे ठते वली ते पूर्व प्रदेशे जे औदारीक शरीर थापणनीपरे मूक्युं हतुं ते, पोताना प्रदेशनी जालीबड तेज अवस्थाए थको मागी लीधेला उपकरणनीपरे आहारक शरीर मूकी मूलगा प्रदेशना समूहनेविपे प्रवेश करे. एना प्रारंज अने मूकवाना कालसुधी अंतरमुहूर्त जाणवुं, ॥ ५९६ ॥ इति गाथा त्रयार्थ ॥

अवतरणः—देसाअणारियत्ति एटले अनार्यदेशोना नामोनुं बसें ने चुमोत्तरमुं द्वार कहेठे. मूलः—सगजवणसवरवव्वर, कायमुहुंहुडुगोणपक्कणया ॥ अरवागहो एरोमय, पारसखसखासिआ चेव ॥ ५९७ ॥ डुंविजयलउसवुकस, निजधपुलिंद कुंचनमरुआ ॥ कोपावचीणचंचुअ, मालवदविडाकुलढाय ॥ ५९८ ॥ केकयकिरा यह्यमुह, खरमुहगयतुरयमिंढपमुहाय ॥ ह्यकन्नागयकन्ना, अन्नेवि अणारिया व हवे ॥ ५९९ ॥ पावायचंमकम्मा, अणारियानिग्घिणा निरणुतावि ॥ धम्मुत्तिअस्करा इ, सुइणेविननङ्गाएताण ॥ ६०० ॥ अर्थः—शकदेश, यवनदेश, शबरदेश, बाबर देश, काय, मुरुंम, उड्ड, गोण, आख्यानक, हुण, रोमक, पारस, खस, कौशीक, डु विल, लकुश, वुकस, निज, अंध्र, पुलिंद, कौंच, चमररुची, कपोत, चीण, चंचु क, मालव, इविम, कुजार्थ, कैकेय, किरात, ह्यमुख, खरमुख, गजमुख, तुरंगमु

ख, मिष्ठान्त, हृदयकण्ठ, गजकण्ठ, ए सिवाय बीजा पण अनार्य आयातके० एय एट्ठे धर्म थकी जे दूर थया एट्ठे आर्य थकी विपरीत ते अनार्य जाणवा ए अपेय, वस्तुना पान करनार, अजज्ञना जहू करनार, अगम्य गमनना करनार शास्त्रमाहे जे निषेध एवी वेप जाया आधाराविकना करनार एवा अनार्य देख ते बह्वेके० घण्टावे, बली ते केवावे० तोके मद्दा पापना करनार, प्रचंड रौद्रकर्मने विषे तत्पर एवा अनार्य निगण्ठाके० अस्पृशत निर्वय, पाप करिने पठी अनुताप न करे, जेने धर्म एवा अक्षर पण सांजव्यामां आया नथी इतिगाथाचतुष्टयार्थ ॥

अवतरण—आयरियवेसति एट्ठे आर्य देशोना नामोत्तुं बसेने पंचोत्तरमुं द्वार कहेहे मूल—रायगिहमगह चंपा, अगा तह तामलिसवगाया ॥ कंचणपुरं कलिगा, बाणारसिचवकासीआ ॥ ६०१ ॥ अर्थ—एक राजगृहनगर ने भगवदेश, बीजी च पानगरी ने अंगवेश, तेमज श्रीजी तामलिसानगरी ने वंगवेश, चोथु कांचनपुरनगर ने कलिग वेश, पांचमु बाणारसीनगर ने काशीवेश. ॥ ६०१ ॥

मूल—साकेय कोसलागय, पुरंच कुरुसोरियं कुसुम ॥ कपिलपंचालं, अहिचचा जंगला चव ॥ ६०२ ॥ अर्थ—उछी साकेतनगरी ने कोशलवेश सातमुं गजपुरनगर ने कुरुवेश, आवमुं सौरीपुरनगर ने कुशावतेश, नवमी कपिलनगरी ने पंचालवेश, दशमी अहिचता नगरी ने जंगलवेश ॥ ६०२ ॥

मूल—बारवर्ष्य सुराज, मद्रिल विवेदाय वसकोसबी ॥ नदिपुरं सन्धिआ, जदिल पुरमेव मलयाय ॥ ६०३ ॥ अर्थ—अग्यारमी दारावतिनगरी ने सौरवदेश, बारमी मिथुजानगरी विवेदवेश, तेरमी कोसलीनगरी ने वसवेश. चठवमुं नवनपुरनगर ने क्षान्मिवेश, पन्नरमु जदिलपुरनगर ने मलयवेश ॥ ६०३ ॥

मूल—चंद्राह मह वरुणा, मद्दा तह मुनियावहवसआ ॥ सुतीमर्क्यचेह, वीजर्ण्य सिंधुसौवीरा ॥ ६०४ ॥ अर्थ—सोजमुं महनगर ने वैराटवेश, सत्तरमी वरुणनगरी ने अश्ववेश, अठारमी मृत्तिकावतीनगरी ने दशार्णवेश, अंगणीशमी क्षुक्तिमतिनगरी ने चेदिवेश, बीशमुं वीतनयनगर ने सिंधुसौवीरवेश ॥ ६०४ ॥

मूल—महाराय सूरसेणा, पावा जंगीयमासपुरिवहा ॥ सावधी अकुणाला, कोढी वरिसं च लाटाय ॥ ६०५ ॥ अर्थ—एकवीशमी मथुरानगरी ने सूरसेनवेश, बावीशमी पापानगरी ने जंगीवेश, त्रेवीशमी मासपुरीनगरी ने वर्तावेश, चोवीशमी आयस्तिनगरी ने कुणालावेश, पचीसमु कोटीवर्धनगर ने लाटवेश ॥ ६०५ ॥

मूल—सौर्यधियाधिनयरी, केह्य अर्द्ध च अयरियं जणियं ॥ जमुष्पतिनिशाणं,

चक्रीणं रामकिएहणं ॥ ६०६ ॥ अर्थः—पढी श्वेतंविकानगरी ने कैकेयदेश, ए अर्धो
आर्यदेश कह्योठे, ज्यां जिनके० तीर्थंकर, चक्रवर्त्ति, बलदेव, वासुदेव प्रमुख उत्तम
पुरुषोत्तुं उपजवुंठे ते आर्यदेश जाणवा. ते साडीपचीश देशठे तेमनां नाम कह्यां.
ए बहुश्रुत संपदाए प्रमाणठे, अने आवश्यकनी चूर्णिमां एवी व्यवस्था कहीठे के
जे जुगलीआना खेत्रे हकारादि नीतिथाय ते आर्य, एटले नरतखेत्रवर्त्ति तेहज
आर्य अने उपलक्षणथकी महाविदेहना अंतवर्त्ति विजय मध्य खंडादिकनेविपे
ठे ते पण आर्य जाणवा. ॥ ६०६ ॥ इति गाथा पट्कार्थ ॥

अवतरणः—सिद्धएगतीसगुणान्ति एटले सिद्धना एकत्रीशगुणोत्तुं वशेने ठोतेरमुं
द्वारं कहेठे. सूत्रः—नवदरसनंमि चत्वारिआउए पंचआइमे अंतंते ॥ सेसे दोदो जेया
खीणजिजावेणइगतीसं ॥ ६०७ ॥ अर्थः—नवदर्शनावरणीयना चेद, चार प्रकारनुं
आयु, पांच प्रकार ज्ञानावरणीयना, पांच प्रकार अंतके० ठेनुं जे अंतरायकर्मठे
तेना जाणवा. शेष थाकता चारकर्म. तेमां वेदनीयना वे चेद, अने मोहनीय ते द
र्शन तथा चारित्र मोहनीयरूप वे प्रकारे, अने नामकर्म ते शुच अशुच नाम रूप,
तथा गोत्रकर्म ते उंच नीच गोत्ररूप. ए सर्व मली एकत्रीश चेद थाय. ते जेवारे
हीण अनिजाप ए बधाने हीण शब्द धुरे आपीने बोलीए एटले हीण चहुदर्शना
वरणीय, हीण अचहुदर्शनावरणीय एम सर्वत्र कहेवुं. ते ज्यांसुधी हीण नीच
गोत्र कहिए त्यांसुधी एकत्रीश गुण सिद्धना आयठे. ॥ ६०७ ॥

अथवा प्रकारांतरे वली बीजा पण सिद्धना एकत्रीश गुण कहेठे. सूत्रः—पडिसेह
एसंठाणेयवन्न गंध रस फास वेएय ॥ पणपण डुपणछतिहा, एगतीसमकाय संग रु
हा ॥ ६०८ ॥ अर्थः—एटलानो प्रतिपेध करवा थकी एटले तेमां एक लांबो, बीजो वाट
लो, त्रीजो पढोलो, चोथुं त्रिखुणु, पांचमु चउखुणु ए पांचतो संस्थान जाणवां
अने गंध वे, कृष्णादिक वर्ण पांच, रस पांच, स्पर्श आठ, वेद त्रण, ए अष्टावीशानो
निपेध करवाथी अष्टावीश गुण उपन्या. उंगणत्रीशमुं अकाय ते शरीररहितपणु,
त्रीशमु असंग ते स्वजनादिके रहितपणु, एकत्रीशमुं अरु के० जन्मेकरी रहित, ए
एकत्रीशगुण श्री आचारांगमांहे संस्थानादिक एमज कह्यांठे. यडुक्तं सेनदीहे न
वष्टे नतंसे इत्यादिक एटले ए सिद्धना एकत्रीशगुण कह्या. ए सिद्धना एकत्रीश गु
णोत्तुं प्रतिपादक द्वार कहेवा थकी अत्यंत मंगल शिष्य प्रशिष्यादिकने अविष्टेदादिकनुं
कारण कहुं. ए अंत मंगलिक कहीने वशेने बहोतेरमुं द्वार समाप्त कहुं. ॥ ६०८ ॥

हवे ए प्रकरणनो करनार पोताना घण प्रकटन पूर्वक पोतानुं नाम देखामतो वली ए प्रकरणनेविषे कारण अने पोताने अनुदत्तपणुं कहेनार थको. एवु कहेबे मूल.—यम्मधरुदरणमहा, वराह जिणचंदसूरिसीसाण ॥ सिरिअम्म एवसूरीण पाय पंकयपराएहिं ॥ ६०९ ॥ सिरिविजयसेनगणहर, कण्ठिजसवेवसूरिजिणेहिं ॥ सिरिने मिषवसूरिहिं सविणयंसिस्तनणिएहिं ॥ ६१० ॥ अर्थ—धर्म जे श्री वीतराग देवनो नापित तेज जीवा जीवाविकना घरवाथकी घरा जे पृथ्वी तेनुं छंदरणके० विना शने परिहारे यथावस्थितपणे राखवुं व्यां महावराह समान श्री जिनचंदसूरि तेना शिष्य श्री अम्मादेवसूरि तेना चरणकमलना पराग समान ॥ ६०९ ॥ श्री विजयसेन नामा गणधर ने न्हाणा श्रीयशोदेवसूरि तेना महोटा गुरुनाइ एवा श्रीनेमिषड सूरि तेणे सविनयपणे पोताना शिष्यना कचन थकी ॥ ६१० ॥

मूल—समयरयणावराठ, रयणाणपिवसमुच्चवाराइ ॥ निष्ठणनिहाजणपुर्व, ग हित संजसएहिंवा ॥ ६११ ॥ अर्थ—समय जे सिद्धांत तेज अलक्ष्यपारपणा थकी रक्षाकरके० समुद्र कडीए, ते सिद्धांतरूप समुद्र थकी रत्ननीपरे जेम समुद्र मांथी रत्न जइए तेम सिद्धांतरूप समुद्रथकी अर्थे करी सहित वशने गोतेर द्वार निपुणमतिपूर्वक छेदने संयात्रिकके० नाखुदानी परे ॥ ६११ ॥

मूल—पवयण सारुद्धारो, रइठसपरा विबोह कळमि ॥ जं कंचि, इह अञ्जत्तं बद्धस्तुथा वं वि सोदंत्तु ॥ ६१२ ॥ अर्थ—ए प्रवचन सारोद्धार रच्यो सारके० प्रधान पद तेनो छंदारके० एकठा करीने रचना कीधी पोताने तथा जीजान्ते अ यवोधने अर्थे द्वारने अनुक्रमे करी प्रवचनना प्रधान पदने एकठा कथावे. इहां जे कांइ अयुक्त कहेवाणु होय ते बद्धभुत गीतार्थे विसोदंत्तुके० शोधनो शोधने निर्दोष करजो ॥ ६१२ ॥

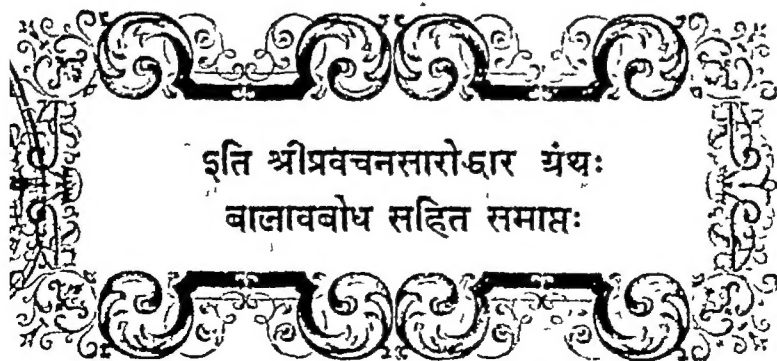
हवे जे वात जेम थवानी होय ते तेमज थाय तोपण जला आशयथकी फल ठे तेथी जला अर्थने विषे आशसा करवी एवुं देखामवाने अर्थे आशंसाकहेवे.

मूल—जावजइ छुयणसय, मेयरवि ससिमुमेरुगिरिष्ठुचा ॥ पवयणसारुद्धारो, तानवठ बहु पत्रिळ्ळंतो ॥ ६१३ ॥ अर्थ—ज्याजगे स्वर्ग सृष्टि ने पाताल जइए ए प्रण छुवन जयवंत वर्ते, एने केवे सूर्य चंद्रमा ने सुमेरु पर्वत समस्त ने मण्यवर्ति सुवर्दीननामे मेरुपर्वत तेणेकरी सहित ते ज्याजगे जयवता वर्ते त्या जगे ए प्रवचन सारोद्धार प्रकरण ते नवछके० सर्व समृद्धि पामो धनु घणा एवा

जे साधु, साध्वी, आवक, आविका तेमणे जणतो थको उपलक्षणथकी जणाव
तो थको चिंतवतो थको सांजजतो थको समृद्धि पामो. ॥ ६१३ ॥ इतिगाथार्थ.

अथ प्रशस्ति.

अर्हं॥विनिहितदोषः सततं, नव्यव्रजवारिजातकृतबोधः॥ गोनिःसकलपदार्थप्रकट
यिता जयति वीररविः ॥ १ ॥ गौतमसुधर्मसुख्याः प्रख्या आसन्नगणाधिपा गुरवः ॥
तक्रमवर्ती श्रीजिनचंद्रश्चंद्रइति युगप्रवरः॥१॥तस्मिन् गणपे विजयिनि विज्जीनाथप्रबो
धतपनिष्ठे ॥ श्रीमति जिनसिंहानिध सूरिवरे जयति युवराज्ये ॥ ३ ॥ श्रीमत्सागर
चंद्रसूरयइतिख्याताः हितौ धीधनाः पंचानां परमेष्ठिनामिह त्रये प्राप्तास्तृतीये पदे॥
दत्तं श्रीजिनचंद्रसूरिसुगुरोः सूरैः पदं यैरनूत्तेषां बुद्धगुणान्वये विजयिनो व्यक्ता इमेज
ज्ञिरे ॥ ४ ॥ श्रीमहिराजःसुदयो दयोदयासागरावराविडुषां ॥ श्रीज्ञानमंदिराब्हास्त्र
योप्यमी वाचकवतंसाः ॥ ५ ॥ श्रीदेवदेवतिलकोपाध्यायाश्चक्रवर्तिनोऽज्ञानां ॥ त
त्त्वियानूचानाः श्रीमंतो विजयराजाब्हाः ॥ ६ ॥ वाचंयमजननिकरे कोटीरसमाः स
मागमार्थज्ञाः त-त्त्वियपद्ममंदिरगणिरर्थप्रदीपमिमं ॥ ७ ॥ बालावबोधमकरोदवि
बुधबोधाय निजकविदृष्ट्यै ॥ यदबुद्धमत्रकिंचित्तज्ञैःशोभ्यं वृणावद्भिः ॥ ८ ॥ सुगुण
गणिकनकसारोमेहाजलसाधुसाधुरिणमह्नां ॥ लिखनसुशोधनकर्मण्येते साहाय्यक
तारः ॥९॥ विपमपदार्थः पूर्वं साहहमीरोपरोधतश्चक्रे ॥ ततएतर्हि समग्रोच्यर्थेनया
लेखि साध्वीनां ॥ १० ॥ वर्षेशशिवाणरसात्रिदृग्जमाने सहसिते पदे ; लक्ष्मीयस्त्रे
वारेगुरौ च पूर्णीकृतोग्रंथः ॥ ११ ॥

इति श्रीप्रवचनसारोद्धार ग्रंथः
बालावबोध सहित समाप्तः

